123570

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, јануар — фебруар 1928. Број 1—2

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Protivpravnost nečinjena kod krivičnih dela činjenjem

— Dr. Toma Živanović, profesor Univerziteta. —

I.

Činjenje je protivpravno (prema tome protivdužnosno i krivično delo sačinjavajuće) samim tim, što je ono radnja izvršenja (podstrekavanja ili pomaganja) izvesnog prouzrokovanja posledice (dela), u kaznenom zakonu predvidjenog i uslovima inkriminacije odgovarajućeg, i ne postoji koji od osnova isključenja protivpravnosti (nužna odbrana, pristanak i t. d.). To isto važi i za nečinjene kod krivičnih dela nečinjenjem (t. zv. pravih krivičnih dela nečinjenjem), t. j. kad je ono u kaznenom zakonu *tzrično* označeno (n. pr. §§ 51, 184 i 327 t. 1 k. z.) kao *isključiva* radnja izvršenja izvesnog krivičnog dela (ili kad je podstrekavanje i pomaganje nečinjenjem, kakvih slučajeva nema, u zakonu izrično izjednačeno s pozitivnim saučešćem).

To medjutim ne važi za nečinjenje kod krivičnih dela *činjenjem*, posmatranih kao celina. Kod ovih krivičnih dela nečinjenje nije *protivpravno* (prema tome protivdužnosno i krivično delo zasnivajuće) samim tim, što je njime prouzrokovana posledica i ne postoji nijedan osnov isključenja protivpravnosti, već treba pored ovoga da postoji za izvršioca nečinjenja *pravna* dužnost na radnju, koju je mogao izvršiti i koja je mogla otkloniti posledicu, pravna dužnost na *činjenje* dakle. To isto važi i za *podstrekavanje* i *pomaganje* nečinjenjem, i to uopšte kod svih (pravih i nepravih) krivičnih dela nečinjenjem.

1. Prosta *moralna* dužnost na radnju nije dakle dovoljna.[1]) To isto važi naravno i za prostu *religijsku* dužnost.

2. Nije dovoljna ni *opšta* pravna dužnost na *ukaztvanje pomoći* u slučaju opasnosti. Takva se dužnost na ime ne prostire na *otklanjanje* posledice, na stvaranje prema tome jedne obaveze prema ugroženom licu (što bi, kako se umesno veli,[2]) značilo „jednu nesnošljivu prinudu, već samo na *pomoć*[3]). Takva je dužnost postavljena n. pr. u § 327 t. 4 srp. k. z., § 360 t. 10 nem. k. z., čl. 475 t. 12 franc. k. z.

3. Bez značaja je, da li pravna dužnost u opšte nije ispunjena (dete, koje je umrlo od gladi, u opšte nije hranjeno) ili je samo *nedovoljno* ispunjena (od gladi umrlo dete je nedovoljno hranjeno).[4])

4. Prema nekima nečinjenje je protivpravno, čim se je posledica mogla činjenjem da otkloni, čim je dakle ono uzrok posledice.[5])

Prema pretežnom mišljenju u Francuskoj književnosti medjutim obratno je postojanje *pravne* dužnosti na činjenje nedovoljno, da se prouzrokovanje posledice nečinjenjem oglasi za krivično delo. Po tome gledištu nečinjenjem se može izvršiti krivično delo isključivo onda, ako je ono u samom *kaznenom zakonu* izjednačeno s činjenjem, t. j. samo u slučaju niže pod II 1 iznetom.[6]) Navodi se kao razlog to, što bi se inače krivična dela stvarala od teorije i suda, putem *analogtje*. Ova primedba u stvari nije tačna, jer je ovde u pitanju isključivo protivpravnost, a ne i samo prouzrokovanje, za koje se pretpostavlja, da postoji i da je u kaznenom zakonu predvidjeno. Nije medjutim ni u koliko protivno principu zakonitosti i neanalogije uzeti,

[1]) Up. Frank § 1 IV 1, v. Liszt § 30 pr. 5, Meyer—Allfeld § 22 pr. 45, Stammler Die Lehre vom richtigen Rechte (1902) 489, Träger Das Problem der Unterlasselgsdelikte im Strafrecht (1913) 66 i sl.

[2]) Träger op. cit. 67 i sl.

[3]) Up. Ortolan n. 605—607, v. Liszt § 30 pr. 5, Träger 67 i sl., Garçon art. 295, n. 22 („postoji, veli, moralna greška, ne krivično delo", navodeći više primera). Prot. medjutim staro francusko i nemačko pravo kao i kanonsko. Prema njima je dužnost ukazivanja pomoći postojala u slučaju smrtne opasnosti. Neispunjavanje ove dužnosti je dakle sačinjavalo ubistvo (svršeno ili pokušano).

[4]) Up. Frank § 1 IV.

[5]) Aldosser inwiefern nönnen durch Unterlassungen strafbare Handlungen begangen werden? (1882) 94.

[6]) Tako Garraud Traité 1 (n. 99) 208—212 (izrično ili prećutno), Garçon art. 295, n. 18, 22, 27, 31, 32 (samo izrično), Roux Cours (§ 22) 27.

Protiv se izjasnio Garçon i u konsultaciji, koju je dao (b. Garraud 1 207 pr. 11) u afari g-djice Monier. Sud u Poatjeu je na osnovu te konsultacije odlučio (i ako neosnovano), da se (zakonom od 1898) dopunjen čl. 312 franc. k. z. (al. 6) ne odnosi na slučaj nedavanja hrane i negovanja duševno obolelih, već samo na decu.

Naprotiv prema Labord-u (n. 52 b) dovoljno je (kao i prema Rauter-u) za izjednačenje nečinjenja s činjenjem „u zakonu predvidjenim" postojanje u opšte „pravne dužnosti na sprečavanje posledice". Tako isto i Prins n. 173 (navodeći za primer slučaj pravne dužnosti roditelja, prema čl. 203 belg. gradj. z., da hrane svoju decu).

da se u kaznenim zakonima za ocenu postojanja protivpravnosti upućuje prećutno i na druge zakone (za *običajno* pravo v. niže). To je napротiv nesumnjiv zahtev pravičnosti i ističe iz duha zakona i principa zakonitosti.

II.

Pravna dužnost na činjenje će postojati, t. j. nečinjenje će biti (pravno) protivdužnosno, i prema tome *protivpravno*, te će na taj način zasnivati *krivično delo* (nepravo krivično delo nečinjenjem):

1. Kad je nečinjenje u samom kaznenom zakonu *izrično* označeno *pored* činjenja (n. pr. §§ 165, 180 al. 2, 261 t. 4 st. 1, 263 t. 3 k. z.) kao radnja izvršenja izvesnog krivičnog dela[1]).

2. Kad je činjenje *drugim* kojim *zakonom, izrično* ili *prećutno, označeno kao pravna dužnost.* Tako je dužnost roditelja, da hrane svoju decu, propisana u gradjanskom zakoniku (§ 115). Postojalo bi prema tome ubistvo, ako ne bi hranili dete, tako da ovo umre.[2])

Zakon, na kome se zasniva dužnost činjenja, a o kome je ovde reč, ne treba da je *kazneni* zakon (kao što to v. *Liszt*[3]) uzima), jer ako je on to, onda postoji *prethodni* (1°) slučaj protivpravnosti nečinjenja.

Prema nekima[4]) je dovoljna i pravna obaveza zasnovana *občajnim* pravom. No ovo je gledište u sukobu, bar u izvesnoj meri, s duhom principa zakonitosti, koji zahteva jedan odredjen i nekolebljiv pravni tekst, kao što su to zakoni.

3. Kad je *dužnost činjena, izrično ili prećutno, ugovorom odredjena*[5]). Tako se ugovorom o službi bolničar obavezuje na negu bolesnika, nadzornik kupatila na spasavanje davljenika, dadilja na nadziravanje dece. To će biti slučaj i onda, kad se A obaveže licu B, da će mu pomoći u izvesnoj opasnosti i to ne učini.

4. Kad *dužnost činjenja ištiče iz delatnosti (činjenja) subjektove, koja je prethodila nečinjenju*, a to će biti onda, kad je ova delatnost u *uzročnoj* vezi sa posledicom.[6]) Tako ako A svojom nepotivpravnom radnjom (na pr. operisanjem, podizanjem kakve gradjevine) ili kakvom protivpravnom neumišljajno izvršenom radnjom (na pr. ispuštanjem cigarete na pod u kom stovarištu ili zatvaranjem nekoga ili bacanjem nekoga u vodu) stvori opasnost po život izvesnog lica ili po nečiju imovinu ili prouzrokuje kakvu štetu, on je obavesan, da opasnost i štetu po mogućstvu otkloni. Ako je to umišljajno ili nehatno propustio, biće krivično odgovoran (za ubistvo, povredu stvari, umišljajnu paljevinu, umišljajno lišenje slobode i t. d.).

a) Bez značaja je dakle, da li je izvršilac bio svestan kauzalnog karaktera one delatnosti, t. j. opasnosti njome proizvedene.[7]) Šofer, koji je naišao nesvesno ili nehatno na nekoga, dužan je da zaustavi ili skrene automobil (ako ta dužnost već nije — v. 2 — zakonom zasnovana). Inače će (pod pretpostavkom naravno mogućnosti zaustavljanja i ili skretanja na vreme) odgovarati za umišljajno ubistvo ili telesnu povredu.

b) Ako je izvršilac još pri preduzimanju one delatnosti išao na proizvodjenje krivično-pravne posledice, ili je u opšte bio svestan (umišljaj) ovog proizvodjenja, onda je docnije nečinjenje pravno irelevantno, i njegova se radnja sastoji u činjenju, u vršenju operacije n. pr.[8])

c) Počinjanje otklanjanja opasnosti od *drugoga* proizvedene (počinjanje n. pr. spasavanja davljenika, koji je ušao u duboku vodu, i ako je neplivač, ili koga je neko gurnuo u vodu) ne zasniva medjutim samo sobom dužnost, da se

[1]) v. Liszt (§ 30 II) podvodi ovaj slučaj pod sledeći, i ako se oni jedan od drugog u osnovu razlikuju: tamo je samo pravna dužnost zakonom zasnovana, dok je ovde celo krivično delo, krivično delo činjenja nečinjenjem zakonom zasnovano.

[2]) Up. Frank § 1 IV 1, v. Liszt § 30 I 1 (koji svojom formulom obuhvata neumesno i sledeći, kao i prethodni slučaj), Meyer-Allfeld § 22 VIII 3 (kao i v. Liszt, ali dajući bolju formulu: »Pravna se dužnost može zasnivati „na osobenom naredjenju prava", i to „bilo neposredno" (n. pr. obveza roditelja na hranjenje dece), bilo na osnovu kog „ugovornog odnosa".

[3]) § 30 II.

[4]) Frank § 1 IV 1, Träger op. cit. 97.

[5]) Kao što je u pretbodnoj prim. pomenuto, v. Liszt i Meyer-Allfeld spajaju (za razliku od Feuerbach-a § 24: „zakon ili ugovor«) ovaj i prethodni slučaj u jedno, pod »osobenu zapovest (naredjenje) pravnog poretka (odn. prava)". Ovo je netačno, jer bi se tu imala onda podvesti i zapovest občajnog prava, pošto je i ovo sastavni deo »pravnog poretka«, „prava". Zato se slučajevi zakonske obveze i ugovorne obveze moraju smatrati kao zasebni osnovi pravne dužnosti na činjenje. — Shvatanje ugovorne pravne dužnosti nije protivno principu nullum crimen sine lege, pošto se tu obvezao sam izvršilac, dakle individualno i voljno.

[6]) Neodredjeno v. Liszt § 30 II 2 i Meyer-Allfeld 7 izd. 163 (oboje: „iz prethodnog činjenja, koje predstavlja nečinjenje kao protivdužnosno"). No u poslednjim izdanjima oni su (v. Liszt ib., Meyer-Allfeld § 22 VIII 3) učinili ispravku, koja odgovara našem shvatanju datom još u 1. izd. Naglašavaju na ime obojica, da prethodna delatnost, o kojoj je reč, treba da je takva, da „ugrožava tudje interese" (v. Liszt), da je stvorila »stanje opasnosti" (Meyer-Allfeld). — Up. i Frank § 1 IV 2 (koji opet spaja prethodnu i ovaj slučaj u jednu formulu: „kad je obveza otklanjanja posledice pravno punovažno primljena"). Prot. Landsberg 192 i sl., Sturm passim.

[7]) Tako Träger 94, V. Liszt § 30 II 2, Finger 1 291. Prot. Frank § 1 IV 2 (potrebna svest, ne izjašnjavajući se ipak apsolutno protiv).

[8]) Up. Frank § 2 IV 2, v. Liszt § 30 II 2, Prins n. 174 (kad plivač navuče, veli, u vodu svog neveštog druga, da ga nauči plivanju, a s umišljajem nelspunjenja obećanja, i pusti ga da se udavi, postojaće krivično delo činjenjem).

otklanjanje produži do kraja.[1]) Neće dakle za njega postojati krivično delo (n. pr. ubistvo utopljenika).

III.

U rimskom pravu je kod deteubistva nečinjene nedavanjem hrane bilo izjednačeno s činjenjem.[2]) Kanonsko pravo je kod ubistva u opšte bilo izjednačilo nečinjenje s činjenjem, smatrajući kao ubicu onoga, koji je čoveka mogao spasti od smrti, pa to nije učinio.[3])

Postojala je dakle opšta dužnost ukazivanja pomoći u slučaju smrtne opasnosti, i neispunjavanje iste je sačinjavalo krivično delo ubistva (svršeno ili čak i pokušano). Ovo je gledište bilo zastupljeno i u starom italijanskom, francuskom[4]) i nemačkom[4]) pravu i teoriji, naročito u pogledu ubistva deteta. Spor se je vodio samo oko toga, da li se za ubistvo nečinjenjem treba da kazni blažije no za ubistvo činjenjem (tako italijanski pravnici od glosatora do *Farinactja, Carpzow,*) ili isto (tako *Böhmer*).

Zakonici iz 18 veka inkriminišu takodje pojedine slučajeve ubistva nečinjenjem. Tako Prusko Zem. Pravo čl. 1620 kazni, arbitrarno, bolesničkog čuvara, koji prouzrokuje smrt bolesnika njegovoj nezi poverenog nenegovanjem. Čl. 87. al. 5 Tereziane pak propisuje prostu kaznu mačem (bez nabijanja tela na kolac) za majku, „koja bi prostim nečinjenjem prouzrokovala smrt svoga deteta".

Tek se je medjutim u teoriji i zakonodavstvu 19. veka pitanje o inkriminaciji nečinjenja kod krivičnih dela činjenjem (kao i malo kasnije o njegovom kauzalnom karakteru) postavilo na opšti način. U kaznenim zakonicima još iz prve polovine 19. veka, kao i u franc. k. z., nalazi se već na ime veći broj izričnih inkriminacija nečinjenja kod raznih krivičnih dela činjenjem. U teoriji pak i praksi se postavlja pitanje, da li se i kada nečinjenjem mogu izvršiti i *druga* krivična dela činjenjem.

[1]) Up. Frank § 1 IV 2 (ko je otpočeo, veli, da povraća život davljeniku trljanjem, nije samim tim obvezan, da produži do početka spontanog disanja; inače bi bila posledica to, da bi se svaki čuvao da priteknе u pomoć licu u nuždi), Sauer 452,461. Prot. Klee 421.

[2]) L. 4, Dig. 25,3: Necare vedetur non solum is, qui partum perfocat, sed et is, qui abjicit aut qui alimonia denegat.

[3]) Cap. X, De homicidio.

[4]) Jousse 3 506, Loysel Institutes coutumières liv 6 tit. 1, n. 5: qui peut et n'empêche, pêche. Comp. Ortolan n. 604, Garraud 1 n. 99 I, Roux 96. Navodio se je (v. Ortolan n. 604) u prilog ovog shvatanja i jedan tobožnji egipćanski zakon: „Ako se nadje na putu neko koga ubijaju ili koji se zlostavlja, pa mu se ne pomogne kad se može, osudiće se na smrt."

[5]) Up. v. Liszt § 30 III.

Pitanje izjednačenja naših zakona

— Dr. Lujo Bakotić —
izvanredni poslanik i opunomoćeni ministar

II. Administrativni zakoni

(Nastavak)

Ministarstvo Inostranih Dela

Uskoro će Narodna Skupština imati da se bavi projektom zakona o centralnoj upravi zemlje. Tom prilikom prirodno bi bilo da se vodi reč i o organizaciji naših centralnih nadleštava. Ta organizacija može do duše da se sprovede i putem uredbe; ali kako je to pitanje usko vezano sa troškovima koji treba da udju u budžet, biće potrebno da o tome rešava i parlament.

Zakonom o centralnoj upravi zemlje, po onome što se do sada u javnosti čulo, smanjiće se broj Ministarstava. Glavni bi njegov cilj prema tome bila štednja. Medjutim taj cilj se ne može postići prostim brisanjem nekoliko Ministarstva, jer se za reorganizaciju Ministarstava koja će ostati ne može u napred i na pamet kazati koliko će zapasti njihova administracija. Dobro organizovanje nekih Ministarstava može će da se sprovede sa manjim troškovima no što su današnji, ali će ono kod drugih zahtevati veće izdatke. Izjednačenjem zakona u celoj zemlji moći će se valjda smanjiti troškovi Ministarstva Unutrašnjih Dela, Pravde, Finansija i Prosvete, ali se neće moći smanjiti troškovi drugih Ministarstava.

Neće moći u prvom redu da se smanjuju troškovi Ministarstva Inostranih Dela, nego će oni verovatno morati da se povećaju. Jer kao što je danas organizovano ono predstavlja jednu mašinu koja ne može dobro funkcionisati.

To je naglašeno više puta i u našoj javnoj štampi. Od te konstatacije, učinjene na brzu ruku, izvodjen je sasvim proizvoljno zaključak da naša diplomacija ne valja i da je treba zameniti boljom. Najveća vika podignuta je protiv naših predstavnika na strani. Neverovatna je brzina kojom se mi zadovoljavamo prvim neproverenim tvrdjenjima, da iz njih, pod zaštitom neodgovornosti, izvodimo kategoričke zaključke,

— mi koji smo obično tako basnoslovno spori u svršavanju ma kojeg pozitivnog posla. Medjutim stvari sa našim diplomatskim osobljem na strani ne stoje kao što su predstavljene od naše štampe. Medju našim diplomatskim i konsularnim činovnicima na strani ima ih i vrlo dobrih i dobrih i, naravno, kao što to u celom svetu biva, i slabijih. Ali posle te prve konstatacije treba odmah priznati i to da je vidljivi rezultat rada i vrlo dobrih i dobrih i slabijih naših diplomata na strani skoro potpuno jednak.

Prema tome je jasno da u organizmu koji pokreće i u kome se razvija delatnost našeg diplomatskog života mora biti negde nešto što nije u redu, što koči, što nije živo.

U našoj štampi je bilo reči i o tome da naša poslanstva na strani ne dobijaju skoro nikada obaveštavanja o stanju naše politike u zemlji, da primaju vrlo oskudne instrukcije i da su osudjena na to da svršavaju samo tako zvane kurentne poslove. Da je to tako onda bi jedini zaključak koji bi se iz toga mogao logički da izvede bio ovaj: da kada bi svi naši diplomati na strani bili sami Bizmarci ili Talierani i svi naši konsuli sami Slibni, njihov rad ne bi mogao biti drukčiji no što je onaj na koga se naša štampa žali. Jer poslanici i konsuli na strani, ma koliko sposobni bili, ne predstavljaju same sebe, nego su oni organi Ministarstva Inostranih Dela, a ako ono čuti, ne mogu oni na svoju ruku da istaknu darove svoje besedničke ili spisateljske veštine, a s druge strane poslanici na strani nemaju pred sobom pregled konaca celokupne svetske politike, već se ti konci mogu da nadju jedino u centrali koja je prema tome jedina u stanju da ih uputi kako imaju da udešavaju svoj rad, da bi isti bio u harmoniji sa direktivama politike koju vodi zemlja.

Rad u Ministarstvu Inostranih Dela nije jednostavan, on je kompleksan, a da bi bio koristan on treba da bude dobro organizovan. Ako se u njemu glavna briga posvećuje svršavanju tekućih poslova, onda znači da se zanemaruje glavni cilj Ministarstva Inostranih Dela, naime živo i svesno provodjenje aktivne politike. Zanemaruje se dakle onaj rad za koji se i za Ministra Inostranih Dela i za celo Ministarstvo i za sva predstavništva na strani može i treba spominjati poznati Danteov stih

Qui si parrà la tua nobilitate.

Kad je diagnoza gotova, lakše je naći bolesti lek.

U svim Ministarstvima Inostranih Dela kulturnih zemalja na čelu važnijih odeljenja nalaze se činovnici u najvišem rangu karijere, koji su više vremena proveli kao poslanici ili kao konsuli na strani, koji imaju potrebno iskustvo diplomatskih poslova, poznanje prilika stranih kancelarija, i praksu i znanje potrebni da politici koju vodi Ministar Inostranih Dela daju onu pravnu i diplomatsku formu koje su potrebne za osiguranje uspešnoga rada i za održavanje reputacije zemlje, i koja, prema tome, imaju onaj autoritet kompetencije koji je neophodan za davanje uputstava predstavništvima na strani za njihovo neposredno svršavanje poslova u zemljama u kojima se ona nalaze, taj auroritet ne znači ništa drugo, ali ni ništa manje, nego autoritet celog Ministarstva, pa i samog Ministra Inostranih Dela. Ako pamet, duhovitost, pa i genijalnost Ministra mogu da daju idejni pravac i idejnu sadržinu rada, oni ipak ne mogu da stvaraju i ambijent koji treba da ih formalno varorizuje. Takav ambijent ne može da se improvizuje iz ničega, jer je on plod izvežbane i vešte tradicije rada i manira, bez kojih se ne može ni misliti na uspeh, koji je uvek nagrada nečije zasluge. Eto ta tradicija rada i manira, to je izvor autoriteta koji uliva poštovanja, održava prestiž i osigurava mogućnost uspeha, i takav je autoritet potreban nadleštvu pozvanom da predstavlja zemlju u društvu naroda.

Pitanje racionalnog organizovanja Ministarstva Inostranih Dela vrlo je važno, i njegovo rešenje ne može i ne sme da se odlaže. Ako je sadašnja medjunarodna politička konstelacija relativno povoljna za vodjenje naše spoljne politike, ona se ipak ne može uspešno voditi sa jednim rdjavo organizovanim Ministarstvom Inostranih Dela. Ali mi moramo voditi računa i o činjenici da medjunarodni odnosi mogu da se promene na našu štetu, i ako se to desi, kako ćemo sačekati tu promenu sa jednim Ministarstvom Inostranih Dela sistematski uredjenim tako da mora biti nesposobno za davanje korisnog i uspešnog rada? Ne treba zaboraviti da kroz Ministarstvo Inostranih Dela idu struje od kojih zavisi mir i rat, i prema tome treba biti svesan neoborive istine da je organizam Ministarstva Inostranih Dela vrlo delikatan, da se nesme pustiti da na zubne točkove njegove mašinerije padne rdja, i da ti točkovi ne smeju biti od lima, nego da oni treba da budu od najskupljeg čelika.

Maniju štednje pod svaku cenu u pitanju organizacije Ministarstva Inostranih Dela možemo jednog dana da platimo i suviše skupo i u novcu i u krvi.

Jedno organsko sistemizovanje Minisarstva Inostranih Dela mora da vodi računa najpre o tome da su predstavništva na strani sastavni deo organizma preko koga ima da se sprovede spoljna politika. Ministarstvo je stablo tog organizma, predstavništva na strani su njegove grane. I kao što su grane potrebne drvetu da kroz njih diše i prima svetlost i toplotu, tako su poslanstva i konsulati potrebni Ministarstvu da kroz njih primi kucaje političkog i ekonomskog života stranog sveta; ali kao što grane ne mogu da žive ako ne primaju hranu od

stabla i od žila, tako ni poslanstva ni konsulati ne mogu da funkcionišu ako ne primaju idejne hrane od samog Ministarstva.

Po mom shvatanju jedno racionalno organizovano Ministarstvo Inostranih Dela trebalo bi da izgleda ovako:

Konsularno odeljenje moglo bi biti spojeno ili sa političkim ili sa pravnim odeljenjem. Ima razloga i za jednu i za drugu soluciju. Ja bih bio za njegovo spajanje sa političkim odeljenjem.

Šefovi političkog, pravnog i personalnog odeljenja treba da budu stariji iskusni činovnici u najvišem rangu karijere, jer pored autoriteta, koji daje sprema i sposobnost, oni na tim mestima treba da imaju i autoritet hijerarhijskog položaja.

Za šefa političkog odeljenja trebalo bi uzeti onoga poslanika na strani koji se je svojim radom najviše istakao; za šefa pravnog odeljenja trebao bi da se uzme jedan dobar praktičan pravnik; šef personalnog odeljenja trebao bi da bude jedan stariji činovnik koji dobro poznaje ceo personal Ministarstva i predstavništva na strani. On bi trebao da bude u najvećem rangu karijere zbog toga što su personalna pitanja vrlo delikatne prirode, i što za to treba da šef personalnog odeljenja ima i autoritet svog hijerarhijskog ranga. Šef ekonomsko-administrativnog odeljenja trebao bi da bude jedan dobar administrator.

U krupnim linijama rad bi ovako tekao:

Kao što je prirodno Ministar je onaj koji daje pravac celokupnom radu i koji treba da bude obavešten o toku svih poslova. Pomoćnik mu u tome, kao što mu i ime to kazuje, pomaže. Pomoćnik bi trebao svakog dana da prima šefove odeljenja koji imaju da mu referišu o poslovima svojih odeljenja, i da o tome referiše Ministru. Naravno je da Ministar može i direktno da pozove k sebi pojedine referente u cilju podrobnijeg raspravljanja pojedinih pitanja i davanja detaljnih instrukcija. Ali je apsolutno potrebno da se sav posao referisanja o poslovima pojedinih odeljenja koncentriše u licu Pomoćnika koji opći redovno sa Ministrom. Pojedinim pak šefovima odeljenja referišu šefovi njihovih pododeljenja.

Šef političkog odeljenja ima da se bavi svima čisto političkim odnosima sa stranim državama. Ti se poslovi razradjuju u pojedinim pododeljenjima i šef odeljenja ima da pazi da oni budu razradjeni u harmoniji sa političkim pravcem koji je usvojio Ministar Inostranih Dela. On obaveštava Poslanstva na strani o političkim dogadjajima i o reperkusiji strane politike u zemlji, šalje njima opšta i specijalna uputstva za njihov rad, traži od njih detaljne izveštaje po pitanjima koja interesuju našu politiku, sastavlja i pregledava note koje se iz njegovog odeljenja šalju raznim poslanstvima akreditovanim kod nas.

Za taj rad zahteva se bez sumnje lice koje ima mnogo znanja i iskustva, i samo pod direkcijom takvog lica može da se radi kako treba i mogu se obrazovati dobri i spremni diplomatski činovnici. I kada se političko odeljenje tako uredi, ono će postati glavni točak u mehanizmu Ministarstva Inostranih Dela i dobra škola za obrazovanje jednog spremnog diplomatskog osoblja. Tako bi to odeljenje moglo da postane osnivačem dobro formiranih tradicija bez kojih se ne može ni zamisliti rad Ministarstva Inostranih Dela.

Ne manje važno od političkog odeljenja jeste pravno odeljenje. Ono ima da se bavi ugovorima, pravnim pitanjima u opšte i u vezi sa ugovorima, ima da drži evidenciju svih medjunarodnih ugovora, koji važe za našu zemlju, da se stara o štampanju zbirke svih tih ugovora, koja ima da se drži u Ministarstvu (takvu zbirku trebalo bi da imaju sva odeljenja a i pododeljenja Ministarstva) i u svim predstavništvima na strani, da daje pravna mišljenja o pitanjima koja zasecaju u nadležnost Ministarstva Inostranih Dela, ali koja mogu da imaju dejstva na odnose sa stranim državama, da opšti sa resornim Ministarstvima u zemlji, da daje uputsva poslanstvima na strani u pogledu pravnih pitanja.

Ekonomsko-administrativno odeljenje ima da se bavi internom administracijom Ministarstva, snabdevanjem predstavništava na strani, nadzorom blagajničkog pododeljenja, koje bi trebalo da je čisto izvršna vlast koja ima samo da izvršuje naredbe koje prima od ekonomsko-administrativnog odeljenja. Ekonomsko-administrativno odeljenje ima da sastavlja budžet Ministarstva Inostranih Dela, da pazi da se troškovi vrše u granicama budžeta i da traži, ako je potrebno, i vanredne kredite, i da vodi prepisku sa Ministarstvom Finansija, pa i sa drugim Ministarstvima i sa Glavnom Kontrolom po pitanjima ekonomsko-administrativne prirode. Ono ima da pazi da blagajničko pododeljenje šalje na vreme predstavništvima na strani kredite koji im se doznačuju, a samo im šalje naloge za isplatu koje upućuje istovremeno i blagajničkom pododeljenju i predstavništvima na strani, svakome prema cilju u kome se izdaju. Pred-

stavništva na strani imaju da ekonomsko-administrativnom odeljenju svakog meseca šalju priznanice na primljene sume i opravdanja (priznanice) učinjenih troškova. Za sume primljene na ime kancelarijskih troškova dovoljno je da potvrde njihov prijem, dok se učinjeni izdatci nemaju da opravdavaju naročitim priznanicama, jer se te sume izdaju paušalno. Ovakovom odredbom oslobodili bi se poslanici i konsuli na strani nepotrebne i zamorne gnjaže registrovanja i opravdanja i najsitnijih kancelarijskih troškova, u što sad troše dobar deo svoga rada, i olakšao bi se u veliko i rad Glavne Kontrole To sam sada detaljnije izneo, jer je to pitanje, koje je i sebi jedna sitnica, kod nas neverovatno besmisleno komplikovano, dok ono treba da ostane sitno, a postaće takvo jedino paušaliziranjem kancelarijskih troškova predstavništava na strani, kao što se to praktikuje svuda osim kod nas.

Takvim sistemisanjem Ministarstva Inostranih Dela, olakšao bi se i mogao bi se uspešno valorizirati rad samog Ministra. Pomoćnik Ministra, oslobođen administrativnih i personalnih pitanja, postao bi pravi pomoćnik Ministrov u vođjenju spoljne politike i Ministarstvo Inostranih Dela postalo bi jedno nadleštvo sposobno za život, u kome bi podela rada bila racionalno izvedena, jer bi se taj rad organski raspodelio i koncentrisao.

Još nešto, Kao i u svim nadleštvima, tako i u Ministarstvu Inostranih Dela ima više puta poslova koji zasecaju u nadležnost dvaju ili i više odeljenja. U takvim slučajevima njihovo rešenje ili zavisi od nekog prejudicialnog pitanja koje ima da rešava odeljenje A, dok njegovu suštinu treba da rešava odeljenje B ili pak spada bez sumnje u nadležnost odeljenja B ali njegovo rešenje treba da se saopšti i odeljenju A. U prvom slučaju odeljenje B treba da se obrati odeljenju A pre meritornog rešavanja odnosnog pitanja i da traži da ono reši ono prejudicijalno pitanje pa da mu vrati odnosni predmet, a u drugom slučaju da saopšti odeljenju A svoje već gotovo rešenje.

Sve to, naravno, mora da ide brzo i lako i bez nepotrebnih pisanija. Ali svi ti, pa i drugi slučajevi, trebaju da se predvide u naročitom „*Poslovnom Redu*" Ministarstva Inostranih Dela. Tim „Poslovnim Redom", ima da se utvrdi red poslova u pojedinim odeljenjima i pododeljenjima, način kako se imaju držati arhive, registri i delovodni protokoli, da se propisuju formulari za kurentne poslove, i ti formulari da se štampaju, tako da se odnosni poslovi mogu da svršavaju prostim popunjavanjem praznih mesta u formularima, što olakšava rad i omogućava ga sa manjim brojem personala. Tim putem bi se i olakšao rad i sprečilo se da razna odeljenja rade na jednom istom poslu, i da jedno odeljenje ne zna šta radi drugo odeljenje, i da rad jednog odeljenja bude u protuslovlju sa radom drugog odeljenja.

To bi bile glavne linije jednog racionalnog sistemisanja Ministarstva Inostranih Dela.

Naše Ministarstvo Inostranih Dela može da se dobro uredi. Na čelu mu je jedan Ministar širih koncepcija a koji voli rad i ume da ga izvede, a u našim poslanstvima i u samom Ministarstvu ima dovoljan broj vrlo spremnih činovnika. Štof je dakle tu; on samo treba da se prekroji. I ja verujem da to pitanje može biti i dobro i brzo rešeno. Glavno je da naš Parlament uvaži potrebu da se našem Ministarstvu Inostranih Dela daju potrebna sredstva za njegovo celishodno organizovanje.

U granicama predloga koji sam sad izneo povišenje tih sredstava bilo bi inače vrlo skromno: samo tri činovnika u rangu poslanika i kredit za štampanje zbiraka ugovora. Kad se uvaži da su u stranim Ministarstvima i šef protokola i šef glavne arhive i šef administrativnog odeljenja, a i neki šefovi pododeljenja, u rangu poslanika, — to je očevidno da je gornji moj predlog zaista skroman.

Za pravilno funkcionisanje Ministarstva Inostranih Dela neophodno je potrebno da u njemu ima izvesan broj viših i najviših činovnika, isto tako kao što je potrebno da u glavnom generalštabu ima izvesan broj viših i najviših oficira. Za to i insistiram na tom, po mom shvaćanju, principijelnom i kapitalnom pitanju.

Što se pak tiče detaljnog organizovanja pojedinih odeljenja, ili, ako ih se hoće tako nazvati, pojedinih direkcija, odeljenja i odseka, taj posao nije mnogo težak, a u našem Ministarstvu Inostranih Dela ima ljudi koji imaju svu spremu da ga vrlo dobro rešavaju. I ja mislim da bi u detaljnom organizovanju mogao da se nađe i način da se postignu i uštede koje bi mogle donekle kompensirati izdatke na ona tri najviša činovnika koji bi trebali da postanu šefovi političke, pravne i personalne direkcije i na štampanje zbirke ugovora.

Najzad potrebno je da se pro futuro izmeni odredba čl. 41. uredbe o organizaciji Ministarstva Inostranih Dela prema kojoj može da postane činovnik tog Ministarstva lice koje je apsolviralo jedan fakultet. Taj način izražavanja, od koga je došla i reč „*fakultetlija*", jeste jedan nepantetiran naš specijalitet, koji bi mogao da pretenduje na patent neodredjenosti. Za označavanje kvalifikacije nekog lica koje je apsolviralo neki universitetski fakultet, reči „fakultet" treba uvek davati i reč koja tumači i o kom je fakultetu govor, isto tako kao što reči „boja" treba uvek dodati reč „zelena", „plava" i „bela", i t. d., da se zna o kojoj je boji reč. Lica koja su apsolvirala universitetske nauke jesu ili prav-

nici, ili medicinari, ili filosofi, ili teolozi. Kod nas ima još i tehnički i poljoprivredni fakultet. A po našem zakonu o činovnicima gradjanskog reda i po gore navedenom članu uredbe o organizaciji Ministarstva Inostranih Dela svako lice koje je svršilo ma koji fakultet može da postane činovnik Ministarstva Inostranih Dela. I mi imamo u karijeri i činovnike koji su završili teološki fakultet, a pre par godina tražilo je da bude primljeno u Ministarstvo Inostranih Dela i jedno lice koje beše apsolviralo poljovrivredni fakultet u Zagrebu. I to traženje bilo je potpuno u skladu sa zakonskim propisima, i da je u to vreme bilo raspoloživih mesta, mi bi dakle u diplomatiji imali i jednog poljoprivrednika. Nije isključeno da bi to lice moglo da postane i dobar diplomata, ali bi to bilo bez sumnje njegova lična zasluga neodvisna od poljoprivrednog fakulteta. Medjutim se zahtevanje kvalifikacije postavlja ne obzirom na nepredvidljive mogućnost da neko koji dolazi iz makar koje struke može imati dara i sposobnosti za neki odredjeni poziv, nego ako se postavlja u cilju ogarantovanja specijalnih kvalifikacija koje odgovaraju prirodi struke u koju mogu da se primaju kandidati koji žele i traže da budu primljeni u struku. — I kako su medjunarodni odnosi u kojima se razvija diplomatski rad čisto pravnički odnosi, prirodno je da se za diplomatsku karijeru ima tražiti pravnička sprema, koju može da daje samo pravni fakultet, ili koja naročita škola za političko-pravne nauke.

Kada bi se kod nas diplomatska karijera odvojila od konsularne službe, za ovu poslednju bi valjda mogla da se kao kvalifikacija primi i diploma više trgovačke škole, što bi po mom mišljenju bilo i praktično i korisno, ali dok su i diplomatska i konsularna služba poverene jednom te istom personalu, mislim da je logično da se za činovništvo Ministarstva Inostranih Dela traži pravnička sprema.

Tu može da bude samo jedan izuzetak, ali slanstvu kod Vatikana mi imamo jednog katoličkog sveštenika, kao što ga imaju i druga poslanstva koja su akreditovana kod Svete Stolice. Ali to sveštено lice ima naročiti karakter i naročitu službu. Ono vrši službu savetnika za čisto crkvene poslove. Ono ima da posluniku akreditovanom pri Vatikanu da one savete u čisto crkvenim pitanjima koji su njemu potrebni za ispunjavanje njegovog diplomatskog poziva. Zato to sveštено lice treba izrečno postaviti za savetnika u crkvenim poslovima pri poslanstvu kod Svete Stolice, a ne kao kod nas da se naimenuje kao i svaki drugi diplomatski činovnik i da mu se otvori cela diplomatska karijera kao i svakom drugom diplomatskom činovniku. Jer inače, ako je to sveštено lice najstariji činovnik u poslanstvu, za vreme odsustvovanja poslanika, treba njemu poveriti vodjenje celoga Poslanstva, i to sveštено lice ima pravo i na to da jednog dana traži da bude postavljen za poslanika na strani, a to sigurno ne može da bude u harmoniji sa pojmom diplomatije, koja nije jedna crkvena nego jedna čisto političko-pravna korporacija. Prošlo je vreme kardinala Rišelijea i Mazarina, koji su inače bili gorostasi u diplomatiji, — a ne treba zaboraviti da je Mazarin svršio i pravne nauke. — i danas u laičkim državama diplomatska služba ne po verava se više sveštenim licima. —Savetnik za crkvene poslove kod poslanstva pri Svetoj Stolici treba da se smatra kao lice pridodano poslanstvu pri Vatikanu i kao takvo da se naimenuje, i njegovo mesto i njegov položaj kao takvi da se naročito sistemišu. Ono može da se odredi u rangu sekretara ili savetnika, ali njegov položaj treba da se ne konfondira sa položajem redovnog diplomatskog osoblja.

Sva ova pitanja trebaće da se uzmu u obzir ako se bude htelo da se Ministarstvo Inostranih Dela organizuje tako, da ono bude sposobno za vršenje funkcije koja mu je namenjena.

Једна неправичност закона

— Критика и тумачење чл. 5. т. 6. закона о таксама у вези ТБр. 138 таксене тарифе —

— Љубомир В. Стефановић, адвокат. —

Наш садашњи закон о таксама показао је у својој примени доста недостатака и празнина. Циљ који је законодавац при његовој изради требао да има, као код изградње сваког другог фискалног закона, што боље, правилније и што правичније оптерећење објеката и извора, неоспорно је у многоме промашен и захтева да се што пре озаконе оне измене и допуне, које су се до сада показале као неопходно потребне.

Из низа празнина и недостатака закона о таксама и таксене тарифе, истаћићемо овом приликом једну фрапатну неправичност закона о таксама у вези са координирајућим бројем таксене тарифе. Тиче се, на име, схватања и тумачења чл. 5. т. 6. пом. закона

и примене ТБр. 138 таксене тарифе у нашој јудикатури.

Познато је да се код редовних судова јављају доста често случајеви, да се лица са уверењима о сиромашном стању, добивеним ради вођења брачних спорова, жеље да користе не само по грађанским споровима за издржавање, већ и за обезбеђење издржавања, како у току спорова, тако и после, до дефинитивног решења тих спорова.

У закону о таксама, а у чл. 5. т. 6. где је реч о сиромашном стању, лимитативно је наведено да се уверења о сиромаштини могу користити само у грађанским споровима, у кривичним делима по тужби приватних, у *брачним парницама*, у административним споровима код свих власти, и, најзад, за добијање школских сведоџаба. У т. 24. чл. 1. таксеног и пристојбинског правилника вели се: уверење о сиромаштву може се употребити само да се не плати такса одређена за грађанске спорове у ТБр. 173—192 таксене тарифе закључно, затим у брачним парницама из ТБр. 319, 320 и 321. Из овога, а с погледом на нејасност т. 6. чл. 5. закона о таксама, могло би се заиста закључити, да се уверење о сиромаштини не може употребити за ослобођење од плаћања такса из ТБр. 138, у коме је реч о обезбеђењима (забрани, интабулацији, прибелешци итд.). Отуда и разноврсност гледишта судова на ово питање.

Ван сваке је сумње, да тражење обезбеђења пре и у току спора за оно издржавање, које се по поведеној бракоразводној парници као привремено или стално издржавање тражи грађанским спором, чини суштаствени део ових парница — бракозводне или грађанског спора за издржавање — и да се за тражење обезбеђења оваквих потраживања (издржавања по предњиђеним законским основима) може користити уверење о сиромаштини. Редигујући општи пропис чл. 5. т. 6. закона о таксама законодавац је под изразом „брачних парница" свакојако подразумевао и све акцесорне правне радње и послове тих парница. Са тог разлога требало би, дакле, дати тумачење, да се ТБр. 138. субсумира било под појам брачнога спора, било под појам грађанског спора за издржавање по поведеној или дефинитивно окончаној бракоразводној парници. ТБр. 138 није поименце унет у т. 23. таксеног и пристојбинског правилника вероватно само због тога, што он иначе у опште стоји ван грађанских и бракоразводних спорова и што претпоставља обезбеђење свих врста потраживања. Али кад је реч о тражењу обезбеђења по основу издржавања у вези са бракоразводним спором, или по основу законске дужности издржавања (право на издржавање родитеља према деци предвиђено § 127. грађ. зак. и право на издржавање супруге од стране њеног супруга по § 100. грађ. зак.), може се користити уверење о сиромаштини, јер би, иначе, у противном, била промашена законодавчева намера. А његова је намера несумњиво била та, да се сиромашном лицу омогући вођење брачнога спора, с једне стране, и грађанског спора за издржавање, са претходним обезбеђењем тога издржавања, с друге стране. Шта би таквом лицу вредело и да добије спор, ако оно за време његова трајања не би могло, користећи уверење о сиромаштини, издејствовати благовремено обезбеђење (забрану, прибелешку, итабулацију) на имовини тужене стране. Како ови спорови обично трају дуго, а под претпоставком да то сиромашно лице заиста није у стању да плати таксу из ТБр. 138, то би се из тога створила могућност за тужену страну, да своју имовину несметано отуђи и да, на тај начин, осујети право издржавања томе сиромашном лицу.

Има и других разлога техничке природе који су морали руководити законодавца, и то сасвим умесно, да стане на ово гледиште: експедитивност расправе ове врсте спорова и њихово бројно смањивање. Јер ако би се овим невољним лицима омогућило обезбеђивање њиховог права издржавања у току бракоразводних спорова и спорова за издржавање, нема сумње да би лица, дужна да та издржавања дају, боље одговарала тим својим човечанским обавезама, а осим тога, одузете би им биле нада и могућност да их изиграју. И једно и друго неоспорно би имало за резултат: прво, да се број тих спорова умањи, а друго, да се они много брже расправљају, што је од несумњиве и велике користи за правосуђе.

Ове изложене консидерације налажу Генералној Дирекцији пореза Министарства Финансија, надлежној по чл. 43. закона о таксама, да, у интересу правилности и једнообразности тумачења напред наведеног законског прописа и тарифног броја таксене тарифе од стране судова, донесе начелно објашњење: *да се уверења о сиромаштини могу да користе и за тражење обезбеђења издржавања кад је ово законска дужност, или када се оно тражи у вези бракоразводног сйора и грађанског сйора за издржавање.*

Још нешто о уредбама по Видовданском Уставу

— Д-р **Данило Данић**, секретар Касационог Суда —

Видовданским Уставом призната је управној власти изреком уредбодавна моћ. По чл. 94. устава, управна власт може издавати уредбе потребне за примену закона, као и уредбе са законском снагом на основи законског овлашћења, које се издају за сваки посебан случај, а којима се, реч је о овим последњим, „уређују односи". Управну власт, по чл. 47. устава, врши Краљ преко одговорних министара у границама устава, из чега се следствено мора закључити, да све уредбе према овоме уставном пропису издаје Краљ као шеф управне власти. Али у пракси то није тако схваћено. У пракси има уредаба које издаје Краљ, затим, има уредаба које издају ресорни министри, као врховни шефови свога ресора. Има напослетку уредаба које издаје Министарски Савет; ове врсте уредбе носе у већини случајева назив решења. Устав на неколико места спомиње т. зв. „Краљевске уредбе" (на пр. кад је реч о подели земље на области. У уставу се каже, ако Народна Скупштина у року остављеном јој уставом, не донесе закон о подели земље на области, подела ће се извршити „Краљевском Уредбом", која се може само законодавним путем мењати чл. 135. у.; по чл. 119. у. формирање војних јединица у законом предвиђеном обиму, прописује Краљ уредбом на предлог министра војске и морнарице. Исто тако по чл. 114 у., ако је Народна Скупштина распуштена пре но што реши државни буџет, буџет истекле године продужује се указом за четири месеца). Краљевске Уредбе не предвиђа само устав, већ се оне помињу и у појединим законима. Н. пр. у закону о Државном Савету и управ. судовима, у чл. 47. је речено, да ће се ближе одредбе о унутрашњем уређењу Државног Савета и управних судова, о њима потребном персоналу, о поступку и о награди адвокатима, прописати Краљевом уредбом на предлог Министра Правде, и др. Могло би се на први поглед закључити, да је уставотворац одн. законодавац хтео нарочито нагласити, да уредбе које се у појединим случајевима називају „Краљевским", морају бити издате од стране Краља као шефа управне власти, док остале уредбе за које није ништа нарочито речено, могу али не морају бити издане од стране Краљеве, него их могу издавати и поједини министри као шефови својих односних ресора. Ове тако зв. „краљевске уредбе" по нашем мишљењу не треба сматрати као нарочиту врсту уредаба, које би биле од веће важности од осталих уредаба. И за те уредбе вреди начело постављено у чл. 94. устава, јер уредбе ма ко их издавао, не могу самим тим изменити свој правни карактер. Оне остају оно што су, уредбе, па било да оне долазе од стране Краља или којих других органа управне власти. За појам уредаба по Видовданском Уставу ово је иреливантно. Оно што је главно овом приликом утврдити јесте то, да је издавање уредаба по нашем позитивном праву остављено управној власти, и тиме су оне обележене као надлежност управне функције.

Као акта која долазе у надлежност управне функције, уредбе по нашем позитивном праву, као правни прописи имају подређену важност. По чл. 94. у., уредбе не смеју противречити уставу или закону ради чије су примене издате. Оне исто тако не могу бити у супротности са законским овлашћењем на основу кога су прописане. По истом уставном пропису, Народна Скупштина, може уредбе издате на основу законског овлашћења, резолуцијом ставити ван снаге делимице или у целини. Напослетку, овај пропис устава наређује, да се уредбе морају обнародовати и у њима мора бити сваки пут означен *закон* на основу кога се издају. Овим је постављено уставно начело, да су уредбе такви правни прописи који се морају оснивати на законима. Као санкција овоме начелу, установљена је законодавна контрола над уредбама, помоћу које се уредбе могу сасвим укинути једном простом скупштинском резолуцијом. Поред ове контроле постоји и судска контрола уредаба. Судови су овлашћени да примењују само оне уредбе које се оснивају на законима, одн. које не противрече законима. По чл. 109. судови не стоје ни под каквом влашћу већ суде по законима. Овим уставним прописима хтела се дати примарна вредност само оним правним прописима који су издани од законодавних органа, законима. Али то не значи да судови не суде и по уредбама. Таква једна буквална интерпретација, била би несумњиво погрешна. Оно што се тиме хтело рећи јесте само то, да судови у сукобу између закона и уредбе, морају дати првенствену важност законима. Према томе, судови суде и по уредбама, али само са том резервом, да имају за дужност пре но што приступе примени уредаба, испитати њихову законитост. Из овога излази, да судови не могу да цене материјалну уставност закона, али могу и морају да цене законитост уредбе, како са формалне тако и са материјалне стране.

Судови нису везани ни уставом, ни уредбом, али су везани законом. Из овога опет не треба извести, да уставни прописи и уредбе стоје на равној нози у погледу њихове правне моћи. Кад судови претпостављају закон уставу, то не долази из оних истих разлога са којих претпостављају закон уредби, већ из сасвим других разлога који су у осталом познати, док међутим судови претпостављају закон уредби, као једну заповест државне власти од веће правне важности но што је уредба, јер је уредба увек подређена закону. Док судови морају да примене Устав у сваком оном случају ако је устав следовао закону, по начелу да познији закон укида ранији, дотле уредбу ни у коме случају не могу применити ако је она противна закону, било да му је претходила било да му је следовала.

Као што се из овога види, уредбе имају над собом двојаку контролу, с једне стране законодавну, с друге стране судску. Али ове две врсте контроле нису истог интензитета. Јер, док Народна Скупштина може уредбе да укине, и на тај начин да их сасвим уклони из реда правних прописа, и то једним својим једностраним актом, дотле судови могу само да им одрекну примену у конкретном случају. Они само за један тренутак обустављају примену уредбе али је зато не укидају. Она и даље остаје у целини један правни пропис у систему објективног права. Овом приликом потребно је напоменути, да по нашем позитивном праву ова двострука контрола не постоји над свима уредбама. По четвртом ставу чл. 94. у., Народна Скупштина, може ставити ван снаге делимице или у целини *„уредбе на основи законског овлашћења"*, из чега следствено излази, да то не може да буде случај са уредбама које се издају по уставном овлашћењу, са уредбама за примену закона. Зашто је устав учинио ову разлику? Из Устава се то не види јасно али по нашем мишљењу изгледа да је ствар у овоме. Уредбе које се издају ради примене закона, оне у самој ствари не представљају самосталне правне прописе. Оне се састоје у извршавању и примени закона, дакле везане за законе који већ постоје. У случају да противрече законима, ради чије се примене и извршења издају, оне у конкретном случају неће бити примењене, пошто ће им судови тада одрећи примену. Међутим „уредбе на основи законског овлашћења", јесу такви правни прописи издани од управне власти, којима се уређују односи, што значи да оне могу бити самостални правни прописи, који се не везују ни за какав постојећи закон осим за оно законско овлашћење на основу кога су издате. Сматрало се да овакве уредбе, које имају „законску снагу" т. ј. које уместо закона регулишу у целости једну извесну материју (разуме се по законодавном овлашћењу, јер оне и ако такве, остају и даље уредбе), треба да имају повећану контролу над собом, као акта која не издаје законодавна власт већ управна. Зато што је у овом последњем случају акција управне власти самосталнија, хтело се да се она веже за једну врсту јаче контроле но што би то била само судска контрола. Као интересантно питање у погледу уредаба по нашем Уставу, остаје још и то да се утврди, што је хтео уставотворац са поделом уредаба, на уредбе „ради примене закона" и на уредбе, са законском снагом на основи законских овлашћења којима се „регулишу односи". То је питање интересантно због тога, што у томе погледу постоји несагласност писаца. Има писаца који мисле да је се тим хтела извести подела уредби на управне и правне. Прве би биле управне а друге правне. Док други узимају, да се то није хтело Уставом, већ да и једна и друга врста према приликама могу бити и правне и управне. Ми смо о овом питању већ писали *у Браничу, и не желимо се више* на њему задржавати.[1])

[1]) в. Бранич за 1927. г. чланак под насловом *„Одредбе о Уредбама по Видовданском Уставу"*. Исто тако в. и наш рад у Арх. за прав. и друштв. науке, књ. XIV бр. 5. *„Законодавна овлашћења из фин. закона"*. В. и нашу студију под насловом *„О уредбама"* у Архиву за прав. и друштв. науке, књ. XVI., св. 2.

Погрешна смањивања царине

— Данило В. Стефановић —
начелник царинске управе у пензији

Царина, као и остале порезе, у смислу чл. 115. Устава, установљава се законом. На тај начин се установљавају и аутономне и уговорне царине. Према томе, поступак у погледу установљавања царина у свему је исти као и код осталих закона, који се редовним путем озакоњавају од стране законодавног тела. Исто тако, по правилу, врши се редовним прописаним начином и смањивање царине путем законских измена, које ступају на снагу после озакоњавања и извршеног обнародовања. Изузетак од овога у погледу по-

ступања предвиђа се у чл. 15. закона о општој царинској тарифи, по коме се Министарски Савет овлашћује, да може у случају, кад то интереси земље буду захтевали, на предлог Министра Финансија, смањити или укинути увозне или извозне царине за поједине предмете, но с тим, да таква решења одмах подносе Народној Скупштини на накнадно одобрење, ако је она на окупу, а ако није, онда у року од 15 дана, пошто се састане у редован сазив. Тако закон прописује, али тако се не поступа доста често у пракси Министарства Финансија. Од приличног броја таквих одступања од закона да наведемо за сада само два.

Наша царинска тарифа у бр. 5. дели пиринач на љуштен, који плаћа већу царину, и неољуштен, који плаћа мању царину. Расписом Дирекције Царина ЦБр. 28210/1927. г. објаснио је Министар Финансија, да се пиринач, код кога је скинута само спољна љуска, сматра као љуштен, али, кад тај исти љуштен пиринач увозе предузећа која се баве љуштењем и полирањем пиринча, да се за њих сматра као неољуштен. На први поглед да се видети да тај расписи представља сам по себи један non sens. Јер, кад се тим расписом чини прецизна подела робе према њеној техничкој обради, онда нити је имало смисла. нити је се смело рећи, да једна иста роба са апсолутном истом обрадом, представља за све увознике оно што и јесте стварно и у истини, а за друге повлашћене, да би платили мању царину, да та роба представља нешто, што није у истини. То би био апсолутно исти случај, као кад би се рекло: та и та тканина за сав свет је свилена, јер је заиста од свиле, али, кад је увози тај и тај, она, и ако је од свиле, није свилена, већ је, н. пр. од јуте, саргија!

Али што је главно, на тај начин није се смело приступити смањивању законом прописане царине и ако је постојала намера да се учини нека олакшица поменутим домаћим предузећима. Ту није било места једној таквој неприхватљивој измислици диференцирањем једне исте робе, исте обраде и квалитете, јер су оне исте за све. То је се смањивање царине смело извршити једино фактичким редуцирањем царинске стопе или потпуним ослобођавањем на један од легалних начина. То је се, дакле, дало постићи или доношењем сходне одредбе у финансијском закону или на основу чл. 15. закона о општој царинској тарифи, као што се редовно и врло често чини. Према томе, кад није учињена измена путем финансијског или специјалног закона, онда, кад се је већ хтела смањити царина, морало се је у свему поступити по одредби чл. 15. зак. о царинској тарифи, те је то смањивање царине морао извршити Министарски Савет, с тим, да се то решење поднесе Народној Скупштини на накнадно одобрење, а не да то смањивање изврши сам Министар Финансија, као што је то погрешно учињено напред наведеним расписом.

У вези са овим конкретним случајем погрешно извршеног смањивања царине, да бацимо летимичан поглед на још једну сличну одредбу у погледу смањивања царине у чл. 12. предлога закона о општој царинској тарифи, који је чланом 14. тог предлога одмах уведен као закон. По тој одредби, у случају неродице у земљи и у случају сточног помора, Министарски Савет може, на предлог Министра Финансија, смањити увозне царине на људску и сточну храну и на приплодна грла, или такве предмете сасвим ослободити од плаћања царине; исто тако Министарски Савет може у случају потребе, на предлог Министра Финансија, дозволити слободно од царине увоз хране потребне за исхрану појединих крајева. Као што се види у овом иначе невешто редигованом члану с понављањем истих ставова, погрешком није унесена одредба да се и та решења Министарског Савета морају поднети Народној Скупштини на одобрење, а то је се морале учинити и не извлачити такве случајеве испод надзора и оцене форума Народне Скупштине, јер баш та смањивања и ослобођења од царине највише могу засецати у интересе фискуса, а тиче се смањивања и ослобођења од већ узаконених царина, дакле, стварно се врши измена закона. Дакле, Народна Скупштина се мора и по том члану 12. закона општој царинској тарифи ангажовати за давање накнадног одобрења, на исти начин, како је то учињено у члановима 13., 15., 16. и 17. тога истог Закона, јер би иначе значило, да се наведеним чланом 12. пуна законодавна власт у погледу пом. мењања и укидања царина делегира Министарском Савету, а то не сме да се чини, јер није сообразно Уставу и позитивном закону.

Повреда жига као основ за забрану

— **Др. Арсен М. Чубински,** адвокат —

Неки од наших судова усвојили су праксу, да на тражење сопственика заштићеног жига одобравају забране на предмете на којима се нађе жиг сличан њиховом, као и на справе, које за стављање таквог жига служе, ако Управа за Заштиту Индустријске Својине,

по §-у 66. Зак. о Заштт. Инд. Својине, да суду мишљење о постојању сличности између оба жига.

У овим случајевима наши судови просто одобравају забрану на дотичне предмете и исте извршна власт узима у попис и од њиховог сопственика одузима.

Овакав поступак, међутим, по моме мишљењу, ни у колико не одговара закону.

Основна погрешка овде је у томе, што судови мешају појмове *забране*, као средства обезбеђења тражбина, с једне стране, и *узапћивања* предмета садржећих повреду туђег права индустријске својина, с друге стране.

Да би се могло применити узапћивање, пре свега потребно је да буде утврђена повреда нечијег жиговног права. По тачном, пак, смислу закона то се може утврдити једино судском пресудом, и само на основу пресуде може услеДити узапћивање (§ 148. Зак. о Заш. Инд. Својине: „... суд може на захтев оштећеног пресудити..." и т. д.). *Пресуда, пак, претпоставља спор* и ни по једном законском пропису слична се питања не могу расправљати *решењем* донетим у кратком суђењу *без саслушања одбране тужене стране* (основни принцип правосуђа: audiatur et altera pars).

За тим, важно је запазити и то, да се узаптити могу само ствари, које носе обележје инкримисаног дела, или служе за његово извршење, или, пак, тим делом су произведене, а води узапћивање или уништењу тих ствари, или уклањању са њих знакова повреде жига; такође, само изузетно оне могу да послуже на подмирење онога, чије је жиговно право повређено.

Према томе, узапћивање се не може као превентивна мера по закону пре поведеног и окончаног спора применити решењем, већ се једино може наредити пресудом, ако се њоме повреда тужиочевог жиговног права утврди.

Још јасније ће то бити, ако ми изближе проучимо појам забране.

Забрана је по нашем закону само и искључиво једно средство обезбеђења тражбина у ужем смислу, те речи. Она се може применити само тамо, где постоји тражбина, дуг, облигациони однос. Реч *„обвезност"* у § у 377. Граћ. Суд. Пост. не значи ништа друго него *„дуг"*; — дакле, где нема дуга, тамо не може бити по нашем Граћ. Суд. Поступку ни забране.

Ако се, пак, обратимо на случај повреде жиговног права, то је јасно, да пре но што се по томе питању донесе *пресуда* — не може бити никаквог *облигационог односа*; па шта више и после пресуде облигациони однос (у ужем смислу) појављује се само у погледу на потраживања in dando, а никако и на потраживања in faciendo, односно in non faciendo.

Према томе, радња повреде жиговног права, односно забрана те радње, по самој својој суштини не може бити предмет облигационог односа, већ *једино повод за спор*, из којега ће се *тек после пресуде* облигациони однос евентуално родити.

Осим тога, забрана, као последица повериочевог права универсалне залоге на целокупну имовину дужника, није ничим у погледу објекта ограничена, т. ј. повериоцу стоји на вољу да се чим хоће обезбеди и из узабраћених ствари намири, док то није случај, као што смо то споменули, код узапћивања.

Дакле, *забрана* на предмете садржаће знакове инкримисаног чина, *као средство обезбеђења*, не може се у опште са принципијелнога гледишта примењивати пре спора.

Исто тако стоји ствар и са формалне стране.

Онај, који жели да му се одобри забрана има пре свега по §§ 377. и 378. Граћ. Суд. Пост. *јуноважним исправама* доказати постојање своје тражбине.

Као подлогу за одобравање забране суд узима у случају повреде жиговног права мишљења, која му по §-у 66. Зак. о Заштт. Инд. Својине да је Управа за Заштиту Индустријске Својине о постојању сличности између заштићеног и инкриминисаног жига. Међутим, питање постојања или непостојања *подражавања жига*, као инкриминисане радње, није истоветно са питањем о постојању или непостојању *сличности*. Ово питање јесте једно чисто фактичко питање, које суд решава по својој слободној оцени; да би, пак, суд могао ту своју оцену дати потребно је опет да постоји *спор, извиђање*, и као резултат тога *пресуда*, у којој се та оцена доноси. Питање, дакле, постојања или непостојања повреде жига *не може се доказати никаквим исправама, но једино судском пресудом.*

С тога ни мишљења Управе за Заштиту Индустријске Својине, дата по §-у 66. Зак. о Заштт. Инд. Својине, нису доказ постојања или непостојања подражавања, већ само стручна мишљења — слична вештачком мишљењу — која сам суд има тек *у спору* да оцени.

Тако то третира и сама Управа за Заштиту Индустријске Својине која је решила да: *„није задаћа Управе да каже суду да је употреба неког знака подражавање заштићеног жига"*. — Вид. Гласник Управе за Заштиту Индустријске Својина за 1923. год. стр. 59., решење Управе од 28-XI-1922. год.

Бр. 13298, као и објашњење закона о Заштити Индустријске Својине, која суд узима за подлогу решења о забранама у случајевима повреда жиговног права, *нису ни доказ, ни пуноважне исправе у смислу §-а 377. Грађ. Суд. Пост.*

Даље, на потражиоцу забране лежи по §-у 398. Грађ. Суд. Пост. дужност да докаже и то, да му је *тражбина у опасности*; узроци су, пак, опасности *лимитативно* наведени у §-у 399. Грађ. Суд. Пост., али, у случају повреде жиговног права, та повреда не садржи *ни један* од ових узрока, те по закону нема ни саме опасности; — дакле, опет недостаје један битан услов за забрану.

Са изложенога јасно је, да код повреда жиговног права *забрана* се не може никако одобравати и то за то, што пре свега нема још у опште тражбине, која би се могла обезбедити, те према томе, логично, не може бити ни пуноважних исправа за доказ потраживања; да нема по закону опасности за тражбину, а не може бити пре спора ни сама повреда жиговног права доказана.

Дакле, повреда жиговног права јесте само узрок за један редован спор, који може да по окончању одведе узапћивању ствари повреду жига садржених и, евентуално, забрани за обезбеду облигација in dando, које се по извршности, тачније по доношењу пресуде могу појавити, а да та повреда никако не може послужити као узрок за забрану као једно средство обезбеђења тражбина.

Када и како престају права и дужности члана Куће у Црној Гори

— Алекса К. Матановић, адвокат —

Познато је да Кућа Црне Горе траје дотле док има у њој ма и једног члана, било то мушко, било женско, било рођено у Кући, или удајбом или женидбом, прирођено лице.

Имовина Куће заједничка је имовина свих њених чланова. Све што појединн члан Куће заради, било живљењем у Кући било ван ње, све то припада Кући осим *особине* (имовине добијене насљеђем, даром или сретним случајем).

Исто тако и за све дугове и обавезе Куће одговара Кућа, било то заједничком имовином Куће, било то дијелом члана дужника, којега Кућа има право одијелити или у противном случају сама сносити његове обавезе.

Када и како то бива одређено је јасно у О. И. З.

Значи Кућа у главном увијек одговара за дугове својих чланова својом заједничком имовином.

Исто тако и члан Куће стављен је у тешки положај да својом тековином и зарадом одговара за све обавезе Куће.

Одредбе грађанског закона Црне Горе не говоре ништа и о томе за које вријеме трају обавезе члана Куће спрам Куће и обратно Куће спрам свог члана. Јасно је и неспорно то да обавезе реципрочне те трају све донде — док постоји грађанско-правна заједница члана и Куће; ну пошто законодавац нигдје не говори и о томе докле постоји та заједница, када се и како она гаси, то и наступа компликовано питање: када и како престају права и дужности Куће и њених чланова. Јер све док траје Кућна заједница све дотле трају и права и дужности Куће спрам члана и обратно.

Тежиште и циљ овог нашег расправљања је да расвијетлимо то питање, стављајући га под свјетлост обичајног права и поткрепљујући аргументе наше разлозима правде и правичности. Јер чл. 3. О. И. З. наређује да се нејасни случајеви имају решавати по принципима правде и правичности.

Прије расправљања да ради јасноће истакнемо један конкретан случај, и њиме да објаснимо практично поменуте случајеве:

Један члан Куће на раду је у Америци и након извјесног времена се поврати Кући. Ако је што стекао тековина не припада њему него Кући. Ако ли је пак задужен за дугове његове одговара Кућа и обратно он за Кућу.

Ако се стане на правно становиште да Кућа увијек и свагда одговара за обавезе Куће и Кућа за његове, долази се до једне скроз неправедне и неправичне солуције код које члан Куће, изложен најтежим радовима, уздржљив и штедљив одговара за дугове расипне Куће и Кућа, са члановима вриједним и штедљивим, да одговара за дугове расипног члана; или што је још и горе, да се такав члан Куће никада и не врати него дође место њега кредитори његови и изврше наплату од Куће или што је најгоре, да члан Куће даде у иностранству и лажне обавезе, које и не постоје, за буди какву незнатну награду.

Јасно је и очигледно да те аномалије и абсурдности нити је могло да створи нити да подржава обичајно право једне здраве моралне средине прожете правичношћу каква је то била средина Црне Горе.

Значи да обичајно право не познаје и не признаје вјечни однос између Куће и њених чланова у оним случајевима када међу њима нема и формалне диобе.

Покушаћемо да о томе питању дадемо наше мишљење које резултира из наше дугогодишње судске и адвокатске праксе поред стечених опажаја у свакодневним случајевима који се око нас дешавају.

Наше је мишљење да права и обавезе између Куће и њених одсутних чланова не постоје вјечно и неограничено, па макар и не било кућне диобе.

Одредбе О. И. Закона не стоје на супрот томе становишту, јер тај закон говори само о правима и обавезама Куће и њених чланова; а не и о томе докле постоје и трају та права и те обавезе.

Обичаји народни старијега доба, када је то право стварано и створено, нијесу познавали случајеве да Црногорац на дуже вријеме иде у иностранство (јер постанак печалбе је новијега доба). Стара патријархална појимања о слободи огњишта налагала су Црногорцу да стално бди с пушком у руци над својом слободом дома и отаџбине.

Родбински осјећаји који се новим добом губе везали су Црногорца тако чврсто уз огњиште да читаве генерације све до најновијих дана нијесу прекорачивале ни границе своје домовине.

Појимање моралних породичних обавеза синова спрам родитеља и браће још је јаче потенцирало то стање. Слободно можемо рећи да је јача линија, која је одвојила то старо од новога доба, подвучена тек у посљедњим деценијама државнога живота Црне Горе — када су Црногорци пошли у печалбу по Турској, Румунији, Србији и напосљетку по Америци.

Најмногобројнији су случајеви сеобе у Америку и баш зато и видимо да се пред судовима Црне Горе скоро једино и расправљају случајеви правних односа оних Кућа, којих се чланови налазе на раду у Америци.

Из тога резултира природно да обичајно право није могло ни имати одређеног становишта о случајевима који су му непознати били — према томе ни обичајно право није могло да створи тачно одређена правила у томе погледу. Судовање посљедњих деценија разнолико је поступало тако да одређене судске праксе и нема. Па пошто су редовно и искључиво решавани случајеви чланова Куће који су недавно били напустили заједницу, то питање о којему ми расправљамо није судском јуриспруденцијом ни ријешено, јер како рекосмо није било практичних случајева који би то питање расправили.

Питање главно на које треба одговорити јесте ово:

1) Да ли се екзистенција формално неподијељене Куће протеже ад инфинитум;

2) Да ли је потребна нека фактичка веза и однос између Куће и њених чланова те да та Кућа постоји и у оном случају кад формалне подјеле нема; и

Да ли, у случају да мора бити те везе, да ли је потребно извјесно временско трајање и извјесне фактичке чињенице да наступе те да се угасе права и дужности између Куће и њених чланова — које је то вријеме и које су то фактичке чињенице које стварају то стање?

Наше је мишљење ово:

У редовним приликама када су јасни и видљиви односи у Кући (који се односи манифестују заједничким животом и интересима и везама које манифестују постојање заједнице) *увијек је потребна формална подјела.*

Та формална подјела врши се на разне начине:

а) Или се чланови одијеле и сваки за себе оснује своју Кућу;

б) Или један дио чланова остане и даље заједно а остали се одијеле;

в) Или формално подијељени чланови и даље и ако подијељени остану да живе уједно и под истим кровом — свакоме се зна његов дио. (Такви случајеви називају се *смијеша живљења.)*

Кућа има право да и сама „и против њине воље одијели своје чланове у свима случајевима када чланови својим распикућством, непослушношћу и неисправношћу угрозе интегритет и хармонију Куће.

Обичајно право признаје свакоме члану Куће да може тражити диобу.

Наше је мишљење да диобу може тражити једино по навршеном пунољетству и то само у згодно вријеме када Кућа не би нарочите штете претрпјела усљед диобе. Иначе чим члан затражи диобу Кућа је има извршити; у противном решава суд. Обичајно право познаје врло ријетке случајеве да кћери за живота родитеља траже и добију диобу — то бива само онда када наступи случај распикућства и сличних случајева код родитеља.

Ипак и непунољетни чланови Куће имају право тражити диобу, у свима случајевима када је животом родитеља угрожена Кућа. У томе случају или на предлог родбине или самих малољетника суд им поставља стара-

тељa, који ће при диоби, судом или ван суда, заступати њине интересе.

Разумије се то само у крајњим случајевима!

И када се чланови Куће споразумно дијеле ипак увијек малољетнима мора бити одређен старатељ за диобу кад год дођу у сукоб интереси малољетног члана са Домаћином а то биве увијек кад су дјеца у Кући без родитеља (имају стрица Домаћина). Ну пошто је диоба увијек мање више сукоб интереса то је наше мишљење да увијек при диоби малољетници морају имати старатеља за диобу.

Начело при диоби је: Да се плодови земаљски и покретне ствари дијеле равномјерно по главама на све мушке и женске пунољетне и непунољетне чланове. Непокретности се дијеле друкчије — по кољенима: узимајући у обзир непосредног претка оца, дијелећи непокретности равномјерно на потомке тога претка (принцип репрезентације). Нпр. 2 су брата један са петоро дјеце, а други са двоје, имовина се дијели на два дијеле двојици браће (без обзира на број потомака). Но отац или мајка уз дио узимају и плус имовине од свих чланова као *старешинство.*

Ако нема ни дјеце ни оца онда жена узима дио свога мужа на уживање до своје смрти. Ако ли нема никога до кћери оне узимају очев дио и оснивају своју Кућу, које је Домаћин најстарија кћер (разумије се неудата).

Ако ли су само непунољетна дјеца остала од оца носе дио свога оца и поставља им се старатељ, ако се не деси случај, који се скоро редовно дешава, да дјеца отиду да живе код некога од блиских сродника, образујући *смјесу живљења.*

У Кућама гдје су само отац и дјеца свако дијете носи раван дио а родитељи дио и старешинство. Обичајно право познаје само случајеве да кћери не добију дијела него остану код родитеља; али чим има случајева да оду и са којим од своје браће ми мислимо да и кћерима увијек треба одредити и дати дио који им припада.

Рекосмо да Кућа има права да одијели свога члана кад ради против интереса Куће; осим тога увијек и онда када Кућа не мора да одговара за дугове задуженог члана по закону па хоће да се и формално од тога огради диобом свога *задуженога* члана (чл. 703. О. И. З.).

За диобу се не тражи писмена нити пак нека нарочита форма — постојање диобе може се доказивати свима доказним средствима (свједоцима па и самозаклетвом).

(Законодавац (чл. 699. О. И. З.), тражи одређену форму и публикацију само за оне послове кад се члан бави трговином па Кућа неће за обавезе таквога да одговара).

Подијељени чланови Куће, и ако се свакоме од њих зна дио, могу и даље остати да заједнички живе у једној Кући. Често се овај случај мијеша са продужењем живота Куће а то је погрешно, јер у *смјеси живљења* зна се свакоме члану његов тачно одијељени и одређени дио.

Карактеристика *смјесе живљења* је та: што чланови смјесе унапријед одреде услове у погледу заједничких прихода и трошкова и у погледу управе Кућом. И код смјесе живљења најстарији мушки члан је Домаћин; само то Домаћинство нема правне атрибуте редовнога Домаћинства — Домаћинова власт је само административнога карактера, а никако право диспонирања заједничком имовином. И пошто је смјеса уговорни акт то је може раскинути сваки од уговарача.

Подијељени чланови могу поново простом изјавом воље склопити Кућу у коме је случају извршена диоба без икаква утицаја.

Значи и за диобу Куће тражи се изрична изражена воља њених чланова за диобу и ако се не тражи и у нарочитој форми изражена воља за диобу.

Изгледало би према томе да постојање формално неподијељене Куће траје вјечно све донде док се формална подјела не изврши и да за то нема никаквих захтјева ни у погледу мјеста живљења чланова Куће, ни у погледу времена одсутности од Куће, ни у погледу фактичних и моралних веза међу Кућом и њеним члановима. Међутим ми мислимо да није тако.

Кућа претпоставља увијек заједницу интереса и живота. Да рашчланимо оба та правна појма:

1) *Постојање заједнице живота* претпоставља заједнички неодвојени потпуно живот. Заједнички живот у ужем смислу је онда када чланови Куће живе под истим кровом, заједничке приходе одмах уносе и трошкове одмах из заједнице чине, и имају заједничку трпезу и заједнички манифестују све народне обичајне радње. У ширем пак смислу је онда када чланови Куће, и ако не живећи под једним кровом, и ако не уносећи одмах непосредно своје приходе; ипак увијек и стално одржавају везе заједничке у сваком погледу са Кућом манифестујући отворено и јасно спољним радњама заједницу живота са осталим члановима Куће.

Природно да заједница живљења увијек претпоставља једну моралну цјелину у којој је цјелина схваћена као појединац и појединац као цјелина, у којој постоји заједнички морални осјећај који Кућу као јединствену

моралну заједницу приказује, у којој појединац има неподијељени осјећај одности и интереса спрам Куће — једну везану животом и осјећајима цјелину у којој је појединац увијек готов да стане у одбрану њених права, као својих, у којој је појединац идентификован са цјелином.

Отуда као природно и резултира да између чланова Куће и Куће увијек мора бити одржан континуитет заједнице живљења и да не смије никада бити стално прекинут — на начин да искључи све горе означене елементе заједничког живљења.

Не значи то да чланови Куће морају увијек и стално живјети под истим кровом, у истом мјесту, јер је то немогуће; чланови се могу одвајати и удаљавати на краће и дуже вријеме; али главни и битни захтјев одржавање веза с Кућом мора да постоји ако постоји Кућа.

Везе те манифестују се у интересирању потпомагању јављању и т. д. — тако да члан остаје у оном истом породичном односу у коме би био и да се није од Куће растао. Све су то фактичка питања која зависе од фактичких случајева и прилика, које појединн случај прате.

Чим се један члан стално исели из мјеста своје Куће, и то подаље, оснује своју кућу и породицу сконцентрише све своје напоре рад и бриге на своју Кућу, прекине временом и све моралне и стварне везе са Кућом, једним прећутно манифестованим неинтересирањем за првобитну Кућу, нетражењем ничега од ње, неучествовањем ничим у манифестацији живота Куће; или чим један члан дугим, одвојеним живљењем далеко од куће прекине све везе са њом, нејављањем, неинтересовањем јасно је да је ипсо факто прекинута и веза која је битни захтјев за заједницу живљења — да се угасила заједница живота а тијем и однос заједнице Куће између тога члана и Куће. Нити Кућа њему нити он Кући може натурити више своје обавезе, нити се једно користити правима другога.

2) *Постајање заједнице интереса* означава економску корист или штету коју фактички сноси Кућа за своје чланове и чланови за њу. Ако један удаљени члан стално показује вољу да помогне своју Кућу и ако је према могућностима својим помаже, ако стално и непромијењено показује интерес за економско стање Куће онда је јасно да постоји заједница интереса, те и Кућа. Значи увијек кад год се види да су интереси члана и Куће заједнички увијек постоји заједница између члана и Куће. Напротив чим наступи случај индиферентизма између Куће и чланова, чим престане економски интерес, који идентификује интерес Куће са интересом њених чланова, престао је и однос заједнице.

Природно је да се све ове околности имају оцјењивати удружене са свима осталим наступјелим стварним чињеницама и према томе за сваки конкретни случај доноси посебна одлука.

Ми ћемо конкретним примјером да објаснимо овај случај:

Члан Куће оде у Америку. У почетку се јавља па све рође и рође док једног дана апсолутно не престане и да се јавља и интересује за Кућу.

Протеку године а да се тај међусобни однос не промијени. Нити он што тражи од Куће ни Кућа од њега. И тек након дугог протеклог времена појаве се потомци отишлога члана, који имају своје породице и потомство, и чланови Куће првобитне траже од њих, као од чланова првобитне Куће, дио од онога иметка, који је њихов отац са апсолутно прекинутим везама с Кућом зарадио. У томе случају битних елемената за постојање Куће: *заједнице живота* и *заједнице интереса* нестало је према томе нестало је и односа Куће и Куће. Јер ни право ни правица не дозвољавају да дугогодишњу зараду читавих генерација, које су својим трудом одвојени потпуно од Куће стекли, да тај њихов иметак подијеле чланови првобитне Куће, чији су се претци само били у заједници са претцима ових.

Не смије се сметнути с ума ни ова врло важна чињеница, од које увијек зависи рјешавање појединих случајева — а она је: да се никада престанак заједнице интереса и заједнице живота не даде и не може изконструисати из *чињенице што би ти интереси били престали, па макар то било и за неко најкраће вријеме;* јер престанком заједнице интереса и живота за једно кратко вријеме не раскида Кућну заједницу.

Колика би била та временска периода неда се рећи; али оно што се да рећи без сумње је то: да то вријеме мора бити подужи низ година — низ година који јасно и неспорно може доказати, без икакве сумње, да је заиста престала заједница — све разумије се понављамо има се оцјењивати појединачно за сваки конкретни случај.

Дакле може престати Кућна заједница и без формално учињене подјеле.

Rezultati ankete o smrtnoj kazni

— Ljub. V. Stefanović, advokat. —

Da bi se rasvetlilo jedno važno pitanje iz oblasti krivičnoga prava, pitanje o smrtnoj kazni, koje je kod nas dobilo naročiti značaj zbog podeljenosti mišljenja naših pravničkih autoriteta a i samih članova zakonodavnog tela povodom pretresanja predloga novog kaznenog zakonika za našu Kraljevinu, uredništvo »Branič«-a otvorilo je prošle godine anketu i obratilo se našim najvidenijim pravnicima za mišljenje: 1) da li su oni u načelu za smrtnu kaznu, i, ako jesu, za koja krivična dela po njihovom mišljenju treba da se ona predvidi, tj. u kojem obimu da se primenjuje, i 2) za koji su način izvršenja te kazne i sa kojih razloga. Ovo je uredništvo učinilo jedno zbog kritike kojom je propraćeno usvajanje smrtne kazne i u pogledu obima njene primene i u pogledu samog načina njenog izvršenja, a s druge strane, da bi se, na taj način, a s obzirom na iskustvo kod nas i na naše naučno shvatanje, bacila jasna svetlost na ovo socijalno-političko pitanje, koje je, sasvim opravdano, zainteresovalo našu širu javnost.

Odziv naših pravnika bio je odličan i uredništvo je moralo zaustaviti dalje objavljivanje mišljenja, da bi moglo pustiti zaostali materijal, koji bi se i inače zbog nedovoljnog prostora časopisa teško mogao na vreme objaviti. Konstatujući sa zadovoljstvom interesovanje naših pravnika za ovo pitanje, uredništvo moli pisce poslatih mu i neobjavljenih mišljenja da ga za to izvine i prime osobitu zahvalnost na ljubaznom odzivu.

Objavljena mišljenja dali su: 2 člana Kraljevske Akademije Nauka, 6 profesora Univerziteta, 1 bivši ministar, 6 predsednika viših sudova, 1 vojno-sudski đeneral, 1 kriminalista, 8 advokata (od kojih su dvojica bivše sudije viših sudova), 1 sudski činovnik.

Rezultat ankete je ovaj:

1) po prvom pitanju: da li su u načelu za smrtnu kaznu, i ako jesu, za koji su obim njene primene, izjasnilo se;

a) *odlučno protiv* 6
b) *u načelu protiv*, ali za privremenu i što užu njenu primenu 10
v) *odlučno za* 2
g) *za*, ali za što užu njenu primenu 7.

Prema ovakvom ishodu načelnih protivnika smrtne kazne je znatno više. Ali pošto je izvestan broj načelnih protivnika iz oportunizma prihvatio ideju da se smrtna kazna zadrži i dalje još za neko vreme, to se bilo posredno, bilo neposredno i izričnо, više njih izjasnilo za smrtnu kaznu. *Važno je, međutim, konstatovati da se ogromna većina izjasnila za što užu primenu ove u krivičnom pravu predviđene najteže kazne.*

2) Što se tiče drugog pitanja: *za koji su način izvršenja smrtne kazne*, anketa je dala dosta interesantan, ali pritom i malo neočekivan rezultat. Najveći broj članova ankete dao je alternativan odgovor i nije se kategorički izjasnio za jedan određeni način izvršenja te kazne, već za dva, pa i tri načina izvršenja istovremeno, niansirajući malo preimućstva pojedinih od tih načina.

Tako je dobiven ovaj rezultat:

a) *streljanje* (ubijanje iz pušaka) *za* 7, protiv 2;
b) *vešanje* . . . . . *za* 10, protiv 3;
v) *elektrokuctja* . . . . . *za* 5;
g) *giljotiniranje* (odsecanje glave) *za* 1, protiv 1:
d) *ubijanje jakim otrovom* . *za* 3.

Prema tome najviše je glasalo za vešanje, potom za streljanje, i, najzad, za ubijanje elektricitetom.

Mimo postavljenih pitanja za anketu iz sopstvene pobude izjasnilo se za ograničenje javnosti isvršenja smrtne kazne 7, a za stavljanje osuđenog pred pogubljenjem u stanje besvesnosti 2.

Simpatičnu napomenu profesora g. Dr. M. Čubinskog, da bi Udruženje Javnih Pravozastupnika, koje je u »Branič«-u dalo inicijativu za anketu o smrtnoj kazni i tu anketu sprovelo, za slučaj da njom utvrdi potrebu ukidanja smrtne kazne, trebalo da izradi odgovarajući zasebni predlog i da ga podnese Ministru Pravde s molbom da ga on usvoji i podnese Narodnoj Skupštini, uredništvo je sa zadovoljstvom propratilo, ali ono nalazi da će se i ovim indirektnim načinom znatno doprineti rasvetljenju ovog važnog pitanja.

Na završetku neka nam je dopušteno da toplo zahvalimo svima dragocenim saradnicima izvan redakcije koji su uzeli učešća u ovoj potrebnoj i korisnoj anketi.

Rad na novim zakonima

— **Nikolaj D. Pahorukov,** sekretar Ministarstva Pravde —

U „Braniču"-u br 6 od Juna prošle godine oštampan je članak o radu stalnog Zakonodavnog Saveta Ministarstva Pravde, u kojem su izneti podatci o raznim zakonskim predmetima, koji su već podneti Narodnoj Skupštini od strane G. Ministra Pravde, kao i o onima, na kojima Stalni Zakonobavni Savet radi.

Za proteklo drugo polugodje rad Stalnog Zakonodavnoga Saveta znatno je koraknuo.

Baš u tome polugodju na čelu Ministarstva Pravde stajao je čovek, kome je stalo do toga, da se zakonodavstvo Kraljevine izjednači što pre i on je intenzivno radio na tome, da se rad Stalnog Zakonodavnog Saveta ubrza i da bude što plodniji.

Blagodareći nastojanju g. Dr. Dušana Subotića, ministra pravde, pred Narodnu Skupštinu u oktobru i novembru prošle godine ponovno su preradjeni došli predlozi zakona: o sudijama redovnih sudova, o uredjenju redovnih sudova, o izvršenju kazne lišenja slobode, o državnom tužiloštvu, kaznenog Zakonika, zakonika o krivičnom sudskom postupku, o istupima i o advokatima.

Stalni Zakonodavni Savet završio je u ovo doba i zakone menični i čekovni, i oba su ova zakonska predloga dostavljena Narodnoj Skupštini.

Krajem decembra prošle godine završen je rad i na predmetu zakona o sudskom postupku u gradjanskim parnicama i taj je predlog već spremljen za podnašanje Narodnoj Skupštini.

Rad na zakonu o izvršenju (ovrsi) i obezbedjenju (osiguranju), započet u prošloj godini, završen je meseca februara ove godine i tekst zakonskog nacrta spremljen je za umnožavanje u Ministarstvu Pravde radi upućivanja na mišljenje i primedbe Višim Sudovima, privrednim organizacijama, komorama i t. d.

Stečajni Zakon, za koji je vladalo u privrednim krugovima veliko interesovanje, na putu je definitivne izrade, jer je njegov nacrt privatno pravni odsek Stalnoga Zakonodavnog Saveta već izradio i sada se on štampa radi dostavljanja Višim Sudovima, privrednim organizacijama i komorama.

Koraknuo je i rad na izradi nacrta Trgovačkog Zakonika. Sem partija, koje su već bile navedene u pomenutom članku glavnog urednika „Braniča"-a, sada su izradjene još i partije: o firmi, o trgovačkom registru, o prokuri i trgovačkom punomoćstvu, o trgovačkim pomoćnicima, o trgovačkim agentima i o trgovačkim posrednicima.

Što se tiče rada na gradjanskome zakonu, lagani tok rada na ovome projektu objašnjava se složenošću problema, koje taj rad dodiruje. Tako naprimer: nasledno, zadružno i bračno pravo.

Nasledno pravo je Stalni Zakonodavni Savet već izradio, i sada su na redu bračno, porodično i zadružno.

Daljem radu na izradi ovih partija stoji na putu celi niz pitanja čisto političke prirode, koja prethodno treba rešiti. Stalni Zakonodavni Savet naprimer već je izradio svoje mišljenje o formi zaključavanja brakova u našoj državi i ovo svoje mišljenje podneo je g. Ministru Pravde. Od rešenja Ministarskoga Saveta po ovome pitanju zavisi dalji rad na partiji bračnoga prava.

U vezi sa predlogom zakona o postupku sudskom u gradjanskim parnicama, stoji izrada predloga Sudskog Poslovnika, na kojem se takodje radi.

Od novih partija gradjanskog zakonika, koje su već izradjene, ali nisu još pretresane, podnete su Stalnom Zakonodavnom Savetu ove: partija o bračnome pravu, koju je izradio g. Dr. Kušej, profesor Ljubljanskog Univerziteta; partija o tutorstvu i staratelistvu, koju je izradio g. Mih. Tadić, advokat iz Beograda i partija o pobijanju pravnih poslova izvan stečaja, koja stoji u vezi sa § 953. gradj. zak., a koju je izradio g. Dr. Josip Mudrovčić, večnik Stola Sedmorice u Zagrebu, u penziji.

Definitivno je izradjen predlog zakona o krivičnim delima protiv vojnih tajni i spremljen je za podnašanje Narodnoj Skupštini.

Kako se iz ovoga kratkoga pregleda rada Stalnog Zakonodavnog Saveta Ministarstva Pravde vidi, na zakonskim predmetima *stalno* se radi i radi se *intenzivno*, ali, evo već skoro navršujemo desetogodišnjicu Ujedinjenja, a živimo sve još pod neizjednačenim zakonodavstvom.

Mi sve još, izgleda, *ne možemo ili nećemo* da shvatimo, da za osećanje Jedinstva baš postojanje izjednačenog, jedinstvenog zakonodavstva je najpotrebnije.

A zakonski predlozi, čim dodju u Narodnu Skupštinu, u najboljem slučaju, prodju kroz sekciju i tu stanu i ako je za izjednačenje zakonodavstva ustanovljen po čl. 133. Ustava krači postupak...

Ne radi parlamentarna mašina, kako treba... A od toga pati narod, i Sama Država kao celina, a strada i naš ugled u inostranstvu, jer niko od ozbiljnijih poslovnih ljudi iz inostranstva neće reskirati da stupi u poslovne veze sa Državom, u kojoj u jubilarnoj desetoj godini posle Ujedinjenja važe *šest* raznih zakonodavstava, — i ako je ova država centralistična, a ne federalistična, — i gde se u desetoj godini zajedničkog

државног живота појединих делова државе сматрају као иностранство, као н. пр. када је у питању извршење судских одлука са другим правних подручја.

Крајње је време да одговорни чиниоци буду на чисто с тиме, да се право Јединствo Државе ствара само позитивним радом на изједначењу права и дужности грађана и да без јединственог, изједначеног законодавства, нема ни равноправности, ни потребних психолошких претпоставака за право Јединство.

О истраживању очинства[1]

— Д-р Адам П. Лазаревић —

Законско расположење, којим се забрањује истраживање очинства, срамота је човечанства. *Жил Фавр.*

Преглед законодавстава

Римско право. — У римском праву утврђено очинство, само по себи, није давало никаква права ванбрачном детету. Јер дете није улазило у породицу свога оца рођењем, већ једним накнадним актом, који је зависио од воље очеве. Основ томе акту била је *patria potestas* очева. Ускоро пак, природно сродство — *cognatio* — противставља се цивилном сродству — *agnatio* — агнатском сродству.

Јустинијан је укинуо ову разлику сродства и признао је само оно сродство, коме је основа *заједница крви*. — Питање о истраживању очинства није се тада ни постављало, пошто није имало свој *raison d'être*. Извор сродства била је *patria potestas*, а извор ове биле су пак *justae nuptiae*, адопција и легитимација. Према томе, самим патернитетом није заснивано сродство, нити је факат патернитета био уопште правно релеванстан. Отац је могао, али није морао, поларити извесна права своме ванбрачном детету, ма да је патернитет стварно био и доказан.

Према мајци ванбрачно дете имало је иста права као и брачно. И то с тога, што је патернитет једна очигледна, фактична чињеница, коју је лако констатовати и утврдити, а патернитет је тешко и немогуће утврдити услед његове мистериозности. *Mater semper certa est etiam si vulgo conceperit; pater vero is est quem nuptiae demonstrant.*

Отуда следује, природно, неизбежна и логична последица, да је дете везано првобитно за мајку.

Питање о истраживању ванбрачног патернитета поставља се тек са појавом хришћанства, које је тежило, да се ванбрачна рођења искорене. И од тада рођење ван брака је сматрано као бесгласно.

Германско право. — — Према неким подацима који се налазе код Тацита у његовом делу. *„Germania"*, првобитна организација германске породице била је *матријаркална*, по којој је организацији дете улазило у породицу своје мајке, и није ничим било везано са својим оцем. После је тај систем измењен. — По правилу *Vtrgtni credttur* за оца дегињег сматран је онај кога мајка означи и њојзи је веровано.

Француско, немачко, холандско, белгијско, швајцарско, руско, шпанско, пољско, италијанско, португалско, мексиканско, данско, шведско и румунско право. — Француска револуција са својим принципима: слободе, братства и једнакости, доноси нове промене у положају индивидуе у друштву и породици. Очинска и мужевљева власт знатно су ослабиле, индивидуа се ослобођава. Идеје револуције биле су: апсолутна правда, интегрална једнакост и повратак закону природе. Творци и вође револуције имали су амбицију да успоставе једно ново друштво, засновано на рационалним принципима, ксји значе кидање са традицијама.

Сви се људи рађају једнаки у праву, проклamовале су вође револуције, и трудили су се да ту једнакост спроведу до крајних консеквенца. Ванбрачна деца у револуционарном законодавству изједначена су у свима правима са брачном. Она улазе у породицу својих ванбрачних родитеља са свима правима брачне деце, у личном и имовинском погледу. Брак није, према томе, једини извор породице.

То је све пак важило за ванбрачну децу, када је њихово очинство несумњиво утврђено. — Али само истраживање очинства јако је било отежано, — и то баш у духу индивидуалне слободе, и да би се избегла ограничења исте и злоупотребе.

Пропис чл. 340. Code civil-a (граћ. зак.) о забрани истраживања очинства донет је, вели се, на лично заузимање и по жељи Наполеоновој, који је тада изјавио: да друштво нема интереса да ванбрачна деца буду

[1] Овим својим радом, који смо у главном израдили према подацима узетим из одличног и обилног дела: **Henry Lhospied:** Etude sur la recherche de la paternité en droit comparé, thèse pour le doctorat, Paris 1914. желели смо читаоцима *„Бранича"* пружити један кратак преглед, у теорији и позитивним законодавствима, овога несумњиво актуелног, интересантног и важног правног проблема.

призната — (La société n'a pas d'intérêt à ce que les bâtards soient reconnus).

Принцип тај усвојен је без изузетка у Холандији, Белгији, Румунији, Пољској неким швајцарским кантонима и другим неким државама; а са извесним изузетцима усвојен је у: Шпанији, неким кантонима Швајцарске, Италији, Португалији, Мексику и др. — У главном, у земљама латинске културе и цивилизације, било у целости, било са више или мање модификација и изузетака, истраживање очинства принципијелно је забрањено.

На против, у земљама германске цивилизације влада, у главном, принцип супротан овоме у земљама латинске цивилизације. У тим земљама готово никада истраживање није било забрањено и важио је увек, више-мање, либерални принцип. Тамо је донекле задржан и данас принцип *Vtrgtni creditur*, по коме постоји претпоставка, да је отац детињи онај, кога је за таквог мајка означила. Спор се обично свршава заклетвом.

Али док је положај ванбрачног детета у односу према мајчиној породици изједначен са положајем брачног, дотле оно не улази у породицу пронађеног оца, већ једино према њему стиче право алиментације — издржавања. Величина издржавања одређена је негде законом, а негде је остављено Суду да је одреди.

Овај принцип важи у великом броју северо-америчких сједињених држава.

У Норвешкој је питање истраживања очинства марљиво расправљено и решено, законом од 6. јуна 1892. године. Човек против кога је управљена претпоставка очинства дужан је да подигне тужбу за одрицање, ако жели да одбаци очинство које хоће да му се наметне. Спор може бити решен и заклетвом. Детету припада само издржавање до навршења 5. године.

И немачки грађ. законик, од 1900 год. усвојио је принцип алиментационог патернитета, по коме је истраживању циљ: да се пронађе отац, — само да би имао ко да издржава дете, — а не да би дете ушло у породицу и друштвени положај свога пронађеног оца.

У Русији законом од 1902. године било је забрањено истраживање очинства, али ако отац евентуално призна дете, дужан му је био давати издржавање до пунолетства, а и мајци је припадала накнада.

У Шведској законом од 17. марта 1905. год. дато је ванбрачној деци и право наслеђа према својим родитељима.

У Данској по закону од 27. маја 1908. год. дете ванбрачно изједначено је са брачним у породици своје мајке и у погледу наследних права. Истраживање очинства је дозвољено, али са једином последицом, да се отац осуди на давање издржавања.

По чл. 11. данског грађ. законика, који је врло оригиналан, ако се не зна тачно ко је отац детињи, између више људи, они се сви оглашују солидарно одговорним; али онај, који плати издржавање, има право регреса према осталима, за тражење од њих њима припадајућег пропорционалног дела, и стоје му на расположењу све принудне мере, у томе циљу, као и мајци.

По чл. 13. истог закона, сваки онај кога једна жена покаже да је отац њеног детета, дужан је, ако хоће да се ослободи оптужбе, да под заклетвом изјави пред судом: да са дотичном женом није имао сексуалних односа, у времену када је могао постати отац детињи. У случају, пак, јаче претпоставке противу некога човека, молиља може добити право да изјави под заклетвом: да је у доба судом утврђеног периода времена, имала односа само са оптуженим, а никако са другима.

У Швајцарској се је водила борба између утицаја германског и романског, између принципа забране и принципа слободног истраживања очинства. И до унификације грађанског права, која је извршена доношењем закона од 1912. године, постојала су разна контрадикторна решења овога питања у појединим кантонима.

Закон од 1912. године санкционисао је истовремено и принцип патернитета и принцип матернитета. По принципу матернитета дете ванбрачно улази само у породицу своје мајке. Тужба за истраживање очинства је у главном новчаног карактера; дете добија само право издржавања; али у извесним изузетним случајевима ова тужба постаје чисто статусна (Statusklage), са свима дејствима у погледу очевог имена, очинске власти и наследства. То су случајеви: ако је противу мајке извршен злочин, или се је завођач послужио обећањем женидбе, или злоупотребом власти.

Тако су помирена и задовољена, донекле оба супротна гледишта, у једном синтетичном решењу.

Швајц. законодавац, вели *Lhospied*, конструкцијући принципе модерног права, водио је рачуна, у колико је могуће, и о локалним обичајима, којих се становништво нарочито држи. И у томе је доста успео.

Енглеско право. — Енглеска, услед свога инсуларног географског положаја, није подлегла рецепцији страног права, ни у погледу ове, као ни у погледу других правних установа. Енглеско је законодавство, и по овоме питању, лично, чисто енглеско, и инспирисано је, у главном, духом и обичајима на-

родним. Ванбрачно дете не улази ни у материну ни у очеву породицу: оно је *filius nullius*, ван и једне породице. Легитимација ванбрачне деце накнадним браком њихових ванбрачних родитеља *(per matrimonium subsequens)* није дозвољена, већ је за то потребан један особени акт парламента.

Пре 1834. године мати је могла, слободним означењем оца, поткрепљеним заклетвом, ставити дете на терет овоме: њеном исказу је веровано. — То је био принцип *vtrgini creditur* усвојен у потпуности. — Али је било злоупотреба и следовале су реформе. Материној речи и клетви није више поклањана потпуна вера, већ је она морала поднети више доказа. Тиме је доказивање очинства отежано, али је то отежање имало штетних последица по друштвени морал, веле неки правни писци, као нпр. *Léon Faucher* у своме делу: *„Etude sur L'Angletterre"*.

По закону, који је у Енглеској донет 1872. године, мати може истраживати оца детињег, али само тада, ако сама није у могућности да издржава дете, јер дужност издржавања лежи првенствено на мајци. Мати се може у томе циљу обратити и општинском суду и тражити да се дете преда човеку, којега она за оца означава. Али да би успела у томе, мора се позвати на сведоке, поднети писмене доказе или бар почетак писменог доказа. Тужени има права у своју одбрану истаћи приговор: *exceptio plurium constupratorum* и може бити осуђен само на давање издржавања.

*

Према начину решења питања о истраживању ванбрачног патернитета и идејама којима су се законодавци руководили при томе решавању, сва модерна законодавства можемо у главном поделити на две групе. Једној припадају народи латинске цивилизације, а другој народи германске; подразумевајући у тим групама и народе, чије је законодавство подлегло рецепцији правних установа ових двеју група.

По првој групи, т. ј. латинској, истраживање очинства је у принципу забрањено, али ако се очинство утврди, дете следује положају оца.

По другој групи законодавства, т. ј. германској, истраживање је дозвољено, али се ванбрачно дете никада не изједначује са брачним, већ је тужба материјалног карактера. Што је важно, право на тужбу припада и деци из прељубе и родоскрвњења. Сва та деца имају пак само право на издржавање — и ништа више.

Постоји и трећа група, која је комбинација ове две прве. Тој групи припадају швајцарско и белгијско законодавство. Јер је по њима тужба час чисто новчаног карактера, а час је статусна, са последицама грађанског стања.

Критеријум за поделу тужаба, и оцену њихове правне природе, јесте већа или мања доказна вредност поднетих доказа. На име, ако постоји убеђење суда да је показано лице несумњиви отац детињи, онда се утврђивању очинства дају најшира дејства; ако је пак очинство доведено само до вероватноће, онда му се дејства ограничавају.

И *Савињи* (Savigny) је правио слично разликовање: он је установио три ступња извесности у доказивању очинства: 1) Извесност (*Gewissheit*), вероватноћа *(Wahrscheinlichkeit)* и проста могућност (*Moglichkeit*) очинства.

Тужба по овој трећој групи законодавстава има првенствено новчани карактер, без статусних последица, и то због неизвесности очинства, — а само је изузетно статусног карактера. Таквог су мишљења и *Росел и Мента* коментатори швајц. грађ. законика, у своме делу. *Manuel de droit civil suisse, t. I., p. 374.* По чл. 309 швајц. грађ. зак. тужбом за очинство тежи се постићи, било новчано издржавање оца у корист мајке и детета, било, поред тога, у изузетним случајевима предвиђеним законом, декларација очинства са њеним дејством грађанског стања.

Ти изузетни случајеви, по чл. 323. швајц. грађ. зак., јесу: кад постоји обећање женидбе, злочино дело извршено противу личности мајке *(Verbrechen)* и злоупотреба ауторитета, т. ј. власти, *(Gevaltmissbrauch)*.

Ако тужилац не би успео да утврди једну од ових чињеница, тада се примењује општа претпоставка очивства противу онога, који је са мајком живео за време законског периода зачећа, т. ј. од 180—300 дана пре рођења детета — чл. 314. швајц. грађ. зак. — Али у томе случају дете може добити само издржавање.

Важно је ово: да по швајц. грађ. зак., ако се очинство тужбом истражује само ради тога, да би се детету обезбедило издржавање, онда је утврђење олакшано; али, ако се тужбом жели постићи првенствено улазак детета у породицу и грађанско стање свога ванбрачног оца, онда је утврђивање очинство отежано и траже се нарочити докази.

Процедура судска у свакоме случају је иста и тужба застарева за годину дана.

Што се тиче положаја ванбрачнога детета према ванбрачној мајци, швајц. грађ. законик примио је немачки систем, по коме је, на основу принципа: *Kein Kind ist seiner Mutter Kebskind"*, ванбрачно дете потпуно изједначено са брачним у односу према мајци и њеној породици, и стиче сва лична и имо-

винска права брачнога детета. То је зато, вели се, што је материнство извесно, а очинство неизвесно, и законодавац мора о томе водити рачуна (*M. Huber, Exposé des motifs. t. I, p. 206*).

Треба при томе приметити: да, што је већа интервенција државне власти, у толико је положај ванбрачне деце повољнији. Према томе друштво, примајући на себе евентуални терет издржавања ванбрачне деце, има интереса да пронађе оца, те да би он подносио терете своје одговорности.

По систему германском тежи се што широј интервенцији друштва и државе у прив. односима грађана у опште, а специјално у породичним. Ту се истраживање очинства сматра као једна *социјална* установа, која *аутоматски* треба да дејствује приликом сваког рођења ванбрачног детета.

На против у земљама латинског система *приватним* појединцима је остављена најпотпунија иницијатива у решавању о опортунитету истраживања. Интервенција државне власти у тим земљама сматра се као *ограничење личне слободе и независности*, те је народ противан тој интервенцији. С тога у њима и јесу релативно ретки случајеви истраживања очинства.

Најобичније средство, којим се завођачи служе за постигнуће циља јесте обећање женидбе. И зато у томе случају, и законодавства, која иначе забрањују истраживање, очинства, то истраживање дозвољавају. (*Lhospied*, op. cit. t. 171).

Француски закон од 16. новембра 1912. год.

Ређе последице принципа прохибиције морале, су се, без сумње; осетити и у Француској где се број рођења, па следсвено и становника, стално смањује. Видело се је, без сумње, и цењено је и то, да је тај принцип од штетног утицаја и на пораст становника, па је приступљено модификацији прописа чл. 340. Грађ. Зак., који говори о забрани истраживања очинства, на тај начин што су му одређене границе и услови примене. Управо, забрана истраживања очинства остала је и даље као правило, али су предвиђени многи изузетци.

Чл. 1. овога закона гласи: чл. 340. с. civ, замењен је следећим диспозицијама, и истраживање очинства дозволиће се:

1. У случају одвођења или силовања, када се време одвођења или силовања подудара са временом зачећа.

2. У случају завођења извршеног помоћу доказних маневара, злоупотребе власти, обећања женидбе или веридбе, и ако постоји почетак писменог доказа према одредби чл. 1347. грађ. зак. — А по томе члану. као почетак писменог доказа сматра се сваки писмени акт, који потиче од онога противу кога је тражење управљено, и који акт чини наведени факат вероватнији.

3. У случају ако би постојало какво писмо или какво друго приватно писмено, које потиче од онога који је за оца означен, из којих произлази једно несумњиво признање очинства;

4. У случају када су, онај који је за оца означен и мајка, живели у стању ноторног конкубината за време законског периода концепције;

5. У случају када се је онај, за кога се тврди да је отац, старао (a pourvu) или је само учествовао у васпитању и издржавању детета у својству оца;

II — Ипак тужба за признање очинства неће се примити:

1. Ако је утврђено да је мајка, за време законског периода концепције, била ноторно рђавог владања, или да је била у односима са неким другим лицем;

2. Ако је онај, за кога се тврди да је отац детиљи (prétendu père) за време истог периода, био у физичкој немогућности да буде отац детиљи, било услед удаљености, било последстком каквога случаја;

Тужба, тј. право на тужбу, припада само детету. За време малолетства детиљег, само мајка, па ма била малолетна, може подићи тужбу;

Тужба мора бити подигнута, под претњом губитка права на њено подизање, у року од две године од дана порођаја.

Ако тужба није била подигнута за време детиљег малолетства, дете може подићи ту тужбу за годину дана од дана пристелог пунолетства. —

— Сви ови изузетци лимитативно су набројани. А пошто их, као што се види има доста, то је одредба чл. 340. с. civ. просто дерогирана овим новим законом. — Нарочито још ваља и то напоменути: дауопште није дозвољено истраживање очинства, па чак ни материнства, оне деце, која су рођена од сродника између којих је брак забрањен, — тз. enfants incestueux, — или која су плод прељубожинства, — тзв. enfants adulterins. Па не само да није дозвољено истраживање очинства и материнства такве деце, — већ се иста не могу ни признати, па ни позаконити.

— Наш законодавац, међутим још није стигао да реформише своје раније наређење. А није нам познато ни какво је гледиште заступљено у овом пројекту грађ. законика за целу нашу државу.

Конкубинат

„Boire, manger ensemble, Est mariage ce me semble, — рекао је француски писац Loysel мислећи на конкубинат.

Ако два лица разнога пола живе у фактичкој заједници сличној заједници брачној, онда се из тога факта изводи претпоставка, као из тзв. possession d'état, да је отац детињи конкубин т. ј. лице које је живело у конкубинату са мајком детињом у времену зачећа.

Нередовне заједнице постају све више и многобројне, нарочито у варошима. И о томе се мора водити рачуна. Слободна заједница не сме се игнорисати, већ се вели Lhospied мора предвидети и систематски регулисати. Saint-Juste је рекао: „Ceux qui s'aiment sont époux". Има међутим животних односа, који не подлеже утицају закона и законских реформи. Еволуција живота и животних обичаја детерминише еволуцију законодавства и о тој еволуцији законодавац мора водити рачуна (p. 214.).

Стога и за конкубинат, аналого претпоставци очинства у законитом браку, постоји претпоставка: „Pater is est guem concubinatus demontrant". Али то, у сваком случају, остаје само претпоставка потребна за пријем тужбе за очинство а суду је остављена слобода оцене о очинству.

Приликом законске реформе установе истраживања очинства 1912. год. у Француском Сенату развила се је била једна дуга и упорна дискусија око тога: да ли да се у законски текст унесе реч *конкубинат*, или реч *cohabitation* која значи: *заједнички живот*, живот под једним кровом. Јер је сматрано, да само помињање те речи у законском тексту, значи посредно законско признање те илегалне заједнице. Чињени су приговори и о неморалности те речи, али је она ипак, као што је познато усвојена. Пошто ова друга реч *cohabitation* има широко и неодређено значење, те би дала повода злоупотребама.

Исто тако о појму нотворности конкубината, коју нотворност француски закон од 1912. год. тражи не постоји никаква јасна законска одредба, већ је суду остављена потпуна слобода оцене.

Општа претпоставка очинства

у законодавствима германске групе

Ова законодавства су, као што смо већ раније напоменули, либералнија, и у њима је остављено широко поље истраживању очинства, а не само у лимитативно набројаним случајевима, као у законодавствима групе латинске. Али се само, по германској групи законодавства, једном већ утврђеном ванбрачном очинству не даје шире дејство, већ се све последице тога своде на обавезу издржавања.

На супрот томе, по латинској групи законодавства положај ванбрачне деце, повољнији је, али је доказивање ванбрачног очинства отежано.

За успех тужбе обично треба да се докаже: 1) Постојање односа између ванбрачног оца и матере детиње, и 2) Узрочна веза између трудноће и тих односа.

Но од тужиоца, који је у овоме случају ванбрачно дете, мајка детиња или које друго на тужбу овлашћено лице, не тражи се утврђивање те узрочности. Она се претпоставља; јер се као физиолошки факат готово и не може утврдити. А на тој немогућности утврђивања баш се по германском систему и заснива разлика у положају између брачног и ванбрачног детета. Јер брачно дете, — или боље речено дете рођено у браку, има за себе претпоставку: *„Pater ts est"* — у целости, и ко би противно тврдио, имао би то по принципу: *Actori incubit probatio,* и да докаже, и да противним доказима обори ту претпоставку.

Дете пак рођено ван брака налази се у несумњиво тежој улози, у улози тужиоца. Оно има презумпцију ванбрачности противу себе и дужно је је обарати. Али се и од њега не тражи да баш стварно утврди очинство већ се очинство претпоставља, само кад је утврђено несумњиво постојање животних односа између мајке и ванбрачног оца. Та је претпоставка, пак *juris tantum*, и лице које је за оца показано има ту претпоставку да обара.

Тако, дакле, ту разликујемо два факта: 1. Постојање сексуалних односа и 2. Узрочну везу између тих односа и зачећа. Код законске деце закон претпоставља оба ова факта, а код ванбрачне узрочни однос између сексуалних односа и концепције претпоставља се тек пошто је први факат, т. ј. постојање односа, потпуно утврђен.

Но при свем том, очинство остаје једна мистерија и тешко је, ако не готово и немогуће, доћи до материјалне истине. Те као једино средство остаје оперисање са претпоставкама, добивеним на основу позитивном науком утврђене чињенице т. ј. времена од концепције до рођења и његовог потребног минимума и максимума. То време пак остаје исто и данас као у доба Римљана. Које је време утврдио још славни римски лекар Хипократ.

По немачком грађ. законику: „Als Vater des unehelichen Kindes im Sinne der §§ 1708. bis 1716. gilt, wer der Unterhalb der Empfän-

gniszeit beigewohnt hat, es sei denn, dass zuch ein anderer ihr innerhalb dieser Zeit beigewohut hat.“ (§ 1717., al. 1; немач. грађ. зак.

*

Лицу против кога је управљена тужба за утврђивање очинства, према позитивним законодавствима стоје разна средства на расположењу за одбијање тужбених навода. Такво средство нпр. *exceptio plurium constuprtatorum*, које је усвојено у немачком грађ. законику, а које се састоји у томе: што тужени изјављује да је, поред њега, мајка детињa у времену зачећа стајала у сексуалним односима са неколицином, те да је према томе очинство неизвесно, пошто постоји *turbatio sanguinis*. Тај приговор тужени мора и доказати по принципу: *Reus in excipiendo fitactor*.

Осим тога туженом стоји на расположењу приговор физичке немогућности, приговор неверства мајке или приговор рђавог владања у опште и т. д.

Активна способност за тужбу.

Ваља нарочито забележити кроз какве је социолошке фазе прошло ово важно питање проблема истраживања очинства. Тужба је прво припадала искључиво мајци и имала је за предмет тражење накнаде штете. Право детета апсорбовано је било правом мајке и мајка је добијала једну глобалну суму, где су улазили и трошкови око издржавања и неге детета. Мајка је пак водила спор не као заступник детињи, већ у своје лично име. Тај систем је усвојен у многим државама, а између осталих у Данској и Енглеској, и аспирисан је старим правилом француског права *virgini creditur*.

По неким законодавствима тужбу је подносила сама власт, специјално општинска, пошто је и општина заинтересована.

На послетку тужба ова, која је првобитно припадала само мајци, постепено се распарчава на две тужбе: једна припада мајци, којом она тражи накнаду трошкова око трудноће и порођаја, а друга припада детету, које лично, или преко свога заступника, тражи издржавање.

Пасивни субјект тужбе јесте редовно оно лице за кога се тврди да је отац детињи. Ако је то лице малолетно, онда спор за њега води његов законски заступник. — Али се ова тужба, у случају ако је лице, противу кога постоји претпоставка очинства, умрло, може подићи и противу његових наследника.

По чл. 1712. нем. грађ. зак. право на тражење издржавања не гаси се смрћу очевом; издржавање припада детету баш ако је отац умро и пре његовог — детињег рођења. Француски закон од 1912. год. не говори ништа о томе; а по швајцарском грађ. законику дете има право на тужбу за издржавање и противу наследника онога лица које је за оца његовог означено. Законодавци се при томе руководе заштитом моралних и материјалних интереса детињих.

О застарелости тужбе за очинство

Питање о застарелости тужбе по предмету истраживања очинства, врло је разнолико решено у позитивним законодавствима, и то је једно од најделикатнијих питања.

По чл. 308 швајц. грађ. закона тужба се може подићи и пре рођења детета, а на основу правила: *Infans conceptus pro nato habetur quoties de commodis eius agitur*.

По швајц. грађ. законику право на тужбу за очинство *застарева за годину дана*, а по немачком грађ. законику та је тужба *незастарива*.

При оцени питања о застарелости у неким законодавствима води се рачун о томе: да ли је ова тужба личног или имовинског карактера, т. ј. да ли се њоме циља на добијање издржавања или баш на утврђивање очинства, са последицама личне природе. Па ако је тужба статусног карактера, она је као таква *незастарива*. — Незастаривост ове тужбе постоји у Немачкој, Аустрији, Шведској, Норвешкој, Данској и још неким државама. Дакле у оним где је истраживање очинства дозвољено.

Многи правни писци предлажу краткорочну застарелост и веле: да то захтева интерес стабилности породичних односа. Немачки правник *Mohr*, предирајући за краткорочну застарелост, вели: „Es ist eine fatale Sache, den Vatesschaftproness wie ein Damoklessekwert über sich schweben ruc sehen“.

У Француској, Белгији, Холандији, као и у Швајцарској, тужба ова, у колико је у опште дозвољена, подлежи *краткој застарелости*.

Заклетва као доказно средство

— у споровима за истраживање очинства —

Извесна законодавства, као што је нпр. дански закон од 1908. године, усвајају заклетву као потпуно доказно средство у овим споровима и њом се могу послужити тужилац и тужени; те тако исход процеса често зависи од тога коме ће бити додељена заклетва.

Међутим, то многи осуђују и веле: да би се једино умесно могла усвојити допуњујућа заклетва, када је тврђење једне стране иначе

до велике вероватноће доведено. Суд би пак имао да цени: да ли ће, и којој страни досудити клетву; нарочито с обзиром на то да ли странке чине утисак поверења или не.

Опште је и владајуће мишљење, по овоме питању, да заклетви треба прибегавати тек у крајњем случају; а идеално би било, вели се, још и потпуно је искључиво, — и ако је заклетва често пута једино средство да се дође до истине.

У земљама где је дозвољено да заклетва служи као доказно средство у споровима за истраживање очинства, судска пракса бележи врло често случајеве кривоклетства. — Јер, странка стојећи у тешкој алтернативи: или да се криво закуне — или да изгуби своје право, — обично изабере оно зло, које је за њу мање осетно, а то је кривоклетство; Зато један немачки правник вели: *„Denn dle Geschichte geschiecht Inter duos"*.

Деца из прељубочинства и родоскрвњења

Да би сучувао интересе законите породице и достојанство брака, франц. законодавац је забранио истраживање очинства, па и материнства ове деце, — ма то било и у случају одвођења или силовања извршеног над мајком.

Немачки законодавац није правио разлике међу ванбрачном децом, па је истраживање очинства и ове деце дозвољено. То своје решење немачки законодавац правда тиме: да деца нису дужна сносити тешке последице грешака својих родитеља.

Последице тужбе у погледу имена ванбрачног детета

По португалском грађ. законику, ванбрачно дете, коме је отац пронађен, носи и очево и материно породично име. — Међутим треба приметити да то питање имена ванбрачног детета тангира и интересе целе фамилије пронађеног — оца. По белгијском закону од 1908. год. фамилији очевој дато је право интервенције, ради спречавања уласка ванбрачног детета у породицу очеву. Закон није јасан по томе питању, а судска пракса стала је на гледиште да ванбрачно дете нема права на породично име свога ванбрачног оца.

По немачком грађ. законику ванбрачно дете носи породично девојачко име своје мајке, које не мења ни у случају ако би се мати преудала.

О очинској власти над ванбрачном децом.

У Белгији, ако су и отац и мајка признали дете, очинска власт им припада заједнички. Отац нема претежнији положај према деци. Они морају бити сагласни у поступању, а у случају неспоразума решава Суд.

По немачком грађ. зак. ванбрачна мајка не може бити носилац очинске власти. Суд пак може, ако за умесно нађе, поставити мајку за стараоца своме ванбрачном детету. — По швајцарском грађ. зак. исто је решење као и по немачком, али мајка може, по оцени старатељске власти, бити и носилац очинске власти. Разлика је само у томе, што мати — старалац, нема права законског ужитка на имању свога малолетног детета.

По питању права наследства ванбрачне деце према својим родитељима, постоје разне солуције у позитивним законодавствима. Швајц. грађ. законик решио је то питање на тај начин, што се дете, ако је признато, изједначује са брачним у наследним правима.

Мере за заштиту законске породице

Сва су законодавства у главном инспирисана тежњом да се сачувају интереси законске породице, — те тврђаве на којој почива цела друштвена зграда. (*Lhospted* оп. цит. п. 617.)

Морални и материјални интереси законите породице могу бити угрожени, како у случају судски утврђено очинство, тако и у случају слободног признања очевог. Франц. законодавство не прави разлику између та два случаја, тако исто и белгијско. По чл. 323. ал. 2. швајц, грађ. зак. пресуда судска, којом се утврђује патернитет, не може никада имати то дејство да ванбрачно дете уђе у породицу очеву, само ако је отац у време односа са мајком ванбрачног детета био ожењен. То се сматра као мера за заштиту законите породице.

Мере противу уцењивања

Једна од најобичнијих и најозбиљнијих замерки и примедаба, које се чине принципу слободног истраживања очинства, јесте могућност дешавања скандала и уцена. Јер ће вели се, један поштен човек, противу кога је тужба управљена, да би избегао срамоту пристати на све жртве које се од њега траже' И ова је примедба, по мишљању неких главни узрок томе што је чл. 340. француског грађ. зак., који говори о забрани очинства, реформисан тако доцкан, т. ј. тек 1912. године.

С тога законодавства предвиђају строге санкције за спречавање уцењивања и заштиту законите породице, која је основица целе друштвене заједнице, те сваки потрес породице може посредно потрести и друштво.

Специјална права мајке према оцу ванбрачног детета

Nemo audiatur proprium turpitudinem allegans.

Истраживањем очинства ванбрачне деце желе се постићи два циља: 1. проналазак оца да би се ванбрачном детету обезбедило издржавање и помоћ, и 2. укидање развrата и предохрана од завођења. — Јер што су теже последице очинства, мисли се да ће у толико бити умереније инстикти завођача.

По законодавствима:норвешком, данском, белгијском и холандском, мајка има право на накнаду трошкова изазватих порођајем и њеним личним издржавањем, за неколико недеља пре и после порођаја. По немачком и швајцарском законодавству мајка има право, не само на накнаду порођајних трошкова у правом смислу, већ и на накнаду свих других трошкова, проузрокованих трудноћом и порођајем, посредно или непосредно.

Ова законодавства су инспирисана принципом правичности: ко другоме штету причини дужан је је и накнадити. То пак право мајчино подлежи врло краткој застарелости.

По канонском праву поштена девојка имала је право да тражи од свога завођача: или да се овај њоме ожени, или да јој накнади штету, односно да јој даде мираз за удају. То је позната тужба кааонскога права: Actio duc et dota.

Треба приметити да, по систему латинског законодавства, у опште, за успех материне тужбе за накнаду штете и трошкова, потребно је да је очинство *резултат кривичног дела очевог*, — док је по германском систему довољан за то *сам факат очинства*. — По немачком законодавству величина издржавања одређује се према друштвеном положају ванбрачне мајке, а не према друштвеном положају пронађеног оца.

Разне теорије о основу тужбе

за истраживање ванбрачног очинства.

Једна од најважнијих теорија, о правном основу тужбе за истраживање ванбрачног очинства, јесте теорија делекта. Према тој теорији обавеза ванбрачнога оца рађа се из једног деликта. Овај се деликат састоји у факту ванбрачног живота. Последица теорије деликта јесте та, де се искључује приговор: exceptio plurium. Те ако су више њих живели у интимним односима са мајком, онда су ови солидарно одговорни за издржавање детета, као саизвршиоци.

Ова је теорија некада имала много присталица, нарочито у Немачкој, али се сада више не може бранити. Јер се данас не може узети да је ванбрачни полни живот, као такав, противправан, осим ако у себи не садржи неко специјално кривично дело, нпр. силовање, прељубичинство и т. д.

По једној другој теорији, која је такође из Немачке, основ обавезе ванбрачног оца лежи у самој вољи његовој. Јер, вели се, сваки човек који живи у интимним односима са неком женом, зна тачно какве последице мвгу потећи из тих односа и каквим се последицама излаже. Он зна такође, да је за време законског периода зачећа, мати могла ступити у интимне односе са другим људима, од којих је дете може бити зачето. Он познаје све опасности, а међутим их занемарује и врши сексуални акт, — те према томе и треба да сноси све последице истога. — Јер тако радећи, он чини једну велику грубу погрешку, *culpa lata*, за коју треба и да одговара.

По немачком правнику *Gmerthal*-у, који је ову теорију и предложио, тај и такав акт дотичнога лица представља један *quast contractus*.

Неки заступају мишљење, да основ обавезе очеве лежи у томе факту: што је дао живот једноме бићу, т. ј. у акту креације. А већина модерних правника дели мишљење, да је основ обавезе очеве у вези сродства која постоји између ванбрачног оца и његовог ванбрачног детета.

Даље постоји, као најновија, теорија ризика, *théorie du risque*, која је примењена у законодавству о заштити радника, где је теорија кривице замењена теоријом ризика. Писци се при томе служе аналогијом. Радник, вели, који је жртва несретног случаја при раду, да би добио накнаду, није дужан доказивати да има кривице до власника предузећа што се је случај догодио. Власникова одговорност стоји већ у самоме томе факту: што је ставио у покрет и рукује једним предузећем, које омогућава дешавање несретних случајева. (Теорија професионалног ризика — *théorie du risque professionel*).

Али по овој теорији ванбрачни отац може бити осуђен, једино и искључиво, на давање издржавања своме ванбрачном детету.

Ризик очинства вели се, потиче из заједничког интимног живота ванбрачног оца и мајке, у томе постоји аналогија са ризиком који потиче из функционисања једног предузећа.

Закључци.

Ценећи по духу модерног законодавства, иде се томе, да се ванбрачна деца изједначе са брачном и да се дозволи што је могуће слободније истраживање ванбрачног очинства.

Наполеон је, у своје време, изјавио: да друштво нема интереса да копилад буду признати. — „*La société n'a pas d'intérêt à ce que les bâtards soient reconnus*", — али га модерни законодавци демантују. Средње решење биће пак по нашем мишљењу најбоље и најцелисходније.

Реформа казнених законика у Немачкој и у Аустрији

— Бор. А. Милојковић, судија у пензији. —

Покрет за реформу казненог законодавства захвата све више корена на западу Европе. Ми ћемо овде у кратким потезима изнети реформну тежњу у Немачкој и Аустрији, где су нове идеје кривичнога права и криминалогије дошле до јасног изражаја.

Крајем 1927. године пред законодавним телом Немачке и Аустрије налазио се један исти пројект казненог законика, и по ономе што се жели — у току ове године несумњиво, обе те земље добиће чак и текстуелно скоро истоветан казнени законик. Ако политичком уједињењу ове две земље стоје на путу уговори о миру и политичке прилике, законодавном уједињењу ове две земље сматра се да не стоји ништа на путу, јер је оно израз исте културе, истих потреба и истих правних односа. Чак је била идеја да би чланове законодавног одбора оба суверена парламента требало саставити у даљем раду, али је се место тога (као више опортуно) усвојило: да само аустријски парламенат изабере три лица ради одржавања идејне и пословне везе са законодавним Немачким одбором док се овај пројект не приведе у дело.

Потреба за реформом осећа се у обе земље већ више деценија, јер су казнени закони у обе земље застарели да не одговарају ни правној свести ни ступњу културе садашњице. Садањи немачки казн. зак. од 1870. год. ни у доба његова доношења није важио као савремен; а аустријски од 1852. год. је ултра-реакционаран, на што указује и сама година његова постанка, у толико више што је[1] он, тако рећи, само препис онога ранијег закона од 1803. год. који му је претходио.

Идеју заједничког пројекта дао је бечки професор универзитета гроф Глајспах у 1921. год. на једном конгресу.*) У идућој години већ је био израђен један незваничан немачки пројект, ради кога су се у истој години састали правници обе земље. Овоме пројекту следовао је аустријски пројект, а оба ова пројекта послужила су за основ овом званичном пројекту немачког министарства правде из 1925. год.**)

*) У 1874. год. овд. аустр. Мин. Правде (који је важио као ауторитет у крив. праву) предлагао је да се за Аустрију просто препише талијани немачки Казн. Зак. као бољи.

**) Иначе је у обе земље још до светског рата било више пројеката пред законодавним телом.

Главне идеје и одлике овога пројекта јесу: Одбацујући у принципу стару теорију застрашавања (одмазде казном), — он се ставља на гледиште најмодернијег схватања поправке кривца (специјална превенција). Казна има за циљ, да оне који су једном посрнули опомене, а оне који су се својом кажњивом радњом показали као непријатељи друштва да узме на васпитање. Само тренутни злочинци још могу бити застрашивани, и ту се још једино може остати при старом циљу казне: да казна треба да застраши. Сва угрожења казном прожета су тежњом: да никада не треба применити казну, која у својој основи не користи поправци, јер би се без тога постизало обрнуто. Циљ казне и целокупног казнено-правног поступања јесте: поправка злочинца. Злочинца треба казном, и разним другим срествима, повратити друштву и начинити корисним конструктивним елементом друштва. Казна је, дакле, само једно друштвено-педагошко средство за васпитање (resp.: поправку) злочинца, а кажњава се не кривично дело већ учинилац. Ово педагошко схватање у истини највише и одговара потреби стварности, јер се приметило да се према досадањем начину кажњавања, нарочито код казни дугим лишењем слободе злочинац врло често огорчава противу друштва, а код малолетника злочинци се баш спреме и васпитају за окореле злочинце, — а то је све оно што се најмање сме допустити, и што увиђаван законодавац мора да сузбије на време згодним начином.

Кажњиво је само намерно и нехатно извршено кривично дело, ну учинилац не одговара и за нежељену последицу свога дела, као у старом закону. Тако ће н. пр. учинилац одговарати за убиство у разбојништву само онда, кад је убиство могао и предвидети, и кад је на исто и пристао. „Умишљено дела онај, ко са знањем и вољом оствари обележја кривичног дела" — § 17. пројекта. У истом пропису предвиђа се и dolus eventualis, кад се остварење држи само за могуће, и на исто пристаје на случај да дође до остварења. По § 13. пројекта неурачунљив је онај, ко у време дела пати од поремећаја свести, или му је душевна радња у опште поремећена услед болести, те не може да увиди противправност свога дела. Умањена урачунљивост у време дела из пом. разлога ублажава казну.

За неурачунљиве злочинце сматра се, да казна не може бити средство за њихово по-

прављање. Овде је за друштво опасност од учиниоца много већа, но што је то случај код обичног злочинца. Зато овде оно што казна не може да користи, треба да користе нарочите *мере безбедности*, које су код потпуно урачунљивих само допуна казне, а које су код непотпуно урачунљивих нешто много више од допуне казне, јер су друштвена нужност, друштвена самоодбрана. У те мере безбедности за потпуно неурачунљиве убрајају се: стављање у завод за лечење и неговање, стављање у душевне болнице, где се стављају психопати после издржања смањене казне. Важно је напоменути да пројект предвиђа још и завод за пијанце и васпитни завод. Скитнице, крадљивци и блуднице стављају се у завод за рад. Ова лица пројект сматра за лица са слабом вољом и пошто њих казна не може за увек да поправи, то је онда за њих потребно подуже васпитање у заводу за рад. — У ове мере безбедности спадају још и мере противу злочинаца из навике, који се по издржању казне задржавају још неко време у заводу за безбедност, као опасни по јавну безбедност. Ово задржавање је за то што се сматра да оваквн злочинци и по издржаној казни у слободи престављају још извесну, и то не малу, опасност за друштво, јер се код њих (према статистици досадањој) са вероватноћом може очекивати повратак чим се пусте у слободу. Задржавање оваких лица у нарочитом заводу за безбедност (Verwahrungsanstalt) није никаква казна затвором, јер овај завод није казнени завод. То је просто једна детенција, која нема карактер казне, већ једино иде за тим да поправи лице у питању, а пре свега да само друштво заштити од таквих лица. С времена на време мора се обављати преглед оваквих лица у заводу, да се утврди: да ли је и даље умесно њихово задржавање у заводу или није.

Са овим смо се опет вратили на главну тему, — а то је да поправка злочинца није једини циљ казне, већ да се са кажњавањем (и употребом мера безбедности) подједнако води рачуна и о целини (генерална превенција).

Као што се види из свега довде изложеног, циљ свих поменутих мера безбедности јесте осигурање друштва од злочина. Оно што је битно код свих ових мера јесте то, да њима није одређено време трајања, — оне треба да трају толико, док пруже друштвену стварну заштиту, а чим престане потреба за ту заштиту, злочинац се пушта у слободу као више безопасан, — поправљен. Само код појединих крив. дела, изузетно је одређена апстрактна граница трајања мера безбедности. Пошто о свему овоме имају да одлуче судије, то се претпостављају високе моралне гаранције и непартизанство судијског реда.

Тако смо дошли до једнога питања, које је данас веома актуелно, а то је: каква треба да је улога судије у примени новога казненог закона? На место досадањег проблема: утврдити обележја кривичног дела, за судију се истиче други много важнији и крупнији проблем, *а то је кривац*. Судија је дужан да тачно пропрати све фазе кривчевог душевног покрета, који га је довео до извршења кривичнога дела, јер он апсолутно друкчије не може оценити, колико је јака злочиначка воља, и колико су спољне околности утицале на кривично дело, а без овога он не само да не може одредити правичну казну, него не може још горе одредити коју ће од многобројних мера безбедности да примени. Судија мора дубоко да испита: да ли је узрок кривчевог дела у самој личности кривца или је узрок више у спољашњим приликама у време дела. Н. пр.: код изазватог стања, стања нужде, нужне одбране н. пр. ако су на злочинца деловали нарочити мотиви, — то је онда ту у питању тренутни злочинац (Gelegenheitsverbrecher), кога треба казнити блаже јер нема изгледа да ће се опет поновити прилике, које су га побудиле на извршење кривичног дела. Ако пак судија у свом испитивању утврди обрнуто: да је тежиште конкретног случаја на самој склоности воље учиниочеве, — то онда судија има пред собом злочинца из навике, противу кога се мора поступити енергичније. Руковођен овим идејама пројект је веома размакао границе судијског одмеравања казне у циљу да примора судију да сваки случај индивидуалише. Досадање скоро облигатно обазирање на судску праксу и закључење за шаблонски рад, са којим се имало врло хрђаво искуство у погледу слободе и имена грађана, не могу се помирити са новим схватањем пројекта. Да ће шаблонски рад бити онемогућен за убудуће, то се лепо види из тога, што пројект само у појединим најтежим случајевима обележава кажњиву радњу као злочин, а за већину случајева границу између злочина и преступа оставља неодређену, — што чини да се скоро никад у пракси неће моћи стећи две једнаке пресуде. За сваки конкретан случај остављено је судији, да у току испитивања детаља који се односе на дело и кривца кажњиву радњу обележи било као злочин било као преступ. Утврђивање детаља, нарочито психолошких момената има да послужи судији на то, да он поред казне, која као што поменусмо служи васпитању, примени и мере безбедности само где то захтева заштита друштва. Са овим је, као што се

види, учињен један очевидан напредак према ранијем закону, где је судија имао само дужност да предузме стриктно одређене мере, и да шеметички поступи у примени казненог законика. —

Даље важније одлике пројекта јесу: свођење нужне одбране на умерену одбрану, признање светског принципа, изједначење реалног стицаја, лажан исказ сведока пред влашћу пројект не сматра више за иступно дело sui generis, појам велеиздаје је сужен и упрошћен. Установљава се једна нарочита врста затвора т. зв. custodia honesta не везана за поједина кривична дела (н. пр. за двобој, какав политички злочин), који ће се применити само на кривична дела из незнатних, ситних побуда.

Иначе неке ситније правне повреде пројект у опште више не сматра за кривична дела. Досадање кратке казне лишења слободе пројект ограничава и своди на много мањи број или их замењује новчаним казнама, или дозвољава замену новцем кратке казне лишења слободе. Повреду тела у разбојништву треба казнити строже, но повреду нанесену од једног иначе мирног али увређеног човека. Ситније деликте (до сада сматране за иступе, а по изузетку и за преступе) пројект избацује из оквира казненог законика и сматра их или као т. зв. полицијско неправо (чисто полицијске деликте, које ће кажњавати полицијске власти по специјалном закону) или као иступе противу јавног поретка (Ordunngsübertretungen, за које ће се такође израдити специјалан закон).

За малолетнике предвиђа се специјалан казнени законик, за којим је велика потреба, јер закони у снази са својом несавршеном и једноставном процедуром лиферовали су од малолетника из године у годину један сталан злочиначки кадар, који није опадао! На велику потребу за овим законом указују страшне статистичке цифре Беча, у коме је читава петина укупно осуђених сам малолетник испод 20 година. Усвајајући захтеве новога времена, тежња је пројекта да специјалним установама спасе малолетне злочинце досадањег страшног изгледа за будућност. Нарочито деци, која су учинила кривично дело не из покварености карактера, већ из хрђавог васпитања, очевидно је да се може помоћи овим специјалним казненим законником за малолетнике. Пројект само предвиђа неурачунљивост малолетника испод 14 година, а иначе у колико ће се малолетницима у опште дело приписати у кривицу, и под којим условима, то је остављено да се регулише поменутим специјалним законником по коме ће се у опште малолетници третирати друкчије но одрасли.

С друге стране опет пројект је створио више одредаба за потпуно нова кривична дела непозната старом законику, а то су дела против проневере у управи туђег имања. Неке злочине казненог законика у снази пројект сматра за преступе или просто полицијско неправо.

Ну ипак има неколико појединости где се немачки и аустријски пројект не поклапају. То су ситнија одступања, која произилазе из разноликости црквених и санитетских закона у снази. Иначе важна су само ова два крупнија одступања: 1) смртну казну немачки пројект задржава, а устријски избацује, јер је уставом укинута; 2) код медицинско-индицираног побачаја, немачки пројект има један специјалан пропис, који аустријски пројекат не садржи, по коме је пропису такав побачај некажњив и није кривично дело побачаја. Недостатак овога специјалног прописа у аустријском пројекту чини, да је се ту остало при старом становишту досадањег казненог законика према коме се *и такав побачај* увек сматра за кривично дело обичног побачаја све док се у истрази не докаже да је тај побачај морао бити и да је изазвао стање нужде. Дакле према аустријском пројекту стање нужде *може* да послужи за извињење од казне, из чега опет излази да ту увек стоји у изгледу кривична истрага, и да тек иследник (судија) има да одлучи за сваки конкретан случај: да ли постоји или не постоји кривично дело побачаја?

Као што се види либерализам и хуманитет провејава из свију одредаба овога пројекта. Изгледа на први поглед, као какав чудан историјски парадокс: да је стара конзервативна и реакционарна Аустрија за ових 7—8 послератних година интензивно радила на томе да се отресе не само свога старог казненог законика, већ и свих оних застарелих закона којих се блажена Југославија још грчевито држи. По великом историјском закону акције и реакције све оне слободоумне и хумане идеје које су цео 19. век биле систематски сузбијане и угушиване, долазе сада до свога необично јасног израза и брзог остварења стручно и знаначки обрађене од свих ауторитета.

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Уговор о закупу стана закључен између закупца и закуподавца у корист трећег лица за опредељено време, кад је раскинут уговором о раскиду пре рока, раскид важи и за онога у чију је корист закључен, јер је он пазакупац и као за таквог важи и за њега раскинуће уговора.

М. Р. у тужби против Dr. К. К. поднетој првост. суду в. Београда представио је, да му је тужени остао дужан од кирије за стан у његовој кући а за време од 1. јуна до 15. септембра 1926. рачунајући по 5150 дин. месечно што чини суму од 18.025 динара. Тражио је пресуду, да му тужени плати ову кирију. Доказ је главна заклетва.

Тужени није примио понуђену главну заклетву. Даље је одговорио: да је до 1. маја 1926. г. био закупац И. Б. у његовој старој згради подлежалој реквизицији. Да би могао да поруши своју стару кућу споразумео се са туженим, да му нађе други стан, који ће Б. плаћати, а тужени ће Б.—у давати онолико колико му је плаћено и за стан у његовој кући, па је то и учинио нашавши стан у тужиочевој кући, и по споразуму с туженим Б. је закључио стан од 1. маја до 1. нов. 1926. г. Међу тим, чим се је тужени уселио и платио стан Б-у за мај месец, овај је отказао стан тужиоцу.

За доказ, да је Б. узео од тужиоца стан за време од 1. маја до 1. новембра 1926. г. поднео је препис тужиочевог акта од 2. јуна пр. г. упућеног кварту палилулском као и саслушање Б. код истог кварта.

Позвао се у заштиту на Б. који се заштите није примио.

Првост. суд је нашао:

„Признањем парничара утврђено је да је тужени од 1. јуна 1926. до 15. сеп. 1926. г. становао у кући тужиочевој, даље је нашао да је тужени становао као закупац — § 677. гр. з. —, што се утврђује признаницом Држ. Хипот. Банке од 14. септ. 1926. г., коју је тужени приложио на белешци, а по којој је за рачун тужиоца положио на име кирије за време од 1. јуна до 15 септ. 1926. г. Тај закупни однос доказује се том чињеницом, што је тужени представком од 31. авг. 1926. г. упутницом кварту палилулском упутио отказ стана за 15. септембар 1926. г. Факат, да нема писаног уговора о закупу за означено време ни у колико не мења ствар, јер конклудентна радња туженога, која се састоји у факту становања у згради тужиочевој и у томе, што је кирију депоновао за рачун тужиоца представља закључење уговора“.

Пресудом од 6. априла 1927. г. Бр. 19203. осудио је туженог на плаћање кирије по тужби.

Б. А. С. у Ш. од. нашао је, да првост. пресуда не одговара закону.

„Нетачно је нахођење првост. суда, да је тужени становао у тужиочевој кући као закупац, што изводи из конклудентних радњи — становања и плаћања кирије за рачун тужиоца, јер се из самог признања тужиоца учињеног писмено код полиц. власти а на име из његовог акта упућеног кварту палилулском 2. јуна 1926. г. утврђује постојање једног са свим другог правног односа између тужиоца и туженог, који ни по чему не даје закупни однос. Из те представке се види, да тужилац признаје, да је са другим лицем закључио уговор о закупу а не са туженим, јер његово признање гласи: „И. Б. узео је од мене под закуп стан у мојој кући за време од 1. маја до 1. нов. 1926. г. и у исти сместио г. Dr. К. К. — туженог“.

Кад се текст овако признатог уговора протумачи с обзиром на наређење §§ 546. у в. § 8. и 10. гр. з., онда Б. А. С. налази, да се из овог и оваквог уговора, који је тужилац закључио са И. Б. јасно види и признаје, да је тужилац пристао, да за уговорено време у закупном стану од стране Б. станује тужени. Из тога факта с обзиром на наређење § 546. гр. з. изводи и закључује да је између тужиоца и И. Б. закључен уговор о закупу у корист туженог, да је тужени самим тим, што се уселио у тужиочеву кућу пристао на ту корисницу, и да се оваказ уговор закључен у корист трећег лица не може за време предвиђеног трајања уговора мењати у погледу корисника, без сагласија онога, у чију је корист овај уговор и закључен.

Навод тужиоца да је закупац И. Б. даљи закуп овога стана отказао још 14. маја 1926. г. за 1. јуни 1926. г., и да је тужилац овај отказ примио, без вредности је, јер је тужилац, кад је већ пристао да тужени станује у том стану за уговорено време т. ј. кад је већ по закљученом уговору био у обавези према кориснику — туженом — §§ 540., 546. и 547. у в. § 10. гр. з., био дужан, да отказ уговора прими тек онда, кад за то добије и пристанак онога у чију је корист уговор и закључен а ово обзиром и на § 699. гр. з. Тужилац не само да ничим не дока-

зује да је овако поступио већ је напротив по свом признању овај отказ одмах примио, па је тек по том тражио исељење туженог.

Депоновање кирије од стране туженог за рачун тужиоца, није доказ, да је тужени признао, да је за то време био закупац стана тужиочевог. На против ово је доказ, да је депонована сума спорна и као таква се налази на чувању до дефинитивне расправе ко на исту има право — § 581. и 895. гр. з. и то не значи да је тужени признао право тужиоцу на исту, јер да би тек била тужилац би се сматрао измиреним и овог спора не би било.

Ни у отказивању стана од стране туженог 31. авг, 1926. г., нема притиска за закупни однос између парничара, јер се из тога акта види, да је тужени признао да је првобитно отказао преко полиц. власти стан И. Б-у, да овај отказ није примио већ га упутио тужиоцу, да њему откаже стан.

На основу наведеног А. С. налази, да је тужени становао у кући тужиоца као корисник а не као закупац или пазакупац и да тужилац своје наводе није доказао.

За то је преиначио првостепену пресуду и пресудом 24, окт. 1927. г. Бр. 6596. одбио тужиоца од тражења.

Касац. Суд у II од. примедбама од 26. дец. 1927. г. Бр. 13069. поништио је ову пресуду Б. А. С. са разлога:

„Просматрајући пресуду Првостепеног Суда, Апелац. Суд је нашао, да је уговором о закупу закљученом између тужиоца и И. Б. заснован нарочити правни однос између тужиоца и туженог, као корисника тога уговора у смислу §§ 546 у в. §§ 8 и 10 гр. з. па је из тога извео даљи закључак да се поменути уговор за време његовог трајања не може мењати у погледу корисника без сагласности онога у чију је корист закључен. Овај закључак Апелац. Суд из признања тужиоца, учињеног код полиц. власти, а на име из његовог акта, упућеног Кварту палилуском 2. јула 1926. г. који је приложен уз одговор на тужбу.

Овакво нахођење А С. је погрешно.

Уговорима се заснивају правни односи само између уговорача т. ј. између лица која су учествовала у њиховом закључивању за треће лица су res inter alios acta. Како се из тужиочевог акта упућеног кварту 2. Јуна 1926. г. види само то, да је И. Б. у закупљени стан сместио туженога, а да је уговор о закупу стана закључен између тужиоца и И. Б., то тужени по том уговору није био ни закупац стана нити корисник уговора, већ само пазакупац у смислу § 684. гр. з., јер у закључивању тога уговора није ни учествовао и за то није ни могао ни стојати у каквом правном односу са тужиоцем као власником закупљеног добра, и с тога постанак закупа према Б. вреди и према њему.

Према томе, кад је закупац Б. 14. маја 1926. г. отказао тужиоцу као закуподавцу даљи закуп стана од 1. јуна 1926. г. и тужилац тај отказ примио, онда је и пазакуп туженог престао. Како је пак тужени и после овога остао у стану, без нарочитог уговора са тужиоцем као сопственком, и закупну цену полагао у депозит за рачун тужиоца, онда Апелац. Суд треба да оцени, да ли је тужени на тај начин прећутно са тужиоцем закључио нов уговор о закупу стана у смислу § 532. гр. з., и да ли је према томе и у колико обавезан на плаћање закупнине, која се тужбом тражи, па за тим и своју одлуку по закону донесе".

Мањина је оснажила пресуду Апелац. Суда.

Апелац. Суд није усвојио ове примедбе већ је 24. јануара 1928. г. дао ове противразлоге.

„По нахођењу Апелац. Суда и по изузетку могу се уговорима заснивати правни односи између уговорних страна и у корист трећих лица, дакле стварати правни односи при којима трећа лица нису учествовала при њиховом закључењу, али, која за трећа лица имају правну важност од оног тренутка, када су та трећа лица, у чију је корист уговор закључен, ма којим својим вољним актом дала пристанак на закључени уговор.

Такви су уговорни односи примера ради уговори о превозу робе на железницама, које закључује пошиљалац са железницом у корист примаоца, при коме се примаоц, који није учествовао у уговору, појављује као лице у чију је корист уговор закључен и за кога закључени уговор од тренутка кад је робу примио или товарни лист добио, важи од тога часа железница је дужна следовати само упустима примаочевим, а ако железница ову своју дужност прекрши одговара примаоцу робе — § 73 и т. д. железничко-саобраћајне уредбе од 1925. г.

То исто имамо и код уговора, које пошиљалац новчаних аманета закључује са државном или приватном поштом, где од тренутка кад је адресант пошиљку примио, одустанак пошиљаоца према пошти или обратно нема никакве важности, па некад и код уговора, који се закључују са осигуравајућим друштвима у корист осигураника.

Код свих ових уговора, треће лица и ако нису учествовала приликом закључења уговора стичу извесна права према природи закљученог уговора од тренутка, кад су ма којим својим вољним актом изјавила, да на уговоран однос пристају, а који се при-

станак често огледа у самом пријему уговорене користи.

У овом случају самим признањем тужиоца, јасно је утврђено, да је он закључио уговор о закупу с И. Б. с тим, да у закупном добру за време уговорног трајања станује тужени. Усељењем туженог у тај стан, дат је пристанак туженог на ову корист и од тог тренутка тужени се појављује као корисник из овог уговора, а од тог часа ово стечено право из уговора не може му се одузети без његовог сагласија §§ 546., 8., 10. и 13. гр. з.

Најзад постојање овог уговора поткрепљује и мотив и начин како је овај уговор закључен па по том раскинут, јер се из самог признања уговарача И. Б. код полиц. властн види, да је И. овај уговор с тужиоцем закључио само као средство помоћу кога је могао да избаци туженог К. из његове куће, који се факт опет потпуно утврђује тиме, што је И. Б. на седам дана после усељења туженог К. у тужиочеву кућу, тужиоцу даљи закуп отказао, а тужилац без речи овај отказ примио и ако је закуп имао да траје читавих пет месеци.

Све ове чињенице довољно утврђују постојање не само уговора о закупу у корист туженог К. већ јасно и вољу уговорача и И. Б. и тужиоца да уговорни однос одмах и раскину, без сагласности корисника, а овакав раскид уговорног односа као неморалан, био је противан наређењима §§ 537. и 538. гр. з. у вези §§ 8., 10. и 13. гр. з. за то је Апелац. Суд тужиоца и одбио од тражења, заснивајући разлог за такву своју пресуду на поменутим одредбама материјалног закона. А ти се основи слажу и са основима здравог разума и природне правице и за оцену ових основа Апелац Суд као судећи овлашћен је по § 7. in fine грађ. закона“.

Општа Седница Касац. Суда 7. фебруара 1928. г. Бр. 1356. усвојила је примедбе свог одељења и противразлоге Апелац. Суда одбацила већином гласова. Саопштио Judex.

По меници, којој рок није протекао, не може се тражити обезбеђење издатељу менице зато што је на његовој непокретној имовини стављена прибелешка пре приспелости рока.

А. Р. тражио је код Чачанског првостепеног суда прибелешку на непокретну имовину М. П. трг. а за обезбеду 22.000 дин. дуга по меници, којој рок плаћања још није наступио, а по којој му М. дугује ову суму као издавалац менице.

Прибелешку тражи пре рока за то, што је до сада на имовини М-овој већ стављена једна прибелешка по решењу истог суда.

Првостепени суд је за своје решење дао ове разлоге:

По §§ 88., 116. и 140. трг. зак. и општим принципима меничног права, издатељева обвеза састоји се у томе, да ће меница о року бити плаћена притежаоцу од стране главног дужника — акцептанта, а не да ће он исту о року платити. Само у случају неисплате о року од стране главног дужника одговаран је издатељ менице.

Како се из приложене менице види, да је М. П., на чијем се имању тражи прибелешка, по истој обвезан као издатељ, и кад се из поднетог уверења овог суда види, да је њему а не главном дужнику, стављена већ једна прибелешка, онда нема места обезбеђењу по § 394. тач. 3. гр. суд. пост. то, што је П. као издатељу стављена једна прибелешка, не значи да је тражбина по истој у опасности и пре рока у погледу главног дужника и осталих обвезника по истој меници.

За то је решењем од 26. јула 1927. г. Бр. 20174. одбио молиоца од тражења.

Ово решење је оснажио Касациони Суд у свом III. одељењу решењем од 17. новембра 1027. г. Бр. 12019. Саопштио Judex

Не може се тражити експроприсано имање раније сопственику у случају да се исто имање не употреби за ону циљ за коју је експроприсано.

Случај који приказујемо и коментаришемо, био је већ један пут у овом листу приказан и коментарисан, само са друге тачке гледишта.[1]) У кратко, спор је био у следећем: Ђ. П. обратио је се Министру Грађевина и тражио, да му се врати у својину, по исплати од његове стране држави 23.000.— дин. колико је износила куповна цена, једно имање, кућа и плац у Шумадијској ул. бр. 53, експроприсано „за потребе богословске зграде код цркве Св. Саве у Београду“, из разлога, што се експроприсано имање не употребљује за циљ намењену експропријацијом, већ га држава издаје под кирију. Министар Грађевина је молиоца *одбио* од овог тражења решењем својим бр. 11868 од 29. маја 1922. год. оглашујући се *ненадлежним*, које је решење Државни Савет пресудом својом бр. 2546 од 13. марта 1924. год. *оснажио*. Да би своје право заштитио, Ђ. П. обратио је се првостепеном суду за град Београд, који је се решењем бр. 52780 од 25. новембра 1925. год. огласио *ненадлежним* за расправу овог спора, а ово је решење Касациони Суд одлуком својом број

[1]) в. *Обрад Б. Благојевић*, адвокат: Један случај негативног сукоба надлежности. *Бранич*, децембар 1926. год. XI. св. 12.

1970 од 6. марта 1926 год. *оснажио*. Пошто није било суда за Ђ. П. то је се он обратио, у смислу чл. 110. Устава *директно* Касационом Суду и он је одлуком својом бр. 7685 од 15. октобра 1926. год. нашао: да је за расправу овог спора *надлежна административна власт*, односно Министар Грађевина и Државни Савет.

Затим је се Ђ. П. актом својим бр. 32238 од 15. новембра 1926. год. понова обратио Министру Грађевина и молио га да реши, да му се врати на слободно располагање напред наведено имање, кад буде положио 23.000·— дин. примљених приликом експропријације овог имања. Као разлог за повраћај, он је понова навео: да поменуто имање држава издаје под закуп наплаћује кирију у своју корист, јер ни до данас на истом имању није подигнута Богословија Св. Саве; да Министарству односно Митрополији ово његово имање више није потребно за циљ за коју је експроприсано, као доказ наводи то, што држава није експроприсала и остала имања за која је била овлашћена у Указу о експропријацији, што значи, да јој иста нису потребна, и да се не може користити са задобијеном експропријацијом; сем тога, и из овереног преписа плана града Београда, који је поднео, види се, да је за подизање Богословије Св. Саве предвиђено сасвим друго земљиште, а не оно које је од њега експроприсано.

Министар Грађевина је молиоца решењем својим бр. 32238 од 2. децембра 1926. год. *одбио* од овог свог тражења, а из разлога:

„Закон о експропријацији приватних добара за општу народну потребу прописао је правила о томе, кад се и како могу приватна добра изузети из сопствености дотадањег сопственика и прописао је, да се пре експропријације има одлучити о томе, да ли јој има места и кад се одлука у том смислу донесе, онда у смислу § 24. поменутог закона одмах престају права бившег његовог имаоца т. ј. он престаје бити сопственик и својина прелази на онога за чији се рачун дотично добро експроприше. Шта ће даље бити, т. ј. да да ли ће онај, за чији се рачун дотично добро експроприше, *приступити остварењу циља ради кога је добро експроприсано, и на који ће га начин употребити ради остварења поменутог циља, ни закон о експропријацији, ни који други закон не предвиђа нити наређује да се експроприсано добро поврати у својину пређашњем сопственику.**) У овом случају, баш из самог Указа о одобреној експропријацији, види се, да је иста одобрена „за потребу“ нове богословске зграде. Каква је та потреба т. ј. да ли да се на експроприсаном имању подигне сама зграда за богословију или каква друга споредна за потребу богословије, или да исто имање послужи каквој другој потреби главне богословске зграде, Указ није блаже определио.

„То пак, што према плану града Београда зграда за богословију Св. Саве има да буде подигнута на другом имању а не на експроприсаном, није доказ да експроприсано имање неће бити од потребе новој богословској згради, а сем тога не значи и то, да нова зграда богословије мора бити подигнута на имању предвиђеном у плану, и да приликом подизања зграде неће бити никакве измене у том погледу.

„Исто тако, што до сада нису експроприсана и остала имања других лица означених у поменутом Указу, не доказује, да та имања неће бити експроприсана и да је престала потреба у погледу експроприсања истих.

„То пак што се до сада није подигла зграда богословије не значи да се она неће подићи, а што се исто имање издаје под закуп, право је онога у чију је сопственост прешло, да га експлоатише, док се не приступи остварењу ради кога је имање експроприсано, као што је и право бившег сопственика да ужива приходе од добивене накнаде“.

На ово, у многом погледу интересантно решење, молилац Ђ. П. поднео је у законом року тужбу Државном Савету, у којој је необично опширно изложио своје разлоге, због којих сматра да је поменуто решење незаконито. — Ти би разлози, у најкраћим потезима, били следећи:

1. Чл. 24. зак. о експропријацији од 15. марта 1866. год. предвиђа случај кад престају права сопственика експроприсаног имања, *под условом, наравно, да се експроприсано имање употреби за ону цељ за коју је експроприсано.* У противном, са експропријацијом би било великих злоупотреба. Ако су по чл. 24. зак. о експропријацији престала права бив. сопственика на експроприсаном имању оног момента кад се исто пренесе на државу, ипак она могу оживети у случају, да држава не употреби спорно имање на циљ за коју га је експроприсала. Другим речима, бив. сопственик је престао бити сопственик спорног имања под *раскидним условом:* да се имање употреби на ону циљ за коју је експроприсано. С тога мора интересовати бив. сопственика судбина експроприсаног добра.

Закон о експропријацији не предвиђа да се експроприсано имање врати сопственику кад се не употреби на експроприсану циљ. Али се из *духа закона* ово види, пошто се експропријација не може замислити а да не стоји случај *„нужде или особите опште народне потребе и ползе“* — § 20. грађ. зак. — *„Само ако би опште народно благо изискивало... да се чије добро на опште благо земље и народа употреби, мора појединн житељ опште благо свом сопственом претпоставити...“* — § 217. грађ. зак. — в. чл. 3. зак. о експропријацији. Овде овог случаја нема.

Пошто нема одређеног зак. прописа, овде се има применити законска аналогија из §§ 8. и 10. грађ. зак. „Суд тумачећи, према § 8. грађ. зак. какав пропис, мора пазити не само на речи његове, него мора испитати и жељу законодавца па ма се тиме дотичном пропису дало и шире значење.“ — Одлука Оделења Касационог Суда од 23. октобра 1902. год. бр. 9871. — Одлука Опште Седнице Касационог Суда од 13. новембра 1902. год. бр. 9876. — Према томе, ни за један појављени правни случај не може се рећи да нема закона.

*) Подвучено у решењу

Устав у чл. 37. заједмчава приватну својину под ограничењем експропријације и тражи, зак. и зак. о експропријацији предвиђају „крајњу нужду." Кад ови услови престану, престаје и експропријација.

2. У Указу је употребљена реч *„потреба нове богословске зграде Св. Саве"*, што изискује прво зидање саме зграде — богословије, које нема, а без тога се не може експроприсано имање употребити за „потребе богословије".

3. Из поднетог плана Београда види се, да преко експроприсаног имања *пролази улица*, те је држава у апсолутној немогућности да употреби експроприсано добро у експроприсану циљ.

4. Држава не мисли да употреби експроприсано имање у експроприсану циљ, из разлога, што није до данас купила ни једно друго имање, у Указу о експропријацији означено, сем тужиочевог.

5. Држава није за време од 14 година извршила намену за коју је добро експроприсано, што значи, да овде нема „крајње нужде." Закон тражи да се утврди „крајња нужда" т. ј. да се нека велика државна потреба *апсолутно* не може задовољити, ако се не би *одмах* једно добро експроприсало. Тога овде нема.

6. Држава *тргује* са експроприсаним добром, што јој није дозвољено. Она је имање узела, не по вољи раније сопственика, већ силом своје власти и имање експроприсано могла је и морала употребити за циљ у Указу о експропријацији означену. Издајући експроприсано имање под закуп, држава је се пречутно одрекла циља за који је експропријацију тражила и добила. — Други је случај био са продавцем — тужиоцем Ђ. П. Он може трговати са добијеном сумом за експроприсано имање, јер он није власт, није држава, јер је појединац.

У осталом, Касациони Суд, који је у необично интересантним случајевима, кад извесно имање није имало више да послужи држави за експроприсану намену или кад је престала потреба за експропријацијом, увек признавао раније сопственике, да оваква имања приме натраг, уз повраћај куповне цене (в. случајеве слоништене код г. *Гојка Никейића*: Грађански Законик, издање од 1909. год. испод § 20.) Аналого овом случају, имао би се спорни случај расправити.

По овој тужби тужиоца Ђ. П. а по пријему одговора Министра Грађевина на тужбу, Државни Савет је, пресудом свога II одељења бр. 7722 од 16. марта 1927. год. *одбацио* тужбу Ђ. П. и *оснажио* решење Министра Грађевина, а са разлога:

„По закону о експропријацији није предвиђена ни једна одредба на основу које би бив. сопственик експроприсаног земљишта имао право на откуп истог од државе, када држава после извесног времена исто не би употребила за намењену циљ на основу ког је ово имање путем експропријације добила, те је држава сада неограничени господар имовине, пошто поседује над истом тапију.

„Па кад би се дало претпоставити, да у оваквим случајевима има могућности повраћаја, ипак се при оваквом стању ствари то не може дозволити стога, што и ако држава није употребила ово имање на намењену циљ, то не значи да држава исто имање с обзиром на садашњи регулациони план Београда, ипак неће употребити у извесном циљу који предиђа закон о експропријацији, без обзира на то што је првобитна сврха експропријације било подизање богословије Св. Саве".

Против ове пресуде Државног Савета могли би се истаћи исти приговори који су истакнути против горе наведеног решења Министра Грађевина. Нарочито не стоји разлог, да је држава са преносом тапије од спорног имања, постала његов *неограничени* господар и да може са њиме радити како јој је воља. Она је, на против, принудним путем постала сопственик спорног имања и то под раскидним условом: да изврши намену означену у Указу о експропријацији.

Друга необичност ове пресуде јесте у томе, што Државни Савет изричо признаје, да држава може мењати циљ за који је експропријацију извршила, што је, мислимо, противно основном принципу на коме експропријација почива, на име, да се може експроприсано добро употребити само на ону циљ за коју је експроприсано, и никако на другу циљ. Мењање циља, јесте у ствари негација самих основа на којима експропријација почива.

Интересантно је напоменути, да напреднија законодавства од нашег, предвиђају случај који нас интересује. Тако, француски законодавац у закону од 3. маја 1844. год. са изменама и допунама од 14. новембра 1918. год. каже:

„Ако се земљишта узета за радове од јавног значаја не употребе на ову циљ или ако су непокретности узете на основу чл. 2. и 2. бисне употребе сходно закону или указу којим су као радови од јавног значаја проглашени бивши сопственици или њихови правопријемници могу тражити повраћај истих.

„Цене се уступљених земљишта утврђују споразумом, ако нема споразума изабраним судом у горе означеној форми. Величина цене од стране изабраног суда не може ни у ком случају премашити суму за коју су земљишта купљена" — чл. 60.

"Ако у року од године дана кад је донесена префектова наредба (о експропријацији) администрација не приступи експропријацији (т. ј. није извршила радове наложене јој експропријацијом), сваки сопственик чије је земљиште обухваћено поменутом префектовом наредбом (о експропријацији) може поднети тужбу суду". — Чл. 14.

На овај начин нормира свако напредно законодавство случај који нас интересује. По овом законодавству, решење Министра Грађевина и пресуда Државног Савета не би могли у опште постојати. Они то не би могли бити по основним појмовима који за екпропријацију важе у науци. Они ипак постоје!?!

Илустрације ради, да наведемо још нешто што иде нашом мишљењу у прилог. Држава увек, на горе изложен начин, не резонује. Кад јој је интерес, она се ослобађа експроприсаног земљишта или то припрема. То је изриком Министар Саобраћаја потврдио у интерпелацији једном народном посланику

по питању експроприсаног земљишта Костолац—Дубравица. Ево шта Министар каже:

„Пошто је пруга Дубравица—Костолац пасивна, то се сада ради на сређивању података из којих ће се видети рентабилност исте. Пошто се тачно утврди рентабилност ове пруге, донеће се потребно решење: хоће ли се иста и даље задржати, у ком ће се случају заузето земљиште проценити и исплатити, или ће се пруга укинути и заузета земљишта вратити њиховим сопственицима".*)

*) в. *Трговински Гласник* бр. 6 од 11. јануара 1927. год.

Симптоматично је, да и овде као и у раније наведеном случају, држава по *својој вољи* решава о повраћају експроприсаног земљишта. Ту вољу треба канализати законским прописима, на који ће се начин једино задовољити и висока потреба правде и основна начела која важе за експропријације у свима културним земљама иза којих и ми не би требало да изостанемо.С тога редактори новог закона о експропријацији морају водити рачуна о овоме.

Д-р **Видан О. Благојевић**
адвокат.

Наше и стране правне установе

Криминалистичко Удружење Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

У Београду ће се за нашу Краљевину ускоро основати Криминалистичко Удружење, као секција Међународног Криминалистичког Удружења.

Ова важна институција од еминентног је значаја за нашу земљу и зато је интересовање за њу веома живо у редовима свих наших правника. То интересовање појачава велики углед и користан и позитиван рад Међународног Удружења, чије је седиште у Паризу.

Ради обавештења наших читалаца о циљевима овог Удружења, објављујемо овај

ПРЕДЛОГ ПРАВИЛА
Криминалистичког Удружења Срба, Хрвата и Словенаца

Члан 1.

Оснива се Криминалистичко Удружење Срба, Хрвата и Словенаца са седиштем у Београду.

Оно има за циљ:

1. изучавање суштине и етиологије криминалитета у Краљевини и средстава за сузбијање истога;
2. потпомагање реформе кривичног законодавства.

Удружење ће покренути један криминалистички часопис, кад то буде било могуће.

Члан 2.

Чланом Удружења може постати сваки, који је свршио правни факултет у земљи или на страни, као и сваки полицијски чиновник.

Члан 3.

Престаје се бити чланом: 1. оставком, 2. ако се не плати улог, и 3. из важних разлога, О престанку чланства из важних разлога одлучује Управа. Противу њене се одлуке дотични може жалити Управном Одбору, а против одлуке овога скупштини.

Члан 4.

Криминалистичко Удружење С. Х. С. је уједно С. Х С. народна група Међународног Криминалистичког Удружења, чије је седиште у Паризу, и то са оним својим члановима, који су и чланови овога Међународног Удружења.

Члан 5.

На челу Удружења стоји Управни Одбор и Управа.

Члан 6.

Управни Одбор је састављен из 1 председника, 3 потпредседника, 1 благајника, 3 секретара, 8 чланова и 3 делегата код Међународног Криминалистичког Удружења.

Председник, потпредседник из Београда, благајник и секретари Управног Одбора, сачињавају Управу Удружења.

Управни Одбор с Управом се бира из три године од редовне скупштине Удружења, а толико трају и функције Управног Одбора и Управе изабраних од оснивачке скупштине.

Члан 7.

Управни Одбор и Управа доносе одлуке већином гласова присутних. Потребно је за одлуке Управног Одбора присуство председника или, ако је он спречен потпредседника из Београда, једног секретара и три члана, а за одлуке Управе присуство председника или, ако је он спречен, потпредседника из Београда, благајника и једног секретара.

Седнице сазива и њима руководи председник, или ако је он спречен, потпредседник из Београда. Записник седнице потписују председавајући и секретар.

Члан 8.

Управни Одбор Удружења ће, кад за потребно нађе, сазивати састанке Удружења ради претреса питања из круга циљева Удружења.

Ови ће се састанци унапред у новинама објављивати члановима Удружења из целе земље. На њима има право присуства и учешћа у претресу сваки члан.

На овим ће се састанцима доносити после претреса одлуке по претресаним питањима, ако то Управни Одбор за сходно нађе. Одлуке се доносе већином гласова присутних чланова Удружења.

Члан 9.

Удружење има своје одсеке у Загребу, Љубљани и Суботици.

Старешина је Одсека у Загребу и Љубљани дотични потпредседник Удружења, а његов секретар је секретар Удружења у Загребу односно Љубљани.

Старешина је Одсека у Суботици професор суботичког правног факултета, кога одреди Управни Одбор.

Задатак је Одсека:

1. прикупљање нових чланова Удружења у дотичним областима и прибирање чланских улога, који се имају слати благајнику Удружења;

2. претресање питања из круга циљева Удружења, која им тога ради достави Управни Одбор Удружења или која старешина Одсека за потребно нађе. Ово ће се претресање чинити на састанцима чланова Удружења из Загреба, одн. Љубљане или Суботице и одговарајућих области. Одлуке о претресеним питањима се, с евентуалним предлогом, достављају Управи Удружења.

Члан 10.

Приходима и имовином Удружења управља благајник и о томе полаже полугодишњи рачун Управи.

Приходи су Удружења:

1. члански улози, чију величину одређује годишње Управа.
2. потпоре, које би му биле дате,
3. принос друштвене имовине.

Члан 11.

Скупштину чланова Удружења сазива Управни Одбор трогодишње (и то у време сазива Правничког Конгреса и у истоме месту). Ванредна скупштина се може према потреби увек сазвати од Управног Одбора.

Управу скупштине сачињава Управа Удружења.

Дневни ред утврђује Управни Одбор.

Скупштини редовној или ванредној се саопштавају извештаји о финансијском и моралном стању Удружења.

Скупштина одлучује већином гласова присутних чланова Удружења.

Члан 12.

Ова правила се могу мењати од скупштине Удружења на предлог Управног Одбора или на захтев 20 чланова Удружења поднет најдаље на десет дана пре њеног састанка.

Управни Одбор може према потреби прописати Правилник за извршење ових Правила и мењати га. Овај Правилник може мењати и скупштина на исти начин као и Управа.

Ова ће се правила претресати и евентуално изменити и допунити на конституирајућој скупштини Удружења.

Надати је се, да наше правништво својим многобројним приступањем и интензивним радом манифестује схватање великог значаја ове установе. Љ. В. С.

Реферати на овогодишњем правничком Конгресу

На последњој седници Правничког Друштва коначно су утврђени темати-реферати за правнички конгрес за 1928. год. Ти реферати су ови:

1. О значају Душановог законика;
2. Аграрно питање у нашој држави;
3. Монопол дувана, његова правна природа и његов значај за привреду и државне финансије;
4. Сарадњивање судије и психијатра при утврђивању смањења урачунљивости;
5. Заштита ауторског права;
6. Утицај поморског права на наше речно право.

Рок за пријаве референата и кореферената је 1. април ове године.

О овим важним питањима, која ће бити претресана на конгресу, обавештавају се правници наше земље са топлим апелом Правничкога Друштва да овогодишњи конгрес у што већем броју посете, узму живог учешћа у расправљању ових питања и даду видног доказа о свести и важности правничког реда. Љ. В. С.

Наше старо правосуђе

Из наше прошлости

Начелник Среза Параћинског актом својим од 11. септембра 1855. год. Бр. 1764 јавља Начелству Окружија Ћупријског следеће:

„У селу Буљану, подручја овога, борави један антикрист у одејанију свештеничком, по имену Милун, удов од 37 година, без порода, здрав, бесан и помаман, кога парохијани називају „сотона“ через његови саблажњиви дјела, која чини из дана у дан спрема женској чељади. Од истога „сотона“ не може ни једно женско чељаде мирно да прође, а да га он не напаствује. Через тога, народ се одпадио од цркве и од вере, па нити се Богу моли, нити одржава веру, јер неће ни да чује за овог одпадника Божијег. Исти богохудни свештеник Милун, премлаћиван је толико пута через његови злочести дела спрема женским чељадима, ама он је опетка терао свој бес. Сад у прошлу свету недељу ухваћен је код неке Кадифке, удове, око полак ноћи и, свитлан од комшија, побегао је преко плота, али је пола мантије своје оставио на плот бегајући. Јучерке опетка, кад су чељад Николе Икића, најчеднијег домаћина, били у брање кукуруза, таман пред подне, упао је у кућу истог домаћина Николе и његову најмлађу снаху Живану напаствовао је, а кад се на запомагање њено сабрао свет, исти пош сотона ухваћен је у клопку и онда свет, коме већ додијаше зулуми овога ђавола у мантији, склепаше га у сагласију, везаше у кврге и онда позваше селског штројача Момира, који попа уштрои као вепра.

Сви сељаци из поменутог села Буљана, били су код мене и ово изјавили и молили, да се ова напаст поповска или одлучи од свештенодејства или прогони из села ма где.

Покорно молим начелничество за упутствије, шта ћу да радим с овим попом, кога народ не може ни да гледа. Додуше је уштројен, али опетка треба да се уклони и да се друго часно свештено лице одреди на његово место.

Начелник срески *Миња Здравковић*“.

Начелство Округа Ћупријског актом сво-

јим од 15. септембра 1855. год. Бр. 2842 одговара начелнику среском овако:

„По представљењију Вашем од 11. септембрија ове год. № 1764 односно уштројеног попа Милуна и његови чудеса која прави са женском чељади у селу, послао сам извештаје попечитељству просвешћенија и правосудија тачно по Вашем представљењију, и док се по томе извештају не донесе касательно решеније нека га поп у селу, јербо сад, као уштројен, не може да буде опасан за женску чељад.

Начелник Округа *Ћикодије Брзак*".

Саопштио Д-р **А. Ч.**

Ковчежић судских грешака

Једна погрешна одлука Битољског Првостепеног Суда

Н. В., из Битоља, држи као закупац воденицу, у селу Бучину, која је смесничарска својина неколицине, па и масе пок. Ђ. Ђ. из Битоља.

Он је држи по уговору закључењем са свима смесничарима па и са пок. Ђ, Ђ. за живота његова, јер је уговор о закупу потврђен код Управе Града Битоља 23. маја 1922, год. под бр. 2976.

Трајање овог уговора опредељен је овим двема тачкама:

„Рок закупа да траје од 14. маја 1922. год. до 14. новембра 1925. год., дакле четири и по године.

„Овај уговор дужне су уговарајуће стране једна другој да откажу на три месеца пре истека рока, у противном он важи и даље за исти број година. . ."

Пок. Ђ. Ђ. умро је пре истека првог рока.

По смрти пок. Ђ. Ђ. његова удова за себе и за наследнике саопштава преко Управе Града Битоља, заједно са осталим смесничарима, закупцу Н. В., да раскида уговор.

Н. В. сматрао је да отказ није благовремено по уговору учињен, јер га је требало учинити у 1925. год.. а не у 1926. год., као што је то овде случај.

Удова пок. Ђ. Ђ. обраћајући се Старатељском Судији Битољског Првостепеног Суда да предузме потребно, не би ли се делови масе у воденици предали маси, тужи код Поглавара среза Крушевског Н. Б. за дело из § 356в крив. зак. и тражи исељење закупца из њених — масених делова, и то само из масених делова, јер су остали смесничари прихватили исправност гледишта о неблаговременом отказу, те га зато нису ни тужили.

Поглавар среза Крушевског издаје наредбу о исељењу, своју наредбу извршује на тај начин што пуномоћнику представника масе предаје неке каменове воденице онако на памет, без претходне деобе и Н. В. на основу § 356в крив. зак. кажњава са три дана затвора.

Противу пресуде Поглавара Н. В. изјављује жалбу Прилепском Првостепеном Суду, а овај расматрајући акта по жалби добио је извештај да Н. В. није повео парницу код суда о року, који му је Старатељски Судија Битољског Првостепеног Суда био одредио својим извршним решењем, јер се на исто Н. није жалио.

Н. В. у допуну своје жалбе Прилепском Првостепеном Суду подноси 17. новембра 1927. год. уверење Битољског Првостепеног Суда из којег се види да је он противу масе повео парницу на коју је решењем Старатељског Судије био упућен.

Прилепски Првостепени Суд, концептирајући своју одлуку на самом акту којим је Н. поднео уверење о поведеној парници, дошао је пред собом имао овај тако важан доказ, одлуком својом од 24. новембра 1927. *одобрио је* пресуду *Среског Поглавара.*

И ако је суд имао несумњиви доказ о томе, да је приликом решавања по жалби питање о томе да ли је рок закупа истекао — било спорно — суд је пресуду *одобрио* противно последњем одељку § 356в крив. зак. у коме од речи до речи стоји: „Ако би било сумњиво да ли је рок закупа истекао, полицијска власт ће упутити господара надлежном суду решењем противу кога нема места жалби."

Не само то, већ је Суд ову пресуду одобрио *и ако су делови смесничара у воденици неподељени и идеални,* те се према томе, не зна из којег се то добра Н. В. има иселити".

Прилепски Првостепени Суд на овај начин одобрио је поглавареву пресуду не само противно § 356в крив. зак. већ и логици па и изричном пропису § 222. грађ. зак. који вели: „што се не да разликовати и распознати, оно се не може као своје ни тражити, него се само накнада од иногa који је за то одговоран дужан, путем судским тражити".

Ова судска одлука противна је закону и и представља једну грубу грешку, у толико грубљу, што је штета врло велика, а одлуку суда не можемо, као изворшну, исправити јер немамо могућности за правно средство.

Саопштио **Атанасије Н. Сотировић,** адвокат.

Мисли и афоризми

О дужности, закону и говору

Све дужности човека и грађанина потичу из ових начела исписаних од природе у свима срцима: не чините другима оно, што не желите да вам се чини; чините свагда другоме оно добро, које од њих ви очекујете.
Устав од 1795.

Краљ и пастир осећају се одговорни, први својој краљевини, други своме стаду. Жил Симон.

Градити закон и њему се вољно потчинити, зар то није највиши израз слободе? Лакордер.

Који су то циљеви, који су истовремено и дужности? То су наше усавршавање и срећа других. Кант.

Има један закон свеобразан природи, заједнички свима људима, вечити и неизменљив, који нам налаже врлину а забрањује неправду. Тај закон није један у Риму, а други у Атини, нити различити данас од оног што ће бити сутра. Он је свесветски, несавитљив, свагда исти и обухвата све народе и векове. Цицеро.

Дужност се састоји у томе, да се воли оно што се себи налаже. Гете.

Одлагати без нужде своје дужности значи задуживати се себи и пре или после изложити се моралном банкротству.

Занемаривањем малих дужности припремају се велике грешке. Госпођа Некер.

Реч коју задржиш између усана твој је роб. Она коју рђаво употребиш, твој је господар.
Арапска пословица.

Ни купање, ни говор не користе, ако не чисте.
Аристотело.

Прикупио Љ. В. С.

Белешке

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника одржаће се у недељу 11. марта о. г. у 9 часова пре подне у сали II одељења Првостепеног Суда за Округ Београдски.

Умољавају се сва г. г. јавни правозаступници да дођу на ову скупштину.

Свечаности у Ренсу

У прошлом броју наговештене свечаности, које ће се обавити у Ренсу, а приликом којих ће се одржати и годишњи Конгрес Француског Националног Савеза Адвоката, овако су распоређене:

Четвртак 17. мај. — Свечана седница којом ће се отворити Конгрес у 13·30. Посета вароши у ауто-колима. У вече свечан пријем у Општинском Дому, обновљеном пре кратког времена.

Петак 18. мај. — Две радне седнице. Посете подрума шампањског вина. Уметничко вече, које у част гостију приређује адвокатски ред у Ренсу.

Субота 19. мај. Пре подне седница. Посета Трговачке Коморе у Ренсу. У подне свечано ресторирање Палате Правде. По подне: посете Катедрале и Музеја. У вече опроштајни банкет.

Недеља 20. мај. — Посета бојишта у Шампањи (уздигнути вис, вис Корниле). Ручак у виноградима. Посета командног положаја генерала Гуроа. Враћање преко винограда и Ренске плавнине.

Излети и пријеми за време седница Конгреса нарочито су предвиђени за даме које прате конгресисте.

У хотелима су, споразумно са одбором за приређивање ових свечаности, смањене цене за стан и храну за време трајања конгреса.

Сва потребна обавештења о свечаностима могу се добити од генералног секретара, адвоката г. Paul-a Rozey, 6, rue de la Grosse Ecritoire, Reims.

Претплата за судије

Иницијативом уредништва „Бранич“-а, а у циљу да се судијском реду и судском чиновништву што више омогући претплата на часопис, Управа Удружења Јавних Правозаступника, у споразуму са издавачком књижаром „Полет“, решила је да судије и судско чиновништво изједначи у погледу претплате на „Бранич“ са адвокатима, члановима Удружења, али под условом да положе годишњу претплату. Према томе од 1. јануара ове године за судије и судско особље годишња претплата на „Бранич“ износи 80 дин.

Veliki ukaz o amnestiji

Povodom rođenja njeg. Kralj. Visočanstva Kraljevića Tomislava obnarodovan je na dan 19. januara o. g. ovaj ukaz o pomilovanju.

Na predlog Našeg Ministra Pravde, a na osnovu člana 50. Ustava našli smo se pobudjeni da, putem milosti, damo na celoj teritoriji Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca pomilovanje u sledećim granicama:

I

Opraštamo licima koja su osudjena od strane gradjanskih sudova, kazne lišenja slobode koje ne traju više od dva meseca, izuzevši za uvrede i klevete koje se kazne po privatnoj tužbi.

II

Opraštamo licima osudjenim od strane gradjanskih sudova na kaznu lišenja slobode preko dva a ne više od šest meseci ovu kaznu u celini, odnosno u neizvršenom ostatku, — a dve trećine kazne kad ova iznosi preko šest do dvanaest meseci, pod uslovom da pomilovano lice, u roku od pet godina od dana ovog ukaza ne učini ni jedno zločinstvo niti prestup ili istup (prekršaj) iz koristoljublja niti koje delo kažnjivo po zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi.

Od pomilovanja po tač. 1. i 2. ovog ukaza izuzimaju se lica:

1) koja su osudjena po zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi;

2) koja su kao državni, samoupravni, ili drugi javni organi osudjena za primanje mita;

3) koja su kao železnički ili poštanski službenici osudjena za dela protiv imovine, učinjena na robi, koja je predata železnici ili pošti radi prenosa;

4) koja su osudjena za krivična dela kažnjiva po zakonu o suzbijanju skupoće životnih namirnica i nesavesne spekulacije kao i po sličnim zakonima i uredbama te vrste;

5) koja su do pet godina pre ove osude bila osuđjena zbog prostog zločinstva (osude za političke i vojničke krivice ne računaju se);
6) koja su već od sudova uslovno osuđjena;
7) koja su osuđjena po zakonu o šumama.

III

Delimično oprаštamo kazne lišenja slobode licima osuđjenim presudama građjanckih i vojnih sudova, ako izdržavaju kaznu u građjanskim kaznenim zavodima ili zatvorima — ako kazna iznosi preko dvanaest meseci, i to:
1) jednu godinu kazne licima kojima je ona bila smanjena Našim Ukazom od 6. septembra 1923. godine Br. 51.601;
2) jednu petinu kazne lišenja slobode licima koja se nalaze na prvoj osudi, to jest ako pre toga nisu bila osuđjena zbog prostog zločinstva;
3) jednu šestinu kazne lišenja slobode licima koja se nalaze na izdržavanju druge osude, t. j. jednom su već bila osuđjena zbog prostog zločinstva, ako im ista kazna nije bila snižena Našim Ukazom od 6. septembra 1923. godine Br. 51.601 ni docnijim pojedinačnim Ukazima;
4) jednu sedminu kazne lišenja slobode licima koja se nalaze na izdržavanju treće osude, ako im sve tri osude nisu izrečene za zločinstva iz koristoljublja, i ako im ista kazna nije bila snižena Našim Ukazom od 6. septembra 1923. godine Br. 51.601, ni docnijim pojedinačnim Ukazima

Od delimičnog pomilovanja po tač. III. ovog Ukaza izuzimaju se lica koja su osuđjena:
1) za hotimično ubistvo s predumišljajem (umorstvo) izvršeno ili pokušano bilo u formi učinioštva, bilo saučešća;
2) za dela kažnjiva po zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi;
3) za dela iz §§ 85, 85a, 85b, 86, 87, 87a, 88, 89 i 90 Srpskog Kazneeog Zakona;
4) na kaznu smrti pa im je ona u putu Najviše Milosti oprоštena i zamenjena kaznom lišenja slobode;
5) koja su posle 6. septembra 1923. godine bila u begstvu;
6) koja su više od tri puta bila osuđjena zbog prostog zločinstva.

Kad lica izdržavaju kazne lišenja slobode po dvema presudama, uzeće se da izdržavaju jednu kaznu ako je drugo delo učinjeno pre dana prve presude.

IV.

Odredbe tač. I. II. i III. ovog Ukaza imaju se primeniti na sve presude izrečene do dana ovog Ukaza, i ako nisu postale izvršne, i to čim postanu izvršne. Sudovi će dovršiti redovan postupak, pa će se po tom primeniti Ukaz prema izvršnoj presudi.

V.

Pomilovanje dato ovim Ukazom za kazne lišenja slobode odnosi se i na maloletna lica, koja su po specijalnim zakonima ili uredbama o kažnjavanju i zaštićavanju mladeži osuđjena, a izuzimaju se maloletnici koji su sudskim presudama upućeni na prinudno vaspitanje.

VI.

Od pomilovanja po ovom Ukazu izuzimaju se još i lica:
1) koja su pre dana ovog Ukaza puštena na uslovni otpust
2) koja su pobegla iz zatvora (sudskog pritvora ili kaznenog zavoda), te se na dan Ukaza nalaze u begstvu i nad kojima se zbog toga ne može izvršiti kazna;
3) nad kojima se ne može provesti kazneni postupak zbog toga što kriju boravište bilo da se skrivaju u unutrašnjosti zemlje, bilo da su pobegla u inostranstvo.

VII.

Kod snižavanja kazne lišenja slobode licima kojima je ranijim Ukazom kazna snižena, računaće se jedna petina odnosno jedna šestina, odnosno jedna sedmina ovim ukazom snižene kazne od onog dela kazne koji je preostao posle prethodnog pomilovanja.

Naš Ministar Pravde rešavaće sam sva sporna pitanja, ako nastane sumnja kako se ima primeniti ovaj Ukaz.

Naš Ministar Pravde neka izvrši ovaj Ukaz.

Састав одељења и распоред рада у Државном Савету

за 1928. годину

I *Одељење*

Састав Одељења

Председник Савета — Председник Одељења г. Д-р Михајло Полићевић; чланови: г. г. Д-р Рудолф Сарделић, Д-р Мита Мушицки, Стеван Нешић. Заменици г. г. Живојин Аранђеловић и Д-р Максим Рошић.

Делокруг рада

Царинске и трошаринске предмете; предмете по закону о таксама; монополске кривице; предмете по девизама и валутама и предмете по закону о непосредној порези.

II *Одељење*

Састав Одељења

Потпредседник Савета — Председник Одељења г. Д-р Тугомир Алауповић; чланови: г. г. Д-р Никола Ђурђевић, Д-р Радоје Јовановић, Петар Благојевић и Живојин Бабић. Заменици г. г. Ибрахим Дефтердаревић и Д-р Доминико Маци.

Делокруг рада

Административне спорове и остале предмете Министарства Финансија који нису додељени у рад I Одељењу; пресуде Управног Суда у Дубровнику; дисциплинске кривице и предмете Министарства Правде и Вера.

III *Одељење*

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Одељења г. Пера Петровић; чланови: г. г. Илија Ђукановић, Д-р Стеван Сагадин, Мика Радивојевић. Заменици г. г. Д-р Радоје Јовановић и Петар Благојевић.

Делокруг рада

Предмети Председништва Министарског Савета, Министарства Спољних и Унутрашњих Послова; све самоуправне ствари по закону о општинама, по закону о уређењу округа и срезова, закону о областим самоуправама, закону о општинским, среским и окружним буџетима; пресуде Управног Суда у Сарајеву; сукоба о надлежности и предмете Министарства Трговине.

IV *Одељење*

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Одељења г. Милисав Рапчевић; чланови: г. г. Д-р Доминико Маци, Лазар Јанкуловић и Светислав Пауновић. Заменици г. г. Д-р Сава Вукановић и Јанко Спасојевић.

Делокруг рада

Предмете Министарства Просвете, Народног Здравља, Социјалне Политике.

V *Одељење*

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Одељења г. Д-р Алекса Станишић; чланови: г. г. Иван Шкарија, Д-р Сава Вукановић и Јанко Спасојевић. Заменици г. г. Д-р Рудолф Сарделић и Стеван Нешић.

Делокруг рада

Предмете Министарства Саобраћаја, Грађевина, Поште и Телеграфа; пресуде управних судова у Загребу и Цељу.

VI *Одељење*

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Савета г. Димитрије Поповић; чланови г. г. Живојин Аранђеловић, Ибрахим Дефтерларевић и Д-р Максим Рошић. Заменици г. г. Лазар Јанкуловић и Живојин Бабић.

Делокруг рада

Предмете Министарства Војске и Морнарице, Шума и Рудника, Министарства Пољопривреде и Вода, Аграрне Реформе, Министарства за Изједначење Закона; предмете по закону о поротн и пресуде Управних Судова у Београду и Скопљу.

Састав Одељења у Касационом Суду.

За 1928. год. у Касационом Суду извршена је следећа деоба чланова у одељења:

I. Одељење: Председник(место упражњено). Председавајући члан Јоца Јовановић. Судије: Лазар Урошевић, Воја Т. Ц.-Јанковић, Никола Трпезић, најстарији секретар суда Стојан Лазић.

II. Одељење: Председник Милорад Поповић. Судије: Димитрије Богдановић, Милан Нешковић, Сава Шапчанин, Михајло Г. Јовановић.

III. Одељење: Председник Атанасије Продановић. Судије: Вељa Ристић, Милеп Стефановић, Милан Струјалић, Србислав Ковачевић.

IV. Одељење: Председник Аца Анђелковић. Судије: Драг. Милићевић, Драгић Солдатовић, Никола Ристић, Божа Катанић.

Састав Одељења Београдског Апелационог Суда за 1928. год.

I Одељење:

Председник Милисав Нинковић. Судије: Љубиша Пантић, Радомир Јанковић, Петар Влајић и Михајло Бркић.

II Одељење:

Председник Драгољуб Радојловић. Судије: Божа Пронић, Трајко Стаменковић, Ђорђе Чохаџић и Милан Подградски.

III Одељење:

Председник Андра Дим. Динић. Судије: Будимир Чолић, Милош Јовичић, Алексије Поповић и Милисав Живковић.

Постављења и оставке јавних правозаступника

Постављени су:

За јавног правозаступника при Косов. Митровачком Суду Никола Пајевић, секретар Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Нишком Првостепеном Суду, Боривоје Гојковић, адвокатски приправник.

За јавног правозаступника при Гиљанском Првостепеном Суду Богдан Тодоровић, секретар истог Суда.

Враћен је у правозаступнички ред Драг. Михаиловић, јавни правозаступник из Косовске Митровице, пошто су узроци за његово привремено удаљење престали.

Уважена је оставка Петру Пламенцу, јавном правозаступнику у Бару.

За јавног правозаступника при Првостепеном Неготинском Суду, Васиљеје Мијовић, јавни правозаступник из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Неготинском Суду, Милорад Николић, велики жупан Тимочке Области.

За јавног правозаступника при Првостепеном Кичевском Суду, Таса Стојановић, судија истог Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Скопљанском Суду, Драгомир Михајловић, јавни правозаступник из Косовске Митровице.

За јавног правозаступника при Окружном Цетињском Суду, Душан Рашковић, велики жупан у пензији.

За јавног правозаступника при Окружном Подгоричком Суду, Д-р Душан Коларовић, адвокатски приправник у Сремској Митровици.

Премештај председника Суда

За председника Смедеревског Првостепеног Суда постављен је Милан Т. Николајевић, до сада председник Пријепољског Прв. Суда, по молби.

Кретање Судија

Постављени су:

За судију Првостеп. Велешког Суда, Бранко Милошевић, секретар Апелац. Суда у Скопљу, по молби.

За судију Првостепеног Лозничког Суда, Милорад Пејић, писар Београдског Трговачког Суда, испитани судијски кандидат.

За судију Првостепеног Зајечарског Суда, Живојин Јовановић. судија Кавадарског Првостепеног Суда, по молби.

Из Духовног Суда

Г. Велимир Пауновић, секретар Духовног Суда у Пожаревцу, постављен је за секретара Духовног Суда у Штипу.

Порез на приход од несамосталног рада

Министар Финансија потписао је и упутио на штампу правилник за порез на приход од несамосталног рада и занимања. Порески облик, на који се овај правилник односи, ступа у живот 1 априла.

Претплатницима

„Бранич" овим двобројем улази у четврту годину свога поновног излажења.

Као орган Удружења Јавних Правозаступника, он је, штитећи интересе адвокатског реда и расправљајући теоријска и практична питања из области права, стекао завидан углед међу правним часописима наше земље, а у своје сараднике убрајао је највиђеније правнике свих покрајина наше Краљевине.

Леп глас који је стекао и досадашњи одзив читалачке публике овлашћују Уредништво да овим апелом замоли све државне и самоуправне установе, адвокате, судије, и у опште, све правнике, да се у што већем броју претплате ове године на „Бранич".

Годишња претплата за адвокате, чланове Удружења Јавних Правозаступника, за судије и судско особље износи 80 динара, а за све остале претплатнике, 100 динара, и треба је слати издавачкој књижари „Полет", Скопљанска ул. 5, Београд.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 „ПОЛЕТ" ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Авакумовић Ј. Ђ. Енглеска, Француска и Српска порота, Београд 1885. год.
Алимпић Д., Управне власти у старој Српској Царевини, Београд 1921. год.
Андрејевић А., Наш брак и реформа његова, Вел. Бечкерек 1919. год.
Богишић В., Десетина судских записа из Паштровића, Београд 1906. год.
Весник М. Р. Др., Природни подмет међународног права (Начело народности) Београд 1892. год.
Гавриловић Мих. Др., Милош Обреновић књ. I—II. Београд, 1908/9. год.
Гершић Гл., Природа државине и основа њене правне заштите, Београд 1885. год.
Ђорђевић Андра, Наследно право Краљевине Србије, Београд 1910. год.
„ „ О праву својине и правним односима на водама у Србији, Београд 1905. год.
Јовановић Слободан, О дводомном систему, Београд 1899. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908.
„ „ Макиавели, Београд 1907. год.
Милинковић А. Јов., Критика из Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883, год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Миловановић Гргур, О слободној штампи уопште, Београд 1901. год.
Митровић Чеда Др., О брачним паницама, књ. I.
Новаковић Стојан, Средновековна Србија и Римско Право, Београд 1906. год.
„ „ Уставно питање и закони Кара-Ђорђевог времена, Београд 1907 г.
„ „ Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
„ „ „ Утицај судије на јавни морал, Београд 1907. год.
„ „ „ О правном карактеру удовичкога ужитка и о његовом упису, Београд 1904. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пирочанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пирочанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Ранке Леополд, Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Рударац Иларион, Montenegrina, прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Суботић М. Д. Др., Отпуст без казне, Београд 1914. год.
„ „ „ „ О кривоклетству и лажном сведочењу по казненом праву, Београд 1907. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Реминггон Стандард

канцеларијски

и

Реминггон Портабл

признате су као најбоље и најмодерније машине за адвокатске канцеларије.

Генерално заступништво

„Реминггон", Београд

Скопљанска 15.

Дактилографски Биро за преводе, преписивање и умножавање.

Израда тачна. Цене солидне.

При наруџбини или тражењу обавештења позивати се на овај оглас.

Поштарина плаћена у готову

Број 3 Београд, март 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од $2^{1}/_{2}$ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Појединн број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Михајла 17, I спрат, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА

Očinska i starateláčka vlast (jedno uporedjenje) од *Živojina M. Perića*, profesora Beogradskog Univerziteta 41

Природа рока одређеног у кратком поступку и правне последице пропуштања истог од *Србислава М. Ковачевића*, судије Касационог Суда 46

О изједначењу брачног права од *Николаја Д. Пахорукова*, секретара Министарства Правде . 49

Правни проблем инфлације од *Аполона Ерофкина*, економисте 51

Полициска власт треба да интервенише у случају примене §§ 699. и 701. грађ. зак. од *Исака Ј. Леви*, адвоката 53

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, одржана 11. марта 1928. год. у Београду. Записник скупштине. *Извештај Управног Одбора Удружења.* Рад Управе Удружења и њен састав. I. Закон о адвокатима 54

Судска и административна пракса:

За расматрање решења укинутих градских и среских судова, као и решења полицијских власти, донетих по § 466. грађ. суд. поступ., надлежни су првостепени судови, а не више управне власти. — Саопштио *Т. И.* 56

Могу ли жене бити судије? — Саопштио *Т. И.* 57

Из нашег правосуђа

Рад Управног Суда у Београду у 1927. години од — *Б. Ф.* 57

Огледи и прикази

Д-р Илија М. Јелић: О браколомству. — Д-р Вукан О. Благојевић 58

А. Ђ. Агорић: Одлуке Државног Савета. — И. П. 59

Белешке:

Управа Удружења Јавних Правозаступника . . 59
Промене у Касационом Суду и Столу Седморице 60
Управни Суд у Београду 60
У Министарству Правде 60
Постављења и разрешења јавних правозаступника 60
Више судије 60
Кретање судија 60
Одбор за испитивање судијских кандидата . . 60
Исправке 60
Пређашња за судије и судско особље 60

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

ШТАМПА „ТУЦОВИЋ", БЕОГРАД, МАКЕНЗИЈЕВА 3. — ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35.

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (брошурано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С. (латиницом)	„	30·—

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, март 1928. Број 3

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Očinska i staralačka vlast[1]

— Jedno uporedjenje —

— Živojin M. Perić, profesor Univeritzeta —

§ I. Naš Gradjanski Zakonik upotrebljuje, tamo gde govori o pravnim odnosima izmedju roditelja i dece, u glavnom, izraz „roditeljska vlast" (v. §§ 121., 139., 151., 153., 154., Gradj. Zak., Zakonodavno Rešenje od 25. Oktobra, 1852. god. V № 1041., zb. V., str. 210., i kod § 153. Gr. Zak.): kažemo u glavnom, jer se, u § u 135. Gradj. Zak., Zakonodavac služi drugim terminom, on tu, naime, veli: „Samo u slučaju ako se vanbračno dete propisanim načinom kao zakono i bračno oglasi dobija i otac *očinska prava* nad njim..." (kursiv je naš); v. još i čl. 11., 15., 16., 139. 141., 142., 144. i 147. Zak. o Starateljstvu od 25. Oktobra, 1872 god., kao i Pravila o Postupanju u Nesporn im (Vanparničnim) Delima od 13. i 23. Decembra, 1872. god., Deo Treći, čl. 146. Ovde (u Zakonu o Starateljstvu i Pravilima za Nesporna Dela) upotrebljuje se baš sam izraz „očinska vlast". Ovo znači da, tu, naš Zakonodavac ima dvostruku terminologiju: jedna, to je reč: „roditeljska vlast", a druga je: „očinska vlast". U samoj stvari, ovaj poslednji izraz je tačniji i više na svome mestu nego prvi. I, zaista, pod „roditeljem" se razumeju oba roditelja, i otac i mati (po Austr. Gradj. Zakoniku reč „die Eltern" znači sve pretke a ne samo oca i mater, kao što se, tamo, i reč „die Kinder" odnosi ne samo na sinove i kćeri nego na sve potomke: § 42.: „Unter dem Namen Eltern werden in der Regel ohne Unterschied des Grades alle Verwandte in der aufsteigenden; und unter dem Namen Kinder alle Verwandte in der absteigenden Linie begriffen", dok, kod nas, izraz „deca" obuhvata samo potomke prvoga stepena, sinove i kćeri; izuzetno, § 303.a. Gradj. Zak., o akciji Pauuliani, uzima izraze „roditelji i deca" u širem smislu, kao Gradj. Zakonik Austriski), i, pošto roditeljski vlast u opšte kod nas ima samo *otac* a ne i mati,[2])

Ovde ćemo dodati još jednu razliku koju sadrži Srpski Gradj. Zakonik u korist muških a na štetu ženskih, razlika specialno od značaja u Naslednom Pravu. Mislimo na Zakonodavno Tumačenje od 29. Maja, 1853. god. V № 523., zbor. VII. str. 52., §-a 402. Gradj. Zak. (kojim je zamenjeno ranije Tumačenje ovoga §-a od 10. Juna, 1852. god. V № 501., zbor. VI. str. 115.): po ovom Tumačenju, braća samo po ocu smatraju se, kod nasleđa, kao braća rodjena (t. j. braća i po ocu i materi), a to isto vredi i za sestre samo po ocu. Dakle, Zakonodavac srodstvo po ocu smatra i ovde jačim nego srodstvo po materi. (To vredi, razume se, i za treće koleno obeju loza). Medjutim, u konkretnom slučaju može da bude sasvim obrnuto, i više nego obrnuto, to jest ne samo da brat po ocu ne bude jači srodnik nego da ne bude uopšte srodnik de cuius-u. I, zaista, dok je *materinstvo* deteta jedna sigurna činjenica (mi isključujemo slučaj podmetanja deteta, la supposition de part t. j. d'enfant u Francuskom Pravu, v. A. Colin et H. Capitant. *Cours élémentaire de Droit civil français*, t. I., 4-ème éd. Paris, 1923., p. 481. et 482.), dotle nije tako sa *očinstvom* (paternitetom), čak ni onda kada se tiče dece rodjene u braku. Za očinstvo ove dece postoji samo zakonska *pretpostavka* da je otac deteta muž matere (pater est is quem nuptiae demonstrant), § 113. Gradj. Zak., ali, to je *oboriva* pretpostavka (praesumptio iuris tantum) a zato što se može desiti, i, na žalost, dešava se da detetu rodjenome u braku ne bude otac muž njegove matere nego ko drugi (slučaj brakolomstva), i ta eventualnost se, sa razlogom, navodi u prilog zakonodavstava koja postupaju strožije sa ženinim brakolomstvom nego sa muževljevim (muž ne može nametnuti svojoj ženi *tudje dete* kao što može žena *mužu*): v. ovde iscrpnu raspravu Dr-a Ilije M. Jelića, *O brakolomstvu s teoriskog i praktičn g gledišta*. Rasprava iz Krivičnog Prava i Pravne Politike s naročitim osvrtom na Srp. Običajno Pravo. Beograd, 1928.

Na taj način, ako pretpostavimo da je de cuius ostavio dva brata, brata po ocu i brata po materi a da brat po ocu u samoj stvari nije bio začet od muža svoje matere, da je, drugim rečima, ova bila izvršila brakolomstvo, tada će de cuius-a naslediti jedno lice koje mu nije nikakav rod a odstraniti, iz nasleđa, sestru po materi de cuius-a! A kada se još ima u vidu da brat po ocu isključuje i samu rodjenu mater i sestre rodjene (i po ocu i po materi), onda se još više ističu čudnovate posledice kojima može da odvede sistem privilegisanja muških u Naslednom Pravu. Istina, i kod sistema jednakosti muških i ženskih u tome Pravu, kao što je sistem Austr. Gradj. Zakonika, moguće su gornje eventualnosti ali one tu nisu toliko drastične, pošto brat de cuius-ov koji ne bi bio začet od muža njegove matere a oca de cuius-ovoga ne isključuje ni sestre ni braću po materi (a mati već, po tom Zakoniku, ide, sa ocem, uopšte pre braće i sestara). Jednom rečju, ovaj sistem ublažava, kod Nasleđa, nepravičnosti slučaja kada jedno dete nije bilo začeto od muža njegove matere.

[1]) Ovaj članak je jedna dopuna našem članku „Žena u Srpskom Gradjanskom Zakoniku", objavljenom u „Arhivu za Pravne i Društvene Nauke", Beograd, broj od 25. Januara ove godine u kome članku su iznesene, ukratko, razlike izmedju pravnoga položaja žene i čoveka po Gradj. Zakoniku. T o mi činimo i ovde, i samo u toliko se i dotičemo ustanova očinstva i staraoštva, bez namere, dakle, da se tim ustanovama bavimo opširnije.

[2]) V. ovde i Dr. L. Marković, *Porodično Pravo*, Beograd, 1920., str. 124.

to je bolje upotrebiti izraz vlast očinska a ne izraz vlast roditeljska koji izraz navodi na misao kao da bi, i u našem Pravu, roditeljska vlast pripadala i *materi*. Izraz „roditeljska vlast" može se, dakle, pravilno upotrebiti samo u onim Zakonodavstvima gde roditeljsku vlast može da ima ne samo otac nego i mati. Tako, n. pr., u Nemačkom Pravu, može se sasvim kazati „elterliche Gewalt", jer tu i mati ima roditeljsku vlast (i tada se ona zove „mütterliche Gewalt") kao i otac (čija vlast se zove: die väterliche Gewalt); u Francuskom Pravu, roditeljska vlast zove se u opšte la puissance paternelle (po patria potestas Rimskoga Prava), mada, i u tom Pravu, roditeljska vlast pripada i materi, i tada se ona zove la puissance maternelle (bilo bi paradoksalno reći: la puissance paternelle de la mrše: očinska vlast matere); u Švajcarskom Pravu ima i mati, takodje, roditeljsku vlast.

§ II. 1 kod roditeljske vlasti naš Zakonodavac privilegiše *muški rod*, pošto roditeljsku vlast vrši samo otac (što izlazi iz §§-a 122., 124., 126., 154., 155. Gradj. Zak.): ni onda kada je otac lišen roditeljske vlasti (iz razloga zdravstvenih odn. etičkih, §§ 154. i 155. Gradj. Zak.) ili kada je umro (*resp.* oglašen za umrloga, § 51. Gradj. Zak.), mati nema roditeljsku vlast već je ona tada, u osnovi, samo *staralac* (glavni) svojoj deci, muškoj ili ženskoj (čl. 17. Zakon. o Staratelj stvu).[3]) Pa i u onim Zakonodavstvima gde i mati ima vlast staralačku, nije mati uvek na ravnoj nozi sa ocem. N. pr., u Francuskom i Nemačkom Pravu, mati vrši roditeljsku vlast tek po smrti očevoj odnosno ako je ocu oduzeta vlast roditeljska (čl. 371. i 372. Franc., §§ 1684. i 1685. Nemačkoga Gradj. Zak.).

U Austriskom Pravu ima mesta upotrebi obadva izraza: i „elterliche Gewalt" (roditeljska vlast), koja pripada i ocu i materi, i izraz: „väterliche Gewalt" (očinska vlast) koju, razume se (jer sama reč to kazuje), ima jedino otac: prva od ove dve vlasti, i nju vrše jednovremeno i otac i mati (osim ako bi koje od njih bilo umrlo ili isključeno iz vršenja te vlasti), tiče se samo etičko- (moralno) pravne strane roditeljske vlasti („das Recht einverständlich die Handlungen ihrer Kinder zu leiten ...": § 144. Austr. Gradj. Zak.; v. dalje za ovu zajedničku vlast oca i matere: § 145 i § 1445. istoga Gradj. Zak.), a druga se odnosi i na etičko-pravnu (odobrenje, od strane očeve, stupanja u brak maloletnoga deteta, § 153. Aust. Gradj. Zak., pristanak očev za stupanje maloletnika u stalni kadar, žandarmeriju, sveštenički ili monaški red, uticaj očev na zanimanje deteta, Berufswahl: v. Dr. J. Krainz, Dr. L. Pfaff i Dr. A. Ehrenzweig, *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, Fünfte Auflage, Bd. II., Zweite Hälfte, Familien- und Erbrecht, Wien 1917., S. 200. und 201., Dr. J. v. Schey, *Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für das Kaisertum Österreich in der Fassung nach den dret Teilnovellen*, 20. Aufl. Wien, 1920. S. 92., 93., 96.) i na imovinsko-pravnu stranu roditeljske vlasti, § 147. Austr. Gradj. Zak. (ovde je posebice reč o upravi dečjom imaovinom, Verwaltung des Kindesvermögens). I Austriski Gradj. Zakonik daje, ovde, prvenstvo čoveku (mužu) prema ženi (materi): najpre, kada se tiče one prve roditeljske vlasti, mišljenje očevo je pretežno, ako se otac i mati ne slažu [„Stimmen die Eltern nicht überein, so geht der Wille des Vaters vor (§§ 91., 92.)": Dr. J. Krainz, Dr. L. Pfaff i Dr. A. Ehrenzweig, *op. cit.*, Bd. II. 2. S. 198.], a očinska vlast, ni po smrti očevoj, ne prelazi na mater („*Diese* Gewalt geht auch nach seinem Tode — t. j. očevoj smrti — nicht auf die Mutter über": Dr. J. Krainz-Dr. L. Pfaff-Dr. A. Ehrenzweig, *op. cit*, *loc. cit.*). Medjutim, po Švajc. Gradj. Zakoniku od 1907.—1912., roditeljsku vlast vrše zajednički i otac i mati: ipak i u tom, u pogledu žene tako liberalnom Zakoniku, ima razlike izmedju muža i njegove supruge a, naime, u tome što, ako supruzi ne bi u izvesnom konkretnom slučaju bili medju sobom saglasni odnosno načina vršenja roditelske vlasti, preteže očev glas (čl. 274. odelj. 2.: „Sind die Eltern nicht einig, so entscheidet der Wille des Vaters". V. ovde i Dr. Eugen Curti-Forrer, *Schweizertisches Zivilgesetzbuch mit Erläuterungen*, Zürich, 1911., S. 230.). Razume se da, posle smrti jednoga supruga ili njegovoga isključenja iz vlasti roditeljske, onaj drugi suprug, pa ma to bila i mati, vrši sam celu roditeljsku

[3]) G. L. Uroševič, u svojoj knjizi: *Sudski Trebnik*. I. Deo. Drugo popunjeno izdanje. Za potrebu sudskog osoblja, Beograd, str. 162. (prim. 2. uz § 154. Gradj. Zak.) uzima da i mati ima, u našem Pravu, roditeljsku vlast: „Nema sumnje, veli on, da otac i mati u pogledu vršenja svoje dužnosti prema deci stoje na ravnoj nozi". I ako se, izgleda, G. Uroševič ograničava ovde samo na etičku stranu roditeljske vlasti, ipak, mislimo, ne može se reći da, zato što § 115 Gradj. Zak. statuira da tamo pobrojane dužnosti roditelja prema deci leže i na materi, i ona, mati, ima roditeljsku vlast, ne može se reći ne samo s pogledom na § 116. Gradj. Zak. nego i s pogledom na Zakon o Staratelj stvu koji, s jedne strane, pominje samo *očinsku vlast* a, s druge strane, izrečno naziva mater staraocem (n. pr. čl. 16.: „..... i mati, koja je do smrti svoje vršila *staratelj stvo* nad svojom decom ....."; čl. 17.: „..... to će se na *staratelj stvo* pozivati ovim redom: 2. mati za svoju bračnu decu": kursivi su naši).

G. Dr. L. Marković (v. njegovo napred navedeno delo, str. 194.) veli, naprotiv, „Mati prema tome ne može biti nosilac očinske vlasti".

Ima samo to — što je, mislimo, dalo povoda G. L. Uroševiću da smatra i mater kao podmet roditeljske vlasti, da je, zaista, položaj matere odnosno *ličnosti* njene dece čiji je ona staralac u izvesnoj meri drukčiji nego položaj običnoga staraoca, zbog čega smo mi gore i kazali da mati može biti, *u osnovi*, samo staralac svojoj deci, ali o tome će biti docnije govora u ovom članku.

vlast (v. ovde: Dr. A. Silbernagel und Dr. Wäber, *Die Verwandschaft*, S. 98., u zbirci Dr-a M. Gmür-a, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch*, Bern).

§ III. Dakle, po našem Zakonodavstvu, mati može biti samo *staralac* (tutor) svojoj deci (gore smo videli kada nastupa taj slučaj) sa tom rezervom da je ona *zakonski*[4]) *a ne natmenovant* (staralačkim sudijom) staralac[5]). Razume se da iz onih razloga zbog kojih otac ne bi mogao vršiti staralačku vlast odnosno jedan pojedinac ne bi mogao biti postavljen za staraoca, i mati bi bila isključena iz staraoštva nad svojom decom (§§ 153. i 155. Gradj. Zak., čl. 18. i 19. Zak. o Stareltjstvu, v. i § 17. Kaznenoga Zakonika), ali Zakonodavac, izuzetno od pravila da se svaki mora primiti staraoštva, pod uslovom da je za to sposoban (osim ako ne stoji zakonski slučaj izvine: čl. 20. Zak. o Staratelistvu), priznaje materi pravo da se ne primi staraoštva (čl. 23. Zak. o Staratelistvu koji član sadrži još šest slučajeva takvoga prava).

Medjutim, velika je razlika izmedju očinske i staralačke vlasti, i znatnost te razlike još više pojačava povlašćenost koju je, u ovaj oblasti Porodičnoga Prava, Zakonodavac zajamčio ocu (muškome) u pogledu matere (ženskoga). Da vidimo ukratko u čemu je ta razlika.

A. Otac, kada vrši očinsku vlast, nema pored sebe, osim staralačkoga sudije, nikakvog pomoćnika ni nadzornika (kontrolora): njegovi predlozi odnosno deteta nad kojim vrši očinsku vlast idu neposredno staralačkom sudiji, u slučajevima gde zakon to propisuje [v. n. pr., §§ 124. *in fine*, 152. Gradj. Zakona, čl. 158. Zak. o Staratelistvu, čl. 146. Pravila o Postupanju u Nesporniim (Vanparničnim) delima]. Sa ovim pravilom ne stoji, razume se, ni najmanje u protivrečnosti čl. 158. Zak. o Staratelistvu koji predvidja kada će se detetu koje je pod očinskom vlašću postaviti „staratelj" imanja.[6]) Medjutim, kada je mati staralac svojoj deci, tada se uz nju postavlja i jedan spomoćni staralac, u slučajevima predvidjenima u čl. 31. Zak. o Staratelistvu [izmenjen čl. 43. odeljak 3. Uredbe (sada, po čl. 130 Ustava, Zakona) o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Islednih vlasti od 22. Juna, 1921. god. (sa docnijim Izmenama i Dopunama)] i čl. 119. istoga Zakona (Zamena od 3. Februara, 1880. god., zb. 35., str. 206.).

B. Otac može biti lišen očinske vlasti samo *sudskom presudom* (§§ 154. i 155. Gradj. Zak.), dok mater smenjuje, kao i svakog drugog staraoca (glavnog ili spomoćnog), staralački sudija, ako tome smenjivanju ima mesta po zakonu (čl. 116. i 123. Zak. o Star.). Istina, od zamene Glave IV., („Tutorstvo i Staratelistvo") Prvoga Dela Gradj. Zakonika (§§ 156. i 181.) Zakonom o Staratelistvu od 25. Oktobra, 1872. god. (čl. 1. i 165.), donesenoga u vezi sa uvodjenjem, u naše Uredjenje Sudova, nove ustanove sudija za nesporna (vanparnična) dela, odnosno sudija staralačkih (v. Zakon o Postavljanju Sudija za Nesporna Dela od istoga dana i godine), otpala je, u staralačkim stvarima, nadležnost suda t. j. sudske kolegije, kako je ovo bio normirao Gradj. Zakonik, i, na mesto nje, došla je nadležnost samo jednog sudije, sudije staralačkoga (v. čl. 163. Zak. o Star. koji glasi: „Zakon ovaj počeće da važi od 1. Januara 1873. god. i tada gube zakonu silu glava IV zakonika gradjanskog, kao i sva ostala zakona naredjenja koja su protivna ovom zakonu"), ali ipak, odnosno primene §§-a 154. i 155. Gradj. Zakonika o oduzimanju očinske vlasti, ostala je i dalje, po našem mišljenju, na snazi nadležnost suda (kolegije), i, saista, pošto u vremenu donošenja Gradj. Zakonika pa sve do Zakona od 25. Oktobra, 1872. god., o Postavljanju Sudija za Vanparnična (Nesporna) Dela nije bilo pojedinačnih sudija ni pojedinačnih sudjenja (rešavanja), izuzimajući dežurnoga sudije, to se onda tamo gde se, u Gradj. Zakoniku, govorilo o sudu kao nadležnom po predmetima staralačkim *resp.* po predmetima usvojenja (adopcije) ili pozakonjenja (legitimacije) dece, mislilo, razume se, na sudsku kolegiju. Jer, očinska vlast jeste jedan od atributa koji sačinjavaju pravno stanje oca to jest oženjenoga čoveka koji ima dece, krvne ili gradjanske (kao što je još, na pr., muževljeva vlast atribut statusa jednog muškog lica u braku); i jednom pojedincu može se njegov status oduzeti, potpuno ili delimično, samo sudskom presudom.[7]) Otuda,

[4]) U ovom smislu i Dr. L. Marković, *op. cit.*, str. 226. i 228.

[5]) Staralački sudija ne sme (izvan slučajeva u zakonu normiranih) obići mater i ne postaviti je za staraoca: po čl. 29. (u vezi sa čl. 16. i 17.) Zak. o Staratelistvu, mati bi imala pravo žaliti se tada protiv rešenja sudije Apelacionom Sudu. Iz čl. 16. i 17. istoga Zakona izlazi da bi otac koji je do smrti vršio očinsku vlast mogao odrediti drugo koje lice za staraoca, isključujući mater.

[6]) Po ovom §-u imao bi se postaviti „staratelj imanja" i onda, „ako bi otac sa imanjem takva naredjenja hteo da učini za koja on po zakonu sam ne bi via-tan bio": ovo je nesumnjivo jedan lapsus linguae, jer Zakonodavčeva misao ovde bila je ta: da će, tada, ocu biti potrebno odobrenje staralačkoga sudije.

[7]) Status jednog lica dolazi medju one pravne odnose koji mogu da sačinjavaju, za lice, *stečeno pravo*, i ako za sticanje statusa, možda, nije bilo nikakve *individualne radnje* zainteresovanoga lica. Kao što je poznato, medju teorijama o stečenim pravima, teorija socialista Ferdinanda Lasala, iznesena u njegovom znamenitom delu: *Das System der erworbenen Rechte* (1880. god.), smatra se kao najbliža istini i najbolje objašnjava privatno-pravno uredjenje buržoaskoga t. j. individualističkoga društva (interesantno da je to uredjenje najtačnije objasnio jedan socialistički ideolog!). Po toj teoriji, da bi bilo stečenoga prava, koje njegovom vlasniku ne može (bolje, ne treba) da oduzme ni sam *zakon*, nužno je da je, za pribavljanje

i jedan otac mogao bi biti lišen očinske vlasti (po §-u 154. i §-u 155. Gradj. Zakon.) je-

prava, titular ovoga bio preduzeo i izvršio izvesnu ličnu radnju, i saobrazno zakonskim propisima: ako nema toga rekvizita, nema ni stečenoga prava. Ipak, ni ova teorija ne zadovoljava potpuno, jer ima slučajeva gde nesumnjivo postoji stečeno pravo i u odsustvu jedne takve individualne radnje, N. pr., po §-u 394. našega Gradj. Zakonika, vlasništvo zaostavštine prelazi na naslednika samom smrću ostavioca, dakle i bez njegove, naslednikove, izjave: od toga trenutka ima stečenoga prava u korist naslednika — prava koje mu ne bi mogao oduzeti jedan nov zakon o nasleđu donesen posle otvaranja nasleđa — mada, za sticanje toga prava, nije naslednik bio izvršio nikakvu individualnu radnju. Sličnih slučajeva može biti i u Statusnom Pravu: n. pr., § 113. Gradj. Zak. označava kao bračnu decu onu, koja se rode „posle 180 dana od dana venčanja, ili za 300 dana posle smrti muževljeve ili konačnog razvoda bračne sveze": jedan zakon koji bi menjao te rokove povredio bi neosporno stečeno pravo dece rodjene u označenim rokovima, ako bi se on primenio i na njihovu štetu (n. pr., nov zakon normira da će se dete smatrati za bračno, ako se rodi 190 dana posle venčanja) a, sumnje nema, za sticanje prava — statusa bračnoga deteta — nije bilo nikakve individualne radnje od strane deteta: na svaki način, činjenica radjanja, nešto čisto fiziološko i nezavisno od volje deteta, nije nikakva individualna radnja ovoga.

G. L. Marković, u svojoj knjizi, str. 203. ovde već navedenoj, veli, naprotiv, da, kada se tiče oduzimanja očinske vlasti, „Odluku donosi sudija za nesporna dela" (upravo to bi bio sudija staralački, jer se oduzimanje očinske vlasti ne bi moglo smatrati kao „nesporno delo"), ne navodeći, za to, zakonski propis. U istini, takvoga propisa koji bi sudiju pojedinca, kao što je sudija za nesporna dela odn. staralački sudija, oglašavao ovde za nadležnoga nema ni u Zakonu o Postavljanju Sudija za Vanparnična (Nesporna) Dela, od 25. Oktobra, 1872. god. (zb. XXV., str. 13., izmena zb. 46., str. 457., i u zbirci, Gojka Niketića, *Gradjanski Zakonik Kraljevine Srbije protumačen odlukama Odeljenja i Opšte Sednice Kasacionoga Suda*, 3. izd., Beograd, 1922., str. 108.) ni u Zakonu o Starateljstvu kao ni u Pravilima za Nesporna (Vanparnična) Dela (specialno u njihovom Delu III.: „O usvojenju, pozakonjenju i otpuštanju dece ispod očinske vlasti"). Zakon o Starateljstvu zamenio je samo Gl. IV. Prvoga Dela Gradj. Zakonika, §§ 156. à 181. (v. čl. 163. Zak. o Star.), a u toj Glavi nije se govorilo uopšte o očinskoj vlasti, iz prostoga razloga što je ona imala za predmet samo ustanovu staraoštva (nad maloletnima kao i nad punoletnima) a ne, dakle, i ustanovu očinske vlasti o kojoj je reč u Gl. III. Drugoga Dela Gradj. Zakonika („O Pravima i Dužnostima Roditelja i Dece", §§ 112. à 155.). Otuda, onaj stav iz člana 163., Zak. o Starateljstvu, gore navedenoga, u kome se kaže da će, od dana stupanja na snagu ovoga Zakona (t. j. počinjući od 1. Januara, 1873. god.) izgubiti, „zakonsku silu" „i sva ostala zakona naredjenja koja su protivna ovom zakonu" (a ne samo, dakle, Gl. IV. Gradj. Zak.: „O Tutorstvu i Staratelistvu") ne smeta ni najmanje da, i posle Zakona o Starateljstvu, ostane i dalje u sili odredba §§-a 154. i 155. Gradj. Zak. po kojoj oca može lišiti očinske vlasti samo sud, to jest kolegija sudska (taj sud bio je *okružni* sud, § 158. i § 181. Gradj. Zak., sada ukinuti, docniji *sud prvostepeni*, Zak. od 17. Aprila, 1890. god.): Zakon o Staraoštvu ima drugu ustanovu (pravne odnose) za predmet (staraoštvo) a drugu §§ 154. i 155. Gradj. Zak. (očinsku vlast).

Ovako bi se, po našem mišljenju, imalo rezonovati i da nije odredbe čl. 15. Zak. o Starateljstvu koji glasi: „Ako se kome po presudi sudskoj oduzme sasvim ili za vreme očina vlast nad njegovom maloletnom decom, to će sud taj, čim ovakva presuda postane isvršnom, dužan

dino presudom prvostepenoga gradjanskoga suda.*)

Po istom rezonovanju ima se uzeti da, za stavljanje pod staraoštvo punoletnih lica zbog duševne bolesti ili duševne nemoći (čl. 139. Zak. o Star.), takodje je nadležan samo sud (kolegija); ali ne i po Zakonu o Starateljstvu koji je ovde ili nejasan (čl. 139., 140. i 143. govore o ovoj vrsti staraoštva propuštajući da normiraju koja vlast je tu nadležna za stavljanje pod staraoštvo, sudska kolegija ili staralački sudija) ili bi nas on čak, sam za se, mogao navesti na protivno rešenje to jest da bi, ovde, bio nadležan staralački sudija (i, zaista, čl. 6. Zak. o Star, veli: „Kad se pak punoletna lica imaju pod starateljstvo staviti, to će im takovo odredjivati onaj sudija koji bi inače za njih nadležan bio"). Ali, da se stavljanje pod staraoštvo zbog duševne bolesti ili nemoći vrši *sudskom presudom*, to se vidi iz Zakona o Uredjenju Sanitetske Struke i Čuvanju Narodnog Zdravlja od 30. Marta, 1881. god., sa Izmenama i Dopunama od 17. Januara, 1905. god. (specialno čl. 26 b tač. 12),**) sistem koji je, razume

biti izvestiti o tome starateljskog sudiju". Ova odredba dolazi da pojača gornje argumentisanje, jer, na svaki način, ona se ne može drukčije shvatiti nego da je za oduzimanje očinske vlasti nadležan *samo sud* a ne, pored njega, i staralački sudija: nadležnost staralačkoga sudije ovde je samo u tome da, pošto dobije izveštaj o kome govori čl 15. Zak. o Star., postavi deci staraoce (čl. 11. istoga Zakona).

Da primetimo da čl. 146. Pravila za Nesporna Dela oglašuje staralačkoga sudiju za nadležnog kod emancipacije deteta od očinske vlasti, ali to nije isto: kada *sam* otac *otpušta* dete ispod očinske vasti (§ 152. Gradj. Zak.) i slučaja kada se njemu, ocu, očinska vlast *oduzima* po službenoj dužnosti.

*) „Kad se dokaže da se otac za dete ne stara, onda ga sud može prema §§ 118. i 155. Gradj. Zak. predati materi na staranje sve do punoletstva. — O. o. 10. juna, 1908. god., Br. 6191.": Gojko Niketić, *Gradjanski Zakonik Kraljevine Srbije protumačen odlukama Odeljenja i Opšte Sednice Kasacionoga Suda*, str. 80., kod §-a 155. V. i St. Maksimović, *Nova Zbirka Načelnih Odluka Odeljenja i Opštih Sednica Kasacionog Suda*, knj. I., str. 97. [„Vlasi roditeljska može se oduzeti ocu, kad to sreća dečija zahteva (*apelaciona presuda* od 27. januara 1884. g. br. 1077.)]. U istom smislu, t. j da samo *sudska presuda* može ocu oduzeti očinsku vlast, i Lazar Urošević, *Sudski Trebnik*. I Deo. Drugo dopunjeno izdanje. Beograd, 1927., str. 161 i 162. (uz § 154.: prim 1. i 2), str. 163. (uz § 155., prim. 1.).

**) V. ovde i: A. Djordjević, *Sistem Priratnoga (Gradjanskoga) Prava Kraljevine Srbije*, Prva knjiga: Opšti Deo, Prva polovina, Beograd, 1893., str. 284. i 285., Dr. L. Marković, *Gradjansko Pravo*, Prva Knjiga, Beograd, 1912. (1-vo izd.: ima i drugo izdanje od 1927. god.), str. 123. à 125.; Dušan Dj. Alimpić, *Policiski Rečnik*, Knjiga Prva A-E, Beograd, 1924., str. 347. i 348.; L. Urošević, *Sudski Trebnik*, I. Deo, str. 42. à 46., str. 207. U istom smislu i naša ranija predavanja iz Porodičnoga Prava na Pravničkom Fakultetu [v. n. pr., izdanje tih predavanja — štampano (bez naše odgovornosti, razume se) kao rukopis (scripta) od strane studenata Prava i za njihovu potrebu — od god. 1920.: *Specijalni Deo Gradjanskoga Prava III. Porodično Pravo*, str. 78.].

se, mnogo povoljniji u pogledu zaštite kako pravnoga statusa tako i lične slobode (koja je čak jedno ustavno načelo: čl. 5. Ustava Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od 28. Juna, 1921. god.) pojedinaca nego sistem po kome bi to bilo stavljeno u nadležnost samo jednog sudije, sudije staralačkoga, pri svem tom što rešenja toga sudije podleže razmatranju Apelacionoga Suda (čl. 9. Zak. o Starateljstvu).[10]) Isto tako, potrebna je sudska presuda za stavljanje pod staraoštvo punoletnih lica koja su gluho-nema, slepo-gluha ili slepo-nema (ili sve to troje: slepa, gluha i nema) i o kojima je reč u čl. 141. Zak. o Starateljstvu[11]) kao i za

[10]) Sada, posle Uredbe (Zakona) o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Isleđnih Vlasti, i rešenja sudije za nesporna dela idu, u drugoj i poslednjoj instanciji, pred Apelacioni Sud a ne više, kao ranije, pred Sud Kasacioni (čl. 60. Uredbe — Zakona — o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Isleđnih Vlasti).

[11]) Međutim, ako je u pitanju osoba koja, mada je gluho-nema, može se razumeti „sredstvom znakova", njima se postavlja staralac, kad i ako ovo traže (čl. 142. Zak. o Star.): presuda sudska tu nije potrebna.

L. Urošević (*op. cit.*, str. 208., prim. 1., uz čl. 141. Zak. o Star.) kao i L. Marković (*Porodično Pravo*, str. 271.) nalaze da sudska presuda nije potrebna ni u slučaju čl. 141. Zak. o Star., sa čim se mi ne slažemo, pošto se ovde tiče *promene statusa* jednog punoletnog lica. Kod ovoga pitanja A. Djordjević (*op. cit.*, I. 1., str. 284.) nije izrečan kao ni Dr. Ninko Perić, *Osnovi Građanskog Prava*, Opšti Deo, Beograd, 1923., str. 98.

Uopšte, Zakon o Starateljstvu apstrahujući postavljanje staralaca nad maloletnima, izvršio je samo jednu promenu odnosno nadležnosti kod nadzora nad radom staralaca: u mesto da taj nadzor vrši sud (kolegija), njega ima da vrši samo jedan sudija, staralački (nesporni) ustanovljen Zakon o Postavljanju Sudija, za Vanparnična (Nesporna) Dela (v. čl. 164. Zak. o Star.: „kad ovaj zakon počne važiti, okružni — sada prvostepeni — će sudovi predati sva pupilska dela, koja se kod njih nahode, starateljskome sudiji koji će u istima prema zakonu nastaviti dalju radnju"), a da je ranije ceo sud, kolegija, vršila gore rečenu kontrolu nad radom staralaca a ne samo jedan za to specialno određeni sudija, to izlazi već i z čl. 1. Zak. o Postavljanju Sudija za Vanparnična Dela gde stoji da će staralačke sudije i „*samostalno* raditi sva starateljska (pupilarna) dela, kao i sva druga vanparnična (nesporna) dela, koja istim sudovima na rešavanje dolazila budu" (jer su uopšte nesporna dela bila, predje, u nadležnosti sudske kolegije: tada, kao što smo već napred kazali, nije bilo pojedinačnoga sudije, izuzimajući dežurnoga sudju (v. § 511. 1512. Gradj. Sud. Postup. od 20. Februara, 1865. god.; §§ 715. i 716. Zakonika o Sudskom Postupku u Parnicama Gradjanskim za Knjaževstvo Serbiju, od 21. Oktobra, 1853. god.; Gradj. Sud. Postupak od 12. Februara, 1860. god.; Ustrojstvo Okružnih Sudova od 25. Januara, 1840. god., zb. 1., str. 182., posebice njegove članove — ili §-e: nije označeno — 8., 56. à 60., gde je reč o staraoštvu, čl. 52., da odluku — pa, dakle, i onu o staraoštvu — potpisuju sve „Sudje prisustvovavše zajedno sa Sekretarom ili Pisarom); danas, pak, osim ovoga pojedinačnoga sudije, imamo i sudiju pojedinca, ili inokosnoga sudiju, ustanovljenoga Uredbom — Zakonom — o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Isleđnih Vlasti, čl. 18. i 36.). Otuda, pitanje o vlasti nadležnoj za oduzimanje očinske vlasti kao i pitanje o stavljanju pod staraoštvo punoletnih lica ostalo je izvan oblasti Zakona o Starateljstvu. Da staralački sudija nije nadležan za stavljanje punoletnih lica pod staraoštvo, u prilog toga mogao bi se navesti i čl. 140. Zak. o Star. po kome kod izvidjanja prilikom stavljanja koga pod staraoštvo zbog „duševne bolesti, ili nemoći, staralački sudija imaće takvima postaviti staratelja *priremeno*" (kurziv je naš), iz čega bi se dalo izvesti da *stalni* staralac može biti postavljen tek pošto se *sudskom presudom* dotično lice stavi pod staraoštvo.

Prema tome, i čl. 6. Zak. o Starateljstvu, tehnički tako za kritiku („Kad se pak punoletna lica imaju pod starateljstvo staviti, to će im takovo odredjivati onaj sudija, koji bi inače za njih nadležan bio"), može značiti samo to da, pošto *sud* (kolegija), svojom presudom, stavi koje punoletno lice pod staraoštvo, tada tek nastupa nadležnost staralačkoga sudije i ona počinje sa postavljanjem staraoca. Na osnovu ovoga propisa, možemo rešiti, mislimo, i to da će *sud* (kolegija) stavljati pod staraoštvo i punoletna lica koja su nestala odnosno odsutna u prilikama normiranima čl. 147. Zak. o Star. (v. i čl. 148. à 153. istoga Zakona kao i § 41., 49. i 50. Gradj. Zak.), mada to nije tako sigurno, s pogledom naročito na čl. 53. t. 3., 56. i 97. Pravila o Postupanju u Nespornim Delima gde se (čl. 56. i 97.) priznaju nesporno sudiji vlast da postavlja staraoce u tamo određenim slučajevima (istina, treba primetiti, da su ova Pravila jedna Uredba čiju zakonitost, kao i ustavnost, sud je ovlašćen ispitivati: v. čl. 94. Ustava od 28. Juna, 1921. god.).

Da dodamo ovde da je Uredba o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Isleđnih Vlasti ustanovila još jedan slučaj oduzimanja statusa a to je slučaj u čl. 53. koji govori o povraćaju emancipovanoga maloletnika u raniji položaj neemancipovanoga maloletnika. U teoriji to je sporno pitanje. Specialno ovo ima važnosti u Trgov. Pravu gde emancipovani maloletnik ima širu sposobnost (§ 4. u vezi sa §-om 2. našega Trgov. Zakonika). nego u pravnim gradjanskim poslovima (čl. 114. Zak. o Star.). Po našem mišljenju, maloletnik oglašen za punoletnog ne može se više vraćati u stanje nepunoletnoga lica (to bi bilo kao kada bi smo nekoga koji ima 22 godine, zato što nerazumno upravlja svojim materialnim interesima, proglasili da ima samo n. pr. 19 godina!). Status jednog lica to je njegovo *stečeno pravo* i u njega ne mogu dirati ni izvršna vlast ni pojedinci, a ako je status stečen još i individualnom radnjom dotičnoga pojedinca, kao što je n. pr. slučaj emancipacije maloletnika od očinske vlasti (§. 152. Gradj. Zak.) ili slučaj njegove emancipacije od staralačke vlasti stupanjem u brak (čl. 113. Zak. o Star.) ili slučaj prirodjenja, itd., tada u status ne može dirati ni sam zakonodavac (a kada bi on to ipak uradio, učinio bi akat neustavnosti, u državama čiji Ustav je uopšte osveštao načelo stečenih prava, gde ne spada i naša Država). Ako maloletnik proglašen za punoletnoga upravlja svojom imaovinom štetno po svoje interese, on se može tu zaštititi a da se ne proglašuje od punoletnoga za maloletnoga, poimence on se ima prosto staviti pod staraoštvo zbog rasipništva. Uostalom, čl. 53. Uredbe o Ubrzanju Rada nije potpun, jer on ne predvidja slučaj emancipacije brakom (§ 152. Gradj. Zak. i čl. 113. Zak. o Star.); može li i tu biti proglašavanja emancipacije za opozvanu? (Za Francusko Pravo, A. Colin et H. Capitant, *op. cit.*, t. I., p. 550., odgovaraju odrečno).

Ko opoziva emancipaciju? Čl. 53. Uredba o Ubrzanju Rada ne daje na to odgovor (on samo veli da maloletnik koji je oglašen za punoletnog, „može biti lišen punoletstva i vraćen pod starateljstvo" — ova poslednja reč izaziva i pitanje: da li čl. 53. vredi i onda kada emancipovani ima oca, t. j. da li može biti vraćanja »i pod očinsku vlast": svakako da treba odgovoriti potvrdno). G. Dj. Nestorović veli da se „i opozivanje ima vršiti uz njegove (t. j. staralačkoga sudije) sadejstvo" (*Dve sudska Uredbe*, Beograd, 1921. str. 140.): ako ovo znači, da opozivanje vrši taj sudija a ne sud (kolegija), onda bi se to protivilo pravilu da pojedinac može biti lišen svoga statusa samo *sudskom presudom*, kao što smo već napred o tome govorili. (V. o opozivanju emancipacije u Franc. Trg. Pravu: E. Thaller, *Traité élémentaire de Droit commercial à l'exclusion du Droit maritime*,

septième edition revue par et mise au jour par J. Percerou, Paris, 1925. p. 113.).

I u stranim zakonodavstvima, stavljanje punoletnih lica pod staraošivo vrši se na osnovu sudske presude. Tako, u Francuskom Pravu to spada u nadležnost prvostepenih sudova (staraošivo zbog duševne bolesti to je l'interdiction, staralac se zove ovde le tuteur, a staralac kod staraošiva zbog duševne nemoći, faiblesse d'esprit, ili zbog raslpništva, le conseil judiciaire): v. A. Colin et H. Capitant, *op. cit.*, t. I., p. 584. et suiv.; p. 601. et suiv.; M. Planiol, *Traité élémentaire de Droit civil*, 10.-ème édition avec la collaboration de Georges Ripert, t. I., Paris, 1925. p. 647. et suiv., p. 667. U Nemačkom Pravu je za stavljanje pod staraošivo punoletnih lica nadležan Amtsgericht (v. o uređenju ovih sudova, koji se sastoji iz jednog sudije, §§ 22. à 24. des Gerichtsverfassungsgesetz vom 27. I. 1877.—20.-V.-1898.—5.-VI.-1905.), bilo to zbog duševne bolesti ili nemoći („Entmündigungs wegen Geisteskrankheit oder wegen Geistesschwäche) ili zbog raspništva ili pljanstva („Entmündigung wegen Verschwendung oder wegen Trunksucht“): §§ 645. ff., §§ 680. ff. Nem. Grad). Sud. Postupka od 27.-I.-1877.—20.-V.-1898. —5.-VI.-1905. V. ovde Dr. Bernhard Matthiass, *op. cit.*, § 672. à 674. O eventualnim merama suda protiv oca povodom očinske vlasti („Massregeln des Vormundschaftsgerichtes,) v. isto delo, str. 642. Za sudsku nadležnost kod stavljanja pod staraošivo punoletnih lica, die Entmündigung (bila ova potpuna, die volle Entmündegung: slučaj der Geisteskrankheit i der Geisteschwäche, bila ona ograničena, die beschränkte Entmündigung iz istih razloga ili zbog raslpništva odnosno alkoholizma ili zloupotrebe nervnih otrova, Nervengiften), §§ 1. (po prvom odeljku ovoga §-a mogu biti „Voll entmündigt“ zbog duševne bolesti ili slabosti i maloletnici preko sedme godine: „über sieben Jahre“) i 2. austr. der Entmündigungsordnung od 28. Juna 1916. god., videti §§ 12. à 15. ovoga Zakona (Dr. R. Ehmer, *Die drei Novellen zum Allem Bürgerl. Gesetzbuch und die Entmündigungsordnung*, Graz, 1917., S. 213. à 217.

U Hrvatskoj i Slavoniji nadležno je „odlučivati o onim odredbama sudova kotarskih, kojima se radi maloletnosti ili tuposti, ili radi raslpnosti ima skrbstvo nametnuti ili produženje očinske vlasti i preko navršenoga punoletstva deteta („... ako bi se dete sudu potužilo ...“: § 151. Gradj. Zak.).[12])

opet ukinuti, očinska vlast ili tutorstvo i preko vremena maloljetnosti produljiti“ samo „sudište prve molbe, kojemu dakle sudovi kotarski imaju u tu svrhu pošiljati činjene svoje razprave“ (§ 81. odelj. 2. Gradj. Sudovnika uveden Cesarskim Patentom od 16. Februara, 1853. n. k.). Inače, za stvari staralačke nadležan je, kao nadzorni sud, sud kotarski (sreski), § 81. odelj. 1. Gradj. Sudovnika odnosno „povjerenstva sirotinjska“, tamo gde su ona ustanovljena (Zagreb, Osek, Varaždin, Karlovac, Križevci, Ruma i Zemun, v. Naputak Ministarstva Pravosudja od 14. Jula, 1851. god., n. k.), § 81. odelj. 1. istoga Zakonai Sudište prve molbe to je sudbeni sto (naš prvostepen. sud). Protiv rešenja kotarskih sudova, sudbenih stolova i sirotinjskih poverenstava dopušten je „utok“ (žalba) na Banski Sto (naš Apelacioni Sud) u Zagrebu kao drugu instanciju, i Sto Sedmorice (naš Kasacioni Sud) u Zagrebu kao treću. Sirotinjski poslovi raspravljaju se po „Izvanparbenom Postupniku“ uveden Cesarskim Patentom od 9. Avgusta, 1854. god., n. k. kod kotarskog suda rešavaju se sirotinjski poslovi inokosno (jedan sudija).

Mi smo gore upotrebili, saglasno čl. 139. našega Zakona o Starateljstvu, izraze: „duševna bolest“ i „duševna nemoć“, mada bi, mislimo, bilo bolje reći: „umna bolest“ i „umna nemoć“; jer termin duševna bolest odn. nemoć ovde je i suviše širok: i, zaista, ti izrazi mogu da obeležavaju i izvesna duševna stanja koja pored sve patnje (psihičke) kod pacienta (n. pr. razne vrste neurastenije ili nervoze), ostaju bez uticaja na razum i rezonovanje pa, dakle, bez uticaja na sposobnost za pravne radnje pacienta (jedan, n. pr., neurasteničar čija neurastenija bi se sastojala u „Zwangsvorstellungen“ „obsession“, bio bi potpuno sposoban za pravne poslove, Geschäftsfähig).

[12]) V. ovde i Dr. Drag. Arandjelović, *O produženju očinske vlasti*, u „Glasu Prava, Sudstva i Administracije“. Beograd, 1904., str. 420.

(nastaviće se)

Priroda roka određenog u kratkom postupku i pravne posledice propuštanja istoga

— **Srbislav Kovačević**, sudija Kasacionog Suda —

Naš zakonik o građanskom sudskom postupku poznaje u glavnom redovan postupak i po izuzetku postoji za specijalno određene slučajeve kratak postupak — §§ 449.—460.

Da bi bilo mesta kratkom postupku po § 449. traži se, da za obvezu tuženoga tužilac u tužbi podnese *ispravu* javnu ili privatnu, iz koje *mora* da se *jasno* vidi pravo tužioca a obveza tuženoga. A jasnoću ovoga ima da ceni sud.

Ali, čim bi tuženi dokazao, da ne postoje uslovi, koji se traže po ovom propisu, odmah nastupa redovan postupak. Pravo ovog dokazivanja, upravo odobrenje, dato je tuženome u §§ 453., 455. i 459. Osim ovoga zakon je isključio kratak postupak u slučajevima pobrojanim u § 452.

Pravo koje je dato tuženome u pomenutim propisima jeste 1) na zadržanje već izdatog rešenja po kratkom postupku od izvršenja i 2) na obavljanje redovnog postupka, upravo na ispitivanje njegove odbrane u materijalno-pravnom smislu.

Tuženi može dokazivati:

1) Da tužiočevo pravo odnosno njegova obveza nije čista i jasna, kako to predstavlja tužilac i kako se to iz ispravе vidi, i na taj način sud će može ubediti, da je istaknuto tužiočevo pravo sumnjivo i za to treba y redovnom postupku izvideti tužiočevo traženje — § 449. gr. c. n.

2) Kad tuženi traži da tužilac pokaže originalnu ispravu ako je osuda po kratkom postupku izrečena na osnovu prepisa ispravе, a to je tužilac dužan da izvrši, jer po § 200. gr. c. n. prepis nema dokazne sile ako ce

оригинал не покаже — § 453. гр. с. п.; те онда мора да се нареди редован поступак.

3) Тужени може да истакне и да докаже;

а) да је осудно решење донето од ненадлежног суда подразумевајући ту надлежност како апсолутну тако и релативну § 49. гр. суд. пост.

б) поднесе доказе, да је дуг, по коме је донето осудно решење, пре доношења истог исплатио потпуно или од части;

в) поднесе доказе, по којима и тужитељ њему исто тако чисто и јасно дугује, да би имало места пребијању дуга за дуг § 903. гр. зак. и

г) поднесе доказе, да рок обвези, по којој је кратко осуђен, није дошао - § 110. гр. с. п.

4) Кад тужени изјави, да не признаје за истиниту исправу по којој је кратко осуђен § 459 гр. с. п.

Осим ових Д-р Аранђеловић (в. Правне расправе стр. 101.—103.) уноси и случајеве.

5) Ако је тражење тужиочево застарило;

6) Ако би тражење тужиочево било законом забрањено § 99. гр. с. п. и:

7) Ако тужени истакне exceptio rei fudicate и exceptio litis pendentis § 109. и 110. гр. с. п.

Закон је најпосле побројао случајеве у којима је искључен кратак поступак § 452. гр. суд. пост.

И г. Аранђеловић мисли да кад год тужени истакне коју одбрану побројану у наведеним законским прописима Суд мора да одреди рочиште и на основу саслушања тужитеља и пледирања на рочишту, да своју одлуку донесе. И ми делимо ово мишљење. Пошто се по кратком поступку тужба не доставља туженом на одговор те ни одговор и одбрана туженога — не може се тужиоцу на примедбу по закону друкчије ставити него одређивањем рочишта, на коме обе стране пледирају и суд извиђа туженикову одбрану.

Само се сад истиче као важно питање, кад суд наређује задржање осудног решења од извршења, да ли пошто на рочишту изврши извиђење или пре тога.

Као и у осталим питањима тако и у овоме наша је литература врло сиромашна, те се у овом питању мора прибећи тумачењу законских прописа. За случајеве из § 453. и 459. гр. с. п. закон је јасан. У случајевима § 455. гр. с. п. г. Аранђеловић (пр. расправе стр. 102. у примедби) усваја гледиште да у тим случајевима треба прво задржати решење од извршења, пошто је подношењем исправа и доказа у смислу тога прописа, вера у тужитељево тражење поколебана, те је и престао разлог за кратак поступак.

Закон је оставио рок у коме тужени може тражити задржање осудног решења од извршења. По § 454. који говори о јавним исправама и меницама које се у овом случају уподобљавају јавним исправама § 451. гр. с. п. у писму којим суд шаље извршној власти осудно решење за туженога Суд јој наређује, да решење изврши у року од 8—20 дана а по меницама у року од 3 дана, од кад извршна власт преда решење туженоме, али како тужени по § 456. гр. с. п. има право на одбрану, онда се у том писму налаже власти да она решење изврши у року за других 8—20 дана односно 3 дана, ако се оптужени за време првог рока не одбрани. Извршна власт, предајући решење туженоме, саопштава му, а то стоји и у самом решењу, да у року који му је остављен по предаји решења, има да код Суда поднесе доказе, који би га одбранили од дуга за који је осуђен §§ 455. и 456. гр. с. п. јер ће власт у противном за други толико исто дуг рок решење извршити из имовине туженога, ако не положи власти досуђену суму решењем, да би се од дуга ослободио.

По приватним исправама, кад се изрече решење, суд не узима на себе дужност да пише извршној власти за извршење, већ у решењу ставља, да ће тужени, ако се у остављеном року од 8—15 дана неоправда, бити дужан да плати тужиоцу досуђену суму. Суд оглашава решење за извршно, чим протекне рок остављен туженоме за одбрану, и тужилац га сам подноси извршној власти на извршење.

И по јавним и по приватним исправама рок од 8—20 дана и од 8—15 дана односно 3 дана за менице, рачуна се од дана кад је тужени примио осудно решење.

Нас овде интересује одбрана туженога, тј. докле он има права да се брани од тужбе и доказује предвиђене законске одбране и у случају успеха докле може спречавати извршење осудног решења.

Рок за ту радњу предвиђен је у § 455., 452., 456. и 459. гр. с. п. јер се из текста у поменутим прописима „у течају овог рока" или „у остављеном року", види да је тај рок предвиђен у § 454. и 457. гр. с. п.

Настаје питање, каква је природа овог рока и какве су правне последице пропуштања истог.

И ранија и данашња судска пракса сматра да је овај рок законски и преклузиван и да пропуштање његово повлачи за собом не само губитак права на процесноправну радњу већ и губитак права на саму одбрану. Она сматра, да после рока ако би тужени могао да докаже своју одбрану, која би искључивала право тужиочево, да би он ту одбрану могао да истиче у спору који би против тужиоца засновао за накнаду штете.

Међутим Андра Ђорђевић у „Систему

Приватног Права“ у општем делу стр. 196. и у Теорији Грађ. Суд. Поступка I. књизи на стр. 112. и 114. сматра овај рок као судски т. ј. рок, који се може продужити и да његово пропуштање повлачи за собом само губитак права на дотичну процесно правну радњу. Побрајајући све процесно правне рокове, он је побројао све законске рокове међу које није ставио и рок из § 454. гр. с. п., већ је исти примера ради ставио као судски рок.

Пропис § 138. гр. с. п. утврђује, да је код појединих случајева казано, какве су правне последице за онога, који у течају рока законом или судски одређеног или продуженог не учини што му је наложено. Међутим у целој глави XVII. где се говори о роковима при кратком поступку, нигде није означено какве су правне последице пропуштања рока. У § 312. казано је, да дочиње поднето незадовољство, првостеп. суд не одбацити. Ту је изричнo казао шта се губи пропуштањем рока из § 311. гр. с. п. Такав је рок из §§ 16., 26., 134. и других.

Све ово говори да је рок у глави о кратком поступку судски а не законски, и да је погрешно мишљење оних који тврде да је ово законски рок јер нигде нису предвиђене последице пропуштања рока.

Баш и кад би се узело, да је овај рок прекључиван, ипак он нема онај значај, који му даје пракса, т. ј. да се пропуштањем рока губи не само право на процесну радњу већ и право одбране. Ми налазимо да тај рок има у толико значај, што ће извршна власт после рока који је туженом за одбрану остављен, ако га не продужи већ пропусти, приступити процесној радњи извршења по §§ 464. 466. и даље, и без обзира на то, што је тужени после рока тражио задржање осудног решења од извршења, те суд не може обуставити извршени поступак.

Ми смо у почетку казали, да тужени захтевом задржања осудног решења од извршења и подносећи доказе, којима хоће да негира тужиочеву тужбу у ствари тражи 1) обуставу процесне радње извршења и 2) редован поступак, у коме ће се извидети његова одбрана и донети о спорном предмету *пресуда*. Он дакле сједне стране истичући приговоре тужитељу на његове тужбене наводе, тражи да се то у редовном поступку извиди а док би се та његова одбрана извијала, да се застане са оним процесним радњама које изазивају принудно реализање онога што је осудним решењем досуђено.

Према томе питање је сад, на коју се процесну радњу односи рок у § 454. у вези §§ 453., 455., 456., 457. и 459. гр. с. п. да ли само на процесну радњу задржавања осудног решења или на њу и на обуставу кратког и обављање редовног поступка због одбране туженога.

Ми мислимо да то питање решава пропис § 455. гр. с. п. у коме се вели: „тужени у течају овог рока може захтевати да се решење задржи од извршења“ и као што се види из овог текста, тражење дужника односи се само на процесну радњу суда односно извршне власти да обустави извршни поступак по осудном решењу. Суд доноси одлуку о овоме на основу сумарне оцене доказа, које је тужени за одбрану поднео, којом приликом цени, да ли наводи туженога и поднети докази могу да поколебају убеђење судије створено приликом доношења осудног решења. И ако су ти наводи и докази такви, који утичу на суд да поколеба своје раније убеђење, онда он доноси одлуку, да се обустави извршни поступак по осудном решењу и одмах наређује одређивањем рочишта редовни поступак за извиђење и *пресуђење спора*.

Случајеве кад тужени може да тражи задржање а који су побројани у § 455. гр. с. п. јесу исти случајеви, који и у § 109. и 110. гр. с. п. са којих се парница може одбацити или одложити, а то су у главном процесно правне ексцепције или приговори туженога, изузев случаја у тач. 3. приговор компензације.

Али осим ових као што смо раније рекли, задржање се може тражити и са осталих разлога са којих се може тражити и одбачај или одлагање парнице, и те случајеве можемо све подвести као разлог из § 449. у в. § 458. гр. с. п. за задржавање.

Кад се посматрају сви ови случајеви с процесно правног гледишта изгледа да по аналогији § 107. гр. с. п. ако тужени у остављеном року за одбрану не истакне ове приговоре, да их више не може истицати уопште. Али у ствари није тако. Да прегледамо све случајеве:

1. Приговор о томе да је решење донето од ненадлежног Суда. Несумњиво да је тужени дужан да у одговору у остављеном року истакне ненадлежност суда, иначе ако то у одговору не истакне, онда је суд који је тужбу узео у поступак има и расправити. Према томе тужни тражећи задржање осудног решења од извршења треба у остављеном року за одбрану, да истакне ову ненадлежност, иначе његова одбрана са овог разлога нема утицаја да суд може задржати извршење, нити има разлога да се упушта у претходни редован поступак, ради расправе овог питања.

Али кад је реч о апсолутној ненадлежности, због које суд у свако доба парнице има тужбу по званичној дужности да одбаци по

§ 49. гр. с. п. не може ни у колико штетити туженоме, па ма кад за време извршног поступка и после остављеног рока, он тражио са овог разлога задржање решења од извршења.

Апсолутна надлежност је уведена у јавном интересу и суд о њој у свако доба мора да води рачуна по дужности.

2. Приговор исплате-намирења потпуног или делимичног-exceptio solutionis. И ова је ексцепција разлог за одбачај тужбе. Али иста је и процесно правна и материјално правна. Као процесно правна она дејствује као разлог за одбачај тужбе, тач. 2 § 109. гр. с. п. и као таква мора се истаћи у одговору јер се као разлог за ово не може истицати на рочишту. Само као оваква она је важна за рок. Али при тражењу задржања при кратком поступку, ова ексцепција није процесно правна, њом туженик не истиче да нема места спору, већ да тражбина која је раније постојала сад не постоји, јер је његова правна обвеза услед исплате дуга престала — § 882. гр. зак.

Оваква ексцепција је материјално правна и као таква може се истицати у свако доба парнице. Њом парничар сада не устаје противу саме тужбе већ противу тражења истакнутог у тужби. Он не тражи од суда одлуку да нема места подигнутој тужби већ тражи, да суд пресуди да не постоји више тражбина тужиочева, јер је раније исплатом угашена. А да тужени и на рочишту може подносити доказе види се из тач. 4 § 137. гр. с. п.

Кад је туженоме у редовном спору допуштено да истиче материјално правну ексцепцију исплате дуга и на рочишту, по чему се тужени може везати за један рок који му се оставља за одбрану а који је рок у главном онај који и за одговор на тужбу па и много краћи кад је по меницама.

3. Приговор односно ексцепција пребијања дуга за дуг — § 903. гр. зак. Овај приговор у нашем грађ. судском поступку није предвиђен као процесно правни, и као такав нема никаквог значаја. Али као материјално правна ексцепција он постоји. Њоме туженик према тужиоцу доказује онаког истог рода своје право, према тужиоцу какво и тужилац према туженоме има и тражи од суда одлуку, да је тужитељево право према туженоме компензирано с правом туженога према тужиоцу и да сада тужитељево право више никако не постоји или само делимично постоји.

И ово право тужени може да истиче у свако доба парнице до изречене пресуде.

4. Приговор да рок тражењу још није дошао — тач. 4. § 455. гр. с. п. Овде ваља изузети случај § 386. гр. с. п.

(наставиће се)

О изједначењу брачнога права

— **Николај Д. Пахоруков**, секретар Министарства Правде —

Један од најактуелнијих и у исто време најсложенијих проблема, које наш законодавац мора решити, јесте, без сумње, — проблем изједначења брачнога права.

Хаос, који царује у области брачнога права у нашој Држави позмат је свима. Од њега пати Држава као таква; породица, као ћелија друштвеног организма и појединци; због њега се сврзава свакога дана све ниже и ниже друштвени морал...

У јубиларној десетој години по Уједињењу у нашој Држави постоје не само шест разних правних подручја, у којима важе различни системи брачнога права, већ и у појединим правним подручјима нема јединственог брачнога права, него готово сваућа за припаднике појединих вероисповести вреде посебни — једни од других различити прописи.

Благодарећи таквоме стању законодавства у области брачнога права у Држави је настала у питању брака неодређеност и несигурност. Често је тешко сада одлучити, да ли је тај и тај брак пуноважан или не, да ли су та и та деца рођена у браку законита или ванбрачна, — јер се брак закључен у једном правном подручју сматра у другом као невређећи. Тако на територији Србије црквене власти не сматрају као важећи грађански брак уредно закључен у Војводини; католичка црква не сматра као уредни мешовити брак, ако је закључен пред православним свештеником, а српско законодавство по Височајшем решењу од 9-IX-1853. г. сматра да је мешовити брак пуноважан само онда, кад је закључен пред српским свештеником.

Тамо, где је Држава усвојила за различне вероисповести њихово конфесионално брачно право, а таквих вероисповести има много, — односи су још заплетенији. Како вели професор Љубљанског Универзитета Д-р Радо Кушеј — „Православно склопљени мешовити брак католика по католичком црквеном праву је неваљан, по православном је ваљан. Мешовити брак хришћанке са муслиманином по шеријату је ваљан, по православном и по католичком црквеном праву

је неваљан". А сва су права од Државе призната и једној и другој вероисповести.

„Дакле, вели Д-р Кушеј, и по грађанском праву *исти* брак *ваљан* и уједно *неваљан*; деца су *брачна* и уједно *ванбрачна;* исто се лице *може* поново венчати и уједно *не може*. Ко направи овде ред? С прелазом у ислам дата је прилика да се разреши хришћански брак; с прелазом у православље ствара се по аргументацији православних брачних судова њихова надлежност да дозволе развод католичко склопљеног брака барем за лице, које прелази у православље, које, ако се поново венча, има *de jure* и *de facto* две супруге, дакле евидентан пример *bigamiae legalis*. Католичке верске власти по свом праву морају поново венчати католичко лице, које је већ склопило мешовити брак пред православним душебрижником и оне као и православне власти неће да признају ваљаност у Војводини само цивилно склопљеног брака!"

Да ли су потребни и даљи безбројни примери, као илустрација хаотичнога стања законодавства у области брачнога права у нашој Држави?

Да ли је потребно говорити о деци, која су постала „ванбрачна" само због тога што су се њихови родитељи венчали негде у Војводини код грађанских власти по законима свога завичаја, а после су прешли овамо, или због тога што су се њихови родитељи венчали из религиозних убеђења, и ако у Војводини, само код црквених власти, а нису регистрирали свој брак код матричара по законима места?

Да ли је потребно наводити примере *bigamiae legalis*, када две удовице истога мужа после његове смрти траже са једнаким правом пензију после мужа држ. чиновника, пошто су и једна и друга биле са њим у законитом браку, који је Држава признавала са гледишта једне вероисповести, а оспоравала његову законитост са гледишта друге вероисповести?

А да би ваљда хаос у области нашега брачнога права постао још већи руске избеглице створиле су у нашој држави и *седмо* правно подручје са *својим* духовним судовима за развод брака, и ако постојање таквих *специјално руских духовних судова* за брачне спорове ни Устав ни закони ове државе нису предвидели.

* * *

Против оваквога хаотичнога стања брачног законодавства давно се већ дижу гласови. Реформу траже и поједине црквене организације и приватна лица, а конгрес правника донео је чак и резолуцију за решавање овога питања.

И Стални Законодавни Савет Министарства Правде одржао је поводом питања о изједначењу брачнога права конференцију...

Треба да о томе питању одлучи и Министарски Савет.

У коме ће се правцу кретати решење питања изједначења брачнога права тешко је предвидети, јер су се мишљења наших еминентних правника у овоме погледу, на име у питању форме закључивања брака поделила. Док једни стоје на гледишту увођења у живот за целу Државу обавезнога грађанскога брака; други заступају факултативни грађански брак, а трећи су за увођење обавезног црквеног брака за све припаднике исте вероисповести, а за бракове у којима су једна или обе стране из разних признатих или непризнатих вероисповести — грађански брак по нужди (Notcivilehe). То исто предлаже они и за безвернике (Confessionslose), кад они ступају у брак међу собом или с лицем, које припада којој признатој или непризнатој вероисповести.

У питању вођења брачних спорова међутим, у колико нам је познато, све наше цивилисте и канонисте заступају исто гледиште — за брачне спорове свију држављана надлежни су искључиво редовни грађански судови, изузимајући брачне спорове, кад оба супружника припадају исламској вери, за које су спорове надлежни државни шеријатски судови.

У погледу вођења књига (матрикула) постоје такође различита мишљења. Док једни заступају гледиште да их морају водити управне власти; други стоје на становишту да за то морају бити надлежне и управне и црквене власти — с обзиром на факултативност брака; а трећи опет налазе гаранцију исправном вођењу књига само код српских судова.

По нашем скромноме мишљењу питање изједначења брачнога права најбоље би се могло решити само увођењем у живот *обавезног грађанског брака.*

Само на такав начин могао би се одлучно пресећи Гордијев чвор испреплетених правних односа, који је постао благодарећи хаосу у брачном законодавству.

Овакво решење не би вређало такође и ничија верска осећања, јер свакоме стоји на вољу да накнадно свој брак целебрира код црквених власти.

Са увођењем обавезнога грађанскога брака лако би се дала решити и сва остала питања, која брачно право обухвата, на пр. питања о суђењу брачних спорова, о вођењу књига и тако даље.

Правни проблем инфлације

— Аполон Еропкин —

Финансијска пракса европских држава после светског рата толико је свет упознала са појмом инфлације, чак и са праксом те веома сложене финансијске појаве, да се она у наше дане представља као сасвим обична, свима добро позната и за свакога разумљива, коју је сваки на себи осетио. Скупоћа живљења, скакање индекса цена робе, намирница и на предмете потребне за живот, сада већ никога не задивљује; на њих се привикло и сваки је лепо појмио, у чему се управо састоји права садржина савремене скупоће.

Ми бисмо хтели да објаснимо ово питање с друге стране, не са гледишта економског, већ са чисто *правничког*, тј. да говоримо о правима и дужностима, које потичу из инфлације.

Савршено је очевидно, да ако је курс ове или оне новчане јединице пао због прекомерног издавања банкнота и ако емисиона банка не само укида размену папирног новца за злато, већ и признаје да не може тај курс рачунати al pari, то имамо посла са одређеним правним појмом банкротства, при коме се фактички не примењује баш тај процесуални институт стечаја, о коме се тако много говори и пише у последње време. Карактерни руски израз „по копјејочке за рубљу" означава на српски отварање стечајева у приватном животу и девалвацију у животу државном. Ако је на банкноти назначено да је банка обавезна исплатити, рецимо, 10 јединица металом, тада, када она у ствари вреди само једну јединицу у злату, зар није јасно да дужник не испуњава своју обавезу према повериоцу?

Но ту се појављује, као резултат, правно питање: ко је поверилац, а ко дужник?

За најбоље решење питања да се обратимо конкретном примеру нашој савременој инфлацији у Краљевини.

Народна Банка у тешким данима финансиске оптерећености Краљевине на потраживање државе пошла је путем инфлације и постепено довела суму банкнота до огромне цифре преко 5 милијарди динара. Тако је прекорачила норму више него трипут, што оправдано утврђује да се у томе не обраћа пажња на принципе емисије банкнота а с погледом на то да се има сматрати да је Народна Банка те банкноте дала држави у зајам као дуг, јер је формални и очевидни доказ тога дуга залога државних добара које јој је држава дала.

Са гледишта приватног права банка би могла судски тражити од државе исплату дуга и ставити забрану на заложено јој имање и изложити га продаји.

Но ствар се мења, ако се то правно питање посматра не са гледишта приватноправног, већ са гледишта државе: дуг државе емисионој банци јавља се као проста фикција чије би остварење на пракси донело земљи велике несреће и огромне економске потресе.

Неоспорно држава није испунила своје обавезе; неоспорно је да она није исплатила свој дуг и ако је дужна. *Али коме је дужна држава? — Не банци, већ земљи, народу.*

Да би питање било потпуно јасно; да представимо цифром: Замислимо, да је емисиона банка пустила у саобраћај милијарду банкнота al-pari; затим под притиском државне власти за њене потребе емисиона банка пушта у саобраћај још једну милијарду банкнота без подлоге због чега курс динара спушта на половину, т. ј. уместо 100% вреди само 50%.

Какве последице изазива у земљи ово снижавање папирног динара на половину? Кад се апстрактно узме, јасно је, да се све цене намирница и робе морају удвостручити. Такво хронично економско сиромашење упропашћује цео народ у земљи, који мора своје потребе двоструко да плаћа. На тај начин инфлација поставе својом суштином терет за цео народ, како за сиромашне, тако и за богате.

У осталом тај тешки терет при свој својој грубости и неправди има и једну добру страну: он не може бити дугог века и увек се јавља само за време, јер народ тај инфлациони порез неће сносити и има против тога врло озбиљну заштиту у повећању надница за труд. Сасвим разумљиво: народ преплаћујући цене намирница и робе, потпуно природно мора се бринути за извор својих доходака, који би му створили могућност за свој домаћи буџет без дефицита. Ово нивелисање цена и плате за труд долази само од себе потпуно природним путем и кад се у садашњости кгр. хлеба цени 5 динара, никога не изненађује што је надница 50 динара; док само у самом почетку народ страда од скупоће пошто је изненађен напречац наглом скупоћом и није се могао оријентисати новим економским условима. Овим психолошким моментом пометеношћу пред силом папирног новца и користи се државна власт у критичкој периоди својих финансија, извлачећи од народа у највећој мери неспра-

ведљиви, али врло краткорочни инфлациони порез.

Тај пут је за државу врло клизав и опасан, јер инфлациона политика јавља се као стрма равница на којој се врло тешко може задржати. Сетимо се билиона и трилиона совјетске и немачке валуте за време њихове инфлације.

Да видимо, како се та инфлација показује на операцијама емисионе банке — на том главном извору свих невоља скупоће. Да се вратимо томе моменту кад банка уместо једне милијарде банкнота пушта у саобраћај две милијарде и тиме снижава курс папирног динара на половину. Зар није све једно за њене операције ако у народу буде у оптицају једна милијарда папирних динара од сто пара као и две милијарде папирних динара у вредности од 50 пара? Куповна цена целе њене валутне масе ни мало се због тога не мења. И у једном и у другом случају она је равна истој суми. За банку је разлика само у томе што меницу у место сто динара она рачуна у 200 дин. а платежна и кредитна способност њеног клијента остаје иста, непромењена.

У периоду инфлације права несрећа је сиромаштине за целу земљу па и за саму банку, кад се јавља не само падање курса папирне валуте, већ колебање курса. Ово колебање маса народна никад не досте да схвати и не може да појми ове његове промене. Чак ни трговина, која је ближе позната са валутним питањем није у стању да правилно калкулира цене робе при сталном колебању курса валуте. Ово колебање је највеће зло економског живота земље, које може да убије сву производњу и сву трговину. Ето зашто министри финансија свих држава обраћају највећу пажњу на питање стабилизације валуте пред којим сва остала валутна питања па и подизање курса долазе на друго место.

И тако са формалне стране држава дугује емисионој банци. А у истини је овај дуг фиктиван и ја не могу себи да представим на који начин и зашто држава овај дуг банци да плати? Зато да би повукла из саобраћаја извесну суму банкнота? Но ово повлачење банкнота државна власт може постићи и без отплате дуга, ако само стање новчане пијаце дозволи такву финансиску операцију. Или може бити да држава мора отплаћивати свој дуг банци златом и ако је она сама добила папирни новац? Но са тачке гледишта опште-државног за какову би управо циљ држава извршила такву операцију златом? Да умножи металну подлогу банке и тиме подигне курс папирног новца; другим речима, да обори стабилизацију валуте и да је постави у стање колебања курса, колебање цена робе и колебање нивоа наднице?

Подизање курса валуте постаје потпуно бесциљним финансиским ефектом, јер не треба ни за часак заборављати, да новац, банкнота морају испуњавати своју управу намену и морају бити мерило цене робе; зато обарати њихову стабилизацију макар и у ефектног подизања њиховог курса, не само не доприноси никакву корист држави и народу, већ напротив причињава им велику штету, уводећи хаос у њихов економски и трговачки обрт. У суштини вредност се једног или другог артикла нимало не мењује, ако се цена његова изражава у једној банкноти од сто пара или у две банкноте од 50 пара у злату.

Потпуно је пак разумљива таква новчана реформа, која би валути вратила њену праву вредност у злату. Но та је реформа — само *девалвација*, за чије остварење није потребно вештачко дизање курса, а тим мање је потребна отплата фиктивног државног дуга емисионој банци, јер би таква отплата у првом реду нарушила и онемогућила постигнуту стабилност валуте; у другом реду сасвим незаслужено би обогатила емисиону банку на рачун живља; у трећем реду поново би подвргла цео народ новом терету за исплату тога дуга, која је при самом свом постанку био исплаћен тим самим народом у облику инфлационог пореза (скупоће).

За девалвацију неопходан је само један услов: тврда стабилизација валуте. Ако је овај услов постигнут у држави, финансиска власт смело може извршити ову новчану реформу. Али у какву би тешку незгоду запала финансиска власт пред народом, кад би почела трошити злато или друго народно богатство, купујући од емисионе банке своје законито право девалвације путем простог декрета.

На тај начин инфлација не може бити дуг емисионој банци. Инфлација је привремени порез на народ. Али тај порез је већ одавно исплаћен и сви трагови су му већ одавно утрвени.

Полициска власт треба да интервенише у случају §§ 699. и 701. грађ. зак.

— И. Ј. Леви, адвокат —

У теретне уговоре спада и уговор о закупу.

Уговор о закупу је, када се извесна ствар непотрошна за неку извесну цену и одређено време — узима. Овај уговор заузима данас међу осталим прво место, јер се примена његова и спорови појављују свакодневно.

Док се не донесе један грађански закон за целу земљу — а он ће се као најкомпликованији најдоцније донети — треба имати у решавању питања о закупу и правилне примене законских прописа један критеријум и у свима случајевима подједнако решити. Када је већ „укинут" закон о становима треба правилно применити прописе грађанског законика који данас важи у границама предратне Србије.

Неоспорно је, да ће судови правилно применити те прописе, али бојати се да све полициске власти неће исте разумети и неједнако ће их сватати, по који пут на штету закуподавца а који пут на штету закупца. Овде ћемо се задржати на томе, да је полициска власт позвана да интервенише увек у сукобима између закупца и закуподавца, док суд ствар не реши, јер је она позвана да држи ред и поредак и да не дозволи да се исти поремети сукобом између закупца и закуподавца, који би настао услед тога што би закупац хтео да се исели пре законог рока, или обратно када би закуподавац хтео да крене закупца пре рока.

Познато је да у недостатку уговора по § 699. гр. зак. закуп престаје или 1. маја или 1. новембра по року уобичајеном места — и да се закупац може иселити 1. маја односно 1. новембра треба на 14 дана (односно 6 месеци за пољско добро) да откаже стан и ни у ком случају не може раскинути уговор пре тога времена без пристанка закуподавчева.

Бива по неки пут да закупац у времену од 1. маја до 1. новембра и обратно откаже стан зато, што му је закупнина скупа или што нема довољно простора за становање и т. д. и тражи да му полициска власт дозволи исељење ако измири закупнину за дотичан месец или петнаест дана у напред, и полициска власт више пута без обзира на протест власника закупцу дозволи селидбу.

Овакав је рад по све неправилан и погрешан без обзира што ту интервенција тангира интерес закуподавца. Закон је закон и мора се поштовати од обеју страна. Нити по наведеном законском пропису може закуподавац пре времена у недостатку уговора да крене кирајџију, нити кирајџија да напусти стан, и у случају сукоба, полициска власт треба да штити ону страну која по закону има права а не да дозволи селидбу пре времена а закуподавца да упути на грађански спор.

Код случаја где закупац жели да се исели пре уобичајеног места рока — у невреме — треба полициска власт да интервенише да закуподавца осигура ма којим законским начином, па да пусти кирајџију да се сели. Према овоме, неупутан је налог Управе Града Београда Кварту Дорћолском Бр. 17284 од 6. новембра 1926. год. да полициска власт нема законско овлашћење да спречава какво лице да се сели и да му забрани селидбу ствари ако је у питању кирија од 1. новембра до 1. маја и да се она има расправити судским путем.

Ако би то било, закуподавац је оштећен у свом праву и немогући се борити противу оваквог схватања полициске власти испушта ствар из закупљеног добра и по § 686. гр. зак. губи право прећутне залоге, и те исте ствари постаје прећутна залога новог власника у чију се кућу закупац уселио. У оваквом случају полициска власт је дужна, када кирајџија хоће пре времена услед ма каквог узрока да напусти стан (или локал), ако се закупац задовољава, да попише ствари како за дужну кирију тако и за кирију која није дужна, а за коју му закон даје прећутну залогу до рока (1. маја или 1. новембра) и ствари предаду стараоцу до окончања спора.

Разуме се, да у случају да закуподавац испусти залогу, и она се премести и оде у други стан, онда и ако су ствари пописане за кирију прећашњег закупца, ипак држећи се § 686. гр. зак., пречи је у праву доцнији закуподавац, јер је сав аранжман између старог закуподавца као необјављен посао, за њега res inter alios acta.

Једино би могло пече право залоге на ствари да истакне ранији закуподавац за дуг од кирије неког личног повериоца, и то би се пече првенство у залози имало да расправи редовним спором.

Полициска власт ће свакад на тражење закуподавца, ако нема другог излаза, да ствари попише у свему према § 466. г. о. п. и ствари

поверити лицу које изабере обе стране споразумно у противном сама ће одредити стараоца и закуподавца решењем упутити на подизање тужбе, јер је у обостраном интересу да се спор што пре сврши: да или закупац своје ствари ослободи пописа и прими на слободно располагање и да закуподавац — поверилац — своје право реализује. Суд би спорове таке по § 103. г. с. п. хитно решавао, да не би се странке одуговлачењем спора оштетиле.

Овде нам се намеће питање: да ли се стриктно ове уредбе могу применити у случају, да државни чиновник у времену од 1. маја до 1. новембра или од 1. новембра до 1. маја буде без своје кривице премештен у другу варош, или се то има сматрати као vis major, но о томе у другом чланку.

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору

Одржана 11. марта 1928. године у Београду

Скупштину је отворио председник Удружења у 9 часова и због слабости уступио руковођење скупштином првом потпредседнику.

После топлог поздрава присутних и избора оверача записника, први потпредседник је позвао секретара Удружења да прочита годишњи извештај Управног Одбора Удружења, што овај чини.

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

Управног Одбора Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, поднет на годишњој скупштини одржаној у Београду 11. марта 1928. год. у просторијама Првостепеног Суда за округ Београдски.

Управни Одбор Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, који је изабран на годишњој скупштини 26. децембра 1926. год., има част поднети Годишњој Скупштини извештај о своме раду, почев од дана свога конституисања, па до данас.

На првом састанку, који је одржан 1. јануара 1927. год., у стану г. Обрада Благојевића, адвоката овдашњег, члана Управног Одбора, извршено је конституисање према чл. 14. правила и Управни Одбор изабрао је из своје средине за председника г. Обрада Благојевића, за првог потпредседника г. Љубомира В. Стефановића, за другог потпредседника г. Д-р Драгутина П. Јанковића, за благајника г. Милутина С. Поповића и за секретаре г. г. Војислава Вујанца и Милана Ж. Живадиновића.

Надзорни Одбор изабрао је себи за председника г. Сотира Аранђеловића, за потпредседника г. Теодора Богатинчевића и за секретара г. Јована Здравковића.

Управни и Надзорни Одбор у овоме периоду одржали су 22 заједничке седнице, на којима су дискутована разна питања која интересују адвокатски ред и по њима су доношене потребне одлуке.

Најглавнији посао, који је привлачио сву пажњу и бригу Управе у току рада у прошлој години, био је адвокатски закон.

Велика празнина, која се осећа због застарелог закона о јавним правозаступницима од 1865. год., који услед својих несавремених норми као и да не постоји, навела је још наше старије другове да се пре четрдесет и три године организују у једно удружење са једним од главних циљева да свој рад и висину свога позива очувају и подигну помоћу једног закона о адвокатима, који би одговарао тадањим потребама и захтевима једне цивилизоване државе. Из разних извештаја тадањих Управа Удружења Јавних Правозаступника види се, колико су труда њихови чланови унели да се закон од 1865. год. допуни, а доцније и да се пројекат новога закона, који је одштампан у „Браничу“ од 1901. год., изгласа. — Сви ти напори су ипак остали узалудни и ако су у Управама Удружења били такви одлични чланови од којих су многи, пре или после чланства у Управи, били Министри Правде.

У овоме периоду, први пут од 1865. год. пројекат закона о адвокатима прешао је праг скупштинских врата и био већ на крају дефинитивног проглашавања за закон, када је јуна 1927. год. Скупштина распуштена и када су расписани нови избори. Управа је тешким срцем примила овај факат, јер јој је требало много труда, залагања и заузимања да дође до ове тачке, али је морала сачекати свршетак изборне борбе, дан избора и састанак нове скупштине, па да се понова баци на исти посао, да понова ступи у борбу са истим тешкоћама, да би опет дошла до извесног резултата, који је обећавао да ће бити убрзо претворен у дефинитиван успех. Али је, тада, настао нерад скупштине и низале су се дуготрајне кризе,

које су онемогућиле овој Управи да пред Скупштину Удружења изађе са пријатном констатацијом усвајања новог закона. Ова ситуација навела је Управу да приликом решавања о одређивању дана за годишњу Скупштину одложи датум њеног сазива, сматрајући као боље да остане у вези са члановима Секције и Законодавног Одбора, с којима је почела свој рад на примању закона о адвокатима.

У даљем извештају управа ће изнети Скупштини детаљније податке о разним моментима кроз које је пролазио пројекат закона о адвокатима, о главним изменама по којима се данашњи пројекат разликује од пројекта који је био изнесен од стране секције Законодавног Одбора у 1927. год. и најзад о садањем изгледу за пријем овога закона.

Други важан посао, који је Управа стално имала у виду, а нарочито њени делегирани члановн, г. г. Добра С. Петковић, почасни председник, Љуб. В. Стефановић, први потпредседник, и Д-р Драг. Б. Јанковић, други потпредседник, — био је часопис Удружења „Бранич“, који се, захваљујући именованој господи колегама, не само одржао на достојној висини, већ у овоме периоду показао велики напредак у свакоме погледу.

Борбу противу пискарача, коју је повела још прошла Управа, наставила је нова, употребљавајући за то кривичне тужбе, пред многобројних представки, које су подношене председницима свију првостепених судова, полицијским властима, многим министарствима и осталим надлештвима.

У овом периоду Управи је успело да наше Удружење буде примљено у Међународни Савез Адвоката у Паризу, што чини част целокупном нашем адвокатском реду, јер смо сада и ми ушли у ред пуноправних чланова овога Савеза, који представља главну и најјачу међународну групацију адвоката, онд. адвокатских савеза и удружења.

Управа сматра да може бити потпуно задовољна овим успехом, који је у толико већи, што је Удружење примљено у овај Савез и ако по правилима Савеза нисмо испуњавали све услове за пријем у чланство.

Предмет оснивања Националног Савеза Адвоката такође је у току прошле године кренуо знатно у напред и сви су изгледи да ће овај савез бити основан још у априлу или мају о. г., чим се одрже скупштине Удружења и Комора у свима покрајинама наше државе.

У продужењу овога извештаја Управа ће референсати и о другим питањима, на којима је радила у току прошле године (питање тарифе парничних трошкова, тужбе противу адвоката, избор браниоца стечајних маса, неинтересовање наших колега за ово Удружење, рад на изједначењу законодавства, за часопис „Бранич“ и т. д.), а сада прелази на детаљно излагање појединих тачака, које су сумарно додирнуте у уводу овога извештаја.

I. Закон о адвокатима

Још на првој седници ове Управе, која је одржана 1. јануара 1927. год., председник г. Обрад Б. Благојевић, који се нарочито заузимао за доношење овога закона, референсао је да се пројекат закона о адвокатима налази у Скупштини пред Секцијом и да је добио обећање од неколицине чланова, да ће пројекат ускоро бити примљен и послат Законодавном Одбору.

На свакој наредној седници, потом, референсали су појединн чланови Управе о својим разговорима са члановима Секције и Законодавног Одбора; вршено је саветовање шта и како треба даље радити и дељене су улоге појединим члановима Управе да разговарају са народним посланицима, са којима сваки од њих специално добро стоји, све у циљу да би што пре дошли до закона.

После овако интензивног рада од шест месеци, Управа је успела да 10. јуна пр. год. има пројект закона изгласан и примљен и од Секције и од Законодавног Одбора. Остало је још само да се пројект изнесе пред пленум и да добијемо тако давно очекивани закон.

Међутим Скупштина је распуштена и тако је, овога пута, доношење закона о адвокатима одложено на неодрвђено време. Овакав стицај политичких прилика пао је Управи у толико теже, што је по изјавама појединих чланова владе и најутицајнијих чланова Парламента било решено да се наш закон изнесе на прву седницу пленума, што је на овај начин онемогућено.

Због овакве ситуације Управа сматра за излишно да се дуже задржава на своме раду, који је претходио овоме резултату, већ ће се задржати на својој акцији за доношење закона о адвокатима, коју је предузела после распуштања Скупштине.

Не чекајући свршетак избора и састанак Скупштине, Управа је сматрала за дужност и потребу да посети новог Министра Правде г. Д-р Душана Суботића.

Председник г. Благојевић, пошто је у име Удружења честитао г. Министру на постављењу, изнео је са каквим нестрпљењем очекује адвокатски ред, а нарочито овај у Србији, доношење закона о адвокатима и умолио га је, да нас помогне својим заузимањем, да овај закон, који је исто тако користан за цело друштво, као и за адвокате, буде што пре донесен.

Господин Министар Правде изјавио је да води рачуна о нашим жељама и да ће се потпуно заузети, колико то буде у његовој моћи, да закон о адвокатима прође међу првима у новој Народној Скупштини.

Приликом ове посете било је разговора и о томе, да се, у случају немогућности брзог доношења закона о адвокатима, унесе једна одредба у финансијски закон, по којој би се један од адвокатских закона, који данас владају у разним нашим покрајинама, проширио на целу Краљевину, на шта је г. Министар дао свој начелни пристанак и оставио Управи Удружења да учини предлог који би адвокатски закон био најпогоднији да се употреби за овај случај.

Одмах после овога одржана је седница Управног и Надзорног Одбора, на којој је после дуже дискусије једногласно прихваћена ова идеја и решено да се одмах по овоме предмету ступи у везу са свима адвокатским организација из разних наших покрајина, како би се постигла сагласност о закону, којинам ваља за ову прилику предложити, и у исто време утре пут за једнодушну акцију код посланика из целе Краљевине.

Како је у то време долазио баш Конгрес Правника у Сарајеву, то је препоручено члановима Управе, који су имали ићи на овај Конгрес, да ступе у везу са адвокатима из осталих покрајина, да са њима продискутују ово питање и да припреме терен за једну ширу конференцију, која се по иницијативи наше Управе имала одржати у Београду.

На седници од 8. октобра 1927. год. г. г. М. Драговић, М. Поповић и д-р Р. Чулић, као учесници на Конгресу у Сарајеву, реферисали су Управи да су сви њихови покушаји да одрже једну конференцију у Сарајеву, ради дискутовања по овоме питању, остали без успеха, услед незнатног учешћа адвоката на Конгресу као и због слабог интересовања за претресање овога питања.

(наставиће се)

Судска и административна пракса

За расматрање решења укинутих Градских и Среских Судова, као и решења полицијских власти, донетих по § 466. грађ. суд. пост., надлежни су првостепени судови, а не више управне власти.

Решењем Београдског Трговачког Суда од 4. маја 1923. год. Бр. 9478 одобрена је забрана на покретност дужника Ђ. П. из Београда, за обезбеду дуга повериоцу Г. П. Извршујући ово решење, Градски Суд за град Београд и Чукарицу, за извршења, узео је у попис покретност дужника, нађену у његовој радњи. По извршеном попису, Б. П. одвојено живећа жена дужникова изјавила је, да су пописане ствари њена својина и молила, да се исте уставе из пописа Градски Суд решењем својим од 4-X-1924. год. Бр. 19049 а на основу § 466. грађ. суд. пост. упутио је појављеног господара Б. П., као слабију у праву, на редовну грађанску парницу, ради доказивања права својине пописаних ствари. На ово решење Б. П. је изјавила жалбу. По укидању и ликвидацији Градских Судова, овај предмет предат је са осталима, Извршном Оделењу Управе града Београда на даљи рад, које је по поменутој жалби сва акта послало Првостепеном Суду за град Београд на решење у смислу § 10. под II Закона о среским и градским судовима од 6. марта 1911. год, Првостепени Суд вратио је акта Извршном Оделењу, налазећи да није надлежан за расматрање поменутог решења Градског Суда зато, што је закон о среским и градским судовима, по којима је он био надлежан за расматрање овакових решења, престао да важи услед укидања истих судова, већ да је за то надлежна виша надзорна власт Управе Града Београда. Господин Министар Унутрашњих Дела, коме је Управа Града Београда послала предмет на решење, огласио се такође за ненадлежног за расматрање поменутог решења Градског Суда а то своје гледиште заснива:

1. На начелу поделе власти, изложеном у чл. 46—48. Устава, Министар Унутрашњих Дела, као управна власт, не би могао расматрати одлуке судске власти, јер за то није позван ни овлашћен ни једним законским прописом.

2. Из уредбе Господина Министра Правде од 9-X-1925. г. Бр. 65270 не види се јасно: ко би поменуто решење требао да расматра. По чл. 3. став 3. уредбе о ликвидацији среских и градских судова, све предмете, који се код првостепених судова затеку на раду, они морају расмотрити и решити т. ј. он обухвата све одлуке, које су градски судови донели, као првостепене власти, јер, поставши одлукама, оне су изашле из компетенције решавања првостепених власти — градских судова — и прешле у надлежност расматрајућих власти т. ј. првостепених судова.

Зато је сва акта овога предмета послао

Касационом Суду ради решења овог сукоба о надлежности.

Касациони Суд расмотривши сва акта, на основу § 8. свога Устројства у вези са чл. 110 Устава, нашао је, да је за расматрање поменутог решења Градског Суда надлежан Првостепени Суд за град Београд а не Господин Министар Унутрашњих Дела са разлога:

„Решење о коме је овде реч, донето је од стране Градског Суда, као помоћног судског органа, па је за расматрање таквих решења надлежан редован суд, било да су таква решења била донета од стране градског или среског суда, у местима где он постоји, било да су та решења донета од стране полициских власти, јер у таквим случајевима, полициске власти не раде у својој улози чисто управној, већ као помоћни органи суда. По нашем позитивном праву, по одредбама кривичног суд. поступка и грађанског суд. поступка, као и по Закону о истражним властима, полициске власти, поред своје чисто управне надлежности, имају и једну посебну специјалну надлежност, као помоћни судски органи, пошто код нас не постоји нити је постојала установа судских извршитеља, као помоћних судских органа, који су инкорпорирани код редовног судства. Таква је улога полиц. влисти, на пример по кривичном суд. поступку, кад се оне појављују као иследне власти. У том случају све њене одлуке по предмету ислеђења, не подлеже расматрању више управне, надзорне власти, већ надлежних редовних судова. Исти је такав случај и са улогом полициских власти по грађ. суд. поступку. Сви послови, које оне предузимају по одредбама тога закона и све одлуке, које оне по њему доносе, све то оне раде у улози помоћних судских органа а не у улози чисто управној и све те њихове одлуке, које оне доносе у томе својству, подлеже расматрању редовних судова а не виших органа. Зато је нетачно гледиште Првостепеног Суда за град Београд да он није надлежан за расматрање напред поменутог решења Градског Суда с тога, што је закон о среским и градским судовима престао да важи, јер ако је он престао важити, остале су на снази одредбе грађарског судског поступка, по коме полициске власти имају надлежност помоћних судских органа. Ликвидација среских и градских судова има само тај значај и домашај, да се надлежност тих судова пренесе сада понова на полициске власти т. ј. преноси на њих улогу помоћних органа суда. То се најбоље види и из уредбе о ликвидацији среских и градских судова од 9-X-1925. год., којом је прописан само поступак у ликвидацији тих судова".

Зато је сва акта овога предмета Касациони Суд послао Првостепеном Суду за град Београд као надлежном на решење писмом својим Бр. 2257 од 27-II-1928. год.

Саопштио Т. И.

Могу ли жене бити судије?

По тражењу повериоца П., Првостепени Суд А. решењем својим Бр. 5219 од 18.-II. 1928. г. отворио је стечај над целокупном имовином дужника Д. На ово решење изјавио је жалбу дужник и поред осталих навода у жалби, тражио да се решење уништи и са тога разлога, што је као заменик трећег судије у колегијуму, који је ово решење донео, била г-ђа Р., писар — правник истог суда, јер налази да је то противно Закону. По овој жалби Касациони Суд решењем својим Бр. 3041 оснажио је поменуто решење Првостепеног Суда а жалбу одбацио као неумесну.

На овај начин омогућено је нашим колегиницама — правницима функционисање у улози судија и ако до сада још ни једна од њих није успела да буде постављена за судију.

Саопштио Т. И.

Из нашег правосуђа

Рад Управног Суда у Београду у 1927. години

I. Као административног Суда по Закону о Државном Савету и Управним судовима и дисциплинског Суда I степена.

У току 1927. године примљено је по деловодном протоколу 20.100 аката од тога броја је било 1646 тужби (предмета) уведених у контролник административних спорова и дисциплинских кривица. У ову годину пренето је 3.244 нерешених предмета из 1926. године, тако да је са примљеним у току године било у раду укупно 4890 предмета.

Ове тужбе односе се и то:

а) На чисто *административне спорове* по којима је било у раду 436 тужби — распоређених по управним гранама као што следује:

1. Против Великих Жупана	196	тужби
2. „ Среских Поглавара	24	„

3. Против Самоуправних власти 198 тужби
4. „ других власти сем на-
пред поменутих 18 „

б) На спорове финансијске природе по којима је било у раду 3.924 тужбе против рекламационих одбора.

в) На дисциплинске крививице државних службеника којих је било у раду 530.

Од укупног броја тужби Суд је решио у у току 1927. године 1.776, а остало је нерешено и пренето у 1928. год. 3.114 тужби.

II. *Рад по сйецијалним законима.*

а) по закону о класној лутрији примљено је и одмах решено 8 жалби,

б) по монополским законима примљено је 28 монополских кривица.

в) по закону о обласној и срескоj самоуправи вршени су у протеклој години обласни избори, којом приликом је овај Суд исте спровео на територији његове надлежности где спадају области: Бачка, Београдска, Подунавска, Подринска, Пожаревачка, Ваљевска, Шумадијска, Моравска, Тимочка, Крушевачка и делови Нишке, Рашке и Ужичке Области. Овај посао је обухватао припремне радње за изборе — одређивање изборних јединица и броја посланика, одређивање председника главних бирачких одбора и бирачких одбора на гласачким местима, верификовање пуномоћстава и најзад о жалбама на правилност избора. Приликом ових избора било је изјављено 20 жалби које су одмах и решене приликом оснажавања мандата изабраних чланова.

г) по правилнику Министарства Унутрашњих Дела о општинским и градским изборима у Банату, Бачкој и Барањи извршени су општински и градски избори на поменутој територији 6. новембра 1927. године. И спровођење ових избора стављено је у дужност Управном Суду поменутим Правилником. Функција Суда је у главном иста као и код обласних избора, само што овде Суд именује цео бирачки одбор као и заменике и расматра изборни резултат тек у другом степену, по жалби на решење Великог Жупана, који избор расматра у првом степену. До 1. јануара 1928. године примљено је 75 жалби на решења Великих Жупана која су још делимично у раду. Према овоме рад на расматрању ових избора не може се још сматрати за довршен, а сем тога има да се према решењима суда обаве избори тамо где буду поништени. **Б. Ф.**

Оцене и прикази

Д-р Илија М. Јелић: **О браколомству** с теориског и практичног гледишта. Расправа из кривичног права и правне политике с нарочитим осврном на српско обичајно право. Издавачка књижарница Рајковића и Ћуковића.

Деликт браколомства јесте необично интересантан, како са кривично-правне тачке гледишта, тако и са гледишта правне политике. Он је пре законског нормирања добио право грађанства у обичајном праву, које му је дало контуре, основе, одредило казну.

Још од веома старих времена, примитивни народи штитили су брак и кажњавали строго и свирепо сваки прекршај брачних дужности у погледу верности једног или другог супружника. Из обичајног права, кажњавање браколомства прешло је у модерно право. Модерни законодавац предвидео је за овај деликт ону казну, која одговара његовим схватањима о самом кривичном делу. Ово важи нарочито кад је у питању супружник који је извршио браколомство, жена, коју готово сви модерни законодавци кажњавају строжије него кад је у питању муж. То се објашњава тим фактом, што је браколомство жене, као стуба породице и куће, с погледом на последице које отуда проистичу, заиста теже од браколомства мужевљевог. Са теориске тачке гледишта, пак, и у једном и у другом случају, повређено је исто добро супружанска верност.

Деликт браколомства дакле, покреће многа интересантна питања. У ову материју, према томе, мора сеући са великом пажњом, да се не би изгубили у њеној огромности, па једна питања третирали и сувише опсежно а друга питања оставили недирнута.

Г. *Д-р Јелић* је својом горњом расправом задовољио и оне критичаре, који се сматрају најтежим. Он је са великим познавањем „изишао на крај" са овом тешком материјом, те се његова горња студија има сматрати озбиљним прилогом за изучавање и расветљење овог питања. Ушавши у посао са довољно озбиљности и студија, г. *Д-р Јелић* нам пружа плод свога дугог рада и размишљања, у веома концизном, али прегледном и можда и сувише популарном облику. То је најзад начин рада, са којим се срећемо увек, кад су студије г. *Д-р Јелића* у питању.

Пишчева студија садржи два одвојена дела: први је посвећен питању браколомства са кривично-правног гледишта а други истом питању са правно-политичког гледишта.

Први део, претежно правне природе, третира појам и битна обележја, кривца и казну код браколомства. У редовима који садрже мисао пишчеву, поред стручног излагања, налазе се се богати прилози и опажања из обичајног права. Они објашњавају ову мутну материју и дају јој нову светлост, свежину, јачину. Гледани кроз правну призму, они служе као одлична подлога модерном законодавцу и указују му на пут којим треба да иде. С тога ће, ови редови бити, за многог правника, као што је случај и са потписатим, права откровења.

Друге део, у коме се третира браколомство са правно-политичког гледишта, јесте за нас много интересантнији. Он је синтеза ерудиције пишчеве, есенција његових дугих истраживања и опажања по овом питању. Овом делу, мислимо, писац није поклонио довољно пажње, нарочито није у довољној обимности изложио своје сопствено мишљење по овом питању, што му озбиљно замеramo. Закључак пишчев као и цео овај други део, захтевали су много више места, него што га је писац вероватно имао на расположењу. Иначе, на други начин, овај недостатак се не да правдати.

Сви они, који траже претерану опширност, саопштења многих случајева из праксе, дубоке микроскопске анализе каквог подређеног питања главном, хипотетичне закључке, биће разочарани, јер све то ово дело не садржи. Неки ће рећи, да је ово његова мана. Ми пак тврдимо, да је то једна од његових добрих страна.

Ово дело није сувопарна правна студија, јер јој то није био смер; оно није ни правно-политичко дело, јер би га то довело на терен који оно додирује само делимично; оно је само кратак, али дубок преглед стања позитивног и обичајног права по овом питању, и схватања до којих је писац дошао изучавајући ово питање. Као такво, дело г. *Д-р Јелића* послужиће корисно сваком овом, кога интересује стање позитивног упоредног законодавства по овом питању, као и стање нашег обичајног права. То је уједно и најскромнија препорука ове књиге. Међутим, делима г. *Д-р Јелића* не треба можда ни ова препорука. Његове раније студије из кривичног позитивног и обичајног права, међу којима је једну недавно наградила Академија Наука, учиниле су ту ретку част писцу, да се сви његови доцнији радови примају са пажњом и збиљом, како се то ради увек кад су пред нама објективне научне студије. Ми можемо само са задовољством да констатујемо, да је ово последње дело г. *Д-р Јелића*, потврда његове правне репутације стечене раније радовима.

Д-р Видан О. Благојевић
адвокат.

„Одлуке Државног Савета"

І. А. Б. Агорић, секретар Главне Контроле, издао је под горњим насловом књигу, у коју је унео саветске одлуке о тумачењу одредаба из закона: чиновничког, саобраћајног, војног и др.

Он је успео да међу многобројним и разноврсним одлукама пробере оне важније, које се односе на признање ратних, самоуправних, дневничарских година службе; на превођење пензија по чл. 108. Инвалидског Закона; на чл. 137, 146, 2. ст. закона о чин.; чл. 300. закона о устројству војске; правни значај „извршног" решења и т. д.

Књига је тим интересантнија, што су у њу унете противречне одлуке код истоветних случајева спора. Да спорно питање буде јасније, унета је, тужба Главне Контроле (или прив. лица), пресуда Државног Савета, којом се *тужба уважава* а Министрово решење ништи. За тим, у истоветном случају, пресуда којом се *тужба одбацује* (а решење оснажава). За једно и друго гледиште наведено је више пресуда и одлука.

Писац се није ограничио на просто сређивање одлука, већ их је пропраћао језгровитом критиком, која показује потпуно познавање ствари.

Књига ће корисно послужити државним чиновницима. Онима, пак, који су позвани да примењују законе, и адвокатима, ова је књига неопходна.

Има 175. страна великог формата и на крају регистар. **И. П.**

Белешке

Управа Удружења Јавних Правозастпника

На својој пленарној седници Управа Удружења, изабрана на годишњој скупштини одржаној 11. марта ове године, конституисала се овако:

Управни Одбор:

Председник г. Обрад Б. Благојевић; први потпредседник г. Љубомир В. Стефановић; други потпредседник г. Д-р Драгутин Јанковић; благајник г. Милутин С. Поповић; секретари: г.г. Милан Живадиновић и

Д-р Арсен Чубински; чланови: г.г. Д-р Иван Рибар, Милан Драговић, Д-р Јаков Челебоновић, Ана Павловић, Д-р Фридрих Попс, Живојин Шушић, Војислав Вујанац, Стеван Јаношевић, Павле Тодоровић, Д-р Јанко Олип, Михајло Јевтић (Ваљево), Марко Даковић (Подгорица), Милован Николић (Крагујевац), Милан Марјановић (Пожаревац), Милан Константиновић (Смедерево) и Миливоје Талић (Ужице).

Надзорни Одбор:

Председник г. Сотир Аранђеловић, потпредседник Теодор Богатинчевић, секретар Јован Здравковић; чланови: Бора С. Поповић и Д-р Рикалдо Чулић.

Промене у Касационом Суду и Столу Седморице

Именовани су:

За председника Касационог Суда у Београду Д-р Душан Суботић, министар на расположењу и бивши народни посланик.

За председника Стола Седморице у Загребу, Д-р Ернест Чимић, већник Стола Седморице у Загребу.

Пензионисани су:

Д-р Александар Бадај, председник Стола Седморице у Загребу и

Д-р Теодор Чуповић, већник Стола Седморице у Загребу.

Управни Суд у Београду

Распоред судија и осталог особља по одељењима и делокруг њиховог рада.

I *Одељење:*

Расправља и суди све оне предмете који буду примљени у Суду а не спадају у надлежност II и III одељења.

У овоме одељењу председава Др. Жарко Ковачевић, судија и суди са Драгомиром Вуковићем и Божидаром Дамјановићем судијама, — и деловођом Стаменком Сретеновићевом.

II *Одељење:*

Расправља и суди све дисциплинске кривице државних службеника по закону о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда — (сви чиновници на територији суда до 5. групе 2. категорије).

У овоме одељењу председава председник Суда Петар Јанковић и суди са судијама г. Василијом Дамјановићем и Драгомиром Вуковићем (до попуњења упражњеног судијског места) — и деловођом Јеленом Стојковићевом.

III *Одељење:*

Расправља и суди све спорове финансијске природе где парочито спадају спорови око пореза посредних и непосредних као и прираза државних и самоуправних.

У овоме одељењу председава Сибин Таврић, судија и суди са Др. Миланом Влајковићем и Петром Михајловићем судијама и деловођом Ружицом Басаричевом.

Секретар Суда Боривоје Франтловић.

У Министарству Правде

Краљевим Указом постављен је за Начелника Министарства Правде Мирко Кузмић, инспектор истог Министарства.

Постављање и разрешење јавних правозаступника

Г. Министар Правде поставио је:

За јавног правозаступника при Првостепеном Пријепољском Суду Љубомира Петровића, адвокатског приправника из Шапца.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Тому Милосављевића, судију Кумановског Првостепеног Суда у оставци;

За јавног правозаступника при Првостепеном Смедеревском Суду, Бориславу Штрбића, адвокатског приправника;

За јавног правозаступника при Првостепеном Горњо-Милановачком Суду, Војка Чвркића, писара суда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Крагујевачком Суду, Милорада Мојсиловића, адвокатског приправника.

Уважене су оставке:

Михајлу Стојадиновићу, јавном правозаступнику из Београда и

Милану Трифуновићу, јавном правозаступнику из Јагодине.

Више судије

Именовани су:

За судског надсаветника Врховног Суда у Сарајеву, Ђорђе Крстић, судски надсаветник Окружног Суда у Сарајеву;

За председника Пријепољског Првостепеног Суда Будимир Ђорђевић, председник Првостепеног Пећког Суда, по молби.

Пензионисани су:

Јосиф Пантони, сенатски председник Врховног Суда у Сарајеву;

Јосип Пројер, судски надсаветник код Окружног Суда у Тузли и

Амброз Сурал, судски надсаветник Врховног Суда у Сарајеву.

Кретање судија

Постављени су:

За судију Управног Суда у Сарајеву, Никола Фрковић, државни одветник у Тузли, Иван Премужић, инспектор Министарства Правде и Алберт Шека, судски Саветник код Окружног Суда у Сарајеву;

За судију Пријепољског Првостепеног Суда Угљеша Марјановић, писар Првостепеног Суда за град Београд.

Уважене су оставке:

Томи М. Милосављевићу, судији Кумановског Првостепеног Суда;

Милији Д. Јовичићу, судији Пријепољског Првостепеног Суда и

Душану М. Петровићу, судији Тетовског Првостепеног Суда.

Одбор за испитивање судијских кандидата

На основу чл. 8. Закона о Судијама, Г. Министар Правде, поставио је у Одбор за испитивање судијских кандидата:

За председника Одбора г. Д-р Душана Суботића, председника Касационог Суда;

За његовог заменика, г. Милорада Поповића, судију Касационог Суда.

Исправке

Због брзине штампања, у прошлом двоброју „Бранич“-а, а у чланку *Д-р Адама П. Лазаревића „О истрајавању очинства“* случајно су остале неисправљене многобројне штампарске грешке, поглавито у страним цитатима. Молимо читаоце да те, иначе уочљиве грешке, сами исправе.

Исто тако у рубрици „Ковчежић судских грешака“ место „Једна погрешна одлука *Прилепског* Првостепеног Суда“ оштампано је „Једна погрешна одлука Битољског Првостепеног Суда“.

Претплата за судије и судско особље

Иницијативом уредништва „Бранич“-а, а у циљу да се судијском реду и судском чиновништву што више омогући претплата на часопис, Управа Удружења Јавних Правозаступника, у споразуму са издавачком књижаром „Полет“, решила је да судије и судско чиновништво изјављачи у погледу претплате на „Бранич“ са адвокатима, члановима Удружења, али под условом да положе годишњу претплату одјелом. Према томе од 1. јануара године ове за судије и судско особље годишња претплата на „Бранич“ износи 80 дин.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 „ПОЛЕТ" ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Авакумовић Ј. Ђ. Енглеска, Француска и Српска порота, Београд 1885. год.
Алимпић Д., Управне власти у старој Српској Царевини, Београд 1921. год.
Андрејевић А., Наш брак и реформа његова, Вел. Бечкерек 1919. год.
Богишић В., Десетина судских записа из Паштровића, Београд 1906. год.
Весник М. Р. Др., Природни подмет међународног права (Начело народности) Београд 1892. год.
Гавриловић Мих. Др., Малош Обреновић књ. I—II. Београд, 1908/9. год.
Гершић Гл., Природа државине и основа њене правне заштите, Београд 1885. год.
Ђорђевић Андра, Наследно право Краљевине Србије, Београд 1910. год.
„ „ О праву својине и правним одношајима на водама у Србији Београд 1905. год.
Јовановић Слободан, О дводомном систему, Београд 1899. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908.
„ „ Макиавели, Београд 1907. год.
Миликовић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883, год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Миловановић Гргур, О слободној штампи уопште, Београд 1901. год.
Митровић Чеда Др., О брачним паричама, књ. I.
Новаковић Стојан, Средновековна Србија и Римско Право, Београд 1906. год.
„ „ Уставно питање и закони Кара-Ђорђевог времена, Београд 1907 г.
„ „ Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
„ „ „ Утицај судије на јавни морал, Београд 1907. год.
„ „ „ О правном карактеру удовичкога ужитка и о његовом упису, Београд 1904. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Ранке Леополд, Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864- год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Руварац Иларион, Montenegrina, прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Суботић М. Д. Др., Отпуст без казне, Београд 1914. год.
„ „ „ „ О кривоклетству и лажном сведочењу по казненом праву, Београд 1907. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Влајковићева 32

Поштарина плаћена у готову

Број 4 Београд, април 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Појединн број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

FIAT JUSTITIA

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Михајла 17, I спрат, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА:

Francusko-turski spor pred Stalnim Medjunarodnim Sudom od *Dr. Milete Novakovića*, profesora Univerziteta 61

Očinska i staralačka vlast (jedno uporedjenje) od *Živojina M. Perića*, profesora Beogradskog Univerziteta 63

Природа рока одређеног у кратком поступку и правне последице пропуштања истог од *Србислава М. Ковачевића*, судије Касационог Суда 66

Године старости као услов за стицање пасивног изборног права од *Д-р Видана О. Благојевића*, адвоката 68

Pravni lek protiv odluka Oblasnog Odbora od *Borivoja J. Frantlovića*, sekretara Upravnog Suda 70

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, одржана 11. марта 1928. год. у Београду. Записник скупштине. *Извештај Управног Одбора Удружења.* Рад Управе Удружења и њен састав. 1. Закон о адвокатима. Национални Савез Адвоката . . 72

Судска и административна пракса:

Пречи је купац по тапији од купца по извршној пресуди судској по којој је спор поведен пре издања тапије а пресуда донета у корист купца после потврде тапије. 75

СТРАНА:

Пресуде Првостепених Судова, изречене по чл. 46. ст. 2. закона о таксама, подлеже расматрању Апелационог Суда 76

И за отежавну околност из § 65. тач. 5. казн. зак. важе општи прописи о застарелости . 77

Из адвокатуре:

Високо одликовање париског адвокатског реда — Љ. В. С. 78

Из нашег судства:

Слика незавидне плаћености наших судија . . 78

Оцене и прикази:

Акцијско право Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца од Милорада Зебића — L. V. S. . . . 79

Osnovi prava o štampi, napisao Dr. Stanko Frank, univ. profesor u Zagrebu — L. V. S. 79

Мисли и афоризми:

О поштовању — О влади — Љ. В. С. 79

Белешке:

Национални Савез Југословенских Адвоката . 80

Наши делегати за Француску 80

Наш закон и судски закон 80

Постављање јавних правозаступника 80

Више судије 80

Постављења у Министарству Правде 80

Кретање судија 80

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

ШТАМПА „ТУЦОВИЋ", БЕОГРАД, МАКЕНЗИЈЕВА 3. — ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35.

Дата је у штампу књига:

СУДСКА ПРАКСА

ЗА 1927. ГОДИНУ

у којој ће бити објављено преко 600 одлука Касационог Суда

Цена је књизи **у претплати 100 динара.** Претплату треба слати уреднику **г. Србиславу Ковачевићу,** судији Касационог Суда на чековни рачун код Поштанске Штедионице Бр. 54204 или Књижарници **„Полет“** на чековни рачун код Поштанске Штедаонице Бр. 52117 са назначењем да се шаље као претплата за „Судску праксу“

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, април 1928. Број 4

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Francusko-turski spor pred Stalnim Medjunarodnim Sudom

— Dr. Mileta Novaković, profesor Univerziteta —

Za nepunih sedam godina otkako postoji, Stalni Medjunarodni Sud u Hagu dao nam je čitav niz presuda i savetodavnih mišljenja, a ta medjunarodna jurisprudencija je nesumnjivo dragocena gradja za svakoga pravnika koji hoće da se upozna sa primenom medjunarodnoga javnog prava. Pitanja koja su na Sudu pretresana nisu svakako podjednake važnosti; da li je, na primer, holandski radnički delegat na Trećoj Medjunarodnoj Konferenciji Rada odredjen ili ne saobrazno odredbama čl. 389 Versajskog Ugovora, nije ni iz daleka tako važno pitanje kao ono u sporu oko Wimbledona, gde je valjalo raspraviti da li je pravo jedne neutralne države da zabrani prenos ratnoga krijumčarenja jače nego jedna odredba medjunarodnoga ugovora, na kome je ta država potpisnik, a kojom se dozvoljava ne samo prenos kontrabande već i prolaz ratnih brodova kroz jedan medjunarodni kanal koji je na njenoj teritoriji (Kilski kanal). Ali se sva ili gotovo sva pitanja, podneta Sudu, svode na tumačenje raznih medjunarodnih ugovora. I raspravljajući razna pitanja, Sud je do sada bio uspeo da se održi na jednoj visini i da stekne lep ugled.

Poslednja presuda, medjutim, koju je Stalni Medjunarodni Sud doneo, a u sporu izmedju Francuske i Turske zbog broda *Lotusa*, neće uvećati autoritet Suda. Bez obzira na to što se Sud podelio na dve polovine (za presudu je, kakva je doneta, glasalo svega 6, a protiv nje takodje 6,) tako da je predsednikov glas presudio, razlozi presude su slabiji od protivrazloga onih koji su odvojili mišljenje, i po mome uverenju je stvar pogrešno presudjena. Ali da idemo redom i pre svega da izložimo događaje koji su do spora doveli.

Francuski parobrod Lotus sudario se, 2 avgusta 1926. u ponoć, sa turskim parobrodom Boz-Kurt, i to tako nesretno da je turski parobrod, presečen na dvoje, u brzo potonuo a od 18 ljudi koliko je na njemu bilo, 8 njih se udavilo. Sudar se desio na 5—6 milja severno od ostrva Lesbosa, dakle na otvorenome, slobodnom moru. Francuski je brod zatim produžio svoj put ka Carigradu, i čim je u Carigrad stigao, podneo je svoj izveštaj i turskim vlastima i francuskome konsulu. 5. avgusta su turske vlasti pozvale francuskog oficira Demonsa, koji je upravljao brodom u trenutku sudara, na saslušanje, i posle dugog ispita, stavile su ga u preventivan pritvor kao i Hasan-Bega, komandanta turskoga potopljenog broda, na osnovu tužbe koju su podneli rodjaci podavljenih a za ubistvo iz nepažnje.

I ako se Demons branio time da turski sud nije nadležan, turski sud je ostao na gledištu da jeste nadležan, i tek 13 septembra je Demons pušten u slobodu, na jemstvo. Sudjenje je inače išlo dosta brzo, pošto je presuda izrečena već 15 septembra. Presudom je Demons osudjen na 80 dana zatvora i 22 lire novčane kazne, Hasan-Beg na malo jaču kaznu.

Francuska je odmah po stavljanju Demonsa u pritvor uložila diplomatskim putem protest, tvrdeći da turski sud nije nadležan, i da turske vlasti u ovakvom slučaju, ne mogu voditi nikakav krivični postupak protiv jednog francuskog podanika. Turska je naprotiv uporno tvrdila da je ona u pravu i da je turski sud nadležan. Posle bezuspešnih diplomatskih razgovora, obe države su se složile da spor povere na sudjenje Stalnome Medjunarodnome Sudu. Kompromis je potpisan 12 oktobra 1926, memoari su podneti Sudu 1 marta, odgovori na memoare 24 maja. I jedna i druga strana su dakle jednovremeno podnosile Sudu svoje razloge i protivrazloge. Sudjenje je trajalo od 2 do 10 avgusta, a presuda je izrečena 7 septembra 1927.

Kako je pitanje pred sudom bilo postavljeno? Kompromis, koji je polazna tačka svakoga medjunarodnog sudjenja, koji odredjuje uvek i predmet spora i vlast sudija, tako da ga se sud mora pridržavati, ovako je bio postavio pitanje: Da li je Turska, protivno čl. 15. Lozanske Konvencije od 1923 o sudskoj nadležnosti, pogazila principe Medjunarodnog Prava kad je povela krivičnu istragu protiv Demonsa i osudila ga? I ako je pogazila koji princip Medjunar. Prava, da li je dužna dati naknadu Demonsu i u kolikoj visini?

Nesumljivo je da je pitanje naknade bilo sporedno i podredjeno, a da se glavno pitanje koje je valjalo raspraviti sastojalo u tome da se utvrdi smisao čl. 15. Lozanske Konvencije i da se izvidi, postoji li kakav princip koji bi

Turskoj zabranjivao da svoju nadležnost proširi i na krivicu koju je stranac izvršio na slobodnome moru.

Francuska je uporno dokazivala da po Lozanskoj konvenciji Turska ne može ni u kom slučaju suditi strancu za krivice učinjene izvan Turske. U toku pregovora, u Lozani, Turska je doduše podnosila predlog da se to u konvenciji predvidi, ali je taj predlog odbijen.

Ne može se dakle Lozanska konvencija tumačiti u smislu koji želi Turska, pošto je taj smisao još u samoj Lozani odbačen od samih saugovoraca. Utvrdjena je medjunarodna praksa u ostalom da se krivična nadležnost odredjuje po mestu delikta, ili po podanstvu krivca, ali ne po državljanstvu žrtve, kad je optuženi stranac, a mesto delikta se nalazi u inostranstvu. Kada je, kao u ovom slučaju, krivica izvršena na slobodnome moru, nadležan treba da bude sud one države kojoj pripada brod sa koga je delo izvršeno. To je naročito važno za slučaj sudara, pošto jedino sud one države, kojoj pripada ladja koja se sudarila s drugom, može pravilno oceniti da li se komandant ogrešio ili ne o pravila plovidbe, i da li je prema tom kriv ili ne.

Turska je sa svoje strana iznela razne razloge od kojih treba istaći ove: 1., Član 15. Lozanske konvencije priznaje, na mesto režima kapitulacija, punu nadležnost turskim sudovima, pod jednim uslovom da se Turska saobrazi uvek principima Medjunarodnog Prava; 2., Član 6 turskog krivičnog zakonika, istovetan sa italijanskim, daje nadležnost turskom sudu, da sudi strancu koji dodje na tursku teritoriju, ako je taj stranac izvršio zločin u inostranstvu protiv turskog podanika: 3., Mesto delikta je ne francuski već turski brod, pošto je na turskom brodu bilo dejstvo delikta, a brod na slobodnom moru se asimiluje teritoriji one države čiju zastavu nosi; 4., Zbog jednovremenosti i istoga mesta postoji veza izmedju delikta francuskog i delikta turskog komandanta, i kad turski sud sudi zapovedniku turske ladje, treba da sudi i zapovedniku francuske ladje.

Stalni Medjunarodni Sud nije usvojio francusko gledište, i našao je da Turska nije pogazila nikakav princip Medjunarodnog Prava i da prema tome ne može poneti nikakvu medjunarodno-pravnu odgovornost, niti biti dužna da Francuskoj da kakvu naknadu. Razlozi presude su vrlo opširni, a mestimično nisu dovoljno jasni. U glavnom su ovi razlozi Sud odlučili na takav zaključak:

Princip teritorijalnosti u pogledu sudske krivične nadležnosti ne primenjuje se sa apsolutnom strogošću; usvojeno je, na primer, da država može suditi izvesne krivice učinjene u inostranstvu (krivice protiv državne bezbednosti, sudjenje svojim podanicima), a i inače, sve dok se opštim medjunarodnim sporazumom ne utvrde granice nadležnosti, jedna država može širiti svoju nadležnost (kao što to čini Turska u čl. 6 kriv. zak.) dokle se ne sukobi sa priznatim medjunar.-pravnim principom koji bi tako proširenje zabranjivao.

Ali i kad bi se princip teritorijalnosti sasvim strogo primenio, Turska u ovome slučaju može da bude nadležna zato što su se posledice delikta desile na turskoj ladji koja se asimiluje turskoj teritoriji. I u onim državama koje smatraju krivičnu nadležnost čisto teritorijalnom, sudovi nalaze da su delikti izvršeni na njihovom zemljištu ako su se na njemu desile posledice delikta, pa i ako je optuženi bio na zemljištu druge države. Po tome, ako se ubica nalazio sa jedne a ubijeni sa druge strane granice, biće nadležan sud države na čijem je zemljištu bio ubijeni.

Istina je, zatim, da je država kojoj pripada brod jedina nadležna za sve što se na brodu desi, ali samo na slobodnome moru. Dok je god brod na pučini, vlasti druge države (ratni brod druge države) ne mogu intervenisati. Ali taj princip ne važi ako brod slučajno dodje u pristanište druge države, tako da optuženi udje u teritoriju one države koju interesuje delikt. A to se ovde desilo.

Što se tiče francuskoga tvrdjenja da specijalno u slučaju sudara treba da bude nadležan sud države kojoj pripada optuženi brod, zato što taj sud najbolje poznaje i može da ceni, da li se kapetan broda pri sudaru ogrešio o pravila koja je njegova država propisala za plovidbu, Sud je našao da je bilo u praksi slučajeva da su to cenili i sudovi drugih država, i da se protiv toga nije protestovalo. Ne može se, dakle, reći da postoji neko usvojeno medjunarodno-pravno pravilo u smislu, kako misli Francuska.

Ali što je najvažnije u svemu, Francuska i Turska su sasvim različno razumevale sporno pitanje. Francuska je shvatila da se pitanje ovako postavlja: Postoji li kakvo izričino usvojeno pravilo u Medjunarodnom Pravu, koje bi *dozvoljavalo* Turskoj da svoju sudsku nadležnost proširi i na ovaj slučaj? a Turska je naprotiv pitanje postavila ovako: Postoji li kakvo pravilo koje Turskoj *zabranjuje* da svoju nadležnost proširi...?

Rešenje spora je zavisile od toga, da li će se usvojiti jedno ili drugo shvatanje. Sud je usvojio gledište, da je Turska nadležna kad god joj to nikakav izrični princip ne zabranjuje, i zato je i presudio da Turska nije medjunarodno-pravno odgovorna.

Mora se priznati, i to ide u odbranu Suda, da je sam kompromis tako redigovan da nameće gledište koje je Sud usvojio, a na parničarima je da paze pri sastavljanju kompromisa

i da nesretnom redakcijom njegovom ne prejuduciraju u nekoliko sami rešenje spora. U ovome slučaju je kompromis postavljao pitanje, da li Turska nije povredila kakav princip koji je opšte usvojen, i prema tome je olakšao usvajanje turskoga gledišta.

Za šta, medjutim, Sud ne može naći opravdanje u kompromisu? Za svoje smatranje da je Turska mogla biti ograničena u proširenju svoje nadležnosti samo kakvim izričnо usvojenim principom. I u tome i jeste pogreška. Kao što veli Nyholm u svome odvojenom mišljenju, postoje dva principa, princip teritorijalnosti i princip suverenosti, i po njima je svaka država gospodar na svome zemljištu a ne sme se mešati u poslove drugih; i postoji medju državama jedna praznina koja još nije uredjena nikakvom medjunarodnom kodifikacijom. Ali, dodaje Nyholm, to ne znači da tu nema nikakvih pravila. Ima pravila ali su ona običajna, i proizlaze iz saglasnosti država koja je nekiput i prećutna. Sud je dakle imao da se zadovolji običajnim pravilima, a da ne traži neko izričnо ugovorno pravilo koje bi Turskoj zabranjivalo proširenje nadležnosti. Upravo, treba intervertirati premise. Izričnо ugovorno pravilo bi bilo potrebno da se proširi nadležnost jedne države, sato što je to proširenje izuzetak; a nije potrebno za zabranu proširenja.

Loder, Finlaj, Weiss, Nyholm, Moore, Altamira istakli su i razne druge primedbe u svojim odvojenim mišljenjima. Nyholm je, na primer, primetio da Turska ničim nije dokazala da se smrt mornara desila na turskoj ladji; smrt je, mnogo verovatnije, nastupila u samom moru, i prema tome otpada razlog da su se posledice delikta desile na turskoj teritoriji.

Loder stoji na gledištu da se kao mesto delikta ima smatrati ono mesto na kome se nalazio optuženi. Može li se smatrati turski brod kao mesto delikta, kad Demons nije nikad na njega kročio, kad nije mogao imati nameru da se sudari, kad je naprotiv izvesno činio sve da izbegne sudar? Može se voditi računa o mestu gde se proizvode posledice delikta, samo onda kad krivac želi da na tome mestu te posledice svojom radnjom izazove. Većina Suda medjutim, zastupa suprotno gledište: da baš kod nehotičnog ubistva dobija važnost ono mesto gde se proizvelo dejstvo delikta.

Po svemu ovome se vidi da je celo pitanje vrlo kontraversirano i da ima nekoliko spornih momenata. Turska nadležnost je daleko od toga da bude van spora. Turska se može pozivati na svoj krivični zakonik, čiji član 6. nesumnjivo izražava savremenu struju i novije poglede, koji umanjuju strogost principa teritorijalnosti. Ali još uvek, većina država ne usvaja to gledište, i prema tome se ne može reći da ga je Medjunarodno Pravo usvojilo. Kad stvari tako stoje, to znači da je Turska povredila usvojene principe slobode mora i suverenosti država i da je prema tome, a protivno mišljenju Suda, medjunarodno-pravno odgovorna.

Očinska i staralačka vlast

— Jedno uporedjenje —

— Živojin M. Perić, profesor Univerziteta —

— Nastavak —

Sudska presuda potrebna je ovde, takodje, i za skidanje staraoštva (očinske vlasti): [13]) ne bi bilo logično da jedan sudija (staralački) opozove presudu sudske kolegije. U ostalom, i tu imamo promenu statusa (ma da ne tako sudbonosnu, za dotično lice, kao što je bila prva promena, stavljanje pod staraoštvo odnosno produžavanje očinske vlasti) koja može imati, i ima po pravilu, uticaja i na interese trećih lica. [14])

Medjutim, staralačka vlast nije nikakav *status* staraočev (bio staralac glavni ili spomoćni)

[13]) U istom smislu, u koliko je reč o duševno bolesnima i duševno nemoćnima, Dr. L. Marković, *Gradjansko Pravo*, I., str. 122. (I. izdanje).

[14]) Inače, Zakon o Stareteljstvu nije odredjen ni kod ovoga pitanja: odnosno skidanja staraoštva zbog duševne bolesti, veli samo toliko da će se staraoštvo dignuti „kad se sudsko-lekarskom istragom osvedoči da su (t. j. oni koji su stavljeni pod staraoštvo) ozdravili" (čl. 143.) ali ne kaže ko je *nadležan* za donošenje odluke o skidanju staraoštva. Što se tiče staraoštva zbog telesnih (somatičkih) nedostataka, Zakon o Stareteljstvu uopšte ne govori o njihovom oslobodjenju od staraoštva, kao što je i čl. 141. toga Zakona neprecizan odnosno vlasti nadležne za stavljanje pod staraoštvo lica predvidjenih u tome članu.

I u pitanju stavljanja pod staraoštvo zbog rasipništva (Verschwendung, la prodigalité) Zakon o Stareteljstvu nije dovoljno jasan: čl. 144. toga Zakona veli: „I oni, koji su za rasipkuće proglašeni..." a ne kaže ko je tu nadležan, sudska kolegija ili staralački sudija? Isto tako, taj Zakon je neodredjen i odnosno skidanja staraoštva zbog rasipništva (čl. 145. njegov i pored odredbe *in fine* nije ipak konkludentan, kao što to nije ni čl. 146.). G. L. Marković nalazi, i sa razlogom, pozivajući se na § 41. Gradj. Zak. (ovde treba dodati i §§ 427. i 920. istoga Zakonika), da je ovde nadležan sud (kolegija), *Gradjansko Pravo*, I. str. 126. (I. izdanje), *Porodično Pravo*, str. 271., kao i to, što i mi takodje, mislimo, da se staraoštvo zbog rasipništva skida, tako isto, sudskom presudom (*Porodično Pravo*, str. 271.): u istom smislu (za oboje) i L. Urošević, *op. cit.*, str. 208., prim. 1. uz čl. 145. Zak. o Star. Kadgod se tiče promene statusa jednog lica, mora, dakle, biti intervencije *suda* (kolegije).

već je to samo jedna *funkcija* od koje staralački sudija, kao nadzornik rada staralaca, ima vlast da sam, bez intervencije suda (kolegije), razreši staraoca, ako, razume se, ima zakonskih uslova za to (čl. 116., 121., 122., 123. Zak. o Starat.). Isto ovo vredi, razume se, i za mater koja je staralac svojoj deci: i nju staralački sudija može sam razrešiti od staralačke dunosti. Bar ovo je ovako, ako se tiče uprave imaovinom dečijom.[15]) Zašto činimo ovu rezervu, to će se videti iz dalih razlaganja.

C. Još je veća razlika izmeđju očinske i staralačke vlasti u pogledu same njihove *sadržine*: prva, očinska, vlast mnogo je zamašnija i prostranija nego druga, staralačka, i ovo vredi kako u pogledu *ličnosti* staranika (etička strana očinske odn. staralačke vlasti) tako i u pogledu *dobara* staranikovih (imovinska, materialna, strana te vlasti).

1°. Odnosno *ličnosti* deteta (bilo muškoga ili ženskoga) § 115. Gradj. Zakonika normira, istina, da etičke dužnosti prema njemu terete oba roditelja, i oca i mater (slično sistemu Aust. Gradj. Zakonika) ali se to posle, skoro sasvim, potire u narednom §-u, 116., istoga Zakonika gde stoji: „Ove dužnosti, koje *poglavito* na ocu leže ..." (kursiv je naš): to je upravo sistem naš po kome samo ocu pripada roditeljska vlast, i etička i imovna. Otac, dakle, u samoj stvari daje pravac *vaspitanju* (l'éducation, die Erziehung) i *obrazovanju*, l'instruction, deteta. [Školovanje, die Schulung, samo je jedan način obrazovanja: može se neko obrazovati i izvan škole: obrazovanju je svrha da se dete uputi u izvesnoj *profesiji* (zanimanju) radi svoje, kao i porodične i društvene, koristi]. Razume se da, za vršenje ovih dužnosti prema deci, ocu stoje na raspoloženju i zakonska sredstva, vlast (v., n. pr., § 350. Kazn. Zak. u vezi sa §-om 116. Gradj. Zak. *in fine*): dužnost i vlast su nerazdvojni jedno od drugoga, gde je dužnost tu je i vlast a gde je vlast tu je i dužnost. Ipak, vlast očeva nije ovde onako prostrana kao patria potesta Rimskoga Prava: slično imovinskim pravima gde je tvorac jedne tekovine (proizvoda) bio apsolutni gospodar ove, tako je, u Rimskom Pravu, i otac kao tvorac deteta imao pravo vlasništva nad njim, pravo koje je, kao i svako drugo vlasništvo, sadržavalo i atribut abusus-a, ius abutendi: otac je mogao, bar u ranijem Rimskom Pravu, i ubiti svoje dete, kao što je mogao u opšte ono što je *njegovo* (stvar) uništiti. (R. Sohm - L. Mitteis, *Institutionen*, München und Leipzig, 1923., S. 527. ff., Jörs, *Römisches Recht*, Berlin, 1927., S. 205. ff.

Danas nije tako. Očinska vlast postoji, s jedne strane, u interesu deteta, i to je njen glavniji zadatak, a, zatim, u interesu porodice: da bi porodica, koja je osnova društvenoga (bar buržoaskoga) uređenja, bila solidna i jaka (što se je, takodje, imalo u vidu kod rimske patria potestas), mora biti solidarnosti medju njenim članovima (ova solidarnost se rasprostire čak i na umrle članove porodične, otkuda pravo živih članova da brane čast i umrlih članova: v. ovde raspravu D-ra Metoda Dolenca: *Zakonita zaštita umrlih lica*, „Mjesečnik", Zagreb, br. za Novembar i Decembar, 1927. god., str. 494. à 504.), što znači da i porodični interesi i obziri moraju igrati ulogu pri vaspitanju i obrazovanju deteta. Na taj način, imamo, u očinskoj vlasti, sticaj dve ideje, sticaj koji se u opšte nalazi u ustanovama buržoaskoga (individualističkoga) uređenja društva: ideje društvene solidarnosti (ideja protivna ideji slobode) i *ideja slobode* (protivna ideji solidarnosti). Ova druga ideja, skoro nepoznata kod rimske očinske vlasti, naročito je dobila izražaja pod uticajem Škole Prirodnoga Prava u čijem znaku je radjen i izradjen Austriski Gradj. Zakonik (pa, dakle, i naš: i Zeiller, glavni redaktor toga Zakonika, kao i Jovan Hadžić, redaktor našega Gradj. Zakonika, bili su sledbenici te škole). § 148. toga Zakonika veli: „Der Vater kann sein noch unmundiges Kind zu dem Stande, welchen er für dasselbe angemessen findet erziehen aber nach erreichter Mündigkeit kann das Kind, wenn es sein Verlangen nach einer andern seiner Neigung und seinen Fähigkeiten mehr angemessenen Berufsart dem Vater fruchtlos vorgetragen hat, sein Gesuch vor das ordentliche Gericht bringen, welches mit Rücksicht auf den Stand, auf das Vermögen und die Einwendungen des Vaters von Amts wegen darüber zu erkennen hat". („Otac može svoje još nedoraslo dete vaspitavati za ono zanimanje koje on nadje da je za dete pogodno; ali po nastupeloj doraslosti može dete, pošto je bez uspeha saopštilo svome ocu želju za drugim zanimanjem, koje više odgovara njegovim sklonostima i sposobnostima, predati molbu redovnom sudu, koji će o tome po zvaničnoj dužnosti rešiti s obzirom na stalež, imovinu i primedbe očeve": Dr. Drag. Arandjelović, *Austrijski Gradjanski Zakonik*, prevod, drugo izdanje, Beograd, 1922, str. 38. i 39.). Kao što vidimo, po

[15]) Da svojstvo tutora nema karakter statusa ni onda ako se tiče matere, vidi se iz toga što se mati ne mora primiti tutorske dužnosti nad svojom decom (čl. 23. Zak. o Star.): to je, dakle, jedno *pravo* (privatno pravo) matere da bude staralac svojoj deci, pravo od koga ona ne mora činiti upotrebu (§ 22. Gradj. Zak.). Medjutim, očinsku vlast, koja je jedan atribut statusa očevoga, otac *mora* vršiti: kao i svaki drugi status, i očinska vlast je ius cogens (imperativum a ne ius dispositivum). Na svaki način, *sankcija* ove očeve dužnosti ne može biti u prinudnim (koercitivnim) merama, ali otac se izlaže materialnoj odgovornosti prema deci, ako ne bi vršio svoju očinsku vlast (i ta odgovornost prestaje tek pošto bi otac, usled nevršenja očinske vlasti, bio ove lišen sudskom presudom), dok mati ne može odgovarati ni materialno sve dotle dok se ne primi staraštva.

ovom propisu, samo do navršene četrnaeste godine („unmundige", nedorasli, impubertas, infantis maiores) očinska vlast u pogledu vaspitanja i obrazovanja deteta ide *pre* slobode ovoga, ali, posle navršene četrnaeste godine (Minderjährige, odraslost, pubertas), već se vodi u tolikoj meri računa o *slobodi* deteta (ženskoga i muškoga, jep lex non distinguit) da se dete može, radi zaštite prava da eventualno izabere drugu profesiju a ne onu koju bi hteo otac (die Standeswahl), obratiti sudu,[16]) sistem koji je usvojio i naš kodifikator iz god. 1844. (§ 124. Gradj. Zak.)[17]).

Medjutim, vlast staralačka odnosno *ličnosti* staraoca (čl. 44. Zak. o Star.: „Staratelj se brine i o *licu* i o imanju pupile . . .", čl. 49.: „O *ličnostima naslednika* treba voditi preče staranje nego o upravi njihova imanja", kursiv je naš) mnogo je uža nego vlast očinska u tom pogledu, a ova primedba vredi, u načelu, i za mater kao staraoca njene dece. Kažemo: u načelu, zato što se iz § a 115. Gradj. Zak. vidi da Zakonodavac, čak i onda kada je otac živ i vrši očinsku vlast, hoće da i mati ima udela u vaspitanju i obrazovanju dece (što, u ostalom, potvrdjuje, u izvesnoj meri, i § 118. Gradj. Zak. po kome, u slučaju bračnoga spora, ako se roditelji ne bi poravnali drukčije, „deca muška do navršene četvrte, a ženska do navršene sedme godine pod materinu hranu i negu spadaju . . ."). Iz svega ovoga izlazi da, kao staralac[18]) dece, mati, u koliko je reč o njihovom vaspitanju i obrazovanju, približuje se, po svojoj vlasti, ocu, njena vlast je ovde slična očinskoj vlasti, ona je tu više nego obični staralac, ima, mogli bismo reći, roditeljsku vlast, elterliche Gewalt. Razume se da bi dete imalo, i tim pre, i naspram matere pravo koje mu zajamčava § 148. Gradj. Zak. (odnosno izbora zanimanja). I zato što, ovde, mati zauzima jedan položaj više u vezi sa njenim svojstvom *matere* nego sa svojstvom *staraoca*, i jeste sporno pitanje: da li je staralački sudija nadležan da oduzme materi i vlast koju ona ima u pogledu *ličnosti* dece, kao što on to može u koliko je reč o upravi dečijim dobrima, pitanje na koje smo mi napred već pravili aluziju.[19])

---

[16]) *Kolegiji sudskoj* a ne staralačkom sudiji, jer se i ovde tiče očinske vlasti (statusa očevoga)

[17]) Ova koncesija slobodi deteta bila je samo jedan početak u onom opštem pokretu za emancipaciju dece od roditeljske vlasti, vlasti osnovane na ideji da roditelji, zato što su dali detetu život, imaju pravo na njegova slobodu kao i da mu oni određuju budućnost. Na mesto toga došao je usklik „Vivre sa vie!" (živeti svoj život) kao manifestacija misli o svačijo, pa dakle i dečijoj, slobodi, jer će sloboda biti mnogo veća garantija razvića individualnih sposobnosti i talenata nego ono često tradicionalno i stereotipno kanalisanje, od strane roditelja, duhovnih osobina deteta. Ova težnja za individualizmom (gde je čuveni norveški pisac Henrik Ibsen, 1828. 1906. god., bio jedan od apostola) naročito je cijlala na ženski rod, potišten i zapostavljen, i služila je kao osnov i podstrek ženskoj akciji (feminizmu). U istini, rečeni pokret za oslobodjenje dece od roditeljske vlasti, onakve kakvu još normiraju gradjanski zakonici evropski, kao i težnja za izjednačenjem supruga, dakle ceo taj individualističko-slobodnjački pokret pokazuje se kao razbijanje ustanove braka. Neminovno, jednakost i sloboda u braku, medju supruzima (kao i medju roditeljima i decom), vodi slabljenju porodične solidarnosti i uže porodične ljubavi odnosno porodičnoga egoizma, sa tendencijom da, na mesto toga, dodje opšta društvena solidarnost i ljubav (altruizam) kao uslov mira medju pojedincima i narodima. Izgleda, na taj način, kao da brak, koji, medjutim, Crkva blagosilja, predstavlja jednu smetnju *Hrišćanizranju* društva: i tu, čini se, kao i kod mnogih drugih ustanova, Crkva nije u harmoniji sa čistim Hrišćanskim načelima, mada, s druge strane, brak jeste i mora biti, u svojoj evoluciji, prelaz ka tome dobu kada neće biti ni ličnih ni grupnih (porodica, nacija, kontinenat) egoizama, dobu u kome će, zaista, društvo i Čovečanstvo sačinjavati jedan solidaran sistem, što će reći da će, tada, pojedinci biti mnogo manje slobodni i individualni nego danas, sasvim protivno rečima J. J. Rousseau: „L' homme est né libre (et partout il est dans les fers)...," u *Contrat social* (v. ovde i: Jules Lemaître, *Jean Jacques Rousseau*, Paris p. 253.), i objave Prava Čoveka i Gradjanina (Déclaration des Droits de l' Homme et du Citoyen) Velike Francuske Revolucije: „Les Hommes naissent libres (et demeurent libres et égaux en droits)". Jedan paradoks: kroz individualizam i slobodu doći će se do doba gde neće biti ni jednog ni drugog, to jest individualističko-slobodnjačko društvo i režim pokazače da su individualizam i sloboda dve osnovne ljudske zablude.

[18]) U vezi sa ovim treba imati u vidu i čl. 51. Zak. o Staratelistvu gde stoji: „Mati ako i ne bude staratelj svome detetu, opet ona zato ima pravo tražiti, da deca, pod nadzorom staratelja, budu kod nje na vaspitanju i izdržavanja, ako inače ne bi bilo kakvih važnih uzroka da joj se to ne odobri".

[19]) Ovo pitanje se svodi upravo na to: da li, u koliko se tiče *etičke strane* staroaštva, mati nema, onako kao i otac, *roditeljska vlast*, tako da bi ona bila *obični staralac* samo u toliko u koliko bi se ticalo brige o imaovini dečijoj (administracija ovom)? Iz ovoga bi izlaziio da bi staralački sudija mogao lišiti mater samo uprave imaovinom njene dece ali ne i njene vlasti u pogledu ličnosti dece: ovu bi joj, slično očinskoj vlasti, bio nadiežan oduzeti samo sud svojom presudom. Ovo bi, razume se, vredelo, tako isto, i za slučaj da mati, po čl. 51. Zak. o Staratelistvu, ima samo tu, etičku, vlast prema svojoj deci. Ovako i rešava ovo pitanje G. L. Uroševič (*op. cit.*, str. 162. i 163. prim. 2., uz § 154. Gradj. Zak.). Zak. o Staratelistvu i ovde nije jasan. Čl. 51., malo čas navedeni, kaže *in fine*: „ako inače ne bi bilo kakvih važnih uzroka da joj se to ne odobri" (t. j. da deca ostanu kod nje na vaspitanju i izdržanju) ali propušta da nam kaže i to: *ko* će ceniti, sud ili staralački sudija, da li materi treba poveriti deca odnosno ovu joj oduzeti, ako su ostala kod nje po čl. 51.? Tako što nije nam od pomoći ovde ni Gradj. Zakonik, pošto on, u §§ 154. i 155., govori samo o oduzimanju očinske vlasti.

Pitanje je teško, jer, s jedne strane, Gradj. Zakonik nigde ne veli da mati ima roditeljsku vlast (ono što on priznaje materi u § 115. prema deci nije, videli smo, roditeljska vlast: ona je tu samo pomoćnica muževljeva, očeva — § 116. Gradj. Zak.), dok je, u Zakonu o Staratelistvu, naziva staraocem; a, s druge strane, zajamčava joj, prema ličnosti dečijoj, u čl. 51. ovoga Zakona, vlast sličnu vlasti očevoj i to joj zajamčava i onda kada ona nije staralac, što će reći to joj zajamčava *kao roditelju*,

2°. Ne manja je razlika izmedju očinske i staralačke vlasti, dakle izmedju oca (muškoga) i matere (ženskoga), i onda kada je reč o imaovini staranikovoj, kao što se to vidi iz propisa Gradj. Zakonika i Zakona o Starateljstvu.

materi, pravi od te vlasti kao neki atribut njenoga statusa matere: ono gornje vodilo bi nadležnosti staralačkoga sudije a ovo drugo nadležnosti suda (kolegije), ako bi se ticalo oduzimanja te materine vlasti.

Mi se ne možemo, u ovoj kratkoj raspravi, zadržavati više na ovom pitanju, samo ćemo primetiti da ta činjenica da se materina vlast prema ličnosti dece osniva na samom zakonu (dok takva vlast običnoga staraoca dolazi od njegovoga postavljenja od strane staralačkoga sudije) ne može biti argumenat u korist mišljenja da staralački sudija ne može materi oduzeti tu vlast. Jer, i vlast materina da upravlja imaovinom dečjom dolazi neposredno iz zakona (videli smo da je mati staralac svojoj deci po *zakonu*, samo ako se prinî toga), pa opet je nesumnjivo da je staralački sudija ovlašćen da, ako postoje za to umesni razlozi, liši mater administracije dobara njene dece (v. ovde specialno čl. 49. Uredbe — Zakona — o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Izleđnih Vlasti koji govori izrečno o tome).

(Nastaviće se)

Priroda roka određenog u kratkom postupku i pravne posledice propuštanja istoga

— Srbislav Kovačević, sudija Kasacionog Suda —

— Nastavak —

I ovaj prigovor može se posmatrati kao eksepcija procesno pravna i kao materijalno pravna. Kao procesno-pravna ona je razlog za odlaganje parnice — tač. 2. § 110. gr. s. p. i kao takva mora se istaći u odgovoru. Dakle njeno istican̂je vezano je za rok.

Ali kao materijalno pravna ona predstavlja odbranu tuženoga, i to materijalno pravnu odbranu — § 883. gr. z. Ovo je dilatorna eksepcija tuženoga, koja se ne tiče tužiočevog prava, koje je u stvari osnovano, ali tuženik ima pravo da traži, da se to pravno potraživanje tužiočevo prema njemu još ne tera sudskim putem (A. Đorđević teorija Gr. s. p. I. knj. str. 138). i traži odluku od Suda, da za danas ne postoji njegova obveza plaćanja. Ovu eksepcipiju može tuženi da ističe i dokazuje je svako doba parnice. Ona sačinjava njegovu materijalno pravno stranu odbrane.

I kad sada tuženi aktom traži zadržanje rešenja od izvršenja sa toga razloga, što rok obvezi nije istekao, on ovaj prigovor ne ističe za to, što bi xteo da se obustavi parnični postupak po tužbi tužiočevoj sa sada, već on ističe materijalno pravnu eksepciju, da izdejstvuje sudsku odluku da za sada nije umesna traţbina tužiočeva.

Kao takva ova eksepcija ne može biti vezana za neki procesno pravni rok, da je tuženi baš u tom roku može da istakne.

Da pregledamo i one slučajeve koje smo ranije pomenuli kod g. Aranđelovića, a koje mi moramo staviti pod § 449. gr. s. p. pošto je zakonodavac njih izostavio u § 455. grañ. s. p.

1) Prigovor da je traženje tužiočevo zastarilo. Ovaj, kao procesno pravna eksepcija dejstvuje u tom smislu, da se obustavi parnični postupak po tužbi § 109. tač. 4. gr. s. p. Kao takav on je vezan za rok po § 107. gr. s. p.

Ali kao materijalno pravna eksepcija ovaj prigovor dejstvuje u tom smislu, što tuženi ističe da tužiteljevo pravo koje je postojalo, sada više ne postoji, jer ce je ugasilo neupotrebom istog za zakonom određeno vreme — § 922. gr. zak. Takav prigovor kao materijalno pravna eksepcija može da ce ističe za sve vreme spora pa čak i u nezadovoljstvu.

U kratkom postupku, kad tuženi ističe ovaj prigovor on isti ne ističe kao procesno pravnu već kao materijalno pravnu eksepciju, i ističući je u aktu kojim traži zadržanje izvršnog postupka po već donetom osudnom rešenju on traži redovan postupak u kome ce ta njegova odbrana ima i da cени.

2) Prigovor presuđene stvari — res iudicata. I ovaj prigovor može biti i procesno pravna i materijalno pravna eksepcija. I ona kao procesna pravna dejstvuje u tom pravcu da nema mesta parničnom postupku, te zasnovana parnica tužbom ima da se odbaci tač. 1. § 109. gr. s. p., i kao takva pozivanje na nju vezana je za rok po § 107. grañ. s. p.

Ali kao materijalno pravna eksepcija ona je peremtorna i upravljana je protiv tužbenog potraživanja tako, da ona potpuno za navek potire tužiočevo tužbeno pravo i njome se ide na to, da ce dokaže da sada više ne postoji tužiočevo pravo. Kao eksepcija ove vrste ona ce može istićati u svako doba parnice.

I u kratkom postupku, tuženi ističući ovaj prigovor ističe ga kao materijalno pravnu eksepciju, koja ce može izvideti po saslušanju tužioca dakle u redovnom postupku.

3) Такав је исти случај и са приговором exceptio litis pendentis, који у процесноправном смислу може бити разлог за одлагање парнице — тач. 1. § 110. гр. с. п.

4) Што се тиче приговора туженога да је тужиочево тражење незаконо, мислимо да није потребно нарочито истаћи, да је Суд по службеној дужности позван да овакву тужбу одбаци по § 99. гр. с. п.

И, кад туженик, тражећи задржање решења од извршења, истиче незаконитост, забрањеност тужбеног тражења, јер оно потиче из уговора који је законом забрањен — § 539. гр. зак., питање је, да ли ће имати утицаја на одлуку суда по овом тражењу, ако је оно истакнуто после истеклог рока из § 454. гр. с. п.? Кад је суд по дужности позван да оваква тражења одбацује, мислимо да он *мора* у оваквом случају и без обзира на то, што је тражење одошљено, одмах наредити задржање осудног решења од извршења и по обављеном редовном поступку донети пресуду којом тужбено тражење одбија.

За то мислимо, да законодавац и није унео овај случај као разлог задржања осудног решења од извршења.

Да прегледамо још последња два случаја из § 453. и § 459. гр. с. п.

Захтев туженога, да му се поднесе оригинална исправа, по чијем је препису донето осудно решење има за циљ, да у процесно правном смислу остави тужбено тражење без доказа § 200. гр. с. п. а у материјалноправном смислу циљ му је да докаже да не постоји тужбено тражење. Јер по § 178. гр. пост. тужилац мора да докаже своју тражбину, и кад је преписом због оскудине оригинала исправе није могао доказати, сматра се да сама његова тражбина нема основа, дакле да не постоји.

Тужени за овакву одбрану није у парници везан никаквим роком, он у току целога спора има права да ово тражи.

Према томе питање је, да ли је тиме, што у остављеном року није тужени тражио подношај оригиналне исправе, изгубио право да тражи редован поступак у коме би пледирао са овим захтевом

Ми сматрамо, да је ово материјално-правна одбрана туженога — негација, и кад он њу може у редовном поступку да истиче увек у току парнице, може је истаћи и у акту којим уз тражење задржања решења тражи и редован поступак због тога, што тужени нема оригиналну исправу, па без обзира на то, што је тај захтев истакнут после рока, мора се ценити у редовном поступку.

Најпосле тужени не признаје истинитост исправе на основу које је донето осудно решење. Не признавање исправе састоји се у главном у томе, што тужени одриче да је издао исправу по којој је осуђен на плаћање тужиоцу. Чим он исправу пориче, онда ако се докаже, да је порицање неистинито, тужени на себе навлачи кривичну одговорност -- § 253. к. з., а ако докаже то своје порицање, онда може опет наступити кривична одговорност за тужиоца или другог — § 148., к. з. Па кад се има на уму да се по § 174. гр. с. п. може зауставити извршење спора и отпочети кривично извршење против кривца за обелодањени фалсификат, пошто би од исхода тог извршења, зависило и решење грађанског питања, онда настаје питање, да ли то извршење зависи од рока, у коме туженик треба да истакне такву одбрану, или се онај рок у § 459. односи само на захтев, да се решење задржи од извршења.

Као што се види, ово је материјално правна одбрана туженога, он овим хоће да оспори да постоји тужбено потраживање према њему, јер наводи такав један факт, који кад изостане, онда тражбина тужиочева у основу не постоји према туженоме.

Овакав захтев тужени у редовном спору може истицати за све време спора. Ми мислимо да то може вршити и у самом незадовољству, јер то не би био никакав доказ, пошто оваква одбрана кад се утврди, искључује сваку обвезу туженога према тужиоцу.

Ако би се противно схватило, дошло би се до једног апсурдума, да тужени са знањем плати дуг по једној лажној исправи коју он није ни издао. Ово би било противно и јавном поретку, пошто се оваква дела гоне по званичној дужности како према туженоме кад пориче исправу коју је издао, тако и према тужиоцу или другом лицу, кад је направио лажну исправу и употребио исту те створио могућност, да тужени плати оно што није дужан платити.

За то ми мислимо, да је суд по званичној дужности позван да се упусти у извиђање по редовном поступку, кад тужени истакне овакву одбрану, па макар је истакао и после рока у коме треба да тражи задржање осудног решења од извршења.

Осим ових случајева у којима тужени може тражити редовни поступак имамо случајеве, где је закон изрично забранио кратки поступак, а то су случајеви из § 452. гр. с. п. где је казао, кад се који од тих случајева деси, онда нема места кратком поступку.

Овако категоричка забрана кратког поступка упућује суд да по дужности пази на ово. И кад после донетог осудног решења сазна и позитивно се утврди такав случај, Суд по дужности обуставља кратак поступак

и предузима редован поступак и ако је донео не знајући да постоји такав случај — осудно решење, — по дужности задржава исто од извршења. За ове случајеве рок из § 454. гр. с. п. нема никаквог значаја.

Да ли у кратком поступку има спора? На ово питање је врло лако одговорити. Да се спор заснује није довољна само тужба тужиочева, већ је потребна изјава туженога, којом оспорава тужиочево правно тражење. Без тога оспоравања нема ни спора. Код кратког суђења тужени се не саслушава — § 450. гр. с. п. И кад се тужени не саслушава, онда недостаје један од битних услова за заснивање спора. Према томе погрешно је мишљење оних који сматрају, да се и овим поступком пресуђује спор. Кад нема спора не може ни бити суђења неког спора.

На против тако названи кратки поступак представља извесну законом одређену судску процедуру, по којој има да се принудно оствари извесно потраживање повериочево по исправи, по којој суд читајући исту, стиче потпуно уверење, да у корист тужиоца у њој стоје сва она факта, која тужилац износи у тужби и из којих суд изводи, да је тужени без спора дужан да оствари тужиочеву тражбину. Суд уверивши се о овоме, у одлуци својој, коју закон назива „решење“ односно „осудно решење“ наређује дужнику — туженом, да оствари тужиочево потраживање, за које је суд на основу поднете исправе убеђен да постоји, јер ако се то не уради, принудно ће се од њега наплатити тужиочева тражбина. Сва ова радња суда није радња, као резултат спорног извиђања, већ радња ван спора, дакле резултат убеђења створеног читањем поднете исправе уз тужбу. У овом поступку сматра се, да је због чистоте и јасности обвезе туженога изражене у исправи и убеђење суда толико сигурно, да он може без икакве бојазни по оправдане законске интересе туженога овоме наредити да плати тужиоцу тражење по тужби. Чега сад ту има што би се могло назвати спором? Овде нема спора.

И кад тужени прима овакву судску наредбу и противу ње не реагира, већ по истој плати обвезу туженом или дозволи, да то власт из његове имовине изврши, онда је самим тим признао тужиочеву тражбину изражену у исправи односно у судском решењу. Чим пак тужени призна тужиочево тражење, спора више нема, јер овде тужени признаје сва факта изнета у исправи која је предмет тужбе, управо тужени ни у колико не спори наводе тужиочеве у тужби. Како је чиста и јасна обвеза туженога у исправи, такву је он на овај начин и признаје.

Према овоме овај поступак никако се не може сматрати као неки поступак у коме се спор расправља већ пре изгледа као неко квазиправњање. Он је уведен у интересу брзине и лакшег остварења тужиочевог права, а и у интересу друге стране.

Али кад је законодавац увео овај поступак, он ни у колико није изгубио из вида принципе парничног поступка, нити право туженога да оспори тужиочеву тражбину. Он му је оставио нетакнуто право одбране и доказивања, да не стоје наводи тужиочеви и право да се судским путем ослободи онога што му је наложено у судском решењу. За то се у решењу и писму извршној власти нарочито наглашава „или да се одбрани“. Законодавац је увек мислио на ово најважније право туженог audiatur et altera pars. Издајући осудно решење у самом решењу каже, да може бити редовног поступка ако би тужени оспорио тужиочеву тражбину.

Основи за одбрану сви су они који су предвиђена и у редовном поступку и у материјалном закону. То се најбоље види из текста §§ 449., 453., 455. и 459. гр. с. п.

(Наставиће се)

Године старости као услов за стицање пасивног изборног права

— Д-р **Видан О. Благојевић** адвокат —

Члан 72. Видовданског Устава нормира, да „за народног посланика у Народној Скупштини може бити изабран само онај, који има бирачко право, без обзира је ли уведен у бирачки списак. Од сваког се посланика траже ови услови..... 2) да је навршио 30 година“. Исто се одредба налази у члану 13. измењеног закона о избору народних посланика за Народну Скупштину од 27. јуна 1922. год. који и данас важи.

30 навршених година, по схватању ранијих српских уставотвораца, јесте довољно за политичку зрелост кандидата за народног посланика. Тако у чл. 47. Устава од 29. јуна 1869. год. речено је да, „за народног посланика може бити изабран онај коме има тридесет година“. Устав од 22. децембра 1888. год. у своме чл. 96. и Устав од 5. јуна 1903. год. у своме чл. 95. наређују, да „за посланика у Народној Скупштини може

бити изабран само онај, који сем услова потребних за право бирања, испуњава још и ове услове..... 4) да је навршио 30 година". Устав од 6. априла 1901. год., који у чл. 43. предвиђа два дома, садржи одредбе о старости народних посланика и сенатора у чл. 67. и 71. Чл. 67. речено је да „може бити изабран за народног посланика у Народној Скупштини... в) који је навршио 30 год". Чл. 71. одређује да „може бити постављен или изабран за сенатора... г) који је навршио 40 година".

Сви изборни закони, који су до сада важили, у погледу година кандидата као услова за стицање пасивног бирачког права, били су сагласни горњим уставним одредбама. Једини изузетак чини закон о избору народних посланика за Уставотворну Скупштину од 3. септембра 1920. год. У чл. 13. тога закона речено је да „за посланика у Уставотворну Скупштину може бити изабран само онај, који сем погодаба потребних за право бирања, испуњава још и ове погодбе..... 3) да је навршио 25 година....". Кад је овај закон донесен, на територији бив. Краљевине Србије важио је још увек Устав од 5. јуна 1903. год. који, као што смо видели, предвиђа у своме чл. 95 тридесет навршених година као услов да једно лице може бити изабрано, те према томе, горња одредба чл. 13. из закона од 3. септембра 1920. год. била би неуставна у колико се на бив. Краљевину Србију односи. О овој теоријској истини нико није водио рачуна, пошто су други разлози диктовали законодавцу из 1920. год. да противно постојећем Уставу, доноси горе наведену законску одредбу.[1]) Изгледа да је намера законодавцу била, да на овај начин омогући улазак у Уставотворну Скупштину млађим елементима са напреднијим идејама а у духу времена која су владала непосредно иза светског рата. Хтело је се првенствено, да нови Устав садржи нове идеје, да буде надахнут напредним погледима, чији су носиоци несумњиво млађи људи. Да ли је се и у колико у томе успело, доказ нам пружа сам Видовдански Устав. Ми би смо њему увек претпоставили Устав од 1888. год. који је дело старијих људи и реакционарних времена! Али, зар није познато, да је наша политичка и уставна историја, баш сва у оваквим парадоксима!

Сасвим је појмљиво, што је у Уставотворној Скупштини посвећена нарочита пажња питању које нас интересује.

Пре свега, из разних нацрта — пројеката Устава, да наведемо неколико одредаба које су у вези са овим питањем. Тако, нацрт Устава *Републиканског Клуба* у чл. 50. предвиђа, да се од сваког посланика тражи, да је навршио 25 година. Иста се одредба налази и у нацрту Устава *Народног Клуба* (чл. 59). Исти број година за стицања пасивног бирачког права предвиђа г. Др. *Јосип Смодлака* у свом нацрту Југословенског Устава (чл. 90.) и г. *Стојан Протић* у свом нацрту Устава (чл. 87.) Нацрт пак Устава *Уставне Комисије* предвиђа у овом случају 30 година (чл. 86.)

Како неки нацрти Устава предвиђају и Горњи Дом, то се обично за чланове Горњег Дома тражи дубља старост. Нацрт *Народног Клуба* нормира, да сенатором може постати онај, који је навршио 40 година. (чл. 61.) Сличну одредбу садржи и нацрт Устава г. *Стојана Протића* (чл. VIII) и закључци *Уставне Комисије* о Горњем Дому (чл. XII). Једино, од овде наведених, нацрт Устава г. *Др. Јосипа Смодлаке* не тражи већи број година за чланове Представничког Дома (чл. 93.)[2])

Кад је се састала Уставотворна Скупштина и поднет Владин предлог Устава, изабран је један ужи Одбор од чланова Скупштине, који је назван *Уставни Одбор* и коме је Владин нацрт Устава поднесен на рад. Одредбе које се на Народну Скупштину односе из овог нацрта, биле су предмет живе дискусије у Одбору, па је нова стилизација одредаба поверена једном ужем Одбору, пошто је већином гласова решено, да се одбаце одредбе из Владиног нацрта Устава, које се на Горњи Дом односе. Ужи Одбор је дао своју стилизацију спорних одредаба, које су у одборском пленуму, готово без измене, примљене. Чл. 47. овако преправљеног Владиног нацрта Устава предвиђа, да

[1]) Противно гледиште у овом важном питању заузео је био у начелној дебати око овог закона сам Министар за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона г. *Стојан Протић*. Он дословно каже следеће: „Данас у Европи и у свима другим напреднијим земљама супштествене разлике између Устава и других закона нема. Устав је закон као и други закон. Један закон који регулише у главним потезима односе између јавних власти земље. Било је раније таквога схватања и правила се разлика између Устава и других закона, али, господо, то је схватање оглашено као погрешно и оно се према угледу на енглеску уставну историју данас сматра као застарело". — *Стенографске Белешке Привременог Народног Представништва* свеска IV. стр. 575. и 576. — Интересантно је нагласити, да нико није учинио приговор о неуставности одредбе чл. 13. горњег закона у Народној Скупштини, ни у начелној дебати, ни приликом два читања. — *Стенографске Белешке Прив. Нар. Пред.* свеска V. стр. 82. и 274.

[2]) в. Нацрт Устава *Републиканског Клуба* и Нацрт Устава *Народног Клуба* — издање Народне Скупштине. — *Д-р Јосип Смодлака:* Нацрт Југословенског Устава, Загреб, 1920. — *Стојан Протић*: Нацрт Устава са додатком нацрта Устава израђеног од Уставне Комисије, Београд, 1920.

за посланика у Народној Скупштини може бити изабран само онај, који има бирачко право. „Од сваког се посланика траже ови услови:..... 2) да је навршио 30 година".[3]) Овако стилизован чл. 47. који је у Уставу постао чл. 72. примио је пленум Уставотворне Скупштине готово без дискусије. Остало је да се од сваког народног посланика има да тражи да је навршио 30 година.[4])

Француски уставотворци предвиђали су у својим Уставима известан број година као услов да се једно лице кандидује за народног посланика или сенатора и да буде изабрано. Као правило, још од Француске Револуције, постављено је, да сенатори имају бити старији од народних посланика. За сенаторе је обично тражено да имају 40 година, док је за народне посланике било довољно да имају 25 година, па да задрже ово звање или буду изабрани. Ово правило у Француској се сматра као политичка аксиома: нико против њега не истиче никакве приговоре, нити ко тражи да буде друкчије. Под режимом данашњег Устава од 1875. год. посланик може бити онај, који је напунио 25 година (чл. 6. органског закона од 30. новембра 1875.) С друге стране, нико не може бити сенатор ако није напунио 40 година. (чл. 3. закона од 24 фебруара 1875. укинут чл. 9. закона од 9. децембра 1884. и замењен чл. 4. истог закона.) Али увек тако није било. Устав од III године одређивао је 30 година као услов за кандидата у Савет од Пет Стотина а 40 година за Савет Старих. Уставом од VIII године предвиђено је 25 година за избор у Трибунат а 30 година за избор у Изборно Тело. За Уставних Повеља под ресторацијом Бурбона тражено је 40 година за улазак у Народно Представништво, па је после 1830. овај број година сведен на 30. Декрет из 1848. год. и Устав од 1848. год. утврдили су 30 година као услов за улазак кандидата у Народну Скупштину.[5])

Да ли је једно лице испунило услове из чл. 72. Видовданског Устава односно из чл. 13. закона о избору народних посланика не цени првостепени суд приликом потврде кандидатске листе. То јасно излази из целог одељка изборног закона који се на кандидатске листе односи (чл. 33.—43.), где је стриктно предвиђена функција првостепеног суда. Ако кандидат не буде изабран, о његовом пасивном изборном праву нема нико да цени, јер ово закон никоме не преноси у надлежност. Ако кандидат буде изабран за народног посланика, онда о томе, да ли је он испунио или да ли испуњава услове из чл. 72. Устава односно из чл. 13. изборног закона или их не испуњава, односно није их испунио, решава Народна Скупштина по извештају Верификационог Одбора.

[3]) в. *Стенографске Белешке* — Рад Уставног Одбора књ. II. стр. 143. и сл. и 161. и сл.

[4]) в. *Стенографске Белешке Уставотворне Скупштине*. II. књига. Редовни састанци од 11. и 13. јуна 1921. год. На састанку од 11. јуна 1921. год. једини говорник, који је се на необично духовит начин дотакао година као услова за стицање пасивног бирачког права, био је г. *Едвин Христан*..... „Ја у године веома мало верујем господо, каже г. *Христан*. Не верујем ја то, да човек само по годинама постаје паметан. Може неко бити и веома зрео за гроб, па још увек може бити глуп као ноћ..... Ја би био за то, да овај час, кад добије изборно активно право, да може добити и пасивно право избора. Али, ако сте за ову Скупштину тражили 25 година, онда не постајте још реакционарнији, па не тражите сада 30. И не бојте се, да не народ бирати саме младиће док има мудрих стараца".

[5]) в. *Léon Duguit*: Traité de droit constitutionnel, deuxième édition, tome quatrième, pp. 162 et suiv. — *A. Esmein*: Eléments de droit constitutionnel français et comparé, tome second, pp. 280 et suiv. — *Joseph Barthélemy et Paul Duez*: Traité élémentaire de droit constitutionnel, pp. 428 et suiv.

(Наставиће се)

Pravni lek protiv odluka Oblasnog Odbora

Borivoje J. Frantlović, sekretar Upravnog Suda

Oblasni odbor donosi odluke ili kao viša samoupravna vlast u drugom stepenu ili kao takva u prvom stepenu. U prvom slučaju, kada oblasni odbor donosi odluku po žalbi, kao viša samoupravna vlast rasmatrajući odluku niže samoupravne vlasti, pojedinac povređen u svome pravu ili ličnom neposrednom interesu zasnovanom na zakonu nezakonitim aktom oblasnog odbora može po čl. 16. zak. o Državnom Savetu i upravnim sudovima, podneti tužbu nadležnom upravnom sudu na način izložen u čl. 18. pom. zakona. Ali pitanje koji je pravni lek protiv odluka oblasnog odbora donetih u prvom stepenu bilo je sporno.

Po postojećim zakonskim propisima ovaj slučaj treba da reguliše čl. 32. uredbe o poslovnom redu u Državnom Savetu i upravnim sudovima, po kome propisu „protiv akata viših samoupravnih vlasti ima mesta neposrednoj tužbi na upravni sud". Prema tome pošto je oblasni odbor viša samoupravna vlast, to bi se protiv njegovih prvostepenih odluka podnosila tužba upravnom sudu. Medjutim ovaj propis izazvao je diskusiju o tome da li je saglasan ili pro-

tivan propisu čl. 18. zak. o Državnom Savetu i upravnim sudovima, drugim rečima da li je zakonit.

Prema jednom mišljenju:* u čl. 18. zak. o Državnom Savetu i upravnim sudovima u vezi sa članom 16. istog zakona predvidjeno je da pojedinac ima pravo žalbe samo na jednu višu upravnu odnosno samoupravnu vlast. Protiv odluke te druge više vlasti može podneti samo tužbu upravnom sudu. Pa kako ovde oblasni odbor predstavlja najvišu samoupravnu vlast a nadzorna državna vlast po pravilu ne stoji prema samoupravnoj oblasti u odnosu više vlasti prema nižoj, onda znači da zakon nije ovaj slučaj predvideo. Nerešeno je ostalo pitanje kojoj će se vlasti podneti pravni lek protiv samoupravne vlasti nad kojom nema više samoupravne vlasti. Prema tome uredbodavac je bio ovlašćen članom 47. zak. o Državnom Savetu i upravnim sudovima da ovo pitanje reguliše, što je i učinio u čl. 32. uredbe o poslovnom redu.

Po jednom drugom, suprotnom, mišljenju u čl. 18 zak. o Drž. Savetu i upravnim sudovima usvojen je princip da se tužba upravnom sudu može podneti samo protiv drugostepene odluke. Član 17. istog zakona predvidja još i mogućnost da se ona može podneti i protiv prvostepene odluke, ali samo protiv ministarske prvostepene odluke i to Državnom Savetu. Tužbe Državnom Savetu dopuštene su, dakle, protiv prvostepenih i drugostepevih odluka, upravnom sudu, samo protiv drugostepenih. Stav drugi člana 32. uredbe, naprotiv, dopušta tužbe upravnom sudu i protiv prvostepenih odluka iz čega izlazi da je protivan članu 18. zak. o Drž. Savetu i upravnim sudovima. Viša upravna vlast po čl. 18., prema tome, ima se razumeti državna nadzorna vlast i prema višim samoupravnim vlastima. To izlazi već otuda, po tome mišljenju, što je nadzorna vlast državne vlasti nad aktima samoupravnih vlasti u stvari ista kao i jerarhiska vlast njena nad aktima nižih upravnih organa, samo druga vrsta: tamo i ovde vrši se kontrola nad aktima, samo je tamo ona nad aktima samoupravnih a ovde upravnih organa. Na osnovu jerarhiske vlasti viša upravna vlast može poništiti akte nižih upravnih organa, na osnovu nadzorne vlasti ona može zadržati od izvršenja odluke samoupravnih organa što je u stvari isto: uništenje tih odluka. Kad se ovako posmatra pravo nadzora državne vlasti nad aktima samoupravne vlasti, onda se državna nadzorna vlast pojavljuje prema samoupravnoj vlasti kao viša vlast prema nižoj. Po tome zakonodavac je u čl. 18. propisujući da se pojedinac ima žaliti prvoj višoj upravnoj vlasti, pod višom upravnom vlašću u vezi sa čl. 16.. u slučaju odluka viših samoupravnih vlasti donesenih u prvom stepenu, mislio na državnu nadzornu vlast. Prema tome pojedinac se protiv odluke više samoupravne vlasti donesene u prvom stepenu, ima žaliti neposredno nadzornoj državnoj vlasti a protivu njene odluke ima podneti tužbu nadležnom upravnom sudu.

U praksi upravni sud je odbacio tužbu protiv oblasnog odbora kao nedopuštenu na osnovu tač. 3. čl. 24. zak. o Drž. Savetu i upravnim sudovima jer je našao da se mogla izjaviti žalba višoj vlasti pa nije izjavljena (sudska odluka nije navela koja je to viša vlast kojoj se žalba mogla izjaviti). Dalje je našao da se čl. 32. uredbe o poslovnom redu ne može primeniti jer je suprotan zakonu pošto je u čl. 18. zak. utvrđen princip da se tužba upravnom sudu može podneti tek po izjavljenoj žalbi jednoj višoj upravnoj vlasti. S druge strane Ministar Pravde bio je ovlašćen članom 47. zakona da uredbom propiše samo bliže odredbe o unutrašnjem uredjenju o personalu i o postupku a pomenutim članom proširena je nadležnost upravnog suda, na prvostepene akte viših samoupravnih vlasti. Po izjavljenoj žalbi Državni Savet je poništio ovu odluku upravnog suda sa sledećih razloga:

„Iz razloga rešenja vidi se da je Upravni Sud tužbu odbacio s tog razloga što je se tužitelj protiv utužene odluke mogao žaliti jednoj višoj upravnoj vlasti pa tu žalbu nije izjavio. Sud ne navodi, kojoj se je upravnoj vlasti tužitelj mogao žaliti, i ako se je to, kad se već tvrdi, moralo navesti, jer je ta okolnost bila od bitne važnosti pri izricanju rešenja. Dakle već prema izloženom presuda bi bila nepravilna i nepotpuna.

Ali i samo tvrdjenje Upravnog Suda ne stoji.

Po članu 32. citirane uredbe protiv akata viših samoupravnih vlasti ima mesta neposrednoj tužbi nadležnom Upravnom Sudu.

Ne stoji stanovište Upravnog suda, da se ova odredba kosi sa odredbom člana 18. zakona o Državnom Savetu i upravnim sudovima jer težište odredbe čl. 18. ovoga zakona nije u tome, da normira za svaki slučaj spora po dva stepena žalbi u postupku pred upravnim vlastima, već je njeno težište, da ograniči stepene u tom postupku u koliko bi po postojećem pozitivnom upravnom pravu bile u pojedinim slučajevima predvidjene više od dve instancije, a ona ne menja one odredbe postojećih zakona po kojima ima samo jedna upravna instancija. Članom 18. zakona o Državnom Savetu i upravnim sudovima upravni je postupak samo skraćen a ne i proširen.

Po ovom istom članu pojedinac, kome je pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu povredjen nezakonitim aktom upravne

* Ovo kao i drugo, dalje izloženo mišljenje nalazi se detaljnije izloženo u članku g. Božidara Protića „Član 18. zak. o Drž. Savetu I upravnim sudovima", koji je objavljen u Arhivu.

vlasti ima pravo žalbe samo na jednu višu upravnu vlast. Težište ove norme je u reči „samo". Protiv odluke te upravne vlasti može podneti tužbu „samo" upravnom sudu.

Za ove slučajeve gde — kao i kod ministarskih rešenja nema u opšte jedne više upravne vlasti, ova odredba ima da dodje u vezu sa članom 15. i 16. citiranog zakona. Iz te veze proizlazi, da je u takvim slučajevima interesiranom licu zakonom zagarantovano pravo tužbe nadležnom upravnom sudu. I kada je to pravo normirano i u članu 32. uredbe o poslovnom redu u Državnom Savetu i upravnim sudovima, onda odredba toga člana ne samo da nije u protivnosti sa odredbama citiranog zakona, već je ona naprotiv, u potpunom suglasiju sa zakonom".

Ovo rešenje Državnog Saveta za praksu obavezno, bez sumnje pruža pojedincima najneposredniju zaštitu prava i ličnog neposrednog interesa zasnovanog na zakonu povredjenog nezakonitim aktom više samoupravne vlasti.

Godišnja Skupština Udruženja Javnih Pravozastupnika za Srbiju u Crnu Goru

Održana 11. marta 1928. godine u Beogradu

— Nastavak —

Smatrajući ovako držanje kolega iz drugih pokrajina samo kao trenutno neinteresovanje za postavljeno pitanje, Uprava je odmah donela odluku da se sazove Akcioni Odbor advokata iz cele zemlje na jednu zajedničku konferenciju na kojoj bi se detaljno pretreslo ovo pitanje i donela definitivna odluka.

Na sednici koja je potom održana u Zagrebu 16. oktobra 1927. god., a na kojoj su od strane naše Uprave prisustvovali g. g. Obrad B. Blagojević i Ljub. V. Stefanović, rešeno je da se Gospodinu Ministru Pravde predloži kao najbolji i najsavršeniji mađarski zakon o advokatima, koji je sada u važnosti u Vojvodini sa potrebnim izmenama i dopunama prema našim prilikama. U isto vreme na ovoj konferenciji, kojoj su prisustvovali svi delegati, osim predstavnika advokatskih komora iz Splita i Sarajeva, odlučeno je da se održi još jedna konferencija svijuh delegata u Beogradu, na kojoj će se izraditi definitivan predlog radi predaje G. Ministru Pravde.

30. oktobra pr. god., za koji je dan bila određena konferencija Akcionog Odbora u kancelariji našeg Udruženja u Knez Mihajlovoj ul. br. 7, došli su svi delegati: iz Zagreba D-r Ivan Politeo, predsednik Advokatskog Društva i D-r Stevan Ivković, član uprave; iz Ljubljane; D-r Žirovnik i D-r Grafličr, advokati i članovi advokatske komore; iz Osijeka g. D r Misin Klajn, advokat i delegat Komore i iz Novog Sada g. D-r I Majinski, sekretar advokatske komore. Od strane naše Uprave pristovali su konferenciji; g. g. Obrad B. Blagojević, Ljub. B. Stefanović, Aca Pavlović, članovi Akcionog Odbora i g. Milan Ž. Živadinović, kao delovođa.

Predsednik naše Uprave g. Obrad B. Blagojević, koji je u isto vreme i predsednik Akcionog Odbora, otvorio je konferenciju u 9½ časova pre podne i odmah saopštio da se situacija u pogledu unošenja u finansijski zakon projektovane odredbe o proširenju jednog od važnih zakona o advokatima iz pokrajina na celu Kraljevinu, potpuno izmenila, jer mu je na dva dana pre ove konferencije Gospodin Ministar Pravde saopštio, da je Vlada rešila da se u finansijski zakon više ne unosi ni jedna odredba, koja ne bi imala veze sa tim zakonom. I zato je mišljenja da ovo pitanje kao potpuno bespredmetno treba u opšte skinuti sa dnevnog reda. Mesto toga konferencija ima da rešava o samom projektu zakona o advokatima, koji će biti u najkraćem roku poslat Narodnoj Skupštini.

Posle ove izjave, g. Blagojević je saopštio prisutnim delegatima da je pre dva dana, po dobivenom pozivu, posetio Gospodina Ministra Pravde, kojom mu je prilikom G. Ministar saopštio svoju nameru da predlog zakona o advokatima iznese odmah pred Skupštinu i u isto vreme ga je obavestio, da se ovaj predlog razlikuje od prošlogra u pojedinim tačkama i da ga je zbog toga pozvao kao predsednika Udruženja, da pre nego što on dao projekat u štampu sazna njegovo mišljenje o učinjenim izmenama. Te su se izmene sastojale u ovome: 1. staž za polaganje advokatskog ispita i za sticanje prava na advokaturu smanjen je od pet na tri godine; 2. advokatski i sudijski ispit izjednačuju se i polagaće se za celu Kraljevinu pred jednom komisijom, koju će sačinjavati samo sudije Kasacionog Suda i to u mestu u kome se nalazi Kasacioni Sud; 3. da su advokati oslobođeni u građanskim

споровима од давања својих списа и досијеа, која се односе на њихове клијенте, али да су дужни дати их у кривичним споровима; 4. избацује се одредба по којој адвокати имају право ретенције докумената и новца. Остале измене су незнатне и више су граматичке и стилистичке природе. Међутим, како су горе наведене измене од велике важности, то је се г. председник на њима задржао приликом ове посете и успео код г. Министра и то: 1. да по тач. 2. један од чланова комисије за полагање адвокатско-судијског испита буде и један адвокат и то из коморе чије је седиште у месту, у коме је Касациони Суд. Избор овога члана има се вршити на тај начин, што ће надлежна комора предложити четири кандидата, од којих Министар бира једнога; 2. да се измена учињена у тач. 3. избаци, тако, да адвокати ни по кривичним предметима нису нужни давати своје списе; и 3. да остане у пројекту одредба о ретенцији.

Пошто је г. Благојевић овако опширно обавестио конференцију о стању у коме се налази адвокатски закон прешло се на дискусију у којој су учествовали сви присутни делегати. Претходно су се делегати једногласно сложили са г. председником у погледу учињених примедаба и захвалили му на заузимању за уношење корисних одредаба по адвокатски ред, а потом су се сви делегати из крајева преко Саве и Дунава изјаснили противу смањеног стажа за адвокатске приправнике и захтевали су, да по овоме питању сложно иступимо и захтевамо стаж од пет година, како је већ било предвиђено у пројекту, који је прошао кроз Законодавни Одбор.

Г. Благојевић је изјавио, да је наше гледиште да је довољан стаж од три године и да је оволико време и до сада тражено код нас за стицање права на полагање испита и, најзад, да се од овога код нас нису приметиле никакве незгоде.

Ова конференција је продужена и сутра дан, 31. октобра, на којој је свима члановима раздат штампан пројекат закона о адвокатима и одлучено, да све коморе и удружења спреме своје примедбе ради упућивања члановима Законодавног Одбора. После конференције, делегација је корпоративно посетила Господина Министра Правде, који је дао обећање да ће се у Законодавном Одбору и Народној Скупштини заузети да сви оправдани захтеви адвокатског реда буду усвојени. У исто време дао је реч, да ће се искрено постарати да закон што пре буде изгласан. — Делегати су задовољни напустили Београд и, одајући захвалност на лепом пријему, констатовали су велику корист од састанака ове врсте и потребу да се они што чешће обнављају.

На седници Управе, која је одржана 10. новембра 1927. год., одређени су председник г. Благојевић и члан Управе г. Д-р Р. Чулић да изврше свестран преглед пројекта закона о адвокатима и да потом поднесу Управи извештај о изменама и допунама, које Управа треба да предложи Законодавном Одбору и Народној Скупштини.

Примедбе, које су израдила именована господа, и које су усвојене од стране Управе, у главном су ове: 1. код § 3. законског пројекта, који се односи на ступање у адвокатски ред без вежбе, тражено је да се изврши измена овога параграфа у смислу ранијег пројекта, по коме се и од судија тражило да проведу извесан број година у судијској служби, да би без адвокатске праксе стекли право на ступање у адвокатски ред, јер § 3. садашњег пројекта одобрава ступање у адвокате свакоме лицу које је постављено за судију, без обзира да ли је и колико то лице провело у судијском звању; 2. код § 13. предложено је да у комисији за полагање адвокотског испита буду два адвоката место једног, како предвиђа данашњи законски предлог; 3. код §§ 13. и 15., и у опште у целом пројекту, где се врши позивање на закон о судијама, тражено је да се то избаци и да се у закон о адвокатима унесу све одредбе које он као такав треба да садржи; 4. у погледу стажа прихваћена је трогодишња пракса, као што је у пројекту; 5. код § 19. који се односи на „ближа упуства о полагању испита" тражено је да се дода, да ће Господин Министар Правде прописати ова упуства, по саслушању адвокатске коморе; 6. код § 36. који се односи на адвокатску хаљину, „тогу", већина је усвојила да се у принципу не одбацује ова одредба, само да се тражи да облачење хаљине буде обавезно искључиво приликом грађанских и кривичних расправа.

Пошто је на овај начин дата дефинитивна редакција примедаба на пројекат закона о адвокатима, решено је, да се ове примедбе пошаљу свима члановима Законодавног Одбора — адвокатима, с молбом да помогну да се оне у целости усвоје од стране Одбора, па потом и од пленума Народне Скупштине.

Одмах сутра дан ове примедбе су послате са пропратним писмом свима члановима Законодавног Одбора — адвокатима, а после неколико дана, на предлог неколицине чланова Управе, примедбе су послате и осталим члановима Законодавног Одбора.

Овом приликом потребно је напоменути да су примедбе послате само по редакцији

нашег Удружења, пошто нам примедбе осталих Удружења и Комора нису стигле до одређеног рока, а хитно је било да се што пре упуте, јер је Секција Законодавног Одбора већ била узела наш закон у претрес.

Међутим, према обавештењима која је Управа накнадно добила, и остала Удружења и Коморе дала су своје примедбе, пошто је о томе већ вођена дискусија на конференцијама од 30. и 31. октобра пр. год. у Београду. Једино су се њихове примедбе битно разликовале од наших у погледу стажа, за који су сви тражили да не буде од три године.

После улучених примедаба и писама члановима Законодавног Одбора, којом су приликом умољени да убрзају доношење овога закона, чланови Управе су примили на себе да сваки и усмено проговори са појединим члановима и народним посланицима, како би се осигурало што брже изгласавање овога закона. И закон је почео брзо да се претреса у Секцији, али је опет наступио застој, који је услед нерада у Скупштини и услед кризе трајао скоро два месеца. До сада је Секција примила 17 чланова, а по обећању, које је Управа добила, она ће ових дана наставити рад на пројекту, тако да се Управа нада, да ће закон и поред свих досадањих тешкоћа ускоро бити примљен, само ако Скупштина буде на окупу још два месеца.

II. Национални савез адвоката.

На оснивању Савеза Адвоката у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, Управа је обратила у току прошле године велику пажњу и овога пута излази пред Удружење са позитивним резултатом, јер је његово образовање начелно прихваћено од свих удружења и комора осим коморе из Босне и према стању досадањих преговора оснивање Савеза извршиће се још у првој половини ове године.

Данас, када се по угледу на иностранство, у нашој земљи удружују разна друштва и корпорације из свију покрајина образујући своје Савезе, Управа сматра да је излишно доказивати потребу оснивања Адвокатског Савеза, јер се та потреба и сама истиче и очигледна је за свакога. Зато се Управа на овоме неће задржавати, него ће у продужењу у кратким потезима изнети, шта је све у прошлој години по овоме предмету рађено и до каквих се резултата дошло.

Одмах по свом конституисању, Управа је ступила у преговоре са осталим Удружењима у покрајинама, настављајући на тај начин посао старе Управе.

Ипак се кореспонденцијом није много постигло, већ је ово питање добило одређенију форму тек приликом састанка Акционог Одбора адвоката у Загребу, који је одржан 16. октобра пр. год., на који су од стране нашег Удружења делегирани г. г. Обрад Благојевић и Љуб. В. Стефановић.

На томе састанку делегати су се претходно сложили да је апсолутно потребно образовање овога Савеза и то без одлагања. Потом су сваки појединачно у главним цртама изложили погледе својих Комора и Удружења, по питању формирања Савеза, као и његових правила, па је једногласно решено да се приликом конференције, која се има одржати 30. октобра у Београду, извршли последњи претрес овога питања и донесе потребна резолуција.

Сви учесници ове конференције изразили су своје чуђење и жаљење због слабог интересовања наших колега из Босне и Херцеговине за оснивање овога Савеза. Ипак је решено, да се на конференцију предвиђену за 30. октобар о. г. позове и представник Адвокатске Коморе из Сарајева и да то буде последњи покушај за њихово позивање да узму учешћа у образовању Савеза. Деси ли се и овом приликом да представници Босне изостану, доцније се пуноважна одлука за образовање Савеза из свих осталих покрајина наше Краљевине, изостављајући Босну и Херцеговину.

На конференцији Акционог Одбора која је одржана у Београду 30. и 31. октобра у канцеларији Удружења, а о којој је конференцији већ било речи у овом извештају, после свестраног испитивања и дуже дискусије у којој су учествовали делегати, донета је ова резолуција:

„Потписани чланови адвокатских организација обавезују се:

а) у колико су представници слободних адвокатских Удружења, *предложити* својим Управним Одборима, а по пристанку ових, и следећој Главној Скупштини, оснивање Савеза Адвоката и приступ Удружења томе Савезу према правилима, приложеним овом закључку;

б) у колико су пак представници адвокатских комора на правним подручјима, где нема слободних професионалних удружења, основати таква удружења са сврхом, да ове узмогну основати Савез, односно приступити Савезу према приложеним правилима, а у колико не би било могуће таква удружења основати, залагати се за придружење томе Савезу путем појединачних приступа.

Сви се пак обавезују заложити се свим силама за оснивање и успех Савеза Адвоката Краљевине С. Х. С.

Овај рад по могућству спровести код свих адвокатских организација у земљи до краја

марта 1928. год., како би се у току априла могао одржати Конгрес на коме ће се Савез основати и његова Управа по избору конституисати.

За базу статута усваја се пројект који је израдио г. Д-р Иван Политео, адвокат из Загреба и председник Адвокатског Друштва, у вези раније нацрта, а евентуалне измене и допуне учиниће све адвокатске организације до горњег датума".

Ову резолуцију потписали су делегати из Београда, Загреба, Љубљане, Осијека и Новог Сада.

Као што је већ напред напоменуто, по извештајима које је Управа добила из разних покрајина, сва Удружења начелно су већ прихватила оснивање Савеза, а у местима где постоје коморе, предузете су мере за образовање Удружења ради ступања у Савез. У колико се ова Удружења не буду образовала до априла месеца о. г., адвокати из тих места изјаснили су се да ће појединачно сви ступити у Савез, што је допуштено и по горњој резолуцији и по правилима, која нарочито предвиђају такав случај.

Према свему изложеном, Управа се нада да ће у мају ове године, на Конгресу у Београду, оснивање Националног Савеза Адвоката бити дефинитивно решено.

(Наставиће се).

Судска и административна пракса

Пречи је купац по тапији од купца по извршној пресуди судској, по којој је спор поведен пре издања тапије а пресуда донета у корист купца после потврде тапије.

Тужитељка представља у тужби и на рочишту, да је њен покојни муж за живота закључио 22. јуна 1883. године уговор о купопродаји са Д. К. и од овога купио непокретно имање у тужби описано за 135 дуката. Продавац није купцу издао тапију за то, што је на продатом имању имала право удовичког уживања његова сестра која је умрла 1922. год. Чим се је угасио овај терет на имању, она је као наследница своја мужа исте године поднела тужбу противу једног наследника продавца К. за издање тапије, који је спор окончан извршном пресудом Првостепеног Суда и наследник продавчев осуђен на издање тапије.

У току саме парнице исти наследник продао је имање туженоме и приликом преноса имања на овога, грешком судског архивара стављено је на полеђини акта, да имање није ни с ким у спору и суд је овај пренос потврдио.

За то сада тужбом тражи поништај преноса.

Тужени одговара да је редовним путем дошао до тапије. Ако тужитељка сматра да је имала право на ово имање могла се је на исто условно убаштинити, и кад то није учинила нема права да сад устаје против тапије.

Разлози првост. суда су:

„Извршном пресудом утврђено је да је М. К. као наследник пок. Д. К. осуђен да тужиљи изда тапију на спорно имање, а поднетом тапијом утврђено је да је М. К. исто имање продао туженом и од истог му издао тапију коју је исти суд потврдио 2. јануара 1925. год.

Принцип је нашег грађ. законика да се својина на непокретној ствари прибавља уношењем у баштинске књиге — § 292. гр. з. односно судским потврђењем тапије или другим уговорима о преносу.

По § 298. гр. з. онај који пре на једну непокр. ствар у књиге јавне буде уведен онога је ствар, што значи, да је од два сукцесивна купца онај, на кога је пренета тапија, дефинитивно прибавио непокретну ствар па макар уговор, на основу кога је овај пренос извршен по датуму био каснији него уговор са другим купцем

Према овоме, кад је утврђено, да је тужени купио имање од лица, које је с правног гледишта важило као сопственик и да је тужени добио и тапију, чији се поништај тражи, пре но што је и пала пресуда по овом спору, који је тужиља била повела противу продавца за издање тапије, онда је тужени у смислу § 298. гр. з. постао власник према свима па и према тужитељки која се на имању није убаштинила ни пре ни после туженога.

Приговор тужитељке, да има места поништају тапије, што је иста потврђена услед грешке архивара судског, који је дао нетачан извештај, да имање није у спору неумесан је, јер да баш и постоји ова грешка ипак иста као таква не може утицати на важност једном судски потврђене тапије.

За то је пресудом од 12. маја 1927. год. Бр. 28686 одбио тужитељку од тражења.

Београдски Апелациони Суд је у I одељењу нашао, да ова пресуда није законска са разлога:

Извршном судском пресудом од 9 новембра 1925 год. по којој је спор поведен 20 априла 1922 г., утврђено је, да је тужитељка

у спору са наследником продавца М. добила спор и тужени осуђен на издање тапије, чиме је утврђено, да продавац у времену продаје овде туженоме није био несумњиви сопственик, и прв. суд противно § 293 гр. з. није могао тапију тврдити на туженога, јер је он добио тапију од лица које није сопственик.

Разлог првост. суда да по § 298 гр. з. од два сукцесивна купца постаје власником онај који је пре уведен у баштинске књиге или ко је први добио тапију био би умесан, да је приликом потврде спорне тапије поступио онако како се то тражи § § 295. и 296. гр. з. и расписа Министар. Правде код истог кога се судови при потврди тапије имају придржавати, што овде није учињено, јер је архивар поднео погрешан извештај, да имање није у спору и на основу овако погрешног извештаја тапија потврђена.

Али како је накнадним извешћем архивара утврђено да постоји спор око продатог имања заснован 20. априла 1922. г. и окончан пресудом од 9. нов. 1925 г., због чега је првост. суд позвао купца — овде туженог да врати тапију ради исправке од стране суда учињене грешке — онда тако потврђена тапија не може произвести своје правно дејство.

Према првом купцу тужитељки М., јер тужена не може бити лишена свога права само услед грешке суда“.

Зато је преиначио пресуду првост. суда и својом пресудом од 7. окт. 1927 г. Бр. 6341 пресудио, да се стара тапија поништи.

Касац. Суд у свом II оделењу ништећи пресуду Беогр. Апел. Суда под 20. дец. 1927 г. Бр. 13093. дао је ове примедбе:

„Погрешио је Апелац. Суд, кад се је, преиначавајућу пресуду Првост. Суда, задржао само на формалним недостацима у спорној тапији, већ је био дужан да се упусти и у оцену саме садржине тапије, имајући приликом те оцене на уму и то, да судска пресуда по којој је досуђено право ранијем купцу М. има правног дејства само између парничних страна, а не и према трећим лицима, и да право тужилачке стране у овом спору има да се цени и с обзиром на наређење чл. 58. Уредбе о убрзању рада.

Београдски Апелац. Суд није примио ове примедбе Касац. Суда, већ је 30 децембра 1927 г. под Бр. 8527 дао противразлоге, који су у главном исти као и у разлозима његове пресуде додајући:

„Разлог Касац. Суда, да пресуда може имати правног дејства само између парничара, а не и према трећим лицима, у овом случају не може ићи на штету права тужитељке по томе, што се овде по издању тапије од стране продавца М. купцу овде туженом морају узети у обзир и продавац и купац, и по томе продавац М. у погледу наведене пресуде није треће лице већ баш парнична страна, која је осуђена на испуњење уговора а тужени је пријемник права тога парничара М., који на спорном имању није могао добити више права него што је на истом имао сам продавац, а овом опет пресудом није признато право на продато имање туженом. Према томе пресуда, којом је признато право сопствености ранијем купцу тужитељки везује и продавца имања по спорној тапији, па тиме пресуда мора имати правног дејства и према новом купцу коме је М. имање као спорно продао.

Према овоме и нема места позивању Касац. Суда на чл. 58. Уредбе о убрзању рада, пошто и тај пропис предвиђа пренос имања од стране сопственика.

Најзад о овоме постоји и одлука Опште Седнице Кас. Суда од 1. Јануара 1927. Бр. 11673 у којој је сличан случај противно расправљен.

Касац. Суд у својој општој Седници од 1. марта 1928 године, Бр. 1202 усвојио је примедбе свог II. одељења а противразлоге Апелац. Суда одбацио са једним гласом већине.

Саопштио **Judeks**

Пресуде Првостепених Судова, изречене по чл. 46. ст. II закона о таксама, подлеже расматрању Апелационог Суда.

Ужички Првостепени Суд нашао је, да у радњи оптужених К. и М. и то: опт. К. што је од опт. М. купио три употребљене и поништене таксене марке од по 10.— дин. за рачун С. те их овај утиснуо на своју тужбу а оптуженог М. што је те марке продао оптуженом К., стоји дело из чл. 46. став II Закона о Таксама, па их је пресудом својом за поменуто дело казнио са по десет дана затвора. По изјављеној жалби државног тужиоца и оптуженог М., Првостепени Суд послао је сва акта Касационом Суду на решење, који их је писмом свога I оделења Бр. 8873 1927. г., вратио нерасмотрена Првостепеном Суду с препоруком, да се иста пошаљу Апелационом Суду, те да он претходно донесе своју одлуку. Београдски Апелациони Суд писмом својим Бр. 7015/927 г. послао је понова Касационом Суду цео предмет, налазећи да му је исти погрешно упућен, јер по чл. 66. тач. 1. Зак. о Таксама, на пресуде, које доносе првостепени судови по чл. 61. истог закона, има места жалби Касационом Суду.

Прво оделење Касационог Суда остало је при своме гледишту у акту Бр. 8873 са разлога: што се ово кривично дело по другом одељку чл. 46. Зак. о Таксама, казни по

Општем Казненом Законику, поред плаћања педесетоструке таксе и што по чл. 61. тач. 6. Закона о Таксама, ислеђење врше надлежне ислеђујуће и судске власти по одредбама кривичног судског поступка. Што се тиче разлога Апелационог Суда, да је Касациони Суд надлежан за расматрање ове пресуде према чл. 66. у вези чл. 61. Закона о Таксама, прво одељење налази, да се те одредбе односе само на оне пресуде и решења првостепених судова, која су изречена по Закону о Таксама и таксеној тарифи а код којих се казна састоји у наплати редовне и казнене таксе а не и на оне пресуде, којима је оптужени осуђен на казну затвора.

Поводом овога сукоба о надлежности, Касациони Суд у својој општој седници од 9-XII-1927. г. Бр. 11733 а на основу § 8. свога Устројства, нашао је:

„Да је прописом чл. 46. ст. II Закона о Таксама, предвиђено, да се казне затвором могу, поред новчане казне, примењивати само на оне кривице, које се казне по општем кривичном Законику а по чл. 61. пом. зак. по овим кривицама предузима се у свему ислеђење по прописима кривичног суд. поступка, те према овоме следствено је, да у даном случају важе наређења кривичног судског поступка и у погледу на незадовољства и жалбе на пресуде нижих судова. Како на пресуду првостепеног суда по овој кривици донетој, постоји незадовољство, то је за разматрање исте, према § 261. крив. суд. пост. надлежан Апелациони Суд, без обзира на то, што Првостепени Суд при доношењу казне затвора, није применио пропис § 145. казн. зак., по коме се ове кривице казне, што је био дужан учинити, по напред поменутом чл. 46. Закона о Таксама."

Саопштио **Т. И.**

И за отежавну околност из § 65. тач. 5. казн. зак. важе општи прописи о застарелости.

Пресудом Смедеревског Првостепеног Суда Бр. 35384/927. кажњен је оптужени С. за дело из § 156. I од. каз. зак. са петнаест година робије. Београдски Апелациони Суд нашао је, да ова пресуда не може опстати у погледу одмерене казне зато, што је чињеним дослеђењем а на име, признањем самог оптуженог — пошто су акта раније осуде од непријатеља уништена — утврђено, да је он од стране истог суда у 1895. год. осуђен на шест месеци затвора зато, што је ударио ножем у груди Петра А., те му се ова раније осуда има, при одмеравању казне, узети као отежица из § 65. тач. 5. казн. зак. Са ових разлога преиначио је поменуту пресуду Првостепеног Суда и оптуженог за поменуто дело казнио са шеснаест година робије. Касациони Суд примедбама свога I оделења од 13 III-1928. г. Бр. 3577 поништио је ову пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Погрешио је Београдски Апелациони Суд, кад је, преиначујући пресуду Смедеревског Првостепеног Суда оптуженом одмерио казну, поред осталог, и с погледом на отежавну околност из тач. 5. § 65. крив. зак., што је пре 32 године осуђиван од стране Смедеревског Првостепеног Суда зато, што је ударио ножем у груди П. А., — јер се означена отежавна околност не може кривцу узети у отежицу, кад према пропису § 74. крив. зак., за тридесет година застаревају и злочина дела, за која закон доноси смрт и по тако застарелом злочину кривац се неће ни истраживати, нити казнити. Па кад за то време застаревају најтежа кривична дела, онда се прописи о општој застарелости имају применити и на отежавне околности, које су само последице тих дела."

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом својим Бр. 2368 дао следеће противразлоге:

„У пропису тач. 5. § 65. каз. зак. а исто тако ни на којем другом месту овога закона, није опредељено време, за које се околност, што је кривац раније био кажњаван, може узимати, као отежица приликом одмеравања казне. Међутим, у § 71. у вези § 73. казн. зак., јасно и опредељено је речено, да се може узети, да је кривац у повратy само онда, ако није прошло више од 10 година (за злочине и преступе) од дана издржане или опроштене казне, на коју је за прећашње дело осуђен био, те из тога јасно излази, да законодавац није имао намеру, да примену отежице из тач. 5. § 65. каз. зак., ограничи на извесно време, јер би то иначе изричним наређењем у том пропису учинио, као што је то предвиђено за повратy. По налажењу Београдског Апелационог Суда, општи прописи о застарелости не могу се применити, кад је у питању ова отежица, као што то примедбе Касационог Суда узимају, јер пропис § 74. казн. зак. у коме је застарелост исцрпно регулисана, односи се само на застарелост истраге кривичног дела а у кривичном Законику, који је јавно - правног карактера, искључена је примена аналогије."

Касациони Суд у својој општој седници од 6-IV-1928. г. Бр. 4113 усвојио је примедбе свога I оделења. Саопштио **Т. И.**

Из адвокатуре

Високо одликовање париског адвокатског реда

У Паризу 19. априла пр. год. на најсвечанији начин обављена је предаја француског ратног крста париском адвокатском реду. Свечаност је изведена у палати Правде.

Овом чину претходило је објављивање једног комуникса у *Службеним Новинама*, који је садржао ову похвалу:

„Париски адвокатски ред, одан по својим високим традицијама служби Отаџбине, Правди и Правду, видео је у почетку рата сву своју омладину да устаје у одбрану свете ствари, и, приношењем на жртвеник живота славних, изгинулих јунака, заслужним стицањем многобројних одликовања, дао је пуног доказа о својим ратничким врлинама и о величини духа пожртвовања“.

Ова речита и дивна похвала пропраћала је одликовање пириског бароа. Ратни крст је предат тога дана по подне у великој дворани библиотеке адвокатске, у Палати Правде. Церемонија је изведена у присуству председника Републике г. Думерга, у чијој су свити били чланови владе Поенкаре, Саро, Бокановски, Бужи, Шиат и Делсон, ђенерали Гуро, Ласон, Симон, Марјо и председник белгиског адвокатског реда Теодор. Долазак у Палату ових високих личности објављен је трубама и добошима републиканске гарде. Дворана библиотеке била је посве недовољна да прими масу судија и адвоката, који су се тискали да присуствују свечаности.

Батоње париског реда, г. Гијомен, узео је први реч и окренут леђима великој спомен-плочи са урезаним именима палих у одбрану Отаџбине, изговорио је, лагано а снажним и достојанственим гласом, између осталог ове речи:

„Необично поносни узбудљивим одликовањем које нам је додељено, горди на видном доказу признања које нам чини браћена и спашена Француска, ми обнављамо и продужујемо живот са више воље, храбрости и жара и са погледом упртим на овај крст, добивен уз толико проливену крв и са толико храбрости и части. Француска не може умрети. Париски баро достојно јој се одужио“.

После помена и читања листе изгинулих, председник владе г. Поенкаре прочитао је предњу похвалу, а затим је одржао диван, импресионантан говор, потсећајући на дане од 28. октобра 1916. и 27. јуна 1919. год., када је званично посетио париско баро. Уз буран и дуготрајан аплауз потсетио је на апел за народно јединство, које је историских дана 1914. год. учинио француском народу и на видну и завидну улогу коју је Француска имала у великом светском рату за добро човечанства.

Свечаност је оставила најдубљи утисак на присутне.

Париском адвокатском реду најтоплије честитамо на овом високом, заслуженом одликовању и на завидном признању.

Љ. В. С.

Из нашег судства

Слика незавидне плаћености наших судија

За доказ љубави према науци и жеље за праћењем стручних часописа код наших судија, а и да би илустровали тешке материјалне прилике под којима они живе, објављујемо ово карактеристично писмо једног председника суда из предратних граница наше краљевине, као одговор на претплатни циркулар наше редакције. Писмо гласи:

„Поштовани господине,

Са највећом љубављу претплатио бих се на одличан часопис „Бранич“, *али ми је то немогуће, јер са својом платом једва издржавам породицу и себе.* За овај суд, од како сам ја председник, немам кредита ни за канцеларијски материјал, *већ рад и Суду продужавам узимајући матерјијал на почек.*[1])

Све што сам могао учинити за ваш лепо уређени часопис, то је да сам се прошле године заузео и прикупио претплату за њега од свих овдашњих адвоката, што ћу и ове године врло радо учинити. Налазим, да је у интересу нашега правништва одржавање оваквог часописа.

[1]) Курзив је наш. Уредништво.

Извештавајући о овом Уредништво, част ми је вратити му примерак послат за мене.

С одличним поштовањем,

М. Н.

председник Првостепеног Суда.

Познавајући скромност примернога председника, ми га молимо да нам опрости индискрецију, што објављујемо дословни текст овога писма без његовог одобрења

Писму, без сумње, не треба коментара!

С.

Оцене и прикази

Акцијско право Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца од *Милорада Зебића*, начелника Министарства Трговине и Индустрије. Пишчево издање. 1928. *Београд*. — У властитом пишчевом и укусном издању оштампана је и пуштена у продају ова лепа и корисна књига У нашој правној литератури, оскудној у делима ове врсте, овај г. Зебићев рад заслужује нарочиту пажњу и сваку похвалу Г. Зебић, који је иначе познат систематичар, у овом срећеном издању, унео је све своје богато искуство у систематисању обилног материјала, који је дугогодишњим службовањем, применом позитивног законодавства и својом праксом успео одабрати и обогатити га многобројним својим анотацијама.

Књига садржи осам делова: Акцијско право Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца; закон о акционарским друштвима за Србију и Црну Гору; закон о проширењу важности закона о акционарским друштвима за Србију и на територију Црне Горе; закон о оснивању акционарских друштава на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање; правилник о примени залона о оснивању акционарских друштава на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање; законске одредбе о акционарским друштвима на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање; трговачки и мјенбени закон о деоничарском друштву; трговачки закон за Босну и Херцеговину; трговачки закон за Словеначку и Далмацију, и, најзад знатан број наредаба и расписа у важности за разне покрајине наше Краљевине.

Овако како је израђена, ова је књига од неоцењиве користи за судије, адвокате, чиновнике који раде на овим питањима, па и за шире слојеве грађанства. Она је потребна и корисна свакоме, који ма у коме погледу жели, или је позван да се ближе упозна са акцијским правом наше земље.

Истичући ово лепо г. Зебићево издање, ми га најтачније сваком препоручујемо. Цена је књизи 100 дин. и може се добити код писца.

Osnovi prava o štampi. Napisao Dr. *Stanko Frank*, univ. profesor u Zagrebu. — Naš ugledni pravnik, g. Dr. Stanko Frank, profesor Zagrebačkog Univerziteta, oštampao je u izdanju Jugoslovenske Štampe A. D. svoju najnoviju raspravu pod gornjim naslovom.

Ime g. Dr. Franka samo po sebi obeležava i vrednost ove lepe rasprave. Uvaženi profesor u njoj je sistematisao jedan dragoceni materijal i to ne samo teorijski, već i primenjen, kako iz našeg pozitivnog prava, tako i iz uporednog zakonodavstva. U svojim razlaganjima g. Frank je uneo i neka svoja lična opažanja, dostojna pažnje.

Rasprava sadrži četiri dela i jedan dodatak. Prvi deo, čisto teoriski, o štampi; drugi o zakonu o štampi (o učiniocu prestupnog dela po zakonu, smislu zakona o štampi, pitanju krivice, kazni i merama; treći deo o kaznenom zakonu (izolovanom zakonu o štampi i kaznenom zakonu, rešavanju problema prava o štampi, zakona o štampi kao dela kaznenog zakona; četvrti deo, pravo o štampi i pravna teorija (subjekt prava o štampi, protivpravnost prestupa po zakonu o štampi). Dodatak sadrži postupak po zakonu o štampi.

Naša pravna literatura obogaćena je ovim lepim i novim prilogom. Uredništvo ga toplo i srdačno preporučuje svojim čitaocima.

L. V. S.

Мисли и афоризми

О поштовању. — О влади

Гледај у туђој личности у достојанству себи равног и уздржавај се другога да користиш као оруђе за постизање себичних циљева.

Кант.

Нека ме презире: то је његова ствар. Ја ћу се пак трудити да не учиним ништа што је презирања достојно.

Маркус Аурелијус.

Која је влада најбоља? Она која нас учи да владамо собом.

Гете.

Дисциплина и самоконтрола почетак су практичне мудрости. Те врлине морају наћи свога корена у поштовању себе самога. *Смајлс.*

У породици млади људи дужни су поштовати родитеље; ван породице, свакога; у самоћи, себе.

Деметријус.

Влада, ма која била, створена је за народ. Народ није створен за владу. И народ је у праву да опозове, поништи, прошири, сузи и објасни овлашћења која је дао. *Д. Олбах.*

Нека онај који хоће да покреће свет научи пре свега да покреће себе. *Сократ.*

Пикупио: **Љ. В. С.**

Белешке

Национални Савез Југословенских Адвоката

Друштво Хрватских Адвоката, на својој годишњој скупштини одржаној 27. пр. мес. у Загребу, решило је да приступи Националном Савезу Адвоката наше Краљевине и у том смислу овластило је новоизабрану Управу Друштва да предузме шта треба.

Наше Удружење, на основу мандата добивеног од годишње скупштине за оснивање Савеза, у споразуму са Друштвом наших хрватских колега, отворило је Савез у току идућег месеца. То ће се оснивање обавити на једном скупу, који ће се вероватно сазвати у Загребу. Наш делегат г. Љуб. Стефановић, отпутоваће ускоро у Загреб ради претходног споразума у томе циљу.

Наши делегати за Француску

За конгрес француских адвоката и свечаности обављања Палате Правде у Ремсу, који ће се одржати од 17. до 20. маја о. г. наше је Удружење одредило за своје делегате г. г. Љубомира В. Стефановића, првог потпредседника, Бору Л. Поповића, члана Управе и Др. Видана О. Благојевића, адвоката овдашњег. Са њима ће отпутовати за Француску и изасланици Друштва Хрватских Адвоката и Љубљанске Адвокатске Коморе.

Наш одређени представник присуствоваће 21. овог месеца у Паризу конституирајућој седници Међународног Савеза Адвоката, на којој ће се изабрати привремена Управа до првог редовног Конгреса Савеза и претресати и примити пројекат статута Савеза.

Наш закон и судски закони

Проучавање предлога закона о адвокатима довршава се у Секцији Законодавног Одбора и у току идуће седмице биће упућен пленуму Законодавног Одбора.

Министар Правде је на основу овлашћења Краљевским Указом поднео Народној Скупштини предлог закона о грађанском судском поступку.

Рад на судским законима убрзано се спроводи у Народној Скупштини.

Постављање јавних правозаступника

Г. Министар Правде поставио је:

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду, Петра Петровића, писара Касационог Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Чачанском Суду Миливоја Туцаковића, писара истог Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Плевальском Суду Радула Јауковића, бившег председника истог Суда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Ужичком Суду Милија Јовичића, судију Пријепољског Првостепеног Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Окружном Подгоричком Суду Д-р Илију Вујовића, адвокатског приправника из Подгорице.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Живојина Васовића, јавног правозаступника из Крагујевца.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Јована Велимировића, секретара Првостепеног Суда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Врањском Суду Вранислава Анимовића, јавног правозаступника из Тетова.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду, Станоја Јанковића, секретара Крагујевачког Првостепеног Суда у оставци.

Више Судије

Именовани су:

За судију Касационог Суда у Београду Светозар Радовић, судија Апелационог Суда у Новом Саду.

За председника Пећког Првостепеног Суда Стеван Живковић, судија Пожаревачког Првостепеног Суда.

За председника Кумановског Првостепеног Суда, Јован Кулић, судија Чачанског Првостепеног Суда.

За саветника Вишег Земаљског Суда у Љубљани, Д-р Јосип Кавчић, начелник Министарства Правде.

За већника банског стола у Загребу Јосип Мрњавчић, судски већник код Судбеног Стола у Загребу.

За вишег Земаљског судског саветника у Сплиту Д-р Анте Бузолић, земаљски судски саветник у Окружном Суду у Шибенику.

За већника Одељења Б. Стола Седморице у Загребу Д-р Иван Вук, саветник вишег Земаљског Суда у Љубљани.

Пензионисани су:

Д-р Михајло Подује, виши земаљски судски саветник у Окружном Суду у Сплиту.

Постављења у Министарству Правде

За инспектора Министарства Правде постављен је Миливоје Радојчић, председник Кумановског Првостепеног Суда.

Кретање Судија

Постављени су:

За судију Среског Суда у Прелогу Д-р Иван Дикић, судски приправник код Среског Суда у Прелогу.

За државног одветника код Окружног Суда у Тузли Д-р Љубомир Симић, судски подсаветник истог Суда.

За земаљског судског саветника у Окружном Суду у Дубровнику Танко Беута, земаљски судски саветник котарског Суда у Стону.

За судију Чачанског Првостепеног Суда Милутин Тоскић, секретар истог суда.

За судију Пожаревачког Првостепеног Суда Радосав Јојић, секретар истог суда.

За судију Пећког Првостепеног Суда Милан В. Стевановић, писар Београдског Првостепеног Трговачког Суда, истипани судијски кандидат

За судију Ћупријског Првостепеног Суда Властимир Цветковић, судија Првостепеног Пећког Суда.

Уважене су оставке:

Јосипу Подградском, судији Среског Суда у Великом Бечкереку и

Пензионисани су:

Бранко Шиц, судија Окружног Суда у Белој Цркви и Живојин В. Милорадовић, судија Ћупријског Првостепеног Суда.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (броширано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С. (латиницом)	„	30·—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 „ПОЛЕТ" ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Авакумовић Ј. Ђ. Енглеска, Француска и Српска порота, Београд 1885. год.
Алимпић Д., Управне власти у старој Српској Царевини, Београд 1921. год.
Андрејевић А., Наш брак и реформа његова, Вел. Бечкерек 1919. год.
Богишић В., Десетина судских записа из Паштровића, Београд 1906. год.
Весић М. Р. Др., Природни подмет међународног права (Начело народности) Београд 1892. год.
Гавриловић Мих. Др., Мплош Обреновић књ. I—II. Београд, 1908/9. год.
Гершић Гл., Природа државине и основа њене правне заштите, Београд 1885. год.
Ђорђевић Андра, Наследно право Краљевине Србије, Београд 1910. год.
„ „ „ О праву својине и правним одношајима на водама у Србији Београд 1905. год.
Јовановић Слободан, О дводомном систему, Београд 1899. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908.
„ „ Макиавели, Београд 1907. год.
Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883. год.
Миљковић М. Ђ., Књежевина Србија, Београд 1876. год.
Миловановић Гргур, О слободној штампи уопште, Београд 1901. год.
Митровић Чеда Др., О брачним паричицама, књ. I.
Новаковић Стојан, Средновековна Србија и Римско Право, Београд 1906. год.
„ „ Уставно питање и закони Кара-Ђорђевог времена, Београд 1907 г.
„ „ Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
„ „ „ Утицај судије на јавни морал, Београд 1907. год.
„ „ „ О правном карактеру удовичкога ужитка и о његовом упису, Београд 1904. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пирочанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пирочанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Ранке Леополд, Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Руварац Иларион, Montenegrina, прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Суботић М. Д. Др., Отпуст без казне, Београд 1914. год.
„ „ „ „ О кривоклетству и лажном свелочењу по казненом праву, Београд 1907. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Поштарина плаћена у готову

Број 5 · Београд, мај 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од $2^1/_2$ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Михајла 17, I спрат, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА:

Spor madžarskih optanata sa Rumunijom, od *Dr. Drag. Arandjelovića,* profesora Univerziteta . 81

Природа рока одређеног у кратком поступку и правне последице пропуштања истог од *Србислава М. Ковачевића,* судије Касационог Суда 85

Године старости као услов за стицање пасивног изборног права од *Д-р Видана О. Благојевића,* адвоката 88

Есконтна листа од *Бор. А. Милојковића,* судије у пензији 90

Упућивање на царницу по § 58, Стец. Поступка од *Јов. Б. Мијушковића,* судског писара . . . 92

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, одржана 11. марта 1928. год. у Београду. Међународни Савез Адвоката. IV „Бранич" часопис Удружења Јавних Правозаступника. V. Скупштина Савеза француских адвоката у Тунису. VI. Конференција у Братислави VII. Сузбијање бесправних правозаступника 93

Судска и административна пракса:

Ранг између судија Првостепених Судова, ако су у истој групи одређује величина основне и положајне плате, Саопштио Т. И. 96

Садржај случајно нестале исправе може се, сем заклетвом, утврђивети свима осталим доказним средствима, па и сведоцима — § 205, став. П. Грађ. Суд. Поступка. Саопштио Милован Р. Крцић, адв. 97

Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно Право 99

Белешке:

Више судије 100

Кретање судија 100

Постављање и разрешење јавних правозаступника 100

Исправке 100

Напомена 100

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

ШТАМПА „ТУЦОВИЋ", БЕОГРАД, МАКЕНЗИЈЕВА 3. — ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35.

Дата је у штампу књига:

СУДСКА ПРАКСА

ЗА 1927. ГОДИНУ

у којој ће бити објављено преко 600 одлука Касационог Суда

Цена је књизи **у претплати 100 динара**. Претплату треба слати уреднику **г. Србиславу Ковачевићу,** судији Касационог Суда на чековни рачун код Поштанске Штедионице Бр. 54204 или Књижарници **„Полет“** на чековни рачун код Поштанске Штедаонице Бр. 52117 са назначењем да се шаље као претплата за „Судску праксу“

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, мај 1928. Број 5

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Spor madžarskih optanata sa Rumunijom

— Dr. Drag. Arandjelović, profesor Univerziteta —

I. Uvod

1. U našoj javnosti bilo je više puta govora o sporu madžarskih optanata sa Rumunijom zbog nepokretnih madžarskih dobara u negdašnjim madžarskim oblastima sada prisajedinjenim Rumuniji. Njime se bavilo Društvo Naroda i ranije a i prilikom svoga poslednjega sastanka, u martu mesecu ove godune, kada je Društvo zauzelo jedno gledište, sa kojim se Rumunija nije složila. Pitanje je interesantno ne samo sa političkog gledišta nego i naročito sa pravnog. Pošto i naša država, kao i Čehoslovačka, ima iste takve sporove sa Madžarima kao i Rumuni, to će, pojmljivo, ovo pitanje interesovati čitaoce »Braniča«. Ali kako je pisac ovih redaka od naše države odredjeni *sudija* u Medjunarodnom Mešovitom Izbornom Sudu, koji ovaj spor izmedju naše države i madžarskih tužilaca ima da presudi, to je onda razumljivo što ću se za sada ograničiti strogo samo na to da u kratko izložim *predmet spora* i *gledišta* i jedne i druge parnične strane, ostavljajući čitaocima »Braniča« da sami donesu svoj sud.

2. Madžarski državljani, čija dobra leže u oblasti Transilvanije (Erdelju), anektovanoj od strane Rumunije na osnovu trijanonskog ugovora o miru, podigli su protiv rumunske države kod rumunsko-madžarskog Medjunarodnog Mešovitog Izbranog Suda tužbu za povraćaj dobara, a na kojima je Rumunija, putem eksproprijacije, izvršila po novome agrarnom zakonu agrarnu reformu. Madžarski državljani osnivaju svoje pravo na povraćaj dobara na članu 250. trijanonskog ugovora o miru koji glasi:

»Bez obzira na odredbe čl. 232. i Dodatka Odeljku IV. dobra, prava i interesi ugarskih pripadnika ili društava pod njihovim nadzorom, koji leže na teritorijama nekadašnje austro-ugarske monarhije, neće se moći uzaptiti ili likvidirati saobrazno tim odredbama.

Ta dobra, prava i interesi vratiće se zainteresovanim, oslobodjeni od svake takve mere ili od svake druge mere raspolaganja, prinudne administracije ili sekvestra, preduzete od 3. novembra 1918. do stupanja u važnost ovog Ugovora. Oni će se vratiti u stanju u kome su bili pre primene mera, o kojima je reč.

Potraživanja, koja bi na osnovu ovog člana mogli uputiti ugarski pripadnici, podneće sa Mešovitom Izbornom Sudu predvidjenim u članu 239.«

Na osnovu ove odredbe Madžari smatraju da na od Rumunije anektovanoj oblasti (Transilvaniji) državljani madžarski ne mogu ni u kom slučaju biti lišeni, ni na kakav način, svojih dobara, osim ako im se da puna naknada od strane države koja ih tih dobara lišava, da na ovoj teritoriji ne mogu biti lišeni prava da sačuvaju svoja dobra u naturi i, najzad, da je, u slučaju povrede ovih prava, za sporove, koji otuda potiču, nadležan mešoviti izbrani sud, koji se po trijanonskom ugovoru o miru ima obrazovati izmedju Madžarske i naslednih država (čl. 239). Osim pozivanja na čl. 250 trijanonskog ugovora o miru Madžari se pozivaju i na princip medjunarodnog prava po kome, vele, strani državljanin ne sme biti lišen svojine bez pravične naknade ni u slučaju kad bi to jedna država radila sa svojim sopstvenim državljanima[1]) kao i na čl. 63. trijanonskog ugovora o miru, po kome su optanti slobodni da sačuvaju svoja nepokretna dobra koja imaju na teritoriji druge države, gde su imali svoj domicil pre opcije. A to znači, vele, da ne mogu biti prinudjeni da ih prodaju, a kad to ne mogu, onda, a fortiori, ne mogu im dobra biti ni konfiskovana. Kad jedan stranac ima izvesna prava, koja se osnivaju na jednom medjunarodnom ugovoru, onda nije mogućno da ga jedan nacionalan zakon liši prava, čak ni onda ako bi iz toga poticala i kakva nejednakost, tvrde Madžari.

---

[1]) U potvrdu madžarskog gledišta de Lapradelle navodi u knjizi La réforme agraire roumaine, str. 25, pored drugih slučajeva, i jednu presudu izbornoga suda od 2 septembra 1920 o dobrima kongregacija francuskih, britanskih i španskih koje je uzaptila portugalska vlada usled proglašenja republike. Tu se veli da presuda ima dva osnova: 1) Portugalija je radila u sferi svoga prava kad je ukinula kongregacije religiozne i uzela za državu njihova dobra; 2) ipak zakonitost ovoga postupka uslovljena je pravičnom naknadom povredjenim licima. I tako portugalske kongregacije, nemajući mogućnosti da zaštite svoje pravo vlasništvo protiv vlade svoje države, lišene su zakonite naknade, a koju dobijaju strane kongregacije, koje štiti diplomatska akcija njihovih vlada.

Rumunski državni zastupnik osporavao je nadležnost Medjunarodnog Mešovitog Izbranog Suda za presudjenje ovoga spora, madžarski državni zastupnik branio je nadležnost suda. O ovom pitanju izveden je vanredno brižljiv postupak. Tužba, drugi spisi i plediranja (osim podnesenih stručnih mišljenja) iznose 424 štampanih strana.[2] [3].

Izborni mešoviti sud rumunsko - madžarski odlučio je 10. januara 1927 da je nadležan za sudjenje u glavnoj stvari. Njegovi se razlozi o nadležnosti osnivaju na odnosne propise trijanonskog ugovora o miru, koje zasnivaju njegovu nadležnost, tako da se razvija odluka o nadležnosti »tumačeći ugovore, koji u ovoj stvari dolaze u obzir«. U odluci se kaže: »Uzevši u obzir da prvo treba istaći da su sile, unoseći čl. 250 u trijanonski ugovor o miru, htele da dobra madžarskih državljana, koja se nalaze na teritoriji bivše austro-ugarske monarhije, potpuno zaštite od sviju mera spomenutih u čl. 232, i da ih stave pod zaštitu opšteg medjunarodnog prava...« Dalje se veli: »Uzevši u obzir da iz čl. 232 i 250 jasno izlazi da likvidacija u smislu čl. 250 može biti bilo likvidacija ratna bilo likvidacija posleratna i da je smisao i jedne i druge likvidacije isti i da se one samo po svome cilju razlikuju: da se i u jednom i u drugom slučaju radi o tome da se dobra, prava i interesi bivših neprijatelja podvrgnu postupanju koje odstupa od pravila generalno primenjivanih u pogledu postupanja sa strancima i u pogledu principa poštovanja stečenih prava...« Sud smatra da je nadlezan za to što nadležnost zavisi od toga da li mere preduzete prema madžarskim dobrima dolaze u one koje predvidja čl. 250, pa ako bi to našao, onda već postoji njegova nadležnost, ali to može sud utvrditi samo tako ako se upusti u glavnu stvar.

2. Zbog ove odluke suda o svojoj nadležnosti povukla je Rumunija 24 februara 1927 godine rumunskoga sudiju iz suda te da spreči odluku suda u glavnoj stvari, izveštavajući o tom postupku Savet Društva Naroda prema članu 11 odelj. 2. pakta. I Madžarska se obratila na Savet 7 marta 1927. g. na osnovu člana 239 ugovora o miru, koji glasi: »Obrazovaće se jedan mešoviti izbrani sud izmedju svake od sila savezničkih ili udruženih s jedne i Ugarske s druge strane. Svaka zainteresovana vlada odrediće jednoga sudiju. Predsednik će bili izabran po dogovoru obe zainteresovane vlade. U slučaju da ne dodje do sporazuma, predsednika suda i dva druga lica sposobna da ga zamene .. izabraće Savet Društva Naroda... Ako jedna vlada ne odredi gore predvidjenog sudiju, onda će, kad je mesto prazno, ovaj sudija biti izabran od protivne vlade izmedju dva lica gore spomenuta....« A § 1 dodatka članu 239 trijanonskog ugovora o miru naredjuje: »U slučaju smrti ili ostavke jednoga člana suda ili ako koji sudija, ma sa kojeg razloga, ne može da vrši svoje dužnosti, onda će se u cilju njegove zamene postupiti na isti način kao i pri njegovom naimenovanju.«

Medjutim Savet Društva Naroda još nije postupio po gornjim propisima i na mesto rumunskog sudije drugi sudija nije odredjen, ma da je ta stvar već dva puta zanimala Društvo Naroda. Ali su i Madžarska i Rumunija angažovale najuglednije svetske pravnike da odbrane njihove odnosne teze.[4]

II. Madžarsko gledište

3. Branioci *madžarskoga* gledišta tvrde[5]) da se još u sporu Betsey (24. februara 1804) izmedju Ujedinjenih Američkih Država i Velike Britanije otpočeo utvrdjivati princip da su izabrani sudovi sami pozvani da ispituju da li jedno pitanje spada u njihovu nadležnost, naravno ako što drugo ne odredjuje ugovor, kojim se njihova nadležnost osniva. Ali nije se moglo učvrstiti shvatanje u koliko su parnične strane vezane takvom odlukom suda. Grotius je tvrdio da je odluka suda u svakom slučaju obavezna, kome se pridružio i Puffendorf. S druge strane Vattel je bio mišljenja da parnične strane nisu obavezne primiti odluku »ako sudije prekorače svoju vlast i odluče o onome što im u istini nije bilo povereno da odlučuju«. Razni drugi pisci o medjunarodnom pravu zastupali su gledište o uzrocima ništavosti sudske odluke, medju njima i o uzroku ništavosti zbog prekoračenja vlasti (l'excès de pouvoir), koji je, medju ostalim, priznao i Institut za Medjunarodno Pravo. Ipak do prve haške konferencije mira (1899) nije se postiglo jednostavno mišljenje u pogledu uzroka ništavosti ni u nauci ni u praksi država.

Na prvoj haškoj konferenciji mira bila je predložila ruska delegacija ovo: treba prvo

[2]) A. de Lapradelle, Recueil de la jurisprudence des Tribunaux arbitraux mixtes crées par les Traités de Paix, IV. Compétence, Paris 1924.

[3]) O ovom pitanju obe parnične strane tražile su stručno mišljenje od najčuvenijih svetskih pravnika. Za *madžarsku* tezu videti La réforme agraire roumaine en Transylvanie devant la justice internationale et le conseil de la Société des Nations. Paris 1928. Za *rumunsku* videti La réforme agraire en Rommanie 1927 i druga sveska 1928.

[4]) Za madjarsku tezu dali su svoje mišljenje, pored ostalih, de Lapradelle, Dupuis, Pillet, J. Berthélemy, (u knjizi navedenoj u primedbi pod 2), za rumunsku: H. Barthélemy, Duguit, Jèze, Lyon - Caen, Politis, Schucking, Wahl, Capitant, Nimeyer, Salandra (u knjizi pod primedbom 3).

[5]) B. Dr. Alfred Verdross, die Verbindlichkeit der Entscheidungen internationaler Schiedsgerichte uber ihre Zuständigkeit, Wien 1928.

postaviti načelo da odluka suda ne podleži daljem ispitivanju, pošto je glavna svrha izbranoga suda da spor definitivno raspravi. Ruski delegat Martens naročito je naglašavao: »cilj arbitraže je u tome što je od trenutka uredno proglašenja odluke izbranoga suda *sve svršeno* i samo je zla volja može napadati«. Kao izuzetak od ovoga načela čl. 26. projekta predvidjao je tri uzroka ništavosti: zbog ništavosti sporazuma o izbranom sudu, zbog prekoračenja vlasti i zbog dokazane podmitljivosti izbranoga sudije. Na suprot tome holandski delegat, Aser, pitao je: »da li se ne bi mogla naći neka vlast kojoj bi pripala dužnost da proglasi odluku ništavnom te da ova ocena tako sudbonosna ne bi zavisila od samovolje ili od inicijative osudjene države«. I predsednik ispitivačkog komiteta, Buržoa, bio je mišljenja »da nije mogućno predvideti slučajeve ništavosti ne znajući, u isto vreme, ko će ceniti ove slučajeve«. Po shvatanju branilaca *madžarske* teze rezultat pregovora na haškim konferencijama mira bio je čl. 37. sporazuma o mirnom rešavanju medjunarodnih sporova, koji, izmedju ostaloga, odredjuje da pristanak na izbrani sud »obuhvata i obavezu savesnoga podvrgavanja odluci suda«, dalje član 73., po kome je »sud ovlašćen da utvrdjuje svoju nadležnost tumačeći sporazum o izbranom sudu kao i druge ugovore koji se odnose na dotični slučaj, primenjujući pravne principe«, kao i član 81. po kome »odluka izbranoga suda valjano proglašena i dostavljena zastupnicima stranaka u sporu odlučuje spor definitivno i bez apelate«. Madžarski branioci pozivaju se i na Lamasch-a koji tvrdi: »Ne može se pomiriti sa ovom odredbom (čl. 37.) ni mišljenje da država, koja je izgubila spor, ima da bude sama sudija o pitanju: da li je odluka suda ništavna i da li usled toga ona ima prava da odbije izvršenje odluke ili čak da može izvršenje odbiti s toga, što je ona u protivnosti sa državnom čašću ili njenim životnim interesima«.

4. Iz istorije razvića haških konvencija o miru izvode branioci *madžarske* teze da su njihovi redaktori bili složni u tome: da se pobijanje zbog ništavosti nadležno proglašene odluke ima dotle isključiti dok se ne ustanovi sudska viša instancija za pregledanje odluke. Jer po njihovom mišljenju bolje je, u interesu *pravne sigurnosti*, da se *sve* odluke proglase prosto obaveznim nego da se samoj osudjenoj državi ostavi da ceni ništavost odluke. Ipak Verdross (n. n. m. str. 6) priznaje da odluka jednoga izabranoga suda o svojoj nadležnosti nije uvek za parnične stranke obavezna nego samo onda kada se ona prikazuje kao *tumačenje* ugovora, kojim je izbrani sud ustanovljen. I poziva se za to na čl. 73. haškog sporazuma koji dopušta sudu da »odredi svoju nadležnost *tumačeći* ugovor o izabranom sudu i druge ugovore koji mogu doći u ovoj stvari u obzir...« Kad sud tako postupi, onda je odluka o nadležnosti obavezna za parnične strane, i ako bi u sporu pobedjena država imala osnovanih razloga smatrati da je sud pogrešno protumačio ugovor o izbranom sudu i druge odnosne ugovore. Svaki medjunarodni izbrani sud, kad nema protivnog dogovora stranaka, ima dva zadatka: prvo da odluči o svojoj nadležnosti i za tim drugo o glavnoj stvari.

III. Rumunsko gledište

5. *Rumunska* teza o nenadležnosli suda osniva se na tome da se član 250 trijanonskog ugovora o miru tiče samo onih *likvidacija* madžarskih dobara, koje se vrše u cilju reparacija, koje Madžarska ima plaćati; da se *eksproprijacija* u cilju izvodjenja agrarne reforme, koja pogadja *sve* posednike, i rumunske i strane državljane, ne može uporediti sa likvidacijom, za koju je *jedino* nadležan medjunarodni mešoviti izbrani sud; da, kad se naročito ističe da je ekspropriacija protivna opštem medjunarodnom pravu, jer je naknada data ekspropriranim sopstvenicima nedovoljna, treba istaći da je naknada odredjena po jednim istim načelima i za rumunske i za madžarske sopstvenike, i da u svakom slučaju sud nije nadležan da o toj nedovoljnosti sudi.

6. Po *rumunskoj* tezi agrarna reforma, otpočeta još pre rata u svrhu socijalnog mira i socijalnog morala, nije ratna mera prema neprijateljskim dobrima, nije mera koja pogadja birše neprijatelje, posednike zemalja kao neprijatelje, pošto se primenjuje i na Rumune i u opšte na sve sopstvenike. Suditi o ovoj reformi ne može Mešoviti Izbrani Sud, jer je to van njegove nadležnosti, koja je ograničena na likvidaciju dobara bivših neprijatelja. Prisvajanje sudjenja o ovoj stvari nije ništa drugo do uzurpacija vlasti. Odluka koju je sud doneo 10. januara 1927. ne spada u njegovu nadležnost, i ona ostaje mrtvo slovo, jer predstavlja prisvajanje vlasti, koju on nema. Zato Rumunija, povlačeći iz suda svoga sudiju, neće ni da se upušta u glavnu stvar pred ovim sudom.

7. Prema *rumunskoj* teži Madžarska traži za svoje optante ne jednako postupanje sa domaćim posednicima zemalja, sa savezničkim i neutralnim, nego postupanje *privilegisano*. Po madžarskom shvatanju izlazilo bi da Rumunija, blagodareći večitoj privilegiji madžarskoj, ne bi nikad mogla preduzeti na svojoj teritoriji agrarnu reformu, pored sve nevolje koja to imperativno nalaže. Ali ni ugovori o miru ni opšte medjunarodno pravo ne sprečavaju Rumuniju da izvede agrarnu reformu. Afera »madjarskih optanata«, i ako izgleda pravna afera, nesumnjivo je čisto političkog karaktera. Pored

načela da je svojina stranaca nepovrediva stoji načelo da svaka država ima pravo da na svojoj teritoriji izvodi agrarnu reformu kako ona za shodno nadje, i prava stranaca ne mogu se smatrati kao povredjena kad njihove zemlje budu podvrgnute istom agrarnom režimu kao i zemlje domorodaca. Odreći Rumuniji ovo pravo značilo bi poricati joj zakonodavnu nezavisnost, značilo bi sprečiti je da na svojoj teritoriji obezbedi socijalni mir.

8. Branioci *rumunske* teze tvrde da se Rumuniji ne može činiti zamerka što odbija nadležnost mešovitog izbranog suda za sudjenje ove stvari kada je već pred istim sudom pledirala o pitanju nadležnosti. Jer, vele, ona je izjavljivala da pledira pred sudom samo iz obzira pažnje prema sudu, što je i njen zastupnik Millerand više puta istakao u toku svoga plediranja o nenadležnosti suda, izjavljujući, u ime rumunske vlade, da zadržava pravo da prema odluci zauzme ovako ili onako gledište. Prema tome Rumunija je slobodna da tvrdi da je ova odluka suda o nadležnosti akt koji ne postoji. I pošto je sud odlučivao o stvari, koja nije poverena njegovoj nadležnosti, nego hoće da ceni odredbe zakona, koji se odnosi na rumunsku suverenost, onda on time uzurpira vlast; njegova je odluka bez vrednosti, ona ne vezuje stranke, i ove se mogu slobodno obratiti Društvu Naroda i poveriti mu stvar. Proglašujući sebe nadležnim za rešenje spora sud je odlučivao o glavnoj stvari. On je prečutno odlučio da su agrarne mere rumunske, koje se primenjuju na sve posednike na rumunskom zemljištu, u pogledu madžarskih podanika mere likvidacije, i pod tim izgovorom on je sebi prisvojio jednu nadležnost u oblasti koja nije njegova; time je pak pogazio nadležnost rumunske jurisdikcije. U tome leži uzurpacija vlasti i njegova je odluka ne samo ništavna nego nepostojeća. A kad jedan akt pravno ne postoji onda biva tako kao da ga nikad nije ni bilo. Pravni put je zacelo otvoren ali on nema da proglašava ništavost akta. Ne može se proglašavati ništavost akta koji pravno ne postoji. Kada će se pak jedan akt smatrati da ne postoji? Uvek kad nedostaje jedan od konstitutivnih elemenata pravnoga akta. Na pr. kad nema volje. Kada jedna odluka potiče od jedne administrativne ili sudske vlasti, onda ima drugi jedan bitan elemenat, čiji nedostatak povlači nepostojanje akta. Potrebno je da je vlast, koja je odlučila, oslala u granicama, odredjenim joj objektivnim pravom, kojemu je podvrgnuta. U ovim granicama nadležnost može biti podeljena izmedju više činovnika, i ako, ne izlažeći iz njih, jedan od njih preduzme jedan akt, koji spada u nadležnost drugog, njegova odluka nije nepostojeća, ona je samo ništavna. Ali ako činovnik predje granice, koje su povučene vlasti, kojoj on pripada, ako izadje iz oblasti, koja pripada vlasti, kojoj on pripada, onda on vrši uzurpaciju vlasti i njegova je odluka nepostojeća. Tako u zemljama, kao što je Francuska, koje razdvajaju sudsku oblast i oblast administrativnu, administrativni činovnik koji izvrši koji akt, koji ne dolazi u domen administrativni nego u sudski, vrši uzurpaciju vlasti i njegova je odluka bez vrednosti. Na pr. on izda nalog da se neko zatvori: ovde nije samo prekoračenje vlasti nego uzurpacija vlasti. Nije samo akt ništav, nego akt koji ne postoji ili, tačnije, nema ničega.[6]) Odluka rumunsko-madžarskog mešovitog izbranog suda najbolji je dokaz o tome. Ona je izašla iz domena koji mu je odredjen objektivnim medjunarodnim pravom kao i administrativna vlast koja bi donela sudsku odluku. Kao i ona on je izvršio uzurpaciju vlasti i doneo odluku koja ne postoji. Agrarne mere, koje je Rumunija preduzela u opšte, ne primenjujući ih samo na madžarska dobra, nisu mere likvidacije ni sekvestra. Sledstveno, oglašujući ce nadležnim da odlučuje o reklamacijama madžarskih podanika, sud je neosporno izašao iz domena strogo odredjenog i tačno postavljenog trijanonskim ugovorom; usled toga njegova odluka nema nikakve vrednosti. Alvarez, potpredsednik instituta za medjunarodno pravo, izražava se o istom pitaniu ovako: »Mešoviti izbrani sud, ustanovljen trijanonskim ugovorom o miru, ustanovljen je samo za slučajeve ratne likvidacije specijalno označene istim ugovom i potpuno strane agrarnoj reformi, jednoj meri socijalnoj, generalnoj, zamišljenoj davno pre ugovora. Njegova se nadležnost ne prostire dalje. Sledstveno, proglašenje nadležnosti, koju je učinio sud da bi mogao suditi o madžarskim reklamacijama, nema nikakve vrednosti. To proglašenje treba smatrati kao da ne postoji.« Henri Fontaine, potpredsednik belgijskog Senata, pisac čuvenih knjiga o arbitraži, govoreći o tome šta može da učini stranka, koja je žrtva sudskog prekoračenja vlasti, veli: »Povredjena stranka može ili da odbije izvršenje presude, jer niko ne može biti prinudjen da se pokloni pred onim što po zakonu ne postoji, ili da, kao što je učinila Rumunija, odbije učestvovanje u postupku, koji pravno ne dovodi ni do čega.«

(Svršiće se).

[6]) Dugult, u nav. delu str. 152.

Природа рока одређеног у кратком поступку и правне последице пропуштања истога

— Србислав Ковачевић, судија Касационог Суда —

— Наставак —

Кад тужени налази, да има основа да оспори тужиочево тражење и да се упусти у редован поступак, он онда особеним актом, који даје суду тражи: 1. да суд задржи од извршења своје осудно решење и 2., даје суду на знање, да хоће да се упусти у редован поступак, јер свака његова одбрана предвиђена у Закону повлачи за собом одређивање рочишта и достављање одбране туженога тужиоцу на одговор и по том на рочишту настаје извиђање, пледирање странака, чији је после резултат судска одлука, о којој ћемо ниже говорити. Зато он у акту којим тражи задржање подноси доказе и наводе за редован поступак.

Кад суд добије овај акт са доказима, упушта се у оцену питања да ли има места задржању осудног решења од извршења. Суд ће у овом случају сумарно без саслушања тужиоца оценити поднете доказе и наводе, § 455. гр. с. п., и ако се сада овом оценом поколеба судско убеђење, које је стекао на основу исправе приликом доношења осудног решења, он ће одмах донети одлуку да се задржи осудно решење од извршења и о томе писати одмах извршној власти, јер је ово решење одмах извршно и не подлежи жалби — § 459. II. ст. гр. с. п. (Др. Ар. Правне расправе стр. 104.)

Не узмогне ли пак поднети доказе да ови поколебају раније стечено судско убеђење, суд ће одбити туженога од тражења решењем, против кога има места жалби.

Што се тиче редовног поступка, који се у истом акту на основу поднетих доказа тражи, суд нема права у то да се упушта и цени има ли места истом или нема, јер неспорно је да му има места, чим је тужени оспорио тужиочево тражење.

Дакле, питање о задржању решења од извршења и питање о обављању редовног парничног поступка два су потпуно одвојена питања потпуно независно једно од другога. Суд у овом тако званом кратком поступку расправља само и једино процесно-правну радњу задржавања осудног решења од извршења или одбијање од ње. Одбрана туженога на коју он има права и без одлуке и одобрења Суда, не улази у питања која се расправљају и решавају у кратком поступку, већ је то питање које долази у опсег редовног поступка. Ово се види из текста § 453. „суд ће решење зауставити и рочиште за редовно суђење одредити", § 455. „тужени ... може захтевати да се решење задржи од извршења" и § 459. „суд ће од извршења решење задржати а тим поводом по постојећој тужби рочиште ради суђења одредити."

Сад да видимо какве су последице судског решења о задржању осудног решења од извршења или одбијању од тог тражења.

1. Суд је задржао решење од извршења. У том случају по обављеном редовном поступку могу наступити у главном два случаја, да је тужени успео доказати своју одбрану или није успео. У првом случају суд доноси пресуду којом тужиоца потпуно или делимице одбија од његовог тражења и у пресуди наглашава, да се њом замењује раније осудно решење а у другом доноси пресуду којом тужиоцу досуђује тражење по тужби у целости или делимице са истим наглашавањем односно ранијег решења.

2. Суд је одбио тужиоца од тражења задржања осудног решења од извршења. У том случају извршна власт по поступку приступа извршивању решења независно од редовног поступка, који се пред судом по праву туженога обавља. У томе и јесте најглавније тежиште кратког поступка, да се не заустављa наређени извршни поступак. Туженога је кривица, што није био у стању да поколеба судско уверење при доношењу решења о задржању, те има да прими извршни поступак у оном стању, у коме се затекне у времену, кад суд донесе пресуду по редовном поступку, која би га ослобођавала од обавезе. Он је одговоран за све трошкове направљене у извршном поступку до тог времена. А ако жели да спречи тај поступак њему стоји на расположењу, да депонује код исте власти или код суда целокупну досуђену суму, која би се задржала до пресуде по редовном поступку. Само онда нема права да тражи да новац остане у депозиту до пресуде, већ исти одмах припада повериоцу.

И овде се редовни поступак мора да сврши пресудом као и у првом случају. И овде суд доноси пресуду којом се замењује раније осудно решење.

Шта ће наступити, ако пресуда буде донета пошто се раније потпуно изврши извршни поступак по осудном решењу а тужени буде пресудом ослобођен плаћања по решењу. У том случају тужени може на

основу пресуде тражити повраћај новаца датих по осудном решењу или накнаду штете од тужиоца, ако му је имовина продата за наплату по осудном решењу.

Из досадањег разлагања видели смо, да акт задржања осудног решења ни у колико не тангира редован поступак, на који тужени има права по Уставу и по Закону, у коме има да доказује одбрану у материјално правном смислу.

У поменутим законским прописима одређени су рокови у којима се може тражити задржање осудног решења од извршења. Ови су дакле рокови одређени само за ту процесно-правну радњу а не односе се и на редовни поступак, који суд по званичној дужности не само да не сме да спречава, него је дужан и да га обави, чим је тужени оспорио тужиочево тражење. Законодавац доносећи одредбе кратког поступка мислио је једино на процесно правне радње: пријем тужбе, доношење решења по кратком поступку или одбијање његово, предају решења странама и наређивање извршног поступка. Закон је забранио туженом жалбу против решења — § 454. гр. с. п. Она је сасвим логична, кад је у истом пропису наређено да се осуда има и извршити и кад је остављено туженоме два независна једно од другог права и то право на задржање решења од извршења и право на редован поступак. Ако прво не употреби друго му несумњиво стоји и може га употребити кад хоће, само ако налази, да ће у редовном поступку моћи изменити раније донето решење у своју корист. Може и особену парницу да поведе за ослобођење од обавезе или за своје потраживање према тужиоцу, које је могао пребити по § 903. гр. з.

Полазећи са тог гледишта, да су ова два поступка потпуно одвојена и независна, долазимо до чистог и јасног резултата, да је рок у кратком поступку одређен само као рок за обуставу извршног поступка по осудном решењу. На овај начин ни у колико се не вређају прописи и тенденција законодавца, да је овај поступак уведен у интересу брзине. Сав поступак иде својим законом прописаним током. Неумесним тражењем тај се ток не спречава.

Према томе кад је тужени пропустио рок остављен му Законом да може обуставити извршни поступак, тиме је изгубио право на ову процесно правну радњу т. ј. на тражење да се суд на основу навода и доказа поднетих у задоцнелом акту, којим тражи задржање осудног решења од извршења, може у опште упуштати у оцену тога питања. А последица је овога продужење извршног поступка. Из овога јасно излази да тужени неосновано и после рока не може да омета извршење, дакле не вређа се брзина поступка.

Али његово право на редован поступак овим се ни у колико не тангира. Њему остаје ово право. Оно није везано за рок.

Ако би се сматрало, да се ово тражење може узети као задоцнели одговор на тужбу и да треба са њом поступити као и у случају § 111. гр. с. п. ипак то не може имати утицаја да измени наше гледиште, јер у кратком поступку овакав акт манифестује оспоравање тужиочеве тражбине, што значи позивање суда, да спор реши у редовном поступку. Па схватајући овај акт као такав, његово закашњење не може значити обуставу редовног поступка. Јер и у редовном поступку, задоцњавање са одговором или неподношење одговора нема за последицу губитак права на редован поступак већ само на процесно правну радњу не давање одговора тужиоцу уз рочишни позив. Али он не губи право, да на рочишту све наводе и доказе из одговора истекне као своју одбрану, а то значи, да изазове тужиоца да мора одговарати на његову одбрану. Или ако тужени у опште не одговара, суд не може ценити тужиочево тражење и доносити одлуку којом спор расправља, већ и преко тога мора одредити рочиште и позвати на исто и туженога и на тај начин дати му прилике, да се брани од напада тужбе. Све ово што важи за тужбу по редовном поступку важи и за одбрану туженога у кратком поступку. Сва је разлика у томе, што тужени, задоцњавајући са одбраном т. ј. актом тражења задржања извршног поступка има да сноси ризик, да извршни поступак не буде обављен и он евентуално оштећен, те би му у том случају са добивеном пресудом у своју корист остало да прими у извршном поступку ону ситуацију, која буде била у времену кад он власти поднесе пресуду, којом је тужиочева тражбина потпуно или делимице одбијена. Та ситуација може бити различна. Може бити извршен попис имовине туженога, може бити одређена продаја имања и т. д. Тужени пак примајући такву ситуацију својом кривицом, мора да сноси трошкове изазвате дотле извршним поступком. Он мора сносити и тај ризик, да дотле његова имовина буде и продата и имање уступљено купцу, јер он имовину више не може повратити. Мора се задовољити тиме, да прими натраг новац од продате имовине, ако при томе не би били у питању и други савесни повериоци и т. д. Том приликом остало би му и право да тражи од тужиоца накнаду штете.

Кад дакле тужени пропусти рок у коме има да тражи задржање извршног поступка, већ то уради после рока, у том случају суд

ће га одбити од овог тражења као задоцнелог решењем или ће у том погледу одбацити његово тражење против кога има места жалби по принципу израженом у § 322. гр. с. п. Али одмах по издавању овог решења или по извршности истог, суд ће наредити редован поступак на основу тога, што је тужени у акту тражења задржања извршног поступка оспорио тужиочево тражење на основу кога је донето осудно решење. На овај начин извршни се поступак продужава а редован парнични поступак настаје одређивањем рочишта и пледирањем странака.

Из овога могу да наступе у главном два судска закључка, или суд задовољава туженикову одбрану или задовољава тужиочево тражење. У првом случају суд доноси пресуду којом тужиоца одбија од тражења у целости или делимице, а у другом случају доноси пресуду којом досуђује тужиоцу по тужби цело тражење или део истог; али у оба случаја има у пресуди да констатује, да се истом замењује раније донето осудно решење. Кад оваква пресуда постане извршном, суд не узима на себе никакву иницијативу за спречавање даљег извршног поступка, већ сам тужени подноси ту пресуду извршној власти и спречава даљи извршни поступак примајући као што рекосмо ситуацију, која у том времену буде у поступку. Ако би говорили даље о свему каква та ситуација у разним случајевима може бити и какве последице она за туженог има, далеко би нас одвело, а то у осталом и није циљ ове расправе.

Ако би у редовном поступку пресуда била донета на штету туженога, онда би он по тој пресуди имао да плати тужиоцу и трошкове изазване обављањем редовног поступка.

Има случајева, кад је суд по дужности позван да обустави кратак поступак и нареди редован. Ти су случајеви у првом реду они побројани у § 452. гр. с. п., а затим случајеви кад тужени истакне такав приговор на шта је суд позван по дужности да пази. То су, кад је приговор због апсолутне ненадлежности и због законом забрањеног уговора.

Кад је суд по § 49. гр. с. п. по дужности позван да пази на апсолутну ненадлежност и да тужбу у свако доба парнице одбаци, онда и при кратком поступку мора на то пазити. И кад тужени ма и после остављеног рока истакне ово, суд нема права да одбије тужиоцу наложену процесну радњу, већ је дужан да пре свега ово извиди и на случај да се утврди та ненадлежност, да нареди задржање извршног поступка, па по том да тужиочеву тужбу одбаци по наведеном пропису.

Даље, кад је у § 99. гр. с. п. стављено у дужност суду, да по званичној дужности одбија тужбу којом је тражено што законом забрањено — § 539. гр. з. онда и у кратком поступку, кад је суд донео осудно решење, па тужени истакне овај приговор ма и после рока предвиђеног за тражење задржања извршног поступка, суд по дужности има овај навод да извиди и поступи као и у случају истакнуте апсолутне ненадкежности.

Ако би се и у овим случајевим усвојило гледиште оних који овај рок сматрају преклузивним, дошло би се до апсурдних решења.

Истакнути приговор релативне надлежности после рока не би био ни од каквог утицаја у корист туженога, кад је по последњем ставу § 49. гр. с. п. тужени дужан да истакне релативну надлежност у одговору који треба да поднесе у остављеном року, па је несумњиво дужан да је истакне у акту тражења задржања који буде поднео у остављеном року, јер пропуштањем рока изгубио је право не само на процесну радњу већ и на овај приговор, али не по принципима у кратком поступку већ по принципима у § 49. грађ. суд. пост.

Ако би се стало на гледиште преклузије овог рока, онда, да ли би се савестан тужени могао користити поновљањем спора. На ово питање се мора одговорити негативно. Понављању спора код кратког поступка нема места. Цела гл. XV. која говори о понављању односи се искључиво на парнице. У свима прописима говори се о парници. Па и сама ова глава дошла је у Закон на крају парничног поступка, а после ње заузели су место специјални поступци: код избраног суда и кратки поступак. Најпосле кратки поступак и не представља неки нарочити парнични поступак. Напротив то и није парнички поступак, јер одлука донета по истом и није резултат тужбе, одговора, пледирања и извиђања, већ резултат расматрања тужбе и исправе у њој поднете, при чему жива реч парничара није се чула, што је нарочита одлика парничног поступка — § 159. гр. с. п.

У кратком поступку осудно решење доноси се на основу исправе. Ту се претпоставља, да је обвеза туженога толико јасна, да нема разлога да се он успротиви судској одлуци, којом му се налаже да плати оно, на шта се је у исправи онако јасно и чисто обвезао. Дакле тај поступак не представља никакав парнични поступак и не може се за разлику од редовног парничног поступка назвати изузетним или кратким парничним поступком.

Не може у ово унети забуну то, што је законодавац у § 426. гр. с. п. предвидео да се поновљење може тражити и кад је спор окончан решењем, јер та реч у овом про-

пису односи се на случајеве, кад је спор у редовној парници свршен решењем као што је поравнање, а не може се односити и на осудна решења по кратком поступку.

Најпосле поверилац не може овде истицати право пресуђене ствари — res idicata, јер то право припада само оном, у чију је корист спор расправљен пресудом одн. решењем у редовном поступку а не и у кратком. У кратком поступку осудно решење у погледу права парничара није дефинитивно, и оно се може променити пресудом а што је најглавније, кад год тужени оспори тужиочево тражење, увек се мора донети пресуда, која је дефинитивна.

Кад би се примило гледиште бранилаца преклузије овога рока, онда би такво гледиште било противно уставном наређењу, да нико не може бити осуђен док не буде саслушан, те законодавцу доношењем одредаба о кратком поступку није могло пасти на ум да руши овај принцип.

За то он у кратком поступку нигде није ни нагласио, да туженога лишава права одбране у редовном поступку због пропуштања рока.

Да резимирамо сва досадања разлагања. Рок предвиђен у § 454. у вези §§ 453. и 459. је судски рок и може се продужити за онолико време, колико је већ једном дато при доношењу осудног решења.

Пропуштање овога рока има за последицу губитак права на процесно-правну радњу задржање осудног решења од извршења, изузимајући случајеве из § 452. гр. с. п., из § 49. тач. 1. гр. с. п., и § 99. гр. с. п., кад по званичној дужности суд мора да задржи осудно решење од извршења, али оно се не односи и на право, да се на основу поднетог акта којим се тражи задржање, обави редован парнични поступак и изрече пресуда, која радња не задржава извршни поступак по осудном решењу.

Године старости као услов за стицање пасивног изборног права

— Д-р **Видан О. Благојевић** адвокат —

По једној пракси коју сматрамо направилном, Народна Скупштина односно Верификациони Одбор дискутују само о мандатима против којих је изјављена жалба, чл. 84. изборног закона. Остале мандате као неспорене, оглашују за исправне *en blauc*, сматрајући, да пошто против њих није учињен никакав приговор, да постоји претпоставка, да су њихови носиоци на исправан начин дошли до њих, односно да су мандати исправни. Противно томе, ми тврдимо, да је рад Верификационог Одбора не саставни део односно почетак конституисања скупштинског, већ судски посао: претрес о томе, да ли је закон приликом избора правилно примењен. Па како су одредбе изборног закона, који овде долази у питање, јавноправног карактера, то су овде Верификациони Одбор и Народна Скупштина дужни, да пронађу *материјалну* истину по питању закона на *сваки* мандат народног посланика, па било жалбе против њега или не.[6])

Либералнијим тумачењем закона и свога Пословника, Народна Скупштина је признала право приговора на неиспуњавање стеченог мандата или неиспуњавање услова дотичног кандидата за стицање пасивног изборног права, сваком народном посланику, који о томе може поднети Народној Скупштини писмен или усмен предлог, о коме предлогу опет решава Верификациони Одбор, односно скупштински пленум.

Како Народна Скупштина, као политичко тело првог реда и њен Верификациони Одбор, схватају дужност верификације мандата својих чланова, као један еминентно поли-

---

[6]) в. *Илија Сп. Пржић: Пословник Народне Скупштине*, коментаре и књижевност испод 1.—7. члана, и нашу студију објављену у *Новом Животу* за 1924. год. књ. XIX. под насловом: *О оверавању посланичких пуномоћстава.*

У одвојеном мишљењу *Одозиције* у Верификационом Одбору Народне Скупштине на изборе за народне посланике извршене на дан 8. фебруара 1925. год. заступа се мишљење слично нашем. „Већина Верификационог Одбора, каже се у одвојеном мишљењу, донела је одлуку, да се избори могу оспорити само онда, ако има жалба или примедаба и одвојених мишљења у записницима Бирачких Одбора. Гледиште погрешно и не одговара ни Изборном Закону ни Пословнику. Циљ је верификације да испита и прегледа изборну радњу у свакој јединици, да би се могла утврдити законитост и исправност резултата које су постигле поједине кандидатске листе, без обзира има ли жалби, примедаба и одвојених мишљења. С тога је Верификациони Одбор требао у сваком случају да подвргне прегледу, по чл. 5. Пословника, сав материјал који се пред њим налази, јер сваки његов члан има права да узме реч и да изнесе своја опажања, констатације и предлоге. Тек после оваког свестраног испитивања могуће је донети једну поуздану одлуку". — *Стенографске Белешке Народне Скупштине.* Ванредан сазив за 1925. год. стр. 37. — в. исто тако *Стенографске Белешке Народне Скупштине.* — Ванредан сазив за 1923. год. стр. 7.: *Одвојено мишљење* чланова демократске странке у Верификационом Одбору.

тички посао, а тек у другом реду и судски, то је верификација мандата подложна чисто политичким конзидерацијама са којима један судски посао не може и не треба никакве везе да има. То је разлог што је примена закона у овом случају неједнака и нестална. Али, у питању примене тач. 2. чл. 72. Устава односно тач. 2. чл. 13. изборног закона, Верификациони Одбор и скупштински пленум заузимали су у главном начелан став. По правилу, нико није постао члан Народне Скупштине у ужем смислу ове речи, ако није навршио 30 година.

Питање је, кад један народни посланик треба да је навршио 30 година. Да ли најдоцније оног тренутка кад подноси суду своју кандидациону листу? Или не сам дан избора? Или, најзад, на дан верификације његовог мандата од стране скупштинског пленума?

Члан 72. Устава односно чл. 13. изборног закона, по овом, на први поглед простом питању, не дају никакву одређену оријентацију. С тога ћемо ми покушати да објаснимо горње законске прописе.

Пре свега, ови законски прописи садрже две потпуно одвојене ствари о томе: ко може бити изабран за народног посланика и о томе, који се услови од сваког посланика траже. Може нам се пребацити, да је овде по среди игра речи, али нам ово питање не растветљују ни Стенографске Белешке рада Уставног Одбора ни Стенографске Белешке Уставотворне Скупштине, нити доктринарни списи. Несигурна би оријентација била скупштинска пракса по овом питању, док би најсигурнији пут био логично тумачење намере уставотворчеве односно законодавчеве коју је морао интимно имати и ако је није јавно изнео.

Први став гласи: „За посланика у Народној Скупштини може бити изабран само онај, који има бирачко право, без обзира је ли уведен у бирачки списак". Према томе, не може бити изабран за народног посланика онај који нема бирачко право. Једини компетентан форум за оцену овог питања био би првостепени суд, који би, уз оцену других формалности приликом пријема и потврде кандидационе листе (чл. 33.—43. изборног закона) ценио и то: да ли појављени кандидат задовољава овај законски услов. Како то право суду није признато, то практично никаква власт данас не може да изврши горњи законски услов у датом случају испуњен у моменту кандидовања. Устав је имао намеру да спречи кандидовање лица која немају активно бирачко право. То према стању нашег законодавства није могуће учинити. Остаје дакле, да о испуњењу овог услова цени Народна Скупштина пошто једно лице на пр. немајући бирачко право (активно), постане народним послаником! Постиже се дакле оно, што Устав и закон изрично забрањују. Али теориско становиште које заузимамо у овом питању, не губи тиме ништа од своје важности, да кажемо тачности.

Други став гласи: „Од сваког се посланика траже ови услови: ... 2) да је навршио 30 година". Устав и закон не кажу да за посланика може бити изабран само онај који... је навршио 30 година; они само траже од народног посланика... да је навршио 30 година. Они значи претпостављају, да је једно лице постало народни посланик, јер иначе не би тражили тај услов — навршених 30 година — од народног посланика, већ од сваког лица које жели бити народни посланик.

Народним послаником постаје се даном избора. То истина нигде не каже изрично Устав или који други закон, али они нигде томе противно не кажу. Разлога за наше мишљење налазимо у следећем: а) Чл. 88. Устава и чл. 108. Пословника Народне Скупштине дословно нормирају да „имунитетско право посланика настаје даном избора". Кад Уставотворац не би сматрао дан избора као меродаван у овом случају, зашто би признавао народним посланицима ово најважније право за вршење њихових функција? Значи да је народни посланик постао послаником са даном избора.

б) Чл. 88. изборног закона одређује да „народни посланици који не станују у месту где се држе седнице Народне Скупштине, добијају из државе благајне на име путног трошка за долазак и повратак путне трошкове које буде Скупштина одредила". Пословник је још афирмативнији. Његов чл. 113. гласи: „Сви чланови Народне Скупштине, имају право на бесплатну вожњу I класе на свима железничким возовима и државним повлашћеним бродовима за време док им траје мандат. Они имају право на накнаду учињених трошкова за путовање приликом првог доласка на седнице Народне Скупштине и последњег повратка, као и трошкова за путовање приватним превозним средствима". Овај члан Пословника третира изабране народне посланике без верификације мандата као и верификоване народне посланике, дакле сматра их посланицима од дана избора.

в.) Чл. 1.—9. Пословника призната су неверификованим народним посланицима права и дужности које се не разликују од права и дужности верификованих посланика.

Послаником се, према томе, постаје даном избора под раскидним условом, да му се избор не поништи. Од дана избора до поништаја мандата, он не престаје бити посланик. У случају пак да му се мандат не поништи, он се сматра да није никако престајао бити народни посланик рачунајући од дана избора.

С тога ми сматрамо, да се има цењити, да ли је један народни посланик испунио услов из тач. 2. чл. 72. Устава односно чл. 13. изборног закона, према оном моменту, кад је тај народни посланик постао послаником, тј. према дану избора. Самим тим ми смо одбацили оно мишљење по коме се испуњење услова из горњих законских прописа има тражити од народног посланика најдоцније на дан верификације његовог мандата.

Ово друго мишљење је непрактично, поред тога што може бити опасно приликом његове примене од стране партизанске већине скупштинске. Претпоставимо да једно лице нема 30 година, оно ће остати код своје куће и држати код себе пуномоћније све док не напуни 30 година. Истина, дужност је народних посланика, да буду у очи оног дана, у који је Народна Скупштина сазвана Краљевим Указом у месту где ће Скупштина држати своје седнице (чл. 1. Пословника) али, не постоји у нашем законодавству, никаква санкција против оних народних посланика, који не подносе своја пуномоћија на верификацију Народној Скупштини. Константна скупштинска пракса потврђује ово наше становиште. У томе случају ми имамо народног посланика, који ужива посланичка права, наочито имунитетско право, а не врши своје посланичке дужности и не испуњава један од услова из чл. 72. Устава односно из чл. 13. изборног закона. Очевидан парадокс [7]).

[7]) По извршеним изборима на дан 18. марта 1923. год. посланици странке г. *Радића* нису поднели Народној Скупштини своја пуномоћија на верификацију, нити су у опште дошли у Београд. По овом питању, *већина* Верификационог Одбора је решила, да предложи Народној Скупштини „да се одлука о верификацији избора и мандата горе именованих лица (т. ј. посланика странке г. *Радићај*) одложи све док њихова пуномоћија не буду упућена Одбору на рад". — *Мањина* Верификационог Одбора је формулисала друго мишљење.

У одвојеном мишљењу чланова демократске странке у Верификационом Одбору, речено је, између осталог, следеће: „Околност да се извесни посланици нису на време противно чл. 1. Пословника, одазвали својој дужности и приказали своја пуномоћија, не може да оправда одлагање и испитивање одлуке на извесно време, јер Верификациони Одбор и Народна Скупштина и без пуномоћства, које је само једна формална потврда, у стању су да донесу на основу изборних акта, основане одлуке о ваљаности избора. — Избор појединог народног посланика није његово приватно право, а испитивање о ваљаности избора не може да буде везано за чињеницу формалног предавања пуномоћија. — Испитивање ваљаности избора потребно је, да би се обезбедило право народа, да буде ваљано заступан, јер по чл. 88. Устава изабрани посланик ужива главно право народног посланика — имунитетско право — већ од дана избора, тако, да одлуком предложеном од већине Верификационог Одбора долази се до стања, да изабрани посланик ужива пуни имунитет за време читавог заседања, све докле буде таква његова воља, а народ остаје без сазнања да ли је по закону изабраном посланику заступан или није. Најзад и Народна Скупштина сама лишава се права и могућности да то испита и реши". — *Стенографске Белешке Народне Скупштине*. Ванредни сазив за 1923. год. I књига стр. 18. (Наставиће се)

Есконтна листа*)

— **Бор. А. Милојковић**, судија у пензији —

I.

Уопште. — Правни посао, за који се везује есконтна листа, управо чији је доказ есконтна листа, везан је искључиво за меницу на коју се она односи, којој се увек прикључује и чију правну судбину најзад и дели. Тај посао по српском меничном праву не долази никад као самостален правни посао независан од менице, већ се увек провлачи као т. зв. споредан правни (одн.: менични) посао уз сам менични правни посао, и то како у приватно правним трансакцијама, тако и на суду у споровима. Правни посао везан за есконтну листу, дакле, увек је условљен претходним постојањем меничног уговора. Зато се и уговор, чији је доказ есконтна листа назива споредан менични уговор, за који многи неки правници држе да с формалне стране нема свога ослонца у *закону*, сматрајући при том погрешно саму есконтну листу за тај уговор.

Постанак есконтне листе. — Есконтну листу створила је наша трговачка пракса. Она је постала из трговачког обичаја у приватно-правним трговачким трансакцијама. И судска пракса, која јој је примила без услова и ограничено, примила је из трговачког обичаја и не чини никаква приговора на њу. Примљена и у приватно-правном саобраћају и у суду, есконтна листа — и ако без ослонца

*) Пошто за есконтну листу наше законодавство не даје потребна нарећења колико захтева та важна приватна исправа, и пошто јој наша правна наука до сада није узимала као доказно средство sui generis, то и против воље у излагању морамо бити мало опсежнији. Желели би да се овај важан трговачки обичај и предмет судске праксе што свестраније претресе и прокритикује и од других.

у позитивном законодавству — изводјевала је себи снагу потпуног доказа за уговорени већи интерес него што је законски интерес, и у погледу доказа на тај начин потпуно је се изједначила са самим меничним писменом (дакле са самом главном меничном обавезом). И ми смо овде тако рећи сведоци, да је трговачки обичај ту стварно, по сили прилика, једно ново правно правило, које по важности својој захтева да уђе у нови менични закон пошто би га било немогуће сада избацити и из приватно-правних трансакција и из судске праксе, јер у принципу по меничном праву ништа не стоји на путу том трговачком обичају да се главна менична обавеза изражена у меничном писмену, може допунити и проширити изван меничног писмена. На овом примеру се јасно види да су свако правило и сваки принцип тек онда несумњиво добри и одговарајући потреби ако су претходно нашли свога израза и одобравања у животним односима и правној свести народа.

Судови по есконтној листи, која прати меницу, досуђују тај интерес како по тужбама било у кратком било у редовном поступку, а тако исто и код среставања за обезбеђење тражених на основу есконтне листе (наравно ово само уз саму меницу). Једини услови, које овде судови траже да се са њим слаже и ако не баш текстуелно у колико се из ње види сама менична обавеза; као и да се налази у рукама повлашћеног лица т. ј. сопственика менице. Још је потребно да се из есконтне листе види: који је новчани завод исплатио меницу акцептанту.

У приватно-правним трансакцијама [друкчије уговорени интерес од законског сматра се за потпуно доказан есконтном листом само ако есконтна листа прати меницу.

И у једном и у другом случају узима се да есконтна листа има ту моћ: да обавезе све меничне потписнике, и без обзира на то да ли сви потписници из менице фунгирају истовремено и на есконтној листи или не.

Интерес у питању по правилу је већи но законски интерес, али argumento a contrario ништа не стоји на путу интересованим странама да уговоре и мањи менични интерес од законског и да га означе у есконтној листи као доказу.

II.

Појам есконтне листе. — Есконтна листа као и сама меница, обухвати два појма. *Један* је појам: сама *писмена исправа* названа „есконтна листа". *Други* појам јесте *обавеза*, коју она доказује, „есконтна обавеза" т. ј. обавеза sui generis на плаћање једног већег или мањег интереса од 6% као законског, неуговореног интереса. Тачније речено, ова обавеза јесте у суштини ипак само једно обећање на плаћање таквог интереса, а то је онај појам који лежи у основи правног обичаја. Ова обавеза т. ј. обећање проистиче из самог писмена званог „есконтна листа", и менице на коју се то писмено односи. Као што се види, општи менично-правни принципи имају извесне сличности са правним принципима који су се формирали са постанком овог специјалног уговора.

1. *Есконтна листа као писмена исправа.* Закон за менице није прописао нарочиту форму за уговарање већег интереса од законског, али су за то трговачки обичаји створили есконтну листу и дали јој (с разлогом или без разлога?) снагу потпуног доказа за уговорени интерес и ако она с формалне стране не испуњава услове ни уговора ни просте облигације. Не само то, него есконтна листа не испуњава услове чак ни извода из трговачких књига, на који у осталом највише личи по својој спољашњој форми и ако се на овај извод никада не мисли када се есконтна листа прави, и када се есконтној листи даје ма каква доказна снага.

Ну на страну све то, есконтна листа оваква каква је, невезана за заметне законске форме јесте у истини веома погодна за циркулацију у приватном саобраћају, а то јој је баш добра страна јер одстрањује редовну компликовану процедуру стварања грађанско-правне обавезе по уговору или по облигацији.

Есконтна листа несумњиво није једина врста исправе о уговореном интересу за менична дуговања, јер се по општим правним принципима овај уговорени менични интерес, као и сваки други интерес може доказивати: обичним уговором, једностраним писменим признањем обавезаног лица, признатим рачуном, изводом из трговачких књига и другим доказним средствима. Пракса је, као што поменусмо, створила есконтну листу и везала је за један сталан шаблон, т. ј. једну сталну спољашну форму из које постаје обавеза. Онако исто као што постаје обавеза и из самог меничног писмена под условом да је листу само потписало интересовано лице, које се обавезује, да ју је предало сопственику менице, односно повериоцу, као и да је у самој есконтној листи означено име завода који је меницу исплатио акцептанту. Ова пракса толико је продрла у суштину судског меничног поступка да нема примера да су судови одбили есконтну листу као доказ за шта је поднета, и ако она у суштини не испуњава услове ни једностраног ни двостраног правног посла, нити је до сад теоријски, а исто тако ни за сваки конкретан

случај у пракси, објашњено шта она тачно преставља сама за себе као исправа. Ако би требало тражити исту (или у опште ма какву) правну логику код форме есконтне листе, као што је то случај код самог меничног писмена, — онда би на пр. требало одбити сваку есконтну листу у којој означено име новчаног завода није у исто време означено и у самом тексту менице, јер без тога се не види веза између есконтне листе и менице у моменту кад суд досуђује по есконтној листи. Ако је тужилац новчани завод, та се веза између менице и есконтне листе још може и претпоставити, пошто тужба доказује да је меница у рукама завода по бланко преносу. Али, ако је и завод, који је меницу есконтовао извршио бланко пренос на какво лице, онда се апсолутно не види та веза између есконтне листе и менице. Па ипак судови и по тим есконтним листама досуђују интерес тако рећи предпостављајући: да је новчани завод означен на есконтној листи био један од индосаната, и да је сам индосман извршен имајући у виду и споредан менични уговор чији је доказ есконтна листа.

Као што се види есконтна листа везана је за многе правне пресумције. Свака од тих пресумција је оборива (praesumptio iuris tantum) т. ј. може се обарати и могу се против ње истицати одбране и ексцепције.

(Наставиће се)

Упућивање на парницу по § 58. Стец. Поступка

— Јов. Б. Мијушковић, судски писар —

Ако бранилац стецишне масе оспори тражбину извесног повериоца, приликом ликвидирања исте, да ли у том случају по § 58. Стец. Суд. Поступка треба суд решењем да упути повериоца да у редовном спору доказује то своје право — тражбину, или се има одмах продужити редован спор, сматрајући пријаву као тужбу?

Ово питање није без своје правне важности. Оно се намеће у толико пре, што од једног или другог поступка у многоме зависи сам ток и брзина стецишног окончања. Није свеједно у стецишном поступању: да ли ће поверилац, чија је тражбина оспорена, бити решењем упућен да поведе редовну парницу, у одређеном року по извршности решења, или ће суд одмах, кад бранилац стецишне масе оспори тражбину — сматрајући пријаву за тужбу, а дату реч браниоца за одговор на тужбу — донети одлуку да се одреди рочиште и спор пресуди. Јер, ако се поверилац оспорене тражбине упути решењем на вођење редовног спора, у ком би доказивао своју тражбину, онда се у том случају иде на одуговлачење стецишног поступања; док у овом другом случају на против.

Ми ћемо овде видети како је то предвиђено у § 58. Стец. Поступка и на којем од ова два гледишта стоји судска пракса и теорија.

У колико нам је познато, наша судска пракса стоји на гледишту, да повериоца оспорене тражбине, треба у смислу § 58. нав. зак. упутити решењем да у одређеном року, по извршности решења, поведе редован спор, у коме би доказивао своју тражбину.[1])

За овакво поступање изјашњава се, и то категорички, и г. Д-р Велизар Митровић, који у свом делу: „Стечајно Право с нарочитим осврном на српско законодавство"[2]) каже дословице ово: „По непризнатим пак тражбинама *суд ће донети решење: којим се* дотични *повериоци упућују, да* до одређеног рока (у том судском решењу) *поведу редован спор, у коме ће своју тражбину доказивати.*"[3]) Према овоме г. Др. В. Митровић потпуно се слаже са нашом судском праксом, да по § 58. нав. зак. прописа повериоца оспорене тражбине треба упутити *решењем* да поведе редован спор, ради доказивања своје тражбине.

Изгледа нам, да је по њему § 58. Стец. Поступка, у овом смислу, потпуно јасан, те није ни улазио у коментарисање истог.

Овде је потребно видети: да ли се овакво поступање наше судске праксе и мишљење г. Др. В. Митровића противи § 58. навед. закона, који гласи: „...Суд је дужан сваку тужбу,[4]) како њу прими,... рочиште одредити, на које ће му потражитељ и бранитељ

[1]) *С. Ковачевић*, Судска Пракса у 1926. год. страна 691. Одлука II. одељења Касац. Суда Бр. 1987. од 8. марта 1925. год. Поред тога код свију апростепених судова пракса је, да се повериоци оспорених тражбина упућују решењем на редовну парницу.

[2]) г. Др. Велизар Митровић: Стечајно Право, Прво издање 1926. год., стр. 213.

[3]) и [5]) Курсив је наш.

[4]) Законодавац овде изједначује пријаву у стечају са тужбом у редовном спору.

масе предстати ради пречишћења (ликвидирања) тражбине, па ако таква уважена буде, завешће је... као пречишћену, *а иначе ако, се оспори, поступиће суд као при свакој другој парници....*" [5]

Као што се види из овог цитираног законског прописа у њему нема ни речи о томе, да повериоца оспорене тражбине треба решењем упутити да поведе редован спор, у ком ће своју тражбину доказивати. Овде се каже само то: „...ако се оспори поступиће суд као при свакој другој парници...." Како треба разумети смисао ових законских речи? Да ли то, ипак, значи: да се поверилац оспорене тражбине има *решењем* упућена парницу, како то сматра судска пракса и како то мисли г. Др. В. Митровић; или, оно друго, наиме, да се одмах продужи редовно извиђање, не подижући нову тужбу?

На ово питање г. Лаза Урошевић у својој напомени под 1) уз § 58. Стец. Поступка, између осталога, одговара овим речима: „Ако ли бранилац тражбину не призна, поступи ће се као при свакој другој парници т. ј. пријава ће се сматрати за тужбу, на коју је бранилац већ дао свој одговор, те ће се одмах одредити рочиште и предмет иввидети и пресудити". Дакле, према овоме, г. Урошевић стаје на супротно гледиште наше судске праксе и мишљења г. Др. В. Митровића. По њему смисао цитираних законских речи „ако се оспори поступиће суд као при свакој другој парници", је тај: да повериоца оспорене тражбине не треба решењем упућивати на парницу т. ј. да подиже нову тужбу и у редовном спору своју тражбину доказује, већ одмах, чим бранилац оспори тражбину, има се одредити рочиште и спор пресудити, сматрајући реч браниоца као одговор на тужбу а пријаву за тужбу.

Овде се поставља питање ко је више у праву: да ли г. Урошевић или г. др. Митровић и наша судска пракса? У корист овог мишљења г. Урошевића могли би смо навести ове важне разлоге:

а) Што би се на овај начин у многоме убрзало стецишно поступање. Јер, док се донесе решење о упућивању на парницу, препише и достави интересованим лицима, на које се ови опет могу жалити; протекне рок за подизање спора; док решење не постане извршно — готово за то време могао би се тај спор, ако би суд поступао овако како мисли г. Урошевић, већ и пресудити.

б) Овако поступање одговарало би и § 102. тач. 12. г. с. п., којим је законским прописом стечај оглашен као хитна ствар.

в) Напослетку овако мишљење г. Урошевића не противи се § 58. стец. поступка, већ, на против, по свим знацима и смисао му је тај. Јер ће у овом случају повериоци, са мање трошкова, који су већ у штети, пре доћи до извесности, да ли ће им тражбина бити призната или не, — што је за њих врло важна ствар.

Напротив, у прилог мишљења г. д-ра Митровића и наше судске праксе на име: да повериоца оспорене тражбине треба решењем упутити на редован спор, да у одређеном року по извршности решења доказује своју тражбину, не говори ни један важнији разлог. Једино то, ако се узме, да се у овом случају може чешће десити да поверилац, који је решењем упућен на парницу, пропусти у одређеном року да поведе спор, било омашком било намерно, — те тиме повећа изглед веће наплате осталим повериоцима, чије су тражбине признате.

Но, свакако, да законодавац није имао ту намеру доносећи § 58. стец. поступка, нити се то из овога наведеног законског прописа види.

По овом питању мишљење г. Урошдвића, које и ми делимо, изгледа нам да налази више оправдања у § 58. нав. закона, него ли мишљење г. Др. Митровића и наше судске праксе.

У осталом, установа стечаја дошла је поглавито у интересу повериоца, те због тога све законске прописе стец. суд. поступка, који нису довољно јасни, т. ј. где се могу произвољно тумачити: и овако и онако, треба тумачити онако како је то корисније за повериоца, — као што је овде случај.

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору

Одржана 11. марта 1928. године у Београду

— Наставак —

III Међународни Савез Адвоката

У своме годишњем извештају прошла Управа је истакла да се у Брислу и Паризу ради на оснивању Међународног Савеза Адвоката и да је неопходно потребно и корисно како по интересе адвокатског реда, тако и по опште интересе нашега народа, да и ми уђемо у тај Савез.

У томе смислу прошла Управа поднела је и представку за пријем нашег Удружења у претходну комисију, која је имала да оснује Савез.

Од тога времена до сада, овај је Савез основан и потпуно организован. У Савез су одмах ступили национални Савези саих савезничких земаља, а једновремено су поднеле пријаве за пријем и адвокатске организације многих европских држава.

На нашем пријему у Савез радио је за све време највише, ако не и искључиво, први потпредседник г. Љуб. В. Сстефановић. У томе циљу г. Стефановић је двапут одлазио у Париз о своме трошку, али је имао стално тешкоће, јер наше Удружење није у свему задовољавало постављене услове у правилима за пријем у Савез.

Тако из ових правила се види, ако не изрично, а оно по набројеним условима које треба испунити, да ће се у Савез примати само адвокатски редови оних држава, које имају закон о адвокатима сличан француском и белгиском, као иницијаторима за образовање овога Савеза.

Имајући то на уму прошла Управа је приликом своје пријаве за пријем поднела у прилогу извод главних одредаба пројекта закона о адвокатима, као много модернијег и приближнијег законима који владају у Француској и Белгији, чувајући се да пошаље превод нашег закона о јавним правозаступницима од 1865. год. по коме би сигурно били одбивени. — Том приликом Управа је изјавила да се овај пројекат има сматрати као наш закон о адвокатима пошто ће у најскоријем року бити примљен у Скупштини. Међутим, као што је свима познато, пројекат адвокатског закона је још увек остао само пројекат.

Налазећи се пред оваквом ситуацијом, где је с једне стране претила опасност да због нашег закона будемо одбивени, јер се према стању у Парламенту није могло очекивати тако брзо изгласавање закона, а с друге стране сазнавши да има великих изгледа да у Савез буду примљени бугарски и мађарски адвокати, који по својим законима задовољавају услове предвиђене у правилима, г. Стефановић је решио да поснова оде у Париз када буде држана пленарна седница Савеза у нади, да ће успети да за нашу ствар придобије чланове пленума.

Пленарна Седница Међународног Савеза имала је да се одржи у другој половини децембра и г. Стефановић је још почетком месеца посетио у Паризу свога пријатеља г. Луја Сарана, генералног секретара Међународног Савеза Адвоката, са којим је конферисао о пријему нашег Удружења у Савез.

Разлози које је том приликом г. Стефановић изнео, у прилог тези да треба да будемо и ми примљени, у главном су ови: 1) што задовољавамо услове предвиђене у статутима, изузев једне тачке, што још немамо у целој земљи основане адвокатске коморе, али ће и овај услов бити задовољен, јер ће закон о адвокатима, који предвиђа комору за целу земљу, бити ускоро изгласан; 2) што би било веома незгодно да у Савез уђу адвокатске организације оних земаља, које су последњег рата биле у непријатељству са Француском и Белгијом, као оснивачима овог Савеза, а да ми, као савезници будемо одбијени и 3) што је наше Удружење добијало неколико пута позив другог Међународног Савеза Адвоката, основаног у Бечу, па је до сада увек одбијало приближење томе Савезу, јер је Удружења Удружења полагала на то да буде примљена у Савез, основан од пријатељских и савезничких земаља.

Г. Саран је прихватио разлоге г. Стефановића и обећао му своју пуну потпору, али је предложио да г. Стефановић посети и белгијске адвокате у Савезу, за које је рекао да нису потпуно сагласни за наш пријем у Савез.

После ове измене мисли са генералним секретаром, г. Стефановић је посетио председника француског националног савеза адвоката г. Жана Апелтона, угледног париског адвоката и професора Универзитета, и потпредседника истог Савеза г. Роданеа, који су у исто време и у Управи Међународног Савеза Адвоката, а затим је учинио посете и присутним представницима белгиске делегације. — У воћеним разговорима са њима он је успео да добије начелни пристанак да ће делегати Савеза прихватити дискусију по овоме питању на пленарној седници и да ће водити рачуна о овима разлозима, које им је он изнео у прилог нашег уласка у Савез.

Г. Стефановић је код свих представника Међународног Савеза Адвоката без разлике био лепо примљен.

На следећој пленарној седници Савеза прво је решавано да седиште Савеза буде у Бриселу, а да се у Паризу образује административно седиште Савеза. Затим је после других тачака узет у претрес предлог за пријем нашег Удружења у Савез и после дуже дискусије овај предлог је примљен. Тако је наше Удружење пуноправан члан Међународног Савеза Адвоката.

На истој седници коначно су примљени у Савез: адвокатски редови Мађарске, Румуније и Бугарске. Уједно је решено да при-

времена годишња котизација чланова буде 1.000.— франц. франака.

Извештај по овоме предмету г. Стефановић је поднео на седници Управе од 2. јануара о. г. — Председник г. Благојевић и остали присутни чланови, саслушавши г. Стефановића, честитали су му и захвалили на успешно свршеној мисији.

Завршујући извештај по овој тачци, Управа сматра за дужност да обавести чланове да је после седнице пленума г. Стефановић обавештен да ће у мају о. г. у Рејмсу бити велика свечаност поводом отварања обновљене Палате Правде, којом ће се приликом одржати и годишњи конгрес француског националног савеза адвоката, и да ће на овој свечаности узети учешће правници свих савезничких и других земаља.

Нова Управа имаће за дужност да се постара о званичном представљању нашега Удружења на овим свечаностима, а чланови се обавештавају благовремено о овоме, с тим, да ће се накнадно преко „Бранича“ објавити које ће олакшице учесници појединачно уживати на овоме путу. Управа сматра да није потребно нарочито наглашавати, да би требало да што већи број наших другова узме учешће на овој свечаности, како би се манифестовала наша захвалност и љубав према Француза и Француској нацији.

IV „Бранич“ часопис Удружења Јавних Правозаступника

Као што је напред поменуто, Управа је у овоме периоду обратила нарочиту пажњу нашем часопису, продужујући на тај начин посао, који је примила у добром стању од прошле Управе.

Тако, у току прошле године, „Бранич“ се обогатио знатним бројем нових сарадника из средине професора Универзитета и других јавних радника, и то не само из Србије већ и из осталих наших покрајина. Њихова сарадња је чинила част „Браничу“ и подигла му је још више углед, који је и иначе био на достојној висини. Поред уважених ранијих сарадника (да цитирамо г.г. Слободана Јовановића, Жив. М. Перића, Др. Тому Живановића, Др. Драг. Аранђеловића, Др. Милету Новаковића, Др. Велизара Митровића, Др. Рељу Поповића, Др. Ива Политеа и др.) у току прошле године пружили су нашем часопису своју драгоцену сарадњу још и ови угледни наши правници: г.г. Јов. Авакумовић, Др. Метод Доленц, Славољуб Сова, Др. Лујо Бакотић, Никола Огорелица, Др. Јосип Шиловић, Михајло Јовановић, Др. Миодраг Аћимовић, Милорад Поповић, Васа М. Лазаревић, Љуб. Дабић и др., тако да по броју сарадника од правних часописа „Бранич“ заузима прво место у нашој земљи. Учешће писаца из других покрајина и околност да је „Бранич“ почео доносити чланке од општег интереса за правну струку, учинили су да се сада наш часопис почиње да растура и ван граница Србије и Црне Горе.

Поред овога, „Бранич“ је захваљујући заузимању првог потпредседника Управе и главног уредника г. Љуб. В. Стефановића, у овоме периоду учинио напредак и у повећаном броју званичних претплатника. Тако у прошлој години претплатили су се: Министарство Финансија на 30 бројева, Министарство Спољних Послова на 50, Министарство Унутрашњих Дела на 50, Народна Банка на 10.

Не може се то исто рећи и за приватне претплатнике, који су доста ретки, а у колико их има, не полажу уредно претплату.

Због тога је Управа имајући пред те незгоде, још и других финансијских тешкоћа око издавања часописа, актом Бр. 13.206 од 2. марта пр. год. умолила г. Министра Правде да одобри новчану помоћ и нашем часопису, као што је даје „Месечнику“ и „Архиву“.

По овој ствари г. председник и први потпредседник посетили су лично г. Министра Правде, па је решењем Г. Министра Правде одобрено да се за прошлу годину из кредита за помоћи правним часописима и листовима изда уредништу „Бранича“ помоћ од 5.500.— дин. Ова помоћ је употребљена за писце чланака, који нису адвокати.

8. августа пр. год. г. Стефановић је у име Редакционог Одбора упутио још једну представку г. Министру Правде у којој је молио да се у вези ранијег расписа још једном препоручи свима судовима у земљи да се претплате на „Бранич“. Том приликом је ради илустрације наведен пример са претплаћивањем општина, које су се, на сличан распис Г. Министра Унутрашњих Дела одазвале, са преко 80 претплата, и ако у многима од њих у опште нема правника, док се по распису г. Министра Правде претплатило свега 19 судова из целе земље.

Овом приликом Управа апелује и на све чланове да се заузму за претплату на „Бранич“, јер и поред свега рада Управе и Редакционог Одбора, ако се наши другови не буду интересовали у довољној мери, помагали претплатом, рукописима и пропагандом свој часопис, може се довести у питање даљи опстанак овог потребног и корисног органа нашега Удружења.

V. Скупштина Савеза француских адвоката у Тунису.

17. априла 1927. год. у Тунису је одржана Скупштина овога Савеза на коју Скупштину

Управа није била у стању да пошаље ни једног делегата.

Место тога, на седници од 12. истог месеца решено је да се Скупштина поздрави једним телеграмом, по којој одлуци је и поступљено.

VI. Конференција у Братислави.

26. фебруара пр. год. одржана је конференција адвоката — држава наследница, на коју смо конференцију и ми позвани преко нашег Конзулата из Братиславе.

Одмах по добивеном позиву, т. ј. 17. фебруара, одржана је седница Управе, на којој је донета одлука да се Савез Адвоката у Братислави, као сазивач конференције, извести да због краткоће времена не можемо учествовати на конференцији. — Оваква је одлука донета поред тога, што смо у истини позив доцкан примили, још и зато, што је владало уверење да постоји тенденција да се изврши оснивање другог Европског Савеза адвоката на супрот ономе, који је образован у Паризу.

VII. Сузбијање бесправних правозаступника

Бесправни правозаступници, односно пискарачи, по коме су имену данас опште познати, представљају једно зло које нас прати још из прошлога века, и противу кога се ова Управа за све време истрајно и енергично борила, али, на жалост, без великог успеха, јер ће они постојати и множити се докле год се путем новог грађ. суд. поступка у нашу земљу не уведе сигнатура.

Поред разних достава које је ова Управа примила у току прошле године и одмах их достављала надлежнима, Управа је и сама обрађала пажњу на разне огласе, које су поједина лица и бирои давали у дневним листовима, нудећи своје услуге за заступање у правним стварима, па је и такве случајеве одмах достављала судовима и другим надлежним установама.

Тако је Управа два пута поднела представке Председницима Првостепеног Суда за Град Београд, Првостепеног Суда за Округ Београдски и Београдског Трговачког Суда, у којима је, прилажући овакве огласе, тражила од ових председника да издаду најстрожију наредбу свима одељењима, а нарочито пријавници и архиви, да у будуће не примају од оваквих лица никакве представке, ни акта, нити да им ма каква обавештења дају.

Сличне представке су поднете Управи Града Београда, Београдском Пореском Одељењу, Министарству Финансија, а крајем априла прод. Управа је поднела један акт лично Г. Министру Правде, у коме му је изложила све ове случајеве и молила да Господин Министар по овој ствари у виду расписа изда наређење свима судовима и подручним административним телима, да се оваква лица немилосрдно гоне и да им се забрани приступ и сваки рад.

Ове представке су све лично предаване од стране чланова Управе и код свију шефова чланови су наилазили на одобравање и добијали су обећање да ће по њима поступити. Али, исто тако, скоро код сваког од њих, чланови су добијали одговор, да је немогуће извести потпуну контролу без помоћи самих адвоката. И зато су предлагали да адвокати сами обрате пажњу особљу на таква лица, а исто тако да своје приправнике и писаре снабдевају са легитимацијама, како би се могла вршити потребна контрола.

Удружење је поднело и једну кривичну тужбу по § 66. зак. о правозаступницима против Владе Ч. Ристића, који је једним огласом објавио да се бави разним правним пословима као и жалбама на све казне по закону о таксама и тражила је његову осуду.

По овој тужби још није пала пресуда, али новој Управи остаје једино овај пут, да се за сваки конкретни случај тужи суду, очекујући на нове законе, који ће једино бити у стању да овој нашој недаћи и националној срамоти, стану на пут.

— Наставиће се —

Судска и административна пракса

Ранг између судија Првостепених Судова, ако су у истој групи, одређује величина основне и положајне плате.

Г. Ј. судија Првостепеног Суда Б. представио је, да је старији по рангу од судије истог суда г. М., па је молио, да се питање њиховог старешинства — ранга расправи решењем. Судија г. М. изјавио је да је старији по рангу од судије г. Ј. зато што је раније постао судија а и VII је групу добио пре њега.

Председник Првостепеног Суда нашао је: да је судија г. М. старији по рангу од судије г. Ј. и по Закону о Чиновницима и по За-

кону о Судијама, јер је г. М. постао судија раније од г. Ј. што се види из његовог службеничког листа. Исто тако пошто г. М. служи у VII групи дуже од г. Ј. то је и по чл. 117. Зак. о Чиновницима грађ. реда, старији од г. Ј., јер ће и наредну групу добити пре њега. Ово у толико пре, што је г. М. и први указ добио пре г. Ј., што се такође види из службеничких листова. Навод пак г. Ј. да има већи степен основне плате од г. М. није разлог, да је он и старији по рангу од њега, јер степен основне плате не одређује ранг једног чиновника, већ се исти одређује по положајној плати. Како пак обојица имају исту положајну плату а судија г. М. дуже служи са истом, то је он и старији. О овоме их је известио својим решењем у смислу чл. 59. Закона о Судијама.

По жалби судије г. Ј. Касациони Суд примедбама свога првог одељења од 12.-XII. 1927. г. Бр. 12998 поништио је предње решење са следећих разлога:

„Према чл. 59. Закона о Судијама, ранг међу судијама одређује плата. У једнаком звању, ко има већу плату, старији је по рангу. Плате судија регулисане су Законом о Чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда. По чл. 28. овога Закона, плата се дели на основну и положајну, те се према томе, њихов укупан износ има узети као мерило при одређивању ранга. Како се из акта овога предмета види, да основна и положајна плата судије г. Ј. износи 14.400 дин. годишње а судије г. М. 13.200 дин., то је у смислу чл. 59. Закона о Судијама судија г. Ј. старији у рангу од судије г. М.“. Саопштио **Т. И.**

Садржај случајно нестале исправе може се, сем заклетвом, утврђивати свима осталим доказним средствима, па и сведоцима — § 205. став. II. Грађ. Суд. Поступка.

Б. Ц., из Лесковца својом тужбом молио је Лесковачки Првостепени Суд да пресуди, да му представници пок. Т. А., из Лесковца, његов усиновљеник П. и удова С., издаду писмено и то следеће садржине: „Ја доле потписати дајем моју њерку З. за жену Б. Ц. Уз њу дајем 1000 динара у новцу и намештај. Уз ово дајем Б-у у својину кућу тврдог материјала по мојој вољи, но пошто му за сада кућу не могу направити, то га остављам у дућану са пекарницом, да седи док му кућу не направим; ако му не могаднем кућу направити за три године, онда ће остати дућан и пекарница са плацем његова својина.

26. децембра 1909. год. Лесковац издајем својеручно ово писмено Т. А. „— како би му то писмено могло заменити писмено, које му је пок. Т. био издао још за живота, а којим му је поклонио кућу са пекарницом. Представно је у тужби, да му је писмено за време окупације од стране Бугара уништено, које му је издао пок. Т.

За доказ својих навода, да му је изложено писмено издао пок. Т. позвао се на сведоке.

Тражио је од Првостепеног Суда, да писмено уништи, што је суд својим решењем од 23. августа 1922. год. бр. 8182. уродио.

Даље је навео, да рок од 101 дан за уништај изгубљене исправе везује сва трећа лица и све оне којих се тиче поништај исправе, а тужена страна да није протестовала, те да има, да сноси последице. И ако је умро Т. да има места овакавом тражењу од наследника, јер је у питању исправа као доказ о једном реалном уговору, који је чак и извршен предавањем поклоњене ствари у државину и уживање.

Поред осталог навео је, да поднето решење о уваженом тестаменту пок. Т. не може служити у овоме спору као доказно средство, јер да он као тужилац нема никакве везе са решењем о уваженом тестаменту, а уз то решење није постало извршно.

Тужени су навели: да тужилац нема права на овакво тужбено тражење, јер по § 204. грађ. суд. пост., онај коме је нестала исправа има да му се нова изда од лица, које је прву издало, то је тужилац Б. био везан за издање изгубљене исправе искључиво за лице-издаваоца исправе.

Поништај писмена решењем суда, да не везује тужене, јер је оглашавање једино управљено на оне који би га случајно имали, те да се не појаве у року од 101 дан, да са њиме не могу учинити никакве употребе.

Да пок. Т. није издао, никакво писмено тужиоцу Б. најбољи доказ, навели су решење неспорног судије Лесковачког Првостепеног Суда, којим је тестаменат пок. Т. уважен, а којим је дућан са пекарницом припао у наслеђе туженим.

За овим је Лесковачки Првостепени Суд својом пресудом од 22. октобра 1925. год. бр. 28067., одбио тужиоца Б. са разлога:

„Навод у тужби тужиоца Б. по овоме спору да му је пок. Т. А. бив. трг. овд. издао писмено о поклону у погледу једног дућана са пекарницом у Св. Илијској улици ове вароши, које сада прљвно држи тужени наследник пок. Т, није доказано. Решењем овога суда бр. 8182. које је тужилац поднео не може имати те важности, да би се на основу њега могло узети као доказано постојање писмена о поклону, како то тужилац представља. Решење суда донето на основу § 204. грађ. суд. пост. може имати само толико значења, да се неко трећи не користи изгубљеним писменом, које се до-

тичним решењем оглашава за уништено, све под претпоставком да је такво писмено доиста постојало, за које постојање као такво није овакво решење никакав доказ. Издатељ писмена, које се на овакав начин за уништено огласи, могао би само у томе случају доћи у обавезу према сопственику, који је тражио уништење изгубљеног писмена, ако би неком трећем лицу, које је то изгубљено писмено нашло и поред решења судског о уништењу, предао, ону вредност коју то писмено представља, у колико би то писмено какву материјалну вредност представљало, да се њоме може, да користи фактички држалац одговарајућег писмена.

Дужност пак за издатеља, да изгубљено писмено сопственику поново изда ни у колико не заснива решење судско издато само на основу § 204. грађ. суд. пост. ову дужност у колико је издатељ сам неће да изврши, може сопственик изгубљеног писмена и за уништено оглашеног на основу § 204. грађ. суд. пост. само путем редовне парнице, да издејствује у колико своје право фактички има.

Овај други поступак у погледу тражења издања новог изгубљеног писмена о поклону не може тужилац никако ни тражити сада после смрти пок. Т. као представљеног издаваоца истог писмена и у толико је изложено тражење тужиочево неумесно; он би сад могао тражити само то, да му тужени као правни следбеник пок. Т. признаду факат издавања и постојања изгубљеног писмена о поклону. И кад то ови у овоме спору одричу да му признаду, то је према § 178. грађ. суд. пост. дужан доказати другим доказима без обзира на споменуто решење бр. 8182.

Од доказа пак, које је тужилац у овом смеру поднео по овом спору, доказ по сведоцима, чијим је испитима било места према § 245. а) последња алинеја грађ. суд. пост. суд овај по § 213. истог закона није могао убедити о представљеној поставци тужилачкој у погледу постојања наведеног писмена о поклону. Ово с тога, што ниједан од испитаних сведока не зна тачно да покаже, да је писмено од поклона како га тужилац представља доиста постојало, како у погледу његове садржине тако и у погледу његове форме: да га је пок. Т. својеручно написао и потписао, према § 192. I. ал. гр. суд. пост. Неки од сведока наводе да је неко писмено виђао у тужиоца и да му се чини да је писано руком пок. Т., неки не знају ништа по томе писмену или су само слушали, да има такво писмено, неки сведоче само то да је пок. Т. обећао начинити кућу тужиоцу или дати му дућан с пекарницом, да седи док му кућу не начини. О постојању самога писмена како по садржини тако по форми, како га је тужилац представио не зна ниједан сведок да тачно покаже. Искази пак сведока Л. Ј., М. Ђ. и А. М., који тврде да су видели писмено чије се издање тражи овом тужбом и да су познали рукопис пок. Т. нису могли убедити суд да је пом. писмено писао својом руком пок. Т., јер они сведоци нису могли једним погледом утврдити, у толико пре, што на ту околност: да ли је писмено писано руком пок. Т. нису обраћали нарочиту пажњу према њиховим исказима § 213. грађ. суд. пост.

Суд је даље нашао, да нема места овде ни другоме доказу предложеном од тужиоца — допуној клетви његовој § 291. грађ. суд. пост. ово последње стога, што суд држи да тужилац ово своје тражење није ни вероватним учинио, а то стога, што и ако је пок. Т. умро у 1910. год., тужилац се све до 1922. год. није јављао са траженјем својим око остваривања представљеног му учињеног поклона и убаштињавања поклоњених добара, што је нарочито могао пре ратова (све до јесени 1915. год.), док писмено о поклону није изгубљено, а он то ипак није учинио као и с тога, што је према решењу судије за неспорна дела бр. 5571. од 28. II. 1911. год. пок Т. туженом П. поред осталог свог имања тестаментално завештао и оно што према представци тужиочевој чини предмет поклона њему, које је решење судијино саопштено и З., жени тужиоца Б. и ова се на исти тестаменат сагласила. Тужилац пак сем простог приговора, да решење бр. 5571. није извршно постало, ништа у појединостима не износи, да је у ма ком виду нападано наведено распоредно решење бр. 5571. или иначе, да садржи какве нетачности. Напослетку ни позивање тужиочево, да он од смрти пок. Т. непрекидно до данас седи у дућану и пекарници, које чини предмет наведеног писмена о поклону не плаћајући кирију није од пресудне важности за тужбом постављено питање, јер тај факат и у колико постоји, сам по себи не може бити од важности, као доказ по наведеном тражењу тужиочевом, јер би се он могао разумети и у другом смислу (као например служб. станова), а не онако како је тужбом представљено“.

По благовремено изјављеном незадовољству тужилачке стране бр. 858., Скопљански Апелациони Суд преиначио је пресуду Лесковачког Првостепеног Суда од 22. октобра 1925. бр. 28037. са разлога:

„Кад је Првостепени Суд нашао, да има места испиту сведока, на које се тужилац за доказ својих тужбених навода позвао и кад

су ови сведоци и то сви потврдили факт, да је тужилац заиста имао писмено о поклону, чије издавање од стране тужених у овоме спору тражи, а сведоци: Л. Ј., М. Ђ. и А. М. под заклетвом потврдили не само постојање оваквог писмена већ и факат, да је то писмено било написано и потписано од стране поклонодавца пок. Т. А., дакле, онако, како то захтева § 192. ал. I. грађ. суд. пост., онда Првостепени Суд није могао да тужиоца одбије од његовог представљеног тражења у поменутој пресуди са разлога, што не поклања вере горе поменутим сведоцима, јер налази, да сни нису то могли једним погледом приметити, јер ови сведоци и не тврде да су „једним погледом" то утврдили, већ се заклињу и утврђују потпуно тужбене наводе тужиочеве у смислу § 205 ст. II. грађ. суд. пост., који каже, *да се садржај случајно нестале исправе, сем заклетвом, може другим начином утврђивати — дакле свима доказним средствима, па и сведоцима.*

Зато се тужени има и осудити, да тужиоцу изда тражену исправу о поклону, с тим да му плати и трошкове око вођења овога спора — § 800. грађ. зак. у в. § 98. грађ. суд. пост. А, ако тужени не буде хтео да тужиоцу ову исправу изда, онда му у смислу § 207. грађ. пост. ова пресуда има исту исправу заменити".

Па је својом пресудом Скопљански Апелациони Суд од 2. децембра 1927. год. бр. 4138. донео пресуду у смислу предњих разлога, коју је, по благовремено изјављеној жалби бр. 1389. тужене стране, Касациони Суд у II. одељењу, својим решењем од 27. марта 1928. год. бр. 2104. оснажио.

Саопштио,
Милован Р. Крџић, адв.

Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно Право

Иницијативом неколико професора Универзитета и млађих правних писаца основано је Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно Право са седиштем у Београду. Оснивање овог Удружења дошло је као логична последица све интензивнијег рада наших јавних радника на пољу Међународног Права и Дипломатске Историје. Оно ће у истоме допринети зближавању наших писаца који се овом граном науке бише са страним писцима и удруженьима и тиме упознати шири међународни свет са стањем наше науке на овом правном пољу. Наш лист, који је поклањао увек пажњу Међународном Праву и Дипломатској Историји, поздравља оснивање овог Удружења, уверен, да ће се наде које су у њега полагане, остварити.

Правила Удружења, примљена од чланова оснивача, гласе:

Чл. 1. — Оснива се Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно Право са седиштем у Београду.

Чл. 2. — Задатак је Удружењу, као организацији научној и приватног карактера:

1.) Да доприноси развитку Међународног Права научним проучавањем свих његових грана (као и Дипломатске Историје) и да потпомаже све мере за његов напредак;

2.) Да у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца јавним предавањима и својим повременим издањима шири познавање Међународног Права;

3.) Да поклања нарочиту пажњу међународно-правним питањима Балканског Полуострва, као и СредњеЕвропе, и да ради на утврђивању принципа међународне солидарности и кооперације ради одржања мира.

Чл. 3. — У циљу остварања својих задатака Удружење ће се старати да око себе окупи држављане Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, који се баве ма којом граном Међународног Права, и сарађивање са свима сличним удруженьима и установама.

Чл. 4. — Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно Право је Национална Секција Међународног Удружења за Међународно Право, чије је седиште у Лондону.

Чл. 5. — Чланом Удружења може постати сваки држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца кога прими Управни Одбор на основу његове пријаве.

Управни Одбор може бирати стране држављане за дописне чланове Удружења.

Лица која су допринела остварењу задатака ради којих је Удружење основано могу бити изабрана за почасне чланове Удружења једногласном одлуком Управног Одбора.

Чл. 6. — Чланство се губи: 1) оставком, 2) неплаћањем чланског улога за две године, и 3) искључењем због рада противу Удружења и његових задатака.

О искључењу одлучује Управни Одбор са 2/3 гласова укупног броја својих чланова Искључени се може жалити наредној скупштини.

Чл. 7. — Скупштина Удружења бира Управни Одбор који се сам конституише и који из своје средине бира по два делегата за Међународно Право, а у смислу Статута тога Удружења

Управни Одбор сачињавају: Председник, 3 п.председника, 3 секретара, 1 благајник и 9 чланова.

Управни Одбор бира се за период од три године. Функција Управног Одбора, које буду изабрали чланови-оснивачи Удружења траје до прве редовне скупштине.

Чл. 8. — Седнице Управног Одбора сазива и њима руководи Председник, односно ако је овај спречен један од Подпредседника. Записник седнице потписују Председник и Секретар.

Управни Одбор доноси одлуке већином гласова, у колико није другојачији у овим Правилима предвиђено.

За пуноважне одлуке Управног Одбора потребно је присуство најмање 7 чланова.

Чл. 9. — Управни Одбор, кад за потребно нађе, сазиваће састанке Удружења ради претреса питања из области задатака Удружења. Они састанци ће се унапред објављивати. На њима има право присуства и учешћа у претресу сваки члан.

На овим састанцима могу се доносити и одлуке по претресаним питањима. Одлуке се доносе већином гласова присутних чланова и објављују се у изданима Удружења.

Чл. 10. — Удружење може имати Одсеке у местима изван Београда које Управа одреди. Одсеци имају своје Правилнике, који морају у потпуности одговарати задатцима Удружења побројаним у овим Правилима.

Надлежност Одсека јесте :

1). Да претреса питања из области задатака Удружења, која им достави Управни Одбор Удружења или која само Председништво Одсека стави на дневни ред. Одлуке по претресаним питањима, с евентуалним предлозима, достављају се Управи Удружења ;

2). Да предлаже нове чланове Удружења у дотичним областима и прибира чланске улоге, који ће се слати благајнику Удружења.

Однос између Управе Удружења и Одсека регулисаће се Правилником о раду у Удружењу.

Чл. 11. — Приходима и имовином Удружења рукује благајник по одлукама Управе и о томе полаже годишњи рачун Скупштини.

Приходи Удружења су редовни и ванредни. Редовни приходи су :

1). Члански улози чију величину одређује Управни Одбор ;

2). Принос друштвене имовине и приход од друштвених предавања и издања.

Чл. 12. — Скупштину чланова Удружења сазива Управни Одбор сваке године где и кад за потребно нађе. Ванредну Скупштину сазива Управни Одбор према потреби или кад то захте $^1/_3$ чланова Удружења.

Сазив Скупштине и њен дневни ред објављује се најмање 30 дана пре њеног састанка. Сваки члан има право поднети предлоге, али ће се они узети у обзир само ако су писмено поднети Управном Одбору најмање на 15 дана пре састанка Скупштине.

Дневни ред Скупштине утврђује Управни Одбор.

Скупштина одлучује већином гласова присутних чланова Удружења.

Чл. 13. — Правила мења Скупштина Удружења на предлог Управног Одбора или $^1/_3$ чланова Удружења.

Чл. 14. — Управни Одбор прописује Правилник о раду у Удружењу на основу ових Правила.

На својој седници од 1. априла 1928. год. изабрата су следећа господа у Управу Удружења и то :

Из *Београда:* Д-р Милета Новаковић (председник), Д-р Тома Живановић (I потпредседник), Д-р Богумил Вошњак (II потпредседник), Живојин Перић, Д-р Драгољуб Аранђеловић, Д-р Нинко Перић, Д-р Стеван Ћирковић (I секретар), Д-р Иван Суботић (II секретар), Д-р Бартош (III секретар), Александар Боди, Илија Пржић и Д-р Видан О. Благојевић (благајник).

Из *Загреба:* Д-р Миливоје Стражњицки (III подпредседник) и Д-р Иво Политео.

Из *Љубљане:* Д-р Леонид Питамиц и Д-р Метод Доленц.

Из *Суботице:* Д-р Михаило Костантиновић.

Белешке

Више Судије

Наименовани су:

За судије Апелационог Суда у Новом Саду, г. г. Бела Патаj, старешина Среског Суда у Новом Бечеју, Фрања Сочанин, старешина Среског Суда у Новој Кањижи, др. Иван Пруган, судија Окружног Суда у Новом Саду, Војислав Павловић, судија Окружног Суда у Великом Бечкереку и Јован Костић, судија Окружног Суда у Панчеву.

За председника Приштинског Првостепеног Суда Сава Николић, председник Првостепеног Суда у Косовској Митровици.

За судију Врховног Суда у Сарајеву г. Баконић.

Кретање Судија

Постављени су:

За судију Нишког Првостепеног Суда Стеван Веселиновић, судија Ужичког Суда.

За судију Кумановског Првостепеног Суда Миодраг Анђелковић, судија Пећког Првостепеног Суда.

За судију Батољског Првостепеног Суда Милан Коцић, судија Штипског Првостепеног Суда.

За судију Штипског Првостепеног Суда Драгољуб Остојић, секретар Ваљевског Првостепеног Суда.

За судију Пећког Првостепеног Суда Стеван Деспотовић, секретар Призренског Првостепеног Суда.

Постављање и разрешење јавних правозаступника

Г. Министар Правде поставио је:

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за варош Београд Др. Векослава Кисовца.

За јавног правозаступника при Првостепеном Аранђеловачком Суду Славољуба Јанковића, судског писара у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Крушевачком Суду Момчила Јовановића, јавног правозаступника из Краљева.

Исправке

У 3. броју „Бранича", за март, а у чланку г. Ж. Перића, поткрала се ова грешка на стр. 43. стубац први, 11. ред *одозго:* штампано је: стараларчку власт, а *треба:* очиску власт.

Молимо читаоце да изволе имати у виду ову исправку.

У 4. броју часописа омашком су остале многе грешке неисправљене. Молимо читаоце да их сами исправе, пошто су уочљиве. На стр. 69, у 2. ступцу, реду 12, а у рубрици „Оцене и прикази" треба читати најсталније, место најтачније.

Напомена

Чланак г. Живојина Перића, наставиће се у идућем броју, пошто је г. професор на путу.

Уредништво

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стовариштa следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (брошировано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С. (латиницом)	„	30·—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 **„ПОЛЕТ"** ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Авакумовић Ј. Ђ., Енглеска, Француска и Српска порота, Београд 1885. год.
Алимпић Д., Управне власти у старој Српској Царевини, Београд 1921. год.
Андрејевић А., Наш брак и реформа његова, Вел. Бечкерек 1919. год.
Богишић В., Десетина судских записа из Паштровића, Београд 1906. год.
Весник М. Р. Др., Природни подмет међународног права (Начело народности) Београд 1892. год.
Гавриловић Мих. Др., Милош Обреновић књ. I—II. Београд, 1908/9. год.
Гершић Гл., Природа државине и основа њене правне заштите, Београд 1885. год.
Ђорђевић Андра, Наследно право Краљевине Србије, Београд 1910. год.
„ „ О праву својине и правним односима на водама у Србији Београд 1905. год.
Јовановић Слободан, О дводомном систему, Београд 1899. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908.
„ „ Макиавели, Београд 1907. год.
Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883, год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Миловановић Григур, О слободној штампи уопште, Београд 1901. год.
Митровић Чеда Др., О брачним парницама, књ. I.
Новаковић Стојан, Средновековна Србија и Римско Право, Београд 1906. год.
„ „ Уставно питање и закони Кара-Ђорђевог времена, Београд 1907 г.
„ „ Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
„ „ „ Утицај судије на јавни морал, Београд 1907. год.
„ „ „ О правном карактеру удовичкога ужитка и о његовом упису, Београд 1904. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Ранке Леополд, Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Руварац Иларион, Montenegrina, прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Суботић М. Д. Др., Отпуст без казне, Београд 1914. год.
„ „ „ „ О кривоклетству и лажном сведочењу по казненом праву, Београд 1907. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Поштарина плаћена у готову

Београд (Вла. Ковићева 32)

Број 6. и 7. Београд, Јуни и Јули 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за вечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Михајла 17, I спрат, Београд. — Прештампавање чланака из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА:

Tribonijan, Justinijanov ministar pravde od *Dr. Ilije Ž. Popovića*, prof. Univerziteta . . . 103

Očinska i staralačka vlast (jedno uporedjenje) od *Živojina M. Perića*, profesora Univerziteta 105

Spor madjarskih optanata sa Rumunijom od *Dr. Drag. Arandjelovića*, profesora Univerziteta 108

Pens—Pariz (Kongres francuskih advokata i svečano otvaranje obnovljene Palate Pravde u Pensu. — Skupština Medjunarodnog Saveza Advokata u Parizu, od *Ljub. B. Stefanovića*, advokata 111

Pravni položaj zainteresovanog lica iz čl. 29. zakona o Državnom Savetu i Upravnim Sudovima u administrativnom sporu od *Borivoja J. Franjkovića*, sekretara Upravnog Suda 112

Godine Starosti kao uslov za sticanje pasivnog izbornog prava od *Dr-a Vidana O. Blagojevića*, advokata 114

Seljački kredit od *Aleksa Erofinina* 116

Eskontni listak od *Bor. A. Milojkovića*, sudije u penziji 117

Jedno pogrešno mišljenje o § 172. krivičnog sudskog postupka od *Jov. B. Mijušković*a, sudskog pisara 119

Kratak pogled na administrativno sudstvo po našem zakonu od *Dušana P. Mišića*, sudskog pisara 122

Godišnja skupština Udruženja Javnih Pravozastupnika za Srbiju i Crnu Goru, održana 11. marta 1928 god. u Beogradu. VIII Odredjivanje branilaca i starališa stečajnih masa. IX. Tužbe protiv advokata. X. Advokatska tarifa. XI. Uz. 172. Fin. Zakona od 1927. god. XII. Izjednačivanje zakonodavstva naše Kraljevine. Zanimljiva Godišnje Skupštine Udruženja Javnih Pravozastupnika održane 11. marta 1928. god. u prostorijama Prvostepenog Suda za Okrug Beogradski 127

Sudska i administrativna praksa:

Čl. 42. Ugovora između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Čehoslovačke Republike o uređenju uzajamnih pravnih odnosa ne odnosi se na obezbeđenja predviđena u zakonu o građanskom sudskom u građanskim parnicama T. I. 130

Bankinska tajnja, povređena kod opštinskog suda, u čijoj je pošparda pored ostalog stavljeno da je sopstvenik imanja isto prodao izvesnom licu, ne može poslužiti ni kao početak pismenog dokaza u smislu § 245. građ. sud. post. L. D. B. 131

U radnu knjiš. čanike, izdavaoca uverenja o sirotinjskom stanju nema dela iz § 111. u v. § 152. prav. zak., pošto nekompromitovano uverenje ne sadrži sva označena, koja će stranke zakonom o taksama i njegovim pravilnikom da bi se moglo smatrati kao uverenje o siromašnom stanju. T. I. 132

Za privremenu državnu koju rešava nesposobni delegat sudije na osnovu čl. 2. tač. 7. zakona o dopunu nesposobnih pravila u pogledu imanja radi državne nije nadležan izbrani sud. Jad. 133

Odredbe §§ 505. u 506. građ. zak. ne odnose se na deobe, izvršene pred izbranim sudom, sastavljenim po pravilima građ. sud. post., već samo na one deobe, koje su izvršene van izbranog suda. T. I. 133

Kad je u ostavinu ostavinskog zaključenje trgovačnog karaktera onda nije nadležan redovan građanski sud da u smislu čl. 29. Uredbe o uprošćenju rada kod sudskih vlasti i § 434. tač. 5. građ. sud. post. odredjuje nadležnost izbranog suda za raspre o deobe ostavine. Ž. T. 134

Из наше администрације

Једно погрешно гледиште Министарства Унутрашњих Дела. Љ. В. С. 135

Оцене и прикази

Д-р Илија Јелић: Арнаутска освета и умор у Црној Гори и Северној Албанији, докторска дисертација, Београд. Ђуро Терић, адвокат 136

Мисли и афоризми

О правди и врлини. Љ. В. С. 139

Белешке

Земаљски конгрес адвоката 139

Наш делегат у Међународном Савезу Адвоката 139

Наша делегација код Министра Иностраних Дела 139

Јавни правобранитељници 140

Више судије 140

Кретање судија 140

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

ЧУВАЈТЕ МАШИНЕ ОД НЕСТРУЧЊАКА

СТРУЧНА РАДИОНИЦА ЗА ОПРАВКУ
КАНЦЕЛАРИЈСКИХ МАШИНА
СТ. ХРИСТИЋ
КНЕГИЊЕ ЉУБИЦЕ 6 ТЕЛЕФОН 33-01

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, јуни—јули 1928. Број 6—7

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Tribonijan

Justinijanov ministar pravde

— Dr. **Relja Z. Popović,** prof. Univerziteta —

Justinijan bez sumnje ide u red nekoliko najznatnijih ličnosti na prestolu rimskih i vizantijskih imperatora. To je bio čovek visokih intelektualnih sposobnosti i velikih planova, neumorne energije i istrajnosti u sprovodjenju svojih namera kadar da u ona burna vremena na razmedju dve velike periode svetske istorije, staroga i novoga veka, sačuva najveću političku organizaciju staroga doba zajedno sa njenim neizmernim kulturnim tekovinama od toliko vekova. Sve vreme njegove duge vladavine, od 527—565, ispunjeno je epohalnim dogadjajima i neprekidnim epskim borbama, a u celokupnom radu njega vazda vodi grandiozna misao o restauraciji rimske imperije u njenom nekadašnjem obimu. Upravo, Justinijan je poslednji veliki *rimski* imperator. Značaj njegov kao vladara leži dobrim delom i u tome što je za izvodjenje svojih velikih planova umeo da probere ljude sposobne da ga pomognu savetom i delom. Njegove ratove vode Velizar i Narzes, besmrtno delo arhitekture Aja-Sofiju podiže genijalni arhitekt Antemije iz Trala, a kodifikacijom rimskog prava rukovodi Tribonijan, — ime tako dobro poznato svakom pravniku još od prvog semestra njegovih studija.

I

Za nas danas ne može biti sumnje da je po svojim posledicama najveće i najznačajnije delo Justinijanove vladavine kodifikacija rimskoga prava. Izlišno je da ovde iznosimo ogroman značaj i nedogledne posledice ovog dela za pravnu i kulturnu istoriju evropskih naroda. To je tako sudbonosan dogadjaj u istoriji, da pred njim blede sve ostale pojave toga vremena, pada u zasenak čak i Aja-Sofija, jedna od najvećih tvorevina ljudske umetnosti. Corpus Juris Civilis ostaje u punom smislu Tukididovih reči „tekovina za svagda" i kad bude izbledeo svaki drugi trag Justinijanove vlade u istoriji, kad bude nestalo u toku dalekih vekova i veličanstvene Aja-Sofije. Ali suvremenici izgleda da nisu bili svesni ovoga. Njih su više zanimali ratni pohodi Justinijanovih vojskovodja, velike gradjevine njegovih arhitekta u Carigradu i po celoj imperiji, religiozne raspre onoga doba, nego li tihi rad njegovih zakonodavnih komisija. Uzalud sav zvučan stil Justinijanovih konstitucija kojim se trudi da privuče pažnju suvremenika na epohohalne zakonodavne poslove, — njih sve to, izgleda, ne dira dovoljno, bar sudeći po onome što nam o tome kazuju izvori onoga vremena izvan Corpus Juris Civilis. Ono što možemo iz njih saznati o kodifikaciji Justinijanovoj i suviše je oskudno i mršavo. Italijanski romanista Dj. Rotondi s mnogo truda prikupio je u raspravi ne velikog obima i kritički razmotrio sve podatke o Justinijanovim zakonodavnim poslovima iz nepravnih izvora[1]), ali rezultat nije ni u koliko odgovarao trudu uloženom u taj posao, bio je dakle čisto negativan. Nadjene su samo kratke notice i pomeni, ali sve to napisano tako neodredjeno i bezbojno da naše znanje o postanku te najznatnije kodifikacije u celokupnoj pravnoj istoriji nije time ništa dobilo. Pa ipak dobitak je bila i ta konstatacija, koju smo ovde maločas istakli. Tu smo se mogli još jednom uveriti kako suvremenici često previdjaju u sadašnjosti baš one pojave i tekovine koje će u budućnosti imati najviše dejstva.

Nije dakle ni čudo što nam je i o samom Tribonijanu, jednom od najznatnijih ljudi onoga vremena, relativno malo što poznato. Podatke o njegovoj karijeri u službi nalazimo u konstitucijama kojima su naredjeni ili publikovani pojedini delovi Justinijanove kodifikacije od 528 do 534, dakle Kodeks u oba izdanja, Institucije i Pandekte, a osim toga, naravno, i u Novelama. Malo ali dragocenih podataka o njegovoj ličnosti pruža nam njegov suvremenik Prokopije, najveći istoričar onoga doba, u svome delu o ratovima (de bello Pers. I cap. 24—25), a nešto i u svom anonimnom i posmrtnom spisu *Anecdota* ili *Historia Arcana* (Tajna Istorija, cap. 13 i 20). Vizantiski leksikograf Suida donosi u svome rečniku, pisanom oko polovine X veka po Hr., dve kratke biografije o Tribonijanu, tako

[1]) U raspravi pod natpisom: La codificazione giustinianea attraverso le fonti extragiuridiche, u njegovim skupljenim raspravama. G. Rotondi, Scritti giuridici I 1922 pp. 340—369. Vidi naročito pp. 367—369.

da ni danas nije rešeno pitanje da li se obe te biografije odnose na jednu istu ličnost ili na dva različna suvremenika pod tim istim imenom. Iz razloga koje ćemo malo docnije bliže navesti, mi smo pristali uz Gibona, koji nalazi da se u oba ta članka govori o istom licu. Nama se čini da je pometnja nastala kod Suide i to usled toga što je on, pri kompilovanju svoga rečnika, te dve biografije uzeo iz dva sasvim razna izvora, te je, poređ izvesnih iako neznatnih razlika u njima, u toliko lakše mogao prevideti da se one odnose na isto lice.

Od autora novijega doba koji su pisali o Justinijanu i njegovu vremenu, najviše govori o Tribonijanu J. P. de Ludewig, Vita Justiniani atquae Theodorae, nec non Triboniani, Halae 1731, pp. 175—209[2]). Nije opširno, ali i danas ima vrednosti ono što je o Tribonijanu pisao veliki engleski istoričar XVIII veka Gibon u 44 glavi svoje Istorije Opadanja i Propasti Rimske Imperije. Od pravnih istoričara najviše se bavi Tribonijanom J. G. Heineccius u svojoj Historia iuris civilis Romani ac Germanici §§ 388 i 389[3]). Od modernih pisaca najbolji i najopširniji članak o Tribonijanu dao je engleski istoričar Džems Brajs (J. Bryce) u Encyclopaedia Britannica, 11. ed. 1911. vol. XXVII.

II

Nije nam poznata tačno ni godina kad je rođen ovaj znameniti čovek. Po onome što znamo o njegovu kretanju u službi i ulozi koju je igrao tada u javnosti, možemo zaključiti s dosta verovatnoće da je Tribonijan[4]) rođen u poslednjoj četvrti ili najdocnije krajem V veka. Medjutim znamo sa sigurnošću da je rodom iz Pamfilije, provincije na jugu Male Azije, na obali Sredozemnog Mora. To tvrdi njegov suvremenik istoričar Prokopije. Leksikograf Suida veli u prvom članku da mu se otac zvao Makedonijan, a u drugom članku da je rođen u varoši Sidi, koja je bila na morskoj obali u Pamfiliji, na mestu gde je sada Eski-Adalija, t.j. Stara Adalija. Ne znamo ništa ni o Tribonijanovu školovanju. Možemo pretpostaviti da je njegovo prvo obrazovanje bilo, po zahtevima onoga vremena, gramatičko i retorsko. Važno je pitanje gde je Tribonijan dobio pravno obrazovanje? Izvori nas ostavljaju o tome bez svakog podatka, ali ovde se sama sobom nameće pretpostavka da je to moglo biti po najpre u Bejrutu, varoši ne tako dalekoj od Pamfilije, a morskim putem s njom u vezi, koja je u to doba imala najčuveniju pravnu akademiju u celoj imperiji. Ali, kao što rekosmo, ovo je samo golo nagadjanje. Bez sumnje da je Tribonijan još u mladosti položio temelj svome tako velikom i svestranom obrazovanju i učenosti, kojima se docnije tako silno istakao medju suvremenicima.

Vreme Tribonijanova dolaska u Carigrad nije nam poznato. Znamo samo toliko da je u prvi mah Tribonijan u Carigradu bio advokat kod prefekturnih sudova, a to su bili onda najviši sudovi u imperiji, u kojima su sudili ili carski namesnici u prefekturama (praefectus praetorio), ili upravnik grada u prestonici (praefectus urbi). Sve to govori da on nije bio bez govorničkih sposobnosti, što nam potvrdjuje i imperator Justinijan u const. Tanta § 9. Tu u najvišem sudu u zemlji on je lako mogao doći u dodir sa visokim ličnostima i svojim sposobnostima privući njihovu pažnju. Inače bio je čovek vrlo ugladjen i ljubazan,[5]) te je svakako i to doprinelo njegovom daljem napredovanju. Tako Tribonijan ulazi naposletku i u redove dvorskih činovnika, gde se ističe svojim sposobnostima i pravnom spremom. U konstituciji Haec quae necessario od 13 februara 528 Tribonijan se se pominje kao član komisije za sastav Kodeksa. Što se tiče njegova ranga u službi, on je već vir magnificus magisteria dignitate inter agentes decoratus, a to bi sudeći po predikatu vir magnificus, koji se pridaje samo najvišim činovnicima, označavalo po svoj prilici da je on već tada bio *magister officiorum*, što će reći po današnjem ministar dvora i šef dvorskih kancelarija, a u isti mah i ministar inostranih dela, dakle jedan od najviših činovnika u državi. Taj isti položaj ima Tribonijan i u konstituciji Summa rei publicae od 7 aprila 529, kojom je novoizradjeni Kodeks predat javnosti. U konstituciji Deo auctore od 15 decembra 530 kojom se naredjuje kompilacija Pandekata ili Digesta, Justinijan se obraća Tribonijanu kao quaestor-u sacri palatii, što znači da je u medjuvremenu Triborijan došao na taj veliki položaj koji ponajviše odgovara današnjem ministru pravde. Tako je Tribonijan postao najviši šef pravosudja u imperiji, u čiju je dužnost spadala izrada zakona i carskih reskripata, — zvanje je dakle iziskivalo potpunu verziranost u pravnim pitanjima i savršeno vladanje zvaničnim kancelarijskim stilom.[6]) Tribonijan je ovim došao na najviši položaj u dvoru i postao prvi ministar carev. Koliko je imperator imao vere u njegovu spremu i sposobnost, najbolji je dokaz što je njemu poverio izvršenje plana o Digestama, pa čak i sastav komisije za izradu toga najvažnijeg Justijanova zakonika, pošto se pri uredjivanju Ko-

[2]) Citirano po Gibonu, jer do te knjige nismo mogli doći.

[3]) Pred nama je izdanje Lugduni Batavorum 1740 pp. 378—381.

[4]) Ili Trivonijan prema izgovoru onoga vremena. Prokopije, u knjigama o persiskom ratu, ima oblik Tribunijan, ili bolje Trivunijan prema ondašnjem izgovoru.

[5]) Procop. de bello Pers. I, 25, 2.

[6]) Bury, History of the later Roman Empire I 1923. p. 29.

deksa prethodno uverio o njegovim sposobnostima (const. Deo auctore § 3).

Može se reći da je Tribonijan bio sada na vrhuncu svoje karijere. Mi ne sumnjamo da su ga tu dovele njegove neobične prirodne sposobnosti, njegovo veliko obrazovanje i izvanredna stručna pravnička sprema. Njegov suvremenik istoričar Prokopije, koji ga je bez sumnje i lično znao, veoma hvali njegovu prirodnu darovitost i veli da u obrazovanju nije ustupao nikome od suvremenika.[7]) Od spisa ovako umnog i obrazovanog čoveka nije nam na žalost ništa sačuvano. Jedino što Suida u drugom, kraćem članku o Tribonijanu[8]) navodi nazive od više dela za koje veli da ih je on pisao. Medju njima nalazimo spise sa astronomskim i političkim temama, zatim život filozofa Teodota, jedan dialog o sreći i dve besede upućene Justinijanu. Ovde pada u oči raznovrsnost i mnogostručnost u temama, što sve govori o svestranosti Tribonijanova obrazovanja i učenosti, ali isto tako pada u oči i okolnost što se tu ne navodi ni jedno pravno delo. Ako je Tribonijan pisao i takva dela, što bi se moglo pretpostaviti, lako je moguće da su ona propala bez ikakvog traga stoga što su posle Justinijanove kodifikacije i ona kao i mnoga druga izgubila svaku aktualnost.

Ali ovaj glatki dvorski čovek, kakav je bio Tribonijan, mogao je biti i veliki laskavac. Tako Prokopije kazuje[9]) — a po njemu i Suida — kako je jednom prilikom uveravao Justiniana da on zbog svoje velike pobožnosti neće umreti, već će biti jedan put nenadno živ uznesen na nebo. Takve su se stvari mogle u oči govoriti Jnstinijanu! Do duše, ovaj je podatak uzet iz *Tajne istorije*, toga anonimnog i posmrtnog dela Prokopijeva, diktovanog jetkošću i pesimizmom razočaranog čoveka, ali mi znamo još za veću mrlju u Tribonijanovu karakteru, koja ga prikazuje s mnogo ružnije strane. Tako opet Prokopije veli, hvaleći inače njegove velike prirodne sposobnosti, da je kio srebroljubac i podmitljiv u toj meri da je za novac zakone svakog dana ukidao ili donosio prema trenutnoj potrebi onoga koji mu za tu uslugu novac ponudi[10]). Ovaj podatak Prokopijev ne može se oslabiti ni eventualno ukazivanjem da je ovakom glasu lako mogla dati povod okolnost što je zakonodavna mašina u to vreme Justinijanove vlade, naročito od 528—534 pa i do 546, radila i suviše brzo, te su tako reći svakog dana donošeni novi zakoni i nenadno vršene krupne izmene u zakonodavstvu. Pre svega ovaj se pasus ne nalazi u Prokopijevoj subjektivno napisanoj *Tajnoj Istoriji*, već u njegovom mirno i objektivno nepisanom delu O persiskom ratu, a posle mi znamo da je Tribonijan sa još dvojicom dolazio u red najnepopularnijih i najomrznutijih doglavnika Justinijanovih, poređ sve svoje učenosti i ugladjenosti. To se naročito pokazalo za vreme one velike pobune u januaru 532, poznate u istoriji i pod imenom N i k a, koja za malo što Justinijana nije lišila prestola. U početku meteža, veli Prokopije[11]), dok su medju sobom ratovale samo te dve stranke Zeleni i Plavi, narod nije obraćao pažnju na rdjave postupke Justinijanovih prvih ministara, Tribonijana i Jovana iz Kapadokije, koji je bio čovek bez obrazovanja i u mnogome čemu sušta protivnost Tribonijanu, ali jedan od najspособnijih i najpokvarenijih ljudi oko Justinijana. Ali kad su se obe stranke složile u jednu i otvoreno počele bunu protiv režima, uzrujana masa stala je besneti protiv Tribonijana i Jovana iz Kapadokije i počela ih tražiti po celoj varoši da ih ubije, kao najglavnije i najomrznutije predstavnike celoga režima. Da bi utišao narod, Justinijan odmah otpusti oba ta njemu tako omiljena ministra[12]), a na njihova mesta dovede popularnije i podesnije ličnosti.

Ali iako smenjen s položaja ministra pravde, Tribonijan je sa svojom komisijom nastavio rad na kompilaciji Digesta i njih dovršio krajem 533, kao i Institucije. U konstituciji T a n t a od 16 decembra 533 kojom su Digeste publikovane, Justinijan, u § 9, neobično laskavo govori o Tribonijanu, hvaleći njegovo poznavanje besedništva i pravne nauke, kao i njegovo veliko praktično iskustvo i poslušnost carskim zapovestima. Kako u toj konstituciji Tanta, tako i u konstituciji Cordinobis od 16 novembra 534, kojom je potvrdjen Kodeks u novom izdanju, redigovan takodje pod njegovom upravom, Tribonijan se tituliše kao ex-quaestor i ex-consul, t. j. bivši kvestor i bivši konsul, ali mu se stalno pridaje i titula *magister*, što znači svakako magister officiorum.[13]) Iz toga vidimo da je Tribonijan tih godina, 532—533, a posle svoga smenjivanja o ustanku Nika 532, postavljen ponova na svoj raniji položaj na kom je bio 528—529 kao magister officiorum. No u brzo zatim, svakako čim su se duhovi potpuno umirili i prestala svaka opasnost od kakve nove pobune, vraćen je 535 na predjašnji položaj, t. j. postavljen je ponova kao quaestor sacri palatii. Na tom je položaju ostao Tribonijan još dosta godina, upravo sve do smrti, i proživeo

[7]) Procop. de bello Pers. I 24, 16.

[8]) Gde naziva Tribonijana polymathes, t. j. čovek koji zna mnogo.

[9]) Historia arcana, 13.

[10]) Procop. de bello Pers. I 24, 16.

[11]) De bello Pers. I 24, 17.

[12]) I upravnika grada Eudemona, kao što znamo iz drugih izvora, cf. Bury, op. cit. II p. 41.

[13]) Jer se ne može pretpostaviti da je bio šef neke podredjene dvorske kancelarije.

to vreme na miru, poštedjen od svake neprijatnosti, a umro je od bolesti, kako to Prokopije izrekom veli.[14]) Godina njegove smrti nije nam neposredno poznata, ali svakako da je umro oko 546, kako se može utvrditi s približnom tačnošću.[15]) Ostavio je za sobom sina i mnoge unuke, ali je Justinijan tom prilikom ipak konfiskovao jedan deo njegove imovine, koja svakako nije bila mala.[16]) U tome postupku Justinijanovu prema preminulom dugogodišnjem savetniku, čoveku tako velikih zasluga, ogleda se sva despotska ćud jednoga vladara, koji je kroz dugi niz godina mirno posmatrao kako njegov prvi ministar gomila bogatstva koristeći se svojim visokim položajem. U ostalom, Justinijanov režim bio je veoma skup i tražio je velike materijalne žrtve, tako da je država za sve vreme, a naročito na kraju njegove vladavine bila u velikim finansijskim teškoćama. Karakterističan podatak pruža nam o tome sam Justinijan u svojoj noveli 148 od 563, gde izrečno veli da je država u finansijskom pogledu dovedena u najveću oskudicu.

Suida nam je sačuvao o Tribonijanu još jedan podatak. Na ime, on veli, u prvoj biografiji, da je Tribonijan bio „Jelin i bezbožnik", što će reći po ondašnjem izražavanju, da je bio pristalica stare mnogobožačke religije, kakvih je bilo u ono doba dosta i u najvišim krugovima. Suida izrečno dodaje još i da se Tribonijan sasvim otpadio od hrišćanske veroispovesti. Ako Prokopije o svemu tome ćuti, to će biti zbog toga što je on u religioznim pitanjima dosta indiferentan, zbog čega onako kratko i samo uzgred govori o velikom gonenju politeista u 529 godini.[17]) Pri tome gonenju Tribonijan je ostao poštedjen pored svih tih podozrevanja, svakako stoga što ga je Justinijan i ovde zaklonio, kao što je gledao kroz prste i njegovoj amišnosti i podmitljivosti. U opšte Justinijan se nije rado odvajao od ljudi o čijim se sposobnostima i korisnosti uverio, pa ih je čuvao i kad bi se se s razlogom podigla tužba protivu njih.[18]) Lako je pak moguće da je optužba potekla otuda što je Tribonijan, kao čovek napojen antičkim duhom i na vrhuncu obrazovanja i prosvećenosti svoga doba, bio daleko od svake verske predrasude i tesnogrudosti, a to je sve u ono vreme velike ortodoksije i verskih raspra u toliko više moralo padati u oči i izazivati glas da je on pristalica paganske religije. Teško bi inače bilo objasniti, kako je, kao politeista, mogao kroz toliki niz godina ostati stalno uz strogo ortodoksnog i verski isključivog Justinijana.

Uopšte Tribonijan kao čovek pokazuje izvesne sličnosti s Bekonom Verulamskim, kao što je to prvi Gibon opazio. Obojica su bili ljudi svestranog obrazovanja i učenosti, na vrhuncu prosvećenosti svoga vremena i slobodni od predrasuda, obojica dvorski ljudi i ljubimci svojih monarha, uz to državnici na najvišim položajima i, što je fatalno, obojica amišni i podmitljivi. Samo što je engleski državnik i filosof i izgnanstvu i povučenosti ispaštao svoje grehove, a Tribonijan je, s neznatnim i više prividnim prekidom prilikom ustanka 532, stalno ostao na najvišem položaju uz svoga gospodara. Do duše, i sam Prokopije, iznoseći njegove mane, dodaje da je bio veoma ugladjenih i ljubaznih manira, dakle pravi dvoranin, i da je bogastvom svoge obrazovanja potpuno bio u stanju da baci u zasenak svoje bolesno srebroljublje (Procop. de bello Pers. I 25,2).

* * *

Izlažući Tribonijanov život, mi smo pošli od postavke da se oba članka u Suidinom rečniku odnose na istu ličnost. Usvojili smo dakle Gibonovo mišljenje i to pre svega iz razloga što se obe biografije gotovo sasvim podudaraju u detaljima. Obe ličnosti nose isto ime, rodom su iz Pamfilije i pravnici, advokati kod prefekturnih sudova, žive u isto vreme, te ne izgleda verovatno, da ih treba razdvajati. Sve govori za njihovu identičnost. Ako ih Suida razdvaja, to dolazi, kako nagadjamo, verovatno otuda, što je drugi članak uzet iz nekog sasvim drugog izvora. Ako Suida ne ističe naročito Tribonijanove zasluge za kodifikovanje prava, to ne treba da nas buni, jer u članku o Justinijanu on isto tako ni jednom reči ne pominje njegove velike zakonodavne poslove.

Za identičnost je i W. G. Holmes, The Age of Justinian and Theodora, 2 ed., vol. II 1912 p. 442, a protiv J. Bryce u navedenom članku o Tribonijanu u Encyclopaedia Britannica.

[14]) De bello Pers. I 25, 2.

[15]) V. o tome, u primedbama M. Alemana na Historia Arcana, u Procopius ed. Bonnae III 1838 p. 446.

[16]) Historia Arcana, 20. — Treba imati na umu da je Tribonijan bio i konzul, a toga čisto počasnog zvanja mogao se primiti samo veoma imućan čovek, pošto je ono tražilo veoma velike novčane izdatke za igre i svečanosti narodu. Vidi o tome Bury op. cit. II p. 347, gde se po jednom podatku kod Prokopija veli da su se ti izdaci u poslednje vreme penjali na 2000 funti zlata, t. j. dva miliona dinara u zlatu. — Podatak o velikom broju unuka govori da je Tribonijan umro u dubljoj starosti.

[17]) Procop. Hist. Arc. 11 i primedba M. Alemana na taj pasus u Procop. ed. Bonnae III p 383. Cf. Bury, op. cit. II p p. 366—372.

[18]) Th. Lindner, Weltgeschichte I 1901 S, 150.

(Svršiće se)

Očinska i staralačka vlast

— Jedno uporedjenje —

— Živojin M. Perić, profesor Univerziteta —

— Svršetak —

I. *Zarade dečje.* Ovde imamo, najpre, § 121. Gradj. Zak. koji statuira: „Što god deca pod roditeljskom vlašću i njihovim upravljanjem pribave, to roditeljima svojima pribavljaju, kao god što naravno roditelji za svoju decu imanje pribavljaju, i njima ostavljaju.“ (Pod roditeljima treba ovde razumeti samo oca: mati nema udela u tekovini dečjoj). Pravno može se ovo, mislimo, ovako konstruisati i objasniti: što se tiče dece od navršene sedme do dvadeset prve godine, ona teku, kada je ispunjen rekvizit iz ovoga §-a, kao očevi *punomočnici* (v. § 621. Gradj. Zak. po kome i jedno lice, inače nesposobno za pravne poslove, može biti punomočnik, osim, naravno, ako bi bilo sasvim lišeno pravne volje: deca do sedme godine i umno bolesni)[20]; a deca do sedme navršene godine, kada pribavljaju za oca, nalaze se u pravnom položaju *glasonoše* (der Bote, le porte-voix: v. ovde Dr. Krainz, Dr. L. Pfaff, Dr. A. Ehrenzweig, *op. cit.*, Bd. I., Wien, 1913., S. 304; Dr. B. Matthiass, *op. cit.*, S. 113. und 125.: „sog. *Stellvertretung in der Erklärung*“; Dr. H. Oser, *Das Obligationenrecht*, Zürich, 1915., S. 136., 161. und 167. i kod njega navedenu raspravu Fleck-a, *Der Bote*, u: „Archiv für das Bürgerliche Recht“, 15., S. 337, ff.; Dr. Josef Unger, *System des österr. allgemeinen Privatrechtes*, Bd. II. 5. Aufl. Leipzig, 1892., S. 131. Anm. 8., A. Djordjević, *op. cit.*, I. 2., str. 132.): glasonoša (vesnik) je orudje, sprava (instrumenat), onoga čiju izjavu prenosi (to nije punomočnik) i razlikuje se od običnoga orudja, sprave (na pr. telegrafa, telefona), u tome što je on, glasonoša, živo biće. Ocu pripadaju tekovine sinovlje do 21 godine ovoga i u porodičnim zadrugama (§ 517. Gradj. Zak.): tek u onom što se u zadruzi pribavi posle navršenoga punolestva sina ima ovaj udela koji pripada *njemu* a ne ocu. Da primetimo da, u stranim zakonodavstvima, ocu ne pripadaju ni u kom slučaju dečje zarade, kao što je, na pr., slučaj sa Nem. Gradj. Zak. čiji § 1651. oglašava kao slobodno dečje dobro (Freies Vermögen) njegove zarade („Was das Kind durch seine Arbeit erwirbt“, tu otac nema ni prava užitka (Nutzniessung)[21]). Po Austr. Pravu, ako se tiče onoga što su deca pribavila pod očevom upravom, to *ne pripada ocu* nego detetu (§ 149. Austr. Gradj. Zak.: Alles was die Kinder auf was immer für eine gesetzmässige Art erwerben, ist ihr Eigentum“[22]), samo što dolazi pod očevu upravu (Dr. J. Krainz, Dr. L. Pfaff, Dr. A. Ehrenzweig, *op. cit.*, Bd. II. 2., S. 203.). Naš Gradj. Zakonik, dakle, više se ovde približava Rimskom Pravu gde su deca u opšte tekla za roditelje (Dr. J. Baron, *Pandekten*, Leipzig, 1890., S. 592. und 593., P. F. Girard, *Manuel élémentaire de Droit romain*, cinquième édition, Paris, 1911. p. 138 et 139.). Samo ono što deca zarade osim i izvan očeve uprave jeste njihovo vlasništvo. Medjutim, staraoci, pa dakle ni mati kao takva, nemaju nikakva prava na dečju zaradu: ova pripada uvek deci, bez obzira na to da li su ona to zaradila pod upravom staraoca (matere) ili ne kao i da li se tiče sina ili kćeri. Dakle, jedna znatna razlika i ovde izmedju oca i matere.

II. Odnosno onih dobara dečjih koja ne pripadaju ocu [njihove zarade osim i izvan očinoga upravljanja: pribavljanje putem dobročinoga pravnoga posla u opšte, kao poklonom, testamentom odnosne kodicilom (nasledje ili isporuka), ugovorom o nasledjivanju, zakonskim nasledjem, ugovorom na sreću][23], otac po našem Pravu, a tako je i po Austriskom (§ 149. Aust. Gradj. Zak.), nema na njima *pravo užitka* kao

[20] Razume se, iz odnosa punomočstva ne mogu proisteći obaveze za punomočnika iz §-a 621. Udata žena ne može biti punomočnik bez muževljevoga odobrenja (§ 920. Gradj. Zak. u vezi sa §-om 3. Trg. Zak.). V. ovde našu raspravu: *O pravnoj sposobnosti kod ugovora o punomoćstvu* (§ 533. Gradj. Zak.), objavljenu u „Mjesečniku“, Zagreb, 1906. i u našoj zbirci: „Privatno Pravo“, Beograd, god. 1912.). V. i: Gojko Pavlović, *Zastupništvo (s punomoćstvom) u Gradjanskom Pravu*, „Branič“, Beograd, 1903. i 1904., kao i: Drag. Petrović i Mil. M. Stanojević, *Punomoćstvo (mandatum)*. Odeljak iz rasprave: „Zastupništvo u svima oblicima u savremenom privatnom (gradjanskom) pravu, s pogledom na rimsko pravo, slovensko pravo i naše zakonodavstvo“. Rasprava je nagradjena od Akademskoga Saveta. „Prosvetni Glasnik“, godine 1891.

[21] Dr. O. Fischer und Dr. W. v. Henle, *Bürgerliches Gesetzbuch*, 6. Aufl., München, 1904., S. 480., § 1651.

[22] V. i § 151. Austr. Gradj. Zak. (über das, was ein obgleich minderjähriges jedoch ausser der Verpflegung der Eltern stehendes Kind erwirbt ..... kann es frei verfügen“).

[23] Mada ovde (t. j. kod tekovine srećom) može biti spornih slučajeva, ako je to bilo pod očevom upravom i posredstvom njegovoga novca: n. pr., dete je dobilo, u ovim okolnostima, zgodiak na Klasnoj Lutriji, pri izvlačenju Obaveznica Ratne Štete, trci Dunavskoga Kola Jahača „Knez Mihailo“, i t. d. (slične teškoće mogu se pojaviti i u Porodičnom Zadružnom Pravu, kod primene pravila da zadrugari ne teku za sebe lično nego za zadrugu: § 508. u vezi sa §-om 511. Gradj Zak. i Zakonodavnim Rešenjem od 7. Februara, 1847. god., BN. 1787., Zb. IV., str. 5. i uz ovaj, 511. §: v. ovde naše *Zadružno Pravo po Gradjanskom Zakoniku Kraljevine Srbije*, IV., Beograd, 1920., Str. 216 à 219.).

u Pravu Francuskom [čl. 384. Franc. Gradj. Zak., la jouissance légale: ali samo do osamnaeste godine deteta odnosno do njegove emancipacije[24]): A. Colin et H. Capitant, *Cours élémentatre de Drott ctvil francais*, t. I, 4-ème éd,, Paris, 1923., p. 453. et suiv.] i Nemačkom (§ 1649. Nem. Gradj. Zak.: „Dem. Vater steht kraft der elterlichen Gewalt die Nutzniessung an dem Vermögen des Kinder zu"; Dr. Bernhard Matthiass, *Lehrbuch des Bürgerlichen Rechtes*, Berlin, 1914., S. 640. à 642)[25]). Po §-u 122. našega Gradj. Zakonika, otac ima samo pravo upravljanja („premda do punoletnosti pod očino upravijanje spada"), stim da on sme jedino prihod od dečje imaovine upotrebiti na njihovo vaspitanje i obrazovanje, dok „glavno je pak dužan sačuvati, osim osobita slučaja ako bi se potrošak toga za osnivanje sreće detinje iziskivao, koje se onda sa dopuštanjem suda izdati može." Ali, kako ovaj zakonski propis, § 122. Gradj. Zak., ne stavlja u dužnost ocu da podnosi sudu (danas staralačkom sudiji) račun o upravi dečjim dobrima nego ga Zakonodavac samo upućuje da prihode od tih dobara troši na dečje vaspitanje (i obrazovanje), to se onda ovo očevo pravo približava francuskom i nemačkom pravu očevoga užitka[26]). Takav kao naš jeste, u osnovi, i sistem Švajc. Gradj. Zakonika koji se, u čl. 290. odelj. 2. (pošto je u 1. odeljku istoga člana kazao: „Die Eltern haben solange ihnen die elterliche Gewalt zusteht das Recht und die Pflicht, das Kindesvermögen zu verwalten"), ovako izražava: „Sie (roditelji) sind in der Regel weder zur Rechnungsteliung noch zur Sicherheitsleistung verpflichtet" (Po pravilu, oni nisu obavezni ni polagati račun niti dati obezbeđenje: v. Dr. Eugen Curti-Forrer, *op. cit.*, S. 241 und 242.).[27]) Ipak, i ako, po §-u 122. Srp. Gradj. Zak., otac ne polaže račun o prihodima imaovine svoje dece niti o njihovoj upotrebi, ne treba iz toga izvesti, da ova upotreba može ići do zloupotrebe, na štetu dece, da je, dakle, odredba §-a 122. odnosno namene prihoda dečjega imanja bez ikakve sankcije. (V. o ovome i u pretprošloj primedbi). Jer, ako otac ne bi postupao po toj odredbi nego bi prihode sa dečjih dobara trošio na drugu stranu, mogao bi on, tada, potpasti pod § 155. Gradj. Zak. i biti lišen očinske vlasti (v. ovde naročito § 178. Austr. Gradj. Zak., izmenjen i dopunjen Prvom Novelom od 12. Oktobra, 1914. god., po n. k., § 4.), kao god što, i u onim zakonodavstvima gde otac ima pravo užitka nad dobrima dečjim, to pravo može mu biti oduzeto sudskim putem (v., na pr., § 1666. Abs. 2. Nem. Gradj. Zak.).

Što se, medjutim, tiče staraošťva pa, dakle, i staraošťva materinoga, otpada ono povlašćenje iz §-a 122. Gradj. Zak. o nepolaganju računa: svaki staralac mora davati staralačkom sudiji računa o prihodima dečjih (i u opšte staranikovih) dobara i o njihovoj upotrebi (čl. 57., 79. à 82. Zak. o Starateljstvu u vezi sa čl. 48. al. 6. Uredbe Zakona o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Islednih vlasti)[28]). Samo u slučaju čl. 83.

[24]) Posle očeve smrti, pravo užitka pripada materi (čl. 384. Franc. Gradj. Zak.).

[25]) „bis zu Volljahrigkeit, §§ 2, 3, oder bis zur Verheiratung der Tochter, aber § 1661.": Dr. O. Fischer und Dr. W. v. Henle, *op. cit.*, S. 839., § 1649., Anm. 1.; „Nutzniessung, nicht Niessbrauch..... Wird nicht in das Grundbuch eingetragen", (t. j. ovo očevo pravo, kada ima za predmet nepokretna dobra, ne uvodi se u baštinske knjige), *op. cit., loc. cit.*

[26]) Contra Dr. L. Marković, *Porodično Pravo*, str. 197. koji drukčije shvata ovo pravo očevo u našem Zakonodavstvu, nalazeći da i otac ima da polaže staralačkom sudiji račun o upravi dobrima dece koja su pod njegovom vlašću, ako ne svake godine (kao obični staralac) a ono pri prestanku očeve vlasti. Na ovo bi se moglo primetiti da se Zakon o Starateljstvu koji je raniju dužnost suda (kolegije) odnosno nadzora nad radom staralaca preneo na staralačkoga sudiju tiče samo takvih staranika koji ne stoje pod očinskom vlašću (v. specialno čl. 11. Zak. o Starat. u vezi sa čl. 111., 139., 141. i 144. istoga Zakona). I Austr. Gradj. Zakonik ne govori o zakonskoj dužnosti polaganja računa, od strane oca, o administraciji imaovinom deteta: sud može samo u slučaju, zakonom predvidjenom, oduzeti ocu ovu upravu (Dr. J. Kraínz — Dr. L. Pfaff — Dr. A. Ehrenzweig, *op. cit.*, Bd. II. 2., S. 251.), ali dok to ne bi učinio, ne može zahtevati da mu otac polaže račun o upravi dečjim dobrima. Tako je i kod nas: može sud, ako po zakonu ima tome mesta (§§ 154. i 155. Gradj. Zak.), lišiti oca očinske vlasti, kada, naravno, otac gubi i upravu nad dečjom imaovinom, ali, dok *traje* očinska vlast, ne može staralački sudija vršiti kontrolu nad tom upravom.

[27]) Francuski tekst istoga propisa glasi: „Ils n'ont, dans la règle, ni comptes à rendre, ni sûretés à fournir", a italianski: „Di regolo non sono tenitè nè a rendere conto nè a fornire garanzie". Kao što je poznato, tri službena jezika postoje u Svajcarskoj: nemački, francuski i italianski. Za tumačenje Švaj. Gradj. Zakonika od god. 1907.—1912 najmerodavniji je tekst nemački, pošto je njegov redaktor, Dr. Eugen Huber, prof. Univerziteta u Bernu (Svajcarac nemačke narodnosti), isti Zakonik napisao na nemačkom jeziku: to je, dakle, original a francuski i italianski tekst su prevodi.

[28]) Ovde treba imati u vidu i čl. 138. Zak. o Starateljstvu koji normira: „Punoletnima, koji pod starateljstvo dodju, postaviće se otac ili mati, ili muž i žena jedno drugom za staratelja, ako samo ne stoje zakoni uzroci, sa kojih bi ovi za to nesposobni bili. *Očekći staratelji oslobodjavaju se od davanja obezbeđenja* i polaganja godišnjih računa." (Kursiv je naš). Da li bi iz toga trebalo izvesti da je i mati koja je staralac svojoj maloletnoj deci oslobođjena polaganja godišnjega računa o upravi njihovom imaovinom, što bi vodilo tome rezultatu da bi, ovde, mati bila izjednačena sa ocem? Najpre, čl. 138., ako oslobadja mater polaganja godišnjega računa (onoga iz čl. 79. i 80. Zak. o Star. i čl. 48. odelj. *in fine* Uredbe — Zakona — o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Islednih vlasti) ne oslobadja je i polaganja *zaključnoga* (završnoga) računa, onoga *pri kraju* staraošťva (čl. 124. i 126., u vezi sa čl. 99. Zak. o Starat.). Zatim, pravilo je da mati, kao i svaki drugi staralac, polaže redovno (godišnje) račun o svojoj upravi dečjim dobrima (v. u tom smislu i čl. 54. Uredbe — Zakona — o Ubrzanju Rada, kao i čl. 49. iste Uredbe koji govori o tome da će staralački sudija oduzeti od matere upravu dečjom imaovinom, „Ako bi se dokazalo da udova nesavesno upravlja" njome; kako

Zak. o Star. neće mati polagati računa o godišnjem prihodu imanja svoje dece. („Dokle mati sa maloletnom decom bude zajedno na imanju masenom živela, neće se račun o godišnjem prihodu polagati*). Ali, zato što staraoci pa ni mati (izuzimajući slučaj čl. 83. Zak. o Star.) nemaju ona prava očeva iz §§-a 121. i 122. Gradj. Zak., pripada njima pravo na nagradu čija veličina zavisi od veličine prihoda staranika (čl. 39. Zak. o Star., stim da ta nagrada ne može biti iznad 6000 dinara godišnje; čl. 46. al. 2. Uredbe Zakona o Ubrzanju Rada kod Sudskih i Islednih Vlasti)[29]). Na svaki način, mati ne bi imala ovo pravo u slučaju čl. 83. Zak. o Star. To pravo nema, naravno, ni otac: nagrada vjegova za trud oko uprave imanjem dečjim nalazi se u onom njegovom povlašćenju iz §-a 122. Gradj. Zak., povlašćenje koje je, videli smo, jedna vrsta zaobilaznoga užitka[30]).

Dakle, i kod uprave dobrima dečjim Zakonodavac naš povlači razliku izmedju muškoga i ženskoga (oca i matere). Te razlike, kao što smo to već konstatovali, ima, manje više, i u zakonodavstvima naprednijih naroda: videli smo da, za života oba roditelja, pravo užitka na dečjem imanju pripada, u Francuskom Pravu, samo ocu a tako je i u pravu Nemačkom. Po Austriskom Gradj. Zakoniku, pravo administracije nad dečjim dobrima jeste samo atribut očinske vlasti (§ 149.). Medjutim, Švajc. Gradj. Zakonik koji je, kao što smo već imali prilike primetiti, mnogo spravedljiviji prema udatoj ženi, priznaje jednovremeno i zajedničko pravo upravljavanja dečjom imaovinom i *materi* kao i ocu, i samo u slučaju nesloganja daje ovde, kao i inače, prevagu očevom glasu (Dr. E. Curti-Forrer, *op. cit.*, S. 242, Anm. 1. uz. čl. 290).[31]).

---

*) Al. 3. čl. 46. toga Zakona glasi: »Spomoćni staratelj ima pravo na 2% od čistog godišnjeg prihoda, ali ta nagrada ne sme biti veća od 2000 dinara za godinu". V. ovde i: Dj B. Nestorović, *Dee Sudske Uredbe*, Beograd, 1921., str. 133. i 134.

[29]) I ta činjenica da Zak. o Starateljstvu ne govori o nagradi očevoj ne ide u prilog tvrdjenju izvesnih pravnih pisaca da bi otac morao polagati (bar na kraju očinske vlasti) račun staralačkom sudiji o upravi dečjom imaovinom: to bi značilo staviti ocu na teret jednu staralačku *dužnost* a ne dati mu, u isti mah, i *pravo* (na nagradu) koje odgovara toj dužnosti.

[31]) V. Olga Bindschedler, *Die elterlichen Vermögensrechte in rechtsvergleichender Darstellung*, 1914. (navod po Dr. J. Krainz — Dr. L. Pfaff — Dr. A. Ehrenzweig, *op. cit.*, Bd. II. 2., S. 201., Anm. 5a).

O staraoštvu u našem Pravu v. I: Aleksa S. Jovanović, *Tutorstvo i Starateljstvo*, časopis „Pravda", god. 1872. Br. 6.

Neka nam je dopušteno da ovde damo jednu malu dopunu o *oduzimanju očinske vlasti*. Po Franc. Pravu (v. Zakon od 24. Jula, 1889. god., dopunjen Zakonom od 15. Novembra, 1921 god.: oboje po n. k.) ovde mogu biti tri slučaja: a) Izvesne krivične osude (specialno za krivična dela protiv samog deteta: „les attentats commis contre la personne ou la moralité de l'enfant") povlače za sobom ipso iure gubitak očinske vlasti. (Takav je i sistem Nem. Prava: „Verurteilung des Vaters wegen eines an dem Kinde verübten Verbrechens oder vorsätzlichen Vergehens.....": Dr. B. Matthiass, *op. cit.*, S. 644.); b) Osude krivične koje *mogu* ali *ne moraju* imati za posledicu taj gubitak (to zavisi od ocene krivičnoga suda), i c) slučajevi u kojima može biti lišenja oca njegove očinske vlasti i u odsustvu krivične osude: ovde to lišenje izriče gradjanski sud. V. o svemu ovome: A. Colin et H. Capitant, *op. cit.*, t. I., p. 467. et 468.

U našem pravu nema ustanove pod a) i b): nijedna krivična osuda ne povlači za sobom *ipso facto* gubitak očinske vlasti niti u opšte krivični sud ima o tome da rešava bez obzira na to na šta je otac osudjen. Očinska vlast nije neka *javna dužnost ili zvanje* koje bi se moglo gubiti po §-u 18. Kazn. Zakonika: ovaj propis pominje *in fine*: „tutor ili staratelj", ali otac koji ima očinsku vlast (drukčije bi, medjutim, bilo sa ocem — staraocem iz čl. 138. Zak. o Starat. i materom koja je staralac svojoj maloletnoj ili punoletnoj deci: čl. 138. Zak. o Star.) nije to. Očinska vlast je jedan status Privatnoga Prava a na privatna prava krivična osuda nema uticaja (status osudjenoga ostaje isti; tako: brak traje i dalje i u slučajima gde bi, po §-u 94. 3°. Gradj. Zak., mogło biti razvoda, ako ovaj ne traži drugi suprug; bračno dete ne postaje vanbračno usled osude, niti punoletan maloletan kao ni domaći podanik stranim podanikom niti za pravne radnje sposobni postaje nesposobnim, itd.). Samo onda ako je otac osudjen zbog postupaka koje §§ 154. i 155. Gradj. Zak. predvidjaju kao uzroke gubitka očinske vlasti, može otac biti ove lišen, ali i tada treba *gradjanska odluka sudska* (u istom smislu i L. Uroševič, *op. cit.*). Ako osuda ne bi bila takva da bi ona mogla biti razlog oduzimanja očinske vlasti, onda osuda može samo povući, za oca, nemogućnost *potpunoga* vršenja očinske vlasti (specialno da upravlja imaovinom deteta) zato što bi on bio lišen slobode, za kraće ili duže vreme (ali ovo ne bi smetalo ocu da vrši one atribute očinske vlasti koji ne stoje u vezi sa njegovom slobodom, kao, n. pr., davanje odobrenja deci za brak, §§ 69. c., 150., 152. Gradj. Zak.): tada se detetu, u granicama potrebe, postavlja staralac (arg. iz čl. 154. Zak. o Star., § 154. Gradj. Zak., § 17. Kaznen. Zak.), ovo, dakle, neće biti slučaj delimičnoga oduzimanja očinske vlasti nego slučaj kada je otac *faktički sprečen* da očinsku vlast vrši delimično ili potpuno (§ 154. Gradj. Zak., n. pr.: „kad bi se — otac — nekud stepao"). § 154. Gradj. Zak. veli da se ocu *može* oduzeti očinska vlast, „kad bi zbog učinjena zločinstva na duže od jedne godine dana u tamnicu dopao.....", može: dakle ne mora, naime ne mora onda ako sama osuda ne diskvalifikuje oca za vršenje očinske vlasti — onako kako smo to mi već gore kazali.

Spor madžarskih optanata sa Rumunijom

— Dr. Drag. Arandjelović, profesor Univerziteta —

— Svršetak —

IV. Držanje Društva Naroda

Kao što smo već rekli u *uvodu*, posle odluke suda od 10. januara 1927., kojom se oglasio nadležnim da presudjuje o reklamacijama madžarskih podanika odnosno agrarnog zakona Rumunije, i naredio joj da dâ svoj odgovor u glavnoj stvari u roku od dva meseca, Rumunija je 24. februara 1927. izvestila sud da se ona uzdržava od odgovora i da, usled toga, njen sudija neće uzimati u sudu učešće u sporovima koji se tiču agrarne reforme. U isto vreme Rumunija je, na osnovu člana 11. § 2. pakta o Društvu Naroda[7]), uputila Savetu Društva Naroda molbu za ovlašćenje da mu izloži razloge koji su joj nalagali ovako postupanje. I Madžarska je u isto vreme zamolila Savet da imenuje dve sudije radi popune mešovitog izbranog suda, shodno članu 239 trijanonskog ugovora o miru, čiji je tekst gore pod I. 2. izložen. 7. marta Savet je saslušao predstavnike obe države, a zatim je zamolio britanskog predstavnika *Čemberlena* da spremi izveštaj za iduću sesiju. Po želji Čemberlena pridodata su mu, radi studije ovoga pitanja, dva člana, predstavnik Japana i Čili. Parnične strane primile su ovaj predlog i Savet ga je usvojio.

10. Posle uzaludnih pokušaja izmirenja parničnih strana koje je ovaj komitet trojice izvodio, on je pribegao rešavanju same stvari. U *Izveštaju komiteta*, koji je 17. septembra 1927. podnesen Savetu, kaže se da je komitet smatrao da tačno i pažljivo ispitivanje pitanja o nadležnosti suda ima glavni značaj. S toga je postavio sebi ova pitanja:

a) je li mešoviti izbrani sud rumunsko-madžarski pozvan da sudi po tužbama podignutim usled primene rumunskog agrarnog zakona na optante madžarske?

b) ako se potvrdno odgovori na ovo pitanje, onda u kojoj meri i pod kojim je okolnostima sud pozvan da to učini?

Posle studiranja ovih pitanja od strane visoko stručnih pravnika, komitet je došao do ovih zaključaka:

Mešoviti izbrani sud rumunsko-madžarski ima svoje poreklo u trijanonskom ugovoru o miru. Taj je sud medjunarodni i njegova je nadležnost, sledstveno, utvrdjena propisima ugovora, koji ga je stvorio. On nema nadležnosti van one koju mu je poverio sporazum ugovornih strana. Granice njegove nadležnosti odredjuju članovi 239 i 250 trijanonskog ugovora.

Pitanje, sada podneseno ispitivanju Saveta, odnosi se na tužbe, upućene mešovitom izbranom sudu od strane madžarskih državljana na osnovu člana 250. Propisi ovoga člana zabranjuju uzapćivanje i likvidaciju, predvidjene u čl. 232. i u dodatku IV. odeljku X. dela ugovora, svojine madžarskih podanika, koje se nalaze na teritorijama bivše austro-ugarske monarhije. Oni predvidjaju takodje povraćaj dobara njihovim vlasnicima, oslobodjenih svake mere ove vrste i svake druge mere raspolaganja, administracije i sekvestra, koje su preduzete u periodi izmedju primirja i stupanja na snagu ugovora o miru. Oni daju prava madžarskim državljanima na podnošenje tužbe mešovitom izabranom sudu rumunsko-madžarskom, predvidjenom u čl. 239.

Ako bi se moglo utvrditi, veli se dalje u izveštaju komiteta, u kome slučaju da je sopstvenost kojega madžarskoga državljanina bila predmet uzapćivanja ili likvidacije ili ma kakve druge mere raspolaganja u smislu članova 232 i 250, usled primene rumunskog agrarnog zakona na rečenu sopstvenost, i kad bi bila podnesena tužba da bi se dobio povraćaj, mešoviti izbrani sud bio bi pozvan da dade zadovoljenje.

Mešoviti izbrani sud nije nadležan da sudi po tužbama podignutim zbog primene jednog agrarnog zakona kao takvog, osim ako se ne ostvari hipoteza spomenuta u prethodnom stavu. U ovom poslednjem slučaju nadležnost suda ne bi bila isključena usled fakta što se radi o primeni jednoga agrarnoga zakona.

Kako iz onoga što prethodi sledjuje da bi tužba madžarskoga državljanina u cilju da mu se povrati sopstvenost, shodno članu 250, mogla doći u nadležnost mešovitog izbranog suda i u slučaju kad tužba ima svoje poreklo u primeni rumunskog agrarnog zakona, mi prelazimo (veli izveštaj komiteta) na definiciju principa koji su, usled pristanka na trijanonski ugovor, obavezni za Madžarsku i Rumuniju:

1) Propisi koji regulišu mir posle rata 1914—1918 ne isključuju nikako primenu jednoga generalnoga plana agrarne reforme na madžarske državljane (razumevajući tu i one koji su optirali za madžarsko državljanstvo).

Što se tiče člana 250 ovaj ne zabranjuje primenu čl. 232. na sopstvenost madžarskih po-

[7]) koji glasi: „Izjavljuje se... da svaki član Društva ima pravo da prijateljski skrene pažnju Skupštine ili Saveta na svaku okolnost, koja je takve prirode da može poremetiti medjunarodne veze i koja, dalje, preti da pomuti mir ili dobar sporazum izmedju naroda, od kojega mir zavisi„.

danika na prenesenim teritorijama. U smislu ovoga člana zabrana da se ona zadrži i da se likviduje ne sme ograničavati slobodu delanja Rumunije preko onoga što bi bila ova sloboda kad članovi 232 i 250 ne bi nikako ni postojali. Pretpostavljajući da ovih propisa nema u ugovoru, Rumunija bi ipak imala prava da donese takav agrarni zakon, koji bi smatrala potrebnim za svoj narod, pod rezervom obaveza, koje potiču iz pravila medjunarodnog prava. Medjutim ne postoji ni jedno pravilo medjunarodnog prava, koje oslobodjava madžarske podanike od generalnog plana agrarne reforme.

2) Ne treba da postoji nikakva nejednakost izmedju Madžara i Rumuna, bilo u uslovima agrarnoga zakona bilo u načinu, na koji se ona primenjuje.

Svaki propis jednog generalnog plana agrarne reforme, koji bi stvorio izrečno ili koji bi u krajnjem redu neizostavno stvorio u stvari zaseban položaj za Madžare, na štetu njihovu a u korist Rumuna ili pripadnika drugih država u opšte, bio bi takve prirode da stvara pretpostavku prikrivenog uzapćivanja i likvidacije, pogadjajući sopstvenost madžarskih pripadnika *kao takvih*, i vredjajući član 250, i davao bi prava mešovitom izbranom sudu da se tim pitanjem bavi. Isto bi tako bilo u hipotezi različite primene agrarnog zakona.

Zabrana za Madžare da poseduju nepokretna dobra na teritoriji prenesenoj na Rumuniju, čak i kad bi ona bila proširena na sve strance, ne bi bila saglasna sa obavezom, koju je Rumunija primila na sebe ugovorom, da dopusti madžarskim optantima da sačuvaju svoja nepokretna dobra; ali ovo je pitanje strano članu 250.

3) Reči „saisie et liquidation", spomenute u članu 250, koji cilja samo na teritorije ustupljene od strane Madžarske, jedino se primenjuju na mere preduzete protiv svojine jednoga Madžara u rečenim teritorijama i u toliko u koliko je ovaj sopstvenik madžarski pripadnik.

Pravo koje su sebi zadržale savezničke sile članom 232 da zadrže i likvidiraju madžarska dobra na svojoj teritoriji u trenutku stupanja na snagu ugovora, primenjuje se na dobra jednoga madžarskoga državljanina kao na pripadnika bivše neprijateljske zemlje. Nije dovoljno da ove mere povlače uzapćivanje madžarskih dobara od strane vlade i da je sopstvenik ovih dobara Madžar. Potrebno je još da se radi o jednoj meri, koja ne bi bila naredjena ili koja ne bi bila primenjena kao što je bila primenjena da sopstvenik dobra nije bio Madžar.

Stoga komitet predlaže Savetu da učini ovo:

„a) da pozove obe stranke da se podvrgnu gore pobrojanim trima principima;

b) da pozove Rumuniju da vrati svoga sudiju u mešoviti izbrani sud."

Komitet Saveta se nada da će obe strane moći, koliko se tiče svake od njih, primiti ove predloge.

Ako Madžarska odbije, komitet smatra da nema mesta da Savet pristupi naimenovanju dva člana zamenika za sud, shodno članu 239 trijanonskog ugovora.

Ako Rumunija odbije, i pored toga što Madžarska prihvati gornji predlog, komitet smatra da ima mesta da Savet preduzme potrebne mere da u svakom slučaju osigura rad mešovitog izbranog suda.

Ako obe stranke odbiju gornje predloge, komitet misli da je Savet ispunio ulogu koja mu pripada po članu 11 pakta.

11. Predstavnik Madžarske, grof Aponji, ustao je energično protiv zaključaka komiteta, pozivajući se na autoritet presudjene stvari i na to da postoji velika opasnost da se odluka o sporu oduzme od medjunarodnog pravosudja da bi se iznela pred Savet kao organ čisto politički. Stoga je predložio jedan kompromis, po kome bi se pred Stalni Sud Medjunarodne Pravde u Hagu iznelo pitanje: da li postoji prekoračenje vlasti u odluci o nadležnosti, koju je mešoviti izbrani sud doneo 10 januara 1927. Osem toga predložio je da se Stalni Sud konsultuje „o pitanju da li su one tri tačke, pobrojane u izveštaju komiteta, u njihovoj celini ili, eventualno, u kojem njihovom delu, obavezne za Rumuniju i Madžarsku usled pristanka na trijanonski ugovor."

Predstavnik Rumunije, Titulesko, insistirao je na pravu Saveta da uzme u ruke celu aferu, kao što je predložio komitet; da je njegova dužnost da preduzme sve mere, pogodne da uklone nesporazum, a ne samo da imenuje sudije zamenike. Titulesko je izjavio da ne može da primi kompromis o pitanju nadležnosti, jer to bi značilo priznati da sud nije uzurpirao vlast, jer, s druge strane, Madžarska i Rumunija nisu bile u podjednakoj situaciji, pošto je za jednu bilo u pitanju prosto finansijska odgovornost prema nekolicini svojih državljana, a za drugu ceo socijalni poredak na svojoj teritoriji, ceo javni mir. Najzad je Titulesko dodao da još manje ima mesta tražiti mišljenje od Stalnoga Suda, pošto je Savet potpuno obavešten studijom koju je izvršio i konsultacijama koje je izazvao komitet trojice, a takodje i sjajnim izveštajem Čemberlenovim. Titulesko je izjavio da u ime Rumunije prima rešenje, predloženo od strane komiteta. Najzad je Čemberlenov predlog usvojen od Saveta jednoglasno 19. septembra 1927, i obe zainteresovane vlade bile su pozvane da podnesu svoje opservacije za sesiju Saveta u decembru[1]) „da

[1]) Zbog bolesti G. Tituleska Savet se u decembru 1927. nije bavio rumunsko-madžarskim sporom.

bi Savet bio u mogućnosti ispitati, ako bi bilo potrebno, koje bi druge mere tada imao preduzeti."

12. Na sednici Saveta Društva Naroda u martu ove godine, predstavnik Rumunije, Titulesko, izjavio je da rumunska vlada prima kao nedeljivu celinu izveštaj komiteta trojice od septembra 1927. Madžarski predstavnik, grof Aponji, izjavio je da madžarska vlada žali što ne može primiti sugestije komiteta, iznoseći u isto vreme zašto madžarska vlada nije mogla da primi rumunski predlog o poravnanju po ovom sporu, koji joj je učinila Rumunija u novembru 1927, i ponavljajući svoj zahtev o naimenovanju sudija zamenika, na mesto opozvanoga rumunskog sudije, u smislu člana 239 trijanonskog ugovora, kao i onaj o podnošenju pitanja: da li je izbrani sud prekoračio svoju vlast oglasivši se nadležnim, pred Stalni Sud Medjunarodne Pravde. Ponovio je i svoj zahtev da se Stalni Sud pita da li ona tri principa, sadržana u izveštaju komiteta trojice, potiču iz obaveza, koje su Madžarska i Rumunija primile na sebe trijanonskim ugovorom o miru.

Čemberlen je za ovim, konstatujući veliku odgovornost koja leži na zainteresovanim strankama, kao i na Savetu Društva Naroda da nadje sredstva za pomirenje dva susedna naroda, izjavio da čini Savetu ovu sugestiju:

Da li se slaže sa tim da se predstavnicima madzarske i rumunske vlade preporuči da prime: da Savet naimenuje dve osobe, državljane sila, koje su za vreme rata bile neutralne, koje bi bile pridodate mešovitom izbranom sudu, konstituisanom u smislu člana 239 trijanonskog ugovora, t. j. računajući tu i rumunskog sudiju, kojega bi njegova vlada vratila u sud, pa da se ovom izbranom sudu od pet članova podnesu reklamacije, koje su na osnovu člana 250 trijanonskog ugovora podigli madžarski državljani, eksproprirani primenom agrarne reforme na teritoriji bivše austrougarske monarhije, a koja je teritorija ustupljena Rumuniji.

O ovom novom predlogu Čemberlenovom, koji, kao što se vidi, odstupa od onoga iz septembra 1927, predsednik Saveta pozvao je sve članove ovoga da se izjasne. I svi su se izjasnili da ga odobravaju.

Titulesko, u ime Rumunije, izjavio je da ovaj predlog smatra kao dodatak rezoluciji Saveta od 19 septembra 1927, i da prima *ali pod uslovom da bar ove dve pridodate sudije budu vezane onim trima principima, koji se nalaze u jednoglasnoj rezoluciji Saveta od 19 septembra 1927*, za koju drži nije iščezla.

Graf Aponji, u ime Madžarske, izjavio je da prima predlog Čemberlonov potpuno, ali odbija uslov Tituleska.

Francuski predstavnik Brijan isticao je naročito da je nemogućno tražiti od sudija da se obavežu da će usvojiti tumačenje, koje je izložio Savet u ona tri principa. Sudija u izbranom sudu koji bi se na to obvezao ne bi bio dostojan svoje visoke dužnosti.

Najzad je predsednik Saveta predložio Savetu ovu rezoluciju:

„Savet,

smatrajući da je najbolja metoda za regulisanje spora prijateljski pregovori izmedju obe stranke, preporučio im je ovu metodu u septembru 1927, ističući tri principa, pogodnih, po njegovom mišljenju, da služe kao pravična osnovica za ove pregovore;

konstatujući, ipak, da takvi prijateljski pregovori nisu bili mogući izmedju stranaka, i smatrajući korisnom svoju preporuku od 19. septembra 1927, a ne modifikujući svoj način posmatranja, označen u protokolima svojih većanja, jednoglasno podnosi strankama na prijem sledeći predlog:

da Savet imenuje dve osobe, države sila koje su za vreme rata bile neutralne, koje bi bile pridodate mešovitom izbranom sudu, konstituisanom u smislu člana 239 trijanonskog ugovora, t. j. računajući tu i rumunskog sudiju, kojega bi njegova vlada vratila u sud, pa da se ovom izbranom sudu od pet sudija podnesu reklamacije koje su, na osnovu člana 250 trijanskog ugovora o miru, podigli madžarski državljani, eksproprisani primenom agrarne reforme na teritoriji bivše austrougarske monarhije, a koja je teritorija ustupljena Rumuniji.

Savet moli predstavnike madžarske i rumunske vlade da ga, na idućoj sesiji, upoznaju sa odgovorom dotičnih vlada i odlučuje još sada da za ovu sesiju stavi ovo pitanje na dnevni red."

Grof Aponji izjavio je da ostaje pri držanju koje je zauzeo za vreme ranijih raspravljanja Saveta.

Titulesko izjavljuje da ostaje pri svojim ranijim izjavama i da se uzdržava od glasanja.

Savet je rezoluciju usvojio, a primio ju je i grof Aponji.

Titulesko se uzdržao od glasanja.

13. I tako je ova velika afera madžarskih optanata sa Rumunijom, a koja u tolikoj meri interesuje i našu državu i Čeho-Slovačku, ostala nerešena za iduću sesiju Saveta Društva Naroda. U njoj su davali svoje mišljenje najčuveniji svetski pravnici, jedni braneći madžarsko a drugi rumunsko gledište. Kao što smo već u uvodu rekli velika je i literatura o ovom pitanju, i koga ona interesuje može je naći u delima, koje smo naveli u ovom kratkom referatu.

Ренс — Париз.

Конгрес француских адвоката и свечано отварање обновљене Палате Правде у Ренсу. — Скупштина Међународног Савеза Адвоката у Паризу.

— Љуб. В. Стефановић, адвокат —

Два догађаја, у Ренсу из прошлог месеца заслужују да буду забележена у аналима француског адвокатског реда: адвокатски конгрес, као манифестација високе свести француских адвоката о општим, земаљским и о њиховим професионалним интересима и отварање обновљене Палате Правде у Ренсу, чија је слава, опевана са толико лиризма, овековечила мученичтво тога знаменитог историског града.

Наш адвокатски ред, у који подразумевамо и другове из нових братских покрајина, схватио је значај ових манифестација и изабрао је делегацију из своје средине да присуствује свечаностима у Ренсу и првој Скупштини Међународног Савеза Адвоката, основаног прошле године у Шарлруа, у Белгији. Делегацију су састављали први потпредседник нашег Удружена Љубомир В. Стефановић, члан управе Бора Л. Поповић, Д-р Видан О. Благојевић, адвокат из Београда, а у име хрватских адвоката Д-р Иван Андрес, познати загребачки адвокат.

Конгрес је отворио 17. маја по подне у великој дворани Палате Правде, у присуству изасланика француске владе, представника власти, делегата адвокатских комора из целе Француске, страних изасланстава, судија и велике масе света, батоније адвоката вароши Ренса, Мораиж. Никада бело-жута Палата Правде, са својом уметничком фасадом, није имала свечанији изглед. Тробојне заставе између великих колона на улазу у овај храм богиње Правде као да су још више истицале важност овог свечаног догађаја за француско правосуђе. Отмени представници адвоката из Француске, измешани са страним изасланицима, са достојанственим и озбиљним лицима заузимали су одређена места. Од страних изасланика, поред наших делегата, нарочито су запажени: Фредерик Кудер, шеф делегације адвокатског савеза Сједињених Америчких Држава, Крекс, воћа енглеске делегације, Рикардо од Лабонгле, представник аргентинских адвоката, Бресен, делегат Луксенбурга, Кац, представник холандских адвоката, Дол, воћа пољске делегације, Гони, представник швајцарских адвоката, Штомф, воћа чехословачке делегације, Јонеску, шеф румунске делегације и други. Од Француза су се истицали: Анри Робер, великан адвокатуре, члан Француске Академије, класични представник савременог француског беседништва, Жан Аплтон, председник француског националног савеза адвоката, угледни адвокат и професор универитета, осамдесетогодишњи, али духом још увек свежи, адвокат Менсон, бивши батоније бароа у Паризу, очаравајући беседник и многи други. Говорник Моранж у својој осећајној речи пожелео је конгресистима топлу добродошлицу. Захвалио је присутнима на части коју указују Ренсу, поглавито се захвалио Анри Роберу и Менсону. Када је прошле године у Тунису решено да се овогодишњи конгрес одржи у Ренсу, баро ове вароши био је дирнут том пажњом, јер је у њој видео одавање поште овом галско-римском граду, који је, са Верденом, четири године био брана цивилизације и њен симбол. У изразитим речима он истиче мученичтво Ренса, које најлепше илуструје језива чењеница, да је од 9000 домова једва остало 17 неоштећених у тешким данима светског рата. Ако је Ренс сада изгубио орнат старог историјског града и народног музеја и добио изглед ултра-модерне вароши нека му се то не узме у грех. Ренс ће остати инкарнација француске славе и генија француског народа. Он ће увек давати подстрека за велике напоре једнога народа, који жели да ради, који жели да живи. Најзад је пожелео конгресу успешан и плодан рад и умолио председника савеза, Аплтона, да заузме своје место и руководи конгресом.

Заузимајући председничко место, Аплтон пре свега захваљује представнику суда на доброти, што је уступањем Палате Правде за конгрес омогућио његово држање. Одмах затим обраћајући се Менсону изразио му је захвалност на пажњи којом је удостојио конгрес. Користећи се правилима он предлаже да се Менсон, коме француски адвокати дугују адвокатску повељу обнародовану указом од 20. јуна 1920., изабере за почасног председника Савеза, што Конгрес акламацијом усваја. У своме изванредно лепом даљем излагању он подвлачи значај Савеза и његових конгреса. Француско правосуђе, са својим представницима, судијама и адвокатима, увек је служило на част Француској. Нека би у томе знаку оно и даље остало на понос земље.

Бурно одобравање Аплтону слиле су се

са бурним овацијама Монсону, када је устао да говори, у талас одушевљења. Његов звонак и снажан глас, који старост ни у колико није нагризао и ослабио, задрхтао је пред овим валом одушевљења. Тај адвокатски ветеран, који је деценијама пледирао у најчувенијим споровима, видно узбуђен, захваљује адвокатима Француске и њених колонија и наглашава колико га успомена везује за његово родно место, у коме је научио да мисли и осећа. Он са заносом говори о Ренсу. Прелази затим на Међународни Савез и његову значајну улогу, коју ће играти у сређивању међународних односа утицајем на реформисање законодавстава у духу општих тежњи човечанства, правде и права. Његов говор учинио је дубок утисак.

Председник Аплтон у својој даљој речи излаже програм предстојећег рада на конгресу, знатан и озбиљан напредак који је Националнли Савез Адвоката остварио у току године, постигнуте резултате и подвукао је лепу појаву примерног другарства и солидарности француских адвоката. На завршетку је најтоплије захвалио страним адвокатским организацијама на пажњи и симпатијама које су манифестовале према француском адвокатском реду изашиљањем својих делегата.

(Наставиће се)

Правни положај заинтересованог лица из чл. 29. закона о Државном Савету и Управним Судовима у административном спору

— **Боривоје Ј. Франтловић**, секретар Управног Суда —

Нови закони непосредно по ступању на снагу дају места многобројним тумачењима и у теорији и у пракси. Такав је случај и са законом о Државном Савету и управним судовима, који својим концизним одредбама даје још шире поље тумачењу но што је обично случај код нових закона. Једну од таквих одредаба садржи и чл. 29. пом. закона који гласи: „У сваком случају има суд лицима, којима би поништење управног акта било на штету дати могућност да буду саслушана." Из ове одредбе произлази да у административном спору може бити и лица различних од парничара а којима се има дати могућност да буду саслушана. Овде има да се одреди правни положај тога лица у спору. По једном мишљењу[1]) лицу из члана 29. имала би се дати могућност да буде саслушано и то би било његово право и ништа више, јер и ако се ради о његовом праву оно није тужена страна, већ управна власт која је акт донела. Ово мишљење се оснива на самој природи административног спора, пошто административни спор, у суштини, тежи не толико да репарира извесноме лицу повређено право или непосредни лични интерес заснован на закону, колико да рад управних власти сагласи закону. Поништавање незаконитих аката врши се дакле у првом реду у интересу закона а на тај се начин, наравно, принуђава и управна власт да донесе нов управни акт према примедбама судским (види чл. 42. зак. о Д. С.) којим ће се задовољити и приватни интерес. Па кад се незаконита акта ниште, у главном, у интересу законитости, може се поставити питање да ли је у опште било места одредби члана 29. зак. о Држ. Савету и управним судовима.

Но како би се тешко дало замислити да се може у један закон унети и таква одредба, која би била излишна, а како се не би могло појмити ни то да се у спор уводи једно лице директно заинтересовано за исход спора само да буде саслушано, како се то из првог мишљења изводи, појавило се друго мишљење. По овоме мишљењу одредба члана 29. непотпуна је у погледу положаја заинтересованог лица у административном спору па се с тога има применити аналогна одредба грађанског поступка како то предвиђа, за ове случаје, чл. 63. уредбе о пословном реду у Држ. Савету и управним судовима. Полазећи од овога нашло се да лицу из члана 29. одговара умешач у грађанском спору, да је њихов правни положај аналоган па да се према томе одредбе о мешању у спор имају и овде применити. Тврдило се да је то лице фактички тужена страна и ако то формално није пошто по дефиницији (чл. 15. зак. о Д. С. и У. С.)[1]) административног спора ту-

[1]) За литературу доста оскудну по овоме питању може се навести. Слободан Јовановић „Уставно право" — Љуб. Радовановић: „Одлуке Државног Савета". — Јов. Стефановић: „Приручник за зак. о општој управи, Држ. Савету и упр. судовима и т. д."

[1]) чл. 15. зак. „... Административни је спор само између појединца или правног лица с једне и управне власти с друге стране..."

жена страна може бити само управна власт. Па кад је то тако онда је разумљиво да се допусти заинтересованом мешање у спор уз тужену власт када се спор клони поништењу управног акта на његову штету. Па не само то, већ и да је суд дужан по званичној дужности водити рачуна о интервенцији заинтересованог лица — арг. из речи“ .... има суд...“

Пошто сам регистровао ова два мишљења ја ћу сада изнети један практичан случај из кога ће се видети да је ово друго мишљење усвојио и Државни Савет те га учинио обавезним за праксу.

У конкретном случају Београдски Управни Суд по спору између Н. и великог Жупана саслушао је и заинтересованог А. али му пресуду којом је поништио решење Великог Жупана није доставио. Тражење заинтересованог А. да му се изда пресуда ради евентуалне употребе правног средства Суд је својим решењем[1]) одбио са следећих разлога „По чл. 15. и 18. зак. о Државном Савету и управним судовима, административни спорови воде се између појединаца, чије је законско право или непосредни интерес повређен, и управне власти која је својом одлуком такво право или интерес повредила. У духу оваквог законског наређења и по овом административном спору пуноважни парничари јесу Н. као тужилачка страна и велики Жупан као тужена страна. Употреба правног средства на појединe одлуке управног суда, у смислу члана 38. пом. закона,[2]) припада само парничарима тужиоцу и туженој управној власти. Чланом 29. поменутог закона даје се могућност оним лицима која нису парничари, а којима би поништење управног акта било на штету, да буду само саслушана. Али ни ова одредба, нити ма који други пропис поменутог закона, таква лица не изједначује са парничарима нити им даје ма каква друга права, која парничним странкама једино припадају. Код оваквих административних спорова, а с обзиром на правни однос између појединаца и управних власти, као парничара, као и с погледом на природу таквих спорова, чији је циљ да се евентуалне погрешке и незаконите одлуке управних власти сагледавају закону, — таква трећа лица не могу се третирати ни као умешачи, аналого одредбама грађанског суд. поступка, пошто ови у случају ако би акт управне власти био поништен на њихову штету, имају законске могућности да, по доношењу новог управног акта, путем особеног административног спора, у коме би се они као тужилачка страна појављивали, траже заштиту евентуално повређеног права.

Са ових мотива Управни Суд Љ. А. кога је у смислу члана 29. зак. о Државном Савету и управним судовима, саслушао, није ни сматрао као парничну страну, па му ни пресуду није достављао, према чему, а с обзиром на горњу констатацију, он нема право по закону ни на употребу правног средства на донету пресуду. Зато се молилац Љ. А. има одбити од овог тражења да му се по овом спору изда пресуда.“

По изјављеној жалби заинтересованог Љ. А. Државни Савет је поништио горње решење Управног Суда са ових разлога:[1]) „По члану 29. зак. о Државном Савету и управним судовима обавезан је суд да пре доношења пресуде саслуша лица којима би поништење управног акта ишло на штету. Правни положај оваквих лица у административном спору није јасно одређен у закону о Државном Савету и управним судовима па се у смислу члана 63. уредбе[2]) о пословном реду о Државном Савету и управним судовима на њега имају применити аналогне одредбе грађанског судског поступка.

Лице саслушано по члану 29. какав је случај са жалиоцем, у административном спору учествује по том основу што је управним актом против кога је тужба подигнута, њему било признато извесно право односно непосредни лични интерес и што би то право односно интерес он изгубио, ако би управни акт од управног суда био поништен. Грађански судски поступак лицима која се поводом грађанске парнице налазе у сличном положају даје параграфом 65. могућност да се у парницу умешају и такве умешаче сматра као парничаре, које парница веже. Разлика између члана 29. зак. о Државном Савету и управним судовима и § 65. грађанског судског поступка је у томе, што је одредба чл. 29. за суд обавезна а § 65. за умешача је диспозитивног карактера. У ствари то су две аналогне институције, па су се према томе у овом случају, у смислу чл. 63. уредбе имале применити одредбе о умешачу.

Противно гледиште, заступљено у ожалбеном решењу, неумесно је поред горњег и са тога разлога што би се на тај начин већ извршени и окончани административни спо-

[1]) Решење Управног Суда у Београду Бр. 10392, од 14. новембра 1926. год.

[2]) Чл. 38. зак. о Д. С. и У. С. „Жалбу може поднети тужилац, ако је управни суд тужбу одбацио, и тужена власт, ако је управни суд њезин акт поништио.“

[1]) Решење Државног Савета бр. 48984|26 год. од 8. марта 1927. год.

[2]) Чл. 63. уредбе гласи: „У свима случајевима који у зак. о Држ. Савету и управним судовима нису предвиђени, имаће се аналогно примењивати односни прописи зак. о судској организацији, грађанског поступка и правилника за пословање редовних судова.“

рови поновно водили и пресуђивали, са једном разликом што би улоге странака биле измењене, противно начелу економије у поступку.

Са тих разлога погрешио је Управни Суд кад је ожалбеним решењем жалиоце одбио од тражења, да му ради евентуалне употребе правних средстава изда пресуду, донету по спору у коме је учествовао по члану 29. зак. о Државном Савету и управним судовима.

Године старости као услов за стицање пасивног изборног права

— Д-р **Видан О. Благојевић**, адвокат —

— Свршетак —

Овај би систем био опасан, тирански у рукама партизанске већине скупштинске и одборске. Замислимо случај, да је један изабрати народни посланик, дошао у Народну Скупштину и ако није имао 30 година на дан његовог избора. Народна Скупштина му не верификује мандат из разлога што то неће да учини било она сама, било у споразуму са Верификационим Одбором све док дотични посланик не напуни 30 година. Тако би имали интересантан случај саботаже Устава и Закона о изборима народних посланика баш од највећег државног тела, од стране Народне Скупштине.

Поштo дакле, да би се спречила неједнака примена чл. 72. Устава односно чл. 13. Изборног Закона а и услед непрактичности примене другог система и тираније скупштинске већине, који су у стању да изазову непотребне скандале, то је у интересу Скупштине и Закона да се нађе солидан ослонац и тачно утврђена полазна тачка за рачунање навршених 30 година народног посланика. Тај моменат је одређен Уставом, Изборним законом и Пословником и то на дан избора за народне посланике, те се према томе има ценити, да ли је један посланик напунио 30 година, према дану његовог избора за народног посланика а не према дану верификације његовог мандата од стране Верификационог Одбора односно од стране скупштинског пленума.

Доктринарно овај случај није никако код нас изучаван. Коментатори Устава и изборног закона нису се бавили овим интересантним питањем, из разлога вађда, што се логично може доћи увек до правилног решења његовог. С тога нас не треба чудити што г. *Слободан Јовановић* у свом *Уставном Праву*[8]) не посвећује пажњу овом питању, као што ни наш најбољи коментатор Изборног закона г. *Др. Ладислав Полић*[9]) не сматра за потребно да се задржи на овом питању. Исти је случај и са коментатором изборног закона г. *Божидаром Протићем.*[10]) Код Француских писаца-аутора уставног права, већином је исти случај. Ни г. *Есмен*[11]) ни г. г. *Жозеф Бартелеми* и *Пол Диез*[12]) не задржавају своју пажњу на овом питању. Случај са г. *Дигијем* је мало друкчији. Он у своме *Уставном Праву*[13]) изриком тражи, да је посланик на дан избора навршио 25 година, а ако је сенатор у питању, да је навршио на дан избора 40 година. Тај услов истина француски Устав, односно органски закони, изриком не траже. То смо мало раније утврдили. Али г. *Дига* сматра, да друкчије не може да буде. Ми наравно не можемс а да не усвојимо ово гледиште уваженог бордовског декана правног факултета.

Случај који нас интересује појавио је се у француском Сенату 1886. год. кад је се приликом верификације избора сенатора г. *Себлина* поставило питање, да ли треба имати 40 пуних година на дан верификације мандата, јер сенатором се постаје у ствари само по овој верификацији, или треба овај број година имати најдоцније на дан избора за сенатора. Сенат је, по г. *Дигију*, од кога узимамо овај случај, исправно решио, да треба имати 40 пуних година на дан избора. Тако исто и народни посланик би могао само ући у Парламенат, ако је на дан избора навршио 25 година. Изгледа, да је бордовски декан по логици ствари, у праву. Друго становиште могло би се бранити једино политичким опортунитетом, личним симпатијама или антипатијама за овог или оног кандидата, и другим сличним аргументима, који са правном аргументацијом по првом стано-

[8]) стр. 84.

[9]) у свом *Изборном закону*, Загреб, 1923. год. стр. 15.

[10]) у свом *Закону о бирачким списковима* и *Закону о избору народних посланика*, стр. 33. и 34.

[11]) *A. Esmein*, op. cit. p. p. 280 et suiv.

[12]) *Joseph Barthélemy* et *Paul Duez*, op. cit p. p. 428 et suiv.

[13]) *Léon Duguit*, op. cit. p. p. 162 et suiv.

вишту у овом питању, не би се могли ни упоредити.

Предратна пракса српских Народних Скупштина сва је у смислу ових излагања. У колико је се, врло ретко истина, постављало питање о годинама посланичког кандидата или народног посланика, решавано је, да овом услову посланички кандидат или народни посланик треба да удовоље најдоцније на дан избора.

После рата, у уједињеној Краљевини, ово питање година постављало је се више пута. Зна се на пример, да је неколико лица постгло народним посланицима пре напуњених 25 односно 30 година. Уставотворна и Народне Скупштине нису обратиле на ово пажњу, из разлога, што им то није стављено до знања редовним путем. Верификациони Одбор још мање је могао испитивати да ли је у даном моменту једно лице било навршило 25 односно 30 година, кад Уставотворна односно Народна Скупштина нису то од њега тражиле.

Ми немо се задржати на три званична случаја о којима има трага у *Стеногрфским Белешкама Народних Скупштина.*

Први је се случај десио, кад је се народни посланик г. *Др. Ладислав Полић*, по верификацији његових мандата, захвалио на мандату из сремске жупаније, па је на његово место позван (г. *Марко Павулић*) г. *Марјан Пеулић*. Против његовог мандата приговорио је народни посланик г. *Никола Бингулац* тврдећи, да г. *Павулић* нема 30 година како то закон захтева, али су Верификациони Одбор и Народна Скупштина прешли преко овог захтева и огласила за исправан мандат г. *Пеулића.*[14])

Други је је случај био у следећем. На избор г. *Милоша В. Вукићевића* среског кандидата са листе г. *Томе Поповића* у изборном округу косовском, жалио је се посланик г. *Д-р Срђан Будисављевић* наводећи, да г. *Вукићевић* нема законом прописане године старости за народног посланика.

Већина Верификационог Одбора је, по овом случају, донела следећи закључак: „Пошто је Верификациони Одбор прибавио потребне доказе о дану и години рођења г. *Вукићевића,* нашао је за доказано, да г. *Вукићевић* нема прописане године за народног посланика, па је одлучио, да поништи мандат и избор *Милоша В. Вукићевића* и да се оснажи мандат и позове на његово место *Стојан Дајић* његов заменик*.

Девет чланова Верификационог Одбора одвојило је мишљење по овом питању. Мишљење њихово гласи: „Налазимо, да није утврђено, да г. *Милош Вукићевић* нема 30 година, колико се према закону тражи за народног посланика. Поднети докази не утврђују године старости г. *Милоша Вукићевића*, а према закону једино је крштеница доказ о годинама старости, те како тога доказа нема, сматрамо, да г. *Милош Вукићевић* има све услове, који су потребни за народног посланика и били смо мишљења да се његов мандат оснажи*.

На IV претходном састанку одржаном 19. октобра 1927. год. Народна је Скупштина *једногласно* поништила мандат и избор г. *Милоша В. Вукићевића.*[15])

Интересантност овог случаја јесте у томе, што ни већина Верификационог Одбора, ни девет посланика из мањине који су формулисали одвојено мишљење, на наводе, у коме моменту г. *Вукићевић* није имао године прописане Уставом, те је овај случај за нас без важности, с погледом на питање које смо себи поставили у овој студији, на име, кад посланички кандидат односно народни посланик треба да су навршили 30 година па да им мандат не буде поништен.

Трећи случај има за нас највише интереса. Он се односи на мандат г. *Ратка Парежанина* среског кандидата на листи г. *Др. Лазе Марковића* за изборни округ мостарски, чији је поништај тражио г. *Вељеслав Вилдер* народни посланик на III претходном састанку Народне Скупштине одржаном 18. октобра 1927. год. а са разлога: што г. *Ратко Парежанин* нема 30 година.

Већина Верификационог Одбора поднела је Народној Скупштини следећи извештај: „На седници одржаној дана 29. фебруара 1928. год. Верификациони Одбор узео је у претрес преставку народног посланика г. *Вељеслава Вилдера*, па је, расмотривши исправу, која је приложена тој представци, на име препис извода из матице рођених Српско-Православне Цркве Св. Василија у Коњицу, оверовљен у Министарству Иностраних Дела, нашао, да је народни посланик г. *Ратко Парежанин*, према тој исправи рођен 14. фебруара 1898. год. по старом календару, те према томе да он данас има преко 30 година.

„На основу чл. 13. изборног закона и чл. 72. Устава, који одређују, да се од сваког народног посланика тражи услов, да је навршио 30 годину, Верификациони Одбор нашавши, да народни посланик г. *Ратко Парежанин* има тај услов, решио већином гласова, да предложи Народној Скупштини,

[14]) в. *Стеногрфске Белешке Народне Скуйштине.* Ванредан сазив за 1925. год. стр. 282.

[15]) в. *Стеногрфске Белешке Народне Скуйштине* Ванредан сазив за 1927. год. стр. 27, 65, 66 и 156.

да пређе преко представке народног посланика г. *Вељеслава Вилдера* и његовог захтева о поништају мандата народног посланика г. *Рашка Парежанина* не мењајући своју одлуку, донешену 18. октобра 1927. год. на III претходном састанку, којом је она оснажила мандат народног посланика г. *Рашка Парежанина* изабраном у мостарском округу на листи г. *Др. Лазе Марковића.*"

Мањина Верификационог Одбора, коју је престављао свега један члан, није се сложила са мишљењем већине, па је формулисала своје мишљење у коме се каже: „За то што г. *Парежанин* није имао пуних 30 година старости на дан 11. септембра 1927. год. кога дана изабран је за народног посланика, налазим да његов избор није важећи, јер није имао квалификација, с тога предлажем да, се његов мандат огласи за неважећи. — Чињеница, што је он после избора навршио 30 година, није законска основица да он може мандат задржати." [16])

Овај нам случај пружа неколико закључака:

1. Кад је мандат г. *Рашка Парежанина* верификован на дан 18 септембра 1927. год. онда се питање верификације његовог мандата није могло поново постављати. Иначе, сваки би верификовани мандат могао доћи у питање на сличан начин, а то се не може дозволити.

2. На дан верификације т. ј. на дан 18. септембра 1927. год. г. *Парежанин* није имао 30 година. С тога му мандат тада није могао бити верификован, из разлога, што је тога дана, а пре верификације, г. *Вилдер* поднео доказе да г. *Парежанин* нема 30 година ни тога момента т. ј. 18. септембра 1927. год. ни наравно 11. септембра 1927. год. кога је дана изабран за народног посланика.

3. Пада у очи, да је претрес по овом питању, настао у Верификационом Одбору тек пошто је г. *Парежанин* напунио 30 година, односно на неколико дана по овом датуму. Шта ово значи, није тешко погодити, кад се не заборавља, да је рад Верификационог Одбора најхитније природе.

4. Закључак Верификационог Одбора, да г. *Парежанин* има 30 година на дан верификације, те да му треба с тога огласити мандат за исправан, неправилан је, а са разлога раније изнетих. На овом случају показало је се еклатантно, да верификацију посланичких пуномоћстава треба пренети са Верификационог Одбора на судски форум, пошто оцена услова из чл. 72. Устава односно из чл. 13. Изборног закона, није политички акт Парламента, већ оцена задовољења законских услова, односно примена закона.

Било би претерано тврдити, да је овим случајем расправљено питање које нас интересује. Оно је добило своје решење само у овом конкретном случају. Шта ће Парламенат у будуће радити по сличним случајевима то је тајна коју нико не зна. То је опет разлог поред осталих, што се ми, у овом случају, не држимо скупштинске праксе.

[16]) в. *Извештај* већине и мањине Верификационог Одбора. — *Стенографске Белешке Народне Скупштине.* Ванредан Сазив за 1927. год. стр. 15. и 115. — *Политику* бр. 7129 од 3. марта 1928. год.

Сељачки кредит

— Аполон Еропкин —

О савременом проблему од виталне важности, на име о сеоском кредиту, о његовој организацији и значају, писано је и говорено много. Постоје и неколико нацрта, а и законских предлога за његово регулисање.

Главна је мана свију тих нацрта и предлога у томе да они имају у виду милионе динара, док у суштини треба говорити о милиардама. У нашој политичко-економској литератури већ је утврђено, да је сеоско становништво за сада задужено по зеленашким меницама и по разним облигацијама и документима са сумом од око три милиарде динара и да само камате за ове дугове годишње износе суму од близу милиарду динара.

Јасно је да се тај дуг од три милиарде не да ликвидирати посредством Хипотекарне Банке, Поштанске Штедионице или Дирекције Земљорадничког Кредита, нити пак помоћу приватних банака из простог разлога, што ликвидна слободна средства истих ни из далека не одговарају својим размерама овим трима милиардама потребног кредита, да ликвидирају све сељачке зеленашке менице и дугове.

Но то није све. Потребе сеоског кредита далеко су већа но ове три милиарде дин.

Ове три милиарде састављају дуг, који већ постоји, који је постао у прошлости. Међутим је потреба сеоског кредита перманентна и у садашности и у будућности.

Без новог сеоског кредита за текуће потребе уопште није могућан никакав напредак сеоског господарства, никакви мелиорациони радови, нити примена вештачког ђубрења, коју сада нарочито траже агрономи са села, сасвим правилно аргументарујући, да се без оваквих ванредних мера за повећавање плодности земље сеоско господарство неће никад кренути са мртве тачке.

Исто се може рећи и о побољшању расе стоке, као и о повећању броја стоке, о прелазу ка изногаломлном систему са увођењем сејања траве, о куповини пољопривредних машина, о организацији пољопривредних предузећа: млекарства, сточарства, повртарства и др.

Све ове мере за интенсификацију земљорадње и сеоског господарства траже пре свега новаца, кредита. Зато нећемо погрешити ако рачемо, да је сем ових три милиарди динара већ постојећих сеоских дугова потребна за задовољење текућих потреба сеоског кредита најмање још толика сума.

Дакле шест милиарди динара, то је сума, која је потребна за сада за сеоски кредит.

Сасвим је разумљиво и јасно да све државне кредитне установе заједно са приватним банкама такве суме на задовољење потреба сеоског господарства на расположењу немају: десетине пак и стотине милиона динара, које они могу употребити за овај циљ, биле би проста палијатива, која би можда још и изазвала већи потрес у народном господарству, употребивши слободна средства кредитних установа на сасвим други циљ, а не на онај коме су она намењена.

Потребне су друге мере, шире, либералније и енергичније у области сеоског кредита, које не би пореметиле већ постојеће, регулисане кредитне односе других области народног газдинства, а у исто време би нашле нови извор за најопширнију и најважнију код нас област земљорадње и сеоског господарства.

Што се тиче прве половине ове задаће, на име ликвидације већ постојећих сељачких зеленашких дугова, решење њено је веома просто: потребно је да држава иступи као посредник међу сеоским становништвом и кредиторима и да преузме на себе једновремену исплату по свим врстама сеоских дугова, али не новцем, што је очевидно за државу немогуће, ни у буџетном, нити у валутном смислу, већ путем емисије нарочитих облигација. Најбоље би било и најзгодније да то учини путем емисије заложница Државне Хипотекарне Банке, наравно краткорочних: на пр. на 12 година, са годишњом амортизационом отплатом.

На такав начин сеоски кредитори место својих меница добили би чврсти државни папир, осигурани хипотеком и са годишњом каматом. Сеоско становништво добило би на такав начин могућност за постепену ликвидацију својих дугова путем амортизације у току од 12 година са обичним у Краљевини процентом 14% годишње са амортизацијом, са којим даје зајмове Државна Хипотекарна Банка.

На овакав начин било би пуштено у оптицај ових заложница на суму од три милиарде динара.

Ова мера могла би имати за делатност Државне Хипотекарне Банке ванредне последице, јер би она навикла становништво да улаже свој слободан новац у ове заложнице, увела би ове заложнице у берзански промет, као најјачи, обезбеђени хипотеком државни папир, ремитован ради најреинтабилнијег циља — појачања сеоског господарства.

Има много вероватноће, да би овај државни папир који је емитован са довољном каматом, био по курсу своме близак al-pari. У сваком случају о томе би се старале оне банке и рентијери, који су давали селу три милиарде динара — наравно не у толико у интересу државе, колико у своме сопственом интересу, да не губе на курсу. Ова лица и установе умеле би чувати своје интересе и наравно не би избацивале ове папире на новчану пијацу јефтино, како су то чинили људи са рентом ратне штете.

У таквом случају и даљи сеоски кредит могао би се оснивати на емисији истих заложница Хипотекарне Банке.

Есконтна листа

— **Бор. А. Милојковић**, судија у пензији —

Строго законски узето есконтна листа само потписата од једног меничног дужника, а не попуњена иначе његовом руком јесте само почетак писменог доказа. Ако је пак и попуњена његовом руком, онда је равна облигазицији. Но пракса, и судска и она из приватно правних трансакција, — овако не узима, — она у сваком случају прима есконтну листу као потпун доказ према свима менично обавезанима. Са схватањем: да је есконтна листа у опште некакав доказ уз менични уговор за споредно менично потраживање,

мири се и сам закон о таксама, који је подвргава фискусу и таксира по Т.Бр. 32. зак. о таксама, али ништа не помиње о њеној доказној снази. Правилник за извршење закона о таксама, — који у пракси није примењен — прописује у чл. 221. обавезу за новчане заводе да уз сваку меницу морају имати и есконтну листу, али ни он не даје ништа из ближе о есконтној листи.

Односно попуњавања есконтне листе трговачки обичај усвојио је: да није потребно да се попуњавање изврши од оних, који су обавезани по есконтној листи. Са законског гледишта, пошто се њоме ствара обавеза и пошто је она приватна исправа, то би требало да ју онај, који се по њој обавезује, сам и попуни.

Пракса сматра за најважније и најбитније код сачињавања есконтне листе: да се у њој опише садржина меничне обавезе, да би се видела веза између менице и есконтне листе и да се означи име једнога од индосатора т. ј. сопственика менице и есконтне листе.

2. *Есконтна листа као обећање извесног плаћања*, јесте писмено обећање дугованог интереса по меници на коју се односи. Она је ово по својој намени у приватном животу. Она је дакле везана за меницу и доказује егзистенцију једног споредног уговора поред меничног уговора, који само за толико дели судбину самог меничног уговора што се претпоставља, да је са уношењем меничне обавезе престала и обавеза из есконтне листе. Но све ово не значи, да би неисплаћен или оспорен иитерес могао бити предмет оделитог грађанског спора, а то је једини случај када би есконтна листа могла фунгирати као самосталан доказ.

Садржина обећања плаћања у есконтној листи јесте: исплата одређеном новчаном заводу (или његовом правном наследнику) као повериоцу извесног одређеног интереса по меничном дугу, а о опредељеном року и на опредељеном месту. Овде је она потпуно слична меници.

Ово обећање меничног интереса у есконтној листи јесте у суштини означење једног дуга без основа (sine causa debendi), те се по томе једино ова обавеза по есконтној листи разликује од обичне грађанско-правне обавезе (т. ј. обавезе по облигацији или уговору), који увек мора садржати основ. Означење исплате одређеног интереса и означење рока истиче из саме есконтне листе исто као и означење повериоца, а означење места плаћања може проистицати и из саме менице, ако није означено у есконтној листи.

III.

Есконтна листа као обавеза појављује се у пракси у два облика.

1.), Есконтна листа може бити признање *два* лица: акцептанта и подносиоца (последњег индосанта) менице, који се обавезују индосатару — новчаном заводу, да ће му о року исплатити интерес означен у есконтној листи. Подноситељ и акцептант у тој сврси предају есконтну листу индосатару. Ништа не стоји на путу да ову обавезу поред ова два лица прими на самој есконтној листи још које лице из меничне обавезе, премда се то не практикује јер се полази од претпоставке, да су они упознати са садржином овог споредног меничног уговора. Исто тако у пракси ништа не стоји на путу да индосатор (менични поверилац и сопственик менице и есконтне листе) буде приватно лице место новчаног завода, то јест: да се есконтна листа напише и преда приватном лицу као повлашћеном.

2.), Есконтна листа може бити и признање само *једног* лица, које је менично обавезано да ће о року платити интерес означен у есконтној листи.

Ну овде судска пракса без разлога одбија важност есконтној листи потписаној само од једног лица исто онако као што без законског разлога опет придаје важност листи потписатој од више лица, а ово зато што есконтна листа потписата било од једног било од више лица није ни уговор ни облигација. Нема ни једног законског прописа који есконтну листу чини строго формалним писменом, као што је то случај са самом меницом, да би сам потпис био у стању да повуче за собом обавезу. Овде се судови поводе за приватно-правном праксом из трансакције, која: *прво* тражи два потписа ради јаче гаранције да увуче више лица у једну обавезу и да их на случај спора лиши екскепције да нису пристали на уговорени интерес чији је доказ есконтна листа; а *друго*: прима као потпун доказ за постизање споредног уговора о интересу једно овако непотпуно писмено, које није ни уговор ни облигација и не одговара условима ни једног ни другог. Есконтна листа са једним потписом, исто као и са два потписа садржи фикцију: да је споредни уговор о интересу познат свима потписницима на меници, и да су га и они усвојили (т. ј. пристали на њега). Мора се напоменути да есконтна листа са два потписа пружа већу сигурност само за толико што лишава индосатора могуће екскепције да он није пристао на споредан уговор чији је доказ есконтна листа.

Правна природа есконтне листе. Есконтна листа није уговор т. зв. споредни меничии

уговор о есконту и интересу, како се обично сматра. Ово зато што на њој не фигурирају две уговорне стране, већ само она која се по њој обавезује.

Есконтна листа у исто време није ни облигација, ако је као што у пракси *обично* бива (— и што пракса једино и тражи —) само потписана од обавезних лица, а није њином руком и попуњена. Једино на случај да се есконтни бланкет попуни руком кога потписника, — онда би *једино* у том случају есконтна листа по грађанском судском поступку могла представљати облигацију за тога потписника, а ово зато: што се из тако попуњених места у бланкету есконтне листе могу видети сви елементи обавезе онога који је листу попуњавао. У овом случају мора се узети за основ обавеза дуговање интереса на меничну суму.

Ну *трговачки обичај* сматра: да сама својина меничног писмена и есконтне листе, која прати менично писмено, јесу довољан доказ да је ималац оба писмена једна уговорна страна (поверилац), а потписник на листи да је један (— често само један од више њих —) од обавезних дужника који представљају другу уговорну страну. Дакле постојање есконтне листе са меницом претпоставка је за постојање усменог уговора о већем уговореном интересу, или другим речима: есконтна листа јесте доказ за постојање усменог уговора о већем уговореном интересу, или другим речима: есконтна листа јесте доказ за постојање друкчијег (већег или мањег) интереса но што је законски интерес 6%. Према томе она се у пракси погрешно узима за сам тај уговор.

Из овога што смо изложили излази: да са гледишта формалнога права — стриктно тумачени — есконтна листа само потписана, а другом руком попуњена јесте само полудоказ за потписника (једног или више њих).

(Свршиће се)

Једно погрешно мишљење о § 172. Кривичног Судског поступка.

— **Јов. Б. Мијушковић**, судски писар —

Овај законски пропис налази се у глави петнајестој нашег кривичног судског поступка у којој се говори: „О решењу ohe ли се оптужени под суд ставити, и ohe ли се из слободе или из притвора бранити".

У овој глави расправљају се, дакле, ова главна питања: а) да ли има места да се оптужено лице стави под суд, па ако има, б) да ли ће се такво лице из слободе или из притвора бранити; в) поред тога, у овој глави, и ако то није изрично истакнуто у наслову, расправља се још и то, када ће суд лицу, које је већ решењем суда стављено под суд и у притвор, допустити да се на јемство пусти, те да се брани из слободе. Можда је законодавац у речима „и ohe ли се из слободе или из притвора бранити", мислио и на овај случај. Но, то је за нас овде од споредног значаја, јер главно питање које нас овде искључиво интересује јесте прави смисао § 172. кривичног судског поступка. Стога немо се у овом чланку и позабавити само тим питањем.

Пошто иследна — полицијска власт доврши иследење и у смислу § 158 кривичног судског поступка преда кривца суду, онда је суд позват, ако претходно нађе да постоје „изискивања" предвиђена у § 161. кривичног судског поступка да реши: „да је надлежан, да има места да се оптужени под суд стави; исто тако решиће ohe ли се оптужени из притвора или из слободе бранити" (§ 164. кривичног судског поступка).

Када ће суд решити да се неко лице из притвора брани предвиђено је у §§ 170. и 171. кривичног судског поступка у којима се каже, да „лице, које је обвињено[1]) за преступ бесчашћења, браниће се редовно из притвора" (§ 170. ал. прва К. С. П.); тако исто, и „они који су због злочинства обвињени[1]), редовно ће се из притвора бранити" (§ 171.[2]) Крив. Суд. Пост.). Но, суд оваквим лицима, за која је решио да се ставе у притвор, на тражење може допустити, на јемство, да се из слободе бране, — наравно, под условима предвиђеним у овим наведеним закон. прописима.

Дакле, према томе §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост. садрже у себи и једно и друго. На име садрже одредбе: када ће суд решити и у којим случајима да се извесно лице,

[1]) Овде је законодавац погрешно употребоо изразе: „обвињени" и „обвињено". Наш крив. суд. поступак нема израђене терминологије за лице против кога се води истрага. Обвињеним се зове лице за време претходне истраге. Од момента подизања тужбе од стране иследне власти обвињени се тада назива оптужени. В. о томе опширније код Г. Dr. Божидара Марковића, уџбеник српског кривичног поступка, Београд, 1926., стр. 163.; као и чланак Г. Dr. Душана М Суботића: „О искључењу полицијског иследења, стављању оптуженог пред суд и судском иследењу", штампан у „Полицији", св. бр. 21. и 22 за 1921. год., страна 1062.

[2]) У првој реченици овога параграфа.

оптужено од стране иследне власти, стави у притвор, и, када ће се таквом лицу допустити, пуштањем на јемство, да се из слободе брани.

Како § 172. Крив. Суд. Пост. долази непосредно иза ових наведених прописа (§§ 170. и 171. нов. Зак.) у којима је реч: и о стављању под суд и у притвор неког лица, и о пуштању таквог лица, од стране суда, на јемство, да се из слободе брани, — то је могуће и да се овај наведени зак. пропис двојако тумачи, као што ћемо то мало ниже видети. С тога нам се овде поставља питање: да ли су одредбе § 172. Крив. Суд. Пост., дошле овде као допуна §§ 170 и 171 Крив. Суд. Пост. у колико се ови односе на стављање под суд и у притвор неког лица, или, у колико ови, пак, говоре о пуштању таквих лица, на јемство, да се бране из слободе?

Према томе, да би смо се што боље упознали са овим постављеним питањем, ми ћемо цитирати овај наведени Зак. пропис који гласи: „Онима, који су били раније осуђивани за злочинства или преступе учињене из користољубља, неће се никако допустити да се из слободе бране“. И ако је, по нашем мишљењу, овај законски пропис јасан, ипак, — с обзиром на једно мишљење једног нашег уваженог правника[3]) о овом наведеном параграфу, које ми не делимо са разлога које ћемо ниже навести, — потребно је, да се са истим мало детаљније упознамо: какав је смисао његов и шта је законодавац хтео да каже у њему.

Г. Dr. Душан М. Суботић у свом поменутом чланку (op. cit. стр. 1064.), говорећи о интересантностима § 172. Крив. Суд. Пост. навео је: „када ће оптужени бити стављен у притвор наређује §§ 170. и 171. По том притвор је обавезан код свих злочинстава и бесчастећих преступа. Интересно је при том и наређење § 172. да се онима који су били раније осуђивани за злочинства или преступе учињене из користољубља, неће никако допустити да се из слободе бране. *Дакле таква лица ће се ставити у притвор при новој оптужби и за обично преступно дело, које иначе не повлачи притвор.*“[4])

Према оваквом тумачењу — § 172. Крив. Суд. Пост., овај законски пропис био би допуна §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост., у колико ова два параграфа говоре о томе: када ће се и у којим случајевима неко лице, по решењу суда, морати ставити под суд и у притвор, — мада се то, на први поглед, не би дало одмах закључити, с обзиром на цитирану реченицу: „када ће оптужени бити стављен у притвор наређује §§ 170. и 171.“. Јер, по оваквој стилизацији ове реченице искључено би било друкче мислити. Али као што смо то видели из раније наведеног текста, он — г. Суботић — после објашњења о интересантности наређења § 172. Крив. Суд. Пост., „да се онима који су били раније осуђивани за злочинства или преступе учињене из користољубља, неће никако допустити да се из слободе бране“, додаје, да ће се „...таква лица..... ставити у притвор при новој оптужби и за обично преступно дело, које иначе не повлачи притвор“; а одмах у продужењу истог текста и непосредно иза ове реченице каже још и то, да се „из овога...[5]) нарочито јасно види, колико је потребно да се у тужби јасно означи, је ли оптужени раније осуђиван и за какво дело.“

Према томе, овом потоњом реченицом, г. Суботић је хтео још више да истакне, да § 172. крив. суд. пост. има само онај смисао, као што је то напред наведено. Што значи, према оваквом мишљењу г. Суботића, да би суд морао увек да реши, да се неко оптужено лице стави у притвор: не само у случајевима које предвиђају §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост., већ и онда, када је неко лице оптужено и за обичан преступ, „који иначе не повлачи притвор“, само ако је раније било осуђивано за злочин или бесчастећи преступ, учињен из користољубља. Дакле, и онда када наступи случај из § 172. Крив. Суд. Пост.

По г. Суботићу, изгледа, да је овај наведени законски пропис потпуно јасан у смислу којем га он тумачи. Ми се, пак, као што смо то раније рекли, не би смо могли сложити у оваквом тумачењу овог наведеног законског прописа са ових разлога:

а) § 172. Крив. Суд. Пост., као што смо то већ навели, долази после законских одредаба §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост., у којима је предвиђено не само стављање неког лица под суд и у притвор, већ и пуштање таквог лица, на јемство, да се брани из слободе. О томе, пуштању на слободу, у § 171. Крив. Суд. Пост. каже се ово: „Само онима може суд под јемством у § 170. казаним, дозволити да се из слободе бране, који своју кривицу признају, и код којих се према стању лица, према познатом његовом дотадашњем поштеном владању,

[3]) Види г. Dr. Душан М. Суботић, op. cit. стр. 1064.

[4]) Курсив је наш.

[5]) Овде г. Суботић мисли на већ цитирану реченицу: да ће се при новој оптужби извесно лице, такође, ставити у притвор и за обично дело, које иначе не повлачи притвор, само ако је раније осуђивано за какав злочин или бесчастећи преступ, учињен из користољубља.

према качеству дела и олакшавајућим узроцима, због којих је исто дело учинио, може држати да неће своју слободу злоупотребити". Ми овај законски пропис нисмо овде цитирали ради проучавања услова и самог начина пуштања, на јемство, у слободу, већ на против, да би смо овако што боље схватили прави смисао § 172. Крив. Суд. Пост., који долази непосредно иза овог цитираног зак. текста и у коме се каже, да „онима, који су били раније осуђивани за злочинства или преступе учињене из користољубља, неће се никако допустити да се из слободе бране". Из ова два цитирана текста јасно се види, да је овај други дошао као допуна првога. Другим речима казато, § 172. Крив. Суд. Пост. пре је дошао овде као допуна §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост., у колико они говоре о пуштању неког лица из притвора, на јемство, него ли у колико се односе на стављање под суд и у притвор, као што то излази из наведеног мишљења г. Суботића. Према томе, прави смисао § 172. Крив. Суд. Пост. је само тај, да „онима, који су били раније осуђивани за злочинства или преступе учињене из користољубља", ако су при новој оптужби стављени под суд и у притвор, „неће се никако допустити да се из слободе бране" — пуштањем на јемство, и ако би испуњавали остале услове који се за то траже (В. §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост.).

б) У корист оваквог тумачења иде и наша судска пракса (у колико нам је то било могуће сазнати). Ми ћемо овде у том смислу навести једну одлуку Касационог Суда,[6]) из које се, и ако то у њој није нарочито истакнуто, ипак, види да § 172. Крив. Суд. Пост. има смисао онакав какав смо мало пре навели. Та одлука гласи: „Што је неко раније био под судом није по § 172. Крив. Суд. Пост. разлог да се одбије од тражења пуштања у слободу, јер се поменутим законским прописом тражи да је неко био осуђиван, па да се не може користити правом из § 172. Крив. Суд. Пост". Ипак, из речи „што је неко раније био под судом није по § 172. Крив. Суд. Пост. разлог да се одбије од тражења пуштања у слободу, јер се поменутим законским прописом тражи да је неко био осуђиван", јасно види, да је **смисао § 172**. Крив. Суд. Пост.: да се неће ни у ком случају дозволити пуштање, на јемство, да се из слободе бране, лицима, која су раније осуђивана за злочине и бесчашћење преступе, учињене из користољубља, — дакле, за она дела која су повлачила притвор, ма и, ништа више; а иначе, лицима, која нису раније осуђивана за злочине и бесчашћење преступе учињене из користољубља, то ће се дозволити, ако испуњавају услове из §§ 170. и 171. Крив. Суд. Пост.

в) У овм истом смислу изјашњава се и г. Др. Божидар Марковић у свом делу (op. cit. стр. 238.), о чему између осталога каже: „на јемство не може никако бити пуштен у слободу *само онај окривљеник*, који је раније био осуђиван за злочинство или преступ из користољубља (§ 172. К. П.)" И по њему § 172. Крич. Суд. Пост. има само онај и онакав смисао какав смо то мало пре навели.

г) Напослетку, ако би смо стали на ово гледиште г. Суботића дошли би смо до једног нелогичног закључка, наиме, да неко лице пође у притвор, при некој новој оптужби, за једно „обично преступно дело, које иначе не повлачи притвор", само за то, што је, предпоставимо, то исто лице било раније осуђено за неки злочин или бесчашћени преступ, — што законодавац свакако није хтео да каже нити је казао у овом наведеном законском пропису, а то ћемо најбоље видети из овог примера, који ћемо навести.

На пример, Петар је био раније осуђен за злочин — дело убиства из § 156. ал. 1. Каз. Закона — на робију (рецимо пет година), и казну је издржао. Доцније после издржане казне, чувар државних шума ухвати га у државној шуми, на делу бесправне голосече, и хтељући да му одузме усечена дрва и оруђе којим је извршио сечу дрва, овај му прети стане и спречи га у томе. У оваквој радњи Петровој стајало би дело из § 93. Каз. Зак., које је преступне природе и не повлачи притвор. Али како је Петар раније осуђивен за злочин, то би га суд, ако би акцептирао ово мишљење г. Суботића, о тумачењу § 172. Крив. Суд. Пост., приликом решавања о стављању под суд, морао га ставити у притвор.[7])

Према томе, с обзиром на изнете разлоге, не би смо могли усвојити овакву солуцију о правом значењу § 172. Крив. Суд. Пост., какво му даје г. Суботић, јер законодавац доносећи одредбу овог наведеног законског прописа, да је мислио на овакву последицу, свакако, да би то предвидео на један директнији и јаснији начин — што овде није случај.

[6]) О. о Бр. 7889. од 27. VI. 1929. год. наведена поред § 172 Крив. Суд. Пост. код Г. Никетића: Кривични Законик и кривични судски поступак протумачени и објашњени одлукама одељења и опште седнице Касационог Суда, треће издање, Београд 1924., стр. 406. Ова је одлука наведена и код Г. Томе Живановића: Кривични законик и поступак, 4. издање, Београд. 1925., стр. 347.

[7]) Ми смо овде навели један строжији пример, ма да смо могли узети и много блажији, где би се према оваквом мишљењу, извесно лице морало ставити у притвор.

Кратак поглед на административно судство по нашем закону*)

— Душан П. Мишић, судски писар —

Средина, у којој се, једино, човек као јединка може развијати, изгледа бар за сада да је заједница, везана за један део земљине површине. Без значаја је, при том, да ли је ово сазнање дошло спонтано или свесно, од стране једног или више лица. Ми сумњамо да су га сва лица стекла.

Предњи факат (сазнање) ипак постоји. Приметило се је у тој заједници — овога пута свесно — да чини појединаца, пошто имају поглавито за циљ материјалног задовољења — ма и у крајној линији — самим тим браздају, виртуелно, путање по тлу, на коме се заједница налази. Сукоб је, услед тога, био неизбежан. Требало им је дати домен где би се они укрштали, а не додиривали или сусретали. Одговор се је нашао, вероватно природом ствари, и то је морал одговорио.

Канализовање интереса, у моралној атмосфери, извршиле су индивидуе са јаком етичком убеђивошћу, интелектуално зреліје, а, по свој прилици, и физички моћније. Будући да су ти појединци били непосредно заинтересовани у овом послу, морали су доћи органи објективно равнодушни у посматраном моменту према исходу одлучивања у целом питању.

Такви су први дани државе. Да би пак добили савремену државу, потребно би било само оденути овај костур схватањима и потребама, односно социјално-политички феноменима нашега доба.

Држава, за одржавање правног поретка, у циљу примењивања моралних аксиома, доноси правила, кроз која провлачи, где више где мање, моралне нити. Тим правилима везује све појединце, па и себе саму.

Ма колико била парадоксална ова констатација, она је ипак логична када се не заборави, да држава никада није била, нити је данас, сама себи циљ, већ јој је наметнуто — како се нама бар чини, васпостављање моралне равнотеже.

Повреде ових прописа било од једне, или друге стране, којима су једновремено упућени, траже, према свему што смо до сада изложили, исправку.

Ми ћемо ниже потражити задовољење ове потребе у колико се односи само на државу и то у њеној посебној појави.

Континуитет феномена несхватљив је за човечији разум. Човек подваја појаве да би их лакше разумео. Везе, које дају догађајима непрекидан ток, занемарује човек при својим техничким рачунавањима.

Неминовно, и држава је пошла овим путем. Поверену функцију поделила је, али тако, да је свакој таквој грани остављено у задатак да суделује у остварењу првобитног циља.

При подели, мотрило се да једнородни акти сачињавају једну грану и те су гране овде добиле технички израз — власт: законодавна, управна и судска, ако се, у опште, може примити тровласни систем.

Нас интересује Управна Власт. С обзиром на предње редове и она је ограничена правним правилима као и њиховим смислом.

Спречавати Управну Власт да, прекорачењем обима законитости чини правне повреде као и враћати Управну Власт намени којој служи, то је посао административног судства. Административни суд је ставља у покрет, према томе, кад год Управна Власт повреди законски поредак или дух његов, а таква радња дође до знања суда.

Управна Власт, по дефиницији, даје правце за кретање појединцима. С тога, у начелу, она не сме да греши, ма да греши. Погрешила је онда, ако је учинила један акт у опреци са законом (шире значење). Јавни интерес захтева да се такав акт уклони, пошто је правни поредак у интересу свију и, следствено, изнад свију. Ако се јави појединац или неко правно лице, који су посредно или непосредно заинтересовани за овакав акт, они ће покренути законску акцију за уклањање неправилног акта, што ће бити сасвим појмљиво. Али, ако оваквог лица данас не би било, ништа не доказује да сутра неће доћи неко лице у такву ситуацију да и оно буде сада, посредно или непосредно, заинтересовано у сумњивом акту, а то мора бити, јер се акт, најзад, обраћа заједници појединаца. Па, када је тако, зар није боље спречавати зло него га лечити? После тога необавештени могу бити оштећени услед неправилне радње Управне Власти што се не може допустити у правном друштву.

Држава се оградили од законских повреда учињених од стране Управне Власти — брани се у неколико против себе саме (чл. 21. зак. о Државном Савету...) Зашто се сада не би дало и појединцима да штите

*) Као лично гледиште пишчево пуштамо овај прегледни састав. *Уредништво.*

тај правни поредак који ради њих једино и постоји?

И зато мислимо, да при вођењу административног спора није потребно имати ни угрожено право ни неки непосредни лични интерес, као што тражи дефиниција из чл. 15. закона о Државном Савету.

Административно судство по нашем закону

Чланом 102. Устава предвиђена је Установа Управних Судова. Они се деле, према закону о Државном Савету и Управним Судовима на Првостепене Управне Судове или краће управне судове и Државни Савет.

Представићемо прво Управни Суд у погледу његовог састава надлежности и поступка па ћемо, потом, прећи на Државни Савет.

У нашем излагању, миње мо се служити извесним скраћеницама и то: закон о Државном Савету и Управним Удовима обележаваћемо са „Д. С.", Уредбу о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима, донету на основу законског овлашћења чл. 47. предњега закона, са „У. П." а Грађански Судски Поступак „Г. С. П."

Закон о Државном Савету и управним судовима донет је 17. маја 1922. године а Уредба о пословном реду датира од 5. септембра 1922. године бр. 46321.

I.

Управни Судови

Састав управе. — *Особље*: а) Сваки Управни Суд има једног председника и потребан број судија (чл. 7. Д. С. и чл. 14. У. П.) Некадашњи државни службеници са правним факултетом и извесним бројем година проведених у државној служби или у правозаступничком реду могу бити чланови управног суда (чл. 11./II. Д. С.) Они се постављају Краљевим Указом на предлог Министра Правде од двоструког броја кандидата које бира Државни Савет (чл. 7. Д. С.) Кандидација председника врши се одвојено. Ако се упразни место управног судије или ако треба једно ново установљено место попунити, Министар Правде расписује стечај. По закључењу стечаја, поступак се врши у смислу чл. 7. Д. С. (чл. 28. У. П.)

Чл. 112. Устава има свој пандан у чл. 12. Д. С. — Управне Судије не могу бити уклоњени са својих места преведени у друго звање државне службе нити у пензију стављени, без судске одлуке. Противно наступа само у случају сталне спречености за вршење поверене функције, кога члана Управног Суда. И старост је један услов за уклањање управних судија, без икакве судске процедуре, и то старост од 70 год. за председника суда а за остале чланове 65 година.

Без одобрења Управног Суда и без свога пристанка, члан управног суда не може се одвојити од своје редовне надлежности и упутити на неки други посао (чл. 13. Д. С).

Чланови управног суда не могу бити тужени за свој судски рад без одобрења опште седнице Државног Савета (чл. 13. Д. С.)

Особље управних судова има плату и додатке које примају и апелационе судије по српском закону о устројству судова (чл. 13. Д. С) Помоћно особље управних судова — секретари-писари — имају ранг и плату секретара и писар Српског Апелационог Суда (чл. 51. Д. С. и чл. 24. У. П.)

Управне Судије морају пре ступања у дужност положити заклетву која је прописана за судије редовних судова (чл. 29. У. П.).

Организација. — б) Управни Суд држи опште и оделењске седнице (чл. 8. Д. С. и чл. 27. У. П.) Суд држи опште седнице у случају када се јавља као управни орган или када су му законом додељени предмети, који су ван домашаја његове редовне надлежности (т. 2. и 5. чл. 103. Устава).

Оделења имају три судије. Њихов се распоред врши коцком, за сваку годину унапред. Оделењима — ако их има више — председавају председник и најстарији, по рангу, судија (чл. 8. Д. С.). У случају чл. 10. У. П., председник суда може према потреби — сам образовати оделења (чл. 26. и чл. 24/II. У. П.).

Када суд буде имао више оделења, стално ће решавати спорове финансиске природе исто одељење. По могућству, у тако ће оделењу бити два члана из финансиске управне струке (чл. 10. Д. С· и чл. 25. У. П.).

Надлежност. Чл. 102. Устава и чл. 5. и 6. Д. С. предвиђена је и установа Првостепених Управних Судова са седиштем и територијалном надлежношћу Апелационих Судова. Овакав суд је надлежан за спорове управне природе односно администатвне спорове.

Административни спор би био, према дефиницији чл. 15. и 18. Д. С., спор између појединаца и правног лица с једне и управне власти (где се убраја и самоуправна власт — чл. 16. Д. С.) с друге стране. Спор постоји онда, према законодавцу, где је актом управне власти повређено какво право или какав непосредан лични интерес тужиоца, заснован на закону. Суду се оставља на оцену, да ли, у датој прилици, има непосредног интереса.

И да би се зачео спор код Управног Суда, потребно је доћи пред тај суд са актом управне власти, која би била хијерархиска инстанција за управну власт, у чију је над-

лежност спадао тужиочев решени предмет (чл. 18. Д. С., чл., чл. 24/IV. Д. С.). Напротив, обраћање је непосредно на управни суд, када се тужба подноси противу аката виших самоуправних власти (не важи за општинске власти), према чл. 32. У. П.

Поред ове судске функције, управном суду је стављена у надлежност, као што смо напред напоменули и функција управног органа и још неке, евентуалне, функције — све то из тач. 2. и 5. 103. Устава (чл. 23. У. П.)

Поступак. — По пријему решења управне власти, тужбу треба послати управном суду у року од 30 дана. У погледу састава тужбе и њеног подношења и овде важе, у главном, прописи § 94., 118. и 119. г. с. п. (чл. 21. Д. С.)

Ако тужилац није добио решење од управне власти и после његовог поновног тражења, обратиће се управном суду. Суд ће испитати истинитост тужиочевих навода и пошто се уверн да наводи његови одговарају истини, узеће тужбу у поступак, сматрајући, при томе, да је тужилац одбијен од управне власти (чл. 22. Д. С.)

Тужба се може поднети у ова два случаја: 1. кад управна власт није применила неки законски пропис или га је неправилно применила и 2. што је у свом поступку управна власт занемарила формалну страну уопште — без обзира на вредност самога акта (чл. 23. Д. С.).

Овде би згодно дошао чл. 19. Д. С. који би претходну одредбу могао а contrario објаснити, јер он говори када се тужба не може поднети код управног суда. Има свега четири тачке и то су: 1. по предметима који спадају у надлежност грађанских судова; 2. у дисциплинским стварима, у колико законом не би било другачије одређено; 3. у стварима, у којима су и у колико, управне власти позитивним правом овлашћене да доносе решење на основу слободне оцене и 4. против управних послова редовних судова.

Када сада управни суд прими тужбу, затражиће све акте одговарајуће управне власти, која ће по том захтеву, обавезно поступити. Пошто буде примљен овај предмет, председник суда ће све списе, са тужбом, упутити једном судији-известиоцу, који ће тужбу проучити, и седници поднети писмени реферат са садржином, овим тачкама изделеном: 1. да ли постоји случај из чл. 24. Д. С.; или случај из 26. члана или случај из 27. истога закона.

Решењем суд прима или одбацује овај извештај, и ако би био овај други случај, суд упућује предмет секретару ради одређивања рочишта (чл. 33. и 34. У. П.) Прими ли суд предњи извештај, он ће тужбу одбацити у првој тачци а у другедне донеће пресуду и не позивајући заинтересоване стране (чл. 24. и 26. и 27. Д. С.)

Случај из чл. 35. У. П. налази се по средини. Поступак се по тужби обуставља, ако тужилац не би, у одређеном року, известио суд, да је примио решење које је раније тражио а није га, тада, добио на услед чега је и био приморан да се обрати суду (чл. 22./II. Д. С.)

По пријему тог решења, тужилац је дужан да извести суд у року од 15 дана. Извести ли суд на време, да је задовољан са решењем управне власти, поступак се обуставља: не буде ли задовољан, поступак се наставља.

Овде се подразумева, да је управна власт издала најзад тражено решење и то у размаку времена од подизања тужбе до одлуке суда.

Пре рочишта, суд може наредити да се предмет доследи или од стране лица које председник буде одредио или од надлежне власти (чл. 37./III. У. П.)

При одређивању рочишта, управни суд доставиће тражиоцу, уз позив, примедбе туженога на тужбу — ако их буде било.

Ако је држава тужена страна, онда се позива да пошље заступника или да поднесе писмену изјаву (чл. 36. У. П.)

По правилу, суд доноси пресуду после јавног рочишта а на основу чињеница које је утврдила управна власт. На рочиште се позивају тужилац и тужени а лицима, којима би поништење управног акта ишло на штету, даје се могућност да буду саслушана (чл. 25, 28, 29. Д. С.)

Недолазак било тужиоца било туженога, не задржава рад суда, који ће донети одлуку и без присуства парничара (чл. 36. У. П.)

Суд може јавност искључити из разлога јавнога морала и реда или ако су предмет претреса ствари приватног или породичног живота.

Искључење јавности може бити или за цео претрес или само за поједине делове.

Ако је била јавност искључена, не смеју се догађаји са претреса и разлози пресуде публиковати.

Ако се јавност искључи, мора се тужиоцу допустити да присуствују рочишту два лица његова повереља (чл. 30. Д. С., чл. 41. и 42. У. П.)

На рочишту парничари могу имати своје заступнике чл. 31. Д. С., чл. 40. и 59. У. П.)

Судија-известилац добија први реч на рочишту да би изложио стање и суштину спора. За овим говоре парничари.

Председник се стара да предмет буде довољно извиђен (чл. 34. У. П.)

Рочишна белешка води се као и код грађанских судова. Њу држи један писар — деловођа (чл. 44. У. П.)

По свршеном рочишту, суд већа и гласа о пресуди у тајној седници. О гласању се води нарочити записник који се парничарима не сме подносити на увиђај.

Судија-известилац гласа први а после њега гласају судије по реду — од најмлађег по рангу. Наравно, председник гласа последњи.

Пресуда се доноси апсолутном већином (чл. 32. Д. С., чл. 38, 48. и 46. У. П.)

Суд изриче пресуду, по правилу, одмах или у року од осам дана у изузетним приликама (чл. 33. Д. С., чл. 47. У. П.)

§ 305. г. с. п. има свој одговарајући пропис односно састава форме саме пресуде у чл. 48. У. П.

Пресудом се тужба или одбацује или уважава. У овом другом случају управни акт се поништава пресудом управног суда.

Ако управна власт наведе, да је овлашћена донети решење на основу слободне оцене, суд ће тужбу одбацити ако нађе да је навод основан (чл. 34. Д. С.).

Ако би се тужба одбила по чл. 34. Д. С., мора суд у пресуди осудити тужиоца на плаћање трошкова и навести износ ових трошкова (чл. 35. Д. С., чл. 49. У. П.).

Какво је одело прописано за грађанске судије у таквом оделу учествују, на рочишту, и чланови управних судова (чл. 56. У. П.).

Посебне Одредбе. — Тужба противу управних аката по правилу не спречава њихово извршење чл. 36. Д. С.

а) Ако надлежност једног управног суда обухвата области са разним грађанским судским поступцима, примењиваће се, до изједначења грађанског поступка, онај поступак, који важи за седиште суда (чл. 37-II У. П.)

б) Према чл. 60. У. П. нарочитом инспектору Министарства Правде подлежи цело пословање управних судова и све њихово особље.

в) Чл. 63. У. П. гласи: у свима случајевима, који у закону о Државном Савету и Управним Судовима нису предвиђени, имаће се аналого примењивати односни прописи закона о судској организацији и грађанском поступку и правилнику редовних судова.

II.

Државни Савет.

Састав установе. — Особље: — Међу Управним Судовима из чл. 5. Д. С. Државни Савет је Врховни Управни Суд. Састоји се из тридесет чланова. Нова саветничка места могу се установити законом (чл. 103. Устава, чл. 1. Д. С.).

Чланове Државног Савета поставља Краљ на предлог Председника Министарског Савета и то на овај начин: „половину чланова именује Краљ од двоструког броја чланова које предлаже Народна Скупштина а другу половину бира Народна Скупштина од двоструког броја које предлаже Краљ. Краљ на предлог Председника Владе именује Председника и Потпредседника од наименованих државних саветника. Упражњена или ново установљена места у Државном Савету попуњавају се на исти начин (чл. 2. Д. С.)"

„За председника, потпредседника и чланове Државног Савета могу бити постављени само они виши чиновници или јавни радници који имају факултетску спрему и десетогодишњу државну службу или јавни рад. Најмање две трећине државних саветника морају имати диплому о свршеном правном факултету (чл. 11.-I. Д. С.).

Чланови Државног Савета имају обезбеђену судску сталност и независност до 70 године старости. Иначе, све одредбе из чл. 12., 13. и 14. о којима смо говорили код Управних Судова, важе и за њих.

Државни Савет има шест првих и шест других секретара, шест писара и потребан преписача и служитеља. Секретари и писари морају имати свршени правни факултет. Секретаре и писаре предлаже Државни Савет Председнику Министарског Савета.

Предлог за постављање, унапређење и укидање секретара и писара, чини Државни Савет Председнику Министарског Савета.

Председник Државног Савета поставља преписаче и служитеље (чл. 2. У. П.).

Организација: — И Државни Савет држи одељењска заседања и заседања у општој седници. Има шест одељења и свако одељење броји по пет чланова а њихов се распоред врши сваке године коцком у напред — најпре се изврши подела државних саветника правника па онда остало. Одељењима председавају председник, потпредседник и четири, по рангу најстарија државна саветника. Одељење, коме ће који од председавајућих саветника бити на челу, одређује се коцком у општој седници.

Свако одељење носи своју бројну ознаку, која представља ранг дотичног председавајућег (чл. 3. Д. С., чл. 5., 6. и 7. У. П.).

Једно одељење стално постоји за управне спорове финансијске природе (чл. 10. У. С.)

Делокруг појединих одељења одређује се у општој седници Државног Савета (чл. 6./III. У. П.).

Састав појединих одељења и њихов делокруг мора се саопштити Министарском Савету и обнародовати у „Службеним Новинама" (чл. 8. У. П.).

Општу седницу сазива председник Савета. Општа седница може решавати ако је присутно бар две трећине свих чланова. Одлуке

опште седнице обавезне су за одељења (чл. 4. Д. С., чл. 13. У. П.).

Надлежност. — Државни Савет има, у главном, исту судску функцију као и управни суд, пошто је њен извор, и овога пута, дефиниција административног спора из чл. 15. Д. С.

Надлежност Државног Савета као суда првог и последњег степена наступа у случају указа или решења — одлуке као више управне власти — министровог, иначе је Државни Савет административни суд II степена по жалбама-тужбама на пресуде управног суда (чл. 17. и 18. Д. С.)

Државном Савету додељене су и друге атрибуције чл. 103. Устава: 1. Надлежност његовог надзора над самоуправним јединицама (чл. 4/II. Д. С.); 2. решава сукобе о о надлежности између државних управних власти као и сукобе о надлежности државних и самоуправних власти (чл. 46. Д. С.); 3. као управни орган врховне државне управе, он решава о актима управне природе за које је потребно његово одобрење по нарочитим законима (закону о општинама, царинском закону); 4. он решава и о другим питањима која му законом буду стављена у надлежност. (Управни су судови и дисциплински судови по закону о чиновницима и осталим државним службеницима...)

Потом, Државни Савет, према чл. 14. Д. С. изриче дисциплинске казне за повреду службене дужности, над државним саветницима и судијама управних судова — у својој општој (у вези чл. 170. и 172 закона о чиновницима...)

Даље, ако је повређен закон у корист појединаца, тужба се подноси од Главне Контроле Државном Савету, ради заштите законитости и јавног поретка. Овде закон захтева да је повреда учињена од стране Министра и то указом или решењем (чл. 21/IV. Д. С.)

По чл. 31. У. П., председници управних судова морају, по истеку сваке године, поднети Државном Савету опширан извештај о раду суда, са прикључењем интересантних случајева, за административну судску праксу. Тај ће извештај Државни Савет претрести у општој седници и потом ће га, са својим годишњим извештајем послати Министру Правде.

По самом закону о Државном Савету и Управним Судовима, савет је надлежан за прописивање правилника за унутрашње потребе у Управним Судовима и Државном Савету (чл. 47. Д. С., 62. У. П.).

И најзад, питање о прекорачењу, законом прописаног адвокатског хонорара, решава Државни Савет (зак. о Држав. Савету).

Поступак. — Тужба се подноси Државном Савету у року од 30 дана, по предаји решења Управне Власти. За тужбу против указа, овај се рок продужава још за месец дана и тече од дана кад је указ објављен у „Службеним Новинама" чл. 21. Д. С.

Благовременост жалбе по пресудама Управних Судова предвиђена је у чл. 40. Д. С. Ту се још говори, да ће се жалба државне управне власти одбацити, ако јој није прикључено одобрење надлежног министра.

Може се жалити она парнична страна Државном Савету, која је изгубила спор код Управног Суда (чл. 38. Д. С.)

Када Државни Савет прими тужбу или жалбу са актима предмета, он је упућује на извештај једном саветнику као известиоцу чл. 51. У. П.

Државни Савет решава о тужбама — жалбама непозивајући парничаре (чл. 41. Д. С., чл. 50. У. П.)

Поднесе ли се тужба противу указа и министарских решења, предњи се поступак мало мења. Ево шта каже чл. 52. У. П.: „тужбу, против указа и министарских решења, Државни Савет упућује, претходно, надлежном министру на одговор. Министар је дужан дати одговор у року од месец дана. Пре давања писмених одговора, министар има право тражити да он или његов заступник буду саслушани у нарочитој седници одељења, ради давања обавештења по спорном питању. Према потреби, министри се могу у овоме послу заступати. Ако Државни Савет не усвоји објашњење министрово, он ће о томе писмено известити министра па ће приступити решавању у новој седници".

— Наставиће се —

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору

Одржана 11. марта 1928. године у Београду

VIII. Одређивање бранилаца и старалаца стечајних маса

— Свршетак —

У извештају прошле Управе наглашено је да су Удружењу стизале многе жалбе на неправилно одређивање бранилаца и старалаца, која се неправилност састојала у томе, што код судова не постоји никакав утврђен ред по коме се адвокати постављају на ова места, него се то чини преко реда и без система, тако, да поједине колеге у једној години добију по две и више маса, док се другима не да ниједна.

Ово стање је продужено и у току године и Управа је неколико пута интервенисала по овој ствари код надлежних судија. Поред тога Управа је продужила започет рад код Мин. Правде, коме је стара Управа у своје време упутила једну представку са молбом, да се од Опште Седнице Касационог Суда затражи законско тумачење односних прописа, по којима би Трговачки Суд у Београду био дужан, да за бранионе стечајних маса поставља и адвокате, који декретом нису постављени при овоме суду.

Министарство Правде тражило је по овоме предмету извештај од Београдског Трговачког Суда и Суд је актом Бр. 16.714 известио Министарство, да код тога Суда не влада пракса да се за бранионе стеч. маса постављају једино адвокати, који су декретом постављени при томе суду. На против, Београдски Трговачки Суд одређује за бранионе адвокате који су декретом постављени у Београду без обзира при коме суду, и ако је мишљење адвоката декретираних код Београдског Трговачког Суда да једино они имају право да буду одређивани за бранионе стечајних маса.

Достављајући предњи извештај Удружењу, Министарство Правде је изјавило, да не постоје услови из § 16. зак. о устројству Касационог Суда и да се према томе није могло поступити према представци Удружења, а зато у осталом нема ни потребе, према горњем извештају Београдског Трговачког Суда.

Управа се није задржала само на овоме, већ је и даље на својим седницама дискутовала и решавала на који начин би се ово питање најбоље регулисало. Било је више предлога и најзад је усвојено да се умоле судови да одређују за бранионе маса адвокате према њиховом времену постављења, на који начин се постављају бранионци маса у Словенији, Хрватској и Војводини. — О овој одлуци су г. г. Благојевић и Др. Чулић известили стеч. судије Београдског Трговачког Суда. — Одмах је потом тражен од Министарства Правде и тачан списак адвоката по датумима постављења, али још није био списак ни готов, а Управи су почеле стизати разне примедбе на овако решење. Тако се наводило, да је практички неизводљив и овај начин, јер у Трговачком Суду постоје два Оделења, а постоји и стечајно оделење у Првостепеном Суду за град Београд и Првостепеном Суду за Округ Београдски. Ако би се на четири места дали спискови и тражило од судија да по њима одређују редом уписане адвокате, десило би се да исти адвокат добије једнога дана по четири масе, или бар узастопце, на који начин би се опет стварало нездовољство. Затим су чињене примедбе да млађе колеге, обзиром на увећан број адвоката у Београду неће стићи да добију масу ни за 2—3 године и т. д. и т. д.

Решавано је да се врши бирање коцком, али и то је одбачено, јер нити је практично, нити одговара достојанству суда и нашега реда.

Налазећи се дакле пред оваквом ситуацијом, Управа сматра да би најбоље било ако би г. г. судије саме установиле један нарочити ред за постављање бранилаца масе и да се тога реда стално држе. Овакво решење би требало да прихвате све наше колеге како би се извела једнодушна и заједничка акција за регулисање овога питања, које нас све подједнако интересује.

IX. Тужбе противу адвоката

У току прошле године Удружењу је стигло више тужби од приватних лица из земље, као и из иностранства, на рад појединих наших колега.

Управа је у таквим случајевима одмах достављала тужбе на одговор дотичним адвокатима, али ни од једнога до сада није добила одговор.

Управа се уздржава од коментарисања ове појаве, али сматра за дужност да нагласи, да овакви и слични случајеви бацају рђаву сенку на исправност рада те господе колега, а њихово понашање худи угледу целог адвокатског реда, јер и они чине његов саставни део.

Немајући овлашћење у закону да у оваквим приликама предузме даљи корак, Управа је остављавала иницијативу приватним странкама да траже задовољење од надлежних власти, кад је преко Удружења нису могли добити.

Један доказ више да је крајње време да се и код нас установи комора.

X Адвокатска тарифа.

У овоме периоду Управа је чинила више покушаја да се већ објављена тарифа парничних трошкова која је достављена свима судовима, усвоји и примењује приликом досуде. Међутим, може се рећи да су се овоме одазвали само судови у Београду, а да у унутрашњости судови још увек одређују парничне трошкове по предратној скали.

Управа је преко својих колега из унутрашњости више пута ургирала да се заузму за промену овога стања, али од њих у већини случајева није добила одговора, а мањи број је одговорио да у овоме није успео.

Према оваквом стању, остаје г. г. колегама да се у сваком конкретном случају жале вишим судовима, који су у последње време стали на гледиште да су предратне досуде и сувише незнатне и да се према данашњем стању морају повисити.

XI Чл. 122. Фин. Закона од 1927. год.

Као што је свима присутним познато у чл. 122. финан. закона за 1927. год. унета је одредба да јавни правозаступници који су стекли право за вршење правозаступничке службе у појединим правним подручјима Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, могу у будуће све послове водити на целом државном подручју код свих судова и власти.

Увиђајући велику корисност и потребу ове одредбе, Управа је на својој седници од 12. априла 1927. год. решила да се ода захвалност Господину Министру Правде и г. Др. Славку Шећерову, као предлагачу, што је испуњено на тај начин, што је г. председник посетио лично Господина Министра Правде и изразио му захвалност у име целог Удружења, а г. Др. С. Шећерову упућено је писмо, којим му је такође захваљено на заузимању за адвокатски ред.

XII Изједначавање законодавства наше Краљевине.

Поред напред изложеног, Управа Удружења се живо интересовала и овим питањем, које је од еминентне важности за нашу земљу, у колико се тиче њеног нормалног развитка и стабилизације прилика у правном погледу.

Свесна тога, Управа је учинила са своје стране ово:

1) Приликом посете новим Министрима г. г. М. Сршкићу и Др. Д. Суботићу, представници Управе дотакли су и то питање и умолили г. г. Министре, да са њихове стране учине све што треба за што брже спровођење изједначења законодавства, које изједначење налажу најбитнији државни интереси.

2) У своме непосредном додиру са народним посланицима, приликом заузимања за закон о адвокатима, чланови Управе Удружења нису пропустили прилику, да и код њих учине потребне кораке у томе пиљу;

3) На конференцији у Загребу, којој су присуствовали највиђенији представници адвокатског реда из нових покрајина, делегати наше Управе покренули су то исто питање и том приликом са задовољством констатовали пуну сагласност тих наших другова по овоме предмету.

Обавешћавајући о овоме Скупштину, Управа би желела да Скупштина, поред осталога, стави новој Управи у дужност и то, да продужи рад на овоме питању, како би се и на тај начин манифестовало, да се јавни правозаступници, осим професионалним питањима, баве и интересују и питањима од опште важности и значаја за земљу и њен правни поредак.

Приближујући се крају свога извештаја, Управа се пита да ли има смисла да и она обнови онај рефрен, који се понављао у свима годишњим извештајима од како постоји ово Удружење, а тај је рефрен, да је велики број чланова не само у унутрашњости, него и у Београду, остао равнодушан и апатичан према Удружењу!

И заиста би се то могло изоставити, јер до сада овакве и сличне констатације нису ни у колико утицале на оне наше колеге који од Удружења траже да све испуни и посвршава пре него што би имало част да њих уброји у своје чланове и да у благајнички списак унесе и њихових 240.— дин. годишњег улога.

Чланови Управе су и овога пута утицали на своје колеге, који нису у Удружењу, а којих само у Београду има шест пута више него што је уписаних чланова, — да приступе Удружењу, али скоро код свих примећено је нерасположење за овај позив, а неки су отворено питали какве ће непосредне користи имати од тога Удружења.

И ако је овако немилосрдно дочекивана, Управа је ипак радила свесрдно и искрено се трудила, да оправда поверење које јој је Скупштина дала. Али сасвим је природно да је њена делатност била веома отежана услед

слабе моралне потпоре својих колега и апсолутне отсутности ма какве њихове помоћи. Управин је рад отежан и због немања довољних финансијских средстава, јер је данас за сваки и најмањи покрет потребно да је колико толико новчано осигуран.

Место моралне потпоре, пружања помоћи у раду и финансијском погледу, многе наше колеге су се задржале на томе да критикују Управу и њен рад.

Увиђајући да овој појави не може бити лека, Управа нема намеру да Скупштини чини ма какав предлог у погледу поправљања оваквог стања, већ очекује само спас од адвокатског закона, који ће једино бити у стању да понова подигне углед адвокатском реду и да међу адвокатими створи потпуну солидарност.

Што се тиче административног рада, Управа је у овоме периоду имала поред многих представки за разна надлештва и веома велику кореспонденцију, а у последње време њој су се обраћала и многа надлештва, установе, страна посланства и општинске власти по разним пословима. — Управа је целу администрацију уредно водила и нова Управа ће примити архиву ажурну и у потпуном реду.

Пре него што завршимо овај свој извештај о раду Управе, дужност колегијалности налаже нам, да са искреним саучешћем поменемо наше колеге, који су у овоме периоду преминули и то:

1) Живојин Величковић.
2) Љубомир Јездић.
3) Стеван Синђелић.
4) Драгутин Гоњевац.
5) Радиша Јовановић.
6) Мија Мартинац.

Управа је учествовала на њиховим погребима, а онима који су били чланови Удружења Управа је положила на одар и венац, одајући се и на тај начин пок. друговима, који су се залагали за опстанак нашег Удружења. Са пок. Јездићем опростио се на гробу потпредседник г. Љ. Стефаловић, а са пок. Синђелићем, члан Управе г. М. Драговић.

Једино управа није била на погребу поч. Радише Јовановића, јер је он преминуо и сахрањен у Бечу.

Поред тога о свима њима изашле су или ће изаћи у „Браничу“ белешке, а сада молимо све присутне, да још једном у име последњег опроштаја кликнемо: „Слава им!“

Завршавајући овај извештај и подносећи га Скупштини, Управа јој захваљује на указаном јој поверењу и моли Скупштину да јој изволи дати разрешницу.

Управни Одбор:

Секретари:	Председник,
Милан Живадиновић	*Обрад Благојевић;*
Војислав Вујанац	Први потпредседник,
Благајник,	*Љубомир В. Стефановић*
Милутин С. Поповић	Други потпредседник,
	Д-р Драгутин Јанковић

Чланови:

Д-р Јаков Челебоновић, Д-р Иван Рибар, Милан Драговић, Аца Павловић, Д-р Фридрих Пајс и Живојин Шушић; из унутрашњости: *Михајло Јефтић*, из Ваљева; *Марко Даковић*, из Подгорице; *Милован Николић*, из Крагујевца; *Милан Марјановић*, из Пожаревца; *Милан Николић*, из Крушевца и *Милан Константиновић*, из Смедерева.

Надзорни Одбор:

Председник,
Сотир Аранђеловић

Секретар,	Потпредседник,
Јован Здравковић	*Теја Богатинчевић*

Чланови:

Бора М. Поповић, Д-р Риналдо Чулић и Стеван Јаношевић.

ЗАПИСНИК

Годишње Скупштине Удружења Јавних Правозаступника одржане 11. марта 1928. год. у просторијама Првостепеног Суда за Округ Београдски

Председник г. Обрад Благојевић поздравља Скупштину. Како је болестан, моли Скупштину да одобри да збором руководи г. Љубомир Стефановић, први потпредседник. Скупштина то прима.

Г. Стефановић се захваљује на поверењу, отвара скупштину и прелази на дневни ред.

Секретар г. Милан Живадиновић чита извештај Управног Одбора о раду Управе Удружења.

Секретар г. Јован Здравковић чита извештај Надзорног Одбора.

Благајник г. Милутин Поповић чита извештај благајне.

Говоре о извештајима ови чланови:

Г. Мих. Николић, адвокат, одаје признање раду Управе. Жали се на мало учешће адвоката у Удружењу а и управа је требала да адвокате уписује. Изјављује жељу да се за Удружење узму веће просторије. Вели да Управа није довољно заинтересовала меродавне за адвокатски закон. Треба радити на томе да се адвокатима чине олакшице при интервенцији у надлештвима. Треба енергичније поступати према пискарачима. Тражи да се на правничким конгресима третирају питања која интересују адвокате и да се берза не изузима од учешћа адвоката.

Г. Чеда Костић топло похваљује рад Управе на адвокатском закону. Он преуређење адвокатског реда очекује од Коморе. Жели да Управа учини апел на Министра Правде и председника Народне Скупштине да изнесу закон.

Г. Павле Моравац особито похваљује рад Управе у целини и предлаже да јој се ода признање и изда разрешница.

Г. Павле Тодоровић похваљује рад Управе. Изјављује жељу да нова Управа олакша пријем адвоката у административним надлештвима, нарочито да их у заказано време не ометају интервенције народних посланика и да Управа Удружења изради предлог за постављање бранилаца маса.

Г. Миливоје Тадић предлаже да се да похвала и разрешница Управи, јер је она све учинила. Адвокати је нису помагали ни у чему, па ипак је толико постигла.

Г. Живко Живковић вели да Управа није довољно радила на пореском закону.

Г. Мирослав Стојановић изјављује да треба дати признање Управи на уредном раду. Треба да дамо свој суд и придружимо се осуди Н. Скупштине за рад у Управи града Београда. Да обратимо пажњу и на судове у унутрашњости.

Г. Драгољуб Јоксимовић захваљује Управи на раду.

Г. Шемајо Демајо говори о скупштинском раду на законима и наглашава своје заузимање и рад на адвокатском закону.

Г. Аца Павловић говори да је циљ Удружења не само рад на адвокатском закону већ у опште на организацији и уређењу правосуђа.

Г. Љубомир Стефановић пошто је претходно захвалио свима говорницима на узимању учешћа у дискусији и дао потребна обавештења на учињене примедбе, која су говорнике задовољила, предложио је гласање. Примају се сви извештаји и даје разрешница Управи једногласно и акламацијом.

Прелази се затим на предлоге:

Dr. А. Чубински предлаже израду списка адвоката и да браниоци маса буду само чланови Удружења.

Михаило Николић: да се издаду легитимације члановима и да се зове Косановић, посланик, да се изјасни који то адвокати раде са Управом. Одбијају се ови предлози али да се та ствар остави новој Управи на оцену.

Акламацијом је потом изабрана стара Управа, (стари Управни и Надзорни Одбор) а као нови чланови ушли су у Управу: г. г. Паја Тодоровић и Др. Арсен Чубински.

Скупштина је закључена у 12 часова.

Оверавају:

М. К. Тадић, адв., **Б. М. Вукићевић**, **М. С. Поповић**

Судска и административна пракса

Чл. 42. Уговора између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Чехословачке Републике о уређењу узајамних правних односа, не односи се на обезбеђења предвиђена у Закону о поступку судском у грађанским парницама.

Ј. Т. из Будвајса (Чехословачка) тражио је од Београдског Трговачког Суда да пусти у извршење пресуду суда у Будвајсу, изречену по спору фирме Ј. Т., из Будвајса, противу фирме М. из Београда, коју му је молећи суд из Будвајса доставио, пошто су испуњени услови из чл. 39. 40, и 41. Уговора између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Чехословачке Републике о уређењу узајамних правних односа и да у смислу чл. 42. поменутог уговора донесе привремену наредбу противу фирме М. ради обезбеде потраживања главног дуга са интересом и трошковима, јер је тражбина у опасности.

Београдски Трговачки Суд нашао је, да се пропис чл. 42. поменутог Уговора о привременој наредби ради обезбеђења, односи на обезбеђења, која су предвиђена у нашем законику о поступку судском у грађанским парницама и да овај члан не садржи неко ново средство обезбеђења, већ да је законодавац вероватно имао у виду другу уговарајућу државу, у којој се овако обезбеђење може спровести, па како потражилац обезбеђења није у акту назначио поименице предмете, на које тражи да се обезбеди, у смислу § 378. грађ. суд. пост., то је решењем својим од 25.-I 1928. г. Бр. 4573 молиоца одбио од тражења, као неумесног.

По тужби пуномоћника повериоца, Касациони Суд примедбама свога II одељења од 29.-V-1928. г. Бр. 6715 поништио је поменуто решење са следећих разлога:

„Погрешно је суд узео, да се чл. 42. уговора између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Чехословачке Републике о уређењу узајамних правних односа, односи на обезбеђења, која су предвиђена у нашем закону, о грађанском судском поступку и да се у тој законској одредби не предвиђа неко ново

средство обезбеђења. Члан 42. Уговора има се применити онако, како он гласи, имајући при том нарочито у виду његов циљ. Циљ је те одредбе да се пре дефинитивне расправе питања, да ли постоје захтеви за одобрење и извршење егзекуције (чл. 41. Уговора) потраживање из егзекуционог титула обезбеди. То се види из речи: „Чим суду стигну акта одобриће без одлагања," према чему се има узети, да умољени суд одобрава по службеној дужности привремену наредбу, ради обезбеде потраживања а на основу документата, које му је молећи суд доставио, а не тек на нарочито тражење таквог обезбеђења од стране тужиоца — повериоца, јер Уговор такав услов за обезбеђење не поставља. Још мање се може чл. 42. тумачити у томе смислу, како тај суд чини, да он има у виду обезбеђења, предвиђена у § 376. грађ. суд. пост. и да прописи овога законика о таквом обезбеђењу морају бити испуњени и у овом конкретном случају. У овом случају то Уговор не тражи и он се, као и новији закон од законика о грађ. суд. поступку, а с погледом и на његов члан 40. има да примени, Уговор се не може тумачити противно циљу, који се њиме — чл. 42. — хтео да постигне. И ако тачно суд узима, да се обезбеда потраживања из егзекуционог титула врши по нашем грађанском судском поступку, то не значи, да суд има да доноси наредбу на основу његових прописа о обезбеђењима. Суд има да нареди извршној власти, да према одредбама главе XVIII зак. о грађ. суд. пост. „О извршењу пресуде" узме у попис од имовине дужникове — осуђене фирме оно и онолико, што се има и може узети у попис за извршење пресуде. Тај попис представља овде онако обезбеђење потраживања, какво чл. 42. Уговора предвиђа; другим речима, обезбеђење има карактер пописа. Ту није реч о обезбеђењу, о коме говори § 376. грађ. суд. пост., нити је поверилац овде дужан, да означи предмет обезбеђења, како то суд на против налази, јер извршна власт и без тога зна шта и колико од имовине дужникове а према наредби суда, може по закону у попис узети.

Саопштио **Т. М.**

Баштинска тапија, потврђена код општинског Суда, у чијој је потврди поред осталог стављено да је сопственик имања исто продао извесном лицу, не може послужити ни као почетак писменог доказа у смислу § 245. грађ. суд. пост. —

С., Ч. и В. из Коренте, правдајући условно убаштињење, одобрено решењем Лозничког Првостепеног Суда Бр, 24443 тужили су М. и тражили да суд донесе пресуду, којом ће им признати право својине на земљи, коју је њихов деда, односно отац још у 1911. год. купио од туженог М. и на кога је тужени М. извршио и пренос тапије али су акта овог преноса за време рата пропала, као и оригинална тапија, коју је купац добио од суда. За доказ својих навода, тужиоци су, поред осталог, поднели и препис баштинске тапије, потврђене код општинског суда. Лозрички Првостепени Суд пресудом својом од 9.-VI-1927. г. Бр. 24018 одбио је тужиоца од тражења, налазећи да се поднети препис тапије, која је потврђена само код општинског суда, не може узети ни као почетак писменог доказа у смислу § 245. грађ. суд. пост, јер тужени М., који је у тапији означен као продавац, не признаје потпис на истој за свој а изјављује да је неписмен, који факат ни тужилачка страна није оспорила. По изјављеном незадовољству тужилачке стране Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 5336 од 27.-VIII-1927. одобрио је поменуту пресуду првостепеног суда.

По жалби тужилаца, Касациони Суд примедбама свога II одељења од 9.-III-1928. г. Бр. 2783 поништио је пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Одобравајући поменуту пресуду Првостепеног Суда, Апелациони Суд је, при оцени доказне вредности поднете тапије, погрешно нашао, да иста не може послужити ни као почетак писменог доказа у смислу § 245. грађ. суд. пост. зато, што је продавац Миливоје изјавио да је неписмен и да потпис на истој не признаје за свој. Јер, кад се из потврде поменуте тапије од стране суда општине недељичке од 14.-IV-1911. г. Бр. 780 који је за ту врсту потврде био надлежан види, да је суд потврдио и изјаву сопственика Миливоја, да је имање, описано у тој тапији, продао оцу тужилаца Милану за цену од 1500 дин. и да је новац потпуно примио, онда је суд требао да оцени: да ли таква потврда — односно потврђена изјава продавчева на тапији — у вези са осталим доказима, може послужити као почетак писменог доказа према § 245. грађ. суд. пост., па да затим своју одлуку по закону донесе."

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је писмом свог II одељења Бр. 2012 од 19.-III 1928 г. дао следеће противразлоге:

„Да би једно писмено могло да послужи као почетак писменог доказа и као такво, у смислу § 245. грађ. суд. пост. могло бити употребљено, потребно је: да то писмено произилази од онога, противу кога се употребљава као доказ и да оно доводи спорну

тражбину до вероватноће. У конкретном случају Првостепени Суд је у у својој пресуди ценио поднету тапију — писмено уз тужбу и нашао да оно не може послужити ни као зачетак писменог доказа, јер не испуњава услове, предвиђене у § 245. грађ. суд. пост. На овом гледишту стоји и Апелациони Суд са следећих разлога:

„Што тужени Миливоје, који је у поменутом писмену — тапији — означен као продавац, потпис на истој не признаје за свој а изјављује да је неписмен, што ни тужилачка страна није порекла те према томе писмено, које се истиче, као почетак писменог доказа — не проистиче од онога, противу кога се употребљава као доказ. Даље, Апелациони Суд сматра, да је без утицаја потврда суда општине недељичке на спорном писмену о томе да је сопственик изјавио пред њим, приликом убаштињења на спорној земљи, да је ову продао деди тужилаца, — јер потврде ове врсте прелазе границе надлежности општинских судова. С погледом на распис Мин. Правде од 12.-II-1983 и законодавно решење од 13. јула 1852. г. у издавању тапије на непокретном имању, улога општинског суда састоји се у томе, да обави сав посао око убаштињења сопственика на своје добро, у коме циљу члан општинског суда излази на лице места, призвавши тамо убаштинитеља и суседе имања, извиди и увери се о међама и границама имања, констатује да ли ове захватају или не туђе имање и да ли је у спору. После ове потврде општинског суда, следује оверавање печата и потписа општинског суда од стране надлежног начелника, односно поглавара среза и најзад потврда надлежног првостепеног суда. Изјаве о продаји непокретног имања пуноважно се дају код Првостепеног Суда приликом преноса или потврде тапије, јер тек од тога момента постаје се сопственикoм извесног имања — § 294. грађ. зак. Ако би се узело, да је општински суд надлежан да прима и пуноважно потврђује изјаве о продаји непокретног имања, онда би се у конкретном случају потврда општинског суда у погледу изјаве о продаји спорних земаља, имала узети као јавна исправа, која је у смислу §§ 187. и 188. грађ. суд. пост. издата од надлежне власти и сматрати као потпун доказ о ономе, што се потврдом општинског суда тврди. Међутим то не стоји јер је, као што је напред речено, улога општинског суда при издавању тапије ограничена само на утврђивање сопствености убаштинитеља, као и констатовање напред побројаних факата. У вези са овим, пресуди у првостепеног суда су оцењени и сви остали тражени докази и наводи, па је са разлога, тамо наведених, тужилачка страна пресудом одбивена од свога тражења као недоказаног.“

Касациони Суд, у својој Општој Седници од 6. априла 1928. г. Бр. 3938. нашао је да стоје поменути противразлози Апелационог Суда. јер одговарају закону а да речене примедбе не стоје, те их је одбацио, па прелазећи на главну ствар, одобрио је поменуту пресуду Апелационог Суда. Саопштио **Т. И.**

У радњи општ. часника-издаваоца уверења о сиротном стању нема дела из § 111. у в. § 132. крив. зак., пошто инкриминисано уверење не садржи сва означења, која се траже законом о таксама и његовим правилником да би се могло сматрати као уверење о сиротном стању.

Часници општине Н. оптужени су, што су на тражење управе среске болнице да се од Живојина Н. наплате болнички трошкови у суми 170 динара, издали уверење 2. марта 1927. год. Бр. 281 да Живојинов отац плаћа свега непосредне порезе без личног 4·50 дин. и да је према томе стања сиротног, мада је он тада имао имање и у једној другој општини, на које је задужен непосредном порезом са 6 динара, — чиме су себи створили кривицу, кажњиву по § 111. у вези § 132. крив. зак.

Првостепени Суд, решењем Бр. 14785 од 9. маја 1927. год. није оптужене ставио под суд, већ их слободне отпустио по оптужењу за дело из § 111. у в. § 132. крив. зак. и то са ових разлога:

„За постојање дела из § 111. крив. зак. тражи се, да чиновник, за добит своју или другога, или на штету других, писмене исправе, којих примање или издавање њему по званичној дужности припада, лажно или неисправно начини..., а по § 147. крив. зак. тражи се још да је то писмено од важности за доказ у уговорима... и уопште да служи за доказ права и правних односа.

У овом конкретном случају инкриминисане исправе — уверење Бр. 281 — требало је да послужи као уверење о сиротном стању у смислу чл. 5. и 6. зак. о таксама, те се доказно својство има да испитује у овом случају према зак. о таксама и правилнику за извршење истога.

Према тач. 26. чл. 1. правилника за извршење зак. о таксама у сваком уверењу о сиротном стању увек мора бити означено, да ли дотично лице плаћа, на име чега и колико, непосредног пореза, — као и по чијој изјави нема никаквог, или нема више имања или прихода, сем оног на који порез плаћа.

Међутим, инкриминисано уверење не садржи сва означења, која се траже законом

о таксама и његовим правилником, да би се могло сматрати као уверење о сиротном стању и да може послужити као доказ, нити може имати каквог доказног својства у том смислу, а нарочито што у инкриминисаном уверењу није означено да у другим општинама и уопште другог имања нема.

По жалби среског поглавара, Касациони Суд у IV одељењу расматрао је акта ове кривице и решењем бр. 3175 од 16. маја ове године нашао је, да је решење Првостепеног Суда бр. 14785 на закону основано.

Саопштио **Д. Д. Бранковић**, судија.

За привремену државину коју решава неспорних дела судија на основу чл. 2. тач. 7. измена и допуна неспорних правила и за деобу имања ради државине није надлежан избрани суд.

Стараоци тужилачке масе представљају да је решењем судије за неспорна дела привремено досуђена у државину половина спорног имања док друга половина да припадне туженоме. Како тужени не пристаје да по овом решењу изврши деобу, тражили су да суд у смислу чл. 29. уредбе о убрзању рада реши, да је за деобу надлежан избрани суд.

Тужени истиче својину спорног имања.

Првостепени Зајечарски Суд је нашао:

Како је тужилачка страна поднетим решењем неспорних дела судије донетим на основу допуна чл. 2. тач. 7. неспор. правила доказала да има права на државину половине спорног имања, а да је тужени истим решењем упућен на парницу за доказивање својине, — то с обзиром на одлуку О. С. К. С. од 1. маја 1923. г. и чл. 29. уредбе о убрзању рада, постоји надлежност избраног суда.

Зато је решењем од 7. октобра 1927. г. Бр. 29314. решио, да овде постоји надлежност избраног суда.

К. С. у III. од. 26. јуна 1928. Бр. 7045 ништи.

„Кад је тужбом тражено да се изврши привремена деоба спорне имовине по решењу неспор. дела судије донетог на основу измена и допуна чл. 2. тач. 7. неспор. правила, онда је погрешно нашао, да је у смислу чл. 29. Уредбе о убрзању рада, за ову деобу надлежан избрани, суд јер овде није у питању подела задружног или заједничког имања, предвиђена у § 434. гр. с. п., већ само привремена деоба у погледу државине и уживања спорног имања за време трајања парнице о својини, а тек ако се пресудом судском констатује заједница имања, па се парничари не би сложили, надлежан би био избрани суд.

Саопштио **Judex.**

Одредбе §§ 505. и 506. грађ. зак. не односе се и на деобе, извршене пред избраним судом, састављеним по прописима грађ. суд. пост., већ само на оне деобе, које су извршене ван избраног суда.

Тужилац М. тражио је код Ужичког Првостепеног Суда исправку раније деобе задружног имања између њега и туженог Р. са разлога, што раније деобом по пресуди избраног суда, од 30.-XII-1906. г. није од имања на део добио онолико, колико му по закону припада, већ мање, те му је тиме учињена неправда поменутом пресудом избраног суда.

Пресудом Ужичког Првостепеног Суда од 1.-VI.-1927. год. Бр. 32747 тужилац је одбијен од овог тражења као застарелог, пошто тужба није подигнута у законом предвиђеном року; — §§ 505. и 506. грађ. зак. већ много доцније.

По жалби тужилачке стране, Апелациони Суд пресудом својом Бр. 5627 одобрио је поменуту пресуду Првостепеног Суда.

Касациони Суд, по жалби тужиоца, примедбама свога II оделења од 11. јануара 1928. год. Бр. 12733 поништио је пресуду Апелационог Суда са разлога:

„Није било места примени §§ 505. и 506. грађ. зак. јер се ти прописи не односе на деобе, извршене пред избраним судом, састављеним по прописима грађ. суд. пост., већ се они односе само на оне деобе, које су извршене ван избраног суда.“

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом својим од 21. јануара 1928. год. Бр. 366 дао следеће противразлоге:

„Законодавац је, прописавши у § 492. грађ. зак. у корист наследника и задругара право на деобу заједничког имања, у исто време прописао у § 496. грађ. зак. и начине, на које се ова деоба може вршити по међусобном споразуму, пред приватним одабраним људима или „пред својим судом или судијом.“ Али, предвиђајући и могућност да приликом деобе, буде појединим деобничарима нанесена каква штета због неправилно извршене деобе, законодавац је прописом § 505. грађ. зак. нормирао и право деобничарима да, у томе остављеном року, пред редовним судом траже *исправку извршене деобе.* У томе пропису међутим није направљена никаква разлика између начина деобе из § 496. грађ. зак., нити је и за један од њих, па ни за деобу пред избраним судом речено, да се тај пропис на њу не односи, како налази оделење Касационог Суда у својим примедбама. Према томе, Апелациони Суд налази, да према самом тексту § 505. (arg. из речи: „деобничари“) овај пропис

даје право деобничарима, да траже исправку деобе и у случају, ако је ова извршена пред избраним судом. Апелациони Суд налази, да је ово гледиште једино основано на закону, поред осталог, нарочито и са разлога, што је деобничарима право на изјаву жалбе противу пресуде избраног суда у §§ 444. и 445. грађ. суд. пост. у начелу одузето а *изузетно само* допуштено у случајевима предвиђеним у тач. 1—4 тога законског прописа, у којима није поменуто и стварно оштећење деобничара при деоби, предвиђено у § 505. грађ. зак., због чега је сасвим логично протумачен овај последњи пропис у смислу, како га тумачи Апелациони Суд."

Касациони Суд у својој Општој Седници од 7. фебруара 1928. год. Бр. 1136 усвојио је примедбе свога II одељења а противразлоге Апелационог Суда одбацио.

Саопштио **Т. И.**

Кад је у питању ортаклук за почесне спекулације трговачког карактера онда није надлежан редован грађански суд да у смислу чл. 29. Уредбе о убрзању рада код судских власти и § 434. тач. 5. грађ. суд. пост. одређује надлежност избраног суда за распре о деоби ортака.

Инж. М. С. обратио је се надлежном редовном грађанском суду тужбом којом моли да се одреди надлежност Изабраног Суда за деобу између њега и фирме „Д", с којом је имао уговор о ортаклуку за почесне спекулације. Тврдећи да између њега и тужене фирме заиста постоји овакав однос тужилац се за своје тражење позвао на прописе § 434. тач. 5. грађ. суд. пост. и чл. 29 Уредбе о убрзању рада код судских власти.

Тужена фирма у одговору на тужбу као и на рочишту, побијајући тужбене наводе, оспорила је надлежност редовног првостепеног суда за доношење одлуке о надлежности Избраног Суда, позивајући се на § 16. закона о Устројству Трговачког Суда, јер: а) тужена страна је трговац, б) тужбом представљени уговор о ортаклуку за почесне радње јесте трговачког карактера.

Првостепени Суд решењем својим нађе да је надлежан да донесе одлуку о надлежности Избраног Суда и донесе такву одлуку.

По жалби тужене стране на то решење Касациони Суд примедбом својим Бр. 9896/25 поништи решење Првостепеног Суда из ових разлога: „Суд је погрешно нашао да по чл. 29. Уредбе о убрзању рада код судских власти о надлежности избраног суда има у сваком случају да доноси одлуку редован првостепени суд, без обзира на природу спора који има да се расправи тим путем; чл. 29. поменуте Уредбе није ни у колико изменљен пропис § 1. закона о устројству Трговачког Суда. Према томе суд је био дужан да се упусти у одлучивање природе овога посла: да ли је он грађанске или трговачке природе, па, ако нађе да је ово последње, онда је према § 16. зак. о устројству Трговачког Суда Трговачки Суд надлежан за расправу питања: да ли је по спору у питању надлежан избрани суд или не".

Поступајући по овим примедбама Првостепени Суд је решењем својим Бр. 55897/25 одбио тужиоца од тражења као од тражења ненадлежном суду поднетог.

По жалби тужилачке стране на овакво решење Првостепеног Суда Касациони Суд одлуком свога II одељења Бр. 3586/26 оснажи решење Првостепеног Суда и жалбу одбаци.

После овакве одлуке Касационог Суда тужилачка страна се по истој ствари обрати Београдском Трговачком Суду као надлежном и уз тужбу приложи и предње решење Касационог суда.

По свршеном извиђању Београдски Трговачки Суд решењем својим од 13. марта ове године Бр. 19046 нађе да је апсолутно ненадлежан да у спору у питању одређује надлежност избраног суда, мотивишући исто тиме да с обзиром на § 16. и 17. зак. о устројству Трговачког Суда, а на основу чл. 29, Уредбе о убрзању рада код судских власти и § 445. грађ. суд. пост. он није апсолутно надлежан за доношење одлука по поведеној спору.

Од интереса биће крај овога спора који је по себи врло деликатне природе. Јер примена чл. 29. Уредбе о убрзању рада код судских власти и §§ 434. тач. 5. и 455. грађ. суд. пост. није само од формалног значаја већ има и важност с обзиром на то што ортаклук за почесне шпекулације има и грађанског и трговачког карактера, па се у погледу доказивања постојања истих примењује и различит законски поступак.

Саопштио **Здравко Тодоровић**, адвокат

Из наше администрације

Једно погрешно гледиште Министарства Унутрашњих Дела

За кредит у земљи и на страни један од важнијих услова је добар закон о извршењима. Извршења су код нас увек била предмет брижљивог проучавања законодаваца и правника и у толико су више интересовала наше правништво, што наш грађанско судски поступак и стечајни закон нису довољно одговарали савременим потребама. Недовољно еластична, непотпуна процедура у извршењима, давала је повода многим жалбама. Те жалбе односиле су се на не тако мали број спорних питања. Једно од тих је и питање надлежности, о коме је пре краткога времена Касациони Суд, у појављеном конкретном случају, дао једно лепо образложено мишљење. Тицало се сукоба надлежности Министра Унутрашњих Дела и Првостепеног Суда.

Господин Министар Унутрашњих Дела, на име, актом својим Ибр. 348 од 24. фебруара 1928. год. доставио је Касационом Суду, да је између Првостепеног Суда за град Београд и њега, Министра Унутрашњих Дела, наступио негативан сукоб надлежности у погледу расматрања решења по предмету забране Ђ. П., трговца из Београда. Сукоб се састојао у овоме: Градски Суд за град Београд и Чукарицу за Извршења донео је 1924. год. решење под бр. 19049, којим је Ђ. П., у погледу тражења да се њене ствари, које су пописане по забрани Ђ. П., у погледу тражења да се њене ствари, које су пописане по забрани Ђ. П. исправе из пописа, упућени као слабија у праву на редован грађански спор. Противу тога решења Градскога Суда она је изјавила жалбу Првостепеном Суду за град Београд, који се одлуком својом бр. 50282 од 1927. год. огласио ненадлежним за расматрање тога решења са разлога, што је закон о градским и среским судовима по коме је Првостепени Суд био надлежан за расматрање ових решења, престао да важи, па је предмет вратио извршном Одељењу Управе Града Београда, да га достави на расматрање вишој надзорној управној власти.

Извршно Оделење Управе града Београда спровело је према овој одлуци Суда предмет Министарству Унутрашњих Дела, као вишој управној власти, али се Министарство такође огласило ненадлежним за расматрање са разлога: што Министарство Унутрашњих Дела, као управна власт, није овлашћена ниједним законским прописом да расматра решења судске власти, а у смислу начела поделе власти, које је и уставом санкционисано — чл. 46.—48. Устава. И по ставу 3. чл. 3. Уредбе о ликвидацији градских и среских судова види се, да су за расматрање решења ове врсте надлежне судске власти, а не управне, одн. извршне. Зато је молио Касациони Суд, да у смислу чл. 110. става 2. Устава донесе своју одлуку о томе, која је власт надлежна за расматрање напред поменутог решења Градског Суда за град Београд и Чукарицу за Извршења.

На основу § 8. зак. о своме устројству у в. става 2. чл. 110. Устава. Касациони Суд узео је овај предмет у расматрање, па је по расмотрењу нашао:

Решење о коме је овде реч, донето је од стране Градског Суда као пуномоћног судског органа, па је за расматрање таквих решења надлежан редован суд, било да су таква решења донета од стране градског или среског суда, у местима где он постоји, било да су та решења донета од стране полицијских власти, јер у таквим случајевима полицијске власти не раде у својој улози чисто управној, већ као помоћни судски орган.

По нашем позитивном праву, по одредбама крив. судског и грађан. судског поступка, као и по закону о истражним властима, полицијске власти поред своје чисто управне надлежности, имају и једну посебну, специјалну надлежност, као помоћни судски органи, пошто код нас није постојала и не постоји установа судских извршитеља као помоћних судских органа, који су инкорпорирани код редовног судства. Таква је улога полицијских власти на пример по кривичном судском поступку, кад се оне појављују као иследне власти. У том случају све његове одлуке по предметима иследења не подлеже расматрању више управне и надзорне власти, већ надлежних редовних судова. Иста је таква и улога полицијских власти и по грађанском судском поступку; сви послови које оне предузимају по одредбама тога закона и све одлуке које оне по њему донесу, све то оне раде у улози помоћних судских органа, а не у улози чисто управне власти, и све те њихове одлуке које оне донесу у томе својству, подлеже расматрању редовних судова, а не виших управних органа. Зато је нетачно гледиште Првостепеног Суда за град

Београд, да он није надлежан за расматрање напред поменутог решења градског суда с тога, што је закон о среским и градским судовима престао да важи, јер ако је он престао да важи, остале су на снази одредбе грађанског судског поступка, по којима полицијске власти имају надлежност помоћних судских органа. Ликвидације среских и градских судова имају само тај значај и домашај, да надлежност тих судова пренесе сада онова на полицијске власти, т. ј. пренесе на њих улогу помоћних органа суда. То се најбоље види и из Уредбе о ликвидацији градских и среских судова од 8. октобра 1925. год., којом је прописан само поступак у ликвидацији тих судова.

Према свему до сада изложеном, Касациони је Суд нашао, да је за расматрање решења Градског Суда за град Београд и Чукарицу за Извршења бр. 19049 надлежан Првостепени Суд за град Београд, а не Господин Министар Унутрашњих Дела, па је зато вратио сва акта овог предмета Првостепеном Суду с тим, да је о томе извештен и Господин Министар Унутрашњих Дела.

Ово мишљење из примедаба Касационог Суда од 27. фебруара о. г. под бр. 2257 несумњиво је тачно и желети би било да Министарство Унутрашњих Дела правилно схвати питање своје надлежности о расматрању жалби на решења извршних власти. Његово садашње гледиште, да је оно надлежно за расматрање тих решења, не само да није на закону основано, него је и по дужини процедуре које оно намеће, а с обзиром на све инстанције кроз које би предмети морали пролазити, од велике штете за повериоце и у стању је да знатно поремети кредит и у земљи и у иностранству. **Љ. В. С.**

Оцене и прикази

Д-р Илија Јелић: **Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Албанији,** докторска дисертација, Београд.

У почетку још морам нагласити, да је писац сретно изабрао тему за своју докторску дисертацију и да није радио компилаторски. Он је поред озбиљне студије свега онога што је у нашој и страној литератури о „Крвној освети" написано, студирао и сам овај облик правосуђа, који и данас има доминирајућу улогу при вршењу правде, код Северно Арбанашких племена, а делимично се задржао поред законског-кривичног правосуђа у Црној Гори. Са извесном топлином писац наводи у свом предговору, на какав је начин долазио до података и зашто је изабрао ову тему: „Као рођени Васојевић и блиски сусед Северних Арбанаса одгајен и васпитан на патријархалан начин у једној сељачкој кући, имао сам прилике да чујем и упамтим многе и многе ствари из народног живота и обичаја свога краја, нарочито о личним и племенским сукобима, као и о начину њиховог мирења и суђења".

Писац је у свом уводу изнео општи значај и еволуциони развој крвне освете. Он је детаљно изложио, како је дошло до тог правног института, све мене кроз које је крвна освета пролазила, да се и дан данас задржи код појединих племена, у свом првобитном облику.

Показао је да је на висини модерне науке и да је савладао целокупан материјал и правну литературу, која постоји о том предмету. Изложио је критички теорије о извору и пореклу крвне освете као и њене карактеристичне особине, које је како сам каже, одликују од сваког другог правног обичаја. На супрот општем мишљењу, да је крвна освета прошла кроз ове три еволуционе фазе: *нагонску, талион и композицију*, изнео је своју оригиналну теорију, по којој је крвна освета прошла кроз следеће фазе: *нагонску освету, ограничени талион, приватно судски талион, чисто судски талион и систем крвних тужби.* Уз то је исправљена заблуда, према којој је умир једна блажа врста крвне освете и повучена је јасна разлика између умира и крвне освете.

Даље је писац исправио погрешно схватање, које је у науци заступано, да је приватна реакција у свом еволутивном развоју прошла кроз три фазе: *прогонство, крвну освету и композицију*, и изнео је своје оригинално схватање по коме се време владавине приватне реакције, може тачније поделити у ове три фазе:

1. прогонство;
2. прогонство и освета;
3. прогонство, освета и умир.

Поред ових институција писац наводи да су постојали и други кривично правни облици репресије, које је старешина вршио над члановима заједнице, и да су баш ови облици сачињавали унутрашње кривично право, на супрот крвној освети и умиру, који су по свом постанку међународног карактера.

Најзад писац је на несумњив начин доказао, да је назив „крвна освета", кад је о њој реч као о једном периоду приватне реакције, посве нетачан, јер су повређени реаговали, светили се и на друге начине, а не само путем крвне освете. Зато правилно налази, да се тај период пре може назвати „освета", под који би појам дошла крвна освета и освета у опште, него само „крвна освета", пошто је овај последњи назив много ужи од првог и због тога није у стању да обухвати све облике освете као приватне реакције противу извршилаца крив. дела.

Приликом излагања о зачетку и еволуционом развоју умира изложио је узроке, који су довели прво до драговољног а затим до принудног умира, који већ претпоставља један савршенији облик друштвене организације и при томе је јасно изложио да је за постојање умира, односно за нестанак крвне освете потребно двоје: Прво уверење код чланова једне друштвене заједнице, да је крвна освета штетна по њен правилан развитак и напредак и друго једна јака организована власт, која би своју вољу по потреби и силом могла наметнути члановима те заједнице.

Крвна освета је по њему један општи природни и социјални закон, чије трагове налазимо у прошлости свију старих културних народа, специјално пак налазимо је код Словена, где се одржала до најновијег доба, па је чак ушла и у писано право.

При том је изнесена интересантна разлика, која постоји између крвне освете и модерног кривичног законодавства. Јер док је законодавство, заједно са општим културним током човечанства, корачало џиновским корацима (mit siebenmeilenstiefeln како би се изразио Хегел), дотле је крвна освета и поред извесних промена, које су наступиле током векова у њеном еволуционом развоју, сачувала сву ону првобитну свирепост и све предрасуде из старих времена. — Ми на пример видимо, да је код модерног законодавства тачно одређена кривична одговорност појединаца, при чему се води рачуна, да делинквент одговара само, за оно и онолико, колико је сам проузроковао, да по правилу одговара само за своје радње. Међутим код крвне освете, не пита се чешће пута, ко је извршио кривично дело, већ да ли је достојан, да се над њим изврши крвна освета.

Према модерном законодавству казна може имати различите циљеве: репресивни, застрашујући или поправљајући, док код крвне освете казна не мора имати ниједан од тих циљева. Она је у пуно случајева одмазда за учињено зло, али се по правилу сматра, како тачно наводи писац, као испуњавање неке свете религиозне дужности према убијеном, пошто се верује да душа покојникова неће мировати све дотле, док се освета не изврши. Према томе вршење крвне освете има сакрални карактер.

У главном у свом делу писац говори о крвној освети и умиру код Северно-Арбанашких племена и у Црној Гори. Да тачније проучи овај правни институт, помогло му је познанство са готово свим угледнијим племенским поглавицама Северне Албаније, где још данас влада „Лека-Канун" — закон чувеног законодавца Леке Дукађинца. Поред тога је у детињству вероватно присуствовао, макар издалека неком умиру у свом племену. Најзад у тим крајевима традиције су врло јаке. Предања се преносе с колена на колено, и садашње генерације радо препричавају херојска дела својих предака. Можда ни једно српско племе не живи толико (мислим на духовни живот), у прошлости и од прошлости као Црногорско. Свака и најнеугледнија породица познаје историју свога племена и своју за читавих 200 година уназад, а није редак случај да једно угледно братство, према својим предањима води порекло од неког Косовског Војводе.

Према томе није чудо, што се у тим племенима крвна освета очувала до најновијег доба. Писац тачно констатује, да је осећање терета те дужности било врло велико код Црногораца и Арбанаса, јер су старци на умору остављали у аманет извршење освете, а тај се аманет није могао никако услед заборава изгубити, већ се преносио с колена на колено, као нека светиња и морао се кад тад испунити.

Простор ми не дозвољава да прикажем у пуној светлости све главе ове интересантне и одлично документоване књиге, али се на неким питањима морам ипак задржати. То је *место, време* и *начин вршења освете*. По пишчевој констатацији крвна освета је приватан домаћи посао, који укућани као сваки други домаћи рад, врше кад му време дође. Само време у коме се има извршити освета јесте двојако. Оно је факултативно кад стоји на вољу осветнику, да ли ће овог или оног дана извршити освету, или обавезно — кад се освета мора извршити одређеног дана. Да ли ће бити један или други случај, дознавало се на примитиван начин, по крви убијеног, која је у његовој породици чувана као чека реликвија. Осим тога поред дана у које се сме — dies fasti било је и дана у које се не сме вршити крвна освета — dies nefasti.

Интересантно је да се крвна освета вршила јавно и отворено између појединаца, дочим

између заједница нису се бирала средства, па је могло бити потајног и мучког међусобног убијања.

Приликом извршења крвне освете пазило се донекле на сразмеру: око за око, зуб за зуб, али је ипак повређени гледао да његова освета буде мало јача од извршеног кривичног дела.

Најинтересантнија глава је у овој књизи о узроцима крвне освете.

Као најважнији су етнички узроци. Писац црта карактере ових горштака, који су бистри, оштроумни, искрени и необично честољубиви. Полажу много на своје „ја". Највећа им је светиња: образ, част и углед како њихов, тако и њихове породице. За Црногорце каже да су национални фанатици и сањари, дочим су Арбанаси били далеко од заједничког рада и националног живота, па су увек живели својим пастарим нецивилизованим племенским животом, који је био противан народном и државном јединству. Поред тих више мање лепих особина писац износи као узроке крвне освете: сујету, самољу, лични ћеф појединаца и сујеверје које и дан данас постоји код простог народа, даље завидљивост, међусобну мржњу и кавгаџиство. Са одличним познавањем писац износи социјалне узроке.

Прво патријархално уређење породице и традиционалну потчињеност жене према мужу која је мало одвише истакнута, као неки ius vitae necis, уређење у коме се одгајао витешки дух и чувао углед и част породице. Жена је имала донекле потчињену улогу, али је зато уживала потпуну заштиту мушкараца. Напад на женину част сматрао се као најтежа увреда и повод за извршење крвне освете.

Друштвена политичка организација у Црној Гори и код северних Арбанаса детаљно је обрађена, са разлога што је писац истакао умесно, да колективни основ крвне освете лежи у племенској организацији и осећању племенске солидарности. Та политичка организација сачувала је племенски карактер и данас код Арбанаса, док се у Црној Гори сасвим изгубио те се племена сматрају као једна етничка целина, а немају никакав политички карактер. Не могу се сложити с писцем да у Црној Гори, до пре неколико деценија није било ни помена о каквом правном поретку, пошто није било власти, која би га одржавала. Правни поредак sui generis, постојао је у Црној Гори и пре два века. Прво владике (донекле и гувернадури) имали су поред духовне и световну, како цивилну тако и војну власт. Истина постојао је известан антагонизам између носиоца централне власти и племенских главара, али су ипак владике, нарочито владика Раде, нешто милом а нешто силом крчиле пут све већем јачању централне власти. Ту су власт књежеви Данило и Никола били толико ојачали, да су могли угушити сваки устанак, који је имао сепаратистички карактер. Тако су се Црногорци подпуно привикли на живот у једној већој државној заједници, и већ у првим деценијама владавине Кнеза Николе, Црна Гора има правно уређење једне Државе и ако не потпуно модерне у данашњем духу. У осталом то уређење, одговарало је тадашњем уређењу Србије за време Милоша и Михаила. Као врховни орган, који је допуњавао тадашњу централну политичку организацију, био је Сенат Црногорски и Брдски, који је имао како управну, тако и судску, па донекле и законодавну власт. Тај се Сенат, доцније кад се политичко уређење усавршило и образована појединa Министарства за време владе Кнеза Николе рашчланио у Велики Суд и Државни Савет, одвајајући јасно на тај начин судску власт од извршне.

Кад се говори о узроцима крвне освете, вредно је напоменути, да је нетачно мишљење, према коме је културна заосталост један од узрока за вршење крвне освете. Корзика свакако долази у напредне крајеве, па ипак се крвна освета тамо сачувала до најновијег доба. Црва Гора и по броју и квалитету своје интелигенције, по материјалној и духовној култури свога народа, не заостаје ни мало за осталим деловима нашег племена, па ипак је у Црној Гори ио скора било крвне освете. — У књизи су јасно и несумњиво изнети узроци крвне освете, који немају директне везе са културним ниво-ом оних крајева, у којима крвна освета још постоји или је постојала.

Да завршим. Ово дело о коме се најповољније изразила наша и страна критика, обрађено је са ванредном савесношћу и познавањем материјала. Просто је невероватно, да се о једном правном институту могло написати једно такво научно дело и прикупити толики огромни материјал, који већим делом ни до данас није нигде објављен.

Као што је г. проф. Перић од неколико §§ из грађ. закона о задругама и задружним односима створио читав систем задружног права и рекао последњу реч о овом систему у нашој правној науци, тако се може рећи и за писца ове књиге, да је дао последњу реч о крвној освети код Северних Арбанаса и Црногораца.

Не само по својој правној научној вредности, него по социолишком и етничким студијама ово дело далеко надмашује све што је у нашој литератури о крвној освети до данас написано.

О тој се теми код нас писало фрагментарно, са врло слабим познавањем грађе. Овде се радило систематски. Богата грађа је са потпуном научном сигурношћу претресана, изнете су карактеристичне особине крвне освете, и пружени такви подаци да и страни научњаци, као што је рекао један од приказивача ове књиге, могу помоћу познатих чињеница и нових података реконструисати институт крвне освете, онакав какав би изгледао од њеног постанка до данас, да се је нормално развијао код појединих народа.

Овим делом попуњена је једна осетна празнина у нашој правној науци, на такав начин, да оно, као што каже г. Тарановски може служити на част писцу и Универзитету, код кога је бранио своју дисертацију.

Гојко Терић, адв.

Мисли и афоризми

О правди и врлини

У моралном свету све се оснива на правди. Само је правда вечита. *Лакордер.*

Правда, више но и милосрђе, основа је сваког друштва. *Виктор Кузен.*

Правда је непомичан темељ друштву. *Пиндар.*

Да ли је боље некажњавање од казне? То је исто што и питати: има ли већег интереса од правде? Онај који ослобођава кривца, посредно је његов саучесник. *Грин.*

Не захтевајте да други подносе оно, што и ви сами не би могли отрпети. *Сирус.*

Правда се бесчасти када јој се не додаје благост и попуштање: то би значило чинити добро дело на рђав начин. *Фенелон.*

Врлина је победа воље над природом. *Кант.*

Врлина се састоји у томе, да чинимо свако могуће добро и упућујемо своје осећаје задовољства и патње томе циљу. *Аристотело.*

Врлина више вреди од славе. *Вовенарг.*

Врлина је једна врста ратног стања. Да би је имали морамо стално ратовати са собом. *Жан Жак Русо.*

Оно што врлина у човеку може не мери се његовим напорима, већ оним што је њему обично. *Паскал.*

Прикупио **Љ. В. С.**

Белешке

Земаљски конгрес адвоката

Према одлуци Управе нашег Удружења и Управе друштва адвоката из Хрватске у току септембра о. г. одржаће се земаљски конгрес адвоката.

Место и датум одржања конгреса објавиће се накнадно.

Наш делегат у Међународном Савезу Адвоката

За делегата адвоката наше краљевине при Средишњој Управи Међународног Савеза Адвоката изабран је г. Љубомир В. Стефановић, адвокат и потпредседник нашег Удружења.

Наша делегација код Министра Иностраних Дела

По повратку из Француске делегација адвоката примљена је од Министра Иностраних Дела, коме је реферисала о резултатима њеног рада у Ренсу и Паризу на конгресу француских адвоката и првој скупштини међународног савеза. Г. Д-р Воја Маринковић саслушао је са пуно пажње реферат и изразио задовољство на успеху делегације.

Јавни правозаступници

Г. Министар Правде поставио је:

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Ангелину Видаковић, адвокатског приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за Град Београд Светислава Андрејевића, јавног правозаступника из Тетова;

за јавног правозаступника при Окружном Суду на Цетињу Д-р Николу Јерговића, адвокатског приправника са Цетиња;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Николу Радовића, адвокатског приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Пожаревачком Суду Миодрага Јеличића, судског писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду, Димјана Поповића, адвокатског приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Зајечарском Суду Милутина Стевановића, судског писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Велешком Суду Миливоја Радојичића, инспектора Министарства Правде у пензији;

за јавног правозаступника при Првостепеном Пиротском Суду Крсту Соколовића, судију у оставци.

за јавног правозаступника при Првостепеном Гњилањском Суду Владина Гл. Поповића, адвокатског приправника из Гњилана;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Ника Петровића, адвокатског приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за Град Београд Д-р Стевана Поповића, секретара Главне Контроле у оставци;

за јавног правозаступника при Ужичком Првостепеном Суду Велка Кремића, адв. приправника из Ужица:

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Милана Гроја, адвокатског приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за Град Београд Десанку Јездић, писара Првостепеног Суда за Град Београд;

за јавног правозаступника при Врањском Првостепеном Суду Исидора Витаса, великог жупана у пензији;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Немању Јовановића, адвокатског приправника из Београда.

Уважене су оставке:

Љубомиру Тодоровићу, јавном правозаступнику из Арањеловца и Душану Перуничићу, јавном правозаступнику из Београда.

Разрешена и удаљена јавних правозаступника:

Престало је право на правозаступништво Михаилу П. Крстићу, јавном правозаступнику из Пожаревца, пошто је постао председник општине Града Пожаревца.

Упражњено је место Милораду Антонијевићу, јавном правозаступнику из Лознице, пошто је постављен за поглавара Среза Азбуковачког.

Удаљен је привремено од правозаступничке дужности Вељa Вучковић, правозаступник из Скопља.

Више судије

Именовани су:

за председника Банског Стола у Загребу Антун Ковачић, потпредседник истог суда;

за већника Стола Седморице Владислав Вежић, потпредседник Банског Стола у Загребу;

за већника Стола Седморице у Загребу Д-р Милан Куглер, начелник Министарства Правде;

за судију Касационог Суда Одељење Б. у Новом Саду Д-р Миливоје Поповић, председник Апелационог Суда у Новом Саду;

за потпредседника Апелационог Суда у Новом Саду Д-р Бошко Ђурђев, председник Одељења у истом суду;

за председника Одељења у Апелационом Суду у Новом Саду Д-р Антун Гргинчевић, апелациони судија у поменутом суду;

за судског надсаветника Врховног Суда у Сарајеву Иван Ваковић, судски надсаветник Окружног Суда у Сарајеву;

за председнике Одељења Апелационог Суда у Новом Саду: Богдан Ђукић, Милан Зорић и Д-р Тома Павловић, апелациони судије Новосадског Апелационог Суда;

за судије Апелационог Суда у Новом Саду: Бела Патај, старешина Среског Суда у Новом Бечеју; Фрања Сочанин, старешина Среског Суда у Новој Кањижи; Д-р Иван Прудан, судија Окружног Суда у Новом Саду; Војислав Павловић, судија Окружног Суда у Великом Бечкереку и Јован Костић, судија Окружног Суда у Панчеву;

за председника Приштинског Првостепеног Суда, Сава Николић, председник Косово-Митровачког Суда;

за председника Нишког Првостепеног Суда Љубомир Хаџи-Стевић, председник Прокупачког Првостепеног Суда, по пристанку;

за председника Прокупачког Првостепеног Суда Никола Евг. Брановички, судија Нишког Првостепеног Суда;

за вишег земаљског судског саветника у Земаљском Суду у Шибенику Шпиро Велес, земаљски судски саветник истог суда;

за судије Апелационог Суда у Новом Саду Д-р Јосип Комар, судија среског суда у Чаковцу и Антун Марковић, судија Окружног Суда у Панчеву;

за земаљског саветника у Окружном Суду у Котору Абрахам Толентино, которски судија истог суда;

за начелника Министарства Правде Владимир Антоновић, председник Лесковачког Првостепеног Суда;

за инспектора Министарства Правде Спасоје Петровић, судија Битољског Првостепеног Суда.

Пензионисани су:

Славољуб Сова, председник Босанског Стола у Загребу и Вјекослав Белчић, већник Стола Седморице у Загребу.

Кретање судија

Постављени су:

за судију Нишког Првостепеног Суда Стеван Веселиновић, судија Ужичког Првостепеног Суда;

за државног тужиоца у Сомбору, Марко Милин, заменик државног одвјетника у Сплиту;

за судског саветника код Окружног Суда у Сарајеву, Јован Николиновић, адвокат у Сарајеву;

за судију Ужичког Првостепеног Суда, Дамњан Трифуновић, секретар истог суда;

за судију Суботног Стола у Осеку, Бранислав Тушкан, инспектор Министарства Правде;

за судију Битољског Првостепеног Суда, Милан Коцић, по молби;

за судију Кумановског Првостепеног Суда, Миодраг Анђелковић, судија Пећког Првостепеног Суда, по молби;

за судију Штипског Првостепеног Суда, Драгољуб Остојић, секретар Ваљевског Првостепеног Суда;

за судију Пећког Првостепеног Суда, Стеван Деспотовић, секретар Призренског Првостепеног Суда;

за судију Окружног Суда у Панчеву, Витомир Петровић, бележник истог суда;

за судију Среског Суда у Новом Бечеју, Стеван Девечерски, бележник истог Суда;

за судију Среског Суда у Алибунару, Страхиња Јовановић, привремени бележник Окружног Суда у Великој Кикинди;

за судију Среског Суда у Сенти, Д-р Анђелко Денескови, бележник Окружног Суда у Белој Цркви:

за судију Среског Суда у Прелогу, Драгиша Ранчевић, привремени бележник Окружног Суда у Новом Саду;

за судију Крагујевачког Првостепеног Суда, Коста Молеровић, судија Јагодинског Првостепеног Суда, по молби;

за судију Београдског Трговачког Суда Светислав Вој. Вуловић, писар Касационог Суда у Београду;

за судију Јагодинског Првостепеног Суда, Велимир Јовановић, писар Првостепеног Суда за Округ Београдски;

за судију Котарског Суда у Ђурђевцу, Звонимир Корен, котарски судац у Слуњу;

за судију Битољског Првостепеног Суда, Томаш Пулевић, судија Лесковачког Првостепеног Суда.

Пензионисани су:

Звездан Чуљић, судија Окружног Суда у Суботици и Миливоје Радојичић, инспектор Министарства Правде.

Стављени су на расположење:

Борис Христић, судија Београдског Трговачког Суда и Василије Ђорђић, судија Алексиначког Првостепеног Суда.

ПРЕТПЛАЋУЈТЕ СЕ НА „БРАНИЧ"

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Порески реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (брошурано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С. (латиницом)	„	30·—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 „ПОЛЕТ" ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Божовић Тодор и Ђоновић Јован, Црна Гора и напредни покрет, Београд 1911 г.
Весић М. Р. Др., Природни подмет међународног права (начело народности) Београд 1892. год.
Де Куланж Фистел, Држава старога века, Београд 1895. год.
Ђорђевић Ж. Ђорђе, О форми писменог тестамента, када завешталац не може писати, Београд 1880. год.
Јовановић Слободан, Енглески парламентаризам, Београд 1902. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908. год.
Карић В., Србија и Балкански савез, Београд 1893. год.
Кумануди Др. Коста, Један министар финансија из XVIII века Тирго, Београд 1904 г.
Мајков А., Историја Српског Народа, I издање, Београд 1858. год.
„ „ Историја Српског Народа, превео Ђура Даничић, II издање, Београд 1876.
Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883. год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Митровић Др. Чеда, Први Српски закон о црквеним властима, Београд, 1909. год.
Новаковић Ст. Милета., Србија и дунавска обалска комисија (1856—1858), Београд 1913. год.
Новаковић Стојан, Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић Гојко, Бугарска и источна Румелија, Београд 1907. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Павловић Стеван, Срби у Угарској, њихова повесница, Н. Сад 1883. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пирочанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пирочанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Радосављевић-Бдин Ст. Ј., Историја Бугаризма на Балканском полуострву, Београд 1890. год.
Ранке Л., Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Руварац Иларион, Монтенегрина прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Стојадиновић М. Милан, Српско законодавство о издржавању сасшенства, Београд 1909. год.
Стојановић Љуба, Државна управа у демократији, Београд 1911. год.
Суботић Др. Д., VII. међународни конгрес за криминалну антропологију, Београд 1912. год.
Тодоровић А. М. Др., Међународно-правни положај Дунава, Београд 1910. год.
Чокорило А. Ђ., Значај културне борбе у Француској, Београд 1905. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Македонијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Београд, Влајковићева 32.

Поштарина плаћена у готову

Број 8. и 9. Београд, август и септембар 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Појединн број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Љубице 15, мецанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА:

Biće (telo) krivičnog dela od *Dr. Tome Živanovića*, profesora Univerziteta 141

Tribonijan, Justinijanov ministar pravde, (svršetak) od *Dr. Relje Z. Popovića*, profesora Univerziteta 143

Изборне власти од *Д-р Лазе М. Костића*, ванредног професора Универзитета 146

О трговачкој фирми. — Врсте фирме. Личне и стварне фирме. Значај и дејство малих и стварних фирми. Једноособна и ортачка фирма. Истините и неверне фирме. — Од *Д-р Јакова К. Челебоновића*, адвоката 151

Београдски Конгрес Међународног Књижевног и Уметничког Удружења од *Д-р Видана О. Благојевића*, адвоката 155

Око новог зајма и стабилизације (за правну и економску дискусију) од *Аполона Еропкина* 157

Кратак поглед на административно судство по нашем закону од *Душана П. Мишића*, судског писара 160

Судска и административна пракса:

Кад је банка продала чекове, који су били без покрића, онда је она, и ако на продатим чековима нема њеног „жира" — преноса, ипак одговорна купцу истих за повраћај купо-продајне цене у смислу § 870. грађ. зак. (Општа одлука Касационог Суда). — Саопштио Т. И. 161

Нема утаје, кад је оптужени примио од тужиоца на послугу обвезнице ратне штете, па му их о року није вратио, већ пориче пријем истих. (Општа одлука Касационог Суда). — Саопштио Т. И. 164

Подрум, као саставни део куће, не може бити предмет засебног права својине. — Саопштио Т. И. 164

СТРАНА

За кривична дела, која чиновник учини у службеној дужности, тужба се може поднети или исследном судији или надлежној полицијској власти — Саопштио Т. И. 165

За утврђивање идентитета извесног лица надлежан је редован грађански суд а не административна власт. — Саопштио Т. И. 166

За ортаклук на почесне шпекулације, који има за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања, надлежан је Првостепени Суд за Округ Београдски а не Београдски Трговачки Суд. — Саопштио Д-р Видан О. Благојевић, адвокат 167

О покушају и нехату (једна интересантна пресуда нижег суда, прокритикована од Касационог Суда). — Саопштио Јов. Б. Мијушковић 168

Нов закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. — I глава. Стицање адвокатуре. II глава. Адвокатски приправници. III глава. Права и дужности адвоката. IV глава. Престанак адвокатуре. V глава. Адвокатске Коморе. VI глава. Право надзора и дисциплинско право. VII глава. Дисциплинско Веће. 169

Мисли и афоризми

О правди и трпељивости. Прикупио Љ. В. С. 179

Белешке

Закон о адвокатима 179

Више судије 179

Јавни правозаступници 180

Кретање судија 180

Од Уредништва 180

Исправке 180

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

Изашла је из штампе књига

СУДСКА ПРАКСА

за 1927. годину

у којој је објављено преко 600 одлука Касационог Суда

ЦЕНА ЈЕ КЊИЗИ 130·— ДИНАРА

Ова књига као и раније
могу се добити у књижарници

А. Д. „ПОЛЕТ", Београд, Скопљанска 5

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, август—септембар 1928. Број 8—9

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Biće (telo) krivičnog dela*)

— Dr. **Toma Živanović**, profesor Univerziteta —

I. *Skup* elemenata krivičnog dela, rodnog pojma pojedinih krivičnih dela naziva se njegovim *bićem* (telom, sastavom, corps, corpus, Tatbestand[1]). Takо se što naziva i *skup posebnih* elemenata (v. § 13.) pojedinih krivičnih dela. Da bi se pak ova dva *bića* terminološki razlikovala jedno od drugog, prvo se označava kao *opšte* biće (corps général, allgemeiner Tatbestand), a drugo kao *posebno*.[2])

Neki se služe terminom biće samo u smislu *posebnog* bića.[3]) Za ovo im je, kako izgleda, razlog to, što pojam krivično delo nije nešto konkretno (v. § 13 II 2), kao što su to pojmovi pojedinih krivičnih dela. Ali je ovaj razlog neosnovan, jer ako bi se pri upotrebi izraza biće gledalo na karakter konkretnosti, onda bi se taj izraz imao da upotrebi, kao što neki i čine (v. niže VII), samo za *stvarno* izvršena krivična dela. S druge strane naučna korisnost upotrebe izraza biće i u smislu opšteg bića je nesumnjiva kako za posebni tako i za opšti deo, što potvrđuje i njegova česta upotreba.[4]) Stvorila bi se u ostalom samo zabuna pri izlaganju Krivičnog Prava, ako bi se izraz biće upotrebljavao isključivo u smislu posebnog bića, jer bi ovo kao nešto posebno ostalo bez svog ¡logičnog naslona na nešto opšte. Najzad u prilog upotrebe izraza biće i u smislu opšteg bića govori i niže (II) izneta pojamna razlika, koja postoji izmedju njega i izraza krivično delo i koja jasno pokazuje nužnost takvog izraza.

II. *Biće* krivičnog dela, tj. *opšte* biće je dakle *sinonim* krivičnog dela, pošto i ono označava prvu grupu pretpostavki kažnjivosti, odn. u bipartitnom sistemu sve pretpostavke kažnjivosti.[5]) Ali se izraz biće i pored *sadržajne* istovetnosti razlikuje od izraza krivično delo. On označava inkriminisane fenomene po njihovom pravnom *sastavu*, dok ih izraz krivično delo označava po njihovoj pravnoj *kvalifikaciji*, značaju, vrednosti. Zato je netačno tvrdjenje, da je termin biće, shvaćen kao skup obeležja krivičnog dela, tj. u smislu opštег bića izlišan.[6])

Jedan od starijih pisaca, *Schütze* bio je *u opšte* protiv upotrebe termina biće, i to kako u Krivičnom Pravu, tako i u Krivičnom Postupku.[7]) Ovaj se izraz, veli on, upotrebljava u raznom smislu, te samo stvara zabunu. Ovo je tačno, ali ima i puno drugih termina, kojima razni pisci pridaju razno značenje, kao npr. i sam israz umišljaj i nehat i mnogi drugi pravni i u opšte naučni termini. Sem toga je termin biće, dodaje *Schütze*, izlišan, jer je besmisleno govoriti o „pojmu i biću" krivičnog dela. No kao što je rečeno, termin biće nije sinonim *pojma* krivičnog dela, već *krivičnog dela*, i sem toga on označava nešto drugo no izraz krivično delo.

III. Krivično-pravni pojam biće označava prema gore rečenom jednu (u dvodeobnom sistemu isključivu) *pretpostavku* prava kažnjenja, pored krivca, druge pretpostavke toga prava. Biću shvaćenom u tom smislu odgovara izraz biće

[1]) Nemački izraz „Tatbestand" (naročito naš izraz „biće" i ruski „sastav") je, kao što se vidi, ne bukvalan, već uzdržljiv prevod izraza „corps" (corpus), što je *Schütze* (§ 30) primetio.

[2]) Tako n. pr. *v. Liszt* § 26 I, *Meyer-Allfeld* § 20 II, *Merkel* § 12. — U nemačkoj književnosti je izraz biće (Talbestand) u opštoj upotrebi, i ako je od nekih uže (v. niže V) shvaćen. Ušao je i u nemački k. z. (§ 59). On je bio u upotrebi i u staroj francuskoj književnosti (v. *Ortolan* i 1138) i to baš u gore iznetom smislu (biće krivičnog dela, govorilo se je, nije „drugo no samo postojanje krivičnog dela"), dok se u novijoj retko upotrebljava (n. pr. *Garraneł.* dajući mu uže — v. niže V — značenje).

[3]) Tako *Beling* 1—4, *M. E. Mayer*, 8 pr. 7.

[4]) Up. u istom smislu i *Frenk* (Einl. Best. III), navodeći za to jedan razlog (termin biće je, veli, od naučne vrednosti zato, što on sagrži subintelligenda, tj. upućuje na momente, koji ako nedostaju u posebnom biću, ima da se popune iz opšteg).

[5]) *v. Liszt* definiše, provizorno, krivično delo kao „biće, na koje se od pravnog poretka nadovezuje kazna kao pravna posledica" (§ 26 I). No ovom se definicijom isključuje iz pojma biće elemenat „kažnjivosti", a to je u suprotnosti s *v. Liszt*-ovim shvatanjem tog pojma.

[6]) Ovo tvrdi, u prilog mišljenja, da se taj izraz može upotrebiti samo u smislu *posebnog* bića (v. gore I) *Beling* 1—4.

[7]) § 30.

*) Koristeći se pišćevom ljubaznošću Uredništvo objavljuje ovaj deo njegovog predavanja na beogradskom i pariskom Pravnom Fakultetu: **Baze Krivičnog Prava**, koje je u štampi (u Beogradu i Parizu). Predavanje je obuhvatilo ove pravne koncepcije: *Doktrina osnovnih krivično-pravnih bića: krivično delo, krivac i krivična sankcija; revizija tradicionalne (bipartitne) nauke krivičnog prava.* Uredništvo najtoplije preporučuje čitaocima „Braniča"-a ovu najnoviju raspravu g. Živanovićevog dela.

(Tatbestand) u *Privatnom Pravu*,[8]) gde se pored njega (u francuskoj[9]) književnosti isključivo) upotrebljava i izraz pravna činjenica (fait juridique, juristische Talsache).[10]) Izraz biće, koji je iz Krivičnog prešao u Privatno Pravo, označava u svojoj privatno-pravnoj upotrebi „skup onih zahteva, koje pravni poredak priznaje kao osnov izvesne pravne posledice" *(Enneccerus)*.[11]) Tu spadaju pored drugog (npr. pravni posao, l'acte juridique, das Rechtsgeschäft) i privatni *delikat*, dakle jedna vrsta *neprava* (v. § 9). *Krivično*-pravno i *privatno*-pravno biće (kao i *javno*-pravno, koje se takodje treba da razlikuje) su na taj način vrste jednog istog pojma, pojma *biće* (ili *pravna činjenica*).

IV. U dvodeobnom sistemu se razlikuje (opšte i posebno) biće i *objektivno* (ili *spoljnje*) i *subjektivno* (ili *unutarnje*). Ovo drugo označava *vinost*.[12]) V tripartitnom sistemu biće krivičnog dela je medjutim, kao što se videlo, čisto *objektivno*, pošto je u ovome sistemu vinost elemenat krivca. Samo se kod *krivca* može na taj način da čini razlika izmedju *objektivnog* i *subjektivnog* biča.

V. Izraz *biće* krivičnog dela se od nekih shvata uže. Pod bićem oni razumu samo „materijalni", „spoljni" ili „fizički" elemenat krivičnog dela, tj. samo sastojke prvog (osnovnog) elementa realističkog pojma krivičnog dela (radnju, posledicu itd., v. § 13. II. 3).[13])

[8]) Up. *Meyer—Allfeld* § 20 II, *Enneccerus* Lebrbuch des Bürgerlichen Rechts *1* (18. izd.) § 127, *Florian 1* n. 226.

[9]) B. *Colin—Capitant*, Cours élémentaire de Droit Civil *1* (2e éd. 1919) 60 (pravne su činjenice, vele, „svi dogadjaji, koji imaju za dejstvo da proizvedu prava, da ih prenesu s jednog lica na drugo, da povuku prestanak istih), *Planiol* (Traité de Droit Civil, 8. izd. *1*. n. 265) ne služi se ovim izrazom.

[10]) Oba izraza upotrebljavaju npr. *Windscheid* Lehrbuch des Pandektenrechts *1* (9. izd. I 906) §§ 63 i 67, *Dernburg* Die allgemeinen Lehren des Bürgerlichen Rechts *1* (3. izd. 1906) § 102 I i IV. Ali ovi civilisti ipak pridaju izrazu biće šire značenje no izrazu pravna činjenica. On označava po njima kako *pojedinu* „pravnu činjenicu", za koju pravni poredak vezuje postanak, promenu ili prestanak prava, tako i *skup* „pravnih činjenica", koje tek zajednički ovo dejstvo imaju. No u stvari ovo je shvatanje netačno, jer ako se uzme, da su pojedine okolnosti, koje skupa proizvode ono pravno dejstvo, *pravne* činjenice i svaka *pojedinee*, onda *u opšte*, a ne samo u ovom slučaju izraz pravna činjenica nije ekvivalentan izrazu biće. *Ennecarus* (op. cit. § 127 I) upotrebljava samo izraz biće, uzimajući, što izlazi iz njegove definicije pravne činjenice (§ 127 II), da izraz pravna činjenica, koji on upotrebljava u istom smislu kao prethodni pisci, nije ekvivalentan izrazu „biće."

[11]) Op. cit. § 127 I.

[12]) V. npr. *Merkel* § 12, *Meyer—Allfeld* § 20 II.

[13]) Tako npr. *Beling* (biće je, npr., veli, za § 303 nem. k. z. „oštećenje ili uništenje tudje stvari", za § 211. „ubistvo čoveka"), 178 („subjektivno [psihičko] biće je, veli, s obzirom na nemački izraz Tatbestand, contradictio in adjecto"), *M. E. Mayer*, 8, Sauer 343. Tako i *Garraud I*. n. 99 I. — Kao što se je videlo (§ 10 VI), u *Beling*-ovom pojmu krivičnog dela nalazi se kao osoben elemenat „*shodnost* radnje biću" (Tatbestandsmässigkeit der Handlung) ili »tipičnost« iste. Radnja je pak po njemu „shodna biću" prema gore rečenom, kad postoje uz nju svi ostali potrebni *materijalni* sastojci ovog ili onog krivičnog dela, koji zajedno s njom sačinjavaju posebno biće. U tom uskom smislu upotrebljava izraz „shodnost biću" i *v. Tisat* (u izd. od 1919. § 44 II), i ako on inače (v. gore I) izraz biće shvata kao skup svih obeležja krivičnog dela, prema tome obuhvativši tu i samu radnju. „Po pravilu je, veli, kažnjivost data, državno pravo kažnjenja postalo s izvršenjem *biću shodne*, vine, protivpravne raduje.« *Schmidt* u svom izdanju (25. izd. 1927), v. *Liszt*-ovog dela daje medjutim izrazu „shodnost biću" širi smisao, no što je to *v Liszt*, prema gore iznetom, mislio. On pomenuti izraz izjednačava u definiciji krivičnog dela s „ugroženošću kaznom." Krivično dobro je, veli *Schmidt* (§ 26 I), „biću shodna *(kaznom ugrožena)* protivpravna. vina radnja." Sam *v. Liszt* medjutim stavlja, kao što se je gore videlo, *van* pojma „shodnost biću" radnje svoje tzv. *uslove kažnjivosti*, te prema tome »ugroženost kaznom,« čije su pretpostavke naravno i pomenuti uslovi, ne izjednačuje s pojmom „shodnost biću." *Schmidt* upotrebljuje sem toga, na drugom mestu, izraz „shodnost biću" i u još *širem* smislu, na ime kao skup *svih* elemenata, koji se imaju pridružiti »radnji", da bi ova bila *krivično delo*. „Biću shodna radnja" je veli na tom mestu (§ 44 pr. 3), „krivično delo" (Straptat). U ovom smislu možemo upotrebiti i mi izraz „shodnost biću", da bi dali kraću, nerazvijenu definiciju krivičnog dela, da bi ga naime definisali kao „delo shodno biću."

[14]) Tako *Garraud* 1. n. 99 I, *Lainé* i. 132, *Florian* 1 § 43. O *Kararinom* razlikovanju izmedju „fizičke snage" i „moralne snage" krivičnog dela, razlikovanju, koje je postalo „zajednička imovina italijanske škole" *(Florian)* v. *Civanovitch* Notioni fondamentali § 4 1 1e pr. 4.

[15]) Tako *Frank* Einl. Best. III (jer elemenat „protivpravnost" nije, veli, takav, da se ima da pridruži „drugima", već je samo „zaključak jednog suda iskazanog o elementima, koji po njemu spadaju u biće). U ranijim izdanjima je medjutim shvatio izraz biće u smislu skupa svih elemenata krivičnog dela.

[16]) Tu se veli: „....i specijalna konfiskacija, bilo biča krivičnog dela (corps du délit)..."

Iz biča se dakle od ovih bipartitista odeljuje pored *protivpravnosti* i pored njihovih *„uslova kažnjivosti"* i *subjektivni* elemenat njihovog pojma krivičnog dela, *vinost*. Ona se od francusko-italijanskih bipartista iz biča izdvaja zajedno s *podobnošću za uračunljivost*, njenom pretpostavkom dakle, pod nazivom *„moralni"* („intelektualni", „unutarnji", „subjektivni") elemenat krivičnog dela.[14]) Neki bipartisti ubrajaju medjutim i nju u sastojke biča pored fizičkih sastojaka krivičnog dela, isključujući na taj način iz biča samo protivpravnost i njihove tzv. uslove kažnjivosti.[15])

VI. Izraz *biće* se katkad upotrebljava u teoriji i u zakonodavstvu (npr. u čl. 11. francuskog k. z.)[16]), i za označenje izvesnih *materijalnih* (fizičkih) sastojaka krivičnog dela, naročito stvari, koja je predmet ili proizvod krivičnog dela ili

sredstvo njegovog izvršenja.[17]) Pri ovoj upotrebi izraza biće je međutim ravnodušno, da li rečeni sastojak u isto vreme spada u pojam krivičnog dela (kao npr. lažan novac kod krivičnog dela pravljenja lažnog novca) ili ne (kao npr. sredstvo izvršenja kod ubistva iz § 155 k. z.)

VII. Kod nekih krivičnih dela (kao npr. kod ubistva, trovanja i telesne povrede, kod uvrede, klevete i lažnog obvinjavanja, kod falsifikovanja isprave i novca) obično ostaju i po izvršenju čulno opažljivi *tragovi* (kao rane na telu i modrice, leš s tragovima nasilne smrti, novine ili pismo uvredljivo ili klevetničko, lažna isprava ili novac) njihovih pojedinih *materijalnih* (fizičkih) sastojaka (spadali ovo u pojam ili ne, v. VI). To su tzv. *delicta facti permanentis*, nasuprot ostalim krivičnim delima, tzv. *delicta facti transeuntis*. Ova je deoba krivičnih dela od značaja za dokazivanje po osnovima podozrenja, naročito u smislu zastarele teorije zakonskih dokaza.

Pomenuti *tragovi*, telesno „vidljivi supstrati *(Schütze)* krivičnog dela, se takođe nazivaju *blćem* krivičnog dela (corpus delicti).[18]) To je *procesualni* smisao ovoga termina. U tom je smislu najpre bio upotrebljen, i to još u starom pravu, pa je tek kasnije prešao u Krivično Pravo i u nemačkoj doktrini 19. veka postao opšte u obićajen.

[17]) B. *Ortolan* n. 1137 („nepravi smisao, u kome je, veli, deo uzet za celinu"), *Garraud* 1 205, pr. 7.

[18]) B. *Ortolan* n. 1136, *Garraud* 1 n. 113, *Beling* 4, *Schütze* § 30.

Tribonijan

Justinijanov ministar pravde

— Dr. **Relja Z. Popović,** profesor Univerziteta —

— Svršetak —

III

Tribonijan se obično pominje kao glavni pravni savetnik i pomagač Justinijanov u sprovođenju njegovih zakonodavnih planova. Njegovo je ime i tako čvrsto i na većita vremena spojeno sa Corpus Juris Civilis, najvećim zakonodavnim spomenikom u celokupnoj pravnoj istoriji, ali nama se čini da se njegove zasluge za ovo besmrtno delo nikad ne mogu dovoljno visoko ceniti.

Danas znamo da Justinijanova kodifikacija nije izvedena po jednom unapred izradjenom planu za sve delove, t. j. da se u prvi mah još nije imala namera da se kodifikuje celokupno pravo, dakle i leges i iura, već se u toku rada plan postupno širio i razvijao.[1]) Pristupajući pribiranju i sredjivanju carskih konstitucija, Justinijan još nije pomišljao da kodifikuje i ius, t. j. spise rimskih pravnika. U konstituciji Haec quae necessario od 13 februara 528, kojom imperator izveštava senat da je obrazovana komisija za sastav Kodeksa, medju članovima komisije ne nalazimo na prvom mestu Tribonijanovo ime, on se još ničim ne ističe osobito. To isto nalazimo i u konstituciji Summa rei publicae od 7 aprila 529, kojom je novi Kodeks predat javnosti. Pa ipak u const. Deo auctore od 15 decembra 530 o sastavu Digesta, imperator ističe da je pri uredjivanju Kodeksa dobio dokaze o Tribonijanovoj sposobnosti: ingenii tui documentis ex nostri codicis ordinatione acceptis. Tada je dakle Tribonijan pao Justinijanu u oči, stekavši osobite zasluge pri sastavljanju novoga Kodeksa.

Tek posle izrade Kodeksa javlja se kod Justinijana ideja o uredjenju iura, ali još ne ideja o iscrpnom kodifikovanju i sredjivanju cele te materije, već o rešenju samo glavnih i za praksu najvažnijih spornih pitanja u spisima rimskih pravnika i tako su izdane one konstitucije pod nazivom *Pedeset Odluka* u vremenu od 1 avgusta do 17 novembra 530, koje su publikovane ubrzo zatim u zasebnoj knjizi.[2]) Sam Justinijan ističe da je ovih Pedeset Odluka izdao na predstavku Tribonijanovu, da je dakle prva misao o sredjivanju materije koja ide u ius potekla od Tribonijana.[3]) Od Pedeset Odluka do Digesta samo je jedan korak. Kad se videlo da se sa tih Pedeset Odluka malo što učinilo za sredjivanje te opsežne materije koja ide u ius, prišlo se radikalnom rešenju cele stvari, pristupilo se onda sastavu Digesta. Digeste su prema tome samo proširena Tribonijanova prvo-

[1]) V. o tom više u II odseku naše rasprave neka pitanja iz Justinijanove kodifikacije, u Arhivu za pravne i društvene nauke knj. XVI 1928 i zasebno.

[2]) Rotondi, Scritti giuridici I 1922 p. 226 sgg. P. Bonfante, Storia di diritto romano 3. ed. II 1923 p 49.

[3]) Cf. last. 1, 5 § 3:... nostras decisiones, per quas suggerente nobis Triboniano ... antiqui iuris altercationes placavimus.

bitna misao o izdanju onih Pedeset Odluka. Do duše mi nemamo tako neposrednog dokaza da je i odluka o izradi Digesta pala na predlog Tribonijanov, ali da je ipak od Tribonijana potekla ta misao može se s priličnom verovatnošću zaključiti iz toga što konstitucijom Deo auctore od 15 decembra 530 imperator poverava njemu ne samo rukovodjenje celog posla oko izrade Digesta, već mu daje potpuno odrešene ruke i za sastav komisije. Ima više verovatnoće da je misao o kompilaciji Digesta potekla od Tribonijana, koji je bio inicijator onih 50 Odluka, nego li od Justinijana, za koga su Digeste „očajno delo, izvan svake nade, veoma teško i nemoguće" i čiji je sastav on naredio tek posle izvesnog rešavanja i pribojavanja.[4]) Ali ako Justinijan, protivno onom što je bilo kod tih Pedeset Odluka i inače[5]), ničim ne ističe izrečno Tribonijanovu inicijativu za ideju o Digestama, to sve biva iz lako pojmljivih razloga, koji nam ne mogu ostati sasvim prikriveni. Pridajući prvu ideju o izradi Digesta Tribonijanu, mi ne mislimo da umanjimo Justinijanovu zaslugu što je odmah razumeo značaj ovog predloga, prihvatio ga i učinio sve što je s njegove strane bilo potrebno za ostvarenje.

Pa ipak, nama se čini da na inicijativu s Tribonijanove strane pri izradi Digesta prilično jasno ukazuje izražavanje Justinijanovo u const. Tanta § 1, koji izrekom veli da je Tribonijanu *dopustio* da skupi i sredi stara dela: ipsa vetustatis studiosissima opera iam paene confusa et dissoluta eidem viro excelso *permisimus* tam colligere quam certo moderamine tradere. Nama izgleda da ovako izražavanje nema svoga objašnjenja jedino u kurialnom stilu onoga vremena.[6])

Dalje, pri izradi Digesta Tribonijan je dao nesumnjive dokaze o svojim organizatorskim sposobnostima. On je vrlo umešno sastavio komisiju od 16 stručnjaka, podelio ih u potkomisije i time izvršio podelu rada, vodio posao energično tako da je celo veliko delo bilo gotovo za nepune tri godine,[7]) a prvobitno se mislilo da se neće moći svršiti ni u mnogo većem razmaku vremena.[8]) Na ovaj kratak rok od tri godine rado se pozivaju oni koji tvrde da Tribonijan i drugovi nisu neposredno ekscerpirali spise rimskih pravnika, već su tekstove uzimali iz već gotovih i u pravnim školama upotrebljavanih zbiraka i antologija. Ali ta kratkoća vremena ne može biti argument za njihovu tezu. Iz Tribijanova izveštaja Justinijanu (const. Tanta § 1) saznajemo da je komisija pregledala i ekscerpirala za Digesta od pravnih spisa blizu 2000 knjiga, ili bolje svezaka, kako bismo danas rekli[8a]). Ako taj broj podelimo samo na 16 članova komisije bez Tribonijana, na svakog će člana pasti po 125 svezaka ili knjiga, a to nije tako mnogo da jedan stručnjak komisije ne može pregledati i ekscerpirati za vreme od skoro tri godine, pošto bi na svakog dolazilo pravne literature u obimu od svega 31 primerka Gajevih Institucija koje imaju četiri knjige, ili blizu šesnaest primeraka Cesarovih komentara o galskom ratu koji imaju svega osam knjiga. Ta je literatura bila članovima komisije delimično već dobro poznata, a jedan dobar deo toga posla pao je bez sumnje na Tribonijana. Takodje najviše je Tribonijanova zasluga što je relativno ovako veliki broj dela stare pravne književnosti mogao biti upotrebljen pri kompilaciji Digesta, jer je on najveći broj knjiga stavio komisiji na raspoloženje, kako i sam Justinijan to s pohvalom ističe.[9]) Ovo treba u toliko više podvući što se onda već osećala velika oskudica u rukopisima klasične pravne književnosti, tako da je taj nedostatak u knjigama (inopia librorum) bio takodje jedan od motiva za kodifikovanje te materije.[10]) Obrazovan i učen kako je bio, a uz to veoma imućan, Tribonijan je morao imati veliku privatnu biblioteku i tako nam sačuvao mnogo blaga klasične pravne književnosti od potpune propasti.

Dakle bez Tribonijana ne da se Justinijanova kodifikacija ni zamisliti, a to važi u prvom redu za Digeste, najvažniji deo njen. Ne samo što je on dao prvu ideju za sredjivanje pravnih spisa u jedan zakonik, dao plan za izradu, sastavio komisiju, rukovodio posao i pružio najveći deo potrebne pravne književnosti, već je bez sumnje snosio i sam dobar, a verovatno i lavovski deo ostalih poslova. Danas naravno ne možemo utvrditi, koliki je čisto njegov deo u mnogobrojnim izmenama i reformama učinjenim tom prilikom, ali da je on bio duša svih zakonodavnih poslova pod Justinijanovom vladom vidimo iz toga što posle njegove smrti, posle 545—546 godine, odjednom kao da naglo

[4]) Const. Imperatoriam § 2; const. Deo auctore § 2; const. Dedoken §§ 12 i 13; const. Tanta §§ 1 i 13.

[5]) Cf. Inst. 2, 8 § 2; Cod. 6, 28, 4 § 3 (531).

[6]) To isto shvatanje probija, i ako nešto uzdržljivije, i u ranijoj konstituciji Deo auctore oe 15 decembra 530 u § 3 in fine: totam rem faciendam *permisimus*... Izgleda da je Justinijan po svršetku dela postao nešto manje uzdržljiv.

[7]) U const, Imperatoriam od 21 novembra 533 Digeste se pominju kao već izradjeni zakonik.

[8]) Const. Tanta i Dedoken § 13.

[8a]) U Digestama je ekscerpirano stvarno samo oko 1625 knjiga, cf. E. Seckel, Geschichte der Rechtsquellen (als Manuskript) S. 50, ali stoga ne treba odmah odbacivati zvaničan broj od 2000 knjiga iz const. Tanta § 1. Kako se nama čini, ova razlika potiče otuda što u Digeste nisu uneseni odlomci iz svih pregledanih knjiga.

[9]) Const. Tanta § 17: antiquae autem sapientiae librorum copiam maxime Tribonianus vir excellentissimus praebuit....

[10]) Const. Tanta § 17.

sahne izvor Justinijanovoj zakonodavnoj delatnosti. Dok je, posle izrade velikih zakonika, u vremenu od 535 do 546 Justinijan izdao preko 130 novela, naprotiv od 546 pa do kraja njegove vlade izdao je tek 20 novela,[11]) a među njima ni jedne od veće važnosti. Jasno je da uzrok ovom prestanku delatnosti na polju zakonodavstva ne leži samo u tome što su svi veliki zakonodavni poslovi bili najzad završeni, već pre svega u tome što nije bilo više onoga glavnog pokretača i nosioca svih Justinijanovih zakonodavnih poslova, što nije bilo više neumornog ministra pravde Tribonijana.

Ali počev od XVI veka pa na ovamo Tribonijan je često bio predmet oštrih napada i kritike.[12]) Od kad su nas humanisti bolje upoznali sa klasičnim latinskim jezikom, prebacuju mu naročito rdjav latinski jezik i stil kojim su pisane Justinijanove konstitucije i novele. Na to se može odgovoriti da je Tribonijan bio po narodnosti Grk, koji je učio latinski u to pozno doba daleko od Italije, svakako još u Maloj Aziji, te se već stoga u njegovim aktima ne može tražiti Ciceronovska čistota u jeziku i stilu. Bombast i visokoparan stil Justinijanovih konstitucija bio je sasvim u duhu onog vremena i ne može se staviti u račun isključivo Tribonijanu.

Druga krupna zamerka koja se čini Tribonijanu odnosi se na način kako je izradjen glavni deo kodifikacije, dakle Digeste. Kao što je poznato, Digeste predstavljaju mozaik sastavljen iz mnogobrojnih odlomaka iz spisa rimskih pravnika. Ako je na taj način teško bilo dobiti dobar i jednostavan zakonik, s druge strane dobilo se u toliko više što nam je tako sačuvana, makar i u odlomcima, klasična pravna književnost. Od svega toga teško da bi danas bilo kakvog većeg ostatka, da je Tribonijan pošao za primerom Edikta Teoderikova i dao norme rimskog prava samo po smislu, a u svom originalnom tekstu. Ako je ovako zakonik ispao mnogo manje originalna tvorevina, Tribonijan nam je baš time sačuvao od propasti blago klasične rimske pravne nauke. Respekt Justinijanova doba prema klasičnoj rimskoj starini i tradiciji ovde je delovao blagotvorno. U ostalom, tako mozaički radovi, takve kompilacije i antologije, bile su potpuno u običaju onoga vremena i u drugim granama književnosti.

U vezi s time je i treći i najteži prekor koji se čini Tribonijanu zbog interpolacija ili izmena u klasični tekstovima. Naročito ga jetko i žučno zbog toga napadao Antonije Faber (Antoine Favre), jedan od najoštroumnijih kritičara rimskih pravnih tekstova (1557—1624).[13]) Ali baš u najnovije doba, kad je ideal nauke o rimskom pravu rekonstrukcija klasičnog rimskog prava u njegovoj čistoti, mnogo se blaže sudi o ovom inače tako teškom prekoru. Mi danas znamo da sve te izmene u klasičnim tekstovima nije činila samo Justinijanova komisija, već da je dobar deo njih učinjen još ranije, u pravnim školama na istoku, naročito u pravnoj školi u Bejrutu, a u cilju da se rimsko pravo prilagodi novim prilikama i potrebama u sasvim drugoj sredini na istoku, gde ga treba primenjivati. Tako je u pogledu primene rimskog prava postupno stvorena situacija koja veoma liči na usus modernus Pandectarum nemačkih praktičara u XVII veku. U tom istom cilju vršili su interpolacije i Tribonijan i drugovi. Na taj način izvršene su mnoge važne reforme u klasičnom pravu kojima je ono znatno modernizovano; dovršen je tako u njemu onaj veliki proces nivelacije, čime je ono izgubilo onaj strogo rimski nacionalni karakter i postalo u istini univerzalno pravo, sposobno za recepciju kod evropskih naroda. Sve to teško da bi bilo bez ovih izmena ili interpolacija, koje se po njihovu glavnom auktoru zovu još i *tribonijantzmt.* Ali taj poslednji izraz izgubio je danas u mnogome onaj značaj podcenjivanja, pa i podsmeha, koji mu je ostao od humanista, naročito od Fabera. Mi znamo da se tako dobilo u praktičnosti, ako se izgubilo u pravnoj logici i tehnici.

Poslednja krupna zamerka tiče se sistema u Digestama. Sistem je uopšte najmanje razvijena strana kod rimskih pravnika. Ni Tribonijan nije tu ništa novo unosio, već je za svoje Pandekte uzeo sistem pretorova edikta,[14]) koji je svojom detaljnom obradom još i najbolje odgovarao tako velikom zakoniku kao što su bile Pandekte. Uzeo je dakle najrazradjeniji sistem koji je zatekao, i zamerka koja se zbog toga čini Tribonijanu ide preko njega na rimske pravnike uopšte[15]). Fragmente u pojedinim odsecima (titulima) grupisao je po masama, onako kako su i ekscerpirani; ako tu nije pribegao nekom praktičnijem rasporedu, mi s druge strane dobijamo što tako možemo lakše pratiti rad kompilatora na sastavu Digesta.

[11]) Cf. Bruns-Lenel, Holtzendorff-Kohler, Encyklopädie d. Rechtswissenschaft I 1915 S. 385.

[12]) Vidi o tome J. Bryce u navedenom članku o Tribonijanu u Encyclopaedia Britannica 11. ed. vol. XXVII pp. 262-3; G. May, u La Grande Encicloрédie vol. XXXI p. 376 s. h. v. — Delo francuskog humaniste i pravnika François Hotman (inače Hotomanus), sa natpisom Anti-Tribonianus, objavljeno prvo na francuskom 1567, upereno je ne samo protiv Tribonijana, već protiv recepcije rimskog prava u opšte.

[13]) Vidi o tome Otto Gradenwitz, Interpolationen in den Pandekten 1887 S. 147 sq.

[14]) Cf. const. Deo auctore § 5.

[15]) Taj je sistem dao osnovu i za spise rimskih pravnika koji se zovu *digesta* i u kojima se izlaže i ius civile i ius honorarium, dakle celokupno pravo.

* * *

Ma da se Tribonijan ni u koliko ne može meriti sa velikim tvoračkim pravnicima prvoga ranga, kao što su Julijan i Papinijan, ipak on ide u red najistaknutijih predstavnika pravne nauke. Njegovo je ime nerazdvojno spojeno sa Justinijanovom kodifikacijom, za koju on ima najviše zasluga; bez njega bi svakako propalo neocenjivo blago klasične pravne nauke koje je on sačuvao u Pandektama. Njegov pored svih mana ipak prosvećeni i humani duh živi za uvek u mnogome propisu Justinijanova pravnog zbornika nadahnutom osećanjem blagosti i pravičnosti prema ekonomski slabim i potištenim.

Изборне власти

— **Д-р Лазо М. Костић**, ванредни професор Универзитета —

1.) Руковођење и надзор над извршењем избора могу да се повере перманентним државним органима, који већ постоје за друге потребе и акције државе и функционишу беспрекидно, или се, пак, могу образовати засебне изборне власти (Wahlebehörden), које се стварају ad hoc и којих нестаје чим заврше њихову законом им додељену изборну функцију.

Наш систем избора народних посланика усвојио је претежно овај други начин организирања изборних власти, али не чист него комбинован донекле са првим. Саме изборе, истина, спроводе специални органи, нарочито и темпорерно за то установљени, али претходне радње, које изборе омогућују, и завршну радњу, којом се сакционишу, обављају сталне државне установе.

Бирачке спискове састављају општински судови, потврђују првостепени (окружни) судови. Изборни материал набавља Министарство Унутрашњих Дела и распоређује га преко полицијских власти. Њиме рукују и обнављају га односно поправљају општински судови. Крајњу контролу над изборима и верификовање мандата врши сама Народна Скупштина и њен Верификациони Одбор.

Сав остали изборни поступак врши се формално-правно независно од осталих сталних државних органа и власти. Он се поверава нарочито за то одређеним установама, које би се могле назвати изборне установе или изборне власти у ужем смислу. Тих установа има три врсте, које се разликују и по надлежности и по територију на коме простиру своју власт. Прво је Државни Одбор, један за целу Државу, који је виртуелно перманентан; затим долазе главни бирачки одбори, за сваки изборни округ по један (укупно 56); и најзад, бирачки одбори (месни), за свако гласачко место по један (последњих избора свега 6403).

Према томе, имамо тростепено организирану изборну власт у ужем смислу речи, три инстанције изборних органа. Однос међу њима није, ипак, онако јерархиски строг као између управних органа разних инстанција; он није ни онако присан и неоспоран као однос између разних судских инстанција; Отуда би могло бити спорно да ли се овде ради о степенима и инстанцијама изборних органа, или само о врстама односно редовима изборних органа, од којих су једни нижи а други виши.

Да се употребе изрази степен и инстанција постоје ови разлози. Нижи изборни органи постају само онда и само тако, што их највиши изборни орган, Државни Одбор, уводи у живот. Они своју егзистенцију захваљују само једној одлуци Државног Одбора. Кад те одлуке не би било, ни они не би могли постати и функционисати. Број главних бирачких одбора и њихова седишта одредио је Закон, али председника и његовог заменика именује Државни Одбор; без једног од њих главни бирачки одбор не би могао функционисати. Месне бирачке одборе Државни Одбор ствара и сувише им именује председника (његовог заменика именује општински суд). И без именованога председника од стране Државног Одбора, бирачки би одбори могли обављати своју изборну надлежност, али они као такви не би могли бити организирани без одлуке Државног Одбора. Државни Одбор сваких избора врши нов распоред гласачких места, и док тај распоред не изврши, не могу постојати ни гласачка места, следствено ни бирачки одбори. Кад их је једанпут установио и организовао, *Државни Одбор* више нема никакву власт над нижим изборним органима и не може имати никакву интеренцију у њихов рад. Али *главни бирачки одбори* врше у неку руку надзор на радом месних бирачких одбора: они решавају да ли су избори на једном гласачком месту обављени формално исправно, да ли су правилно завршени, и, у противном случају, наређују поновне изборе (чл. 78 Изборног Закона); њима је, исто тако, препуштена индиректно извесна контрола над радом бирачких одбора одредбом другог става чл. 117. Изб. Зак., што разматрају за-

писнички констатоване изборне кривице и тужбом суду отварају кривични поступак. Из законског текста би изашло да су они дужни све констатоване кривице „доставити надлежном Суду". У ствари, они ту не врше само једну формалну улогу посредника него и оцену констатованих околности. Председници бирачких одбора нису увек правници, и они, а још више остали чланови одбора, могу да сматрају кривицом и она дела која ниједан закон не инкриминише. Све записничке примедбе главни бирачки одбори читају, претресају и о њима доносе своје оцене (чл. 79 Изб. Зак.); следствено, они оцењују и примедбе којим се утврђују изборне кривице. Да законодавац није то мислио поменутом одредбом чл. 117 Изборног Закона, он би наредио самим бирачким одборима да препис својих записничких констатација или примедаба шаљу директно судовима односно државним тужиоцима на даљи поступак.

Противу израза степен или инстанција могли би се навести ови разлози. Државни Одбор, истина, организира и уводи у живот главне и месне бирачке одборе, али власт која установљује органе не стоји према њима у односу власти више инстанције а истог реда. Народна Скупштина организира судове, па ипак није над њима виша судска инстанција. Што се надзора главних бирачких одбора над радом месних бирачких одбора тиче, ту главни бирачки одбори не врше ништа друго него једну улогу посредника, интермедиара, између бирачких одбора и редовних судова (кад је реч о изборним кривицама). Па, и кад наређује поновно гласање у појединим гласачким местима, главни бирачки одбор то чини само онда ако избори нису могли бити извршени, што опет констатују чланови бирачких одбора. Из тога се не може још увек закључити да бирачки одбори стоје према главним бирачким одборима у односу ниже инстанције према вишој.

Какогод да се закључи ова ствар, која има чисто теориско значење, неоспорно је ипак да Државни Одбор, главни бирачки одбори и (месни) бирачки одбори представљају власти и органе истог реда и са истим заједничким циљем, који су један другом подређени (üntergeordnet) или наређени (übergeordnet). Државни Одбор је највиши чисто изборни орган, главни бирачки одбори су нижи од њега, бирачки одбори нижи и од њега и од главних бирачких одбора.

2. Али овде треба нагласити, и то је прво што смо овим написом имали за циљ, да међусобна веза и зависност (подређеност и надређеност) између појединих изборних органа није ни законом ни праксом тачно утврђена. Специално у колико се односи на надлежност Државног Одбора и његову власт према нижим изборним органима. По досадашњој пракси, Државни Одбор је увек сматрао да је његова дужност испрпљена у организирању главних бирачких одбора и установљењу и организирању месних бирачких одбора. Ван те дужности, Државни Одбор је консеквентно до сад одбијао од себе ма какве друге дужности и ма какву надлежност.

Врло често се, у пракси, дешавало да су ниже изборне власти, нарочито првостепени судови као помоћни изборни органи, тражиле од државног Одбора упутстеа у извесним предметима; он је та тражења остављао без одговора или се оглашавао ненадлежним. Исто су тако поједине личности или партиске организације (опет преко појединих личности јер оне као такве не представљају правна лица), више пута молиле Државни Одбор да пошље првостепеним судовима извесне инструкције и, нарочито, објашњења у вези са претходним одлукама самог Државног Одбора. Тако, на пример, Окружни Суд у Бањалуци, пред последњим изборима од 1927, није хтео дати потврду једној кандидатској листи док не стигне распоред гласачких места од Државног Одбора. Представници листе су се жалили Државном Одбору, а овај се огласио ненадлежним да решава по тој ствари и није донео никакву одлуку.

Ми мислимо да оваква резервисаност Државног Одбора, овако уско схваћена надлежност и страх да се не прећу границе тако уско одређене надлежности нису оправдани. Државни Одбор је врховни изборни орган. Вођење избора представља у суштини једну управну радњу (формално су избори припремна законодавна делатност). Код управних послова, виши органи имају увек власт давања инструкција, упућивања на циљеве закона, одржавања једнобразности у примени законских прописа. Државни Одбор, истина, није обично у могућности да званично саобраћа са бирачким и главним бирачким одборима, сем што их организује, јер ти одбори раде онда кад Државни Одбор није на окупу и раће брзо, тако да не би могли чекати његова објашњења.

Али сви остали јавни органи (првостепени судови, општински судови и т. д.), кад врше изборне функције, обично припремне, нису ништа друго него изборни помоћни органи. Општински судови стоје редовно под надзором Министарства Унутрашњих Дела; у изборним стварима надлежност тога Министарства елиминисана је. Првостепени судови стоје, уопште, а у пословима судске администрације специално, под надзором Министарства Правде. Свака ингеренција Министарства

Правде, међутим, у питањима изборних радња апсолутно је искључена. Ако се овде елиминише и надлежност Државног Одбора, ствара се могућност да судови примењују законске прописе сасвим произвољно, нејединообразно и различито.

Надлежност судова при изборима своди се на чисто формалне околности. Баш зато подвргавање њихово у тим пословима под надзор Државног Одбора не може се сматрати ни чудно ни незаконито. У пракси се два-три пут појавила потреба да се донесу начелне одлуке о примени извесних одредаба Закона о бирачким списковима. Сваки пут је Министар Унутрашњих Дела преко Министра Правде тражио од Београдског Касационог Суда да донесе своје мишљење о примени тих одредаба, сходно тачки 2 Закона о његовом устројству. Да ли је то мишљење тражио и од осталих врховних судова у земљи, није нам познато. Али, и ако их је тражио, није немогуће да је добио различита мишљења. Шта је онда с тим постигао? Место стварне неједнакости у схваћању и примени поједине законске одредбе, неједнакости која би могла и нестати исто тако фактичким путем (што би у току времена, а уз помоћ теоретичара, све судије могле усвојити исто мишљење), долази формална неједнакост, званично призната и стимулирана. Разумљиво је да ће се судови држати тих мишљења највиших судова у земљи, али сваки суд мишљења само свога врховног суда. Кад тако ствар стоји, не изгледа ништа природније него од *Државног Одбора* тражити таква мишљења и омогућити њему да их и по сопственој иницијативи издаје. У Државном Одбору се налазе, поред председништва Скупштине, председници свих врховних судова у Држави. Судиски је елемент у огромној већини ту заступљен. Не може ли се узети да је између осталога баш због околности што су судови помоћни изборни органи одређено да њихови шефови долазе за чланове врховног изборног органа? Место да сваки Касациони Суд у појединим правним областима Државе даје особена мишљења о примењивању изборних норми, природније је да то чини Државни Одбор у коме су заступљени сви председници тих касационих судова, па чак и већину у њему сачињавају. Шест таквих председника и председник Државног Савета чине преко две трећине чланова Државног Одбора (од укупно десет). Учешће председника Државног Савета у томе је овде корисно, што и Савету подређени судови, управни судови, такође врше врло важне изборне функције за обласне и среске изборе, а сам Државни Савет представља још увек врховну контролну инстанцију над правилношћу обављања општинских избора у Србији. Да су, међутим, управни судови постојали у време доношења Изборног Закона, њима би несумњиво био поверен знатан део изборних послова које обављају редовни судови, зато што су их обављали и кад управних судова уопште није било. У сваком случају, Закон о бирачким списковима важи, скоро цео, за све врсте избора: и за изборе скупштинске (државне), као изборе обласне, среске и општинске. Кад би, према томе, постојао један Касациони Суд за целу земљу, ни његова мишљења не би обавезивала управне судове и Државни Савет, док би свим судовима било теже не послушати мишљење о разумевању изборних норми највишег изборног органа, у коме сарађују и решавају председници свих њихових врховних судских инстанција. Ово мишљење не би, истина, правно обвезивало судове. Али правно не обавезују судове ни „мишљења“ Касационог Суда; то нису начелне одлуке по тачки првој поменутог члана Закона, него само мишљења дата на основу тачке друге истог члана.

Мора се признати да Државни Одбор није формално ниједном одредбом овлашћен да даје таква мишљења. Његова је надлежност, може се приметити, строго Законом ограничена (чл. 7, 8, 33, 50, 53 и 83 Изборног Закона), и тим одређењем правима и дужностима не сме се ништа ни додавати ни одузимати. Кад би то мишљење преовладало, ове наше рефлексије имале би важности само de lege ferenda, оне би могле послужити као предлози за целисходно и правно адекватно решење тога питања законодавним путем. Ми ипак мислимо да ни de lege lata нису наши закључци апсолутно немогући. Ако Закон није изречно признао Државном Одбору право да утиче ма како на рад нижих изборних органа, специално судова, он то није дао ни врховним судовима. Ове чак није нигде означио као изборне органе уопште, док се из свих наведених чланова Закона јасно испољава фигура Државног Одбора као врховног изборног органа. Редовни врховни судови су само репрезентовани у једном изборном органу кроз своје председнике, али тај орган је баш Државни Одбор. Начело једнообразне примене законских наредаба важи као освештано начело правног поретка, које се и уставима прокламира (на пр. чл. 4 Видовданског Устава, по коме су сви грађани пред законом једнаки и уживају једнаку потпору власти; те једнакости нема ако се исти законски прописи различито примењују уз толеранцију и на очиглед државних власти). Да Државни Одбор општи са свим властима и има извесно право заповедања, у питањима избора, види се из чл. 7

Изборног Закона in fine. Што се специално судова тиче, он, по, изречном наређењу чл. 33 И. З., решава о територијалној компетенцији судова у једној важној изборној околности (потврђивању кандидатских листа). Иначе увек касациони судови одређују надлежност нижих судова. Овим изузећем касационих судова од своје редовне надлежности, законодавац је, канда, хтео поставити принцип да касациони судови као такви у изборним стварима немају никакве компетенције. Првостепени судови, као изборни органи, потпадали би под контролу Државног Одбора, а учешће председника касационих судова у том одбору и факт да они у њему представљају већину, гаранција је да ће се поштовати независност судова и да ће се онемогућити сваки покушај увлачења политике у судове. Најзад, треба имати на уму да по владајућем мишљењу, врло правилном уосталом (Слоб. Јовановић, Уставно Право, 1924, passim), ни Народна Скупштина нема право да оцењује исправност изборних радња где се редовни судови појављују као контролни органи (потврде бирачких спискова, кандидатских листа и т. д.) Кад то право не би, бар индиректно и у једном ограниченом обиму имао Државни Одбор, „сваки би првостепени суд могао да тера своју самовољу до краја. И због тога би, дакле, његову власт у овим питањима требало признати.

Кад би се усвојило око наше гледиште, Државни Одбор би се морао чешће састајати а не само кад се избори распишу. По нашем мишљењу, без обзира на овде изнесене разлоге, Државни Одбор је једна перманентна државна установа која се састаје и периодично и од времена до времена али која има искључиво изборне циљеве. То наше мишљење ми смо покушали да образложимо на другом месту (вид. чланак „Гласачка места" у Архиву за правне и друштвене науке свеска за новембар 1927).

3.) Досад је говорено (1) о врсти и карактеру изборних власти и (2) о њиховој међусобној вези и компетенцији, нарочито Државног Одбора према нижим изборним органима. Остаје сад да се реши још једно врло важно питање у вези са композицијом нижих специалних изборних органа које је покренуто 1927 у Главном Бирачком Одбору у Сарајеву, а које у нашој правној литератури није никако додирнуто.

По Закону о избору народних посланика (чл. 52), бирачки одбор сачињавају: један председник кога именује Државни Одбор (првенствено из реда правника), један општински одборник кога одреди сам одбор (или више њих ако се више општина спајају у једно гласачко место) и онолико представника кандидатских листа колико их је првостепеном суду пријављено. Главни бирачки одбор сачињавају (чл. 76 Изб. Зак): један председник кога коцком изабере Државни Одбор између чланова највиших судова у Држави, један судија апелационог суда или председник првостепеног суда кога одреди Државни Одбор, председник месног општинског суда и по два представника сваке кандидатске листе.

У Сарајеву се 1927 догодио по прилици овакав случај.[1]) За једно решење у конкретном случају сагласили су се председник главног бирачког одбора, његов заменик (председник окружног суда) и представник општине, уз још неке представнике кандидатских листа који су се из политичких разлога определили за то решење. Противу таквог решења била је већина представника кандидатских листа, које су опет руководили политички обзири да се не определе за то решење. Како је решење уз кога је био председник било несумњиво на Закону основано, он никако, као ни његов заменик, нису пристали да усвоје или потпишу гледиште већине. Он је онда изјавио да бирачки одбор састављају само тројица чланова: он, његов заменик и представник општине. Сви чланови једино имају решавајући глас, сви други само консултативан. У Народној Скупштини, колико нам је познато није вођена о овоме дискусија приликом верификовања мандата. Ипак зато, ово питање представља један од најосновнијих и најважнијих проблема у нашем изборном поступку, и од његовог дефинитивног и општег решења зависи много вредност и правилност изборне радње.

По нашем одлучном мишљењу, председник Главног Бирачког Одбора у Сарајеву био је потпуно у праву кад је стао на горње гледиште. Законодавац је схватио изборни поступак као једну компликовану радњу коју је Закон детаљно регулисао, не могавши ипак предвидети све случајеве који могу наступити, и за чије је вођење због тога потребно присуство правника. Он ће једини бити у стању да потпуно схвати законска наређења, да правилно примени закон и, у сумњивим случајевима, да изнађе вољу законодавца. Што је изборни орган виши и што је процедура компликованија, биће потребно присуство већег броја правника. У сваком бирачком

[1]) Он је био саопштен преко новина, али без потребних детаља и образложења. Тих образложења нема ни у записнику Главног Бирачког Одбора који се налази у Народној Скупштини. Само се из записничких примедаба види да су представници појединих кандидатских листа захтевали да се нареди поновно гласање на извесним местима и ако је оно формално било правилно завршено и у записнику, који су потписали сви чланови месног бирачког одбора, није уопште било примедаба.

одбору мора бити један (само у оскудици правника може бити именовано неко други *школовано* лице), у главном бирачком по два, у Државном Одбору бар седам. Према томе, ти правници морају имати пресудну реч у изборним стварима, иначе ја њихово присуство илузорно. С њима се, у власти одлучивања, могу упоредити и сви они чланови бирачких органа који су представници општег интереса и који долазе на та места по положају или по избору једне јавне корпорације. Представници листа, пак, ретко кад могу да се уздигну на висину објективног судије. Њима је Закон омогућио и ујемчио да присуствују обављању целог изборног поступка као чувари интереса својих листа (отуда *представници* листа) а не као судије у својим сопственим стварима. Они по Закону имају права да прате ток читавог изборног поступка, са места одакле се он у потпуности види, и да сваку појаву за коју мисле да је неправилна констатују у записнику. Више изборне власти, специјално Скупштина, узеће у разматрање те њихове примедбе и донети по њима одлуку. Даље и више од тога, они нису власни ништа да предузимају.

Дозволити представницима кандидатских листа да решавају у главним бирачким одборима као пуноважни чланови, значи у много случајева онемогућити и упропастити изборне резултате. Како код нас није уопште ограничен број гласова које једна листа мора да добије да би добила право на два представника у главном бирачком одбору, могу у једном компактном изборном округу три четири опозиционе странке са врло малим бројем присташа, или чак без икаквог присташе, шиканирати и спречавати главни бирачки одбор у његовом раду. То може да чини и једна сама странка, која може истаћи неколико листа јер се уопште не нада мандату и добити већину у главном бирачком одбору. На тај начин, такве странке могу потпуно омести рад тога одбора и спречити га да изда пуномоћства стварно изабраним посланицима. Ако би се то догодило у неколико округа, нема више Скупштине и нема кога да те грешке исправи и верификује мандате и без пуномоћства. Шта смета лајицима партизанима (представницима листа) и да одреде као изабране сасвим друге личности а не оне који су стварно изабрани? А у Скупштини испочетка решавају, о верификацији, сви чланови који су добили пуномоћства.

Ово што важи за главни бирачки одбор, важи и за месне бирачке одборе. И ту треба узети да представници листа имају само саветодавајући глас у одборима и право да стављају своје примедбе у записник ако би чему имали да замере. У бирачким одборима нема, истина, обично него два стална пуноправна члана: председник одбора и један члан општинског одбора. Али зато, у бирачким одборима, председник редовно има већу власт него остали чланови: он се једини стара за одржање реда на биралишту (чл. 58 и 61 Изб. Зак.), он руководи поступком примања гласова и има специална права идентификовања бирача (чл. 63). Он је ту обично једини правник или школован човек и беспристрасан јавни функционер; зато су му дата већа права него осталим члановима одбора. Због тога није ништа ненормално ако се у случају неслагања у мишљењу између председника бирачког одбора и јединог пуноправног члана његовог, мишљење председниково унесе у записник као мишљење одбора а вотум члана као одвојено мишљење.

Да ови наши закључци нису противни духу и смислу Изборног Закона, видеће се из овога. Представника кандидатских листа може бити у бирачком одбору, а може и не бити (јер нису назначени). Кад их нема, радња одбора је једнако правилна и пуноважна као и да су назначени (чл. 55). У Одбору морају у свако доба изборног дана бити два члана присутна; један од њих мора бити између пуноправних чланова, а, ако нема представника листа, оба. Тим је Закон експлицитно одредио кворум Одбора на два члана (чл. 59). Док се пуноправни чланови Одбора казне што нису дошли у одбор, или што нису потписали записник, са представницима листа је сасвим друкчије. Кад представник кандидатске листе који је већ учествовао у раду одбора оде са биралишта, он самим тим губи право на даље учествовање у раду Одбора (чл. 69 и 109). Представници листа могу се и не потписати на записник; он постаје пуноважна јавна исправа и без њиховог потписа (чл. 69 и 109 Изб. Закона).

Уопште говорећи, Закон је схватио улогу представника кандидатских листа у бирачким одборима *као споредну, никако битну*. Он их назива члановима као и друге, али из разних његових одредаба јасно се види да су ти чланови нижег ранга према члановима Одбора који заступају у њему јавни интерес. Теорија може из тога лако извести закључак да су они чланови са *консултативним вотумом*. Они, у интересу своје листе, имају право стављати примедбе на записник за сваку појаву која им се чини незаконита. Те примедбе узимају у обзир и цене доцније виши изборни органи (главни бирачки одбори и Народна Скупштина). Отуда је установа таквих чланова целисходна и корисна; они врло често штите индиректно и јавни интерес, интерес законитости и правног реда. Али, првенствено, они су само представници листа

и као такве их Закон третира свуда где их специјално помиње.

У главном бирачком одбору је прописан кворум од тројице чланова, равно онолико колико има пуноважних чланова (чл. 76, четврти став). И ту представници листа могу не присуствовати одборском заседању, па да ипак одлуке одбора буду пуноважне. Њихови потписи на записнику, по нашем мишљењу, такође нису потребни (чл. 109 Изб. Закона, када би се друкчије закључило из чл. 82 И. З.).

Законодавац не би уопште, поступао логично кад би исту власт признао представницима малих и великих листа и члановима Одбора који долазе по положају или избору највишег изборног органа, чиме се даје гаранција њихове непристрасности. Шта би онда требала читава процедура именовања или пак бирања коцком оваквих чланова и ангажовање врховних власти у Држави у том циљу кад би од њих именовани председник одн. члан имао у одборима исте права као и представник једне листе која може и немати пуних 100 гласова у целом округу. Не би било правично ни представницима свих листа признати исто право решавања, једнако право и представницима листе која ће добити све мандате и оних које неће добити ни једног (у пракси је, међутим, немогуће знати унапред колико ће која листа добити мандата или гласова). Али, кад је у питању саветодавни глас, ту се не могу правити разлике између представника листа. Сваки од њих има право да ставља примедбе на опажене неправилности, јер једној листи може вољати један глас колико другој стотина гласова, и једна мала грешка у поступку може учинити понекад више стварне штете него маса великих. Код верификовања мандата све се ове околности узимају у обзир, али њихов домашај цени сасвим друго тело, чији чланови ипак имају за то веће квалификације и већу легитимацију него обични представници листа. Зато овај закључак води највише рачуна о једнакости и равноправности „чланова" бирачког одбора, ма да на први поглед изгледа да им је противан.

Из свега би се овога могло закључити да је поступак представника Главног Бирачког Одбора у Сарајеву био правичан, и да овакво гледиште треба да усвоје сви представници бирачких и главних бирачких одбора у будуће.

О трговачкој фирми

— Д-р **Јаков К. Челебоновић**, адвокат —

Фирма је име под којим се воде трговачки послови, стварају права и обавезе, и стиче или отуђује имовина. Фирма долази од латинске речи „firmare" т. ј. потписати исправу трговачким именом.

Трговачка фирма је искључиво право њеног сопственика и у једној општини не може нико други стећи право нити протоколисати фирму под истим именом. Стога је надлежна комора дужна нарочито на то пазити, да не дозволи двојици протоколисање исте фирме, већ са извесном изменом да се једна од друге тачно разликује.

Од трговачке фирме треба разликовати назив радње (као: „Код три сељака", „Код париског шика"), који није саставни део фирме, па на назив нико нема искључиво право сем у случају несолидне конкуренције у истој браншн и у истој општини на пр. „Хотел Бристол", „Кодак друштво" итд.

Једно лице може имати за једну врсту трговачких послова само једну фирму; али за различите врсте може имати више фирми без обзира на место. Јавни ортаклук може имати само једну фирму; али исти јавни ортаци могу саставити више јавних ортаклука, па тада могу имати за сваки јавни ортаклук по једну фирму.

Право на протоколисану фирму јесте једно лично и искључиво право сопственика. С тога сопственик уживa заштиту фирме. Ово нарочито важи код ортачких фирми. Али фирма није једно имовинско добро, које се може узети у попис за наплату дуга и изложити продаји или које се може узети у стечајну масу као имовина.

Трговачка фирма је за трговину, а не за грађанске правне послове. Тако сопственик једноособне фирме, која се разликује од његовог крштеног имена, не може ван радње куповати непокретно имање на име фирме, већ на своје крштено име; код ортачке фирме може радња купити непокретно имање на име фирме.

Ако сопственик фирме промени своје презиме, може ипак задржати фирму под ранијим презименом на основу стеченог права на фирму.

Ако се једноособна лична фирма претвори у ортачку или обратно може се задржати ранија фирма. Али ако се лична фирма претвори у стварну или обратно, мора се учи-

нити потребна измена за јасно распознавање.

Ако се промени сопственик фирме, има се ова промена протоколисати и објавити.

1. Врсте фирме.

Фирма је увек везана за предузеће и према броју сопственика и врсти предузећа дели се фирма на личну, стварну и мешовиту фирму: на једноособну и ортачку фирму, и на истиниту и неверну фирму.

Лична фирма гласи на једно или више физичких лица и употребљава се кад је сопственик фирме једно лице или више физичких лица. Стварна је фирма она, која се одређује према предмету предузећа и употребљава се увек кад физичка лица нису непосредни сопственици фирмине имовине и кад за фирмине дугове не одговарају физичка лица, већ само фирмина имовина. Мешовита је фирма кад су чланови физичка и правна лица.

Али се у новије време појављују као сопственици ортачких личних фирми поред физичких и правна лица и то највише као јавни чланови командитних друштава. Тако у место да јавни ортак у једном командитном друштву буде једно физичко лице, које ће одговарати за фирмине дугове целокупном својом имовином, појављују се командитне фирме, у којима је јавни члан неко постојеће акционарско друштво, а командитни ортаци су физичка или правна лица.

Личне фирме могу бити једног физичког лица или више њих физичких или правних. Према томе могу гласити на име једног физичког лица или на име више физичких или правних. У првом случају фирма је једноособна, у другом је ортачка. Једноособна фирма може, разуме се, припадати само физичком лицу.

Истините су фирме оне, које гласе верно на име сопственика. Оне се са променом сопственика увек мењају и добијају увек име новог сопственика. Кад се са променом сопственика не мења фирма, већ се раније фирма задржава без обзира на име нових сопственика исте, онда је фирма неверна. При оснивању радње фирма мора бити верна, а неверна може само доцније постати променом својих чланова и задржавањем истог ранијег имена.

2. Личне и стварне фирме.

а) *Личне фирме.*

Личне фирме гласе на име сопственика радње. Лична фирма састоји се из рођеног имена и презимена сопственика фирме. Ако фирма припада једној особи фирма се састоји из крштеног имена и презимена исте особе; али сопственик може крштено име да скрати, па да у место целог имена употреби само почетно слово или први слог. Тада фирма има почетно слово имена и цело презиме њеног сопственика. Ако фирма припада неколицини физичких особа фирма се састоји из имена и презимена свију јавних ортака, или из имена и презимена једног или више јавних ортака са додатком „и друг“, „и другови“, „и Ко.“, или из презимена једног јавног ортака са реченим додатком или из презимена више јавних ортака са реченим додатком.

Код личне фирме крштена имена или презимена са Ко. или без овог јесу битни саставни делови фирме. Сви додаци пред или испод фирме као: „помодна радња“, „фабрично предузеће“, „код три сељака“, „код златне звезде“ и т. д. без обзира, да ли су ова обележја означена при потврди фирме или не, нису битни саставни делови фирме и могу се при потписивању фирме употребити или изоставити. С тога лична фирма мора увек имати име и презиме сопственика или једног од сопственика. Лична фирма, која се састоји само из поменутих додатака без личног имена, не одговара ни закону ни циљу протоколације фирме и не треба да има правну вредност.

Личне ортачке фирме могу припадати и правним лицима, као што смо напред изнели. Према томе правна лица могу бити јавни чланови јавног ортаклука, јавни чланови командитног ортаклука и командитни ортаци у командитном ортаклуку. Ако су у јавном ортаклуку само правна лица јавни ортаци мора фирма гласити на име више правних лица или једног од њих са додатком „и Ко.“; а ако је у јавном ортаклуку који члан физичко лице, може фирма гласити на име тога физичког лица са додатком „и Ко.“ или обратно.

Ако је код командитне фирме јавни члан једно правно лице, онда мора фирма да гласи на име тога правног лица са додатком „Командитно Друштво“.

У свима случајевима, где је правно лице јавни ортак, ово одговара својом целокупном имовином за друштвене дугове.

б) *Стварне фирме.*

Стварне су фирме, које се састоје из главних речи, којима се одређује извесно предузеће. Стварне фирме не смеју представљати непосредну својину једног или више физичких лица. С тога код стварних фирми нема имена физичких лица. По изузетку може се код стварних фирми узети у фирму име физичких лица при претварању личне фирме у стварну или ради употребе имена проналазача или других важних имена на гласу; али се у овим случајевима мора употребити и додатак, који обележава стварну фирму

као „А. Д." (акционарско друштво), „к. а. д." (командитно акционарско друштво)", „д. с. о. о." (друштво са ограниченом одговорношћу и т. д.

Стварне су фирме код акционарских друштава, код друштава са ограниченом одговорношћу, код командитних акционарских друштава и код бродарских друштава.

3. Значај и дејство личних и стварних фирми.

Фирма представља једну личност са засебном имовном целином. Фирма као таква ради, стиче, прибавља и отуђује имовину особено без обзира на њеног или њене сопственике.

а) Код личних фирми сопственик или јавни чланови (јавни ортаци) представљају фирму и они су сопственици фирмине имовине као и непосредни дужници фирминих обавеза, ма да имовина у фирми чини једну особену целину.

Кад лична фирма припада једном лицу, онда је оно једини представник и сопственик фирме као и обвезник фирминих обавеза без обзира, да ли је фирма идентична са именом и презименом сопственика. Сопственик једне личне фирме идентичан је са својом фирмом и он њу представља у пуном смислу. С тога се имовина овакве једноособне фирме не може разликовати од друге приватне имовине сопственика фирме ван радње. Субјект имовине у фирми и имовине ван фирме је једно исто лице. С тога се обе имовине у погледу сопственика не разликују између себе, а и дугови за фирму и приватни дугови такође се не разликују. Ово важи без обзира да ли фирма једног физичког лица гласи онако, како се сопственик у грађанству зове т. ј. на име и презиме сопственика или се назив фирме разликује од имена и презимена сопственика.

Кад лична фирма припада неколицини ортака као код јавног ортаклука, онда су сви ортаци заједно сопственици и представници фирме и фирмине имовине; али су јавни ортаци тако исто сваки за себе представници фирме и фирмине имовине. Ортачка фирма није неко особено правно лице, већ скуп физичких лица — ортака; с тога сваки јавни ортак представљајући своју ортачку фирму управо заступа при том све своје јавне ортаке. Имовина ортачке фирме представља једну особену целину, ма да она припада ортацима непосредно и ма да ортаци имају целокупно право располагања. Имовина фирме разликује се од остале имовине појединих јавних ортака ван фирме. Фирмини повериоци имају непосредно право наплате из фирмине имовине, а имају тако исто право и из особене имовине појединих јавних ортака ван фирме; али лични повериоци појединих јавних чланова ортачке фирме немају непосредно право наплате из фирмине имовине, већ из дела дотичног ортака по одвајању његовог дела из фирме.

Код командитног ортаклука са објављеним улогом командитног ортака и објављеним додатком „командитно друштво" или скраћено „К. Д." имовина припада јавном и командитном ортаку као и код јавног ортаклука, али са разликом да командитни ортак нема права располагања ортачком фирмом. Јавни и командитни ортаци су сопственици командитне ортачке радње и њихово је право стварно правне природе. Ако је објављени командитни улог у виду акција, онда улагачи у погледу улога имају она права, која имају акционари.

У пракси постоји и тајни командитни ортаклук, где постоји тајни уговор о командитном ортаклуку између сопственика фирме и улагача командитног улога, где командитни улог није објављен, а ни на фирми не постоји додатак „К. Д." У овом случају тајни командитни ортак нема стварно право на ортачку имовину, већ тражбено право. Трећим лицима тајни ортак није познат, а у случају стечаја он не конкурише у наплати заједно са повериоцима фирме.

б) Код стварних фирми сопственици удела нити представљају фирму нити имају непосредно право својине на фирмину имовину. Стварна фирма јесте једно особено правно лице, која се у основу разликује од њених деоничара. Деоничари су према стварној фирми трећа лица. Стварну фирму имају имовинска предузећа са сопственим именом, а са капиталом подељеним у деонице. Фирма и имовина стварне фирме не припадају непосредно њеним деоничарима, већ ови имају сразмеран део у добити и у капиталу на случај ликвидације, као и право управљања према правилима. Деоничари не представљају друштво, већ за ово изабрани деоничари. Деоничари код стварних друштава не одговарају за друштвене обавезе, ако су свој уписани удео уплатили; у противном одговарају само са својим уписаним а још не уплаћеним делом деонице.

4. Једноособна и ортачка фирма.

Једноособна је она лична фирма, чији је сопственик једно физичко лице. Ортачка је фирма кад су више лица сопственици једне фирме односно радње. Ортачка фирма може бити јавног или мешовитог ортаклука. Јавног ортаклука је фирма, када су сви чланови

јавни чланови фирме, где сви одговарају солидарно и непосредно за све фирмине обавезе, како са имовином фирме тако и са целокупном својом осталом личном имовином. Командитна фирма је она, где су један или више ортака јавни чланови фирме и одговарају целокупном својом имовином у фирми и ван ње, а један или више ортака су тајни ортаци и одговарају само са уложеним или објављеним улогом. Код фирме јавног ортаклука морају бити објављени сви чланови ортаклука, али капитал не; код командитне фирме мора бити објављен јавни ортак без обзнане његовог капитала, а тајни командитни ортак не објављује се, већ само износ командитног капитала. Командитне фирме у место тајног ортака објављују његов улог.

За означење командитног друштва при протоколисању командитне фирме додаје се имену јавног ортака додатак „к. д.“ или „командитно друштво“; али се у том случају мора означити и величина износа командитног капитала т. ј. оног улога, који улаже тајни ортак (односно тајни ортаци). Ако се не објави висина улога командитног ортака суд не сме дозволити да се дода имену фирме додатак „командитно друштво“ или скраћено „к. д.“ Фирма јавног и командитног ортаклука по правилу не треба да буде стварна фирма, већ само физичка, јер један ортак мора бити јавни члан фирме, који ће за фирму одговарати целокупном својом имовином, својим именом и личношћу. С тога фирма јавног и мешовитог ортаклука треба да гласи на име физичког лица са додатком „и ко.“ или „командитно друштво“. Али у новије доба појављују се фирме јавних и командитних ортаклука, чији чланови нису физичка већ правна лица као акционарска друштва или друштва са ограниченом одговорношћу. Овакве фирме појављују се сада највише у виду командитног друштва, где је акционарско друштво јавни ортак, а физичка лица тајни ортаци.

Ни теорија ни судска пракса нису сложне у овом питању, могу ли правна лица бити јавни ортаци и јавни чланови фирме код јавног или командитног ортаклука. Противници правних лица као јавних чланова фирме бране своје гледиште, да код личних једноособних и код ортачких фирми сопственици и јавни чланови одговарају својом особом за радње и обавезе фирме грађански и евентуално кривично и дају вредност фирми својим именом и гласом; док код правних лица, као акционарских друштава и друштава са ограниченом одговорношћу, као јавни чланови одговарају само материјално својим капиталом.

Браниоци гледишта да правна лица могу бити јавни чланови јавно ортачких и командитних фирми бране своје гледиште следећим разлозима: правна лица, као акционарска и друга друштва, имају исто право располагања, па зашто њима забранити ово право јавног чланства, кад материјално одговарају као и физичка лица. Код јавних или командитних ортаклука по смрти сваког јавног члана настаје велика тешкоћа у погледу продужења радње; а овако, када је јавни члан правно лице, искључене су ове тешкоће.

По нашем трговачком закону и закону о радњама не би правна лица могла бити јавни чланови фирме код јавног и командитног ортаклука. С тога наши судови не би смели потврдити трговачку фирму, у којој би акционарско друштво или друштво са ограниченом одговорношћу били јавни чланови фирме.

Да ли би законодавци требали да одобре правним лицима да буду јавни чланови фирме или не, зависи од питања, треба ли више обезбедити повериоце и у опште треба лица а тиме и појачи трговачки углед, или имати пред очима слободу искоришћавања приватно правних интереса. Свакако да је у интересу не само трећих лица, већ и у интересу самог кредита трговачког реда, да јавни чланови јавно ортачких и командитних фирми буду само физичка лица, јер поред материјалне одговорности физичка лица пружају кривичну и моралну одговорност па и нарочити глас од економске вредности.

Ако су код јавно ортачких и командитних фирми јавни чланови акционарска друштва, онда повериоци ортачких фирми не могу имати потребну контролу над таквим јавним ортаком, јер они не могу законим путем вршити потребну контролу над дотичним правним лицима нити подвргнути нужној одговорности управљаче дотичних друштава. С тога на случај да наш законодавац усвоји модерно гледиште у корист правних лица треба да он законом обезбеди треће лица од изигравања законске одговорности.

У новије доба акционарска друштва као таква отварају радње под командитном фирмом, у којој је акционарско друштво јавни ортак, да би избегла јавно полагање рачуна, плаћање велике порезе и велике наследне таксе стварних сопственика предузећа.

Тајни командитни ортаклук је у случају, кад јавни командитни ортаклук не објави уговорени командитни улог, већ сопственик фирме закључи са командитним ортаком тајни командитни уговор. У овом случају однос између ортака остаје непознат повериоцима и могу га ортаци раскинути по својој вољи без одговорности према повериоцима фирме.

С тога тајни командитни ортаклук нема никакве везе са фирмом.

5. Истините и неверне фирме.

Истините фирме гласе на име сопственика. Са променом сопственика мења се и фирма; само испод истините фирме може стајати „пређе Н. Н. (како је пре фирма гласила). Истините фирме дају веће јемство трећим лицима, која имају трговачке послове са фирмом, јер из имена фирме увек знају, који су сопственици. Они знају из сваке фирме сваку промену без да иду сваког часа у трговачки суд да се увере о њеним променама. Систем истините фирме важи у Швајцарској. Наш закон о радњама прописује у чл. 2. истинитост фирме; али се пракса не држи строго овог прописа. Тако је занатска комора у Београду издала 14. октобра 1925. године под Бр. 10612 одобрење Добрици Веселиновићу-Петровићу, да може протоколисати фирму на име „Гинтолеон" и Првостепени Београдски Трговачки Суд потврдио је 16. октобра 1925. год. под Бр. 40988 фирму под именом „Гинтолеон", ма да је сопственик ове фирме Добрица Веселиновић Петровић. Г. Веселиновић је одмах после тога заштитио у Управи за Заштиту Индустриске Својине жиг „Гинтолеон", па је одмах забранио истинитом Гинтов Леону у Скопљу употребу његовог сопственог жига на сапуну, који је од пре двадесет година употребљавао за обележавање ове своје производње.

Индустриска Комора у Београду одобрила је 21. маја 1926 под Бр. 2115 Јовану Милошевићу и Ивану Лакићу да воде своју радњу у Аранђеловцу под стварном фирмом, ма да је радња сопственост двају ортака физичких лица. На основу овог одобрења Првостепени Крагујевачки Суд протоколисао је 2. јуна 1926. год. под Бр. 50926 двојици физичких лица фирму без њиховог имена и то под називом „Повлашћена Индустрија Мермера „Венчац", ма да је овај назив управо споредан део једне ортачке фирме.

Београдска Трговачка Комора одобрила је 22. јануара 1926. год. под Бр. 572 Индустриском и Трговачком Д. Д. „Дрина" из Београда да отвори командитну радњу под фирмом „Мануфактурно Командитно Друштво" и Првостепени Београдски Трговачки Суд потврдио је 1. фебруара 1927. год. под Бр. 6057 ову фирму. После ове фирме на основу одобрења трговачке коморе трговачки суд потврдио је велики број командитних фирми без да јавни члан буде физичко лице и без обзнане командитног капитала као: Викторија к. д., Флорида к. д., Банкарско Заложно к. д., Будућност к. д., Универзал к. д. ит.д.

Ове фирме нису верне и не одговарају строгим прописима трговачког законика и закона о радњама, јер нису имена сопственика верно представљена, нису код командитних фирми јавни чланови физичка лица и није објављен командитни капитал.

Неверне су фирме, када се из њих не види тачно, који су сопственици фирме или није објављено верно све што се по закону тражи. Неверне фирме настају најчешће после промене сопственика, када се задржава стара фирма. Неверне фирме дозвољава немачки трговачки закон у случајевима промене сопственика. Тамо се ово дозвољава у интересу радње, да би иста задржала и даље свој добар глас и после промене сопственика; али овај систем не даје довољно јемства трећим лицима, јер она могу продужити своје пословне везе са истом фирмом даље у уверењу, да раде са старим сопственицима речене фирме.

Какво ће гледиште у овом питању заузети наш законовац у пројекту новог трговачког законика: хоће ли тражити верност фирме или дозволити неверност фирме, није нам познато; али ради одржавања сталног и доброг кредита тпговачким фирмама потребно је, да се овај одељак тачно прецизира и да се не дозволи велико одступање од верних и истинитих фирми. Нарочито је потребно одржати код ортачких и командитних фирми место јавног члана само за физичка лица, објаву командитног улога и тачно означење акционарског друштва и командитног друштва; да друштво са ограниченом одговорношћу буде означено потребним додатком поред фирме и да одступање од истините фирме буде само услед промене јавних ортака, а никако при оснивању једне радње.

Београдски Конгрес Међународног Књижевног и Уметничког Удружења

— Dr. **Видан О. Благојевић**, адвокат —

Свој овогодишњи Конгрес, који је јубиларан, јер представља педесетогодишњицу од постојања Удружења и двадесетпетогодишњицу председниковања г. *Мајара*, одржало је Међународно Књижевно и Уметничко Удружење у Београду. Београд је изабран

из два разлога: прво, што су представници Удружења љубазно позвати у Београд и друго, што је Београд предмет нарочите њихове пажње због предлога закона о заштити ауторских права. Овај законски предлог, сачињен изменама извршеним у овој грани права на ревизионистичкој дипломатској конференцији у Риму (мај 1928.), представља у своме домену заиста лепу новину. Ако постане закон, он ће садржати у себи и принципе којима још многа домаћа законодавства неће бити надахнута, а што ће нам служити на част. Ако смо последњи на листи држава које су донеле овакав закон, ми ћемо бар бити први у погледу савршенства његова.

Конгрес је привукао пажњу многих страница. Највише су били заступљени Французи, из чије је средине председник г. *Мајар*, за тим је било Енглеза, Пољака, Чехо-Словака, Румуна, по један Белгијанац, Египћанин, Немац, Мађар, председник Међународног Бироа Швајцарац г. *Остертаг*, и др. Многи представници страних сила били су акредитовани на Конгресу. Да ли је било представника наших домаћих интелектуалних Удружења, није нам познато, јер нигде нису представљени. Утисак је да их није било, што је за жаљење. У сваком случају Загребачко Удружење за заштиту књижевне и уметничке својине није било заступљено. Да ли је звато да учествује на Конгресу, није нам познато, али је његово одсуство, односно одсуство њених представника, нарочито г. г. *Стражњицког* и *Албини*, примећено. Г. *Стражњицки*, аутор законског предлога о заштити ауторских права, у колаборацији са г. *Шуманом*, није могао изложити своје схватање о пом. законском предлогу и на њему својствен начин, бранити га.

Даље, утисак који су конгресисти морали добити био је потпуно одсуство наших културних Удружења. Све је се у главном свело на мали број чланова извршног одбора, њих девет на броју, који су представљали наш интелектуални Београд, били учесници на свима манифестацијама рада Конгреса, изузимајући стварног рада — претреса питања на дневном реду Конгреса, кад је се овај одбор свео на неколико чланова, са моментима кад ни једног члана присутног није било. Како је ово одјекнуло код страних представника, није тешко погодити. Ми пак са наше стране устајемо енергично против оваквог рада, јер је у нашој земљи приличан број лица које интересује питање заштите ауторских права, а којима није дато право присуства на Конгресу.

Конгрес је радио од 27. до 29. септембра. Првог дана претресен је закон — тип Удружења и закључци римске конференције. Другог дана претресен је наш законски предлог. Г. *Шуман*, један од твораца овог предлога закона, поднео је детаљан реферат о истом, који је примљен са похвалом од Конгреса. То је лични успех г. *Шумана* који је неуморно радио на овом законском предлогу заједно са г. *Стражњицким*.

Г. *Живојин Перић* проф. Универзитета, референт по питању научне својине, није лично присуствовао, па је његов реферат, пошто је претходно одбијен од г. *Мајара*, јер Конгрес то питање не интересује, дошлице прочитан, пошто није било других наших реферата. Правни ауторитет г. *Перића* није дозвољавао да се његов реферат одбије. Али, кад је то већ учињено, онда је велика грешка што је он дошлице ипак прочитан. Уверени смо да при познавању ствари и у оном тренутку, г. *Перић* не би дозволио читање његовог рада о научној својини, који је добио признање од највећих међународних стручњака из ове области права.

Са овим је наша стручна колаборација завршена. То је у складу са слабом посетом наших интелектуалаца на Конгресу. Говори се на пр. да је Народно Позориште за време свечане представе, било полупразно, док карте нико није могао добити на каси Народног Позоришта ако није хтео да иде на II и III галерију! Сала конгресна била је готово празна. За оно мало учесника у раду заиста је огромна сала Официрског Дома била прави луксуз.

И нехотице намеће нам се упоређење овог Конгреса са оним одржаним 1926. године у Варшави. Пољаци су сасвим друкчије схватили своју дужност. За свој нов закон о заштити ауторског права од 29. марта 1926. год. они су спремили девет референата, сви из реда правника. За дискусију о закону — типу означили су четири референта, свега дакле тринаест. Французи су са своје стране имали по првом предмету једног референта (г. *Мајара*), а по другом предмету дванаест референата, свега дакле тринаест. У свему је било двадесет и шест референата. Сви референти били су унапред оштампани на писаћој машини и раздати конгресистима. Учешће на Конгресу било је огромно. Посета пољске публике на седницама Конгреса, пријемима, банкетима и др. била је велика. Интересовање за Конгрес било је у истини невероватно и успех је био необично велики.

Шта је код нас урађено? Приликом свечаног отварања Конгреса било је присутно око 50 наших интелектуалаца, при раду Конгреса било их је највише десетак. Референт је са наше стране био свега један. Французи су имали неколико референата. Г. *Шуману* би очигледно било лакше да је имао на кога

да се ослони и подели посао. Говорило је се у празној сали. Г. *Мајар* је морао добити утисак о потпуној дезинтересованости наших интелектуалаца за рад Конгреса.

Шта је узрок овоме? Сигурно не недостатак заинтересованих интелектуалаца, ни новчаних средстава, већ недостатак организације, а можда жеља да нико не дели славу са унапред привилегисаним лицима. Каква је то слава, кад се дискутује у празној сали, није тешко одговорити. Ми је остављамо недирнутим. Да неко за ово одговара, не пада нам на памет ни да питамо. Главно је је да су учесници Конгреса срећно завршили свој рад и отишли кућама. Шта они мисле и какве утиске носе из наше земље, то је за многе споредно. За нас је пак ово главно, јер ти утисци, ако се хоће бити искрен, нису чак ни задовољавајући. Један разлог више да се никако не дозволи више оваква припрема за сличне Конгресе. А како се Конгреси спремају и успевају, нека се упита за савет Стални Одбор Конгреса Правника. Тако ће се знати да сем великих пара, за Конгрес да успе треба још много других ствари.

Око новог зајма и стабилизације*)

— За правну и економску дискусију —

— Аполон Еропкин —

Нови државни зајам предвиђен је у суми од 50 милиона фун. стер. Ако се овај државни зајам потпуно реализује, наш државни дуг увећаће се за 14 милијарди динара. Као што је познато из публикованог досијеа Министра Финансија, намера је да се овај зајам раздели на неколико партија, при чему ће услови ануитета сваке партије одговарати стању државних папира на берзи са њиховим курсом у даном моменту.

Ми знамо да садашњи приход државних папира варира од 5,5 (рента ратне штете) до 8 (7 одсто зајам). Ако се узме просечно 6—7, то ће ануитет овог новог зајма бити у суми од 840 до 980 мил. дин. годишње.

На тај начин после реализације новог зајма наша ће се плаћања државних дугова више него удвостручити. Ова чињеница показује нам са колико је обазривости и озбиљности потребно приступити овоме питању.

Уз ово не може да се не скрене пажња на још један врло важан моменат у стању наших државних дугова: на име њихова неједнакост, нетачност и непознавање њихове тачне цифре. Док званични извори по подацима из 1922. год. тврде да је њихова сума на дан 1. јуна ове године износила око 25 милијарди дин. дотле професор Косијер износи суму од 69.5 милијарди дин.

Ја нећу улазити у детаље суме државних дугова Краљевине, већ само могу да констатујем да ова сума још није тачно утврђена. Против овога нема се шта рећи, ако се сетимо да наш државни дуг Француској још није регулисан; да сума т. зв. летећих дугова још није утврђена.

Постоји мишљење, да нови инвестициони зајмови нису ни мало опасни за државни буџет, чак обратно: они су веома корисни, јер протежу издатке на будућа поколења, на која ће прећи део држ. дугова, који су уложени у дугорочне инвестиције, н. пр. у грађење нових железница.

У ствари ово је мишљење тачно. Сасвим је јасно да је немогуће вршити инвестиције на рачун текућег државног буџета и само се по себи разуме, да је немогуће из државног буџета, рецимо од 11 милијарди, као што је наш, сградити железницу, која кошта 14 милијарди динара.

Инвестициони, ванредни издаци, морају ићи ван буџета помоћу ванредних извора, т. ј. зајмова. И будућа поколења, која ће такође уживати користи од ових инвестација, логично је да треба да приме на себе и део тегобе намета.

Али у овом случају није реч о ванредним инвестиционим издацима, који иду ван буџета, већ о најобичнијим издацима, који чине дуг части сваке државе, која себе цени, о *проценттима на државне дугове*, који се уносе у држ. буџет неизоставно сваке године и морају се на време и тачно плаћати:

Може ли обичан државни буџет Краљевине примити на себе нове издатке на отплату нових државних зајмова у суми од око милијарде динара годишње? Може ли обичан државни буџет, поред овог новог издатка, примити на себе још и издатак на отплате већ постојећег осталог државног дуга, до сада још неутврђеног, али који ипак хитно очекује свој ред, као н. пр. дуг Француској, летећи дугови и остали, који су на терету државе?

Ево ове милијарде динара које улазе у свакогодишњи буџет по ануитету.

Реч није о будућим поколењима већ о садашњим. Како ће она поднети ову нову те-

*) Да би обавестило читаоце о овом закону, усвојеном у Народној Скупштини, за који постоји најживље интересовање, уредништво објављује тачан текст његов.

гобу због отплате ануитета државних дугова под условима садашњег живота? Ово је питање од особите важности нарочито у времену економске кризе и због тога је неопходно потребно детаљно га расмотрити.

Као први главни услов, који је поставио конзорцијум англо-америкаиских банака при закључењу новог зајма, јесте *стабилизација* динара.

Новчани оптицај у држави један је од најважнијих проблема економије целог становништва, апарат новчаног оптицаја — врло осетљив и нежан, као еолова харфа. И ако је неопходно приступити новом зајму са највећом пажњом и опрезношћу, питању о валути треба приступити не само са пажњом, већ и са зебњом да се не би покварио овај нежни финасијски апарат.

Сетимо се, какво је зло у држави створила неопрезна реформа — замена нашег стабилног динара за несигуран круно-динар, — која је пореметила сав новчани систем; оборила курс нашег динара на 1/20 његове вредности; преплавила државу аустриским банкнотама, које нису имале никакву вредност чак ни у својој домовини; развила огромну контрабанду аустриске макулатуре и засенила сав наш економски живот сјајем лажног цветања индустрије у дубоко земљорадничкој држави: сви су постали лажни богаташи; и за тај тренутак сјаја скупо су затим платили, кад су се освестили и кад је динар ступио у период стабилизације. Наша економика и сада још вуче тешки крст као последицу стабилизације динара. Ова је стабилизација врло скупо плаћена.

О каквој још стабилизацији сада може бити речи? Ово је тако велика област наше економије да је веома опасно по други пут је подвргавати ма каквим операцијама или експерименгима.

Нико не сумња, да се о стабилизацији динара као златном новчаном оптицају, не може ни мислити: овоме још није дошло време: Није могућ златан новчани оптицај онда кад је пасиван не само платежни већ и трговачки биланс државе; кад је државни буџет унет у народну скупштину са дефицитом; кад ће нови зајам још више да погорша положај нашег биланса по исплати процената у злату?

До душе, Краљевска Влада нада се и обећава да ће моћи саставити крај с крајем и уништити дефицит у буџету. Али ће ова закрпа бити ушивена белим концима и кроз њу ће се јасно видети лањски дефицити. Одакле су се и појавили ови „летећи дугови“, ако не из ових закрпа буџета без дефицита?

Али и при папирном новчаном оптицају стабилизација валуте постиже се низом економских и финансијских односа, а пре свега активним платежним билансом: треба да се више унесе злата у државу, но што се изнесе. Ово је најобичнији аритметички задатак о басену са две цеви. Ово је физички закон природе и никакви укази, декрети или манифести *не могу стабилизовати валуте*, која стварно не постоји.

У целој овој предстојећој операцији са озакоњеним стабилизованим курсом динара можемо се плашити једнога, на име питања о старим рачунима између државе и Народне Банке.

Рачуни Државе са Народном Банком ће пре свега изнети на дневни ред државни дуг Народној Банци од 4.3 милијарде динара. Да би тачно оценили ову колосалну цифру, треба имати у виду да банкнота Народне Банке има у оптицају свега 5.3 милијарде. На тај начин активу Народне Банке чине државне домене, које су заложене код банке као обезбеђење и износе 2/5 целе активе, јер злата, метала и стране валуте има свега у суми мање од пола милијарди и есконтованих меница и ломбарда 1.6 милијарде.

Ја врло добро разумем и увек сам у штампи заступао гледиште да ове државне домене у ствари ништа не обезбеђују и курс динара пао је исто тако, као што би пао и без тих домена. Идем чак и даље, да Држава при инфлацији банкнота није добила *никакве реалне вредности*, осим ових хартијица, које су изгубиле велики део вредности.

Али питање сада није у томе. Уосте је *врло опасно* дотицати се ових рачуна, да се не би уздрмала стабилност динара, постигнута толиким жртвама, ма да овај курс и побољша. Побољшање или опадање курса увек доводи до народне несреће и уздрма целокупан државни економски строј.

Држава, народ, већ су преболели период инфлације и дефлације.

Зар је суђено да болују поново за љубав страног консорцијума, који тражи неку нарочиту „над-стабилизацију“?

Оваку дефинитивну стабилизацију може постићи само девалвацијом, само прелазом на златну валуту. Али за нашу државу ово време још није дошло. Сада имамо да чувамо, шта, без икаквих нових експеримената.

Други услов, који је ставио консорцијум англо-америкаиских банака за нови зајам, јесте израда плана инвестиција, пошто исти носи назив „зајам за јавне радове“.

Противу овог нема се шта рећи, јер се без израђеног плана не може приступити јавним радовима.

Сасвим је јасно да овај план изискује читав низ година да се оствари, као што је и зајам срачунат на неколико година у више рата;

У овоме је позитивна страна новога зајма — постепено његово остварење према потреби и у складу са условима наше домаће новчане пијаце. Можемо се надати да ће се временом ови услови побољшати, као што се сада побољшао курс свих наших државних папира, нарочито ренте ратне штете.

Без сумње да ће план инвестиција бити израђен најдетаљније. Али питање ипак није у овоме.

Може ли становништво плаћати проценте на инвестициони државни зајам?

Наравно свима је јасно да се већи део овог зајма мора употребити на зидање железница. Али да ли ће могуће, да ће ове нове железнице себе исплаћивати? Пример државне експлоатације постојећих државних пруга не пружа то уверење, јер постојеће пруге у државним рукама не само да не отплаћују проценте на утрошени на њих капитал, већ ни своје експлоатационе расходе не покривају и падају као дефицит на државни буџет. Ово питање о дефицитном државном газдинству железница, *о њиховој комерцијализацији*, најактуелније је питање коме још није нађено решење.

Претпоставимо да ће се и нове железнице показати пасивне, што је врло вероватно, нарочито у прво време њихове експлоатације.

У томе случају државни буџет биће оптерећен новим дефицитом од нових железница онда кад није ликвидирао ни са старима. Тако ће се догодити да ће становништво сносити не само исплату процената око 1 милијарде динара годишње, него и плаћати дефиците за нове железнице.

На тај начин ове железничке инвестиције нису баш тако згодне за оне који плаћају намет. А шта да кажемо о другим инвестицијама на пр. за побољшање локалних путева, или за зидање морских и речних пристаништа, за зидање разних зграда? Неоспорно је да су сви ови радови нужни и корисни за државу, али је сасвим немогуће очекивати од њих приход у државни буџет и они, који плаћају порез, морају се унапред помирити са мишљу да је неопходно из свога џепа плаћати проценте на све ове инвестиционе зајмове.

Једине инвестиције, које би допринеле становништву непосредну корист јесу радови на мелиорацији и пре свега на исушивању земље.

У Краљевству има поред језера, много блатног земљишта које лако плави. Постоји мишљење да се може сачувати од воде око 1 милиона хектара плодног земљишта. Неоспорно је да би ово било највеће благо целог нашег народног газдинства, које располаже са свега 6 милиона хектара оране земље.

Али и поред ослобођења ове земље од воде, мелиорација би могла бити упућена на добит од саме земље: најслабија страна народног газдинства Краљевине јесте слаба плодност земље и мали приход од ње; просечни приход на једног становника Југославије је скоро најмањи међу европским државама. У овоме се састоји сва њена економска беда; с тога наша држава и подноси тако тешко економску кризу; с тога је за њу тако тежак државни буџет, државни намет и државни дугови, који у ствари нису тако велики по упоређењу са осталим државама. Наша несрећа је у сиромаштву становништва, сиромаштву сељака.

Сељак је тај који ће сносити већи део новог државног зајма, који ће отежати државни буџет. С тога је неопходно и право један део овог зајма, и то већи, утрошити на побољшање *земљорадње* у држави.

До каквих закључака можемо доћи из свега напред реченог: је ли нов зајам добар или не? Пре свега треба утврдити, да је врло тешко рећи ма шта позитивно о овом зајму све док не добијемо конкретне услове за његово закључење, јер ни величина процента, ни курс реализације, ни рокови амортизације нису познати.

Треба га закључити ако су услови повољни. Само га треба упоредити са плановима за његово извођење у држави: да не би још већа, над-стабилизација пореметила постојећу стабилизацију динара и да нове инвестиције не падну као нов терет на државни буџет.

При остварењу овог новог зајма треба имати на уму да је сељак — главна основа целог државног газдинства и да зато треба већи део инвестиција употребити на побољшање земљорадње у држави, на мелиорацију.

Доћи у финансиску везу са тако моћним консорцијумом англо-америчких банака сасвим је потребно. Такви случајеви ретки су и не треба их пропуштати.

Али треба знати, да ако се снага тога консорцијума састоји у злату, то се снага наше државе састоји у земљи, у земљорадњи. С тога нека ово злато буде од користи нашој земљорадњи и нека ни у ком случају не подрива могућност земљорадника: у њему је сва наша снага и наша будућност.

Кратак поглед на административно судство по нашем закону

— Душан П. Мишић, судски писар —

— Свршетак —

Ако Државни Савет на би примио објашњење Министрово а тужба је била уперена противу указа, суд је дужан известити и надлежног Министра и председника Министарског Савета.

У року од 15 дана, Министарски Савет доставиће своје противразлоге — ако се не би слагао са разлозима суда — или захтевати седницу Државног Савета ради објашњења спорнога питања. Потом, Државни Савет доноси своју одлуку (чл. 53. У. П.)

Ако би. пак, Министар изјавио, да се слаже са расматрањима и оценама суда било на састанку у Савету било у своме писменом одговору, Државни Савет известиће о томе жалиоца а и Министра о свом последњем кораку (чл. 53. У. П.)

Кад Државни Савет нађе да је поднета жалба неоснована, он ће је решењем одбацити као неумесну.

Одбаци ли тужбу или поништи ли Министрово решење, Државни Савет известиће жалиоца а министра само у другом случају (чл. 55. У. П.)

Посебне одредбе. — Председник ће се старати да се одржи једнообразност у јудикатури Државног Савета (чл. 13 и 14. У. П.)

а) Реферати за општу седницу Државног Савета у случају чл. 15. морају бити написани, умножени и благовремено, пре опште, седнице додељени свима члановима Државног Савета (чл. 4. Д. С., чл. 15. У. П.).

б) У општим Седницама Државног Савета могу учествовати и додељени секретари али они не могу гласати (чл. 3. 13. 52. У. П.)

*

У одељку о Државном Савету изнели смо законске одредбе које су биле њему својствене. Према томе, цео онај сплет прописа, који су се односили на Управне Судове у опште и о којима је било речи у одељку Првостепених Управних Судова, овде нисмо додиривали.

Поновљење спора. — Противу извршних пресуда Управних Судова и Државног Савета може се тражити поновљење спора код одговарајућих судова а под условима предвиђеним у грађанском судском поступку. — Мислимо, да се овај пропис односи и на решења из чл. 43. Д. С. и чл. 54. У. П.

Обнову спора могу тражити оба парничара. Управној државној власти потребно је одобрење Министрово.

Ако би суд нашао да је захтев основан, поништио би пресуду — решење и цео би предмет вратио надлежној управној власти са обавезним примедбама (чл. 44. и 45. Д. С.)

Закључни преглед.

Установа Управних Судова, по нашем закону, посматрана са четири тачке гледишта — грађана тужиоца, тужене управне власти, судова, државних интереса — дала би овакву слику :

1) Законом се одређује број саветничких места. — Спорно је како се установљавају нова места у Првостепеним Управним Судовима.

Међу Управне Власти, убрајају се и самоуправне јединице. Ако тужилац наведе у својој тужби да није добио ни после три месеца, на поновно његово тражење, никакво решење, суд узима у поступак тужиочеву представку, пошто се увери да су наводи његови тачни.

Тужба се може у два случаја поднети: а) ако не би управна власт применила неки законски пропис или би га неправилно применила и б.) ако, унапред, није обраћала пажњу на законску форму при доношењу управног акта.

Суд доноси своју пресуду на основу чињеница које је утврдила управна власт — ако суд не би нашао да постоји, у погледу утврђених чињеница, противуречност, непотпуност у извиђању или повреда самога поступка.

(Лицима, чији би интереси били погођени уништењем ожалбеног акта, даје се могућност да буду саслушана).

Пресуда Државног Савета и извршне пресуде Управних Судова обавезне су за Управне Власти и не могу ништа предузимати противу њихове садржине — без одобрења тужиоца.

Тако исто Управна Власт везана је у случају поновљења спора, примедбама суда.

Ако Управна Власт не поступи по пресуди административних судова у року од месец дана, Државни Савет донеће, у том случају, а на доставу тужиоца, решење, којим се потпуно замењује ожалбени управни акт.

Чл. 104. Д. С. загарантовао је грађанима једнообразност у правозуђу (чл. 13 и 14 У. П.)

Ожалбени предмет упућује се судији известиоцу на проучавање. Судија је дужан да поднесе писмени одговор о томе. Извештај се, решењем, прима или не прима од стране

суда. На рочишту, известилац први узима реч, излаже стање и суштину спора. Тако исто, при одлучивању гласа прво известилац.

2) Да би се могао засновати административни спор, потребно је, да је повређено право или какав непосредни лични интерес, на закону основан. — Иако лични интерес, заснован на закону, може бити само право, и ми ћемо ипак двојити та два законска појма (види чл. 134. У. Устава.)

Као што се види, непосредни лични интерес је у чл. 15. Д. С. без прецизних граница или је, у најмању руку, широкога обима. По своме нахођењу, туд ће му одређивати границе. На овај је начин искључена заштита посебног личног интереса (неки се пензионер жали због постављања недостојног лица за државног службеника) па преко њега и заштита јавног поретка, где не би дошли у питање ни право ни посредни ни лични интереси појединаца, у моменту тужбе, већ само правни прописи.

Законодавац продужава у овом правцу. Тужба се не може поднети у стварима за које су Управне Власти законом овлашћене да доносе одлуке, по својој слободној оцени. И, ако би се таква тужба узела у поступак, она би се потом одбацила а тужилац би се осудио на плаћање трошкова.

Оваква је одредба опасна. Са ширењем Управне Власти, све ће више бити случајева за њено слободно оцењивање. Дата је слободна оцена Управним Властима не да би оне могле произвољно решавати конкретне случајеве, већ само зато, што Устав, закони уредбе и т. д. дају општа упутства и тиме непосредно неприменљива на велики број изукрштаних и непредвиђених животних догађаја. Будући да закони (шире значење) нису могли доспети у сваки кутак будућих правних заплета, они су оставили увиђавности Управних власти једно поље слободног расматрања, рачунајући увек — што не треба заборавити — да ће оне, на исти начин, решавати конкретне правне заплете као што би они сами решавали. Овако би правна кретања грађана била необезбеђена — ако не би било, сада, власти — суда, који би испитивао, у појављеном спору, да ли су управне власти, изиграле дато поверење или нису.

Ми налазимо, да су ово две озбиљне мане код наших Управних Судова.

3) Морамо одмах рећи, да није срећно извршена еманципација Врховног Управног Суда од Управне Власти. Шта више, Државни Савет је везан доста и за политичко тело, што се неда лако измирити са духом правосуђа — када је већ Устав допустио закону и други начин бирања државних саветника, зашто законодавац није одстранио избор чланова Државног Савета од сваке интервенције Народне Скупштине и Министарског Савета?

Чланови 47. Д. С., 2. 6. 8. 30. 53. У. П. у колико се дотичу односа Државног Савета и Управне Власти непотребни су. У многоме, они отежавају рад а што је најгоре, стално потсењају врховни административни суд, да је, преко политике и партија, дошао до свога живота.

У накнаду за предњу и неоправдану посредничку подчињеност у корист Управне Власти, дато је Државном Савету чланом 20 Д. С. као и осталим Управним Судовима, да сами решавају о својој надлежности.

Ове се мане не могу прикачити осталим Управним Судовима. Њихово стварање и делатност подпадају под две инстанције — свака у правцу своје надлежности — у непристрасност којих, у начелу, може се веровати: Државни Савет и Министар Правде.

Уставно Краљева постављења и ако је акт Управне Власти ништа неће сметати Управним Судовима као и што није сметало, већ толико година, ни грађанским судовима.

4) Ради заштите законитости и јавног интереса Министар Финансија одређује у седиштима Управних Судова нарочите органе — тужиоце, који би се јављали у случајевима повреде закона, учињене у корист појединаца а од стране управне власти — управним актом.

Спорови финансијске природе, о којима не даје законодавац дефиницију, расправља нарочито одељење, састављено, по могућству и од стручних чланова.

Судска и административна пракса

Кад је банка продала чекове, који су били без покрића, онда је она, и ако на продатим чековима нема њеног „жира" — преноса, ипак одговорна купцу истих за повраћај купо-продајне цене у смислу § 870. грађ. зак.

Е. Т. Банка представила је суду, да је од Банке М. купила за 175.000 дин. 2000 америчких долара и да јој је Банка М. предала доларе у два чека, сваки од по 1.000 долара, вучене од Б. Банке на The National sity Bank of New-Jork по наредби Банке М., које је ова пренела на Е. Т. Банку. Како по чл. 11. Правилника о регулисању у промета девизама

и валутама, банке не могу куповати девизе, издате од домаћих банака а нису издате на наредбу саме банке, која их купује, она је вратила те чекова Банци М. и ова их је заменила са друга два чека од по 1000 долара вучене од Б. Банке по наредби Е. Т. Банке. Међутим чекови у Њујорку нису исплаћени, пошто није било покрића и кад су јој исти враћени, она је позвала Банку М., да јој замени чекове или јој врати новац. Како ова није одговорила а у међувремену Б. Банка постигла је равнање ван стечаја са својим повериоцима, то је Е. Т. Банка тражила, да се продавац Банка М. осуди да јој врати динара 175.000 уз пријем продатих чекова од 2000 долара, као и да јој плати интерес, таксу и трошкове.

Београдски Трговачки Суд пресудио је да се уговор о купо-продаји 2000 долара закључен између парничних страна, раскине у смислу §§ 554., 555. и 915. грађ. зак. и да тужена банка плати тужилачкој банци 175.000 а да тужилачка страна врати туженој банци два чека од по 1000 долара.

Београдски Апелациони Суд нашао је, да се је овај спор имао расправити не по прописима §§ 554. и 560. грађ. зак., како је првостепени суд погрешно узео, јер ти прописи предвиђају ствар у техничком смислу те речи као телесно ближе обележену у § 182. грађ. зак., а не и тражбена права, већ да је исти спор требало расправити по прописима §§ 864—871. грађ. зак. Даље је нашао, да тужилачка банка не може тражити од тужене стране целу своту свога потраживања, већ само 70% његовог износа, као разлику оног износа који би тужилачка банка добила од саме Б. Банке, да је се јавила у нагодбени поступак, јер је она по прописима Банске Наредбе била дужна, да се у тај поступак пријави, кад је спорно уступање дуга Б. Банке примила од тужене стране у виду чека, по коме је Б. Банка означена као дужник. Зато је поменуту пресуду првостепеног суда преиначио и пресудио да тужена банка плати тужилачкој банци 122 500 дин. а да тужилачка банка врати туженој страни продате чекове од по 1000 долара.

Касациони Суд примедбама свога II одељења од 21 I 1928. год. Бр. 13060 поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Погрешно је Апелациони Суд обвезу тужене Банке М. да плати тужилачкој Е. Т. Банци суму, примљену од ове за продате јој чекове, засновао на § 870. грађ. зак. Тужена Банка није уступила тужилачкој Банци своја потраживања по чеку према Б. Банци, која је чекове издала, као што то Апелациони Суд узима, јер она на чековима није ни означена као овлашћено лице, па да би се могло узети, да је она своја права по чековима уступила тужилачкој Банци. Она чекове није пренела, жирирала, на тужилачку банку јер чекови гласе баш на наредбу ове, већ је чекове само набавила и продала тужилачкој страни и њена се одговорност у овоме случају не може изводити из „уступања чековних потраживања према Б. Банци“. Апелациони Суд у разлозима своје пресуде нашао је, да је у своме спору доказано, да су чекови првобитно били издати од Б. Банке на наредбу Банке М. и ова их је била пренела на Е. Т. Банку, па су доцније, на захтев ове Банке, ти чекови замењени другим чековима исте вредности, издатим од Б. Банке директно на наредбу Е. Т. Банке — дакле без преноса Банке М. Према томе Апелациони Суд у овоме спору имао је по закону а нарочито с погледом на трговачке обичаје о чековном промету, кад о чеку код нас нема нарочитог закона, да расправи правне последице из овога чековног односа а на име, да оцени: да ли тужена банка може и на основу чега бити одговорна за исплату суме, примљене од тужилачке стране, или не, кад она, без свога потписа — жира — на чековима, не може одговарати тужилачкој страни по самим чековима и кад су чекови, раније на наредбу тужене стране, издати доцније директно на наредбу тужилачке банке по нарочитом тражењу саме ове банке.“

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је дао следеће противразлоге:

„Из поднетих доказа и кореспонденције, поднетих уз тужбу а које није тужена страна оспорила — § 178. гр. с. п. види се: да је тужилачка банка тражила од тужене банке М., да јој ова прода 2000 долара, што је ова и учинила, преневши на њу два чека од по 1000 долара, издати од Б. Банке на наредбу тужене банке М. а за суму од 175 хиљада динара. Али како по чл. 11. правилника о регулисању промета девиза и валута од 23-IX-1921. г., банке не могу куповати девизе, издате од домаћих банака, а нису издате на наредбу саме банке, која их купује, то је Е. Т. Банка вратила примљене чекове туженој банци М., да јој замени исте другим чековима, као што поменути правилник прописује.

„Према писму С. С. од 22-IX 1927. г. ови су чекови замењени на тај начин, што је тужена банка М. продала тужилачкој банци друга два чека од по 1000 долара под Бр. 213040 и 213050 издати од Б. Банке на наредбу тужилачке банке и на Њујоршку Банку. Према томе, када је овакво стање ствари утврђено а на име: да је тужена банка

М. речене чекове продала тужилачкој банци и примила одговарајућу вредност у 175.000 дин. па ови чекови нису могли бити наплаћени код банке у Њујорку, будући да нису имали покрића, што је утврђено поднетим протестом, онда по нахођењу Апелационог Суда а с погледом на § 870. грађ. зак., тужена банка М. је одговорна да тужилачкој банци накнади — поврати примљену купопродајну цену за ове чекове. Међутим да је се остало при првобитно издатим чековима бр. 213020 и 213031, које је тужена банка жирирала и да исти касније нису замењени новим чековима и без жира тужене банке, она би несумњиво била одговорна за исплату, у случају да исти нису могли бити исплаћени. Али по нахођењу Апелационог Суда и у овом другом случају тужена банка је одговорна за исплату поменутих чекова односно за повраћај примљене суме у 175.000 дин. са следећих разлога:

1.) Из акта спора се види а и признањем тужене стране је утврђено § 180. гр. с. п., да је тужилачка банка тражила, да јој тужена банка прода 2000 долара за суму од 175.000 динара; тужена банка пристала је на ову понуду и уступила јој, односно продала јој два чека од по 1000 ам. долара, изданих од Б. Банке за суму од 175.000 дин., који су требали да имају покриће и који су вучени на неку Њујоршку Банку. У смислу овог споразума тужилачка банка са своје стране испунила је своју уговорену обавезу: јер је платила туженој банци купо-продајну цену за поменуте чекове а тужена пак банка продала јој је два чека од по 1000 долара, који су издати од Б. Банке на једну Њујоршку Банку и по наредби тужилачке Банке. Кад то стоји, онда с погледом на § 870. грађ. зак. и на саму природу ствари, мора бити у обавези тужена страна докле год тужилачка банка не наплати чекове т.ј. не добије 2000 долара, за које је туженој банци платила 175.000 динара. Како чекови нису могли бити наплаћени, јер нису код Њујоршке банке имали покрића, онда настаје обавеза уступилачке банке М. да тужилачкој банци изда нове чекове на 2000 ам. долара, или да јој врати примљену купопродајну цену — § 800. грађ. зак.

2.) Првобитне чекове, жириране од стране тужене Банке М. тужилачка Банка била је приморана, с обзиром на чл. 11. правилника о регул. промета дев. и валут. од 21 IX 1921 год. да замени новим чековима, који ће гласити на њену наредбу, на шта је тужена банка пристала и предала јој нове чекове, за чију исправност је исто тако морала стајати добра, као и за прве чекове. Неоспорно је дакле, да се чек уподобљава меници и да према томе само потписници на истоме и који су у издању чека учествовали, солидарно одговарају повериоцу за исплату, као и да се правне последице из чековног односа имају расправити по трговачком обичају о чековном промету с обзиром и на чековно право, кад код нас не постоји позитиван Закон о чековима. Таке исто стоји и то, да је у даном случају за стварно покриће чека у првом реду одговоран издавалац, у овом случају Б. Банка.

Као што се види, тужена Банка са тужилачком банком, по учињеном споразуму, који у даном случају по § 13. гр. зак. замењује закон, била се обавезала, да тужилачкој банци набави 2000 ком. долара у чековима са стварним покрићем, па је у духу овог споразума и продала тужилачкој банци два чека од по 1000 долара за 175.000 дин. а који нису имали покрића, што је протестом утврђено. Али из поднетих Народ. Новина бр. 269. уз тужбу види се, да је издавалац Б. Банка према решењу нагодног судије пала под нагодбени поступак због инсолвентности који је поступак окончан извршним решењем надлежног судије Бр. 55755/25. г. о принудном поравнању, због инсолвентности Б. Банке признато и досуђено привађењем повериоцима 30% њиховог потраживања. С тога је тужилачка страна по прописима Банске уредбе, којима је наведени нагодбени поступак регулисан, била дужна, да се у тлј поступак пријави, кад је ово спорно уступање дуга Б. Банке примила од тражене стране у виду чека, по коме је Б. Банка означена као дужник. Према томе тужилачка банка не може сада тражити од тужене стране целу суму новаца, колико је за чекове издала, већ само 70% њиховог износа т. ј. само за ону суму, у погледу које постоје докази, да се тужилачка банка није могла измирити од издаваоца чека — Б. Банке, да се тамо у своје време пријавила. Ма да на поменутим чековима нема „жира" тужене Банке, опет однос између тужилачке и тужене стране, има да се регулише не по трговачком обичају за чек ни по чековном праву, већ по самом закону, јер се обавеза тужене стране за повраћај ресто куповне цене за чек у 70% заснива на § 870. грађ. зак., како је напред означено а по коме у сваком случају одговара уступитељ према примаоцу права, на кога је пренео извесно потраживање, у колико ово „не буде измирено од главног дужника."

Касациони Суд у својој Општој Седници од 10. маја 1928. год. Бр. 5533. усвојио је ове противразлоге и пресуду Апелационог Суда Бр. 3443. оснажио. т. и.

Нема утаје, кад је оптужени примио од тужиоца на послугу обвезнице ратне штете, па му их о року није вратио, већ пориче пријем истих.

Првостепени Суд за округ Београдски нашао је, да у радњи оптуженог М. што је од тужиоца узео на послугу шездесет комада обвезница 2½% па пријем истих одриче, стоји дело утаје, предвиђено у § 229. казн. зак., казнимо по § 231. истог зак., па га је пресудом својом за ово дело казнио са један месец дана затвора а ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд.

По жалби државног тужиоца, Касациони Суд примедбама свога I оделења од 23. априла 1928. г. Бр. 1190 поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Првостепени Суд. па по њему и Апелациони Суд погрешно су нашли, да у радњи оптуженога стоји дело утаје из § 229. у вези § 231. каз. зак. Овакво нахођење оба суда нема ослонца у закону. У радњи оптуженога, што је од приватног тужиоца узео 60 комада обвезница ратне штете, па му их у уговореном року није вратио, нема представљеног дела утаје, нити каквог другог кривичног дела, јер било да се узме, да су ове обвезнице потрошне ствари, било да се узме да су оне непотрешне ствари, односно овом радњом заснован између тужиоца и оптуженога, грађански је однос, који проистиче из писмена, приложеног тужби Бр. 10520 а тај однос предмет је оцене суда у грађанском спору.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом свога III оделења Бр. 3369 од 4. V. 1928. г., дао следеће противразлоге:

„Апелациони Суд налази, да у радњи оптуженога, што је, како и Касациони Суд у својим примедбама Бр. 1194 вели, узео од приватног тужиоца 60 комада обвезница ратне штете на послугу с обвезом, да их о року врати, па пријем истих одриче, стоји дело утаје из § 229. у вези § 231. казн. зак. Овакво своје налажење Апелацион Суд заснива на томе, што се из својеручно написаног и потписаног писмена приложеног уз тужбу Бр. 10520 види, да је оптужени чисто и јасно изјавио, да је узео на *послугу* од приватног тужиоца 60 комада обвезница ратне штете са обвезом, да му их врати 15. августа 1926. г., па кад оптужени и поред овакво писмена, којим се утврђује пријем поменутих обвезница од стране оптуженог, *одриче да их је у опште примио*, онда он овим чини кривично дело утаје одрицањем пријема поверене ствари, које се има по одредбама казненог закона расправити, §§ 229. у вези 231. и § 2. казн. зак. Противно гледиште: да оптужени доиста *није* примио поменуте обвезнице на послугу, за које је издао писмено, Апелациони Суд налази, да би се могло примити као тачно само у томе случају, да је оптужени, дајући такву одбрану, исту још ма чиме другим, сем свога голог тврђења, поткрепио и *бар до вероватноће* довео, да пријема стварно није било. Оптужени то своје тврђење у овом случају није ничим ни до вероватноће довео, и оно с тога не може заслуживати никакву веру код чисте и јасне обавезе, издане приватном тужиоцу, јер би закључивање о томе, да пријема на послугу није било, — била само једна ни на чему стварном *неоснована претпоставка* а Апелациони Суд налази да на таквој претпоставци не може заснивати своју пресуду. У осталом, из акта овога предмета види се, да је и сам Касациони Суд у своме I оделењу одлуком својом од 17. фебруара 1927. г. Бр. 1623 по овом кривично-правном спору, приликом расматрања решења првостепеног суда за округ Београдски Бр. 4004 од 17. фебруара 1927. год., стао на гледиште, да у горе описаној радњи оптуженога стоји дело утаје и оснажио поменуто решење првостепеног суда, којим је оптужени стављен под суд и у притвор за ово дело. Однос грађанске природе по нахођењу Апелационог Суда, између приватног тужиоца и оптуженог постојао би само онда, кад оптужени не би одрицао, да је обвезнице ратне штете примио од приватног тужиоца, већ би у одбрану, што их о року није вратио, истицао ма какво своје право, на основу које те обвезнице треба да остану код њега. Међутим све то истрага није утврдила те се према томе, као истинито има узети оно што је истрага утврдила и *само на основу тих чињеница* овај кривично-правни спор по закону расправи.“

Касациони Суд у својој општој седници од 23. јуна 1928. г. Бр. 7816 усвојио је примедбе свога I оделења Бр. 1194 а речене противразлоге Апелационог Суда одбацио.

Словштио **Т. И.**

Подрум, као саставни део куће не може бити предмет засебног права својине.

Тужилац С. тужбом својом и на рочишту навео је, да је продао М., трговцу из Ужица своје непокретно имање у Ужицу, које се састоји из једног плаца, на коме постоји дућан са подрумом и ходником, задржавајући за себе право својине на подруму испод дућана са плацем, колико подрум покрива са подрумским зидовима и право службе-

ности ходника за подрум и натраг за улицу. Накнадно је продао овај подрум са правом службености ходника браћи Ш. из Ужица, но приликом подношења суду на потврду преноса од овог имања, купац дућана М. тражио је обуставу преноса овог имања на купца, наводећи, да је он купио цело имање, описано у тапији, без икаквог изузетка и суд, уважујући ово тражење, упутио је њега — тужиоца С. на спор, ради доказивања, да је он од имања, описатог у тапији, задржао за себе право својине на подруму са плацем испод њега. Зато је тужио суду М. и тражио да суд пресуди, да је поменути подрум са плацем испод њега, његова својина а не туженог М.

Ужички првостепени суд пресудом својом бр. 42894 од 15.-VIII.-1927. одбио је тужиоца од тражења, налазећи, да он, приликом продаје поменутог имања у тапији, није остао сопственик плаца под подрумом, већ да је и тај део плаца, заједно са осталим имањем продао туженом М. Ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 6544/927 г.

По жалби тужилачке стране. Касациони Суд примедбама својим Бр. 12504 од 30. XII. 1927. г. поништио је горњу пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Правилно је Апелациони Суд, са разлога у пресуди првостепеног суда, нашао, да тужилац нема права и на плац под подрумом, већ само на подрум, без плаца под њиме, пошто је он целу зграду, заједно са плацом под истим, продао туженоме, а себи само задржао подрум без плаца. Но и ако је такво нахођење Апелационог Суда, о таквом смислу уговора између парничара, правилно, опет је погрешно, што је нашао, да таква заједница у једној згради може по закону постојати. Јер, са тих разлога, са којих је суд узео, да не би могло постојати и да би било противно појму права својине кад би се узело, да је тужени купио само дућан без плаца — са тих истих разлога не може постојати ни засебно право својине на самоме подруму, без плаца под њиме. Право својине претпоставља и садржи неограничену и потпуну власт над дотичним предметом, па и право да га сопственик уништи или поруши, чега у овом случају не би могло бити а да се тим у исто време не оштети и не повреди право својине туженога на купљеном дућану, који се налази изнад поменутог подрума. — С тога по нашем грађанском законику, кућа и зграде у опште и земљиште (плац), на коме су поменуте зграде, представљају једну реално недељиву целину, те због тога не могу бити одељито предмети разних права својине а по §§ 277, 278 и 279. грађ. зак., право својине и на кућу и на земљиште мора увек остати неподељено. Ако би се такав правно и законски немогући однос уговорио, као што је у овом случају уређено, онда такав однос, као противан самоме појму својине, не може опстати већ се има да разреши и расправи по напред поменутим законским прописима из §§ 287—279 грађ. зак. С тога је суд тужилачку страну требао да одбије од тражења, не са разлога, што она нема право својине и на плац под подрумом, него само на подрум без плаца, већ са разлога, што такав уговорени однос не може по закону да опстане, те се има упутити да исти однос код суда расправи и разреши на напред означени начин и по напред наведеним законским прописима,

Ове примедбе усвојио је Београдски Апелациоои Суд и са разлога, у истом изнетих, одобри поменуту пресуду Ужичког Првостепеног суда пресудом својом бр. 1051/1928 г.

По жалби тужилачке стране Касациони Суд решењем своји бр. 4152 од 19 VI 1928 год. одобрио је ову пресуду Апелац. Суда.

Т. И.

За кривична дела, која чиновник учини у службеној дужности, тужба се може поднети или иследном судији или надлежној полицијској власти.

Поглавар среза С. навео је, да се између њега и иследног судије првостепеног суда О. појавио сукоб о надлежности за извињање кривице К. председника општине, оптуженог за дела из §§ 123. и 125. казн. зак. па је молио Касациони Суд, да у смислу § 41. кр. суд. опст. донесе одлуку по овоме питању.

Одбијајући са своје стране надлежност за извињање по овој кривици, поглавар је навео: да је овде у питању кривично дело чиновника извршено у званичној дужности и да је самим Уставом прописано, да се појединци, који су оштећени и повређени у своме праву незаконитом радњом чиновника, могу обратити непосредно суду, те је стога и у овом случају надлежан за извињање суд, одн. иследни судија.

Иследни Судија одбијајући надлежност, са своје стране навео је: да је чл. 18. Устава дато право појединцима, да могу тужити суду државне и самоуправне органе за кривична дела, које би према њима учинили у своме службеном раду, али да то не значи, да се појединци морају обраћати суду и кад је у овом случају поглавар срески примио тужбу и по њој отпочео истрагу, то је он

надлежан да започето испеђење до краја и изврши.

Касациони Суд, упуштајући се у расматрање питање о појављеном сукобу а на основу § 41. кр. суд. пост. и § 8. Закона о своме Устројству као и по оцени наведених разлога, нашао је:

„Смисао и значај прописа чл. 18. Устава, по коме сваки грађанин има права да тужи суду државне и самоуправне чиновнике за кривична дела, извршена према њему у службеној дужности, је у овлашћењу појединца, да се у таквим случајевима обрате непосредно судској власти за заштиту. Та одредба дакле не обавезује појединца, да се у свима таквим случајевима, без изузетка, мора обратити суду, већ га само овлашћује да може, ако хоће, да поднесе тужбу непосредно суду, у место оној власти, која се по својој надлежности јавља као редовна истедна власт. Према томе, поглавар среза је неправилно засновао своје одбијање надлежности на поменутој уставној одредби, која најзад има и један шири значај, јер се њоме хоће нарочито да истакне слобода и независност појединаца у подношењу тужбе у таквим случајевима а која се одредба никако не не може схватити у томе смислу, да се њоме укида надлежност за извођење редовне иследне власти по прописима кривичног судског поступка. Па када је тужба поднета поглавару среза, који је започео и претходне иследне радње и који се према тач. 2. § 19. крив. суд.-пост. јавља као редовна истражна власт, то Касациони Суд налази, да је према наведеном у овом случају за испеђење ове кривице надлежан поглавар среза С."

Зато је писмом својим Бр. 8270 од 23. VIII 1927. г. сва акта овога предмета послао поглавару среском на даљи поступак по закону. Т. И.

За утврђивање индентитета извесног лица надлежан је редован грађански суд а не административна власт.

Заступник тужилачке стране навео је, да је решењем судије за неспорна дела по маси пок. Д. из Заблаћа упућен на парницу противу С. и О. из истог места, да тим путем докаже, да је малолетни М. у истини син пок. Д. па је молио суд да пресуди: да је малолетни М. син пок. Д., бив. из Заблаћа.

Шабачки првостепени суд нашао је, да у овом случају није спорно никакво приватно право, чије би се постојање имало доказивати, већ је спорна само личност појављеног лица, пошто према тужбеном тражењу треба да се утврди истоветност пронађеног лица са М., сином пок. Д. и да није према томе надлежан за пресуђење овога спора, па је својим решењем Бр. 42076 од 26. XII 1927. г. поменуту тужбу одбацио, као апсолутно ненадлежној власти поднету у смислу § 49. граћ. суд. пост.

По жалби тужилачке стране Касациони Суд примедбама свога II одељења од 20. априла 1928. г. Бр. 4114 поништио је поменуто решење са следећих разлога:

„Погрешио је првостепени суд, кад је својим напред поменутим решењем одбацио тужбу тужилачке стране у смислу § 49. граћ. суд. пост., као апсолутно ненадлежном суду поднету и такво своје налажење засновао на аргументу, да утврђивање индентитета једнога лица долази у категорију јавних права, за чију расправу није надлежан редован грађански суд у смислу § 1. граћ. суд. пост, већ административна власт. Овакво налажење суда погрешно је са ових разлога:

Из акта овога спора се види, да је предмет тужбе утврђивање индентитета личности, т. ј. тужбом се тражи да суд утврди према принетим доказима, да је пронађени малолетни дечак, који је био изгубљен у бежанији за време рата, заиста Милорад, син пок. Д., бив. из Заблаћа, који се сада појављује као његов законски наследник а од утврђивања његовог индитета зависи и расправа питања о наслеђу. Утврђивање идентитета једнога лица несумњиво долази у ред т. зв. статусних права, која су права регулисана грађанским закоником, који регулише приватно-правне односе између појединаца. Наш грађански законик говори о статусним правима у части првој, глави првој, која носи назив: *„о личним правима до сопственим својствима."* Ту су изнета основна права, која се односе на личност човечију, као и они односи, који са личношћу стоје у тесној вези или су од утицаја на њихов правни положај у опште. Па како се у одредбама по статусним личним правима по нашем грађанском законику регулише и питање о несталим или изгубљеним лицима, — § 51. у коме се изрично каже, да је за проглашавање несталих лица за умрле надлежан суд, то се онда има узети по § 10. граћ. зак., у смислу правне аналогије, да суд мора бити надлежан и за утврђивање индентитета, извесног лица а све ово у толико пре, што је у овоме конкретном случају питање о идентитету малолетног Милорада у тесној вези са питањем о наслеђу, дакле претпоставка за остварење једног чисто приватног права, па је зато баш у смислу наређења § 1. граћ. суд. пост., на основи свега горе изнетог, надлежан редован грађански суд

за расправу овога питања а тим пре, кад се она није могла неспорним путем утврдити код неспорног судије." Саопштио Т. И.

За ортаклук на почесне шпекулације, који има за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања, надлежан је првостепени суд за округ београдски а не београдски трговачки суд.

Поступајући по извршном решењу првостепеног суда за округ београдски бр. 25095 од 26 септембра 1924. год. М. П. је тужбом својом бр. 32276 од 6 децембра 1924 год. тужила првостепеном суду за округ београдски С. С. трговца из Гроцке, молећи суд да донесе пресуду о томе: да је постојао ортачки однос на почесне шпекулације између њеног оца пок М. Ј. трговца из Гроцке и туженог С. од 1. новембра 1895 год. до 1 септембра 1913 год. и да су за то време пок. М. Ј. и тужени С. куповали и рационално обрађивали разна имања, нека на своје име нека на заједничко име, тако да су од 21 јуна 1913. год. па до смрти М. Ј. прибављена имања остала у заједници, јер су заједничким новцем купљена.

Пошто је тужени С. оспорио постојање овог ортаклука, то је првостепени суд за округ београдски пресудом својом бр. 43739 од 10 новембра 1926 год. *одбио* тужиљу од свога тражења, као од тражења неуместног и недоказаног, неупуштајући се у питање надлежности, налазећи да је за расправу овог спора надлежан.

По незадовољству тужилачке стране под бр. 1412/27 Београдски Апелациони Суд примедбама својим од 17 октобра 1927 године бр. 6482 *поништио* је предњу пресуду првостепеног суда, а с разлога:

„Предмет тужбеног тражења јесте констатовање ортаклука на почесне шпекулације између пок. М. Ј. и туженог. По §§ 46. и 48 трг. зак. овај ортаклук долази у ред трговачких друштава. По § 16 зак. о устројству трговачког суда за спорове између ортака код трговачких друштава надлежан је трговачки суд. Сем тога, по § 47. трг. закона предмет таквог ортаклука могу бити само трговачки послови, те и по томе према тач. 2. § 16. зак. о устројству трговачког суда спорови овакве врсте долазили би у надлежност трговачког суда. На ту надлежност нема никаквог утицаја непротоколисање фирме, јер су ортаци на почесне шпекулације ове дужности ослобођени. — § 48. трг. зак. Како је овде у питању апсолутна ненадлежност, то је тај суд по званичној дужности дужан да ово питање узме у оцену и о њему одлуку донесе — последњи одељак II ал. § 49 грађ. суд. пост.

„Али, да би се ово питање као и сам спор могли правилно да расправе, потребно је да на основу § 97. грађ. суд. пост. суд позове тужилачку страну да своју тужбу допуни означавајући тачно предмет спора у чему се ортаклук састојао, садашњу ортачку имовину и како се има применити тач. 2 § 94. грађ. суд. пост. јер само на основу такве тужбе биће тачно одређен предмет спора — тач. 3 §. 305 грађ. суд пост. и моћи ће да се изрече пресуда којом би се парнична ствар свршила — тач. 4. § 305. гр. суд. пост.

„У случају, по расправи напред истакнутих питања да се суд упусти у расправу главне ствари, потребно је и т. д...."

Усвајајући горње примедбе Београдског Апелационог Суда као обавезне, првостепени суд је донео решење бр. 41517 од 28 новембра 1927 год. којим је тужиљу Љ. П. *одбио* од свога тражења као од тражења *апсолутно ненадлежном* суду упућеном, а из разлога:

„Поступајући каже суд, по предњим примедбама Београдског Апелационог Суда бр. 6482 као обавезним за овај суд — § 320. грађ. суд. пост. а прелазећи на оцену истакнутог претходног питања о надлежности овога суда за расправу овог спора у смислу 497 грађ. суд. пост. суд је нашао:

„Да је у конкретном случају предмет спора постојање ортаклука на почесне шпекулације између пок. М. Ј. бив. из Гроцке и туженог С. С. из Гроцке који је ортаклук према објашњењу пуномоћника тужилачке стране на белешци бр. 41517 имао за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања и да се из туженог навода под ж и прилога види да су пок. М. и тужени С. стајали до смрти пок. М. у односу заједничког трговања, па следствено, да су се бавили трговачким пословима. Како предмет ортаклука на почесне шпекулације чије се утврђивање постојања покренутим спором тражи може по § 47 трг. зак. у опште бити само трговачки посао, и како се, према наведеном, пок. М. у заједници са туженим С. бавио трговачким пословима, то се према тач. 2 § 16. зак. о устројству трговачког суда има узети, да је за расправу овог спора апсолутно надлежан београдски трговачки суд а не овај суд.

„С тога се тужилачка страна има *одбити* од свога тражења изложеног у реферату овог решења као од тражења апсолутно ненадлежном суду упућеном."

Али, по жалби тужилачке стране под Бр. 2392/28. Касациони Суд *поништио* је горње

решење првостепеног суда за округ београдски а са разлога:

„Погрешни су разлози ожалбеног решења на којима је тај суд засновао своје нахођење о стварној ненадлежности за расправу тужбеног тражења.

„Предвиђајући у § 46. трг. зак. да поред три врсте трговачких друштава (§ 22.), може бити и нарочити вид ортаклука на почесне шпекулације, трговачки законик је и даље у своме § 47. предвидео, да овај ортаклук треба да је закључен за један или више обртаја какве трговачке радње, што значи, да такав ортаклук за предмет свога пословања мора имати обављање једног и више трговачких послова, те због такве природе својих послова и сам ортаклук добија карактер трговачког друштва.

„Па како по тач. 1. § 17. зак. о устројству трговачких судова послови за овај предмет могу имати само покретне ствари, док је у овом случају према наводима и тужби и речи тужилачке стране на белешци бр. 41517 спорни уговор имао за свој предмет куповину непокретног имања, — онда ни ортаклук, тим уговором закључен, нема својства трговачких друштава, те због тога за расправу овога спора и није надлежан трговачки, већ редован првостепени суд."

Првостепени суд за округ београдски усвојио је ове примедбе Касационог Суда, па упуштајући се у расправу главне ствари донео своју пресуду бр. 22728 на дан 14. јуна 1928. год.

Из горњег случаја изводимо следеће закључке:

Противно уобичајеној пракси, да по питањима надлежности, као претходним, решавају само *два* суда — првостепени и Касациони — у овом случају имамо мишљење *три* суда. Интересантно је подвући, да је неслагање у схватањима о надлежности по овом спору између Апелационог и Касационог Суда веома велико и неоспорно је начелне природе. Апелациони Суд стоји на стриктно законском становишту. Касациони Суд пак тумачи закон много либералније. По нашем нахођењу, становиште Касационог Суда изгледа нам ближе законској и практичној истини, јер ништа ортаке не спречава да закључе уговор о ортаклуку на почесне шпекулације и по предметима нетрговачке природе, у ком случају овај ортаклук не би потпадао под надлежност трговачког суда, већ редовног, првостепеног суда. У противном, не би правно могао постојати и овакав ортаклук на почесне шпекулације, а такву забрану наш закон не познаје.

Видан О. Благојевић
адвокат.

О покушају и нехату (једна интересантна пресуда нижег суда, прокритикована од Касационог Суда)

Пресуда, коју овде објављујемо веома је интересантна како са материјалне тако и са формалне стране. Задржавамо се на цитирању саме пресуде и аката.

М. Б. оптужен је од полиц. власти за то: што је на дан 18. VII. 1927. год. нехотично ранио из пушке И. А. из С., чиме је учинио кривично дело из § 158. у в. § 41. и 44. к. з. Појединачни судија X. првостепеног суда ставља оптуженог М. под суд за дело из § 158. у в. § 41. к. з. — *„нехатног покушаја убиства"*. Доцније исти судија доноси и пресуду, Бр. 3737, од 13. III. 1928. год., по којој кривици, чије ћу разлоге у целости цитирати, а који гласе:

„Према изјави приватног тужиоца — повређеног, као и лекарском уверењу, стоји дело из § 158. у в. § 41. к. зак.

Да је нехотични извршилац овога дела оптужени М... стоји противу њега његово јасно признање које се слаже са свима наћеним околностима — § 225. к. с. п.

Али како приватни тужилац не тужи оптуженога за ово дело, наводећи да је пушка била везана за узицу — конопче, које се, идући, прекинуло те пушка пала и од потреса пукла и њега обранила, то суд налази да у таквој радњи оптуженог М... нема кривичне намере, па ни кривичне одговорности према оптуженом, те с обзиром на олакшице: добро владање, признање и малолетство, §§ 58. и 59. т. 4. и 7. к. з. — *то се на основу § 241. к. с. п. има да пусти испод суђења као невин..*[1]"

Овако исто и диспозитив ове пресуде гласи, да се оптужени „пусти испод суђења као невин".

По жалбама: браниоца оптуж. М., једног судског писара, и држав. тужиоца Касациони Суд је одлуком својом Бр. 4179. од 23. маја 1928. год. поништио је ову пресуду са ових разлога:

„1). Што је првостепени суд, *противно правној логици и логици у опште*,[2] нашао да у радњи оптуженог М.... може стајати дело *покушаја* нехатног убиства. Нехат и умишљај, који се претпоставља код покушаја, потпуно се искључују — односно умишљај искључује нехат.

У конкретној радњи оптуженог М... може стајати само дело нехатне повреде и то: свршено дело, из § 180. ал. 1. казн. зак., које се казни само на тужбу прив. тужиоца са плаћањем таксе у напред. Па како при-

[1] и [2] Курсив је наш.

ватни тужилац не тужи, то онда не може ни да се суди оптуженоме.

2). **Разлози** првостепеног суда су скроз погрешни и контрадикторни, јер прво суд налази да стоји дело из § 158. у в. § 41. к. з., па чак и кривична одговорност оптуженога па исто утврђује на основу § 225. Крив. Суд. Пос. а одмах, затим, због тога што приватни тужилац одустаје од тужбе, налази, да у радњи оптуженога нема ни кривичне одговорности, те пушта оптуженог испод суђења као невиног и у том се случају позива на олакшавне и казну умањујуће околности.

3). Испод суђења по § 250 а. Крив. Суд. пост. оптужени се пушта решењем кад нема кривичног дела, а као невин по § 241. Крив. Суд. Пос. пушта се пресудом кад има дела, а нема доказа, да га је оптужени извршио. То су два различита два правна појма, која су потпуно јасно детерминисана у горњим законским прописима, те суд није могао и један и други уједно употребити.“

Изгледало би, на први поглед, да су ове примедбе мало оштрије, него би то требало да буде, али, ипак, с обзиром на какву су пресуду упућене, и нису.

Саопштио Јов. Б. Мијушковић

Нов закон о адвокатима

за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

I ГЛАВА

Стицање адвокатуре

§ 1.

Адвокатура је занимање јавног поретка. Њој је циљ да адвокат својим стручним знањем помаже савесно и поштено појединцима правним саветима; да утиче на измирење странака које дођу у сукоб у правним односима или интересима; да у случају спора пред судовима заступа парничаре бранећи њихове оправдане интересе и права; и да, уопште, у примени закона пред судовима и другим државним властима и јавно-правним телима помаже да се донесе и правилна и правична одлука

Адвокатура се стиче уписом у именик авоката.

§ 2.

У именик адвоката може бити уписан само онај који докаже следеће услове:

а) да је држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца;

б) да је способан за вршење правних радња;

в) да је свршио правни факултет као редован слушалац и положио прописане испите у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца или на страни;

г) да је по свршеном правном факултету и положеним испитима провео у вежби потребно време, како је то овим законом прописано; и

д) да је положио адвокатски или судијски испит.

Женска лица могу стећи право на адвокатуру и ову обављати.

§ 3.

У адвокатски ред могу ступити без вежбе (праксе) прописане овим законом и без адвокатског испита судије среских, окружних и трговачких судова, државни тужиоци (државни одвјетници), секретари виших судова са положеним судијским испитом, који се у томе звању затеку на дан ступања на снагу овог закона, а имају пет година службе проведене у томе звању. Они који добију једно од напред именованих звања по ступању на снагу овога закона могу ступити у адвокатски ред без вежбе (праксе) и без адвокатског испита по истеку три године проведене у томе звању.

Државни правобраниоци, председници окружних и трговачких судова, председници и судије виших судова и ванредни и редовни професори права на универзитету могу ступити у адвокатски ред без вежбе (праксе) и без адвокатског испита.

Ово право не припада онима, који су дисциплинским путем из државне службе отпуштени или стављени у пензију.

§ 4.

Адвокатуру не може стећи онај:

а) ко услед осуде кривичног суда нема законске способности за вршење адвокатуре;

б) ко је услед дисциплинске пресуде избрисан из именика адвоката и адвокатских приправника, све док не протекне време за које је из именика избрисан;

в) ко с платом врши државну или другу коју јавну или приватну службу у својству чиновника, осим службе хонорарног професора универзитета или хонорарног наставника стручних школа;

г) ко има занимање које се не слаже с угледом, чашћу или независношћу адвоката;

д) ко се својим радом учинио недостојним поверења;

ђ) ко се налази под стечајем;

е) ко се одрекао адвокатуре и права на поновни упис — § 36. сл. г.; и

ж) ко због душевних и телесних мана није способан да сам врши адвокатске послове.

Док се молилац налази у истрази пред којим кривичним судом или пред којом дисциплинском влашћу због таквих дела, због којих се по наређењима чл. 1. слова а, б и е овога параграфа не може стећи адвокатура, може се решење по његовој молби за упис у именик адвоката одгодити док се поступак не доврши.

§ 5.

Вежба (§ 2. сл. г.) мора трајати четири године. Од те четири године мора приправник једну годину провести код редовног суда, две године код кога адвоката у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, а једну годину може провести и код државног тужиоштва или јавног бележника, или у административној служби. Приправника, који је већ уписан у именик, суд мора примити на бесплатну вежбу.

Вежбу проведену код адвоката потврђује одбор Адвокатске Коморе, вежбу код јавног бележника Бележничка Комора, а код осталих установа, старешина надлештва.

§ 6.

Молба за упис у именик адвоката има се, са потребним доказима свих законских услова, поднети одбору оне Адвокатске Коморе, у опсегу које молитељ жели да има своје седиште.

Одбор може захтевати од молилаца уписнину, коју одређује пословник Коморе.

Одбор ће испитати да ли је молилац испунио све услове, па ће, у колико нема разлога за одлагање по § 4. последњем ставу, решити најдаље у року од четири недеље од када је молба стигла одбору. Иначе се сматра да је молилац примљен.

Молилац коме одбор Адвокатске Коморе ускрати упис у именик адвоката има право жалбе у року од 15 дана Касационом Суду.

§ 7.

Ако Одбор држи да је молилац испунио све услове за упис, али да има околности, због којих ваља у смислу § 4., става првог слова д, испитати да ли је достојан поверења, послаће акта дисциплинском већу и о томе обавестити молиоца најдаље у року од четири недеље. Против овога закључка нема правног лека.

Дисциплинско веће држаће се код тога поступка наређења која вреде за поступак код дисциплинских кривица. Право жалбе припада само молиоцу и заступнику Коморе. Одбор ће допустити упис ако дисциплинско веће закључи да нема разлога одредити расправу о достојности поверења молиоца, или ако после усмене расправе буде утврђено да молилац није учинио дело због кога би био недостојан поверења. Одбор ће упис ускратити ако се дисциплинском пресудом утврди да је молилац учинио дело, због кога је недостојан поверења. Против овога закључка нема правног лека.

Даљи поступак пред дисциплинским већем отпада, ако молилац, после одлуке по ставу првом, повуче молбу за упис. У таквом случају не може молилац поднети одбору исте Коморе поновну молбу за упис, пре него што прође година дана од како је прву молбу повукао.

Ако би се пак после одобреног уписа сазнало за такве околности које би по § 4., ставу првом слово д, спречавале упис, има се предузети горе наведени поступак. Ако се дисциплинском пресудом утврди да је молилац учинио дело које га чини недостојним поверења, одбор ће упис опозвати. Против овог закључка нема правног лека.

§ 8.

Молилац мора пре уписа у именик адвоката платити прописану таксу и код одбора Коморе положити ову заклетву:

„Ја Н. Н. ступајући у ред адвоката заклињем се свемогућим Богом и дајем своју поштену реч, да ћу владајућем Краљу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца веран бити, да ћу се Устава и свију осталих закона савесно придржавати, да ћу, с једнаком ревношћу, савесно заступати правду и вршити своју дужност. Тако ми Бог помогао."

О упису у адвокатски именик одбор ће известити Министра Правде, Касациони Суд и надлежни Апелациони Суд, који ће обавестити остале судове у свом подручју. Упис ће се објавити у Службеним Новинама.

II ГЛАВА

Адвокатски приправници

§ 9.

Одбор Адвокатске Коморе водиће именик адвокатских приправника. У тај именик може се уписати само онај, који докаже да има услове из § 2, сл. а), б) и в) и који није искључен по § 4, ставу првом сл. а) до ж) закључно.

Ако има околности због којих треба у смислу § 4. става првог сл. д) испитати достојност повереља, примениће се § 7.

Молбу за упис у именик имају потписати и адвокат и приправник. Вежба се рачуна од дана кад је приправник отпочео свој рад. Адвокат је дужан да без одлагања пријави одбору дан почетка вежбе као и свако иступање приправника и свако прекидање које прелази један месец. Одбор ће моћи из оправданих разлога допустити да се у вежбу урачуна и прекид који траје дуже од месец дана. Време проведено на војној вежби има се рачунати у приправничку вежбу. Ако приправник после смрти адвоката настави свој рад у његовој канцеларији, урачунаће му се у вежбу време до стварног излаза. Остане ли приправник на вежби код адвоката који је преузео на себе канцеларију умрлог адвоката, онда ће тај адвокат без одлагања известити одбор Коморе о томе да је приправник у будуће код њега на вежби.

Одбор може захтевати од адвокатског приправника приликом првог и осталих уписа уписнину, коју ће одредити пословник коморе.

§ 10.

Против одлуке одбора којом му се одбија молба за упис у именик адвокатских приправника, изузевши случај недостојности повереља (§ 7. и § 9. став други), као и против одлуке којом му се ускраћује потврда адвокатске вежбе или којом му се наређује брисање из именика, приправник има право жалбе по § 6.

§ 11.

Адвокат је дужан приправника запослити у разним гранама адвокатског занимања. Одбор има да надзирава како адвокат спрема приправнике, а ако се вежба врши тек привидно поступиће се по закону како према приправнику, тако и према дотичном адвокату.

§ 12.

Молба за полагање адвокатског испита подноси се непосредно или преко Адвокатске Коморе оном Апелационом Суду, који је надлежан за подручје где је адвокатски приправник најдуже вршио вежбу код адвоката, заједно са доказима о условима из § 2. тач. а, б, в, и г. и § 5.

Адвокатском приправнику, који је провео три године у вежби и од тога две године код адвоката и једну годину код редовног суда, допустиће се полагање адвокатског испита.

§ 13.

Адвокатски испит полаже се у Апелационом Суду пред испитним одбором, који се састоји из председника и четири члана, од којих мора бити двојица адвоката.

На крају сваке године за наредну годину Министар Правде поставља председника испитног одбора, чланове и њихове заменике. Двојица чланова овога одбора постављају се из реда судија Апелационог Суда, а другу двојицу предлаже Министру Правде Адвокатска Комора из места надлежног Апелационог Суда. Комора ће предложити Министру Правде осам кандидата. Председник испитног одбора је председник надлежног Апелационог Суда или његов заменик.

§ 14.

Испит је писмен и усмен. Прво се полаже писмени испит, који није јаван, а затим усмени, који је јаван.

§ 15.

Испит се полаже у згради надлежног Апелационог Суда.

Кандидат на усменом испиту треба да покаже довољно теоријско и практично разумевање законских прописа материјалне и формалне природе из приватно-правне и кривично-правне области, као и познавање државног Устава и административног уређења државе.

Писмени испит састоји се из једног задатка из области материјалног или процесног приватног права и једног задатка из области материјалног или процесног кривичног права. Овај је испит тајан за време израде задатка.

§ 16.

Сматра се да је кандидат положио испит кад четири члана комисије гласају да је испит положио.

Саветовање и гласање одбора је тајно.

Одлуку саопштава председник јавно. Кандидату одбор издаје бесплатно уверење о положеном испиту. Овако положени адвокатски испит сматра се и као судијски испит.

§ 17.

Кандидат који није положио испит може га полагати после шест месеци. Ко и по други пут не положи испит може га полагати само још једанпут и то по истеку године дана од дана другога испита.

§ 18.

Приправник, кад му се одобри полагање испита, полаже за чланове испитног одбора и перовођу награду, коју ће одредити Министар Правде.

§ 19.

Ближа упутства о полагању испита прописаће Министар Правде.

III. ГЛАВА

Права и дужности адвоката

§ 20.

Адвокат је овлашћен давати савете у свим судским јавно-правним и приватно-правним пословима и заступати пред свима судовима, другим државним и самоуправним властима и јавно-правним телима.

Адвокату је забрањено имати филијалу своје канцеларије и радити у друштву са лицем које није адвокат.

§ 21.

Адвокат је дужан да целим својим држањем чува част и углед свога сталежа.

Адвокат је дужан заступање, кога се примио, вршити по закону и права своје странке бранити против свакога ревносно, верно и савесно. Њему је слободно да изнесе све што му се по закону чини корисним за странку и да се на сваки могући начин послужи свим средствима напада и одбране, која се не противе добивеном овлашћењу, закону и његовој савести.

Адвокат је дужан саставити записник о оним примљеним пословима, које предвиди Адвокатска Комора. Овај записник потписаће адвокат или његов заменик и странка.

Адвокат је дужан чувати тајну о стварима које су му поверене, али то не може бити на штету његовог права да ради свог личног оправдања (став трећи) назначи извор свога сазнања. У сваком је поступку ослобођен дужности да сведочи о ономе што му је као адвокату поверено, или да изда списе којима су му саопштене поверљиве ствари или који су сачињени као белешке о таквим поверљивим стварима.

На захтев странке адвокат је дужан дати странци признаницу на новац, хартије од вредности и исправе које је од ње примио.

§ 22.

Адвокат није дужан примити се заступања странке, и може је од тога одбити не наводећи разлога зашто то чини, али је дужан одбити заступање, па и сваки савет, ако је у истој ствари, или у ствари која је с њом у вези, противну странку заступао или је саветовао у противном интересу, или ако је у истој ствари раније већ радио као судија, државни тужилац, или јавни бележник. Исто тако не сме у једном и истом спору да служи обема странкама или да им даје савете.

Странци која може платити трошкове заступања, али којој су по писменој потврди два адвоката одбила заступање, адвоката ће именовати одбор Адвокатске Коморе. Овај адвокат биће дужан примити се заступања ако га у томе не спречава који од разлога поменутих у првом ставу.

Адвокат је дужан примити се заступања странке, којој се по закону има дати заступник сиромашних. Ограничење остављено у првом ставу овог наређења остаје и овде у важности.

§ 23.

Адвокат је дужан радити на повереном му послу док траје овлашћење и одговара странци, ако га не изврши. Адвокат је овлашћен отказати својој странци заступање, но мора је заступати још 30 дана после достављеног јој отказа, у колико треба да је заштити од штетних правних последица.

Странка може у свако доба опозвати пуномоћство дато адвокату.

Ако странка умре, адвокат је дужан и онда кад му пуномоћство гласи и на име, наследника известити о пуномоћству познате му наследнике, или ако су му наследници непознати — власт за расправу наслеђа, а до даље наредбе наследника односно власти учинити све што је потребно за очување права наследника. Адвокат је ипак властан отказати пуномоћство и наследницима.

Адвокат не може без важних разлога отказати заступање које му је поверено од одобора Адвокатске Коморе у смислу § 22. става другог и трећег.

Адвокат је дужан потписати сваки акт дат суду или другој којој власти, као и сваки примерак тога акта. Забрањено је адвокату да ставља свој потпис на акта, која нису из адвокатске канцеларије.

§ 24.

Ако престане заступање адвокат је дужан странци на њезин захтев издати све њезине списе и исправе, но ако му трошкови заступања нису измирени, властан је, о трошку странке, сачинити и по потреби код надлежне власти оверити и задржати преписе ових списа који су му потребни за доказивање трошкова.

Адвокат није дужан да изда странци основе списа (концепте), писма која му је странка писала, доказе о издацима што их је за странку чинио у пословима у којима ју је заступао, а она му их још није надокнадила. Ако странка захтева, адвокат јој мора о њеном трошку издати преписе таквих списа и исправа. Ова дужност као и дужност чувања списа и исправа престаје после

пет година, рачунајући од дана кад је заступање у томе послу престало.

Ако адвокат после престанка заступања позове странку да узме своје списе и исправе, а странка их не узме, дужност чувања списа и исправа престаје после шест месеци од дана саопштења позива. У таквом случају адвокат је овлашћен да списе и исправе положи надлежном суду на одговорност и трошак странке.

Адвокат није дужан вратити странци пуномоћство, но странка је власна захтевати да опозивање забележи на самом пуномоћству.

§ 25.

Адвокат је овлашћен да одреди другога адвоката себи за заменика, кад је лично спречен. Ако је спречен за дуже од три месеца или мора дуже од три месеца да осуствује, дужан ће бити да заменика пријави одбору Адвокатске Коморе. Адвокату није потребно одобрење осуства.

Адвокат је одговоран за награду и трошкове адвоката заменика, а ако се од њега не би могли ови трошкови наплатити, одговорна је сама странка, изузев случаја, ако је она награду и трошкове већ платила своме адвокату.

§ 26.

У расправама пред судовима, другим државним и самоуправним властима и јавноправним телима адвоката може заменити адвокатски приправник који је код њега у вежби, а који се има легитимисати уверењем одбора Адвокатске Коморе, у колико други законски прописи друкчије не наређују.

Приправник може заступати код Апелационог и Управног Суда тек кад положи адвокатски испит. Код Касационог Суда и Државног Савета може заступати само адвокат.

Адвоката при извршењима може заступати и други чиновник његове канцеларије по његовом овлашћењу.

У свима случајевима замене адвокат носи одговорност за рад заменика.

§ 27.

Адвокат је овлашћен да уговори награду за свој труд, но не сме поверену му ствар ни целу, ни један део њен прекинути. За ваљаност погодбе потребна је писмена исправа у којој има бити назначен износ награде, износ примљеног предујма, и нарочито мора бити речено, да се погодба односи само на награду, а не и на трошкове.

Ако адвокат својом кривицом не доврши предузети посао, погодба о награди сматраће се да не вреди. Странци је слободно да редовним правним путем тражи сразмерно смањење уговорене награде:

а) кад се сама ствар или заступање сврши услед непредвиђеног случаја;

б) кад странка одузме овлашћење услед погрешке адвоката, за коју је дисциплински суд изрекао казну;

в) кад странка опозове пуномоћство у смислу § 23. овога закона.

Осим случаја из § 22. последњег става, адвокат није дужан бесплатно заступати.

Заступника сиромашних допушта суд или она власт пред коју ствар спада, а именује га одбор Адвокатске Коморе.

Ако странка дође до могућности да плати заступање, заступник сиромашних има право захтевати од ње награду.

Адвокат кога суд именује заступником странке има право тражити од странке наплату трошкова.

§ 28.

Министар Правде, по саслушању адвокатских комора и апелационих судова, одредиће правилником висину награде за оне послове адвоката у судском поступку, који по својој једноставности и природи допуштају просечну цену. Ово одређивање може бити различито за разна места и мења се променом прилика.

Правилником одређене награде примењиваће се на случај кад награда није унапред уговорена.

§ 29.

Где нема погодбе или где висина награде није предвиђена правилником, за висину награде која припада адвокату за његов посао, труд и губитак времена, вреде одредбе општег грађанског законика.

Адвокат је овлашћен да тужи странку ради наплате своје награде и трошкова без претходног судског одмеравања. И адвокат и странке могу све док таква тужба није поднесена тражити одмерење адвокатске награде и трошкова, који су настали из заступања пред судом, код онога суда код кога је ствар расправљена у првом степену.

Ако странка тражи одмерење, адвокату ће се наложити да у одређеном року поднесе рачун о својој награди и трошковима, јер ће се иначе награда и трошкови одмерити на основу података које странка изнесе, а адвокат губи право на накнаду трошкова посебне парнице односно оних послова који се услед његовог нехата при одмеравању нису имали у виду.

За овај поступак вреде начела поступка за неспорне ствари. Одлуком има се и расправити питање да ли су послови које је адвокат из-

вршио били потребни за правилно заступање и у колико су они иначе оправдани с погледом на саму ствар и постојеће прилике. Против такве одлуке имају странке право жалбе надлежноме суду другога степена. Даљи правни лек није допуштен.

Награда а трошкови (издатци) које је адвокат тражио за то што је било нужно његово учествовање код поступка ради одмерења, имају се такође одмерити. У погледу дужности странке да накнади ове трошкове, имају се применити начела о парничним трошковима из законика о поступку судском у грађанским парницама.

За рад у кривичним пословима вреде одредбе законика о кривичном судском поступку.

Ако је поведен поступак за одмерење, тужба не се моћи подићи тек онда, кад се потпуно довршии поступак за одмерење.

Адвокат и странка могу се обратити одбору Адвокатске Коморе, да спор о тражбини адвоката мирним путем реши. Поравнања склопљена пред одбором Адвокатске Коморе о тражбинама адвоката против његове странке из одношаја заступања извршна су у смислу грађанског парничног поступка. Ако се странка са адвокатом пред одбором Адвокатске Коморе не поравна, одбор не може решити спор о награди ни као изабрани суд.

§ 30.

Адвокат је овлашћен да задржи папире од вредности, које је поводом заступања примио за своју странку, као и готовину коју је његова странка положила или која је за њу примљена и то до износа који је потребан за покриће његових награда и трошкова, но при том је дужан да се са својом странком обрачуна без одлагања.

Ово задржавање није допуштено ако је у противности са овлашћењем што га је странка дала пре предаје или приликом предаје, или с обавезом примљеном од адвоката да ће с папирима од вредности или с новцима поступати на одређени начин.

Адвокат је овлашћен, а на захтев странке дужан, без одлагања, положити код суда готовину и папире од вредности над којима хоће да врши право задржавања и то до висине свога потраживања, док остатак мора одмах странци вратити. У таквом случају дужан је адвокат да у року од 14 дана тражи и одмеравање својих награда и трошкове у смислу § 29. или да у том року тражи наплату тужбом. Ако је то учинио, признаје му се законско заложно право на папирима од вредности и новцу, које је он код суда положио и то од дана кад су папири и новац код суда положени.

Под папирима од вредности разумеју се овде и уложне књижице и признанице о оставама код новчаних завода.

§ 31.

Парничне трошкове који се досуђују странци од противне странке, адвокат који је странку заступао може задржати до висине своје награде и трошкова, у колико већ нису подмирени од странке.

§ 32.

У својој властитој правној ствари адвокат има право тражити од противне странке, да му накнади награду и трошкове, који би припадали опуномоћеном адвокату.

За тужбе адвоката из одношаја заступања надлежан је суд пред којим је ова ствар расправљена у првом степену, а иначе надлежан је суд онога места у коме је седиште адвоката.

§ 33.

Ко врши адвокатуру не може уједно:

а) вршити с платом државну или другу коју јавну или приватну службу у својству чиновника, осим службе хонорарног професора универзитета или хонорарног наставника стручних школа;

б) бавити се послом који се не слаже с положајем, угледом, чашћу и независношћу адвоката.

У таквим случајевима одбор Адвокатске Коморе позваће дотичног адвоката, да у одређеном року престане обављати посао који се не слаже с адвокатуром, па ако се адвокат томе позиву не одазове, донеће одлуку да се он избрише из именика адвоката.

Адвоката, који буде дуже од године дана, без оправдања, одсутан из свога седишта, може одбор избрисати из именика адвоката. Противу одлуке одбора према горњим одредбама о брисању адвоката из именика адвоката, може се поднети правни лек наведен у § 6. ставу четвртом.

Ове одредбе важе и за адвокатске приправнике.

§ 34.

Адвокату је допуштено да себи изабере и промени седиште своје канцеларије, но ово пресељење има на три месеца унапред пријавити одбору Адвокатске Коморе којој припада, а ако прелази у другу Комору, онда и одбору ове Коморе.

Одбор прве Коморе обзнаниће пријаву огласом у Службеним Новинама.

Ако адвокат, који намерава да се пресели, именује у досадашњем месту своје канце-

лације преузимача (заменика), може му одбор Адвокатске Коморе скратити тромесечни рок. Опозове ли адвокат пријаву преселења или промени место куда је хтео да се пресели, о томе ће се пријава учинити и обзнанити на исти начин, али се у овом последњем случају тромесечни рок има рачунати од дана прве пријаве.

Одбор у чијем је подручју дотадашње седиште адвокатске канцеларије, може дозволити и продужење рока за преселење.

И преселење у опсегу истога окружног суда треба обзнанити. Одбор Коморе може у том случају скратити тромесечни рок и онда, ако адвокат не именује преузимача (заменика).

Ако би постојали разлози са којих се упис може ускратити или одгодити, Комора новог седишта адвокатовог поступиће по пријави преселења онако, као што се у том случају поступа с првом молбом за упис у именик адвоката.

Одбор новог седишта адвокатовог има о упису обавестити Министра Правде, Касациони Суд и надлежни Апелациони Суд и одбор пређашњег седишта, а овај ће на то одредити брисање из именика адвоката.

Адвокатска Комора, на чије се подручје адвокат намерава преселити, може захтевати прописану пристојбу, која се одређује пословником Коморе.

§ 35.

Одредбе ове главе о правима и дужностима адвоката код заступања и саветовања странака, као и узгредних послова, примениће се и на адвокатске приправнике.

IV ГЛАВА

Престанак адвокатуре

§ 36.

Право на вршење адвокатуре престаје:

а) губитком држављанства или способности за вршење правних радња, затим, отварањем стечаја над имовином адвоката, као и у случају одлуке суда да се стечај не отвори за то што имовина адвокатова није довољна да се покрију трошкови стечајног поступка:

б) брисањем из именика адвоката по § 33.;

в) казненом осудом која има за последицу губитак адвокатуре; и

г) одрицањем.

Док против адвоката тече дисциплински поступак, или док му је адвокатура обустављена, може се адвокат одрећи адвокатуре само с пристанком одбора. У том случају може се одрицање прихватити само онда, ако се адвокат уједно изрично одрекне права да тражи поновни упис. Код дисциплинске расправе може адвокат и пред дисциплинским већем изјавити да се одриче адвокатуре и дасциплинско веће може одрицање прихватити.

У колико право за вршење адвокатуре престаје услед дисциплинске пресуде одређују прописи о дисциплинском поступку.

По молби за поновни упис решава се по прописима првог одељка овог закона.

V ГЛАВА

Адвокатске Коморе

§ 37.

У Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца образоваће се онолико адвокатских комора, колико има Апелационих Судова.

Министар Правде може променити подручје и образовати нове коморе.

Адвокатска Комора састоји се из целокупног броја адвоката уписаних у именик Адвокатске Коморе на територији надлежног Апелационог Суда.

§ 37.

Адвокатска Комора има да чува углед, част и право адвокатског сталежа и да пази на то да адвокати врше своју дужност.

Своје послове Комора обавља непосредно у скупштинама, а посредно у своме одбору.

Скупштина Адвокатске Коморе је уредно сазвани и конституисани скуп чланова Коморе.

Скупштина се састаје једанпут у години и то у месецу октобру. Она се може сазвати и у ванредни сазив кад то затражи једна трећина чланова Коморе и то мора бити у року од месец дана по писменом захтеву.

Скупштина решава већином гласова присутних чланова.

Одбор Коморе је састављен из броја чланова које одреди скупштина Адвокатске Коморе, али овај број не може бити мањи од 12 (дванаест). Овај избор важи за три године.

Председник скупштине је уједно и председник одбора Коморе. Остале часнике одбора бира сам одбор из изабраних чланова одбора. Упражњена места чланова одбора у току овог трогодишњег времена бира сам одбор или наредна редовна скупштина.

Одбор сваке Адвокатске Коморе израђује сам пословник за свој рад, рад Адвокатске Коморе и скупштине и рад дисциплинског већа. Ови пословници имају се поднети Министру Правде на одобрење.

§ 39.

Председник, заменик председника и чланови одбора бирају се гласачким листићима

између чланова Коморе. Изабраним се сматра онај који је добио више од половине датих гласова. При томе се броје и празни листићи.

Не постигне ли се већина првим гласањем, обавиће се ужи избор између оних који су код првог гласања добили највише гласова.

У ужи избор имају се узети увек два пута онолико лица колико их ваља бирати. Ако је за више особа дат једнаки број листића, одлучује коцка (жреб), који ће од њих доћи у ужи избор. Ништаван је сваки глас који је код овога бирања пао на лице које није било узето у ужи избор. Ако код ужега избора буде број гласова једнак одлучиће коцка.

§ 40.

Сваки је члан Адвокатске Коморе дужан да се прими избора у одбору Адвокатске Коморе, но по одслуженом времену за једну периоду може одбити поновни избор за идућу периоду.

Да ли се може избор одбити из других разлога, о томе одлучује коначно скупштина.

Али ако неко неће да се прими или да настави службу и онда кад се покаже да за то нема довољних разлога, биће кажњен новчано од 50—300 динара, изгубиће активно и пасивно право избора у Адвокатској Комори (§ 43. став први, слово в) за време које се има одмах одредити. Против ове одлуке нема правног лека.

Новчана казна припада благајни Коморе. У погледу наплате и употребе ове казне вреде прописи о дисциплинским казнама.

§ 41.

Председник, заменик председника и чланови одбора бирају се на три године, али ће и по истеку тога времена, или ако се одрекну службе, наставити свој рад до новога избора. Кад прође време њихове службе могу опет бити изабрани. Ако који члан иступи пре него што му је истекло време службе, за преостало време извршиће се накнадни избор, ако је то потребно.

Председник и заменик председника чланови су одбора. Одбор доноси своје одлуке већином гласова. За ваљаност одлуке треба да је присутно најмање половина чланова. Резултат избора јавиће се Министарству Правде, Касационом Суду и Апелационом Суду.

§ 42.

Председник заступа комору према другима и председава у скупштини и у одбору, а кад је спречен, замењује га његов заменик.

Осим вршења послова који му припадају већ у својству председника, у његов круг рада спада:

а) да покуша изравнати несугласице које су из пословног односаја настале између чланова Коморе и адвоката и адвокатских приправника. Ради тога он може позвати и саслушати странке и оне чланове коморе, који би могли успешно посредовати;

б) да у случају потребе опомене чланове коморе и адвокатске приправнике на њихово понашање;

в) да пази на то да Комора не прекорачи у закону јој прописани круг рада.

§ 43.

У надлежност скупштине Адвокатске Коморе спадају ови послови:

а) она израђује пословник себи, одбору и дисциплинском већу;

б) одређује број одборника;

в) бира по пословнику председништво и одбор Коморе, дисциплинско веће, заступника Коморе, адвокатске судије (X Глава) и онг адвокате, који ће бити чланови Испитног Одбора (13); доноси одлуке у случајевима § 40. став други и § 62. став други и изриче казне по § 40. став трећи и § 62. став трећи;

г) решава о прорачуну доходака и издатака Коморе и Одбора, одређује улоге чланова, испитује и одобрава Коморине и Одборове рачуне;

д) одлучује о наплати уписнине, која се има употребити на добротворне установе Коморе;

ђ) правила према којима се казне по §§ 54. става други слово б) и 55. став први слово б. имају употребити на добротворне установе адвокатског сталежа;

е) одређује да се један део прихода коморе употреби на добротворне циљеве адвокатског сталежа и решава о установама које томе имају да служе;

ж) доноси одлуке о издржавању изнемоглих адвоката и адвокатских приправника, њихових удовица и сирочади, и одређује приносе чланова који ће се на то употребити; и

з) подноси предлоге и изјављује о законским предлозима своје мишљење, извештава о стању правосуђа и управе и износи своје примедбе и жеље у погледу њих.

§ 44.

У надлежност одбора спада на посе:

а) да води именик адвоката и решава о упису у тај именик (§ 6. и 7.);

б) да води именик адвокатских приправника, потврђује им адвокатску вежбу и издаје уверење;

в) да извршује одлуке скупштинске;

г) да врши економске послове Коморе, наплаћује годишње приносе, уписнине и прописане пристојбе извршним путем.

Одлуке одбора о приносима и пристојбама које се имају платити Комори, сматрају се за исправе које су извршне у смислу закона о извршењу.

д) да општи с властима и с лицима која нису у вези с Коморама;

ђ) да даје мишљења о величини награде адвоката, особито на молбу судова, и да настоји да се спорови о таквим захтевима мирним путем расправљају, (§ 29. став седми);

е) да именује привремене заменике ако је који адвокат болестан или отсутан, а није себи одредио заменика и да именује преузимача адвокатске канцеларије у случају када адвокат буде избрисан из именика или када му се обустави адвокатура. Предлози адвоката и његове родбине у погледу лица заменика односно преузимача канцеларије, уважиће се по могућству ако није случај брисања адвоката из именика дисциплинским путем или случај обуставе адвокатуре. Заменик и преузимач канцеларије имају иста заступничка права као и сам адвокат;

ж) да допушта, именује и уклања заступнике (§ 22. став други и § 27. став четврти);

з) да сазива скупштину адвокатске коморе по пословнику. Одбор је дужан сазвати скупштину ако то тражи једна трећина чланова Коморе;

и) да се жали управном суду и Државном Савету против одлука управних власти којима се сужава адвокатима признати круг рада;

ј) да подноси представке, мишљења и предлоге, који се тичу адвокатуре, управе и правосуђа;

к) да надзирава адвокате и адвокатске приправнике и да изриче према њима казне до 1.000 динара, ако се не би одазвали његовим наредбама. За исплату и употребу казне вреде прописи о дисциплинским казнама;

л) да именује изасланике у Савет Комора;

љ) да пази да нико не врши бесправно адвокатске послове и да таква лица оптужује; и

н) да бира из своје средине три члана и толико заменика, који ће имати да суде кривице из § 54. овог закона.

§ 45.

Председник, заменик председника и чланови одбора врше своју службу бесплатно, али издаци које учине у интересу или по решењу коморе, имају им се подмирити из коморине благајне.

§ 46.

Жалбама против одлуке одбора има места у колико их допушта овај закон. Рок је за жалбу 15 дана и не може се продужити. Дан доставе одлуке не рачуна се у рок. Ако последњи дан рока пада у празнични дан, рок истиче идућег радног дана. Дан у који је жалба предата пошти узима се као дан предаје одбору. Тај се дан утврђује рецеписом или поштанским жигом на омоту.

§ 47.

Адвокатске Коморе имају почетком сваке године поднети Министру Правде извештај о главним стварима свога рада, а могу у том извештају изнети и своја опажања на пољу адвокатуре, правосуђа и управе као и учинити сходне предлоге.

§ 48.

Ради заједничке заштите права и интереса адвокатског сталежа, Адвокатске Коморе могу образовати Савез Комора. У тај Савез улазе представници свију Комора и изасланици Комора који се бирају на три године.

Савез Комора израђује сам себи пословник.

Комора која има до 100 чланова бира три изасланика; ако има више од 100 а мање од 200 чланова, бира пет изасланика; а ако има више од 200 чланова седам изасланика.

VI ГЛАВА

Право надзора и дисциплинско право

§ 49.

Адвокатски сталеж је независан.

Надзор над адвокатима уписаним у именик адвоката врши у првом реду одбор Адвокатске Коморе. Вршећи овај надзор одбор може адвоката упућивати и опомињати.

Врховно право надзора припада Министру Правде. Он може распустити одбор Адвокатске Коморе, ако Комора или одбор не би испуњавали своје законске дужности, па ни после поновне опомене и претње распустом. Једновремено са распустом наредиће се избор новога одбора у року од петнаест дана и именоваће се владин повереник, који ће обављати послове све дотле, док их не преузме нови одбор. Владин повереник има иста права као и одбор. Против те одлуке Министра Правде одбор има право жалбе Државном Савету. Ова жалба има суспензивно дејство, ако је поднета у року од 5 дана од дана писменог саопштења о распусту.

§ 50.

Надлежно дисциплинско веће казниће за дисциплинске кривице адвоката који повреди дужности свога звања или који понашањем, било у своме звању, било иначе, нарушава част и углед адвокатског сталежа.

Одбор Адвокатске Коморе извиђа и казни мање грешке или немарност у вршењу дужности као и ситније повреде угледа адвокатског сталежа (§ 44. сл. к. и § 54.)

§ 51.

Нарочито се има сматрати као дисциплинска кривица адвоката :

а) ако преко плаћеног посредника или другим којим недопуштеним начином тражи себи клијенте ;

б) ако потпише поднесак који је састављен од писарача (надписара) или ако на ма који други начин потпомаже пискарање ; и

в) ако на јавној продаји, на којој заступа кога повериоца (веровника), купи за рачун свој или својих сродника ствар која се продаје.

§ 52.

Одредбама овога закона не нарушава се право судова да изричу казне за повреду реда по законима о поступку у грађанским (спорним и неспорним) и казненим стварима. Против адвоката или адвокатских приправника, као заступника странака, није допуштено изрећи, као такве, казну затвора, или новчану казну за повреду реда претворити у казну затвора. Ако се новчана казна не може да плати, то ће се пријавити дисциплинском већу.

Због непристојних и увредљивих израза којима би се адвокат усмено или у писменом акту послужио код суда, у случају на који се не односи пропис претходног става, суд може изрећи против адвоката односно адвокатског приправника казну до 500 динара.

Против овакве одлуке може се у року од 15 дана поднети жалба непосредно вишем суду, који решава коначно. Ова жалба не обуставља извршење одлуке.

§ 53.

Прописи овога закона о надзору и дисциплинском поступку за адвокате имају се примењивати и на адвокатске приправнике уписане у именик адвокатске коморе.

§ 54.

Одбор Коморе од три члана (§ 44. сл. н.) може у случају незнатније повреде дужности (§ 50. став други) казнити и адвоката:

а) опоменом — или

б) новчаном казном до 200 динара.

Против одлуке овог одбора нема места правном леку.

Одбор може изрећи казну тек пошто адвоката саслуша.

§ 55.

Дисциплинске су казне :

а) писмени укор;

б) новчана казна до 5.000 динара против адвоката, а до 1.000 динара против адвокатских приправника у корист благајне оне Коморе код које је кажњеник уписан.

При изрицању новчане казне може се уједно одлучити да ће се она, на случај немогућности њене наплате, заменити којом од казна доле означених под в), али за време најдуже до шест месеци ;

в) обустава вршења адвокатуре, која не сме премашити годину дана. Адвокатски приправници могу бити кажњени продужењем времена вежбе или губитком права заступања, али и једно и друго највише за годину дана ; и

г) брисање из именика адвоката.

§ 56.

Брисање адвоката из именика има се изрећи нарочито :

а) ако је у случају законске препреке за упис лукавством постигао упис у именик адвоката ;

б) ако је, и поред тога што му је надлежно дисциплинско веће обуставило вршење адвокатуре, за време обуставе, обављао адвокатске послове за свој рачун или обуставу изигравао на било који други начин.

Адвокат који у томе помаже чини дисциплински преступ.

§ 57.

Адвокат који је по § 55. слово г избрисан из именика адвоката, не може бити поново уписан пре него што прођу три године од дана брисања ; а адвокат који је избрисан услед казнене осуде не може бити опет уписан све док не престану последице осуде.

§ 58.

Дисциплинске кривице застаревају за тргодине. Ако је учињена штета застарелост почиње тећи чим је оштећена странка за штету сазнала, а најкасније по истеку три године. Застарелост се прекида подношењем дисциплинске пријаве дисциплинском већу или надзорној власти као и свим оним чињеницама, којима се по општем казненом законику застарелост прекида. Застарелост се прекида докле се по закону ислеђење не може повести или наставити, док је окривљени у бегству, или док је из именика ибрисан.

Застарелост је искључена ако се због тежине дисциплинске кривице или на основу § 56. став први слово а) може изрећи казна брисања из именика адвоката.

§ 59.

Накнада штете не може се тражити у дисциплинском поступку.

VII ГЛАВА

Дисциплинско Веће.

§ 60.

У седишту сваке Адвокатске Коморе образоваће се за њено подручје посебно дисциплинско веће. Ово се веће састоји из председника и његових заменика и највише до 18 чланова.

Ако у којој Адвокатској Комори није уписано више од 25 адвоката, Министар Правде ће решити да она са суседном Комором или са више њих образује заједничко дисциплинско веће.

§ 61.

Председника, заменике председника, чланове дисциплинског већа, заступника коморе и његове заменике бира скупштина на три године и то на исти начин на који се бира и одбор Адвокатске Коморе.

Председник и чланови одбора Адвокатске Коморе могу се изабрати у дисциплинско веће.

Листа изабраних лица доставиће се Министарству Правде, Касационом и надлежном Апелационом Суду.

Пословник ће одредити број чланова дисциплинског већа, као и то колико ће чланова тога већа, после прве и друге године, отпасти коцком и њихова места попунити новим избором. Председник не може отпасти коцком.

— Наставиће се —

Мисли и афоризми

О правди и трпељивости

Успех не постижу увек праведни, али он и не правда кривце.
Ж. Симон.

Главна врлина судије више је у спасавању грађана но у њиховом упропашћивању. Ако је судији и дозвољено да се мало удаљи од правога пута, то је пре да се надахне благошћу.
Мишел де Лопиталь.

Никакав успех не може накнадити зло, које народ себи наноси када се одрекне да примењује правду највишег закона.
Шанинг.

Једино што сам у целом свом јавном и приватном животу чинио, то је да никоме и никада нисам попуштао у примени правде.
Сократ.

Све моралне врлине, од којих правда заузима прво место, више се састоје у делу, него у душевном стању и вољи. Онај који чини праведна дела (што често бива и случајно) мање је праведан од оног који има вољу да буде праведан.
Председник Фавр.

Правда, поштовање личности у свему што је таквом чини, прва је дужност човека према ближњем.
В. Кузен.

Прва дужност социјалног морала, прва заповест правде је: „не уби никад". Нема већег злочина у друштвеном животу од убиства или хотимичног човекоубиства.
Х. Марион.

Нетрпељивост је себичност у мишљењу.
А. Пује.

Јеретик није онај што гори на ломачи, већ онај који ову пали.
Шекспир.

Прикупио **Љ. В. С.**

Белешке

Закон о адвокатима

Адвокатски ред наше Краљевине на путу је да доживи остварење своје највеће жеље, може се рећи без претеривања, свога идеала: усвајање једног савременог закона о адвокатима. Народна Скупштина на својој седници од 17. октобра о. г. примила је, на име, поднети јој предлог Закона о Адвокатима, тако да је то најактуелније питање за јавне правозаступнике наше земље у последњој фази свога решења: подношења закона Круни на санкцију.

Најзад после свих тешкоћа кроз које је пролазило ово питање последњих деценија, Управа Удружења Јавних Правозаступника може са радошћу и задовољством обавестити адвокате да је врло близу време када ће правозаступнички ред заузети своје достојно место у држави. Узвишени правобранилачки позив заједничке, са судијским, углед и достојанство нашем правосуђу.

У нади да ће поводом коначне санкције закона бити у стању да посвети идући број „Бранич"-а само томе питању, Уредништво поздравља све своје читаоце, адвокате.

Више судије

Наименовани су:

за судију Касационог Суда — одељења В. у Новом Саду, Рафо Марић, председник одељења треће групе прве категорије Апелационог Суда у Новом Саду;

за председника Лесковачког Првостепеног Суда, Бранко Јеремовић, председник Велешког Првостепеног Суда;

за судију Апелационог Суда у Новом Саду Д-р Јаков Долинор, старешина среског суда у Јаша Томићу;

за судију Апелационог Суда у Новом Саду, Карло Кленовшек, старешина среског суда у Вел. Бечкереку, и

за начелника Министарства Правде Д-р Данило Данић, секретар Касационог Суда у Београду.

Јавни правозаступници

Постављења:

Г. Министар Правде поставио је:

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Љубомира Крунића, начелника Министарства Унутрашњих Дела у пензији;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Челомира Јоцића, секретара Првостепеног Лозничког Суда у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Радомира Урошевића, судију среског суда у Бачкој Тополи у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Александра Хаџи-Пешића, судију у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Лесковачком Суду, Владимира Антоновића, начелника Министарства Правде у пензији;

за јавног правозаступника при Првостепеном Крагујевачком Суду Александра М. Томића, писара Пећског Првостепеног Суда у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Лозничком Суду Бранислава Д. Марковића; секретара судског у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Скопљанском Суду Антонија Грубишића адвокатског приправника из Скопља;

за јавног правозаступника при Првостепеном Параћачком Суду Михаила В. Ивановића, судског писара у оставци.

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Бранислава Брадваревића, судију у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Милорада В. Тасића, секретара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Пећском Суду Голуба Н. Микића, адвокатског приправника из Пећа;

за јавног правозаступника при Приштинском Првостепеном Суду Д-р Матију Гласновића из Јањева на Косову;

за јавног правозаступника при Првостепеном Неготинском Суду Миодрага Р. Крсмановића, писара Неготинског Првостепеног Суда у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Приштинском Суду Богдана М. Поповића, адвокатског приправника из Приштине;

за јавног правозаступника при Првостепеном Аранђеловачком Суду Властимира Маршићанина, јавног правозаступника при Првостепеном Суду за округ београдски;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Љубомира Ј. Лукића, адвокатског приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Трпка М. Ниниковића, писара Првостепеног Суда за град Београд у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Антонија Бачића, адв. приправника из Ниша;

за јавног правозаступника при Првостепеном Ћупријском Суду Божидара Милојевића, чиновника Главне Контроле у оставци.

за јавног правозаступника при Окружном Суду у Колашину Драгишу Мијатовића, судског писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Мирка Рад. Нешића, суд. писара у оставци;

за јавног правозаступника при Окружном Суду у Подгорици Радована Бошковића, јавног правозаступничка из Никшића;

за јавног правозаступника при Првостепеном Прилепском Суду Методија Начевића, судског писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за Град Београд Д-р Александра Матића, адв. приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Крушевачком Суду Михаила Тодоровића, адв. приправника из Крушевца;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Владимира Мишића, судског поручника у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Кумановском Суду Душана Т. Карајића, суд. писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Богољуба Јовановића, судију у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Аранђеловачком Суду Радивоја М. Поповића, чиновника Врањске Жупаније у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Д-р Драгиша Јоксимовића, из Београда.

Престанак правозаступничког права.

Г. Живојину Топаловићу, адвокату, престало је право правозаступништва услед постављења за судског инспектора.

Кретање судија

Постављени су:

за судију Прокупачког Првостепеног Суда Радосав Бојовић, судија Кавалирског Суда;

за судију Гиљанског Првостепеног Суда Владимир Бранковић, секретар истог Суда;

за судију Велико-Градиштког Првостепеног Суда, Миодраг Васић, судија Пљеваљског Првостепеног Суда;

за судију Пљеваљског Првостепеног Суда, Божидар Веселиновић, писар Ново-Пазарског Првостепеног Суда; и

за судију Велешког Првостепеног Суда Михаило Полић, секретар Охридског Првостепеног Суда.

Уважене су оставке:

Александру Хаџи Пешићу, судији Прокупачког Првостепеног Суда, и Радомиру Урошевићу, судији Среског Суда у Бачкој Тополи.

Пензионисани су:

Божидар Јовановић, судија Ћупријског Првостепеног Суда.

Од Уредништва

Због нагомиланог материјала и објављивања дефинитивног текст закона о адвокатима, Уредништво је било принуђено да за кратко време одложи штампање овога двоброја „Бранич"-а и изостави један део сложеног материјала, између осталог и наставак чланка Ренс — Париз.

Исправке

Омашком словослагача иромакле су се у овом броју и неке крупније грешке.

Тако на стр. 1., у примедби везаној за наслов г. Живановићевог чланка, место: **„ово најновије г. Живановићево дело"** *погрешно је штампано: „ову најновију расправу г. Живановићеног дела"*

Примедба на страни 157, не односи се на наслов чланка г. Еротина, већ на наслов чланка „Нов Закон о адвокатима", на стр. 169, овога двоброја.

Моле се читаоци да исправе ове грешке, као и извесне друге, које су лако уочљиве,

ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ", МАКЕНЗИЈЕВА 3, ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Баиковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два сеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (брошурано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симоњић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С (латиницом)	„	30·—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 „ПОЛЕТ" ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Божовић Тодор и Ђоновић Јован, Црна Гора и напредни покрет, Београд 1911 г.
Весић М. Р. Др., Природни подмет међународног права (начело народности) Београд 1892. год.
Де Куланж Фистел, Држава старога века, Београд 1895. год.
Ђорђевић Ж. Ђорђе, О форми писменог тестамента, када завешталац не може писати, Београд 1880. год.
Јовановић Слободан, Енглески парламентаризам, Београд 1902. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908. год.
Карић В., Србија и Балкански савез, Београд 1893. год.
Кумануди Др. Коста, Један министар финансија из XVIII века Тирго, Београд 1904 г.
Мајков А., Историја Српског Народа, I издање, Београд 1858. год.
„ „ Историја Српског Народа, превео Ђура Даничић, II издање, Београд 1876.
Миличковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883, год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Митровић Др. Чеда, Први Српски закон о црквеним властима, Београд, 1909. год.
Новаковић Ст. Милета., Србија и дунавска обалска комисија (1856—1858), Београд 1913. год.
Новаковић Стојан, Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострву, Београд 1906. год.
Павловић Гојко, Бугарска и источна Румелија, Београд 1907. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Павловић Стеван, Срби у Угарској, њихова повесница, Н. Сад 1883. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Радосављевић-Бдин Ст. Ј., Историја Бугаризма на Балканском полуострву, Београд 1890. год.
Ранке Л., Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Руварац Иларион, Монтенегрина прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Стојадиновић М. Милан, Српско законодавство о издржавању свештенства, Београд 1909. год.
Стојановић Љуба, Државна управа у демократији, Београд 1911. год.
Суботић Др. Д., VII. међународни конгрес за криминалну антропологију, Београд 1912. год.
Тодоровић А. М. Др., Међународно-правни положај Дунава, Београд 1910. год.
Чокорило А. Ђ., Значај културне борбе у Француској, Београд 1905. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Поштарина плаћена у готову

Број 10. и 11. Београд, октобар и новембар 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Љубице 15, мецанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

Застарелост рачуна пред Главном Контролом од *Д-р Драгослава Б. Јовановића*, професора Универзитета 181

Положај управних судија с погледом на закон о судијама редовних судова од *Д-р Данила Ј. Данића*, начелника Министарства Правде . . 183

О трговачкој фирми од *Д-р Јакова К. Челебоновића*, адвоката 185

Општа седница Државног Савета од *Д-р Видана О. Благојевића*, адвоката 188

Трговачки агенти (поводом једне одлуке Касационог Суда) од *Л. Таубера* 190

Нешто о крвној освети (доказана крвна освета је основ из тач. 4. § 121. крив. суд. пост.) од *Јов. Б Мијушковића* 191

Лашо од **Анри Робера**, превео *Д. Д. Бранковић*, судија 194

Славни бранилац од *Д-р Јакобзона*, превео Мил. Антоновић, адвокат 197

Закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. — Дисциплински поступак. Правни лекови против пресуда и других одлука дисциплинског већа. Адвокатско дисциплинско веће код Касационог Суда. Извршење пресуда и других одлука у дисциплинском поступку. Поновљење дисциплинског поступка. Адвокатски пензиони фонд. Таксе. Пискарачи, надрипискари. Прелазна наређења 199

Закон о државном тужиоштву 207

Судска и административна пракса:

До кога се рока може истицати право „одустанице" код продаје непокретних имања. Одлука Касационог Суда (Општа Седница) — **Т. И.** . 210

Рок за подношај регресне тужбе противу дужника, који падне под стечај, с обзиром на § 141. трг. зак. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). — **Т. И.** 212

О делима увреде и клевете с обзиром на § 39. војног каз. зак. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). — **Т. И.** 214

О вештачењу пре спора и о исказима вештака у вези § 260. и 246. гр. суд. пост. (Одлука Опште Седнице Касационог Суда). — **Т. И.** . . 215

О примени § 301. грађ. зак. код скидања интабулација, када постоји надинтабулација на заложеном имању. — **Judex.** 216

О суђењу кривица бив. аустро-угарских официра, извршених за време окупације, а над лицима која су постала наши поданици. — **Т. И.** . . 216

Како да се врши саслушање сродника код питања отуђења масених непокретних имања. — **Д. Д. Бранковић** 217

О упућивању на парницу слабије парничне стране у спорним питањима око тражења да се из списка пописа испишу пописана непокретна имања. — **Д. Д. Бранковић.** 217

О олакшицама и отежицама с погледом на примену § 60. каз. зак. — **Јов. Т. Мијушковић** 218

Белешке

Обнародовање закона о адвокатима 220

Годишња скупштина Адвокатског Удружења . 220

Менични закон, чековни закон и закон о државном тужиоштву 220

Касациони суд у Загребу 220

Правилник за извршење закона о адвокатима . 220

Јавни правозаступници 220

Више судије 220

Постављења судија 220

Исправка 220

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

Изашла је из штампе књига

СУДСКА ПРАКСА

за 1927. годину

у којој је објављено преко 600 одлука Касационог Суда

ЦЕНА ЈЕ КЊИЗИ 130·— ДИНАРА

Ова књига као и раније
могу се добити у књижарници

А. Д. „ПОЛЕТ", Београд, Скопљанска 5

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, октомбар—новембар 1928. Број 10—11

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ"

Zastarelost računa pred Glavnom Kontrolom[1]

— Dr. **Dragoslav B. Jovanović**, profesor Univerziteta —

Kad organi Glavne Kontrole prime na pregled račune od odgovornih računopolagača, njihova je dužnost da te račune pregledaju, i ako se uvere u njihovu ispravnost, da računopolagačima izdadu razrešnicu, i da u opšte likvidiraju pitanje podnetih računa. Važni interesi i države i savesnih računopolagača nalažu da se likvidiranje podnetih računa ne proteže neograničeno vreme, već da se završi u jednom izvesnom roku. Da se ne bi dešavalo da na računopolagačima leži odgovornost neodređeno vreme, zbog toga što nadležni organi iz budi kojih razloga ne uzimaju u pregled podnete račune, zakonodavac je u čl. 54. Z. G. K. predvideo rok od četiri godine u kome zastarevaju računi koji podležu pregledu Glavne, oblasne i mesne kontrole. Valja primetiti da izraz »računi zastarevaju«, koji je upotrebljen u pomenutome članu, nije dobar, jer računi ne zastarevaju, već zastareva pravo na izvršenje pregleda računa i pravo uzimanja računopolagača na odgovor.[2])

Rok za zastarelost počinje teći »od dana kada su računi primljeni kod kontrolne vlasti na pregled« (čl. 54. Z. G. K.). Ovo važi i onda kada se u računima nalazi eventualno skrivena i kakva šteta pričinjena računopolagačevim radom, sem slučaja zloupotrebe. Kao što se vidi, ovde je zakonodavac odstupio od načela koje inače važi u našem pravu i po kome rok zastarelosti počinje teći od momenta kada je oštećeni saznao za štetu. Tako § 93. Gradj. Zak. koji važi za Srbiju, propisuje da će pravo na traženje naknade za štetu zastareti »za tri godine dana od dana, kad je oštećenom šteta poznata postala«. Slični propisi postoje i u ostalim našim pokrajinama. Kod pitanja pregleda računa zakonodavac je svakako pretpostavio da je šteta mogla biti kontrolnim vlastima i poznata od momenta kad su račune primile na pregled, ili bar uskoro po tome momentu, i da onaj koji je štetu pričinio nije više u mogućnosti da je skriva. Ipak zakonodavac ostavlja za zastarelost računa, pa dakle i eventualnog prava na naknadu štete, godinu dana duži rok nego Gradjanski Zakonik. Otuda na pr. ako bi računi bili uzeti u pregled i šteta otkrivena odmah odn. pre isteka prve godine po podnošenju računa Glavnoj Kontroli, ipak pravo na traženje naknade štete ne bi zastarelo za tri godine od dana kada je šteta otkrivena, već bi se tužba mogla podneti i posle toga vremena, sve dok ne bi proteklo četiri godine od dana kada su računi primljeni kod kontrolne vlasti na pregled.

Po čl. 54. Z. G. K. »zastarelost računa prekida se podnošenjem tužbe«. To je jedini način prekida toka zastarelosti, predvidjen zakonom o Glavnoj Kontroli, i nikakva druga radnja organa po pregledu računa ne utiče na tok zastarelosti. Ovo znači da jedan račun može zastareti i u toku rada na njegovom pregledanju; na pr. ako bi se pristupilo pregledu računa tek u toku četvrte godine, računajući od dana njegovog podnošenja, pa bi se i ta godina navršila a pregled računa ne bi bio završen, moralo bi se s daljim pregledom prestati. Isto tako ako bi prilikom takvog pregleda računa bila otkrivena šteta, ali tužba ne bi bila podneta do isteka četvrte godine od podnošenja računa, — taj račun bi zastareo, a s njime i pravo na podizanje tužbe za naknadu štete. Kao god što smo malo pre videli da ne važi trogodišnji rok za zaztarelost po Gradj. Zak., koji bi se računao od momenta kada je šteta otkrivena, isto tako taj rok ne važi ni ovde, i ne računa se od dana kada je šteta otkrivena. Inače bi izašlo da je račun zastareo po isteku četiri godine od dana kada je primljen na pregled, ali da nije zastarelo pravo na podizanje tužbe sve do isteka trogodišnjeg roka računajući od kada je šteta postala poznata. Ovo bi medjutim bilo protivno izrečnom propisu čl. 54. Z. G. K., prema kome se »računi po kojima je nastupila zastarelost, — t.j. protekle su one četiri godine, — ne mogu uzimati u pregled, niti računopolagači na odgovor«. Ovaj četvorogodišnji rok za zastarelost računa ustanovljen je radi zaštite savesnih računopolagača, kojima je sve teže podnositi dokaze, objašnjenja i dokumenta po računima, što više vremena proteče od kako su ih podneli organima Gl. Kontrole na pregled. Ovim rokom se i ti organi prinudjavaju da račune što sko-

[1]) Skraćenje: Z. G. K. = Zakon o Glavnoj Kontroli.

[2]) A. Popović, Odluke Glavne Kontrole Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, str. 70.

rije uzimaju u pregled, ako se hoće da od toga ima i koristi, koja se sastoji u tome da se država obešteti od eventualnih šteta pričinjenih računopolagačevim radom.

Od pravila da se zastareli računi ne mogu uzimati u pregled postoji jedan izuzetak, a to je slučaj kada se otkrije zloupotreba koju je izvršio računopolagač ili računoispitač, i koja je kažnjiva po Krivičnom Zakoniku. U ovome slučaju mogu se pregledati računi i dotična lica uzimati na odgovor sve dok ne nastupi zastarelost koju predvidja Krivični Zakonik za delo učinjeno zloupotrebom, bez obzira na to da li je protekao četvorogodišnji rok za zastarelost iz čl. 54. Z. G. K. Može se zapitati kako će se otkriti zloupotreba po isteku četvorogodišnjeg roka, kad zakon zabranjuje posle toga roka pregled računa. Svakako se zloupotreba može otkriti na razne načine, na pr. pregledom drugih još nezastarelih računa, koji su u kakvoj vezi sa već zastarelim računima, ili dostavom, ili priznanjem računopolagača i t. d. Dešava se da se pregledom utvrdi da je računopolagač izvršio zloupotrebu, pa se posumnja da je na isti način vršio zloupotrebu i ranijih godina, i t. d.

Stari zakon o Gl. Kontroli[3]) nije propisivao nikakav rok za pregled državnih računa. U predlogu toga zakona bilo je predvidjeno da se oni računi koje Gl. Kontrola ne bi pregledala za tri godine, imaju smatrati kao pregledani i razrešeni. Ali ovo je u Skupštini izostavljeno, jer se uzelo da bi ova zastarelost bila protivna Ustavu (čl. 182. od 1888 odn. čl. 181. od 1903).[4]) Odista, moglo bi se i sada tvrditi da je svako izuzimanje racuna od pregleda Gl. Kontrole protivno Ustavu, po kome Gl. Kontrola ima dužnost da te račune pregleda. A pošto prilikom donošenja sadašnjeg zakona nisu u Skupštini činjene nikakve rezerve u ovom pogledu i ovaj propis je ušao u zakon, biće od interesa kako će se on primenjivati. U starom zakonu bio je sličan propis u čl. 52. koji se odnosio na nedržavne račune. Po tome propisu ako Gl. Kontrola bez uzroka računopolagača, ne bi mogla nedržavne račune za tri godine pregledati od dana, kad je iste primila, onda se takav račun smatra za pregledan i razrešen. Prema jednoj odluci Kasacionog Suda smisao čl. 52. Zak. o Uredjenju Gl. Kontrole »nije taj, da pregled nedržavnih računa mora da bude svršen definitivno u roku rečenom u toj odredbi zakonskoj, već se ova odredba ima da razume tako, da će se računi smatrati za pregledane i razrešene onda, ako Glavna Kontrola primiv račune, nije u zakonskom roku, postupajući onako, kako joj rečeni zakon, a naročito čl. 38.—43. nalažu, dostavila odgovornom računopolagaču primedbe računoispitača ili činila druge kakve korake protiv računopolagača, pošto je inače ovome rad Glavne Kontrole nepoznat i on ne može biti uzrok što računi u zakonom odredjenom roku nisu pregledani. Ovakvo shvatanje čl. 52. ima za posledicu to, da se zastarelost o kojoj je u tome članu reč prekida uvek onda, kada bi Glavna Kontrola, vršeći pregled računa, bila spoljne aktivna prema računopolagaču«.[5]) Po našem mišljenju ova odluka je pogrešna kod jasnog zakonskog propisa da se trogodišnji rok računa od dana prijema računa u Gl. Kontroli, a ne od kakve njene »spoljne aktivnosti prema računopolagaču«, i mi nalazimo da se i pod sadašnjim zakonom ne bi takva odluka mogla doneti, u toliko pre što u zakonu stoji da se zastarelost prekida tužbom, dakle nikakvim drugim aktom kontrolnih organa. Medjutim i mi smatramo da propis čl. 54. sadašnjeg zakona o Gl. Kontroli nije celishodan, i da bi ga trebalo izmeniti u tom smislu da tok zastarelosti prekida svaki rad na pregledu računa, a ne samo podnošenje tužbe. Ovo u toliko pre što je postupak kod pregleda računa često vrlo dug i komplikovana je procedura pre podizanja tužbe, ako se primete kakve nepravilnosti.

Pošto je zastarelost od presudnog uticaja na pregledanje računa, to se računoispitač odn. računopregledač, kad primi račun na pregled, uverava pre svega da li je račun zastareo. Ako je račun zastareo, pregled računa se svodi samo na to da se utvrdi da li nema zloupotrebe.[6]) Iz ovoga bi izišlo da se u izvesnoj meri ipak vrši i pregled zastarelih računa, što ne izgleda dovoljno opravdano kad zakon propisuje da se takvi računi ne uzimaju u pregled »osim slučaja da se otkrila zloupotreba« (čl. 54. Z G K), dakle ne i radi toga da bi se ona tek eventualno otkrila.

Donošenje rešenja po pitanju da li je račun koji je podnet na pregled zastareo ili nije, spada u nadležnost rasprave redovne računske sednice (čl. 42. tač. 5. ZGK). U referatu koji joj se podnosi o izvršenom pregledu računa mora biti tačno utvrdjeno da je račun zastareo; tako mora biti utvrdjeno (1) vreme kad je račun podnet na pregled i kad je počela

[3]) Stari zakon na koji se ovde misli jeste Zakon o uredjenju Glavne Kontrole od 1 maja 1892, čija je važnost članom 131 Vidovdanskog Ustava proširena na celu državu. On je važio do donošenja sadašnjeg zakona od 30 maja 1922 god.

[4]) Dr K. Kumanudi, Administrativno Pravo, prim. na str. 158; — Stenografske Beleške N. Skupštine za 1891, str. 559.

[5]) Gojko Niketić, Građjanski Zakonik Kraljevine Srbije, protumačen odlukama odeljenja, opšte sednice Kasacionog Suda. Treće dopunjeno izdanje. Beograd 1922. O. o. 11. maja 1904, Br 4869; uz čl. 939 Građj. Zak.

[6]) A. Popović, *op. cit.*, str. 70.

teći a kad je navršena zastarelost; (2) nepostojanje tužbe kojom bi se tok zastarelosti prekinuo i (3) da nije otkrivena zloupotreba učinjena od strane računopolagača. Ako sednica nadje da su navedene činjenice dovoljno utvrdjene, ona će razrešiti račun zbog zastarelosti. U ovakvim slučajevima uobičajeno je da se računopolagaču ne izdaje razrešnica.[7]) Ova praksa čini nam se neopravdana, te bi je trebalo napustiti, jer nije računopolagačeva krivica što računi nisu na vreme pregledani. Ako se takvi računi već razrešavaju, trebalo bi i računopolagaču izdati razrešnicu. Glavna Kontrola samo, izuzetno ne izdaje razrešnicu npr. za razrešene materijalne račune. Izgleda nam da bi u slučaju zastarelosti računa najpravilnije bilo da računska sednica reši da je račun zastareo i da se zbog toga ne uzima u pregled, odn. da se prekida dalji rad po njemu. Pošto se u ovom slučaju sam račun ne bi razrešavao, ne bi se ni računopolagaču imala izdavati razrešnica, već bi mu se (kao i ostalim zainteresovanima) samo gornje rešenje dostavilo, kako bi se njime eventualno mogao koristiti, na pr. da traži skidanje zabrane koja mu je bila stavljena radi obezbedjenja.[8])

[7]) A. Popović, *op. cit.* str. 70.

[8]) Prema obaveštenju koja je bio dobar da nam da g-n Dobrilo Petrović v. d. načelnika računskog odeljenja Glavne Kontrole, ovakva praksa će verovatno i biti ustanovljena kod rešavanja po zastarelim računima.

Položaj upravnih sudija s pogledom na zakon o sudijama redovnih sudova.

— Д-р **Данило Ј. Данић**, начелник Министарства Правде. —

Novim zakonom o sudijama redovnih sudova, unificiran je za celu Kraljevinu zakon o sudijama, kojim je regulisan sudijski status, a koji zakon dobiva obavezu snagu na dan 1. aprila 1929. god.

Donošenje ovog zakona o sudijama izazvala je dvojaka potreba. Prvo, potreba da se izjednači zakon o sudijskom statusu za celu zemlju, pošto je po dosadanjem pokrajinskom zakonodavstvu, sudijski položaj bio veoma nejednako i raznolico regulisan, što je bilo od dosta neposrednog uticaja na pravosuđe kod nas. Drugo, potreba da se sudijski red u celoj Kraljevini ekonomski i materijalno uzdigne, t. j. da mu se pripadležnosti povećaju, ne samo s obzirom na tešku i odgovornu funkciju koju sudije vrše, što bi donekle to bio jedan pravičan ekvivalenat za taj rad, već s obzirom i na dostojanstvo i ugled sudija, koji oni mora i treba da imaju u društvu. Da bi mogli svoje dostojanstvo i svoj ugled da što više uzdignu i sačuvaju, jedan od načina jeste i taj, pružiti mogućnost sudijama da kolikotolико budu materijalno obezbeđeni, naročito u današnjem vremenu koje je ekonomski i socijalno teško. To su u najkraćim potezima bili glavni razlozi, koji su rukovodili zakonodavca da donese jedan ovakav zakon. Imala se u viđu u glavnom sama sudska funkcija kao takva, koja je jedna od najvažnijih državnih funkcija, i koja sačinjava temelj u državnoj organizaciji. U ostalom, kolikо je ona važna vidi se i po tome, što je i ustavnim odredbama čl. 109., 111. i 112. Ustava, organima sudske vlasti zagarantovana nezavisnost i nepokretnost. Osim toga, kolikо se pridaje važnost sudovima s pogledom na veru u njihov nepristrasan rad, vidi se i po tome, što je zakonom o izboru narodnih poslanika kao i samim Ustavom, dato pravo sudovima da potvrđuju kandidatske liste za izbore narodnih poslanika, a ne upravnoj vlasti, koja bi po samoj prirodi stvari trebala da vrši ove poslove. Tako i ostale mnoge druge stvari, koje po svojoj prirodi ne spadaju y rad sudskih organa, ali su specijalnim zakonima iz gorših razloga dodeljeni sudovima y nadležnost. Pa kad je zakonodavac sa ovih razloga, koje smo gore iznели, našao za potrebno da regulište status sudija redovnih sudova i da te odredbe unifikira za celu Kraljevinu, onda je jasno da je isto to potrebno bilo učiniti i sa sudijama upravnih sudova, koji tako isto vrše jednu veoma važnu državnu funkciju koja je poznata pod imenom upravnog pravosuđa, i koja je sprovedena y svima modernim državama zapadne Evrope. Da je i ta funkcija jedna od najvažnijih, jer je i ona y osnovi svojoj sudska funkcija dokaz je to, što je ustavotvorac i nju izrekom pomenuo y čl. 102. Ustava, propisujući i za upravne sudije privilegije koje uživaju sudije redovnih sudova, a što je propisano y čl. 103. Ustava kao i zakonom o Državnom Savetu i Upravnim Sudovima y čl. 12, 13 i 14. Po ovom poslednjem zakonu upravni sudovi dolaze pod resor Ministarstva Pravde,

и врховни надзор над радом тих судова врши Министар Правде као и над радом редовних судова. Дакле и управним судијама призната је Уставом и законима судијска независност и то из оних истих разлога са којих је она призната судијама редовних судова. Па кад су, као што се види, по Уставу и по досадањим законима који важе, редовне и управне судије потпуно изједначене како у погледу свих права и привилегија, тако и у погледу плата и принадлежности, као и помоћно особље управних судова са помоћним особљем редовних судова, онда је самим тим потребно да се и статус судија управних судова бар у погледу њихових материјалних принадлежности (пошто привилегије и остала права већ уживају), изједначи са статусом судија редовних судова.

Управно судство јесте творевина новијег доба, управо најновијег, кад се полицијска држава почела претварати у правну, оно је дошло као једна важна установа модерне демократске државе, а у циљу да се појединац заштити од самовоље државне администрације сједне стране и незаконитости њених аката с друге. Ту функцију врше управни судови, и као сви судови имају својом одлуком да расправе појављени спор између државне управне власти и појединца, и то онако као што редовни судови расправљају те спорове између појединаца. А да се и управним судовима осим тога придаје велика важност као и редовним судовима види се по томе, што је по закону о обласној и срескоj самоуправи, додељено управним судовима да руководе целокупном предизборном радњом, са оном истом надлежношћу коју има државни одбор за изборе народних посланика, као и све после-изборне радње и из тога се види, да је њима, управним судовима, као независним судским органима, поклоњено више вере за правилан и непристрасан рад по овој материји, него ли органима управне власти, чија би то иначе била права дужност.

Сви ови разлози мислимо довољни су да укажу на то, да између редовних и управних судова нема у овом погледу никакве разлике и да би стога и њихови респективни органи требали да буду у сваком погледу изједначени, јер где су исте дужности иста су и права.

Но како управне судије имају већ свој статус, који је изражен делом у Уставу а делом у закону о Државном Савету и Управним Судовима, и како се сва разлика сада између редовних и управних судија састоји само у принадлежностима, која разлика стварно не би требала да постоји с погледом на истоветност функције коју врше, то је потребно, да се у циљу регулисања овог питања донесе једна законска одредба, било у овогодишњи финансиски закон, за 1929/30, било као једна новела у постојећем закону у Држав. Савету и управним судовима, којом би се ово изједначење извршило.

Наш би конкретан предлог изгледао овако: председници и судије управних судова као и секретари ових судова изједначавају се са председницима и судијама Апелационих Судова односно секретарима тих судова, како у погледу плата и свих осталих принадлежности, тако и у погледу унапређења и права на пензију, а по одредбама главе IX и главе XII закона о судијама редовних судова, у колико се те одредбе односе на плате, принадлежности и разврставање судија, судијских помоћника и секретара виших судова по томе закону. Приправници и писари управних судова изједначавају се у свему са приправницима и писарима редовних судова.

Што се тиче чланова Државног Савета, као судија врховног управног суда, њих би требало уравнати по платама и принадлежностима са судијама Касационог Суда по закону о судијама редовних судова, тако да председник Државног Савета буде раван по плати и свима осталим принадлежностима председнику Касационог Суда, а председници оделења да имају ранг, плате и остале принадлежности подпредседника Касационог Суда.

Мотиви који су били од пресудног утицаја за доношење закона о судијама редовних судова, које смо ми горе изнели и који су, разуме се по себи, потпуно оправдани, не изостају ни у погледу питања о регулисању положаја управних судија. Чак шта више по нашем мишљењу, ово питање је од такве важности, да је имало доћи бар у исти ред са питањем о положају судија редовних судија. У споровима код управних судова, често пута ангажовани су врло крупни интереси грађана, ако не и најкрупнији, а то је заштита њихових права која они имају према држави, (државној управној власти), права која су им Уставом и законима огарантована као слободним грађанима. У модерној држави заштита оваквих права поверена је судовима, као у осталом и свих права, јер права без судске заштите не би на крају крајева значила ништа. Та заштита њихових јавних права, поверена је по нашем законодавству управним судовима. У њиховим су рукама, у крајњој анализи, слобода и грађанска права појединаца, један заиста тако значајан интерес који се не сме изгубити из вида. Људи чијој је савести, способности и знању овакав интерес поверен, морају бити достојно награђени.

О трговачкој фирми

— Д-р **Јаков К. Челебоновић**, адвокат —

— Свршетак —

6. Обвеза протоколисања фирме

Сваки трговац, индустријалац и занатлија треба да протоколише своју фирму; али карактер трговачке радње постоји и без протоколације, ако је она по својој природи трговачка. Али по закону о радњама трговци, индустријалци и занатлије дужни су протоколисати фирму под којом хоће да воде радње. По закону о радњама сопственик трговачке, индустриске и занатлиске радње кажњава се због бесправног отварања радње.

Ортачке фирме, као јавног ортаклука и командитног ортаклука, постоје одмах по закључењу уговора; али према трећима све ортачке фирме имају важност од момента судске потврде или увођења у трговачки регистар.

Акционарска друштва и друштва са ограниченом одговорношћу почињу важити тек од момента судске потврде фирме или увођења у трговачки регистар.

Ако трговац има филијал, мора исти протоколисати. При протоколисању филијала молилац мора доказати да је протоколисао главну радњу.

Све трговачке фирме престају важити од момента судске потврде објаве о престанку, а према трећима од дана објаве.

Ситни трговци и ситне занатлије као пиљари, торбари, крпари, нестални ситни трговци, кочијаши не морају протоколисати фирму, већ се само пријавити месној полицијској власти. Ови могу радити без протоколисања фирме, не морају водити књиге и трговачки суд није за њих надлежан. Који су ови ситни трговци и ситне занатлије, који не морају протоколисати фирму, код нас није ни једним законом одређено. С тога је потребно, да Министарство Трговине ово питање реши и једним расписом објави.

Ако се пак један ситни занатлија или трговац пријави за протоколисање фирме надлежна Комора дужна је издати му одобрење и суд је дужан њему потврдити фирму. Тада овакав ситни трговац има се сматрати за трговца и има испунити остале услове једног редовног трговца.

Земљоделац и велики поседник, који продају своје производе, не морају протоколисати фирму.

7. Поступак код протоколисања

Трговачка фирма протоколише се код месног Првостепеног Трговачког Суда, где овог нема код месног Првостепеног Окружног Суда, а где ни овог нема код Првостепеног Суда под чију надлежност потпада седиште радње.

Код личних фирми сопственици су дужни да се пријаве дотичној трговачкој, индустриској или занатској Комори за одобрење вођења радње и протоколисања фирме и да поднесу уверење о способности располагања имовином, о способности вођења дотичне радње и да не одговарају за прљава дела. По добивеном одобрењу надлежне Коморе имају се пријавити надлежном суду за протоколисање фирме. Али се сопственици радње могу пријавити суду за протоколисање фирме и без одобрења дотичне Коморе, ако поднесу све напред изложене доказе према члану 5. закона о радњама.

Комора је дужна да испита да ли је молилац пунољетан, да није под стециштем, да не одговара за прљава дела, да ужива грађанска права, ако је страни поданик да ли на основу међудржавног уговора дотичне државе може водити радњу код нас. да ли тражи правилно вођење радње на своје име и најпосле да ли не постоји већ у дотичној општини иста фирма. После овог испитивања Комора има да благовремено изда молиоцу одобрење за вођење дотичне радње, ако молилац испуни горње услове.

По добивеном одобрењу дотичне Коморе подноси се пријава надлежном суду за протоколисање фирме. Првостепени суд по овој пријави има дужност оцене, да ли су испуњени сви услови потребни по закону, па по том да донесе одлуку о потврди фирме. За Првостепени Суд не може бити довољно одобрење Коморе за потврду фирме, јер одобрење Коморе има само важност уверења једне надлежне власти да дотични сопственик радње има потребну способност за упражњавање радње; а једино је суд надлежан да цени, да ли су испуњени прописи дотичних закона за протоколисање фирме као и да ли се може одобрити под пријављеним именом. Тако исто може суд да потврди фирму и без одобрења дотичне Коморе, ако молилац испуни све услове потребне за протоколисање фирме,

Првостепени суд има нарочито дужност да цени како код пријаве нове фирме, тако и код промене фирме, да ли је фирма истинита, да ли су испуњени услови трговачког законика и закона о радњама и да ли фирма садржи битне услове за личну фирму. У том циљу суд има да цени и саму садржину

одобрења дотичне Коморе. На пример код фирме „Гинтов Леон“, коју је пријавио Добрица Веселиновић-Петровић за потврду на основу једног одобрења Занатске Коморе, суд је требао да цени, да ли је Комора смела одобрити протоколисање фирме на туђе име. тако исто код фирме „Повлашћена Индустрија Мермера „Венчац““, суд је требао да цени, да ли је Комора могла издати физичким лицима одобрење за пријаву ортачке фирме без њиховог имена.

Суд мора без обзира на уверење Коморе пазити, да се при протоколисању фирме јавног ортаклука изнесе начин представљања и задуживања фирме; а при протоколисању фирме командитног ортаклука да се објави командитни улог.

Код стварне фирме, као код акционарског друштва и друштва са ограниченом одговорношћу, молилац мора код нас добити одобрење Министарства Трговине и Индустрије, пошто код нас за акционарска друштва важи концесиони систем, а за друштва са ограниченом одговорношћу нема законских прописа. На основу претходног одобрења Министарства Трговине и одлуке предходног збора акционара друштво подноси надлежном суду молбу за протоколисање фирме и суд има овде да цени, да ли су испуњени остали услови из закона о акционарским друштвима и закона о радњама, па по том да донесе одлуку о потврди фирме. Код стварних фирми фирма постоји тек од момента судске потврде или од момента увођења у регистар фирама.

При протоколисању фирме акционарског друштва треба да изјаву о протоколисању овере сви чланови управног одбора; али је суд дужан да потврди фирму и у случају, ако фирму пријави и потребну изјаву изда већина чланова управног одбора у смислу одлуке претходног збора акционара.

При протоколисању фирме главне радње имају се депоновати потписи свију за задуживање овлашћених лица; а при протоколисању филијала потребно је депоновати потписе само оних лица, која ће представљати и задуживати филијал.

Касациони Суд у својој Општој Седници донео је ову начелну одлуку о поступању приликом протоколисања фирме:

„Касациони Суд на основу тач. 1. § 16. Закона о свом устројству о истакнутом питању донео је ову начелну одлуку:

1. Да је Суд по чл. 5. закона о радњама слободан у оцени поднетих доказа, на основу којих се тражи протоколисање фирме, па и поднетог одобрења, које издаје Трговачка Комора, као и у случају, кад Комора није у року издала то одобрење, а о томе није Суд известила.

2. Да је Суд по истом законском наређењу слободан у оцени и Коморином акта, којим она одбија молиоца да му изда уверење из чл. 5. истог закона.

3. Да према члану 5. зак. о радњама дотична Комора има право да у случају, где је она одбила да да одобрење извесном лицу за отварање радње, а суд ипак и мимо тога оглас о протоколисању потврдио, — употреби правно средство против решења првостепеног суда, којим ће ако га буде било, акта послати вишем суду на расматрање и решење.

Ова је одлука обавезна за одељења и Општу Седницу Касационог Суда.

Из Опште Седнице Касационог Суда 23. јуна 1928. год. Бр. 7943“.

8. **Промена фирме**

Свака промена фирме, било имена саме фирме било сопственика или јавних чланова, мора се одмах код суда, где је главно седиште фирме, протоколирати и објавити.

Измена имена фирме не повлачи никакве промене у погледу имовине или правних последица, јер актива и пасива остају и даље уз измењену фирму истим сопственицима. Измена сопственика или јавних чланова јавног или командитног ортаклука уз задржавање истог имена фирме има за последицу да иступели чланови престају бити сопственици радње и у року од шест недеља по објављивању престају бити одговорни за фирмине раније дугове; а на њихово место ступају нови чланови, ако том приликом улазе. Ако из фирме неки иступа а нико не улази, тада ступају заостали чланови у њихова права тако, да им сва права и обавезе расту сразмерно њиховим ранијим уделима.

Са преносом фирме и радње прелазе и закупни уговори, ако није сопственик зграде друкчије уговорио. Са преносом фирме прелазе телеграфска адреса, назив и додатак фирме, патенти и жигови, почасне дипломе као и тајне радње и предузећа. Са фирмом прелазе и трговачке књиге потребне за даље вођење радње.

Ако се при преносу фирме измени ранија фирма, онда ранији сопственик мора све законим путем пренети на нову фирму као патенте, жигове, менице, некретнине и т. д. тако, да нови сопственик може без тешкоћа продужити вођење радње без ичијег узнемиравања. Али се разуме, да странке могу од преноса поједине делове радњине имовине нарочитим уговором изузети.

Ако се радња преноси без фирме или уз промену фирме, онда дугови радње не пре-

лазе са радњом сем, ако се ово нарочито уговори и објави.

Ако се радња преноси са фирмом, онда прелазе и дугови радње на новог сопственика сем, ако се другчије не уговори и објави. У овом случају разуме се да прелазе дугови само радње; али не приватни дугови ранијег сопственика ван радње. Од дугова радње нов сопственик има да измири дугове, који су били приликом преноса поднети или их је нов сопственик требао да зна.

Могу се странке споразумети да извесни дугови не прелазе на новог сопственика. Тада се ово мора написмено установити.

Код делимичног преноса фирме последице су као и код целокупне промене сопственика; али за продужење радње под старом фирмом потребно је нарочито одобрење иступелог ортака, ако је његово име било у фирми.

Код преноса фирме стара фирма може се задржати само у случају да нема за последицу обману публике. На пример јавни ортаклук П. и Л. Ако иступи један јавни ортак и остане једноособна фирма не може остати јавни ортаклук П. и Л.

У случају наслеђа једне фирме наследници наслеђују фирму са радњом као једну целину са активом и пасивом. Ако наследници приме наслеђену радњу без пописа и исту воде даље одговарају за све дугове покојника, јер се сматрају као пријемници фирме међу живима. Ако наследници приме наслеђену радњу са пописом, не одговарају за дугове фирме; али не могу продужити радњу под истом фирмом, већ на своје име. У овом другом случају наследници имају тражити одмах званичан попис, радњу примити под законом одговорношћу и позвати повериоце судским путем; тада одговарају само са примљеном активом повериоцима покојника.

Кад се преноси фирма онда се разуме са радњом и тада прелазе са фирмом сви саставни делови радње, који су потребни за вођење радње. Ако се фирма и радња преносе са активом и пасивом, онда прелази све што је било и како је било у моменту преноса фирме, изузев оно, што је нарочито и изрично наглашено да остаје старом сопственику.

У случају преноса фирме спорови, који постоје код суда на име фирме од послова радње, остају на име фирме и прелазе на новог сопственика. Што се пак сопственика фирме тиче, преносом фирме прелазе на пријемника све тражбине радње па и утужене тражбине, а тако исто и дугови. Са фирмом прелазе и сва сумњива потраживања, која су по књигама оглашена за ненаплатима.

Према трећима ранији сопственик или члан фирме не испада из обавезе за дугове уступљене фирми, створене пре преноса. Тако исто ранији сопственик не испада из обвезе по дуговима уступљене фирме, ако се промена фирме не објави и о томе дотични повериалц не извести. Дакле при преносу фирме прелазе тражбине и дугови фирме са фирмом на нове чланове, али се према повериоцима фирме ранији чланови ослобођавају обвезе, ако се пренос фирме протоколише, објави и дотичном повериоцу саопшти, па овај поверилац за три године не уложи протест путем тужбе код суда, који је за дужну фирму надлежан нити тужи иступелог члана фирме. Ако се пренос фирме не саопшти повериоцима или ако ови протествују, стари сопственици остају у обвези до измирења заједно са новим сопственицима и тако остају кумулативни дужници. Преносач фирме не јамчи за нове обвезе пренете фирме без обзира на доставу о промени, ако је пренос објављен.

Преносом фирме прелазе и закључени уговори радње, као поруџбина робе. Ако поруџбине нису до преноса фирме биле закључене, онда зависи од уговарајућих страна хоће ли их закључити после преноса фирме.

9. Престанак фирме

Како је фирма везана за предузеће, то би са престанком предузећа требало да престане и фирма.

Фирма престаје ако сопственик или сопственици протоколишу престанак фирме, а противу тога не буде уложен протест у року од петнајест дана од дана објављеног трећег огласа у званичним новинама. Код јавног ортаклука престанак морају протоколисати сви јавни ортаци, код командитног ортаклука тако исто сви јавни чланови. Код акционарских друштава престанак фирме имају протоколисати сви чланови управног одбора или бар онолико чланова, колико је потребно за пуноважно решавање у управном одбору уз прилагање одлуке збора акционара. Ако се ликвидација повери ликвидаторима, онда ови уз подношење доказа о окончању објављене ликвидације.

Ако сопственик фирме престане да ради, а не протоколише престанак фирме, ова фирма правно постоји и даље, али је дотични суд може решењем било по званичној дужности било на захтев заинтересованог или обичног достављача брисати. У овом случају суд има да позове сопственика дотичне фирме или његовог наследника и да га пита о престанку радње, па, ако сопственик дотичну радњу не води, решењем ову фирму брисати и у регистар фирми ово брисање унети. Ако суд не може наћи дотичног сопственика, онда ће га путем званичних

новина позвати, па ако се не јави у судом одређеном року, ову фирму брисати.

После једном брисане фирме може други исту фирму као своју, ако има прописане услове, протоколисати.

На решење о престанку или брисању фирме имају заинтересовани право жалбе Касационом Суду у року од петнаест дана од дана пријема решења или објаве у званичним новинама.

Услед отварања стечишта над имовином фирме фирма не престаје.

Општа Седница Државног Савета

— Др. Видан О. Благојевић, адвокат. —

Слично Општој Седници Касационог Суда, *Законом о Државном Савету и Управним Судовима од 17. маја 1922. год.* предвиђа установу Опште Седнице и код Државног Савета. Државни Савет *редовно* „решава у одељењима од пет чланова“ (чл. 3. закона). По *изузетку*, он решава и у Општој Седници. Тако по чл. 4. закона. „Председник може у циљу одржања једнообразности у правосуђу у Државном Савету, према потреби сазвати Општу Седницу Државног Савета. — Општа Седница решава такође о стварима предвиђеним у тач. 2. и 5. чл. 103. Устава, ако законом није друкчије одређено. — Општа Седница може решавати ако је присутно бар две трећине свих чланова. — Одлуке Опште Седнице обавезне су за одељења.“

Према томе, Општа Седница Државног Савета решава по предметима из *две* засебне категорије. По *првој* категорији предмета, Државни Савет се *може* састати у Општу Седници „у циљу одржања једнообразности правосуђа у Државном Савету, према потреби.“ Закон је оставио председнику Државног Савета да цени, да ли је потребно сазвати Општу Седницу, што значи, да је сазив Опште Седнице овде *факултативан*.

По *другој* категорији предмета, Државни Савет *не* решавати у Општој Седници „такође о стварима предвиђеним у тач. 2. и 5. чл. 103. Устава, ако законом није друкчије одређено.“ Овај члан Устава одређује дужности Државног Савета у 5 тачака. Само друга и пета тачка овог уставног прописа нас интересују. Тако, по тач. 2. „као управни орган врховне државне управе он (т. ј. Државни Савет) решава о актима управне природе за које је потребно његово одобрење по нарочитим законима.“ Уставотворац предвиђа овде случај кад је нарочитим законом стављено у дужност Државном Савету, да да своје одобрење „о актима управне природе.“ Таква одобрења могу бити по најразличитијим актовима управне природе, али да их управна владст тражи од Државног Савета, потребан је за то *изричан* законски пропис. Сама природа ствари, озбиљност овог посла и немогућност да се остави ова категорија послова само једном одељењу Државног Савета, диктовала је законодавцу који је 1922. год. доносио Закон о Државном Савету, да ову приради послова *обавезно* пренесе на Општу Седницу Државног Савета. По себи се разуме, да ће се управна власт која тражи одобрење Државног Савета по овом законском пропису, *увек* позвати на законски пропис, која у овом случају мора бити *изричит*. Исто ће учинити приликом решавања Државни Савет, који ће у Општој Седници пре свега *утврдити* своју законску обавезу и о томе дати доказа *изрично* у својој образложеној одлуци.

По тач. 5. чл. 103. Устава „он (т. ј. Државни Савет) решава и о другим питањима која му законом буду стављена у надлежност“. За овај пропис важе наше напомене уз горе наведени пропис, са изузетком, што овде није више у питању акт управне власти за који је „потребно његово одобрење“, већ могу бити и сва друга питања, под условом, да му је решење по истим *изрично* законом стављено у надлежност.

У ову серију послова долазе у надлежност Опште седнице махом *избори* највиших државних функционара, поред других послова. Тако, чл. 7. закона о Државном Савету и Управним Судовима од 17. маја 1922. год. стављено је у дужност Државном Савету, да изабере кандидате за Управне Судове у двоструком броју. По закону о устројству судова од 20. фебруара 1865. год. са изменама и допунама нарочито од 30. јануара 1922. год. Бр. 6460 а код § 2. који се односи на устројство Касационог Суда, речено је, да Државни Савет може вршити кандидацију судија виших судова са оним бројем чланова „колико у ствари буде имао, без обзира на законом прописани кворум за решавање“. Ова је измена дошла пре Закона о Државном Савету и Управним Судовима од 17. маја 1922. год. да би се дала могућност Државном Савету, да и у непотпуном саставу и без кворума, може вршити ову законом наложену дужност. Та је дужност стављена Државном Савету чл. 23. закона о судијама од 4. марта 1911. год. када Др-

жавни Савет у заједници са Касационим судом бира на упражњено место председника или судије Апелационог или Касационог Суда и то за свако упражњено место по два кандидата. Ова функција Државног Савета престаће на дан 1. априла 1929. год. када ступа на снагу Закон о судијама редовних судова од 24. септембра 1928. год. (чл. 13).

Из овог кратког набрајања, да се утврдити, да је по овој *другој* категорији послова надлежност Опште Седнице Државног Савета *обавезна*.

Државни Савет као највиши административни суд и по изузетку највиши саветодавни орган државни, имао је, према чл. 113. Устава у погледи *састава, надлежности* и *поступка* бити уређен *само нарочитим законом*. Нема сумње дакле, да је овде уставотворац хтео у напред, да изузме управну власт и да јој спречи, да по овој материји, доноси *уредбе*. Важност ове установе, овог највишег административног суда, захтевала је, да се *све* што се односи на састав, надлежност и поступак Државног Савета нормира *законом*. У томе погледу не може бити сумње. Па ипак је законодавац у чл. 47. Закона о Државном Савету и Управним Судовима донео следећу одредбу: „Ближе одредбе о унутрашњем уређењу Државног Савета и Управних Судова, о њима потребном персоналу, *о поступку* као и о наградама адвоката, прописаће и краљевом Уредбом на предлог Министра Правде а по саслушању Министарског Савета". С погледом на чл. 113. Устава, ова одредба је *неуставна*. Њу законодавна власт, везана Уставом, није могла уносити у овај закон а да не погази Устав.

На основу чл. 47. пом. закона, донесена је на дан *5. септембра 1922. год. под бр. 46321 Уредба о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима*. Ова Уредба је неуставна, то је јасно. Али она поред тога премаша законско овлашћење из чл. 47. закона, те је прекорачила границе одређене у чл. 94. Устава. У томе уставном члану је речено, да „уредбе не смеју противречити Уставу ни закону, рада чије примене су издате. Оне не могу бити у супротности са законским овлашћењем на основу кога су прописане". Из свега овог јасно излази, да је пом. Уредба *неуставна*. То је више него очигледно.

Али Уредбом је измењен и сам закон. Тако, противно чл. 41. Закона, Уредба у своме чл. 50. *искључује* усмен поступак пред Државним Саветом. Морала је доћи једна *законска* одредба, чл. 380. Финансиског закона за 1928/29. год. па да стави ову незакониту одредбу ван снаге. Поред тога чл. 60. Уредбе предвиђа *казну* за адвокате који узму „већу награду од оне прописане у чл. 58." Уредбе. Поред тога, што о овој казни нигде ни помена нема у закону о Државном Савету и Управним Судовима, — ова одредба је још и *неуставна* из раније наведеног разлога који важи за Уредбу и још с тога, што је противна чл. 8. Устава, по коме *„казна се може установити само законом"*.

Та тако неуставна и незаконита Уредба, садржи веома интересантне одредбе које се на Општу Седницу. То су одредбе из чл. 4., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22. и 23.

Тако, „председник сазива Опште Седнице Државног Савета и председава им. Ако је он спречен, замењује га потпредседник а у одсуству овог најстарији председник одељења". (Чл. 4. Уредбе.) То је што се тиче сазива и руковођења Општом Седницом. Исто је правило истакнуто у чл. 13. ст. 1. Уредбе. По т. 2. чл. 13. Уредбе „председник *мора* се старати, да се одржи једнообразност у јудикатури Државног Савета", и у том циљу сазвати Општу Седницу, према потреби, док по чл. 4. Закона он *може* сазвати Општу Седницу у истом циљу. Како је овде Уредба у противности са Законом, то овде за нас важи Закон а не Уредба. Према тиме, питање сазива Опште Седнице у циљу одржавања једнообразности јудикатуре Државног Савета јесте *лично* право председника а не његова *законска* дужност. У овом случају председник *може* сазвати Општу Седницу „да донесе решење о правним питањима која су одељења Државног Савета различито решила". (Члан 13. in fine Уредбе.)

За ову категорију случајева, Уредба прописује у чл. 14. поступак. Овај пропис предвиђа уписивање одлука и пресуда Државног Савета „о важницим правним питањима" као и „све одлуке које се тичу важности уредаба" у нарочити списак који се налази код председника. Појам *важног* или *важнијег* правног питања је толико релативан да га не можемо у овако важној материји усвојити без критике. За овим долази необично интересантна одредба, која следује. „Ако један саветник у одељењу налази, да је мишљење већине у једном правном питању у супротности са једним већ у списак уписаним решењем, изрицање пресуде или одлуке има се обуставити и предложити председнику Државног Савета, да сазове Општу Седницу која има, после реферата овог судије који је предложио пресуду и реферата још једног од председника Државног Савета одређеног известиоца и након исцрпне дебате, донети решење о овом правном питању. Ово ре-

њење мора служити за основу пресуди, која је дала за то повод, и мора се уписати у нарочиту књигу *решења Опште Седнице Државног Савета* и публиковати у Службеним Новинама. Тако уписана решења Опште Седнице обавезна су за сва одељења Државног Савета, док не буду преиначена у Општој Седници по саслушању дела известиоца*.

Овај зак. пропис је интересантан са многе тачке гледишта. Да се изазове одлука Опште Седнице, потребно је и довољно, да *један* саветник само — од пет колико их има у одељењу — *налази*, а не и *утврђује*, да је једно раније решење у супротности са решењем које би се донело на основу мишљења већине, па да се *обустави* сваки даљи рад по овом предмету. Много би мање ова одредба била за осуду, да је ово право дато мањини од *два* саветника, тако да кад једно решење сакупи већину од *четири* саветника за једно мишљење приликом решавања, исто се не може обуставити вољом само једног саветника. Јер је претпоставка, да и она *четири*, односно *три* саветника, пазе на једнообразност јудикатуре, па је прилично незгодно, да се једна већина равноправних саветника *тероришe* — ово је прави израз — мањином од цигло једног саветника.

Ипак, једном истакнуту ово питање, отпочиње поступак који може одлуку по истакнутом питању и спору *одложити* ко зна за колико месеци. Ово нарочито тешко пада ако Општа Седница *не уважи* мишљење једног саветника из одељења, већ наће, да је мишљење већине из одељења *исправно*, што се дешава, и то веома често, јер као што рекосмо, и она четворица односно тројица саветника из већине, доносе своју одлуку на основу правних аргумената и једнообразности јудикатуре. Уредбодавац није о овој евентуалности водио рачуна, то је овај *veto*, у пуном смислу средство, да се одложи решавање или пресуђење по спору који је на читању пред одељењем Државног Савета. Дотле није никако ишло овлашћење из чл. 4. закона.

Поступак тече на следећи начин: Обуставља се рад у одељењу Државног Савета по предмету спора по коме је ово питање истакнуто, предлаже се председнику Државног Савета да сазове Општу Седницу, који не цени умесност истакнутог питања, већ одређује да саветник, који је предложио овај поступак и један други саветник, кога председник одреди, поднесу реферате. Није речено у ком времену имају се ови реферати поднети, те теориски узев, њих ће поднети референти кад то за сходно нађу. Ово је још један моменат кад мањина у ствари *обуставља* и *одлаже* решење по коме је се сагласила већина у одељењу.

— Наставиће се. —

Трговачки агенти

— поводом једне одлуке Касационог Суда —

— од Л. Таубера —

Наш трговачки законик нема прописа о трговачким агентима, што наш познати писац и ауторитет у трговачком праву пок. г. Спасоје Радојичић објашњава тиме, да у доба издања нашег трговачког законика трговачки агенти нису ни били познати у нашој земљи*). Овом се може додати, да и француски Code de commerce, који је већим делом служио за образац нашем законодавцу из 1860. год., исто тако говори само о о agents de change et courtiers (titre V) и о commissionnaires (titre V) а не говори о другим трговачким посредницима. Али трговина је морала да се послужи и трговачким агентима, ма да закону нису били познати, јер се њихов рад према страном искуству показао као врло користан. Приликом свога пословања трговачки су агенти понекад долазили у сукоб са својим фирмама, па и са другим лицима, те је суд био позван да расправља спорове између њих и њихових сауговорача и да тражи правне норме за решавање тих спорова.

Најважније правно питање које је требало да буде решено — то је било питање да ли су трговачки агенти самостални трговци или само трговачки помоћници, односно пословође оних, чију робу пласирају. Ово питање било је постављено пред Београдским Трговачким Судом и дошло је пред Касациони Суд под овим околностима.

М. К. Ад. тражила је стечај код Београдског Првостепеног Трговачког Суда Д. Б. трговачком агенту за меничини дуг, али Суд њу је одбио решењем од 6. октобра 1926 год. бр. 48799 из следећих разлога „по § 1. трг. зак. трговац је оно лице, коме је трговина редовно занимање, а под трговином

*) С. Радојичић „Основи трговачког права" 1919 год. стр. 185.

има се разумети редовно у виду професије обављање једног од послова, које § 17. тргов. зак. (погрешно — § 17. закона о устр. тргов. суда) набраја као трговачке. Али за појам трговца по трг. зак. потребно је да *трговац ради у своје име*, а међутим Д. Б. по професији је трговачки агент, дакле лице које не тргује у своје име, већ у *име и за рачун једног или више трговаца* за награду, према чему Д. Б. није трговац у смислу трговачког законика. За то Трговачки Суд по § 18 зак. о устр. трг. суда није надлежан за отварање стецишта њему.“

Београд. Касациони Суд у II одељењу оддуком од 11. новембра 1926. год. бр. 9802 ништи то решење из ових разлога:

„Погрешан је разлог суда да дужник Д. Б. није трговац за то, што не тргује у властито име и у опште не испуњава законске услове за трговца. У трговачким пословима трговачки су агенти од велике користи трговцима, они за награду помажу и олакшавају трговцима да нађу продавца или купца и да трговачке послове закључе. А пошто од тих послова и вредности ових зависи и њихова награда, то и они у исто време спекулишу на своме посредовању, на својим везама докле учествују у тим пословима. Трговачки агенти постоје у интересу трговаца и трговине и природно је и потребно да за њих вреде одредбе трговачког законика.

Њих наш законодавац није нарочито предвидео за то што су они трговачки посленици, који се код нас јављају тек у новије доба. Они се када посредују, разликују од сензала што посредују између отсутних лица за једну одређену или више одређених фирми, са којима су у сталном односу, а када они, што се такође дешава, узму на себе улогу комисионара, т. ј. погодбу сами закључују; од комисионара се разликују у томе што раде за рачун извесне унапред одређене фирме, са којом су у сталном пословном односу. Према томе трговачки агенти стоје по средини између сензала и комисионара, које трговачке посленике, као трговце, наш трговачки законик предвиђа (§§ 50.—58. трг. зак.) и суд је с погледом како на законске одредбе о тим лицима, тако *на трговачке* правне обичаје имао да оцени да ли се трговачки агенти имају сматрати за трговце и да ли је за отварање стечаја над њиховом имовином надлежан трговачки суд (Св. С. Ковачевић „Судска пракса у 1926 год.“ стр. 524—245).

Закључку, који је донео Касациони Суд, треба да се потпуно придружимо, ма да се појединим тачкама његове аргументације може приговорити. Тако, пошто § 17. зак. о устр. тргов. суда *лимитативно* набраја трговачке послове, проширење овог закона по аналогији није допуштено. С тога ни сличност трговачких агената са сензалима и комисионарима, нити момент спекулације у њиховој делатности не могу да створе од њих трговце, у колико се хоће базирати *само на закону*. Највећи аргумент Касационог Суда у прилог његове тезе јесте позивање на *трговачке правне обичаје*, јер у трговачком праву и сада правни обичај је самосталан извор права, који може да створи нове норме и нове правне институције и да прошири законска правила на непредвиђене случајеве. Правна теорија још није на чисто са односом између закона и правног обичаја у трговачком праву (в. Thaller „Traité Elémentaire de droit commercial n° 49), али ипак његова стваралачка моћ се не може порицати. С тога позивање Касационог Суда на правни обичај је довољно за одбрану његове тезе. Али овоме треба додати још и то, да се и наш законодавац придружио тој тези, ма да не у трговачком законику, него у закону о таксама. На име, Т.Бр. 155. спомиње поред комисионарских и *агентурске* радње, дакле сматра агента за трговца, који мора протоколисати своју радњу и фирму.

Нешто о крвној освети

— Доказана „крвна освета“ је основ из тач. 4. § 121. Крив. Суд. Пост. —

— Јов. Б. Мијушковић —

Крвна освета још и данас у пуном јеку, влада не само у Арбанији, већ и код Арнаута у новим крајевима. Многе арнаутске куће дугују и данас једна другој „крв“.

И ако увиђају, да судови строго кажњавају извршиоце убистава из крвне освете, ипак их они врше, али свакако у много мањој мери но раније, јер сматрају да и у том случају убијени ипак није освећен. По њиховом мишљењу, овде је власт извршила своју дужност кажњења, која нема никакве везе са осветом, јер ову мора да изврши породица, одн. кућна заједница, којој је убијени припадао.[1])

[1]) Др. Илија М. Јелић: Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Арбанији, стр. 29., издање 1926. г., Београд.

Од раније код њих освете су се вршиле више јавно, да се зна: да је дотични извршио освету, „осветлао образ" кући. У потоње време, специјално у овим крајевима, освете се више врше тајно: из заседе; на превару; потплате друге и т. д., — вероватно због тога, што су по нашим законима таква крив. дела, извршена из крвне освете, кажњива, као и да нису извршена из освете, без обзира што, по њиховом схватању, крвна освета влада као једно легитимно средство за заштиту живота, имања, части и слободе.[2])

Због тога су, у доцније време, и све ређа *признања* извршиоца убистава из крвне освете, и ако су таква учињена крив. дела, по њиховом схватању, *витешка*. Наравно, у таквим случајевима, ако нема непосредних доказа, тешко је доћи до материјалне истине, и ако су, можда, судије убеђени да је пред њима кривац. Према томе, у таквим случајевима, судови су приморани кривичну одговорност таквих лица доказивати основима подозрења, у колико су се ови стекли, с обзиром на доказну теорију која влада у нашем Крив. Суд. Поступку.

*

Ту скоро, такав један сличан случај био је и пред Пећким Првостепеним Судом, који ћемо ниже изложити, а који нам је и дао повода да се осврнемо на ову тему.

У новембру месецу 1927. године извршено је убиство над почив. Ук Таиром из Доње Луке, на путу, када је ишао својој кући. За ово убиство оптужени су њих петина. На дан суђења Пећски Првостепени Суд пресудом својом Бр. 6792. од 14. маја 1928. год. двојицу је ослободио казне као невине, једног из недостатака довољних доказа. Првооптужени осуђио је, на основу признања на петнаест година робије а једног од оптужених, Незир Садрију, из Истинича, на двадесет година робије.

Противу њега, као извршиоца овога дела, стајао је само основ подозрења из § 123. тач. 4. Крив. Суд. Пост., што га је првооптужени теретио, који је за себе кривицу признао. Како тај један основ није по § 236. у в. § 238. Крив. Суд. Пост., довољан за осуду, то га је суд требао ослободити казне из недостатака довољних доказа. Но, с друге стране, како је било доказано, да су ове две куће — опт. Незира и убијеног Уке — још од раније биле у крвној завади, то суд узме, да та околност, по § 118. Крив. Суд. Пост., стоји у такој тесној вези између овога убиства и опт. Незира, да се вероватно може узети, судећи беспристрасно, да је он ово убиство над поч. Уком извршио. С тога суд ову околност — крвну освету узме као нов основ из § 118. у в. § 121. К. С. П., не подводећи га ни под једну тачку овог потоњег зак. прописа. И са ова два основа опт. Незира осуди на горе наведену казну.

И Скопљански Апелациони Суд сложио се са првостепеним судом, да је доказана крвна освета основ подозрења, али не неки нов основ, већ основ из тачке 4.° §. 121. Крив. Судског. Пост. Ову пресуду Скопљанског Апелационог Суда одобрио је и Касациони Суд својим решењем од 22. новембра 1928. год. под Бр. 13894.

Ради што боље јасноће овог постављеног питања у овом чланку, ми ћемо цитирати овде разлоге и Првостепеног и Апелационог суда. Разлози Првостепеног суда о овом основу гласе:

„Најзад, суд је нашао да противу опт. Незира стоји и основ подозрења из § 118. К. С. П. у в. § 121. К. С. П., — а на име: да су опт. Незир и убијени Таир стајали у доказаном непријатељству, одн. *крвној освети*. Јер према признању опт. Незира — § 225. К. С. П. и званичним актима, — пресудом овога суда Бр. 7255/21. и Апелац. Суда Бр. 1035/24., — која су здружена са предметом ове кривице, утврђено је: да је опт. Незир 16. јула 1920. год. убио Арифа Сокола, из Доње Луке, оца убијеног Таира, — у прекорачењу нужне одбране, — због чега је опт. Незир пресудом овога суда Бр. 7255-21. кажњен са једном годином затвора; да је после овога Цен Ђупа, брат од стрица убијеног Арифа Сокола, одн. стриц убијеног Таира, због убиства Арифа, којега је извршио опт. Незир, убио Незирова стрица, Мет Тахира, због чега је Цен Ђупа, од стране Скопљанског Апелационог Суда, пресудом Бр. 1035 од 19.-III.-1924. год., осуђен на *смрт*, која му је казна указом Њег. Величанства Бр. 43237. од 25. јуна 1924. год. замењена са 20 година робије.

Према оваквом стању и односима који су владали између ове две крвно завађене куће, суд, цењећи беспристрасно — налази да околност, на име доказана крвна освета — непријатељство — између убијеног Таира, одн. његове куће, и опт. Незира, стоји у таквој тесној вези између убиства Таировог и самог опт. Незира, да се, као вероватно узети може, да је заиста опт. Незир учествовао као саизвршилац у убиству Таировом, и да ова околност чини ближи основ подозрења.

Ово суд верује, још у толико пре, што му је и лично познат обичај арнаутски, у

[2]) Др. Илија М. Јелић, op. cit., стр. 122.

колико се односи на крвне освете, да исти у том иду до истребљења и једне мушке главе у кући. И према том обичају, у овом конкретном случају, Мет Тахир је остао неосвећен, и остала је дужност његовог наследника — задругара — на име: опт. Незира или неког другог његовог задругара да убије неког од укућана: синова или најближих рођака пок. Арифа Сокола, или осуђеног Џен Тупа.

Да је „*доказана крвна освета*" заиста таква околност какву § 118. К. С. П. тражи да би се могла узети као ближи основ подозрења, суд налази и по томе, што по тач. 4. § 121. К. С. П. „доказана мржња" је ближи основ подозрења, док крвна освета је јачи ступањ непријатељства од мржње или претње, какву предвиђа овај законски пропис".

Али Скопљански Апелациони Суд пресудом својом Бр. 4112. од 5. октобра 1928. год., између осталог, преиначио је наведену пресуду Пећког Првостепеног Суда, и у погледу овога основа са ових разлога:

„Што је Првостепени Суд погрешио што оптуженом Незиру Садрији није узео, да је крвна освета основ из тач. 4. § 121. Крив. Суд. Пост., јер је то таква околност, да се може вероватно узети, да је опт. Незир извршио ово убиство, као што је Првостепени Суд дао разлоге, али само није тачно определио тачку под коју се ова околност из § 118. Крив. Суд. Пост. може подвести".

*

Као што се види, Скопљански Апелациони Суд, а у томе се сложио и Касациони, стао је на гледиште, да је крвна освета ближи основ подозрења из тач. 4. § 121. Крив. Суд. Пост., а не нов основ из § 118. у в. § 121. Крив. Суд. Пост., као што је био Првост. Суд нашао, а чије смо разлоге о томе мало пре цитирали. Апелац. Суд за ово своје мишљење није дао никакве разлоге, ма да је то требао учинити, када је, поред осталога и у овом преиначио пресуду првостепеног суда. По нашем мишљењу ближи основи подозрења (indicia proxima) предвиђени у § 121. Крив. Суд. Пост. наведени су примера ради. Један од тих основа је и тачка четврта, који се састоји у томе, „што се из *намере*[1]) за извршењем кривичног дела изводи закључак на стварно извршење".[2])

Случајеви из којих се изводи та намера, а које предвиђа овај законски пропис јесу:

а) Из *претње*, или из *писмених* или *усмених изјава*, да се то дело хоће да изврши. По Г. Др. Б. Марковићу,[3]) та претња и изјава мора имати за предмет оно кривично дело, које је одиста и извршено; и морају бити учињени на такав начин, да о озбиљности и садржају њиховом не може бити сумње; и

б) Из претње каквим злом, сличном злу које је нането повређеном или оштећеном. А, поред тога, потребно је, да онај који прети и јаку мржњу обелодани противу повређеног.

Пошто смо овако видели, шта све садржи ова тачка четврта наведеног законског прописа, онда је потребно да видимо, да ли од услова, побројаних у тој тачци, из којих се изводи намера, садржи у себи и крвна освета, коју је Апелациони Суд, као ближи основ, подвео под ову тачку. Овде нам ваља напоменути, да крвна освета може бити *фиктивна* и *стварна*, а ова потоња, опет, *колективна* и *лична*. Колективна је кад се врши од породице противу породице, као што је у овом примеру био случај, а лична, кад је појединци врше један противу другога.[1])

Код крвне освете претпоставља се претња да ће да се изврши кривично дело, те би се с обзиром на то могла и подвести под случај наведен под а), — али како у том случају та претња мора имати за предмет оно кривично дело које је и извршено, онда не би. Јер код овакве колективне крвне освете, она се врши од породице против породице. Не зна се, који ће члан породице бити објекат освете, и који ће је члан друге породице извршити. На свим члановима једне породице — кућне заједнице, првенствено мушким,[2]) лежи дужност да освети свога убијеног сродника, према којем било члану, опет, мушком, друге породице, из које је убица. Наравно, води се рачуна о томе, да се освета изврши на што гласитијем члану породице, јер у толико је боље осветен покојник, — али то не мора да буде правило, јер то је често неизводљиво.

Што се тиче личне крвне освете она би се могла подвести под овај случај.

У другом случају (под *б*)), као што смо видели, тражи се да постоји претња злом, подобним злу које је нането повређеном или оштећеном, и, поред тога, да је према овима јака „мрзост" или „љутња" обелодањена. Ми смо раније рекли да се код колективне крвне освете, а тако исто и код личне, претпоставља претња да се изврши онакво кривично дело какво је учињено. А у тој самој претњи, код крвне освете, састоји се и мржња, коју законодавац у овој тачци предвиђа. Стога и колективна и лична крвна освета могу се подвести под овај случај. Јер онај

[1]) Курсив је наш.

[2]) [3]) В. Др. Божидар Марковић, Уџбеник Српског Кривичног Судског Поступка, издање 1926., стр. 368., Београд.

[1]) Др. Илија М. Јелић. op. cit., стр. 10.

[2]) Др. Илија М. Јелић, op. cit., стр. 29.

који убије у крвној освети, свестан је и у напред зна, да се и сам има томе да нада, да буде убијен, или неко од његових задругара, или браства.

Према овоме, по нашем мишљењу, Апелациони Суд правилно је подвео крвну освету под тач. 4. §. 121. Кр. Суд. Поступ., пошто она у себи садржи и претњу и мрзост, као што то тражи овај зак. пропис и не морају се нарочито обелоданити, пошто се код ње претпостављају.

Анри Робер
члан Француске Академије

Лашо

— превео **Добривоје Д. Бранковић**, судија —

Ова студија је веома стара. Писана је у далеким и срећним данима моје младости... кад сам 1888. био још почетник у суду.

Шарл Александар Лашо рођен је у Стрењску, у области Корез, 25. фебруара 1818. Мало знамо о његовом детињству и његовим првим годинама. Учио је у гимназији варошице Базаса и тамо још, прича један од његових биографа, пао је у очи са своје наклоности према говорништву. Скупљао је око себе другове у гимназијском дворишту, и кад васпитач одједном спази напуштену игру и велики круг како се ствара око једног малог дечка који ватрено гестикулише, могао је себи комотно рећи: „То је мали Лашо почео да дуго и надуго говори окружен својим друговима!". И ови мали другови предано слушаху ове детиње речи, допуштајући са пуно добре воље да се убеде као да су прави поготници!

1836. дошао је у Париз ради правних студија, затим, ускоро после овога, вратио се у свој крај и пријавио се као адвокат у Тилу.

Његови први дани тамо били су врло сјајни, тешки увек као код свих оних адвоката који почињу и који су приморани да се храбро боре да би себи створили име и клијентелу. Међутим, одједном, једним случајем среће и провиђења, једном од оних среће које долазе увек у моменту кад им се човек најмање нада, један кривични процес дошао је тада да га извуче из таме и одмах му створи славу и лепо име.

Првих дана јануара 1824, госпођа Лафарж, рођена Марија Капел, ухапшена је у своме замку Гландије, близу Тила, где је њен муж, сопственик једне ковачнице, био умро. Госпођа Лафарж била је кћи једног бившег царског пуковника; била је у сродничким везама са најугледнијим породицама тога времена, и свекрва, која ју је гонила до смрти са свирепом жестином, оптужи је да је арсеником отровала свога мужа и да је покрала драго камење једној својој пријатељици из детињства, госпођици Николај, тек удатој за *Ф., од Леотоа*. Ова двострука и тешка оптужба противу ове жене из виших кругова, младе, лепе, цењене и интелигентне, имала је невероватног одјека: кривица постаје одједном чувена парница.

Госпођа Лафарж слушала је Лашоа када је давао одбрану пред поротним судом у Корезу на претресу због дела детоубиства; тада га још није познавала, али је до тог степена била опијена жарким говором младог адвоката, — имао је тада само 22 године, — да је себи дала реч да ће се на њега само обратити, ако јој буде била потребна помоћ у том смислу. Пошто је ускоро била притворена, из затвора написала му је ово писмо које је сачувано:

„Ви имате диван дар, Господине. Слушала сам Вас само једном и мамили сте ми сузе из очију! Тада међутим била сам весела и склона смеху, данас пак жалосна сам и плачем. Вратите ми осмејак доказујући целом свету моју невиност!

Марија Капел"

Лашо је примио, али породица госпође Лафарж изабрала је већ била једног браниоца, чувеног адвоката г. Паје, тада председника адвокатског реда у Паризу. Марија Капел, која је слушала Лашо-а, која му је предсказала сјајну будућност, није хтела да напусти онога кога је изабрала, и захтевала је да њен млади бранилац буде придодат свом славном колеги. И догоди се та чудновата ствар да је, од овог момента, име Лашо било неразлучно везано за процес Лафарж, мада он није бранио по главном делу тровања, већ само по делу краће накита, и свет, јавно мнење, може се рећи чак и потомство, — које почине брзо за велике људе, — њему приписују одбрану госпође Лафарж. „Легенда, рекао је г. Сањие, створена је давно*; она не одговара истини као и већина легенди, али узалудно је да је обарамо: „адвокат Лашо сам је бранио госпођу Лафарж!"

И он ју је бранио из свег срца и свим својим даром! Био је млад, пун жаркости и

оданости, имајући пуну ризницу дара и ре | читости и тражећи само где ће без рачуна да их утроши! Био је у годинама када према речима старог песника, „срце гласно пева златну песму младости и двадесет година," и он се предаде сав одбрани ове младости од двадесет четири године, чији чар и лепота, дух и љупкост осваја све оне који је опкољавају!...

Толико напора, толико дара беше узалуд утрошено. Госпођа Лафарж би оглашена за криву са олакшавним околностима, „које говоре о колебању поротника", и осуђена на вечиту робију.

Разговори о овом чувеном претресу били су интересантни. Госпођа Лафарж до самог суђења имала је непоколебљиве браниоце. Тако Распај, тада још непознат, али већ апостол Револуције и комфора, два специјалитета, од којих му је један донео популарност а други, оно што је мање трошно, богатство, — Распај, рекох био је позван од браниочке стране да одговори на страшне закључке лекара вештака који су утврдили постојање арсеника у телу господина Лафаржа. У судском заседању, велики хемичар учинио је ово саопштење: „Арсеник! Шта то доказује? Дајте ми једну ногу од дрвене наслоњаче, столице чак на којој седите, господо, и ја ћу вам тамо наћи арсеника!"

Осуђена Марија Капел није била осрамоћена. Сачувала је своје присталице и своје браниоце. У затвору у Тилу, примала је више од 6000 писама годишње: изјаве сажаљења, понуде помоћи, и нарочито љубавне изјаве или понуде за ступање у брак, учињене — имам ли потребу да то ја кажем? — од богатих Енглеза или ексцентричних Американаца! За време свог издржавања казне, написала је књигу под насловом: *Затворски часови*, која садржи пуно лепих страна.

У 1852. најзад, писала је принцу Лују Бонапарти, председнику Републике, и тражила не милост већ правду. Ово писмо, које је сачувано, има лепих места.

„Господару, говорила је она, ја сам невина! Дванаест година очајавала сам због људске правде, али ви сте представник божанске правде на земљи... Не молим за слободу срећу већ средство да заинтересујем Бога за победу свога права... Принче! да је мој отац жив, он би нашао само једно велико име да акт милости претвори у акт правде! Ви носите то име, Господару. Молбу упућујем на Вас! Милост ради успомене и части мога оца! Милост, принче, и правду за обоје!"

Наполеон је дао помиловање и госпођа Лафарж вратила се у свој замак Гландие, који је остао пуст и ненасељен више од двана-

јест година. Она је створила чудне илузије о расположењу јавног мнења према њој. „Кад се будем вратила у свој крај, мислила је, доненe ми цвећа, приредиће ми победоносан пријем. На жалост од свега тога ништа није било: становници Гландиа примише је врло рђаво, и кад се она шеташе у селу, слушала је при пролазу како мрмљају речи „крадљивица! тровачица!"

Лашо уосталом, — који је за њу извесно имао нешто више од оданости, — и пре и после осуде веровао је да је она невина. Његово убеђење, кажу, било је тако јако да га ни четрдесет година успомена и размишљања нису могли поколебати. Нико се никада није усуђивао да о њој пред њим говори, јер се знало колико му је тај предмет био мучан и прирастао за срце. „Међутим", прича Иђоти, цењени писац, „на једном соареу код доктора Дебове, управника болнице у Мајасу, пред неколико врло познатих судија, једна жена, — жене су страшне, — изговорила је име госпођа Лафарж."

Лашо узвикнуо је врло узбуђен: — Па лепо, да, говоримо о њој. Ви бисте ме питали да ли је она била крива? Крива! Она! ах! да сте је познавали, ви ме не би о томе ни питали. Она, крива, Марија Капел! (Лашо никада није изговарао госпођа Лафарж), ово изванредно срце које ме је пронашло, онда када сам сам себе још тражио, ова дивна жена која ми, после своје осуде, говораше: Пријатељу мој, веома сам задовољна што моја несрећа служи вашој срећи! Несрећница! реците да је она сломљена фаталношћу страшнијом од мрачних фаталности некадањега трагичног позоришта. Али крива! не."

Марија Капел умрла је 1853. за време пуних тридесет година, Лашо је стално са побожним поштовањем одржавао њен гроб и слао цвеће. Једнога дана, мало времена пре смрти, већ тужан и болестан, вечерао је код Г. Пага од Касањака и рекао је младој жени посланика из Жерса: „Срца која верују у невиност Марије Капел постају све више и више ређа. Пошто сте ви једно од њих, обећајте ми да ћете одржавати њен гроб после моје смрти... Ова мисао чиниће ми добро."

У 1842, Лашо је пледирао у оном мистериозном и драмском процесу Марселанжа, који ћу вам у неколико речи изложити. 1 септембра 1840, око осам и по часова у вече, Г. Луј од Марселанжа седео је поред камина велике сале замка Шамбла, близу Пиј. Поред себе имао је све своје слуге, са којима је фамилијарно ћаскао: завршио је био са њима, према побожном обичају, вечерњу молитву. Одједном, два пуцња су одјекнула, стакла пуцају у парчад и Г. од Марселанжа, убијен на место, пада у пепео огњишта...

Дуго се није могао пронаћи убица. Ухапсили су неколико личности и у недостатку доказа пустили их. Више од пет стотина сведока било је испитано. Али нико се није усудио да говори, нико се није усудио, у застрашеном крају, да гласно понови чудновате сумње о којима су спонтано између себе говорили: Госпођа од Марселанжа, уз саучесништво своје мајке, Госпође од Шамбла, убила је свога мужа помоћу једнога свог слуге по имену Жака Бесона.

Најзад, после деветнајест месеци брижљиве истраге, правда је могла да пође својим путем. Жак Бесон, ухапшен на основу формалне сведоџбе, осуђен је на смрт од Лоарског поротног суда. Али са формалне стране пресуда би поништена и предмет дође пред Ронски поротни суд. Пре суђења госпође из Шамбла, према којима се из слабости није водила истрага као према саучесницима, нестале су, признајући тако своју кривицу. Адвокат Руе бранио је Жака Бесона пред Лоарским поротним судом, Лашо га брани пред Ронским поротним судом. Страсти беху тако раздражене, мржње тако распаљене да је Лашо, по изласку из судског заседања, морао бити чуван од војника због непријатељског расположења гомиле. Жак Бесон би понова осуђен на смрт. Ишао је на губилиште мирно, одбијајући да правди повери тајну ове страшне драме. „За какво добро да говорим“, говорио је судијама који су на њега навалили питањима, „то ме не би спасло, а довело би многе друге у незгодан положај“.

У 1844, после свих ових успеха, Лашо дође у Париз и мада је дошао са већ солидним добрим гласом, његови први дани били су тешки при овом великом париском бароу, закрченом талентима, где млади имају толико мука да се појаве и створе себи место поред старијих. Лашо, поред јаке вере у самога себе и своју снагу, осетио је часове клонулости. „Једина ми је жеља, рекао је једнога дана Филипу Дипену, тада чувеном речитом адвокату, да успем да зарађујем дванајест хиљада франака годишње“. Дипан, који је био оваплоћени дух, одговорио му је мирно: „По тој цени, ја вас узимам под закуп!“ И додато је „да је посао бољи за закупца него за сопственика“.

Убрзо по доласку у Париз оженио се. Узео је кћер академика Ансело који је био материјално пропао у несрећној експлоатацији позоришта Водвиљ. Лашо покупи све повериоце свога таста, за свој рачун признаде све његове дугове и потпуно измири поверилачку масу. То је једно од првих обележја, али не мање значајних, ове неисцрпне и деликатне племенитости која је била основа његове природе.

Затим није дуго чекао да у париском адвокатском реду направи себи место које му је припадало. Заступа нарочито у поротним суђењима. Тамо га је најрадије водила природа и ширина његовог талента, тамо су његове најдивније способности, његова неупоредива речитост налазиле широк пут и могле се немилице трошити са раскошношћу неисцрпног темперамента. Тамо се он најкомотније осећао, да је у свом правом елементу. У том поротном суду, где га поред одличних наследника, као што су адвокати Деманж, Дане и толики други, нико није могао заборавити и попунити празнину његовим нестанком, он је брао најлепше лаворике, своје најсјајније успехе. Волео је он поротна суђења! и био је у праву, — јер у најмању руку реч тамо има своје дејство, речитост резултат. Парница није пред равнодушним судијама, „више или мање отупелих за све мајсторије речи; човек има пред собом дванајест поротника, — дванајест људских бића, — често нервозних и осетљивих до крајњих граница, али пажљивих, савесних, ревносних и убедљивих слушаоца који траже само да се убеде, милостивих према погрешкама и слабостима људским, одлучујући најзад чешће према своме срцу а не по разуму, — да њихове одлуке због тога ипак не буду горе! Шта има лепше, питам Вас, шта опојније од ових кривичних процеса где у великим данима суђења, кад гомила испуњује салу поротног суђења, цео аудиторијум, поротници, суд чак, — ређи успех! — су задржати дршћући на уснама једнога човека који је спасао једнога од својих ближњих? Ове сласти, ове опојности речи, Лашо је познао и њима се наслађивао више од осталих!

Још једном, био је он јунак својих парница, ових великих људских драма, некад тако страшних и дирљивих. „Како их је он пледирао, — од г. Албера Батаја позајмљујем све ове детаље, — како је он готово у свима парницама, триумфовао над државним тужиоцем, сведоцима, самим својим клијентом“, — кога је покривао као неким штитом?

„Поротници беху обавештени о самом његовом таленту, али све га је надахњивало и покретало. Он је своје задивљене и пажљиве слушаоце водио из изненађења у изненађење. Он је израђивао савести, могло се рећи, као што вешт радник израђује мермер! Тражио је и налазио средство да продре у срца, увиђао недостатак оклопа и победоносно улазио у савести.“

Био је тако добар испитивач човечјег срца као што је диван говорник. Студирајући

једног по једног поротника, посматрајући их, опчињући их, излазио је из своје адвокатске клупе и идући говорио до њиховог поротничког места, прелазећи судницу и шетајући се све пледирао, напуштајући поротнике тек онда „пошто је видео са њихових лица да је закључак успео.“

Ако, случајно, примети да је ко од поротника остао неповерљив, да није убеђен, он је настављао своју одбрану пред судом само ради овог јогунастог поротника и успевао је увек, дивном интуицијом да пронађе закључаке који могу да утичу на овај упорни дух: „Он је опет хватао“, као што каже Гамбета, који је волео Лашоа и давао дивну слику славног адвоката, чији је таленат имао толико заједничког са његовим, „он је поново хватао у своје керкулско наруче све основе оптужбе, мрвио их, мешао, гурао, побијао и најзад одбијао једним говорничким замахом у сан и дим!“

Био је то још и нарочито тактичар прворга реда, вешт познавалац до савршенства свих финеса свога позива, одличан, за време испитивања и исказа сведока, да осваја неосвојиме положаје и поставља батерије одбране.

Био је страх за несрећне сведоке које је без милосрђа гонио лукавим питањима, тражећи да створи противречност. По несрећи, каткад је долазило противно: добијао је јасне одговоре, отежавајуће по клијента... И тада требало га је видети! Седао је трљајући руке са озарењем лицем, са изгледом сигурног задовољства, са „врло добро! Тако! господа поротници ценићe“, речено гласно, да запањени поротници почињу да верују да су рђаво разумели и да је оно што је сведок казао напротив за оптуженог повољно!

То су, допустите ми да кажем, мали конци које не бих требао да вам откривам и којих не бих требали више да се сећате ако би вам једнога дана допала неповољна дужност поротничка.

Кад државни тужилац почне своју оптужбу противу оптуженог, Лашо се тада прави да више не слуша, да је индиферентан према ономе што је рекао овај државни адвокат. Он се умири за столом, са главом у рукама, „у положају ђака који спава на вечерњем часу“, према речима Иньати, и поротници који не знају ову његову тактику најлакше су могли да мисле: „Потребно је да адвокат буде сигуран у доброту своје ствари. Без тога, он ће себи дати само непријатност да сумња: он не би спавао са толико блаженства“.

— Наставиће се —

Д-р Јакобзон — Јанина

Славни бранилац

— Превео **Милорад Антоновић**, адвокат —

Славни бранилац седео је у својој соби за рад, нагнут преко стола за писање. Зелена столна лампа осветљавала је благим сјајем обиман свежањ аката и хартија, које је адвокат прелиставао.

Још једном прегледао је он оштро прецизирану тужбу државног тужиоца, још једном прошле су кроз његов дух као какве страшно наоружане убојне колоне речи исписане на белој хартији.

Свака страна киптела је оштрим у званичном стилу писаним реченицама. Прецизно и јасно били су обухваћени сви моменти, који доказују кривицу оптуженога. Сведоци су именовани, стриктно су наведени остали докази и психолошка факта као средства илустрације, на свакој страни. Све је било обухваћено и повезано као једним тешким ланцем.

И адвокат је сада пред собом видео бледо лице свога клијента, како га је молећиво и бескрајно тужно погледао, када су га пре неколико дана извели из притвора, да би са њиме говорио о последњим важним тачкама за главни претрес.

Имао је скоро племенито и овално лице са готово женским цртама, на коме се не би никада могло приметити одлучност за убиство. Био је по занимању влаковођа и водио је теретне возове до границе и натраг. Тако из године у годину. Стајао је увек у просторији вреле локомотиве која је брекгала и која је постепено постала симбол његовог тешког и потиштеног живота. Монотоне равнице ишаране фабрикама са димњацима, који се пружају сивом небу, прашњаве и гараве железничке станице, железничке кантине које свуда једнако изгледају, црвени и зелени сигнални фењери, пискави звиждаљ... то је била његова средина. Тако је он возио теретне возове до границе и натраг. Живот један без радости...

Па ипак није живео баш без икакве радости. Између службених путовања увек је по неколико дана проводио у престоници. Ту је он имао своју жену. Витку, плаву жену

са нежним саставом тела и белим рукама као каква дама. То је била његова животна радост, сунчев сјај и срећа. Само да није било те несигурности! Данима и недељама био је на путу. Он је био поуздан у своју жену, наравно, јер је и он био љубљен. Али ипак га је бунило, што је он младу, лепу и темпераментну жену остављао тако често саму.

И једном изненада његова у потаји гајена страшна слутња се обистинила. Он је ушао у траг оном другоме. Било је мучних дана. Узбудљиви наступи, страшне сцене. Па ипак је он дошао до убеђења, да је његова жена остала још чиста. Он је знао да је она била добра. Она ће таква и остати.

Али онај други није попуштао. Можда је он био један од оних који су несрећном страшћу терани у понор. Ту је једном морало да се одлучи. Он или онај други. Узео је једно кратко и непредвиђено осуство, да оног другог ухвати на делу. Хтео је да стане с њим лице у лице. И са овог осуства он се више није вратио у службу. Морао је у затвор. Убио је оног другог револвером.

Адвокат се наслонио на своју столицу. Очи су га мало заболеле од многог студирања аката, од велике беде и људског јада, који су га душевно прожимали. Ту су била очајна писма његовог клијента, која му је он писао из затвора, мучена савест, пребацивања самом себи и страх, страх...

Адвокат је видео пред собом мучну сцену, како је жену оптуженога увео у хладну говорницу затвора, где је она могла са својим мужем да говори неколико минута кроз гвоздену ограду. Тада се жена у једном тренутку окренула к њему, па му је са безграничном тужним речима рекла: „Зар то није страшно говорити с њим кроз решетке? Како је жалостан као каква уморна, измучена животиња у кавезу!“

Уморна животиња у кавезу... Аутоматски мрмљале су усне адвокатове ове речи. Зар ове речи нису могле да се примене донекле и на њега? Зар и његов живот у данашњем страховито тешком времену не личи на пут вечно гоњеног бића? Какав тежак терет најозбиљније одговорности почива на њему, какав тежак ланац дужности спутава његов живот!

Његови су дани испуњени безбројним судским претресима, који стављају највеће захтеве на говорнички дар, неустрашимост, присуство духа и окретност, који живе гигантски распињу, стварајући узбудљиве ситуације, у којима треба за клијента извојевати користи насупрот ненаситим противницима.

Круг дужности га стеже и он се налази као у кавезу, размишљао је адвокат.

На једанпут се отворише врата од споредне собе и његова супруга стајала је поред њега.

Као ударом чаробне палице биле су заборављене муке свакидашњице, исчезли су тамни, хладни ходници судски, овално бледо лице клијента, задах тамнице и параграфи казненог законика.

Чаробна је стајала она ту, витка тела у својој вечерњој тоалети за излаз, хармонично као какав егзотични цвет истицало се њено тело из белог огртача. Она је пошла на добротворну забаву. Предосећај дивне музичке ноћи, коју ће провести, учинио јој је још лепшом и млађом. Она је нашла и нарочито пријатне речи: „Ти мораш тако да се мучиш, јадниче мој! Немој да радиш тако дуго!“ Следовао је један лак пољубац и она је ишчезла. Доле је већ чекало друштво и ауто је одјурио у ноћ.

Адвокат је скочио са своје столице. Немо је ишао горе доле по соби. Тада је почео полугласно, са уздржљивим гласом, да говори један од својих славних говора. Само понекад за време дугих ноћних часова кроз свест му је пролазила слика сјајно осветљене сале са раскошно обученим гостима, у којој је саксофон певао своје чулне мелодије, као из неког далеког, другог света, док је његова жена играла у наручју другог...

Четири дана доцније кривични процес ближио се своме крају. Одбрана славнога браниоца била је ремек дело говорничке уметности.

Сала је била испуњена његовим звучним, баритонским гласом. Сви су били као хипнотисани његовом фасцинирајућом личности. Четири дана пратио је цео свет драматични развој претреса. Сада је предстојала скоро већ и одлука пороте. Млади, веома оштри државни тужилац који је водио огорчену борбу за своју каријеру, седео је узбуђен и зајапурених образа. Славни бранилац међутим, који је тога дана три часа испунио чудом од оштроумности, ироније и патоса, изгледао је као савладан од синовског узбуђења тренутка и наслонио је своју главу на обе руке.

„Са дванајест гласова некрив!“ Објавио је председник пороте. У сали се заори једногласан радостан узвик, стогласно „живео суд!“ и бурно пљескање. Председник је једва успоставио мир, пошто је запретио да ће салу испразнити. После је објавио ослобођење оптуженога.

Славни бранилац био је опет јунак дана и главна тема разговора у престоници. Али када се ноћу пробудио из тешког сна он је промрмљао: Јадна, уморна животиња у кавезу.

Нов закон о адвокатима

за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

— Свршетак —

§ 62.

Сваки члан Адвокатске Коморе, који буде изабран за члана дисциплинског већа или заступника Коморе или његовог заменика, дужан је примити се ове дужности, но по истеку времена, за које је изабран, може одбити поновни избор за идућу периоду.

Да ли се може избор одбити из других разлога, о томе одлучује коначно скупштина у сваком поједином случају.

Ако неко неће да се прими ове дужности или неће да је врши ни онда када се покаже да за то нема довољно разлога, биће кажњен новчано од 50 до 300 динара у корист благајне Коморине и за време које се има одмах одредити изгубиће активно и пасивно право избора у Адвокатској Комори (§ 43. став први слово в). Против ове одлуке нема правног лека. Односно наплате и употребе ове казне вреде прописи о дисциплинским новчаним казнама.

§ 63.

Осим председника и једног његовог заменика, бар још половина чланова дисциплинског већа морају бити адвокати, чије се канцеларије налазе у седишту дисциплинског већа.

Заступник Коморе и његови заменици могу бити изабрани само између адвоката, који станују у седишту дисциплинског већа.

§ 64.

Чланови дисциплинског већа и заступници Коморе врше своју дужност бесплатно. Пословником ће се одредити у колико ће им благајна Адвокатске Коморе надокнадити трошак учињен у готову, а нарочито оно што би потрошили кад путују због ове своје дужности.

§ 65.

Чланови дисциплинског већа и заступници Коморе или њихови заменици, против којих је у току истрага или расправа због злочинства или преступа или испупа из користољубља или против јавног морала или против којих је у току истрага или расправа због дисциплинске кривице, не могу вршити своје дужности у дисциплинском већу, док рад по кривицама не буде свршен.

Ако их дисциплинско веће или кривични суд осуди на казну, престаће ова њихова почасна дужност, чим осуда постане правноснажна.

§ 66.

Дисциплинско веће извиђа и доноси своје одлуке у већима, која се састоје из председника или његова заменика и четири члана.

Веће извиђа и доноси своје одлуке према прописима законика о кривичном судском поступку. Председник гласа последњи.

§ 67.

За вршење дисциплинске власти надлежно је дисциплинско веће оне Адвокатске Коморе, код које је окривљеник у време пријаве уписан у именик адвоката или приправника.

Сукоб о надлежности између дисциплинских већа двеју комора решава Касациони Суд.

§ 68.

Из важних разлога, а на предлог оптуженика или заступника Коморе, дисциплинска истрага или расправа може се по одлуци већа поверити дисциплинском већу друге Коморе.

§ 69.

У дисциплинском поступку не сме учествовати онај члан дисциплинског већа:

а) који је сам оштећен дисциплинским преступом или је он сам тужилац;

б) који је брачни друг оштећеног (тужиочев) или његов изабрани или законски заступник;

в) који је с окривљеним или оштећеним тужиоцем сродник у усходној линији или нисходној линији по крви, тазбини или усвојењу ма до кога степена, у побочној линији по крви до четвртог, а по тазбини до другог степена.

При доношењу пресуда (§§ 88. и 89.) не може учествовати онај члан који је одређен за истражног повереника.

§ 70.

Одбор Адвокатске Коморе има крајем сваке године поднети Министру Правде списак дисциплинских пријава, поднесених дисциплинском већу, као и списак довршених и недовршених истрага. Министар Правде може захтевати објашњење, као и то да се отклоне опажени недостатци. Ако дисциплинско веће не поступи по томе захтеву, па ни на поновну опомену, Министар Правде може распустити дисциплинско веће, наређујући у исто време нови избор.

VIII ГЛАВА

Дисциплински поступак

§ 71.

Дисциплинско веће повешће поступак по службеној дужности чим сазна, било само било из пријаве, за дисциплинску кривицу кога адвоката или адвокатског приправника. Дисциплинско веће доноси одлуку пошто саслуша и заступника Коморе.

§ 72.

Заступник Коморе позван је да, ради заштите части и угледа адвоката и ради њиховог уредног вршења адвокатских дужности, тражи пред дисциплинским већем, по службеној дужности, или по налогу одбора Адвокатске Коморе, истрагу и кажњење таквих дела, која се казне дисциплинским путем. Његова је дужност да све овакве кривице које му се пријаве или за које сам дозна, одмах пријави дисциплинском већу и да суделује код истраге и расправе, предлажући што треба, подижући и заступајући оптужбу и поступајући по прописима овога закона.

Заступнику Коморе ставиће се на увиђај сва службена акта пре него што би дисциплинско веће по њима донело своју одлуку, како би могао учинити своје предлоге.

Заступник Коморе мора бити на свакој седници дисциплинског већа.

Њему је допуштено у свако доба да се расматрањем аката обавести о стању поведених истрага и да захтева да му се акта саопште, само тиме не сме да успорава дисциплински поступак.

Ако примети застој или какве неуредности у поступку, тражиће од дисциплинског већа да се то отклони; а ако би за то било кривице до кога јавног органа, жалиће се Министру Правде. Ако постоје разлози за искључење означени у § 69. замениће га његов заменик.

§ 73.

Нађе ли дисциплинско већа да је дело, за које се адвокат или адвокатски приправник окривљује, кажњиво по општем казненом законику, известиће о томе државног тужиоца.

До свршетка овог кривичног поступка застаће се са ислеђењем и суђењем по дисциплинској кривици.

§ 74.

Кривични судови дужни су саопштити дисциплинском већу ако се против адвоката или адвокатског приправника поведе кривична истрага, подигне оптужба или ако се стави у притвор. После свршеног кривичног поступка кривични суд уступиће акта дисциплинском већу, или, ако су му она још потребна, допустити изасланику дисциплинског већа расматрање и препис аката.

§ 75.

Дисциплинско веће, ако је потребно после учињене претходне истраге, решиће има ли се посступак прекинути (обуставити), или ће се истрага наредити и даље по закону поступити.

Пре него што би се ствар упутила на суђење мора се окривљеном дати прилика да се оправда.

§ 76.

Дисциплинско веће може у току поступка донети одлуку о претходној обустави адвокатуре или окривљеноме одузети право заступања, а адвокатском приправнику право замењивања, у колико је то нужно као мера опрезности ради заштите части и угледа адвокатског сталежа, или ради осигурања интереса странке.

Те су мере допуштене нарочито у случајевима:

а) ако је адвокат или адвокатски приправник стављен под истрагу због злочина или другог кажњивог дела учињеног из користољубља;

б) ако је против окривљеног изречена још неизвршена пресуда да се избрише из именика.

Ове ће мере престати чим буде престао разлог који их је изазвао.

О овим одлукама ће се одмах известити одбор Адвокатске Коморе, окривљени и заступник Коморе.

§ 77.

Ако би кривични суд осудио адвоката на казну с којом је по закону скопчан губитак адвокатуре, дисциплинско веће, по извршности осуде, без даље расправе, одлучиће да се осуђени адвокат избрише из именика, а у другим случајевима поступиће се по § 75.

§ 78.

Председник ће по потреби именовати истражног повереника.

Истражни повереник радиће у споразуму са заступником Коморе. Он може саслушавати сведоке, вештаке и окривљеника, или од овога затражити писмено изјашњење, и потребан извештај од судова и управних власти.

По потреби може замолити све судове да изврше извиђање. Код преслушања може суделовати лично и преко заменика и стављати питања. На овакво суделовање овлашћени су и заступник Коморе, окривљеник и његов бранилац.

Дисциплинска већа дужна су да једно другом указују правну помоћ.

§ 79.

Адвокати и адвокатски приправници уписани у именик код Коморе дужни су пред дисциплинским већем сведочити и давати мишљење. Друга лица не могу се на то приморавати.

Саслушавање сведока и вештака под заклетвом може свагда извршити само надлежни суд. На саслушање сведока и вештака и њихове пристојбе имају се применити прописи закона о кривичном судском поступку.

Акта довршеног извиђаја саопштиће се заступнику Коморе, а овај ће их са својим прадлогом доставити дисциплинском већу за 15 дана од њихова пријема.

О извршеном извиђају известиће се окривљеник који може дисциплинском већу изнети своје предлоге. Дисциплинско веће може по том предлогу, а и по службеној дужности, наредити да се извиђај допуни.

§ 80.

Одлука у смислу § 75. става првог доноси се у тајној седници, по саслушању извештаја истражног повереника. У одлуци којом се ствар упућује на суђење тачно ће се изложити тачке окривљења и све што је потребно за примену усмене расправе. Та одлука доставиће се окривљенику. Против ње нема правног лека.

Ако би дисциплинско веће решило да се дисциплински поступак прекине, то ће се решење доставити окривљенику, заступнику Коморе, врховном државном тужиоцу и оном лицу, које тврди да је повредом дужности од стране окривљеног оштећено у својим приватним правима. Препис тог решења доставиће се одбору Адвокатске Коморе (§ 52.).

§ 81.

Председник одређује дан и сат усмене расправе. Расправу мора одредити тако да од дана доставе позива окривљенику до дана расправе протече најмање осам дана. Окривљеник се може тога рока одрећи. Даље, он наређује да се о расправи извести заступник Коморе, да се позову сведоци и да се припреми све што је потребно за усмену расправу.

Окривљеник и заступник Коморе могу у року од пет дана од дана доставе позива учинити предлоге за расправу, или да се ова одгоди. О томе ће решити председник дисциплинског већа, против кога решења нема места посебном правном леку.

§ 82.

Окривљеник има право да, и не наводећи за то разлог, искључи из суђења на расправи два члана дисциплинског већа.

Искључење председника, његовог заменика и известиоца (§ 85.) може се тражити само у случају сумње о непристрасности њиховој. О оправданости таквог тражења решава дисциплинско веће без учешћа чланова искључених по првом ставу. Против тога решења нема правног лека. О овоме решавању, ако се искључење уважи, и у усменој расправи председавање место искљученог председника његов заменик, а буде ли и овај искључен — по годинама најстаријн члан дисциплинског већа.

Ово искључење може се чинити на три дана пре расправе.

Ако има више окривљеника, сваки од њих може за себе да чини искључење. Ако се због ових искључења не може више да састави веће (§ 66., став први), и ако се окривљеници не могу сложити да заједнички учине искључење, онда ће се коцком определити ред, по коме се имају уважити искључења, за која нису наведени разлози.

§ 83.

Окривљеник, дошао на расправу или не, овлашћен је да на расправи има свога браниоца.

Дисциплинско веће може по нахођењу наредити да окривљеник лично дође.

§ 84.

Усмена расправа бива у тајној седници, али је приступ допуштен адвокатима и адвокатским приправницима. Ни ова лица, као ни заступник Коморе, окривљеник и његов бранилац, не могу присуствовати већању и гласању дисциплинског већа. Забрањено је саопштавати јавности садржај расправе. Ко противно учини, биће кажњен по одредбама казненог законика, или закона о штампи ако је саопштење учињено путем штампе.

§ 85.

Расправа почиње усменим излагањем стања ствари од стране известиоца, кога је председник именовао. Затим се саслушавају окривљеник и позвани сведоци, читају се записници саслушања и друга акта, и заступник Коморе ставља своје предлоге. За-

вршну реч имају окривљеник и његов бранилац и то редом како се они међусобно споразуму. Нађе ли дисциплинско веће да је нужно извршити неко дослеђење или прибавити какве доказе, наредиће што треба и заказати нову седницу ради настављања усмене расправе.

§ 86.

О усменој расправи водиће се записник, у који ће се уписати имена свих чланова дисциплинског већа, заступника Коморе, окривљеника и његовог браниоца ако га има, и битан садржај расправе.

Перовођа може бити или члан дисциплинског већа или адвокат или адвокатски приправник кога одбор за то одреди.

Записник потписује председник и перовођа.

§ 87.

При изрицању пресуде дисциплинско веће уважиће само оно што је било изнесено на усменој расправи. Оно није везано ни одлуком кривичног суда, којом је окривљеник ослобођен кривичне одговорности, нити доказним правилима, већ суди по свом слободном уверењу, стеченом на основу оцене свију доказних средстава оптужбе и одбране.

§ 88.

Пресуда мора окривљеника ослободити као некрива или огласити за крива по делу због кога је окривљен. У пресуди ће се изрично навести да ли је адвокат крив због повреде дужности своја звања или због понашања које је на штету части и угледа адвокатског сталежа, или је крив за обоје. Пресуда, која садржи одлуку о дисциплинској казни, мора садржавати и одлуку о накнади трошкова дисциплинског поступка.

§ 89.

Пресуда ће се одмах донети и објавити и у року од 15 дана с разлозима доставити окривљенику, заступнику Коморе, и врховном државном тужиоцу код Касационог Суда. Препис пресуде доставиће се одбору оне Коморе којој окривљеник припада.

Тужиоцу ће се на његов захтев дати препис пресуде, којом је окривљеник осуђен, заједно с разлозима, ако је он тврдио да је тиме, што је окривљеник повредио своју дужност, оштећен у својим приватним правима.

§ 90.

Трошкове дисциплинског поступка платиће одмах Адвокатска Комора у седишту дисциплинског већа.

Трошкове дисциплинског поступка сноси осуђени. О томе који ће се трошкови и како накнадити, донеће се одлука по прописима законика о кривичном судском поступку, који се и овде примењује.

У случају када окривљеник не буде осуђен, или ако се трошкови од њега не могу наплатити, сноси их коначно онај, који их је предујмио. Но ако је судило делеговано дисциплинско веће (§ 68.), онда трошкове сноси она Комора, код које је окривљеник у именик уписан.

§ 91.

Истражни повереник може за време трајања дисциплинског испитивања, у колико држи да је то оправдано према циљу поступка, допустити окривљенику неограничено или делимично разматрање акта. Ако истражни повереник не би допустио окривљенику да акта разгледа, окривљеник може тражити да о томе донесе одлуку председник дисциплинског већа.

После доставе одлуке којом се ствар предаје на суђење, и окривљеник и његов бранилац могу прегледати сва акта, осим записника о већању.

Забрањује се саопштавати путем штампе садржај списа (§ 84.).

§ 92.

Све доставе окривљенику морају се учинити лично њему или његовом пуномоћнику.

Ако се незна где окривљеник станује, а није именовао пуномоћника, дисциплинско веће одредиће једнога члана Коморе за заступника окривљенику, све док окривљеник не извести или док не именује другога пуномоћника. Овај заступник има да брани интересе окривљеника и има она права која припадају окривљенику и врши их у име окривљеника.

Саопштавање пресуде окривљенику путем штампе није допуштено.

IX ГЛАВА

Правни лекови против пресуда и других одлука дисциплинског већа.

§ 93.

Против пресуде дисциплинског већа о кривици и казни као и о накнади трошкова допуштен је призив, а против закључка дисциплинског већа, који се не односи на само вођење дисциплинског поступка, допуштена је жалба.

Против решења о накнади трошкова може се изјавити само жалба.

За расматрање призива и жалбе надлежан је Касациони Суд.

§ 94.

Право на призив имају:

а) окривљеник, ако је осуђен;

б) родитељи, деца и удовица окривљеника, ако је умро пре него што је пресуда постала правноснажна;

в) заступник коморе;

г) врховни државни тужилац код Касационог Суда, али само онда, ако је дисциплинска кривица због повреде службене дужности (§ 88.);

д) лице које је изјавило да је повредом дужности окривљеног оштећено у својим правима.

§ 95.

По призивима изјављеним на време Касациони Суд доноси одлуку после усмене расправе.

Касациони Суд може и пре одређене усмене расправе, а и у току ове, наредити да дисциплинско веће допуни извиђај.

§ 96.

У колико овде нема посебних наређења на поступак пред Касационим Судом примениће се законске одредбе о дисциплинској одговорности судија.

Ако је призив уложио само заступник Коморе, он ће на усменој расправи бити саслушан пре врховног државног тужиоца, а ако је и овај уложио призив, биће саслушан после врховног државног тужиоца.

Ако је само врховни државни тужилац уложио призив, моћи ће и заступник Коморе доћи на усмену расправу код Касационог Суда и дати своју изјаву.

У сваком случају заступник Коморе може одредити другог адвоката себи за заменика.

Не дође ли окривљеник лично, а ни његов бранилац, прочитаће се његова писмена одбрана, ако би је било.

§ 97.

Ако је изречена казна само због повреде части и угледа адвокатског сталежа, или још и за то што је повређена и која званична дужност, па је против пресуде дисциплинског већа уложен призив једино зато да се адвокат строжије казни због повреде дужности свога звања. Касациони Суд, ако нађе да је призив уместан, изрећи ће укупну казну у коју ће урачунати казну коју је изрекло дисциплинско веће, у колико је та казна исте врсте, па чак и онда, ако она није предмет призива.

§ 98.

Решење Касационог Суда доставиће се дисциплинском већу. Ово ће га даље доставити коме треба.

§ 99.

Право на жалбу имају лица наведена у § 94., а врховни државни тужилац само тада, ако је дисциплинска кривица због повреде службене дужности.

§ 100.

Правни лекови подносе се дисциплинском већу писмено у року од петнаест дана по достави пресуде или решења, који се рок не може продужити. Падне ли последњи дан рока у празничин дан, рок се свршава првог радног дана по празнику. Дан у који је правни лек предат пошти узима се као дан предаје дисциплинском већу. Правни лекови се могу поднети и брзојавом. Ако онај ко је осуђен на дисциплинску казну умре за време док тече рок за правни лек, рок за лица наведена у § 94. слово б) и д) почеће да тече од дана његове смрти.

Призиве и жалбе предане после рока дисциплинско веће одбациће.

На време поднесени правни лек одлаже извршење одлуке, против које је изјављен, изузимајући жалбу против одлуке у смислу § 76.

§ 101.

На повраћај у пређашње стање (оправдање) због пропуштеног рока за употребу правног лека примениће се односна одредба законика о кривичном судском поступку. Ако Касациони Суд допусти повраћај у пређашње стање, може одмах донети одлуку о главној ствари.

X ГЛАВА

Адвокатско дисциплинско веће код Касационог Суда

§ 102.

Касациони Суд суди у дисциплинским стварима адвоката и адвокатских приправника, заједно са адвокатским судијама, у већу састављеном од председника или његовог заменика и четири члана. Адвокатске судије бирају адвокатске коморе између адвоката на три године, но оне имају и после тога времена вршити судијску службу све до новог избора. Изабрани могу бити само адвокати који врше адвокатуру најмање десет година.

Адвокатски судија код Касационог Суда не може у исто време вршити службу и код дисциплинског већа Адвокатске Коморе.

За поступак код избора и за право изузећа изабраника вреде односне одредбе о избору дисциплинског већа. О избору ће се известити председништво Касационог Суда и Министар Правде.

Одредбе § 65. овог закона примениће се на адвокатске судије код Касационог Суда.

§ 103.

Свака Адвокатска Комора бира, ако има до сто чланова, двојицу, а за сваку даљу стотину чланова још по двојицу адвокатских судија (§ 43.).

§ 104.

Појединa већа састављa за сваки случај председник Касационог Суда тако да половину судија узме од судија Касационог Суда, који су за то сваке године унапред од опште седнице Касационог Суда у довољном броју одређени, а половину од адвокатских судија. (Адвокатска дисциплинска већа).

На усмену расправу позваће се по могућству адвокатске судије изабране од оне Коморе којој припада окривљеник. Ако на расправу позвани адвокатски судија не може више на време стићи, на његово место позваће се адвокатски судија, који станује у седишту Касационог Суда. Ако се ни то не би могло на време учинити, онда ће се место изостaлог адвокатског судије узети онај члан Касационог Суда, који је у дисциплинском већу на раду.

Унутрашњи послови код адвокатских дисциплинских већа врше се по одредбама које у томе погледу вреде за Касациони Суд. Дужност известиоца може се поверити адвокатском судији.

При гласању најпре гласа по годинама старији адвокат, а после њега млађи државни судија, затим млађи адвокат и тако даље. Председник гласа последњи.

§ 105.

Адвокатске студије, пре него што би у том својству први пут радиле, положиће заклетву пред председником већа да ће савесно и непристрасно испуњавати своје судијске дужности.

Због повреда ових судијских дужности адвокатске судије потпадају под дисциплинску власт Касационог Суда, али се при том имају применити одредбе овог закона о дисциплинским казнама.

§ 106.

Служба адвокатских судија је почасна и бесплатна. Онима адвокатима који станују ван места Касационог Суда Адвокатска Комора која их је изабрала накнадиће путне трошкове и дневнице по одредбама које вреде за службена путовања судија Касационог Суда. Ово су трошкови дисциплинског поступка.

§ 107.

Изузеће чланова дисциплинског већа који припадају судијском реду вршиће се по одредбама законика о кривичном судском поступку, а изузеће адвокатских судија по одредбама § 69. овога закона. Искључен је даље и онај судија, који је учествовао при доношењу пресуде, против које је употребљен правни лек, или који је код претходног поступка радио као заступник Коморе, као бранилац окривљеника или као заступник оштећеника.

XI ГЛАВА

Извршење пресуда и других одлука у дисциплинском поступку

§ 108.

Свака извршна правоснажна дисциплинска казна уноће се у књигу коју води одбор Адвокатске Коморе. Укоре и потпуно плаћене новчане казне, које не премашају 600 динара, одбор ће из књиге избрисати, ако то кажњеник после трогодишњег беспрекорног понашања затражи. Одбор је дужан побринути се за извршење пресуда и привремених закључака (§ 76.).

§ 109.

Ако би се новчана казна или трошкови морали наплатити преко извршне власти, одбор ће на основу извода из извршне пресуде затражити извршење код надлежне власти.

§ 110.

Износи новчаних казна имају се употребити на помагање оних адвоката, адвокатских приправника и оскудних удовица или сирочади адвоката или адвокатских приправника, који су без своје кривице пали у нужду. (§ 43. став први слово к).

§ 111.

Када се дисциплинском пресудом обуставља вршење адвокатуре или наређује брисање из именика адвоката или кад обустава адво-

катуре бива као замена друге казне (§ 56. слово б), одбор ће после извршности пресуде или одлуке којом се наређује обуставa адвокатуре као замена друге казне, известити о томе Министра Правде, Касациони Суд и надлежни Апелациони Суд, а у исто време наредити да се то огласи у „Службеним Новинама". „Ово вреди и у случају обуставе адвокатуре привременом наредбом. Тада ће се скинути и адвокатска табла.

Извршење овог прописа одбор може тражити и преко извршне власти.

XII ГЛАВА

Поновљење дисциплинског поступка

§ 112.

Ако се дисциплински поступак прекине или ако окривљеник буде ослобођен, поступак се може на штету окривљеника обновити само, ако се изнесу нове чињенице или нова доказна средства, која, сама по себи или у вези са раније извиђеним доказима, могу бити од вредности да утврде кривицу окривљеника.

Ако је адвокат или адвокатски приправник осуђен на казну за одржање реда (52.) или на дисциплинску казну (§ 56. а и б). може се допустити поновљење поступка на штету осуђеника само, ако би нове чињенице или доказна средства, сама по себи или у вези с раније изнесеним доказима, могла оправдати тежу казну. (§ 55. слово в и г).

§ 113.

На дисциплинску казну осуђени, његова удовица, родитељи и деца могу захтевати поновљење поступка и после извршене казне, ако изнесу нове чињенице или доказна средства, која, сама по себи или у вези с раније изнесеним доказима, могу оправдати ослобођење, или место строжије казне (§ 55. слово в и г) блажу казну. Заступник Коморе има иста права.

§ 114.

О поновљењу поступка одлучује, без претходне усмене расправе, оно дисциплинско веће, које је судило у првом степену.

Одлука ће се доставити молиоцу, заступнику Коморе и врховном државном тужиоцу. Против ње може се изјавити жалба Касационом Суду (§ 102.).

§ 115.

Одобрење поновљења пресуда престаје да вреди у колико се тиче оне кривице, због које је поновљење одобрено. Поновљењем се ствар повраћа у стање истраге. Али дисциплинско веће које је допустило поновљење у корист окривљеника може, по пристанку заступника Коморе, изрећи одмах пресуду, којом окривљеника ослобођава или блаже казни.

§ 116.

Ако адвокат у чију је корист одобрено поновљење поступка буде поново осуђен, не може се против њега изрећи строжија казна од оне на коју је био осуђен ранијом пресудом.

При одмеравању казне имаће се у виду већ претрпљена казна.

XIII ГЛАВА

Адвокатски пензиони фонд

§ 117.

Адвокатска Комора ће установити пензиони (мировни) фонд за осигурање изнемоглих својих чланова и на случај њихове смрти — њихових породица. Кад се овај фонд установи Коморе ће прописати правилник о величини прилога (улога), начину наплате, као и друге ближе одредбе. Тај правилник подлежи одобрењу Министра Правде и мора бити објављен у „Службеним Новинама".

XIV ГЛАВА

Таксе

§ 118.

Рад скупштине Коморе, одбора, дисциплинских већа и пензионог фонда не подлежи таксама.

XV ГЛАВА

Пискарачи, надрипписари

§ 119.

Онај који у виду заната заступа странке пред судовима и другим државним и самоуправним властима или јавноправним телима; или који у виду заната саставља за друга лица исправе о правним радњама, или исправе који иначе имају да служе пред судовима, осим општинских судова, а на то законом није овлашћен, врши кривично дело, те ће се казнити новчано до 1.500 динара или затвором до два месеца, или обема казнама.

За суђење ових кривица надлежан је срески суд по одредбама закона о кривичном судском поступку.

Кривични поступак може се повести на предлог државног тужиоца или Адвокатске Коморе, који имају сва права тужиоца.

XVI ГЛАВА

Прелазна наређења

§ 120.

Они који добију држављанство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а по народности су Словени и у другој су држави већ били адвокати, могу после једногодишње вежбе код адвоката полагати адвокатски испит у смислу одредаба овога закона и након положеног адвокатског испита бити уведени у именик које Адвокатске Коморе. Уз молбу за упис у именик мора се поднети уверење Министра Правде о томе да од стране Министарства нема сметње да се молилац уведе у именик Адвокатске Коморе.

Адвокати српско-хрватско-словеначке народности са територије бивше Аустро-Угарске, који постају држављани Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, морају се по молби увести у именик адвоката без вежбе и без испита предвиђених у првом ставу. Ова одредба важи и за оне адвокате, који су право адвокатуре добили по закону о признању квалификативних погодаба за стицање адвокатуре и јавног бележништва од 30. јула 1919. године.

Адвокатским приправницима српско-хрватско словеначке народности са поменуте територије урачуњаће се, ако постану држављани Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, време њихове дотадашње адвокатске приправничке вежбе у смислу § 5. овог закона.

Повластице из другог и трећег става овог параграфа важиће за пет година по ступању на снагу овога закона.

§ 121.

Официри ратни инвалиди који су учествовали у прошлим ратовима за ослобођење и уједињење, а који су свршили правне науке пре доношења овог закона, кад проведу на име вежбе једну годину дана у судовима или адвокатској канцеларији, стичу право на полагање судијско-адвокатског испита.

§ 122.

Адвокати на територији Банског Стола у Загребу, који су 1. јуна 1928. године уз адвокатуру вршили и звање кр. јавних бележника по тада постојећим законима, имају, од дана ступања у живот овог закона, право да и даље врше оба звања ако су бележничко звање изрично задржали. У овом случају бележничко звање вршиће у оном реону у коме су га тога дана вршили. Награде за њихов рад одредиће судови по својој оцени и према законским прописима, који су 1. јуна 1928. године важили, па се према томе стављају ван снаге сви законски прописи, који су у супротности са овим.

До доношења јединственог закона о кр. јавним бележницима за целу државу не могу се установљавати нова места кр. јавних бележника.

§ 123.

Са даном ступања на снагу овога закона досадашње Адвокатске Коморе имају без одлагања да се саобразе прописима овога закона и да се поново конституишу.

На територијама оних Апелациони Судова где Адвокатске Коморе не постоје поставиће Министар Правде, по предлогу Апелационог Суда донетом у општој седници, један одбор од петорице адвоката са дотичне територије, који ће на основу достављеног му списка адвоката вођеног у Министарству Правде, позвати све адвокате на овој територији на скупштину, која ће се одржати у седишту Апелационог Суда. Ова ће скупштина извршити конституисање Адвокатске Коморе.

Први одбори Адвокатских Комора изабрани по овоме закону дужни су по званичној дужности и без наплате таксе унети у именик адвоката све оне адвокате, који су уписани у именик адвоката дотадашњих Адвокатских Комора, односно, у списак адвоката Министарства Правде. Лица адвокати који нису уведени у поменуте спискове дужни су у року од три месеца од ступања на снагу овога закона затражити упис у именик адвоката Адвокатске Коморе и поднети доказе о постављењу за адвоката. Оваквог адвоката Комора је дужна уписати без наплате таксе. Лица која су стекла право на адвокатуру по садашњим законима или су били адвокати у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, могу то по њиховој молби опет постати, ако имају услове из § 2. слово а. и б., ако томе не стоји на сметњи наређење § 4. овога закона.

Лица која су на територији Јужне Србије и Санџака пре ослобођења 1912. године, према тадашњим тамо важећим законским прописима, вршила самостално правозаступничке послове, а после ослобођења пријавила се као правозаступници Министру Правде, уводиће се на њихову молбу у адвокатски именик Адвокатске Коморе на територији надлежног Апелационог Суда и то без обзира на услове из §§ 2. и 5., ако само испуњавају услове из § 4. овога закона.

§ 124.

Одредбе овога закона о вежби и условима за полагање испита не важе за оне адвокатске приправнике, који су у томе погледу у нашој Краљевини већ испунили захтеве досадашњих закона и уредаба места где су вршили вежбу до ступања на снагу овога закона; као ни за оне адвокатске приправнике, који су ступили на вежбу до 1. августа 1927. године, — све то ако су ранији услови за вежбу и за полагање испита повољнији од досадашњих.

Адвокатски приправници са територија на којима је по досадашњим прописима важила дужа вежба од четири године, а који су испунили услове из §§ 2. и 5. овога закона, имају право, чим овај закон буде обнародован у „Службеним новинама“, да полажу адвокатски испит или ако су већ положили адвокатски односно судијски испит, имају право да одмах буду уписани у именик адвоката сходно одредбама овога закона.

До ступања на снагу овога закона адвокатски испити ће се полагати пред комисијама како је то и до сада било у појединим покрајинама.

§ 125.

Дисциплинске истраге које су поведене против адвоката и адвокатских приправника пре но што је овај закон ступио на снагу настављају се и врше по прописима овога закона.

До образовања јединственог Касационог Суда за целу Краљевину свуда где се у овом закону помиње „Касациони Суд,“ има се разумети Касациони Суд у Београду за ранију Краљевину Србију; Сто Седморице у Загребу за Словеначку и Далмацију; Врховни Суд у Сарајеву за Босну и Херцеговину; Велики Суд у Подгорици за ранију Краљевину Црну Гору; и Одељење Касационог Суда у Новом Саду за Банат, Бачку и Барању, — према њиховој територијалној надлежности.

§ 126.

У срезовима у Србији и Црној Гори, у којима још нису установљени срески судови, а у месту среза не постоји првостепени суд, наређења § 119. овога закона важиће од дана кад се по одредбама закона о уређењу судова установе и у живот уведу срески судови.

За вођење кривичних дела из § 119. у Србији и Црној Гори, до образовања среских судова, надлежан је судија појединац надлежног првостепеног суда.

§ 127.

Овлашћује се Министар Правде да изда ближа упутства за извршење овог закона.

§ 128.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија три месеца по обнародовању у „Службеним Новинама“.

Од дана обавезне снаге овога закона престају важити сви досадашњи закони о адвокатима и адвокатским приправницима као и други законски прописи из специјалних закона, уредаба и декрета, који се односе на адвокате и адвокатске приправнике, изузев адвокатске тарифе, која остаје на снази до доношења правилника у смислу § 28. овога закона.

Исто тако престају важити декрети бивше аустро-угарске дворске канцеларије од 16. априла 1833. године Бр. 8732 и од 5./II-1847. године, а до сада стечена права јавних агената по тим декретима важе за њих и даље.

Препоручујемо Нашем Министру Правде да овај Закон обнародује, свима Нашим Министрима да се о извршењу његовом старају, властима заповедамо да по њему поступају а свима и свакоме да му се покоравају.

Закон о државном тужиоштву

§ 1.

Код окружних, апелационих судова и Касационог Суда установљавају се државна тужиоштва (државна правдништва, државна одвјетништва).

Код среских судова Министар Правде може уредбом установити нарочите вршиоце дужности државног тужиоца, одредити им круг рада и ову дужност поверити коме од судских пристава или судијских приправника дотичног суда или, ако ових нема, коме од судског административног особља.

§ 2.

Дужност државног тужиоштва врше:

1. Код окружних судова државни тужилац који управља државним тужиоштвом, и његови заменици где и у колико су потребни;

2. Код апелационих судова виши државни тужилац, који управља вишим државним тужиоштвом, и његови заменици где и у колико су потребни;

3. Код Касационог Суда врховни државни тужилац који управља врховним државним тужиоштвом и потребан број његових заменика.

Врховно државно тужиоштво прибележиће сваку одлуку Касационог Суда од правне важности у кривичним предметима.

Ако су старешине поменутих установа спречени, замениће их по рангу најстарији заменик.

Број заменика државног тужиоца, вишег државног тужиоца и врховног државног тужиоца одређује Министар Правде по потреби, а по предлогу вишег државног тужиоца за земанике државног тужиоца и вишег државног тужиоца, односно врховног државног тужиоца за његове заменике.

§ 3.

Круг рада државних тужиоштва обухвата по правилу учествовање у поступку у кривичним предметима према наређењима закона о кривичном судском поступку и старање да се поступак убрзава и закони правилно примењују као и употребу свих правних средстава и правних лекова, за која их закони овлашћују.

Државна тужиоштва код окружних судова стараће дела, за која сазнају, а за које се казни по службеној дужности и да се пронађу учиниоци тих дела, па ће тога ради преко полицијских власти или судова покретати и потребне извиђаје ради примене и продужења даљег кривичног судског поступка, у коме ће, ако има основа, подизати јавну оптужбу и ову заступати према наређењима закона о поступку.

Државном тужиоштву може се законом поверити вршење дужности тужиоштва у дисциплинским предметима судијског особља као и особља државног тужиоштва, вршење дужности око извршења казни и појединих дужности у грађанско-правним и другим правним предметима.

§ 4.

Надлежност државних тужиоштава одређује се према законским наређењима која вреде за надлежност судова код којих су она установљена.

Закон о кривичном судском поступку предвиђа наређења о решавању сукоба надлежности између државних тужиоштава и о искључењу и изузећу чланова државног тужиоштва.

§ 5.

Чланови државног тужиоштва су у вршењу својих службених дужности независни од судова. Они не могу вршити судијске послове нити им се може поверити надзор над судијама.

И где није законом о кривичном судском поступку или којим другим законом нарочито прописано, судови ће, кад одлучују о предметима јавнога права, пре но што донесу своју одлуку, државном тужиоштву дати прилику, да се изјасни или да учини своје предлоге.

§ 6.

Све државне и самоуправне власти дужне су државним тужиоштвима давати правну помоћ у службеним пословима.

У случају преке потребе може државни тужилац позвати у помоћ оружану силу без посредовања које друге власти.

§ 7.

За државног тужиоца код окружног суда, осим окружних судова у седишту Апелационих Судова, и за заменике државног тужиоца код свих окружних судова могу се поставити само она лица, која по закону о судијама редовних судова имају погодбе за судију окружног суда.

За заменика вишег државног тужиоца и за државне тужиоце код окружних судова у седишту Апелационих судова, а за више државне тужиоце, врховног државног тужиоца и његове заменике исте погодбе као и за судије Касационог Суда.

§ 8.

Врховног државног тужиоца, више државне тужиоце, државне тужиоце као и њихове заменике поставља Краљ указом на предлог Министра Правде.

За свако упражњено место члана државних тужиоштава расписаће се стечај преко „Службених Новина“. Стечај за врховног државног тужиоца и вишег државног тужиоца расписаће Министар Правде, за заменике врховног државног тужиоца врховни државни тужилац, а за заменике вишег државног тужиоца као и за државне тужиоце и њихове заменике — виши државни тужилац дотичног подручја.

Ако је стечај расписан од стране врховног државног тужиоца или којег од виших државних тужилаца дотични тужилац ће доставити по истеклом року стечаја све поднете му молбе Министру Правде са тројним предлогом за попуњење упражњеног места.

Министар Правде може предложити Краљу за постављење и лице ван овог предлога.

Ближа наређења о стечају прописаће Министар Правде уредбом.

Заменици врховног државног тужиоца, вишег државног тужиоца и државног тужиоца полажу пред својим старешинама, врховни државни тужилац и виши државни тужиоци пред Министром Правде, а државни тужиоци окружних судова пред надлежним вишим државним тужиоцем ову службену заклетву:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом да ћу влагајући Краљу Н. Н. бити веран, да ћу дужност своју вршити тачно и савесно по законима и законитим наредбама. Тако ми Бог помогао"!

Министар Правде може поверити и председнику Апелационог Суда односно Касационог Суда, да закуну више државне тужиоце односно врховног државног тужиоца.

§ 9.

Врховни државни тужилац има ранг и све принадлежности које по закону о судијама редовних судова има потпредседник Касационог Суда, а његови заменици ранг и све принадлежности судија Касационог Суда.

Виши државни тужилац има ранг и све принадлежности потпредседника Апелационог Суда, а његови заменици као и државни тужиоци окружних судова у седишту апелационих судова ранг и све принадлежности судија Апелационог Суда.

Остали у претходном одељку не наведени државни тужиоци и сви заменици државних тужилаца имају ранг и све принадлежности судија окружног суда.

Поред нарочитог судијског додатка државни тужиоци код окружних судова имаће још и особити додатак од 300 динара, а њихови заменици додатак од 200 динара месечно.

Године проведене у служби код државних тужиоштава у ма коме од евања поменутих у овом параграфу рачунају се за унапређење у више положајне групе одређене за дотично звање једнако као судијске године.

§ 10.

Старешине државних тужиоштава деле послове члановима свог тужиоштва.

Заменици државног тужиоца, вишег државног тужиоца и врховног државног тужиоца раде као њихови законски заступници и овлашћени су да врше све њихове службене радње без нарочите наредбе или опуномоћења.

Старешине државног тужиоштва код окружних судова и вишег државног тужиоштва код апелационих судова имају право да код свих судова свога подручја сами предузму вршење дужности државног тужиоца, како за поједине кривичне спорове у опште, тако и за поједине делове кривичног поступка, као и да вршење ове дужности повере ком другом члану државног тужиоштва.

§ 11.

Министар Правде може по потреби доделити на рад више државне тужиоце и њихове заменике врховном државном тужиоцу, а државне тужиоце окружних судова као и њихове заменике вишем државном тужиоцу и дати им овлашћење за вршење дужности заменика врховног државног тужиоца односно вишег државног тужиоца.

Исто тако Министар Правде може државном тужиоштву код окружних судова ради вежбе или ради помагања у раду привремено доделити судијске приправнике, приставе и секретаре нижих судова.

§ 12.

У случају изненадне спречености чланова државног тужиоштва код окружних судова, виши државни тужилац може, ако је с одлагањем скопчана опасност, поверити вршење дужности државног тужиоца и секретарима или приставима који имају погодбе за судије, а додељени су том државном тужиоштву, или, споразумно с председником апелационог суда, и коме од секретара или пристава дотичног окружног суда који имају погодбе за судију.

Виши државни тужилац одређује привремено за вршиоца дужности државног тужиоца за млађе малолетнике код окружних судова, као судова за млађе малолетнике, кога од чланова државног тужиоштва према наређењима закона о кривичном судском поступку.

§ 13.

У државном тужиоштву код свих судова поставиће потребно административно и служитељско особље, чији број одређује Министар Правде по предлогу надлежног вишег државног тужиоца, а за врховно државно тужиоштво по предлогу врховног државног тужиоца. Ово особље има исти ранг и принадлежности као и њима равни службеници код редовних судова.

Где законом није друкчије одређено, ово особље поставља Министар Правде, који своје право постављања може пренети и на врховног државног тужиоца или на више државне тужиоце за њихова подручја.

§ 14.

Виши државни тужилац врши непосредно службени надзор над државним тужиоштвима код окружних судова свога подручја. Министар Правде врши непосредни надзор над врховним државним тужиоштвом и вишим државним тужиоштвима, а уједно општи врховни надзор над пословима свих државних тужиоштава у подручју целе државе.

§ 15.

Право надзора обухвата овлашћење надлежних органа да пазе да се послови уредно врше, да упућују државна тужиоштва на испуњавање дужности да уклањају запажене грешке и да извештавају старију власт, која је надлежна да изриче потребне наредбе.

Под надзор потпадају сва лица која су постављена или се употребљавају у раду код државних тужиоштава.

Сва државна тужиоштва и њихово особље морају извршавати наређења и држати се службених упустава органа или власти, којима је поверен надзор, а на захтев дужни су подносити извештаје, давати обавештења и оправдања у свим службеним пословима.

§ 16.

Право надзора садржи и овлашћење давати опомене и писмене укоре због занемаривања службе због неуредног извршења или одуговлачења поверених службених послова као и због свих других повреда службених дужности, које се према врсти или степену испољавају као неуредности.

Службенику државног тужиоштва мора се, пре но што му се изрече опомена или укор, дати прилика да се оправда. Против укора изреченог због неуредности допуштена је жалба у року од три дана и то: против одлуке државног тужиоца само вишем државном тужиоцу, против одлуке вишег државног тужиоца или врховног државног тужиоца Министру Правде.

§ 17.

Ако и по поновљеним опоменама или укору чиновник и даље занемарује службу, као и онда, ако се деси нехат или преступ службених дужности, који се с обзиром на сигурност службе или тежину кривице узазују као дисциплински преступи, наредиће се дисциплински поступак против дотичног службеника.

§ 18.

Дисциплински поступак против чланова државног тужиоштва, као и против судијских помоћника, додељених државном тужиоштву може покренути како Министар Правде тако и непосредни старешина тих службеника.

Судови имају право да чланове државног тужиоштва за повреде службених дужности, које запазе у току свог службеног рада пријаве њиховим старешинама, а по потреби и Министру Правде.

У погледу дисциплинских преступа, кажњавања за ове као и у погледу дисциплинских судова надлежних за поступак, и самог дисциплинског поступка против чланова државног тужиоштва вреде наређења закона о судијама редовних судова. Но у место два по рангу најмлађа члана дисциплинског суда Апелационих Судова и Касационог Суда, поставиће Министар Правде за годину дана два члана вишег државног тужиоштва односно врховног државног тужиоштва. Ако се дисциплински поступак тиче заменика државних тужиоца окружних судова, могу, у недостатку, чланове вишег државног тужиоштва у дисциплинском суду заменити и државни тужиоци окружних судова.

За врховног државног тужиоца и његове заменике и за више државне тужиоце и њихове заменике биће надлежан дисциплински суд поменут у чл. 37. тачка 2. закона о судијама редовних судова, а за државне тужиоце и њихове заменике дисциплински суд поменут у члану 37. тач. 1. закона о судијама редовних судова.

(Наставиће се)

Судска и административна пракса

Кад је продавац непокретног имања задржао по уговору право „одустанице“, он то право може истицати и после рока, до кога је био дужан да купцу изда тапију.

Тужилац П. представио је суду да је још у 1917. год. купио од браће М. једну кућу у Велесу за 3200 бугарских лева, коју су му кућу продавци још у време продаје предали у државину и од тада је непрекидно држи, па како су они били дужни по уговору, да му издаду тапију од продате куће а они то сад избегавају, то их је тужио суду и молио да их суд осуди, да му од те куће изда тапију. Тужени су у одговору на

тужбу и на рочишту тражили да суд одбије тужиоца од тражења, поред осталог, и са тога разлога, што они одустају од поменутог купо-продајног уговора а на овај одустанак имају право по самом уговору. Пристају да врате примљену купо-продајну цену тужиоцу.

Велешки првостепени суд нашао је да тужени по уговору имају право на одустанак од истога па је пресудом одбио тужиоца од тражења.

По изјављеном незадовољству, Скопљански Апелациони Суд нашао је да ова пресуда првостепеног суда не одговара закону са следећих разлога:

„Погрешно је првостепени суд нашао, да је означени уговор закључен на одустаницу — пишманлук — и сходно томе тужилачку страну одбио од тражења испуњења уговора и издања тапије, већ када се из самога уговора, који признају обе парничне стране, види да су приликом закључења уговора тужени примили куповну цену и да су тужиоцу одмах кућу предали у државину, као и то, да је у том уговору стављен услов, да ће продавци издати купц/ — тужиоцу тапију кад се прилике среде а прилике су се средиле у року, предвиђеном у привременом закону о ликвидацији мораторног стања — чл. 50. а то је до 24 октобра 1920. гое.; па како тужени до означеног рока нису тражили раскид уговора по основу пишманлука, па ни до рока, кад је тужилац тражио издање тапије на спорно имање, већ су ово истекли тек кад је тужилац тражио издање тапије, што значи, да су тиме тужени изгубили тај предвиђени услов о року поништаја уговора, — то је онда за тужену страну наступила и обавеза да тужиоцу издаду тапију."

Са ових разлога Скопљански Апелациони Суд је преиначио поменуту пресуду првостепеног суда и пресудио: да тужени издаду тужиоцу тапију на спорно имање у року од месец дана по извршности пресуде, у противном, да му пресуда служи као основ за убаштињење.

По жалби тужених, Касациони Суд у своме II одељењу примедбама Бр. 9613 од 22-X 1928 г. поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Преиначујући иначе правилну пресуду првостепеног суда, Апелациони суд је, осуђујући тужене на издање тапије тужиоцу, погрешно нашао, да су тужени уговор о купо-продаји имања могли раскинути на основу одустанице само до 24 октобра 1920 год., као дана, од кога се сматра да су прилике сређене и када су према уговору били дужни издати тужиоцу тапију и да им је, пошто га у означеном року нису употребили, истицање тога права одустанице сада одоцњено.

„Из садржине уз тужбу поднетог уговора јасно се види, да је он закључен под условом одустанице, јер су њиме тужени резервисали себи право, да од погодбе одустану с тим да тужиоцу врате примљену продајну цену са припадајућим интересом. То право тужених траје све дотле док закључени уговор потпуно не изврше, према томе све дотле док тужиоца издањем тапије не учине правим сопственником продатог имања — §§ 292 и 295 грађ. зак. Њихово право да од уговора одустану није престало истеком онога рока, до кога су се обвезали издати тапију тужиоцу, 24. октобра 1920 год., јер пошто то до тада нису учинили, онда је са њиховом обвезом да уговор и после тога изврше (тапију издаду) везано и њихово право да од уговора одустану и то све дотле, док их тужилац није тужио суду због неизвршења уговора, када су они, одговарајући на тужбу, то своје право и истакли.

„Апелациони Суд исто тако неумесно резонује да је право тужених, да од уговора одустану престало још и самим тим, што су приликом закључења уговора примили куповну цену и продату кућу одмах предали тужиоцу у државину. Те радње биле би доиста од утицаја на њихово право одустанка од уговора али само за случај да нису извршене једновремено, да су тужени на пример продату кућу предали тужиоцу после извесног времена по закључењу уговора, јер би се таквим поступком прећутно одрекли права да и после тога одустану од уговора. Међутим кад се овде из акта види да су и закључење уговора и пријем цене и предаја куће тужиоцу извршени једновремено, онда баш због једновремености извршења ових радњи остаје право тужених да се користе одустаницом све дотле, док закључени уговор потпуно не изврше (јер су га уступањем продате куће само делимично извршили) у овом случају све дотле, док их тужилац због неизвршења није суду тужио; иначе се не може претпоставити да су тужени хтели уговорити право одустанице с тим, да им оно одмах по закључењу уговора и престане, већ су га уговорили зато, да се њиме доцније, докле год уговор не изврше, користе.

„Према свему овоме, овде има места приговору тужених да хоће да се користе својим правом одустанка од уговора, са коришћењем тога права нису одоцнили и суд је према томе и осталим поднетим доказима спор требао да расправи.

Скопљански Апелациони Суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је пи-

ћом свога I оделења Бр. 4774 од 14-XI-1928. г. дао следеће противразлоге:

„Кад се из уговора, који је тужилац за доказ свога права у овоме спору поднео, јасно види, да је тај уговор од стране тужиоца потпуно извршен, јер је он туженоме исплатио уговорену цену и да је и од стране тужених извршен и у томе што су тужиоцу предали у државину купљену кућу, те му у предвиђеном року издаду и тапију на исту кућу, — онда је самим тим, без обзира на време, када су ова извршења уговора учињена, право тужених да од уговора одустану, кога су се они у уговору дотакли, престао са наступањем рока, да своју обавезу изврше. Друкчије пак разумевање прописа § 551. грађ. зак., који регулише овај правни институт „одустанице“ или „пишманлука“ у грађанском праву, било би штетно по приватно-правни саобраћај; јер би значило само онемогућавање примене грађ. правне установе „пишманлука“ у истоме, јер нико ко је ствестан својих интереса, не би пристао да један и од своје и од противне стране готово потпуно испуњен уговор, доводи у зависност од воље противног уговарача, да и после тога испуњења, својим правом одустанка поруши све оно, што је уговорено и извршено. Поред овога, Скопљански Апелациони Суд налази, да се тужени у овоме спору не могу користити својим истакнутим приговором права на одустаницу и са тога разлога, што се из наведеног уговора види да је тужилачка страна са своје стране плаћањем куповне цене, уговор потпуно извршила и да је на туженој страни, која је уговор у толико извршила, што је тужиоцу продату кућу предала у државину, остала још обавезе, да тужиоцу изда тапију о року, који је у истом уговору одређен, те се тужена страна могла користити одустаницом само до овога рока, јер би друкчије разумевање овога уговора онако како га Касациони Суд тумачи, било противно наређењу § 547. грађ. зак. и дошло до тога, да тужена страна, која у уговореном року није извршила своју обавезу, у место да за то неизвршење буде материјално одговорна по прописима грађанског законика, буде још и фаворизирана овим давањем права на одустаницу а и иначе не може се и неправично би било претпоставити, да је тужилац толико био немаран у заштити својих интереса, да је овим уговором дао туженом право, да чак и после рока, који је предвиђен за потпуно извршење уговора, од тужене стране, пошто је тужилац са своје стране исти уговор потпуно извршио, може употребити своје право на одустаницу.“

Општа Седница Касационог Суда одлуком својом од 24.—XI—1828. г. Бр. 13985 одбацила је речене противразлоге Апелационог Суда и вратила акта с препоруком да поступи по поменутим примедбама II оделења Касационог Суда Бр. 9613. **т. и.**

Притежатељ менице дужан је противу регресног дужника поднети тужбу у року, предвиђеном у § 141. трг. зак. и ако је у течају тога рока над имовином дужниковом отворен стечај. Одлука Опште Седнице Касационог Суда.

Пресудом Охридског Првостепеног Суда Бр. 4162 осуђен је тужени Т., трг. из Охрида, као жирант по меници, да плати тужиоцу Х. 65 наполеона у злату меничног дуга, као и да му плати положену таксу и трошкове. Ову пресуду одобрио је и Скопљански Апелациони Суд пресудом својом Бр. 3348 од 15. маја 1928. г. но по жалби тужене стране, Касациони Суд примедбама свога II оделења од 26-IX-1928 г. Бр. 7656 поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда, са следећих разлога:

„Неосновано је гледиште Првостепеног Суда, да је неумесна тужба, коју је поднео тужилац Х. 21. априла 1926 год., противу дужника — жиранта благовремена и ако је протест изискан још 2. марта исте године. Неуместан је разлог суда, да је отвореним стечајем над имовином дужника Т. од 8. марта 1926. год. Бр. 3445 прекинут течај редовног рока за регресну тужбу из § 141. трг. зак. и овај замењен роком за пријаву у стечај — § 30. и 22. зак. о стеч. пост. и да ова обустава траје све до момента скидања стечаја, ако је овај скинут пре него је рок за пријаву истекао, када се течај прекинутог редовног рока наставља. Одредба § 141. трг. зак. је наређење материјалног права. Само право наплате повериоца од регресног дужника условљено је испуњењем услова, предвиђених овим законским прописом: подизањем регресне тужбе у року од петнаест дана по протесту, пошто се дужник налази у истом месту, где је и меница имала бити исплаћена. Пропуштањем овога рока, менични поверилац није више у могућности, да своје потраживање тужбом оствари, јер по § 144. трг. зак., по истеку поменутог рока, притежатељ менице губи сва права противу преносителја. Одредба § 30. зак. о стеч. пост. припада формалном праву. Њом је регулисан као и осталим одредбама поменутог законика, само поступак у стечају. Суштина права и потраживања према стечајном дужнику остаје иста, баш и у случају

да у стечај благовремено или никако не буду пријављене. Све што трпе, то је њихово искључење од наплате из стечајне имовине и да оно, пријављено у стечајну масу, може при наплати бити узето у обзир, потребно је да оно постоји, да је тужљиво. Застарела потраживања, као и тражбине, пријављене после прекоузивног рока, предвиђеног у напред поменутом § 141. трг. зак., нису таква. Према овоме, кад је протестом од 2. марта 1916 год. тужени Т. задржан као регресни дужник у обавези по меници, чији је рок исплате био 1. марта исте године — § 138. трг. зак., онда је, према § 141. истог законика, поверилац — притежалац менице о року био дужан, да тужбу у року од петнаест дана по протесту поднесе. Околност, што је у течају рока отворен стечај (решење од 8. марта 1926 год. Бр. 3445) није могла утицати на ову дужност повериоца, него само у толико, што је у место тужбе, он сад имао да поднесе пријаву у стечај али опет у року из одредбе § 141. Трг. Зак.“

Скопљански Апелациони Суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је писмом својим Бр. 4540 од 1-XI 1926 год. дао следеће противразлоге:

„Одредба § 141. трг. зак., у којој је прописан петнаестодневни рок за подизање тужбе и тражење наплате меничних потраживања регресних дужника, важи и има се применити све донде, докле траје *редовно имовно стање дужниково*, док су дакле његови имовно-правни односи у своме нормалном току и ту своју важност овај законски пропис има, не као пропис материјалног права, како Касациони Суд налази, већ као пропис процесуалног права, са процесно-правним карактером, јер и он, као и одредбе §§ 30., 22. и др. стеч. суд. пост., регулише поступак, кроз који једно приспело менично регресно потраживање мора да прође, да би било остварено. То, што се овај законски пропис налази у једном закону, који регулише трговачке материјално-правне односе, не значи, да је и он пропис материјалног права, јер ми немамо закона, у коме би био регулисан трговачко-судски поступак, те наш Трговачки Закон има доста норама чисто процесно-правног карактера, међу које норме спада и пропис § 141. трг. зак. исто онако, као што и у нашем стеч. суд. пост. има норама чисто материјално-правне природе а не само формално правних. Али, чим дужник падне у презадужено стање, нормални ток његових имовинско-правних односа престаје, над његовом имовином се отвара стечај и за остваривање потраживања из ње, више се не могу примењивати прописи, који су раније важили, сад стају на снагу један низ специјалних правних прописа, којих се повериоци, ако хоће да из те стечајне имовине остварују своја материјално-правна потраживања *морају* придржавати, па чак и онда, кад су ови прописи у супротности са прописима редовног поступка.

„Тачно је, да би тужилац, да над имовином дужника Т. није отворен стечај у току овога петнаестодневног рока, неподизањем тужбе у овоме року по § 144. трг. зак. изгубио право да своје потраживање тужбом оствари, али кад је пре истека тога рока од петнаест дана, дужнику отворен стечај и кад за овакав случај, према наведеном, важе искључиво прописи стечајног судског поступка т. ј. да се сваки поверилац за своје потраживање, ако хоће да га остварује из стечајне масе, има пријавити у истом року који је проглазом о отварању стечаја одређен, — онда је и за сво регресно потраживање тужилац Х., које је хтео да оствари из стечајне масе дужника Т. имао да се управља по прописима стечајног судског поступка, т. ј. са отварањем стечаја рок његове тужбе — пријаве — се мења тако, да у место оног редовног рока, који је предвиђен прописом § 141. трг. зак., за његову тражбину важи сада рок, који је по § 30. стеч. пост. стечајни суд у своме проглазу одредио за све повериоце, који од стечајног дужника тражити што имају, па дакле, у овом конкретном случају и за повериоца Х. према своме стечајном дужнику Т.

„Што се тиче момента, од кад се ово регресно потраживање тужиоца Х. према туженом Т. има сматрати као тужљиво, то је *моменат — дан изисканог меничног протеста;* од тога момента је тужилац Х. пуноважни поверилац према туженима Т. и Ј. и као такав стекао право на остваривање свога меничног потраживања из њихове стечајне масе.

„Да је и законодавац, регулишући поступак са имовином презадуженога а ради постигнућа свога циља у стечају, да се сви повериоци стечајног дужника намире из целе имовине његове, овакву вољу имао, види се и из прописа § 28. стеч. пост., по коме се чак и свима, у течају налазећим се парницама против дужника, у случају отвореног стечаја обуставља ток — те се сви такви тужиоци — повериоци имају пријавити у стечајну масу, па онда и из прописа § 27. стеч. пост., по коме се сматра, да чак и оним потраживањима, којима рок до дана стечаја није приспео, да је и њима рок наврши, те се исплата може искати, те према овако јасно опредељеној вољи законодавца,

да правично расподели дужникову имовину међу све повериоце, ради чега оставља стечајном суду да одреди и један рок за пријаву свих поверилаца — несумњиво да овај рок важи и за повериоца Х., чије је потраживање приспело и потпуно уредно.

„Најзад и сам Касациони Суд у својим примедбама каже, да је поверилац Х. у место тужбе, имао да поднесе пријаву у стечај, али не у року, који је проглашен стеч. суд одредио, него у року, предвиђеном у § 141. трг. зак. — што по нахођењу свога суда не може да буде, јер се рок, који стечајни суд у смислу § 30. стеч. пост. у своме решењу о отварању стечаја одреди за пријављивање у стечајну масу, не може мењати — ни скраћивати ни повећавати — сем у случају изричнo законским прописима стеч. поступка предвиђеном — те кад поверилац има да поднесе пријаву стечајној маси, којом пријављује у исту своје потраживање, онда за њега има да важи једино искључиво рок, који је стечајни суд одредио а никако рокови, које предвиђају разни законски прописи".

Касациони Суд у Општој Седници од 24. новембра 1928. г. под Бр. 13420 усвојио је поменуте примедбе свога II оделења а противразлоге одбацио. т. и.

Дела увреде и клевете према претпостављеном, у смотрењу његове званичне дужности, казнимо је по § 39. вој. казн. зак., а не по § 104. II одељ. казненог законика

Војни Суд за Официре нашао је, да у радњама оптуженог М. што је у својим рапортима, поднетим Управнику артилеријско-техничког завода противу свога претпостављеног, капетана I кл. Љ., употребио наведене инкриминисане изразе, не стоји дело из § 39. алинеја прва, вој. казн. зак., већ да у тим радњама стоји дело из § 104. II став казненог законика, у вези § 70. истог зак. зато, што је прописом прве алинеје § 39. вој. казн. зак. инкриминисана увреда претпостављеног или старијег у ванслужбеним односима, док оптужени наведене изразе, који сем увреде садрже и клевету, није употребио противу капетана Љ., као приватне личности, већ у смотрењу његовог званичног рада, као претпостављеног старешине, — па је с обзиром на његову квалификацију дела, оптуженог казнио са један месец дана затвора. — Ову пресуду одобрио је и Велики Војни Суд.

По жалби војно-државног тужиоца, Касациони Суд примедбама свога I оделења под Бр. 11113 од 12-X-1928. г. поништио је поменуту пресуду Великог Војног Суда са следећих разлога:

„Велики Војни Суд, заједно са првостепеним судом погрешно је нашао, да у инкриминисаним изразима, унетим од стране оптуженог М. у тужбама његовим противу капетана Љ., не стоји дело из ал. 1. § 39. в. к. з., већ да стоји продужено дело из II ст. § 104. казн. зак. у вези § 70. истог зак. са разлога, што је прописом ал. 1. § 39. в. к. з. инкриминисана увреда претпостављеног или старијег, као личности у ванслужбеним односима, док је оптужени М. инкриминисане изразе употребио противу капетана М. у смотрењу његовог званичног рада, као претпостављеног старешине. Овакво схватање тога и првостепеног суда погрешно је с тога, што би се према њему за дело увреде и клевете претпостављеног у званичној дужности, као *теже*, ако би се оквалификовало као дело из II ст. § 104. каз. зак., морала изрећи мања казна, јер је у поменутом законском пропису за исто предвиђен максимум казне од три године затвора, док би се за дело увреде и клевете у ванслужбеним односима, као *лакше*, имала да изрекне већа казна, пошто је у § 39. в. к. з. за дело клевете старијега или претпостављеног предвиђен минимум казне од шест месеци затвора са општим максимумом од пет година затвора."

Велики Војни Суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је дао следеће противразлоге:

„Гледиште I оделења Касационог Суда у Београду, у предњим примедбама изражено, по мишљењу Великог Војног Суда погрешно је, јер се ни по чему не може закључити, да је одредбом § 39. в. к. з., замењена одредба § 104. казн. зак. за војна лица у погледу дела увреде и клевете учињених према претпостављеним или старијима, те да се војним лицима има судити по § 39. в. к. з. и кад су та дела учињена према овима у смотрењу њиховог званичног рада. Кад су у § 104. к. з. специјално инкриминисане увреде и клевете државних службеника у смотрењу њиховог званичног рада, онда би таква законска инкриминација могла за војна лица бити замењена особеном инкриминацијом у војно-казненом законику само тако, ако би и у овоме исто тако биле инкриминисане увреде и клевете представника војних власти специјално и изречно у смотрењу њиховог званичног рада. Инкриминишући пак дела увреде и клевете претпостављеног и старијег од стране потчињеног и млађег, § 39. в. к. з. то није учинио, није изречно обухватио и увреде и клевете претпостављених и старијих у смотрењу њиховог званичног рада, те се према томе има узети, да су ту инкриминисане само личне увреде

и клевете претпостављених и старијих, које не тангирају њихов званичан рад. Иначе, ако би се усвојило противно гледиште I одељења Касационог Суда, остало би отворено и нерешено питање: по којој би се онда законској одредби у војсци имале казнити увреде и клевете *потчињених и млађих* у смотрењу њиховог званичног рада, учињене им од стране претпостављених или старијих. Разлог пак I одељења, што би се у том случају дело клевете претпостављенога у званичној дужности по другом ставу § 104. к. з. имало казнити мањом казном, него дело клевете претпостављеног у ванслужбеним односима по другом одељку § 39. в. к. з., где је већи минимум казне прописан, не може бити довољан, да се примена ове законске одредбе проширује и на дела и случајеве, који нису њоме изречно обухваћени. Таква нелогичност у нашим казненим законима није усамљена, па ипак то не може да искључи примену дотичних законских одредаба. Једна, много грубља нелогичност те исте врсте постоји између одредаба §§ 39 и 100. вој. казн. зак., према којима је, с једне стране увреда претпостављенога и старијега лакше дело од увреде потчињеног и млађега а с друге стране клевета претпостављеног и старијег пак напротив теже дело од клевете потчињенога и млађег".

Касациони Суд у својој општој седници од 24.-XI-1928. год. одлуком Бр. 13.938 усвојио је поменуте примедбе свога I одељења а противразлоге Великог Војног Суда одбацио.

Т. И.

Кад је парнична страна поднела као доказ протокол вештачења извршеног пре спора, онда је суд дужан да исказе вештака узме у оцену, ако не као вештачко мишљење у смислу § 260. грађ. суд. пост., а оно као исказе сведока према § 246. истог закона.

По спору Д., молера из Крагујевца, против С., због дуга од најма, крагујевачки првостепени суд пресудио је, да тужени плати тужиоцу 3.500·— дин. на име дуга, као и да му накнади плаћену таксу и трошкове. Ову пресуду одобрио је Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 2389 од 29-III-1928. г.

По жалби тужене стране, Касациони Суд примедбама свога III одељења од 31. августа 1928. г. Бр. 7549 поништио је поменуту пресуду Апелационог суда са следећих разлога:

„Кад је заступник тужене стране на рочишној белешци Бр. 70846 навео да остатак најамничке награде његов властодавац није хтео да исплати зато, што уговор није извршен онако, како је погођен и када је за доказ свога тврђења поднео протокол вештачења вршеног пре спора Бр. 14563 онда је суд био дужан да исказе ових узме у оцену, ако не као вештачко мишљење у смислу § 260. грађ. суд. пост. а оно као исказ сведока према § 246. истог зак., о чињеницама, које се односе на количину и квалитет послова, израђених противно уговору, по представи тужене стране, изнетој детаљно у акту Бр. 14563 а које они сад као сведоци могу утврдити и које, с обзиром на наводе тужене стране, могу имати важности у овоме спору а према овим чињеницама може се по § 260. грађ. суд. пост., по нахођењу суда вештацима, које буду изабрале обе парничне стране, одредити вредност мање извршених уговорених послова, — те је и погрешно тај суд, кад је овакву пресуду првостепеног суда одобрио."

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је актом својим Бр. 6721 дао следеће противразлоге:

„Примедбе Касационог Суда истичу недостатак пресуде у томе, што је суд приликом пресуђења овога спора пропустио да оцени исказе вештака у протоколу Бр. 14563 ако не као штачко мишљење у смислу § 260. грађ. суд. пост. а оно као исказ сведока о чињеницама, које се односе на количину и квалитет послова. Првостепени Суд у ожалбеној пресуди дао је своју оцену о доказној вредности протокола вештачког мишљења, који је тужени поднео; не ценећи пак мишљење вештака и као исказе сведока и Апелациони Суд, одобравајући првостепену пресуду налази, да је првостепени суд правилно поступио што приликом своје оцене протокола вештачког мишљења, њиховo мишљење није ценио и као исказе сведока а са ових разлога: парничар, у овом случају тужени, по §§ 106. и 107. грађ. суд. пост. био је дужан у своме одговору на тужбу или и на рочишту — § 159. грађ. суд. пост., поднети доказе, који му за одбрану служе а тако и сведоке именовати, назначујући шта ће му они посведочити. Међутим тужень, не одговарајући на тужбу, у својој речи на рочишту, као ни тужилац, није истакао захтев, да се вештаци, који су своје мишљење дали пре спора, испитају као сведоци, нити шта би они имали да посведоче, дакле одрекли су се једног права, да се користе доказним средством, које им је на расположењу стајало. Према томе, с обзиром на наређење у § 3. грађ. суд. пост. у вези § 22. грађ. зак., у коме је садржан принцип распологања парничара предметом спора, суд није био овлашћен приступити оцени мишљења вештака, третирајући га као исказ све-

дока, јер би суд, дајући, противно жељи парничара, вештацима својство сведока и ценећи њихово мишљење као сведочанство сведока повредио поменути принцип, изражен у § 3. грађ. суд. пост. и § 22. грађ. зак."

Општа Седница Касационог Суда одкуком својом од 17-X-1928. г. Бр. 11569 у својила је поменуте примедбе III оделења а противразлоге одбацила. т. и.

Дужник исплаћујући дуг своме интабулисаном повериоцу на чије примање стоји надинтабулација трећег лица, не може скинути интабулацију са свога имања и ако није извештен о стављеној надинтабулацији с обзиром на § 301. грађ. зак.

Поверилац Никола поднео је акт и лично представо Пећском Првост. Суду на дан 20. фебруара 1928. г. и изјавио, да му је дужник Салеја исплатио дуг по облигацији у 30.000 динара и тражио да се са дужниковог имања скине стављена интабулација за овај дуг изјављујући у исто време, да је измирен од дужника још 8. фебруара исте године ; и да се дужнику врати облигација.

Првост. суд по дужности изискао је извешће о томе, да ли на имању дужника које је интабулисано за овај дуг има надтерета, и поднето је извешће да је 17. фебруара 1928 г. пријављена надимтабулација за рачун Николиног повериоца фирме Н. С. и Комп.

Првост. суд је по овом тражењу под 29. фебруаром 1928 г. Бр. 2703. донео решење, да се интабулација повериоца Николе са имања дужника Салије скине, и ако је надимтабулисани повериоц тражио да се не скида интабулација, са ових разлога :

Кад је поверилац Никола изјавио, да га је дужник Салија потпуно измирио још 8 февр. 1928 г. дакле пре но што је одобрена надимтабулација на интаб. примање дужника Николе, то се ово скинуће има уважити по § 13. гр. з. и чл. XIX. уредбе о интабулацији, без обзира на то, што је поверилац Николин тражио и суд одобрио надимтабулацију на интабулисано право Николино јер решење о томе није било достављено дужнику Салији ни до дана кад је скинуће ове интабулације тражено, с налогом да не исплаћује свога повериоца — § 396 гр. с. п., већ је исплату учинио раније пошто није знао, да је на интабулацију одобрена прибелешка.

К. С. у III. од. а по жалби надимтаб. повериоца 6. јуна 1928 г. Бр. 6967. ништи:

„Погрешно је суд овим решењем нашао, да има места траженом скинућу интабулације и поред тога, што је пре тога тражења одобрена надимтабулација за рачун фирме Н. С. и Комп.

Из акта се види, да је надимтабулација за рачун ове фирме пријављена и одобрена 17. фебр. 1928 г. А одобрењем надимтабулације и њеним уписом у судске књиге фирма је по §§ 307. 311. и 326. грађ. зак. стекла право залоге и датум уписа, на тај начин, јавно декларисан, важи према свима лицима. За то је изјава интаб. повериоца Николе дата код суда 20 фебр. 1928 г., да му је дужник раније дуг исплатио пре одобрења надинтабулације без утицаја на већ стечено право залоге повериочке фирме, јер датум исплате није јавно декларисан нити ужива ону аутентичност коју има упис надимтабулације у интаб. књиге, то таква исплата везује само интаб. повериоца и његовог дужника, а према повериочкој фирми она се има сматрати као и да није извршена.

Према томе пошто изјава о исплати дуга, извршеној пре уписа надимтабулације, нема важности нити је доказ према повериочкој фирми, онда је дужник, ако је исплату извршио доцније после 17. фебр. учинио то на свој ризик, јер без обзира што није примио решење о одобреној надимтабулацији, он је по смислу § 301. гр. з. био дужан, да се при наплати извести из књига о постојећим теретима на своме имању. За то суд интабулацију није могао скидати без пристанка повериочке фирме и тиме је лишавати права залоге на прост и једностран захтев интаб. повериоца Николе, већ је овога од тражења скинућа требао одбити".

Judex.

За пресуђење кривица бивших официра аустро-угарске војске, који су доцније постали наши поданици, а које су кривице починили за време окупације Србије, надлежни су првостепени судови у смислу чл. 12. зак. о пороти а не војни суд за официре.

Министарство Војске и Морнарице доставило је Крушевачком Првостепеном Суду акта кривице п.пуковника у пензији М., бив. официра аустро-угарске војске, налазећи, да је за суђење надлежан исти суд у смислу чл. 12. Закона о пороти.

Крушевачки Првостепени Суд нашао је да није надлежан за пресуђење ове кривице са следећих разлога:

„По § 20. зак. о пост. војних судова у кривичним делима. војни суд за официре надлежан је за расправљање и суђење кривица, које учине официри а поред тога исти је суд надлежан и за официре у пензији, кад су у униформи и учине кривицу. Према томе, војни су судови надлежни за кривична

дела официра, која су они у том својству учинили и онда, кад су после извршења дела дали оставку или стављени у пензију. Како је обвињени М., сада п.пуковник у пензији а сва дела, за која се оптужује учинио је у својству официра Аустро-Угарске војске, то је по нахођењу овога суда, за расправљање и суђење његове кривице надлежан војни суд за официре и без обзира, што су дела, за која се он оптужује, извршена за време непријатељске окупације Србије у 1917. години. Ово нарочито и с тога, што је и одредбом § 173. уговора о миру са Аустријом, закљученог у Сен-Жермену прописано, да се лица, која су оптужена, да су извршила дела, противна законима и обичајима у рату, имају ставити под војне судове, те је и по томе за суђење по овим делима п.пуковника у пензији М. надлежан војни суд — § 11. Зак. о пост. вој. судова у кривичним делима. Како је овај уговор о миру постао закон после донетих измена и допуна Закона о пороти, по којим је изменама и допунама стављено у надлежност пороних судова да суде сва дела учињена за време непријатељске окупације Србије и како у истом уговору нису предвиђени никакви изузеци, то је и са овога разлога, по нахођењу овога суда, неправилно гледиште војних власти, да је за расправу и суђење по овом предмету надлежан овај суд, већ војни суд за официре".

Услед овога сукоба о надлежности Крушевачки Првостепени Суд послао је предмет Касационом Суду на решење у смислу § 41. крив. суд. пост.

Касациони Суд у своме IV одељењу, размотривши сва акта овога предмета, као и разлоге, са којих се одбија надлежност, нашао је, да је за даљу расправу и испитање ове кривице надлежан Крушевачки Првостепени Суд са разлога.

„Што овде не стоји случај из § 20. Зак. о пост. војних судова у кривичним делима и чл. 173. уговора о миру са Аустријом у Сен-Жермену, већ да је овде случај из чл. 12. Закона о пороти, пошто је учиниоц кривичних дела ова учинио у својству официра Аустро-Угарске војске за време окупације Србије. Доцније, по ослобођењу, постао је нашим држављанином примљен је у нашу војску и као официр наше војске пензионисан, те се 1., према њему не може применити чл. 173. Сен-Жерменског уговора о миру, који се односи на она лица, која су оптужена, да су извршила дела, противна законима и обичајима у рату, а сада живе у иностранству и нису наши држављани, и 2., нема места примени § 20. Зак. о пост. вој. судова у кривичним делима, који се односи на наше официре и пензионисане официре, кад у униформи учине какво кривично дело".

Зато је писмом својим Бр. 9809. од 7-IX. 1928. године, послао сва акта овога предмета Крушевачком Прв. Суду на даљи поступак по Закону. Т. И.

„Кад је у питању отуђење непокретне масене имовине, старатељски судија дужан је, сходно чл. 94. зак. о старатељству, да лично обави саслушање сродника и одрасле пупиле, а не преко општинског суда.

По маси Ж. А., старатељски судија, решењем бр. 10983 од 27. марта 1928., одобрио је стараоцима масе да могу продати — две њиве ради спреме и удомљења кћери пок. Живадина Живане. Сви стараоци и породични савет, сем једног сродника, *саслушани код општинског суда* одобрили су били ову продају.

Међутим по жалби незадовољног сродника Лазара, Б. Апелац. Суд, примедбама бр. 7337 од 23. октобра 1928. год. поништио је ожалбено решење бр. 10983 са разлога:

„Јер је судија погрешио, када је по предлогу старатеља масе Драгиње удове пок. Живадина, на протоколу бр. 6159 од 10. фебруара 1928. преко општинског суда, извршио саслушање сродника пок. Живадина и осталих потребних лица, чије се мишљење тражи, сходно чл. 94. зак. о старат, када је у питању отуђење непокретне масене имовине — већ у смислу наведеног законског прописа требао саслушања ових лица он лично да обави, па потом даље по закону поступи". Саопштио Д. Д. Бранковић, судија

И ако је једна страна навела, да је пописано непокретно имање у списак масе њена својина, а не масе, подносећи и тапију, коју стараоци нису оспорили већ само навели, да је сва пописана имовина масена имовина, неспорни судија не може на основу принетих доказа и навода интересованих лица да дефинитивно одлучи, да се пописана имовина испише из списка пописа масе, већ треба по истакнутом спорном питању да оцени, која је страна јача у праву, па слабију да упути на грађ. спор с погледом на чл. 2. т. 7. неспор. правила да своје право доказује.

По маси Боривоја Р., неспорни судија донео је решење бр. 23930, да се из масе испише плац са зградама, као својина оца пок. Боривоја, јер је Боривојев отац Богомир поднео тапију бр. 17551 из које се види да је

плац са зградама његова својина, а стараоци масе нису оспорили важност ове тапије, која у смислу § 292, граћ. зак. замењује баштинска књига и као таква је доказ о својини непокретности.

По жалби стараоца масе пок. Боривоја, Б. Апелац. Суд примедбама бр. 7339/928, поништио је ожалбено решење са разлога:

„Када је отац пок. Боривоја — Богомир, на протоколу код тога судије бр. 9747 изјавио, поред осталога и то: да је пописано непокретно имање, у списак пописа масе пок. Боривоја, његова својина, а не масена, а стараоци масе пок. Боривоја, на протоколу бр. 22436 изјавили, да је сва пописана имовина, масена имовина, онда је судија погрешио, када је истакнуто спорно питање дефинитивно расправио на основу принетих доказа и навода интересованих лица и решењем одлучио, да се плац са зградама, означен у списку пописа бр. 1208 испише из списка пописа масе, као својина Богомира; већ је с погледом на чл. 2. т. 7. неспор. правила, требао по истакнутом спорном питању, да оцени, која је страна јача у праву, па слабију страну да упути на грађанску спор код надлежног редовног грађанског суда — да тим путем своје право доказује — па тек потом даље по закону поступи.

Саопштио **Д. Д. Бранковић**, судија

§ 60. казн. зак. примениће се и онда када је оптуженом Суд, поред две олакшице које му је признао, ставио на терет и једну отежицу, а када, према оцени Суда, ове олакшице, по својој вредности (§ 66. к. з.), претежу над овом једном отежицом.

Оптуж. Пауи П. из Вогова оптужен је Пеh. Прв. Суду за дело из § 240. у в. § 237. к. з., зато: што је ноћу између 30. августа и 1. септембра 1927. године извршио убиство са разбојништвом над Ђорђем Ч., благајником филијале Призренске Банке у Ђаковици, том приликом своју жртву опљачкао, узео јој буњелар, сат и новац, као и кључеве од Банке и касе, те банчину касу покрао у суми од 102.375 дин., дошавши куhи буњелар и кључеве бацио у нужник а новац сакрио у сламарицу, да би тиме утро траг злочину.

Поротни суд га је огласио крива за ово дело; а државни Суд, примењујући позитивне законске прописе на ту одлуку поротног суда, пресудом Бр. 16791. од 28. новембра 1927. год. осудио је опт. Пауна на *смрт*, и поред тога што му је признао две олакшице: добро владање и признање — § 59. тач. 4 и 7. Каз. Зак.

Касациони Суд у свом IV. одељењу одлуком својом Бр. 13432. од 20. децембра 1927. год. поништио је ову ожалбену пресуду, у колико се односи на закључак државног суда, са разлога:

„Погрешио је државни суд, када је примењујући позитивне законске прописе на одлуку поротног суда, и поред пресудом признатих олакшаваних околности опт. Пауну из тач. 4. и 7, § 59. Казн, Зак. — добро владање и признање — опт. Пауна за ово дело разбојништва осудио на смртну казну, противно наређењу § 60. Казн. Зак. по коме се за злочинства за која закон доноси смртну казну у случају кад се нађу олакшавање околности, кривац у место смрти осуђује на робију или заточење од десет до двадесет година. и т. д. . . . .“

За овим је Пеh. Прв. Суд, усвојивши ове примедбе Касациони Суда, пресудом Бр. 641. од 17. јануара 1928. год., остајући при раније признатим олакшаваним околностима, с обзиром на § 60. к. з. осудио опт. Пауна за ово дело разбојништва са *двадесет година робије*.

Побијајући приговор државног тужиоца и заступ. прив. тужиоца, да опт. Пауну треба ставати на терет и отежице из тач. 1., 2. и 3. § 65. Казн. Зак., суд је дао следеће разлоге:

„Отежица из 7. т. § 65. К. З. не стоји, јер спремање и размишљање улази већ у сам појам овог кривичног дела, па му се то не може два пута на терет ставити; а отежице из т. 2. и 3. § 65. К. З., пак не могу се овде применити, јер са овим кривичним делом није била скопчана нека већа штета или опасност по друго правно добро, као што је случај на пример код паљевина и сличних крив. дела.“

Али Касациони Суд, у свом IV одељењу, одлуком својом Бр. 981. од 1. фебруара 1928. г. поништио је поново закључак државног суда, као на закону неоснованог, са разлога:

„Оптужени Пауи на свом кривичном испиту Бр. 11549. навео је да је седам дана пре него што је приступио извршењу дела разбојништва са убиством размишљао како hе и на који начин доћи до новаца који му је био потребан услед тога, што је у последње време играјући карте, на коцки изгубио око 30.000 дин. и да је се решио да убије пок. Ђорђа Ч. благајника филијале Призренске Банке и направио следећи план: Да породицу

свога брата Николе која такође у Ђаковици станује, одведе у свој стан под изговором, да се нађе крај његове жене која је била пред порођајем, па по томе пок. Ђорђа, са којим је добро живео, намами да у празном стану Николином заједно спавају и да га том приликом убије, узме му кључеве од касе банчине, отиде у банку, касу отвори и новац покупи.

Из истог кривичног испита види се, да је оптужени тај у напред скројени план у детаљима извео.

Дан раније пре извршења дела преместио је породицу братовљеву у свој стан и кључ од Николиног стана узео. Оне ноћи када је дело имао да изврши нашао је у кафани пок. Ђорђа и цело време није се од њега одвајао. У друштву још са неким променили су неколико локала, па кад су се остали разишли својим кућама, — он оптужени, оставши сам са пок. Ђорђем, предложио му је да заједно спавају у стану Николином пошто тамо никога нема. Пошто је Ђорђе на то пристао он га је ка поменутом стану водио, као што вели споредним улицама, да их неко не би спазио и пошто су у кућу ушли, за време док је пок. Ђорђе био у нужнику он је пробудио своја момка који је у тој кући спавао и да не би био сведок злочину послао га својој кући да се више не враћа него нека тамо спава. Када је момак отишао и пок. Ђорђе из нужника изашао оптужени га је позвао да иду у собу и легну. Пропустио је Ђорђа да иде напред а он за њим извадио је револвер који је држао у џепу и гађајући пок. Ђорђа у главу опалио, па када је пок. Ђорђе смртно погођен пао пришао му, узео кључеве од касе и бубњелар по томе леш погинулога однео у једну зграду у дворишту и отишао у Банку, отворио касу, новац покупио, вратио се својој кући, покрађени новац сакрио у кревет под сламњачу а кључеве и бубњелар бацио у нужник.

Из свега напред изложеног јасно се види да је оптужени пре извршеног дела зрело размишљао и дело извршио по напред скројеном плану па је стога потребно да државни суд поново размисли и оцени да ли се оптуженоме на терет може ставити отежавана околност из тач. 1. § 65. каз. закона, па с обзиром на ту околност да му одмери казну."

Државни суд поступајући по овим примедбама пресудом својом Бр. 3071 од 2. марта 1928. год., поново је оптуж. Пауна осудио *на 20 година робије;* с обзиром на олакшице из тач. 4. и 7. § 59. к. з. и отежицу из тач. 1. § 65. к. з. — образлажавајући пресуду овим разлозима:

„Признање му суд узима као олакшицу због тога што је оно потпуно и на основу њега је утврђена крив. одговорност његова.

Добро владање суд му узима у олакшицу са истих разлога са којих му је то признао приликом и првог и другог пресуђења, а наиме због тога: што је и уверењем о владању и кондуит листом опт. Пауна утврђено, да оптужени Паун не само што раније није био осуђиван, већ се дотле свагда добро владао и важио као *„одличан"* учитељ, који је био приман и кретао се у најбољем друштву у вароши, а из његовог понашања при извршењу дела не може се извести и нека нарочита покварености, која није већ у самом овом делу имплицирана. То што је хладно размишљао како ће дело извршити суд му не узима као разлог, из кога би се извела његова покварености, због тога, што му то размишљање о начину извршења дела, као што је доле наведено, узима као нарочиту отежицу из § 65. тач. 1. каз. зак.

Ову отежицу из т. 1. § 65. к. з. суд му узима због тога, што је иследњењем утврђено, нарочито његовим признањем датим код иследне власти и суда — да се још на неколико дана пре извршења одлучио да ово дело учини и онда покојника убио, опљачкао као и Банку — све по у напред смишљеном плану.

Приговор браниоца да му се ова отежица не може ставити на терет због тога, што ово дело само собом имплицира зрелије размишљање — не стоји, јер овде није дело квалификовано као дело предумишљајног убиства из § 155. к. з. где би таквом приговору било места, већ је утврђено постајање дела из § 240. к. з., а у појму тога дела није битно: зрело размишљање и спремање на зло дело. Суд је ценио и остале приговоре заступ. прив. тужиоца и нашао: да му се те отежице из т. 2. из § 65. к. з. не могу ставити на терет... (са разлога изнетих у другој пресуди Бр. 641/28. г. а које смо раније навели).

Одмеравајући оптуженом казну за ово дело, суд је с обзиром на § 66. к. з. ценио и гледао које околности пре-

тежу: да ли признате две олакшице или ова једна отежица, па је нашао, да, ценећи ове околности по њиховој вредности, прегњежу признате олакшавајуће околности над отежавајућим, па се стога опт. Пауну и казна има одмерити с обзиром на § 60. каз. зак".

Ову пресуду првостепеног суда Касациони Суд у свом IV. одељењу одлуком својом оснажио је.

Белешке

Обнародовање закона о адвокатима

Закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца потписао је Његов. Вел. Краљ 29. новембра о. г., а обнародован је 19. децембра о. г. у „Службеним Новинама". По тексту § 128. закон добија обавезну снагу 19. марта 1929. год.

Годишња скупштина Адвокатског Удружења

Годишња скупштина Адвокатског Удружења одржаће се у Београду на дан 10. фебруара 1929. год. Дневни ред и локал у коме ће се скупштина одржати, објавиће се накнадно.

Меничну закон, чековни закон и закон о државном тужиоштву

Са законом о адвокатима објављени су у „Службеним Новинама" закон о државном тужиоштву, менични закон и чековни закон.

Закон о државном тужиоштву добија обавезну снагу 1. априла 1929. год., а менични закон и чековни закон добијају обавезну снагу 19. децембра 1929. год.

Касациони Суд у Загребу

Г. Министар Правде, у сагласности са утврђеним програмом Краљевске Владе, предузима све потребне мере да се Касациони Суд премести са својим седиштем до 1. априла идуће године у Загреб.

Јавни правозаступници

Г. Министар Правде поставио је:

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Павла Јовошића, секретара Касационог Суда у пензији.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Добривоја Вујића, судског писара у оставци.

За јавног правозаступника при Палзначком Првостепеном Суду Д-р Стевана Поповића, јавног правозаступника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за Град Београд Д-р Славка Борлеа, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Велешком Суду Милана Малојошевића, председника Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Правостепеном Трговачком Суду Велизара Гоњевића, писара Првостепеног Суда за Град Београд.

За јавног правозаступника при Београдском Трговачком Суду Славка Татића, јавног правозаступника из Струмице.

За јавног правозаступника при Прв. Лесковачком Суду Василија Тодоровића, судског писара у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Божидара Милојевића, јавног правозаступника из Ћуприје.

За јавног правозаступника при Прв. Шабачком Суду Властимира Поповића, судског писара у оставци.

Више судије

Именовани су:

За већнике Банског Стола у Загребу Стјепан Братанић и Мирко Кошчец, потпредседници Банског Стола у Загребу.

За већника Стола Седморице Владимир Бузашић, заменик државног надодветника у Загребу.

За већнике Банског Стола у Загребу Роко Марчић судски већник код Судбеног Стола у Загребу и Васа Микашиновић, код Државног Одветништва у Огулину.

За секретара Касационог Суда у Београду Лазар. Радовановић, секретар Апелационог Суда у Београду.

За председника Велешког Првостепеног Суда Стеван Чочић, судија Књажевачког Првостепеног Суда.

За секретара Касационог Суда, Одељење Б. у Новом Саду Д-р Руде Сомер, судија Окружног Суда у Новом Саду.

За већника Банског Стола у Загребу Александар Јоцковић, председник Одељења при Апелационом Суду у Новом Саду.

За судију Апелационог Суда у Београду Милорад Куртовић, председник Првостепеног Ваљевског Суда.

За председника Првостепеног Ваљевског Суда Стеван Јовановић, судија Петровачког Првостепеног Суда.

Пензионисани су:

Љубисав Пантић, судија Београ. Апелационог Суда.

Постављења судија

Краљевим указом именовани су:

За судију Ћупријског Првостепеног Суда Михајло Стевановић судија Пећског Првостепеног Суда.

За судију Среског Суда у Ковачици, Владимир Томић бележник Окружног Суда у Суботици.

За судију Среског Суда у Јаша Томић Петар Спасић, бележник Окружног Суда у Великој Кикинди.

За судију Првостепеног Суда за Град Београд Милосав Смиљанић, писар Касационог Суда, испитани судијски кандидат.

За судију Лесковачког Прв. Суда Хранислав Ковачевић, судија Прокупачког Првостепеног Суда.

За судију Окружног Цетињског Суда Глигор Вукотић, судија Окружног Суда у Подгорици.

За судију Ужичког Првостепеног Суда Милоје М. Зотовић, писар истог Суда.

За судију Пећског Првостепеног Суда Страхиња Стевовић, секретар Приједорског Првостепеног Суда.

За судију Струмичког Првостепеног Суда Светозар Поповић, секретар Краљевског Првостепеног Суда.

За судију Окружног Суда у Подгорици Радован Перовић, писар истог Суда.

За судију Управног Суда у Београду Винко Влатковић, секретар Државног Савета.

За судију Алексиначког Првостепеног Суда Богољуб Бачаревић, судија Окружног Суда у Тузли.

За судију Књажевачког Првостепеног Суда Војислав Ђорђевић, секретар Пиротског Првостепеног Суда.

За судију Гиљанског Првостепеног Суда Властимир Константиновић, писар Ужичког Првостепеног Суда.

За судију Петровачког Првостепеног Суда Момир Парађанин, секретар истог Суда.

За судију Струмичког Првостепеног Суда Војислав Станковић, секретар Охридског Првостепеног Суда.

Правилник за извршење закона о адвокатима

У Министарству Правде ради се убрзано на доношењу правилника за извршење закона о адвокатима, који ће имати снагу закона. Пошто га поштије г. Министар Правде, правилник ће бити објављен у „Службеним Новинама".

Исправка

На страни 181 овога броја, у првом ступцу 14 реду одоздо штампано је § 93 а треба § 939.

ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ", МАКЕНЗИЈЕВА 3. ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (броширано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С (латиницом)	„	30·—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 **„ПОЛЕТ"** ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Божовић Тодор и Ђоновић Јован, Црна Гора и напредни покрет, Београд 1911 г.
Весић М. Р. Др., Природни подмет међународног права (начело народности) Београд 1892. год.
Де Куланж Фистел, Држава старога века, Београд 1895. год.
Ђорђевић Ж. Ђорђе, О форми писменог тестамента, када завешталац не може писати, Београд 1880. год.
Јовановић Слободан, Енглески парламентаризам, Београд 1902. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908. год.
Карић В., Србија и Балкански савез, Београд 1893. год.
Кумануди Др. Коста, Један министар финансија из XVIII века Тирго, Београд 1904 г.
Мајков А., Историја Српског Народа, I издање, Београд 1858. год.
„ „ Историја Српског Народа, превео Ђура Даничић, II издање, Београд 1876.
Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883, год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Митровић Др. Чеда, Први Српски закон о црквеним властима, Београд, 1909. год.
Новаковић Ст. Милета., Србија и дунавска обалска комисија (1856—1858), Београд 1913. год.
Новаковић Стојан, Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић Гојко, Бугарска и источна Румелија, Београд 1907. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Павловић Стеван, Срби у Угарској, њихова повесница, Н. Сад 1883. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Радосављевић-Бдин Ст. Ј., Историја Бугаризма на Балканском полуострву, Београд 1890. год.
Ранке Л., Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Руварац Иларион, Монтенегрина прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Стојадиновић М. Милан, Српско законодавство о издржавању свештенства, Београд 1909. год.
Стојановић Љуба, Државна управа у демократији, Београд 1911. год.
Суботић Др. Д., VII. међународни конгрес за криминалну антропологију, Београд 1912. год.
Тодоровић А. М. Др., Међународно-правни положај Дунава, Београд 1910. год.
Чокорило А. Ђ., Значај културне борбе у Француској, Београд 1905. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Поштарина плаћена у готову

Број 12 Београд, децембар 1928. Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГА[illegible]ДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ [illegible]ОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

[illegible]лавни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од $2^1/_2$ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Љубице 15, мецанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

Menični zakon (od 29. novembra 1928. god.) od *Dr. Velizara Mitrovića*, profesora Univerziteta 221

Општа седница Државног Савета (наставак) од *Д-р Ви-дана О. Благојевића*, адвоката . . . 222

Нацрт закона о јавним бележницима за Краљевину С. Х. С. од *Ник. Д. Пахорукова*, секретара Министарства Правде 226

Jedno tumačenje Uredbe o isplati ratne štete od *Ljub. V. Stefanovića*, advokata 229

Објашњење последњег става § 479. Грађанског Судског Поступка од *Јов. Б. Мијушковића* . 230

О ослобођењу наследника од плаћања таксе. (Чл. 5. тач. 6. II зак. о таксама) од *Душана П. Мишића* 233

Лашо од Анри Робера, превео *Д. Д. Бранковић*, судија 234

Судска и административна пракса:

Кад је издаваоцу стављено обезбеђење пре рока менице, а после издања исте, по другој исправи може му се ставити обезбеђење и по тој меници, којој још рок није приспео. — Драгић Н. Солдатовић 236

Наређење последњег става § 447. грађ. зак. односи се само на тестатора а не и на његове наследнике. — Т. И. 237

Осигуравајућем Друштву се на основу полисе не може тражити отварање стечаја. — Самуило Демајо 238

За решење питања о изузећу муфтије при доношењу одлука по муслиманским масама, надлежан је првостепени суд, на чијој се територији налази муфтијство. — Т. И. . . . 239

Оцене и прикази:

Sava M. Šapčanin, sudija Kasacionog Suda u Beogradu. — *Die passive Wechselfähigkeit des Bauern nach dem geltenden Recht des Königreichs der Serben, Kroaten und Slovenen, insbesondere nach den in Serbien geltenden Vorschriften, und de lege ferenda.* Посебно одштампано из Zeitschrift für Ostrecht, 1298. — Д. С. Петковић 240

Мисли и афоризми

О власти. О закону. — Љ. В. С. 240

Белешке

Јавни правозаступници 240

Више судије 240

Кретање судија 240

Објашњења новог меничног закона 240

Напомена 240

ОВОМЕ БРОЈУ ПРИЛОЖЕН ЈЕ САДРЖАЈ ЗА 1928. ГОДИНУ

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

Изашла је из штампе књига

СУДСКА ПРАКСА

за 1927. годину

у којој је објављено преко 600 одлука Касационог Суда

ЦЕНА ЈЕ КЊИЗИ 130·— ДИНАРА

Ова књига као и раније
могу се добити у књижарници

А. Д. „ПОЛЕТ", Београд, Скопљанска 5

БРАНИЧ

Година XIII (IV) Београд, децембар 1928. Број 12

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/I ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“

Menični zakon

od 29. novembra 1928. god.

— Dr. Velizar Mitrović, profesor Univerziteta —

Davnašnja je težnja da se u trgovačkom zakonodavstvu postigne izjednačenje radi što slobodnijeg trgovačkog saobraćanja — bez pravnih prepona. Ovo se naročito osećalo kod novijih trgovačko pravnih institucija, a naročito kod menice. U tom cilju održane su, baš po pitanju izjednačenja meničnog pozitivnog prava dve Medjunarodne Konferencije u Hagu 1910. i 1912. god. na kojima je postignut sporazum o jednom projektu meničnog zakona, koji bi se imao ozakoniti u svima državama, učesnicama konferencija.

Ceneći značaj ovog izjednačenja meničnog pozitivnog prava i Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca dala je menični zakon od 29-XI-1928. g. oslanjajući se na gore pomenuti medjunarodni projekt.

Naš novi Menični zakon sadrži dve jasno obeležene ljinije, dva vidno željena cilja: prvo, da se olakša menična cirkulacija u trgovačkom prometu i drugo, da se omogući što veća upotreba menice u privrednim krugovima. Da bi se ove dve svrhe postigle Menični zakon pruža u normama svojim sledeće osobine:

1. Uprošćava strogu formalnost menice naravno u granicama mogučnosti, kako se ne bi oštetila ova osnovna osobina menice u vezi sa načelom jasnosti. Dok su raniji zakoni sadržavali po sedam odn. devet bitnih delova za važnost osnovnog ugovora o izdanju, novi Men. zakon nabraja (u § 1.) osam, od kojih se dva mogu dopuštenim tumačenjem naknaditi — tako da u stvari trata (vučena menica) sadrži šest bitnih delova a sopstvena samo pet (§ 103.). Isto tako uprošćena je i strogost forme za ugovor o indosamentu: i kad je ispunjen dovoljno je da indosant označi ime lica na koje indosira sa shodnim objašnjanjem (§ 13.). Za ugovor pak o akceptu dovoljno je u pogledu forme ako je trasat napisao svoje ime (ne mora biti »podpisano«) na licu menice (§ 24.). Zbog toga pa i inače traži se da u ugovoru o avalu avalista unese reči per aval »kao poruk« ili sličan izraz (§ 30.) da bi se postigla jasnost u pogledu prirode ugovora.

2. Kroz ovaj novi Men. zakon potpuno je sprovedeno načelo, da se sve izjave menično pravne moraju stavljati na samo men. pismeno; ovo znači, da men. obaveze mogu proizaći samo iz onih izjava, koje su stavljene na samoj menici i njenom alonžu odn. duplikatu a na prepisu, izdatom pod naročitim uputstvima (u §§ 66 i 67.) samo indosament i aval.

3. Ovaj zakon unosi i novine meničnopravne institucije, naročito uporedjen sa Trg. zakonikom od 1860. god. Tako u § 10. dopušta rekta — manicu t. j. uskraćivanje naredbe remitentu (»ne po naredbi« ili sličan izraz). To isto dopušta i u § 14. za indosament (t. j. zabranu daljeg indosiranja). Recta — menice su nasušna potreba naročito za depo — menice jer one sprečavaju zloupotrebno prenošenje takvih menica. Dalje u § 21. dopošta trasantu da može u trasiranoj (vučenoj) menici narediti rok za podnošenje na akcept ili do kog se roka ne sme podnositi odn. zabraniti da se podnosi na akceptovanje. §-om 44 ustanovljena je nostrifikacija (izveštaj da menica nije akceptirana odnosno plaćena) a §-om 66. i 67. regulisano je pitanje prepisa (kopija) meničnih. § 42. daje imaocu pravo da vrši regres i pre dospelosti ako je akcept odbijen ili je delimično dat i t. d.

4. Dok su ranija zakonodavstva iz oblasti meničnog prava ostavljali mnoga sporna pitanja nerešena, prepuštajući ih pravnoj nauci, ovaj Menični zakon je vrlo veliki broj tih spornih pitanja sam rešio, usvajajući rezultate pravne nauke date s osvrtom na potrebu meničnog saobraćaja i pravičnost. Tako u § 16. normira prigovore, u § 25. naredjuje da akcept mora biti bezuslovan ali dopušta da može biti delimičan, medjutim »svako drugo u akceptu sadržano odstupanje od sastojaka menice ravno je odbijanju akcepta. Ipak je akceptant obavezan prema sadržini svoga akcepta«. U avalu pak ako se ne naznači za koga je dat smatra se da je dat za trasanta — § 30. (drugi stav). U glavi X. raspravljeno je pitanje lažnih i preinačenih menica tako, da lažnost podpisa ne utiče na vrednost ostalih podpisa (§ 68.) a u slučaju preinačenja sloga meničnog svaki odgovara prema sadržini u vreme podpisivanja (§ 69.). Glava XII. sadrži iscrpne norme po

pitanju zastarelosti, a glava XIII. o neopravdanom obogaćenju trasanta i akceptanta.

5. I sigurnost naplate ovim je Meničnim zakonom veoma pojačana. Tako u rešavanju mnogih pitanja menično-pravnih, koja su ranije i sudska praksa i zakonodavstva negativno rešavala, ovaj zakon pri normiranju naslanja se na načelo: pakta sunt servanda: tako u § 5. naredjuje da se zabeležena na menici kamatna stopa smatra kao da nije ni napisana (a po izuzetku je čak i dopušta i to za sve vrste menica po vidjenju); u § 6. dopuštajući da men. suma može biti i brojevima zapisana naredjuje, da, u slučaju, ako je men. suma napisana i slovima i brojevima važi ona slovima zabeležena, a ako ima više razno zabeleženih suma, onda se za meničnu sumu ima uzeti ona koja je najmanja; u § 11. svaki uslov zabeležen u indosamentu smatra se kao da ga nema i t. d. Nu sigurnost naplate menične sume obezbedjena je i materijalno pravnim normama. U § 8. predvidja slučaj: ako se neko na menici podpiše kao zastupnik i ako na to nije ovlašćen, odgovaraće lično (naravno ako ima njegovog podpisa na menici kao punomoćnika) a ako je samo prekoračio granice ovlašćenja onda punomoćnik odgovara za celu sumu a i vlastodavac je takodje men. obvezan ali za sumu po ovlašćenju. U § 42. daje pravo imaocu na regres i pre ugovorenog dospeća au §§ 86. do 89. raspravlja pitanje naplate imaoca menice iz primljene pokretne zaloge dužnikove i pravo zadržavanja (»pridržaja«) poverioca meničnog na novac, pokretnosti i papire od vrednosti svoga dužnika, ako su zakonitim putem došli u poveriočeve ruke ili ako on sa njima može raspolagati. Naslanjajući se na emisionu teoriju naredjuje u § 28. da trasat ima prava napisani akcept prebrisati ako menicu još nije izdao iz ruke, ali samo u onom slučaju kad nije napismeno izvestio o svome datom akceptu bilo trasanta, bilo ma koga od men. obveznika. U poslednjem slučaju ugovor o akceptu smatra se perfektnim čim je trasat izvestio koga od pom. lica o svršenom akceptovanju; te je brisanje bespravno i obaveza akceptantova ipak postoji.

Nu pokraj ovih dobrih odlika Meničnog zakona, ovaj zakon ima i svoje naličje. Prva nezgoda leži u komplikovanom načinu dizanja protesta. Ovo nije ni po Haškoj konvenciji (jer se kod tog pitanja ostavila sloboda normiranja) a ne odgovara ni našoj sudskoj praksi, već dojakošnjem načinu podizanja protesta u severo-zapadnim provincijama naše otadžbine. Doduše stvar je u nekoliko ublažena uvedenim (u § 77.) zamenjivanjem protesta pismenom izjavom trasata na menici kad se tiće protesta zbog neakceptovanja i neisplate. Nu i ova izjava mora se blagovremeno uvesti u registar protesta.

Druga nedaća ovoga zakona leži u nepodpuno rešenom pitanju pasivne menične sposobnosti t. j. sposobnosti za primanje meničnih obaveza. Menični je zakon dao (u § 97.) pravilnu normu: da u meničnu obavezu može stupiti svako lice koje se može po Gradj. i Trgov. zakoniku obavezati; ali kako zakonodavstvo u pogledu ova dva zakonika još nije izjednačeno — to će ostati sve do njihovog izjednačenja pasivna menična sposobnost različita u raznim našim pokrajinama (udata žena na teritoriji predjašnje Srbije moraće i dalje dobijati odobrenje muževljevo za primanje men. obaveza i t. d.) Prema gornjoj normi ovoga Meničnog zakona seljak se može menično obvezivati a tako isto i prosti vojnici i činovi pod zastavom. Nezgoda nejedrakosti Gradj. i Trgovačkih zakonika u našoj otadžbini dolazi do izraza u pogledu pasivne menične sposobnosti naročito u slučajima sukoba propisa. Zbog toga je Menični zakon u § 108. dao norme za rešenje ovakvih sukoba zakonika pojedinih pokrajina naše otadžbine.

Vacatio legis ovog Meničnog zakona je godina dana od njegovog obnarodovanja u »Služnim Novinama« što znači, da on obaveznu snagu dobija na dan 19. decembra 1929. godine.

Општа Седница Државног Савета.

— Др. **Видан О. Благојевић**, адвокат —

— Наставак —

Кад се поднесу реферати, а после „исцрпне дебате,“ каже Уредба, Општа Седница ће донети решење по истакнутом правном питању, које „*мора* служити за основу пресуди, која је дала за то повод.“ Спор дакле *није пресуђен* после ове формалности, већ формалну пресуду има да донесе исто оделење у чијој је средини истакнуто питање потребе једнообразности јудикатуре. То је трећи важан моменат који утиче на *одлагање* решења спора.

Најинтересантније је пак то, што и оваке одлуке Опште Седнице, које се чак објављују, судећи по Уредби, путем Службених Новина, нису ни мало сталне али само строго

теориски узев. Њих може теориски обеснажити односно преиначити иста Општа Седница по саслушању *два* известиоца. Овај важан поступак — обарања и преиначења решења Опште Седнице помоћу саслушања два известиоца — Уредба не прописује, што је веома велики недостатак. Председник одређује само *једног* известиоца. Нигде му није дато право да одреди *два* известиоца. По правилу, нико сам себе не може одредити за известиоца, те нам се чини ово питање преиначења одлука Опште Седнице *практично* неприменљиво. Ако је уредбодавац имао намеру, да каже, да ће се овај поступак преиначења извести, пошто се донесу, после Одлуке Опште Седнице, *два* узастопна решења њој противна, онда је ову своју мисао врло рђаво казао. После, каква ће правна снага бити оне *прве* одлуке донесене *против* одлуке Опште Седнице а пре него што је донета и *друга* сагласна одлука са овом? Питања која је тешко поставити а са Уредбом у руци готово немогуће решити. Тако је у овом реду идеја свако резоновање могуће. Ми пак са наше стране не видимо могућност *преиначења* одлука Опште Седнице држећи се Уредбе. Можда је ипак оно могуће и то логика ствари налаже. Али верујемо, да за тај свој рад Државни Савет има неки други поступак, који није у складу са Уредбом, али је у складу са логиком ствари и потребама како парничара тако и самог Државног Савета. Иначе би, овако обавезна решења Опште Седнице за оделења Државног Савета, могао једино мењати законодавац, који се на жалост ставља веома тешко у покрет, а чија се интервенција овде не би наметала услед његове — законодавчеве — грешке, већ услед рђаве стилизације Уредбе.

Раферати за Општу Седницу морају бити *благовремено* саопштени, т. ј. пре седнице свима члановима Државног Савета. (Чл. 15. Уредбе). Ми би смо радије примили тачно прописан рок у коме се ово саопштење има учинити. Појам благовремености је врло растегљив, пошто благовремено се може саопштење учинити и пред улазак саветника у Општу Седницу. Ова формална благовременост ја у суштини неблаговременост.

Којим ће се редом гласати у Општој Седници, то утврђује председник, сем ако Општа Седница, на тражење једног члана, не реши друкчије. (Чл. 16. ст. I. Уредбе).

„Гласање се врши по рангу државних саветника почев од најмлађег.“ (Чл. 16. ст. II.)

„За пуноважан закључак потребна је апсолутна већина гласова“, (чл. 16. ст. III.) дакле већина не од дошавших чланова, већ већина од најмање половине од свеукупног броја саветника, више један, т. ј. од најмање шеснајесторице чланова. Ова је одредба, с погледом на важност посла, веома добра, али би било добро да је одредба из тач. 3. чл. 4. Закона по којој „Општа Седница може решавати ако је присутно бар две трећине свих чланова,“ и овде унесена, ма да и без тога, Општа Седница не може отпочети рад ако није присутно две трећине од *свих* чланова.

„Ако ниједно мишљење добило апсолутну већину, гласање ће се поновa вршити, а предлози према потреби раздвојити у више питања.“ (Чл. 16. посл. став). И у овом случају, при сваком појединачном гласању, мислимо, да је потребан исти број гласова као у ранијем случају, пошто Уредба друкчије не каже.

Најзад Уредба сасвим умесно дозвољава при Општим Седницама присуство додељеним секретарима, само без права гласа. (Чл. 17.)

Све напред речено односи се на случајеве из *прве* категорије предмета, као што смо на почетку ове студије означили.

По предметима из *друге* категорије, поступак је много простији, једно с тога, што нарочити закони, који предвиђају обраћања на Државни Савет, исти обично прописују (в. чл. 18. Уредбе) и друго с тога, што је овај поступак у Уредби прилично детаљно обележен.

Избор лица за исту јавну службу, сем противне одредбе, врши се у Општој Седници *тајно*. (чл. 18. Уредбе *in fine*.) Избор се врши путем једнаких листића на којима сваки саветник забележи име кандидата, па их по том затворене предаје председнику, који их отвара, гласно чита имена кандидата, што чини за тим и најмлађи саветник по именовању. По гласању, гласачки листићи се одмах уништавају. (чл. 19. Уредбе.)

Изабраним лицем има се сматрати оно које је добило *апсолутну* већину гласова. (чл. 20. Уредбе.)

Приликом гласања, ако ни једно лице не добије апсолутну већину, учиниће се ужи избор између два кандидата који су *релативно* добили највећи број гласова, и тада биће изабрато оно лице, које буде добило у поновном гласању, *релативну* већину. (чл. 21. Уредбе.)

При једнаком броју гласова, сматраће се изабратим оно лице које коцка одреди. Ово важи за оба гласања. (чл. 22. Уредбе.)

Најзад, да би било што више компликација, чл. 23. Уредбе предвиђа још један поступак пред Општом Седницом у случајевима из тач. 2. и 5. чл. 113. Устава, које случајеве *начелно* преноси у надлежност Опште Седнице. „Према природи ствари, каже овај чл. 23. он (т. ј. Државни Савет) може упу-

тити предмет нарочитом одбору од три лица. Он то мора учинити увек онда, када је то нарочитим законом прописано". Прва реченица из овог цитата је на свом месту и потпуно умесна. Друга реченица нема разлога постојања, јер ако закон налаже Државном Савету да поступи претходно онако како то налаже прва реченица овог цитата, онда је ова друга одредба излишна, јер и без ње Државни Савет *мора* онако поступити како му особен закон налаже.

То би у главном било све што би се могло рећи по питању Опште Седнице Државног Савета. Остало би још да видимо како изгледају те одлуке Опште Седнице и да расправимо веома интересантно питање законитости *начелних* одлука Опште Седнице.

Пошто су одлуке Опште Седнице у ствари одлуке Државног Савета, то оне морају пре свега садржати у заглављу да се правда изриче у име Његовог Величанства Краља. Иза тога, дошла би формула о ознаци, да Државни Савет решава у Општој Седници састављеној од председника и саветника (чија се имена набрајају). За тим би дошло позивање на случај који се има расправити са рефератом судије који је предложио да се предмет изнесе пред Општу Седницу и извештајем известиоца, па по назнаци да је вођена „исцрпна дебата" по истакнутом питању, имало би доћи позивање на спорни случај раније пресуђен и одлука по спорном случају. Тако би од прилике имало изгледати решење Опште Седнице ако би се донело сходно чл. 14. Уредбе. Оно би се имало уписати у нарочиту књигу и публиковати у Службеним Новинама.

Поступак у случајевима предвиђеним чл. 18.—23. Уредбе био би много простији. Ту Државни Савет не суди и не решава, већ извршује једну законску дужност. Мислимо да би овде била довољна само назнака о решавању, пошто се одлука не доставља странкама, да би морала имати прописну форму, већ се доставља заинтересованој установи или надлештву, Министру и т. д.

Ми још нисмо имали прилике да читамо у Службеним Новинама одлуку Опште Седнице која би *формално* задовољавала услове из чл. 14. Уредбе. Још мање смо били у могућности да читамо такву одлуку која би *материјално* била у сагласности са чл. 14. Уредбе. Такве одлуке можда постоје, али их нема у Службеним Новинама, ма да је то наложено Уредбом. Ми, строго узев, не видимо разлоге законског, да се ове одлуке објављују преко Службених Новина. То не би требало да буде, сем ако се није хтела дати одлукама Опште Седнице Државног Савета иста она важност, која се придаје одлукама Опште Седнице Касационог Суда. Ту важност ове одлуке Опште Седнице Државног Савета *не могу имати* из простог разлога, што то није нигде *у Закону* речено. Одлуке Опште Седнице Касационог Суда имају своју нарочиту важност, не толико због високог форума који их доноси — јер је и Општа Седница Државног Савета исто тако висок форум — већ због *изричног* законског наређења. Тога законског наређења *нема* у случају са одлукама Опште Седнице Државног Савета, те ми овакве одлуке сматрамо само *унутрашњом* ствари Државног Савета. Законом је наложено Државном Савету да суди. Он може судити, опет по истом Закону у одељењима и у Општој Седници. Али ове одлуке, по својој важности и правном значају не прелазе никад Државни Савет. Оне не вежу ниже административне власти. То излази из чл. 4. Закона који повлашћује одлуке Општих Седница у односу на одлуке одељења Државног Савета само у томе, што их чини обавезним за одељења, *али само за појављени спор*. Одлуке Опште Седнице према томе нису никако *начелне* природе т. ј. да обавезују одељења Државног Савета за *будуће* спорове, аналого начелним одлуке Опште Седнице Касационог Суда које обавезују одељења Касационог Суда у њиховим одлукама, а које се равнају, по своме правном дејству, законима.

Колико је нама познато, о одлукама Опште Седнице Државног Савета писао је код нас г. *Гојко Догањић* генерални секретар Државног Савета и то у *Полицији* за 1926., 1927. и 1928. год. Коментатор новог закона о чиновницима грађанског реда г. *Др. Михаило Илић* позивао је се у својим коментарима овог закона и на одлуке Опште Седнице. Службене Новине су објавиле неке од ових одлука. Иван овог, није нам познато да има другог каквог материјала по овом питању.

Из овог материјала, а нарочито на основу одлука Опште Седнице објављених у Службеним Новинама (бр. 254.— LXIX од 8. новембра 1927. год. и бр. 9.— I од 12. јануара 1928. год.) закључили смо да Државни Савет сасвим на други начин схвата овлашћење из чл. 4. Закона и чл. 14. Уредбе, него што ми схватамо. Државни Савет је нашао, да је овлашћен да доноси *начелне* одлуке по појављеним правним питањима, *којима се у начелној — безличној форми даје обавезно тумачење закона и уредаба за савешка одељења*. Таква начелна тумачења јесу *законодавне природе* јер се ни мало не разликују од истоветних тумачења, *формално* говорећи, изражених у *начелним* одлукама Опште

Седнице Касационог Суда. За овакав свој рад Државни Савет не налази ослонца ни у Закону ни у Уредби. Ми бар тога законског прописа нисмо пронашли. Али смо за то нашли у Уставу — чл. 113. прва реченица следеће: „Државни Савет је врховни управни суд...." из чега излази, да Државни Савет има само да *суди* а не и да доноси *општа обавезна правила*. Тим послом бави се законодавна власт на основу овлашћења из чл. 69. и ост. Устава. Французи би, на пример, овај случај назвали *узурпацијом* власти. Јер, кад се један врховни управни суд бави и доношењем општих обавезних правила а за то нема ослонца у закону, онда се то правничким језиком зове узурпација власти.

Благодарећи извештајима и чланицима г. *Гојка Доганџића* објављеним у *Полицији* за 1926., 1917. и 1928. год. у могућности смо да се изближе упознамо са овим *начелним* одлукама Опште Седнице Државног Савета. Ми ћемо их његовим редом цитирати.

1. Спорови о државини, кад их расматрају полициске власти, административни су спорови. По овом питању постојало је неколико разних одлука а по истим случајевима, па каже г: *Доганџић* „да би се постигла једнообразност за *будуће* случајеве у јудикатури Државног Савета, то су на основу чл. 13. Уредбе о пословном реду..... ови случајеви изнети пред Општу Седницу Државног Савета, да Општа Седница *начелну одлуку* која гласи: „Спорови о државини, кад их полициска власт расправља, административни су спорови и као такви имају се претходно расправити код две инстанције управне власти па по том код Управних Судова и Државног Савета". (*Полиција* за 1926. год. стр. 22. и сл. и стр. 210. и сл.)

2. По питању да ли је допуштена жалба против одлука Управних Судова сходно чл. 27. Закона о Државном Савету и Управним Судовима исто тако као и против њихових пресуда, а због неједнообразних одлука одељења Државног Савета, Општа Седница је решила на дан 8. марта 1926. год. Бр. 12564. да је жалба Државном Савету допуштена и против одлука Управних Судова а не само против пресуда. (*Полиција* за 1926. год. стр. 727. и сл.)

3. Услед неједнаке примене закона у двама одељењима Државног Савета, а по питању да ли се може државним службеницима и пензионерима и за децу усвојену признати права која им закон о чиновницима грађанског реда признаје за децу рођену у законитом браку или позакоњену, Општа Седница је на дан 8. марта 1926. год. Бр. 12564 донела следећу одлуку: „Права, која закон о чиновницима грађ. реда признаје државним службеницима и пензионерима за децу рођену у законитом браку или позакоњену, не могу се признати и за децу ма по ком пропису усвојену." *Полиција* за 1926. год. стр. 818. и сл.).

4. По једном питању у вези са чл. 13., 142. и 234. Закона о чиновницима грађанског реда, по коме су два одељења Државног Савета различито решавала, Државни Савет је донео на дан 6. и 9. новембра 1926. год. Бр. 42912 следећу одлуку у својој Општој Седници: „Одредба чл. 13. Закона о чиновницима грађанског реда како у свима случајевима постављења, тако и повратка у службу, осим у случају чл. 142. закона о чиновницима грађанског реда, важи у колико у самом закону нису и од овог предвиђени какви изузетци." (*Полиција* за 1926. год. стр. 1013. и сл.)

5. По питању признања 15% повишице од основне плате државним службеницима за пензију, услед неједнаког тумачења закона у два саветска одељења, Општа Седница је на дан 6. и 9. новембра 1926. год. под. Бр. 42912 донела следећу одлуку: „Друга половина 35 година државне службе по чл. 31. закона о чиновницима грађанског реда односно чл. 50. закона о дванаестинама за месец август—новембар 1925. год. сматра се као ефективно прослужено време службе за пензију." (*Полиција* за 1926. год. стр. 1114. и сл.)

6. По питању признања ратних година чиновницима и осталим ратницима Србије и Црне Горе и службе у војсци бив. аустро-угарске монархије за разврставање и пензију донео је Државни Савет у својој Општој Седници *три* одлуке и то: Бр. 11295 од 20. октобра 1923. год., Бр. 10782 од 28. и 30. марта 1925. год. и Бр. 47801 од 21. и 22. децембра 1926. год. Све три одлуке дошле су услед неједнаког тумачења односних прописа закона о чиновницима и финансиских закона. (*Полиција* за 1926. год. стр. 376 и сл.)

7. Одлука Опште Седнице од 8. марта 1926. год. Бр. 12264. односи се на признање времена приведеног у служби јавних самоуправних тела за државну службу. Дошла је после разног тумачења закона по овом питању у два случаја од стране два саветска одељења, па су, оба ова случаја изнета пред Општу Седницу Државног Савета да се *донесе начелна одлука*" каже г. *Доганџић*. (Полиција за 1926. год. бр. 459. и сл.)

8. Услед неједнаког решавања два саветска одељења по питању примене чл. 230. II. став тач. 1. закона о чиновницима, Општа Седница Државног Савета на дан 25. марта 1925. год. бр. 10782. дала је следеће *„доктринално* тумачење чл. 230. II став тач. 1 пом. закона", каже г. *Доганџић*, које гласи: „Примени чл. 230. II. тач. 1 закона о чиновни-

цима, грађ. реда има места само према оним чиновницима, који немају спрему више категорије, а налазе се на положају за који се по специјалном закону тражи искључиво спрема више категорије.

„Ако се по специјалном закону не тражи искључиво спрема више категорије за положај на коме се чиновник, који нема спрему више категорије, налази, онда чиновник има да буде разврстан у ону категорију за коју има школску спрему“. (*Полиција* за 1926. год. стр. 567. и сл.)

9. Једну одлуку Опште Седнице од 8. марта 1926. год. саопштио је г. Др. *Михаило Илић* испод чл. 169. његовог *коментара* закона о чиновницима грађ. реда. Она се односи на тумачење чл. 6. закона о Државном Савету односно надлежности Управних Судова.

У 1927. год *Полиција* је донела исто тако обилан материјал по овом питању све благодарећи г. *Гојку Доганџићу* главном секретару саветском, који је сваку одлуку *материјално* прокоментарисао, не упуштајући се у расправу питања о правној могућности и законској основаности доношења *начелних* одлука Опште Седнице Државног Савета. Он полази од тога становишта, бар тако изгледа, да је право на доношење *начелних* одлука Државном Савету *неспорно* баш по слову чл. 4. Закона и чл. 13. и ост. Уредбе. Ми нисмо овог мишљења па смо мало раније изложили и разлоге за то. Иначе морамо да подвучемо, да су шири правнички слојеви, који немају везе са Државним Саветом, сазнали и упознали се са одлукама Опште Седнице Државног Савета готово искључиво преко *Полиције* односно преко стручних коментара ових одлука г. *Гојка Доганџића*, који је први изазвао интересовање правника за ове одлуке.

— Наставиће се —

Нацрт закона о јавним бележницима за Краљевину С.Х.С.

— **Ник. Д. Пахоруков,** секретар Министарства Правде —

У низу многобројних законских предлога на којима ради Стални Законодавни Савет Министарства Правде налази се и нацрт закона о јавним бележницима.

Овај је нацрт у толико интересантнији за нас, што се њиме уводи у целој Краљевини институција јавног бележништва, коју није познавала ни раније Краљевина Србија, ни Краљевина Црна Гора, ни Босна са Херцеговином.

Још 26. Маја 1921. г. приликом првог састанка комисије за израду закона о адвокатима за Краљевину С. Х. С., у којој су узели учешћа представници судства, адвокатуре, јавног бележништва и професори Универзитета, било је одлучено да: „установа краљ. јавних бележника која постоји у свима новим крајевима осим Црне Горе, Босне и Херцеговине и која се свугда показала као добра и потребна по мишљењу ове комисије не само да се има оставити онде, где већ постоји, него се има протегнути на целу Краљевину. Ово би допринело растерећењу судова, који су претрпани стварима и таквим пословима које би могао обављати краљ. јавни бележник. Да би се опстанак јавних бележника обезбедио, свакако је потребно, да се број јавних бележника ограничи према броју становништва и према прометним приликама. Јавно бележништво мора бити инкомпатибилно са адвокатуром.“

Ускоро после састанка ове прве комисије за израду адвокатског закона Министарство Правде актом Бр. 42993 од 3-IX-1921. г. приредило је анкету, по питању, да ли је потребно установу јавног бележништва задржати и даље тамо, где она већ постоји; да ли је треба завести и у оним крајевима државе, где она данас не постоји и, ако јесте, на којим би основама требало предлог закона о јавним бележницима израдити.

Из сакупљених одговора види се да су сви судови (осим Великог Суда у Подгорици) све адвокатске коморе и сва судијска и адвокатска удружења сложила се у томе да институцију јавних бележника не само треба задржати у оним крајевима Краљевине где она већ постоји, већ је треба завести и то што пре и у оним крајевима, у којима она још није заведена.

У питању пак основе, на којој би се имао тај предлог израдити већина се сложила у томе, да би за основу новог закона о јавним бележницима требало узети аустријски нацрт закона о јавним бележницима из 1911; односно нацрт из 1918. г.

После ове анкете на закону о јавним бележницима у Минист. Правде није се више радило, јер су дошли на ред предмети закона о судском поступку у грађанским парницама, о кривичном судском поступку, о организацији редовних судова, о судијама, државном тужиоштву, о адвокатима и т. д.

Међутим 1926. године био је одржан у Љубљани Правнички конгрес и на њему је

питање о јавним бележницима било стављено на дневни ред.

После исцрпних реферата г. Dr. Грашчића, јавног бележника у Крањској Гори и г. Јани-а, апелационог судије у пензији конгрес је донео по питању о јавним бележницима ову резолуцију:

„Конгрес, констатујући, да су се виши судови краљевине, као и удружења судија и правника на питање Министарства Правде под бр. 42923 из 1921. г. изјаснили, да установу нотаријата треба и даље задржати у крајевима где она већ постоји, и да је треба завести и у оним деловима земље, где не постоји, и сам ово мишљење прихвата у целости као своје и из разлога, што то захтева престиж наше државе у иностранству, предлаже:

1. да се одмах донесе јединствени оквирни закон о нотаријату, који да се међутим с обзиром на постојеће правне прилике у крајевима Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине сукцесивно уведе у осталим крајевима, у првом реду у градовима и седиштима првостепених судова, а затим и другде;

2. да се овим јединственим законом о нотаријату уведе систем такозваног чистог нотаријата на подлози најмодернијих начела и на автономној основи са нотарским коморама;

3. у сврху познавања устројства нотаријата у нашим покрајинама и у другим државама, за проучавање домаћег и туђег нотарског права и у сврху одгоја доброг нотарског нараштаја, да се установи по могућству што пре на неким правним факултетима наше државе столица за нотарско право."

После конгреса 1926. г. прошле су још две године и, најзад 28 V-1928. г. г. Министар Правде својим решењем Бр. 32631 поверио је израду нацрта закона о јавним бележницима г. Славољубу Сови, председнику Банског Стола у пензији. Сада је већ тај нацрт израђен, поднет Министарству Правде и послат на проучавање члановима комисије за претрес овога нацрта, која се има састати ради тога 25. јануара 1929. године.

За основу овога нацрта узет је нацрт аустријски из године 1918, а узети су при изради у обзир позитивни закони наше државе о јавним бележницима, као и најновији предлози закона о јавним бележницима, који су израђени у страним државама.

Нацрт стоји на гледишту *неспојивости* јавног бележништва са адвокатуром, јер исправно налази, да та два звања често пута представљају и заступају супротне интересе, а и искуство у тим земљама, где су та два звања спојива (на пр. у Хрватској и Немачкој) показало је, да та спојивост даје неповољне резултате.

Задатак је бележника, као лица јавног поверења, — по нацрту, — да саставља исправе о правним пословима, о изјавама и чињеницама, на којима се дотична права заснивају, да издаје такве исправе, да прима такве исправе на чување, а новац и папире од вредности ради предаје трећим лицима или властима, а да издаје исправе о правним пословима пред њим учињеним. На тај начин бележник врши у извесној мери дужност судије за неспорна дела и тиме растерећује судове од послова, који у суштини и нису судски послови.

Бележничке исправе, које су прописно састављене јесу, по нацрту, јавне исправе.

Бележника поставља Министар Правде по предлогу бележничке коморе а на основу расписаног стечаја. За бележника може бити постављено, — поред осталих услова — само оно лице, које је држављанин Краљевине С. Х. С., које има 24 године живота, свршило правне науке и положило адвокатски или судијски испит. После положеног дипломског испита ово лице треба да буде у пракси 4 године, од којих најмање једну годино код јавног бележника.

Нацрт, заступајући гледиште „чистог" јавног бележништва, предвиђа да јавни бележник не може бити адвокат нити вршити у исто време коју јавну службу с платом; не може бити народни посланик, нити чиновник трговачког или индустријског предузећа, као и не може бавити се пословима, који могу шкодити угледу његовог звања.

Подручје рада јавног бележника, по нацрту, — јесте подручје онога окружног суда, у којем се налази седиште бележника, а бележниково седиште може бити у седишту среског суда. Но у срезовима са већим бројем становника може бити и више бележника, с тим ипак ограничењем, да један бележник има у своме подручју најмање 30000 становника.

Нацрт потанко разрађује питања вршења јавно-бележничке дужности, на име питања печата, заклетве, ступања у дужност, престанак службе, полагања јамчевине, општа правила о вршењу дужности, вођења канцеларијских послова, о чувању тајне јавно-бележничког позива, о облику исправа, о њиховом чувању, о оверавању приватних исправа, о установљењу истоветности дотичних лица, о сведоцима бележничких списа, о састављању бележничких списа у случају наредаба последње воље, о оверавању преписа исправе, оверавању потписа, о регистру сведоџби, о обзнани изјава (опомена,

отказа, понуда, протеста), потврђивању разних догађаја и чињеница, протестирања меница и т. д.

§§ 110.—116. нацрта регулишу питања чувања исправа, новаца, папира од вредности преданих јавном бележнику ради уручења трећим лицима или властима; §§ 117.—125. говоре о чувању извршних исправа и вођењу пословних књига и регистара; §§ 126. —136. регулишу питања о јавно-бележничким приправницима, заменицима и намесницима; §§ 136.—155. о јавно-бележничким коморама, о делокругу њиховом, о правима и дужностима скупштина, одбора и о саветима комора; §§ 156.—161. о надзору надјавним бележницима и коморама и о одсуству бележника; а §§ 162.—185. о дисциплинским кривицама и казнама, о дисциплинским судовима и поступку код њих.

Глава XII нацрта говори о јавним бележницима, као судским повереницима.

Поверавање јав. бележницима чисто судских послова појава је најновијег доба, — и ово поверавање у већини напреднијих европских држава показало се као сасвим оправдано, јер су јавни бележници брже и кулантније извршивали поверени њима посао, но судије, који су преоптерећени уопште послом.

Као судски повереници јавни бележници врше ове послове: 1. подносе извештаје о смрти (смртовницу); а у вези с тиме проглашују наредбе за случај смрти, а ако има за то законских услова, састављају списак имовине заоставштине ради привремене управе њоме, проводе расправу о наслеђу, припремају све што је потребно за уручење заоставштине и врше све остале послове око заоставштине и њене деобе, у колико за то није потребна претходна одлука суда; 2. предузимају попис и печаћење стечајне имовине; 3. врше судску процену и принудну продају у неспорном поступку; 4. спроводе извршење и расправе о деоби куповине или стечајне имовине и 5. састављају или испитују положене рачуне тутора, старатеља стеч. имовине и састављају план за деобу имовине.

Уопште суд може поверити јавним бележницима извесну врсту послова, ако постоји убеђење да ће они брже, темељније и успешније свршити тај посао, но суд, који је обично преоптерећен пословима.

У вршењу дужности судског повереника јавни бележник сматра се као чиновник судски и као такав ужива нарочиту заштиту закона.

Најзад глава XIII нацрта говори о јавнобележничким пристојбама, о тарифи и о правима јавних бележника на награду за свој посао; главе XIV и XV регулишу разна питања, која стоје у вези са увођењем новога закона у живот и прелазна наређења.

Нацрт закона о јавним бележницима израђен је и достављен на проучавање члановима комисије, која ће га ускоро претрести.

По уобичајеној пракси примљени од комисије нацрт биће послат на мишљење и примедбе Вишим Судовима Краљевине, Универзитетима, адвокатским и јавно бележничким коморама. После тога ће бити поново претресен и тек тада утврђен његов дефинитиван текст.

Наравно у њему ће бити још великих измена, али без сумње, главни темељи овога нацрта — *независност, аутономија* јавног бележништва и *несйојивосйи* јавног бележништва остаће нетакнути.

Ступањем на снагу овога закона они делови наше Државе, где јавно бележништво још не постоји, добиће нови ред јавних функционера, који ће својом марљивошћу и савесношћу приломоћи растерећењу судова.

Нови закон, најзад ће изједначити законодавство о јавним бележницима у целој Држави и тиме ће положити крај крпарењу законском, када се одредбе, које се односе на закон о јавним бележницима, уносе у неки други закон — или финансијски или у социјални закон сасвим друге природе. Сетимо се само историје доношења законских одредаба, које се односе на *несйојивосйи* вршења јавног бележништва са адвокатуром на територије Хрватске и Славоније. У месецу јуну ове године Народна Скупштина донела је закон *„о несйојивосйи* звања кр. јавних бележника са звањем одвјетника" на територији Хрватске и Славоније (Сл. Нов. Бр. 138—XLV), а 19-XII пр. г. објављен је у Сл. Новинама Бр. 295—XCIV од 19—XII 1928 г. — закон о адвокатима за Краљевину С. Х. С., у којем је у чл. 122. уметнута одредба, по којој јавни бележници на територији Хрватске и Славоније поново добијају право да врше и јавно бележништво и адвокатуру.

Такво доношење супротних одредаба у року од пола године не ствара убеђење у силу закона у Држави...

Нек нама буде допуштено, да поводом израде законског нацрта о јавним бележницима изразимо жељу, коју је већ истакао и Правнички конгрес у Љубљани 1926. г. да се на једном од наших Универзитета образује катедра за нотарско право, која је потребна за проучавање домаћег и туђег нотарског права у сврси васпитања доброг јавно бележничког подмлатка.

Jedno tumačenje Uredbe o isplati ratne štete.

— Ljub. V. Stefanović, advokat —

U primeni Uredbe o isplati ratne štete dosuđene licima iz pograničnih krajeva pojavila se kontroverza kod tumačenja čl. 13., a u pitanju: da li vrede prenosi prava na isplatu ratne štete, učinjeni do dana stupanja na snagu ove uredbe.

Na molbu glavnog urednika „Branič-a", Gospodin Ministar Pravde tražio je i dobio pod Br. 49681/1928. ovo tumačenje Uprave Ratne Štete Ministarstva Finansija:

„Članom 29. Zakona o isplati ratne štete stavljeno je u dužnost Gospodinu Ministru Pravde da obrazuje sudove za ocenu ratne štete onih lica koja nisu bili podanici predratne Kraljevine Srbije i Crne Gore, žive ili su živela duž vojišta prema Srbiji ili Crnoj Gori, a šteta im je učinjena u toku 1914. i 1915. godine. Tim zakonskim propisom ovlašćen je Gospodin Ministar Pravde da propiše Pravilnik o postupku ovih sudova, držeći se načela sadržanih u Uredbi o naknadi štete od 30. juna 1920.

Prema gornjem zakonskom propisu Gospodin Ministar Pravde pod 25. majem 1923. doneo je Pravilnik o sudovima za naknadu štete u pograničnim krajevima, koji je objavljen u Službenim Novinama Br. 142 od 25. juna 1923. i od pomenutog dana vredi. Po čl. 36. istog Pravilnika *važe sve odredbe Uredbe o naknadi štete od 30. juna 1920. sa izmenama i dopunama kao i njenog pravilnika, u koliko nisu izmenjene zakonom o isplati ratne štete i u koliko nisu postale bespredmetne na osnovu donetog Pravilnika.*

Čl. 89-a Uredbe o izmenama i dopunama u uredbi o naknadi štete (koje su izmene obnarodovane u Službenim Novinama 9. juna 1921.) zabranjen je prenos prava bilo po presudi ili bonovima, bilo teretnim ili dobročinim ugovorom, bilo u obliku ugovora o punomoćstvu, *s tim, da se taj pravni posao između ustupitelja i pravoprijemnika smatra da ne postoji od svog početka, a dosuđena šteta ima pripasti Invalidskom Fondu.*

Ministarski Savet, na osnovu čl. 30. Zakona o isplati ratne štete doneo je Uredbu o isplati ratne štete dosuđene licima iz pograničnih krajeva. Ta je Uredba obnarodovana 6. aprila 1927. u br. 77. „Službenih Novina". U čl. 13. pom. Uredbe pod III naređeno je: da isplatu ratne štete može zahtevati samo lice na koga glasi presuda o dosuđenoj ratnoj šteti ili punomoćnik sa specijalnim *punomoćijem potvrđenim kod sreskog poglavara s tim da sva ranija punomoćija ne vrede; dalje je u pomenutom propisu naređeno: da ugovori o prenosu prava na isplatu ne vrede*, bilo da je prenos formalan, bilo prikriven u formi punomoćija. *U svima ovim slučajevima presuda se ima isplatiti licu na koga presuda glasi, o čemu donosi odluku Uprava za Ratnu Štetu.*

Prema svemu do sada izloženom utvrđuje se: da u opšte ne vrede ugovori o prenosu prava za naplatu ratne štete dosuđene licima iz pograničnih krajeva, bez obzira na to: da li su zaključeni pre ili posle stupanja na snagu Kraljevske Uredbe od 25. marta 1927. br. 94, jer je pre donošenja te Uredbe, to zabranjivao čl. 89-a Uredbe o izmenama i dopunama u Uredbi o naknadi štete od 30. juna 1920., koji je član važio na osnovu čl. 36. Pravilnika o sudovima o naknadi štete i za sve presude u pograničnim krajevima, pa je ta zabrana u Kraljevskoj Uredbi samo ublažena u toliko: što se po čl. 13. pod III pom. Uredbe, dosuđena ratna šteta ima isplatiti samom oštećenom licu, u mesto da u smislu čl. 89-a Uredbe o izmenama i dopunama pripadne fondu ratnih invalida."

Dostavljajući ovo svoje mišljenje, Odbor je smatrao za potrebno da učini napomenu, da se ovo njegovo mišljenje odnosi samo na tumačenje čl. 13. odelj. III pomenute Uredbe u pogledu njegove primene pri isplati presude u pojavljenom slučaju, a ne i na pravne posledice koje mogu nastupiti između ustupitelja i pravoprijemnika u redovnom građanskom sporu, za koji slučaj Uprava se ne smatra nadležnom da daje svoje mišljenje.

Ovom jasnom interpretacijom potvrđuje se inače pravilno gledište većine ustanova, koje su i do sada shvatale čl. 13. Uredbe o isplati ratne štete tako, da prenosi prava na isplati ne vrede bez obzira na datum njihovog izvršenja, tj. bilo da su ti prenosi učinjeni pre, bilo posle stupanja na snagu Uredbe. Uredbodavčeva namera u donošenju ove odredbe bila je očevidno u sasvim opravdanoj želji da spreči česte zloupotrebe koje su sa tim prenosima vršene. Nalazimo samo da je ograda Uprave ratne štete o njenoj nenadležnosti za davanje mišljenja za građanske sporove neumesna, kada je Gospodin Ministar Pravde, po njenom predlogu, a dok je bila u sastavu Ministarstva Pravde, tu Uredbu i doneo i kada je izvornom Uredbom na davanje tog mišljenja izričnu ovlašćena.

Objavljujemo ovo po sve pravilno tumačenje, radi tačne primene, u pojedinim konkretnim slučajevima, čl. 13. Uredbe o isplati ratne štete dosuđene licima iz pograničnih krajeva. Njime će se van svake sumnje umanjiti protivrečna, dosta česta tumačenja i pogrešna primena Uredbe o isplati ratne štete u ovom pitanju.

Објашњење последњег става § 479. Грађанског Судског Поступка.

— Јов. Б. Мијушковић —

I

По правилу, сваки има право надметати се на јавној лицитацији, изузимајући лица побројана у првом ставу § 479. Грађ. Суд. Пост., која нас се, овде, не тичу.

Ово право учествовања у надметању, на јавним лицитацијама, условљено је одредбом другог става овог нав. законског прописа. Наиме, онај који има право надметања потребно је да положи кауцију, 5% одн. 10% од процењене вредности дотичног непокретног добра, ако хоће да учествује у надметању.

Али, ипак, изузетно од овог општег правила, у надметању на јавним лицитацијама може учествовати известан број лица и без полагања кауције. То су лица: а) хипотекарни повериоци и б) прости повериоци, за чији је рачун дотична непокретност узета у попис, — о којима говори последњи став § 479. Грађ. Суд. Пост.; а како и под којим условима то ћемо видети у даљем излагању.

II

Као што смо казали, у последњем ставу § 479. предвиђене су две врсте поверилаца, који се ослобођавају полагања кауције, при надметању на јавним лицитацијама, — наравно, под условима који су тамо предвиђени. а који су истоветни за обе врсте поверилаца, О томе се у овом нов. законском пропису каже: „Од давања кауције ослобођавају се само интамбуланти и неинтабулисани повериоци, за чији је рачун непокретно имање узето у попис, и то ако и у колико њихове тражбине са интересом, по одбитку претходећих пречих тражбина, не прелазе процену дотичног имања у време продаје."[1])

Дакле, као што се види из овог цитираног законског прописа, није довољно да један поверилац буде хипотекарни или прост поверилац, за чији је рачун непокретно добро узето у попис, па да буде ослобођен од полагања кауције, као надметач, на јавној лицитацији, већ је још потребно да тражбина таквог повериоца, са интересом, по одбитку претходних (од његове пречих) тражбина, не прелази процењену вредност дотичне непокретности у времену продаје. Да ли је то *апсолутно* потребно, да сума обезбеђена не прелази процењену вредност дотичне непокретности, у времену продаје, видећемо у даљем излагању. А сада да се упознамо са мишљењем г. Урошевића по овом питању.

Г. Л. Урошевић објашњавајући овај цитирани пропис каже,[2] да се од полагања кауције не ослобођава ниједан поверилац, и ако је заложни, ако његово потраживање прелази процену имања, већ мора положити, према процени, кауцију 5% одн. 10% од вредности добра које се продаје. Но, не само то, већ он даље каже, да ни у једном случају није могуће потпуно ослободити од полагања кауције повериоце (било хипотекарне било просте), иако њихова потраживања сваког по на особ не прелазе процену имања. Они се некада могу ослободити од полагања извесног дела кауције а некада не могу; неки у већој а неки у мањој количини, зависећи од тога: а) којим редом иду њихове тражбине у наплати с погледом на степене њихових интабулација, односно дана узимања у попис (§ 469. Грађ. Суд. Пост.) за неинтабулисане повериоце, и б) од величине потраживања.

По њему, извршитељ ће узети, прво, потребну кауцију од оног надметача чије је потраживање најпре. Такав поверилац ће положити кауцију само према величини свога најпречег потраживања; а у колико његово потраживање не прелази процену имања, за толико се овим пропису ослобођава од полагања кауције, пошто у том није ангажован његов интерес.

Изгледа, по његовом разумевању и тумачењу ове законске одредбе, да није могуће ниједно потпуно ослобођење таквог повериоца од полагања кауције, као надметача, и ако је, можда, тражбина таквог повериоца много већа него што износи кауција, која би се имала положити, с обзиром на процену дотичне непокретности.

Он примером објашњава ово своје тумачење, па каже, на пр.: имање је процењено 3.000 дин. Потраживање најпречег повериоца износи 300 дин. Његово потраживање не прелази процену имања. Према томе, он ће бити ослобођен од полагања кауције *само у толико*, у колико његово потраживање не премаша процену имања. Његово потражи-

[1]) Ово је измена допуне од 14. Јула 1878. год. зб. 33. стр. 58 од 19. Јануара 1879. год. зб. 34. стр. 149, која је ступили у живот истога дана и године.

[2]) В. *Лаза Урошевић, Судски Требник, III део*, стр. 322 и 323, напомена под 8) уз § 479. Грађ. Суд. Пост.

вање не премаша поменуту процену за 2700 дин., те ће он за толику суму бити ослобођен од полагања кауције, а на ресто од 300 дин. — а то је његово потраживање — платиће потребну кауцију (5 одн. 10%). Даље, други, по рангу, поверилац чија би тражбина износила 500 дин. имао би да положи кауцију на суму од 800 дин., на његову и предходећу му, а био би ослобођен на 2200 дин., за колико његово потраживање, по одбитку предходне, не премаша процену имања; и т. д. Тако, да последњи поверилац, чије потраживање, кад се дода збиру предходећих пречих потраживања, прече преко процењене вредности имања има да плати пуну кауцију, према процени имања.

Ми се не би могли сложити са оваквим тумачењем. Оно нам не изгледа нимало у складу са циљем кауције. Јер, као што знамо, законодавац је предвидео полагање кауције из два разлога: *а) прво*, да извршна власт има уверење да је лице које хоће да лицитира озбиљан надметач; а то ће, свакако, бити један такав надметач, чија је тражбина обезбеђена, и која је већа од износа кауције, или, пак, толика; и *б) друго*, што се кауцијом хоће да обезједи, у границама могућности, наплата штете коју би лицитант, евентуално, могао дуговати у случају друге продаје (§ 484. Грађ. Суд. Поступ.). Док, напротив, у том случају, ту штету гарантује примање таквог повериоца, те отуда нема никакве бојазни ако се не положи кауција.

Према томе, нелогично је, с обзиром на овакав циљ кауције, да поверилац, хипотекарни или прости, као надметач, полаже кауцију у износу своје обезбеђене тражбине, а да се на суму за колико не прелази, према процени, као што смо видели из наведеног примера, ослобођава. То се најбоље види када се ово мишљење упореди са мишљењем г. г. Ж. М. Перића и Др. Аранђеловића исказаном у њиховом познатом делу: о извршењима одлука судских.[2]

Они веле, у овом свом наведеном делу, да се ова привилегија т. ј. ослобођење од полагања кауције, као надметачи, даје повериоцима, који ће се према рангу своје хипотеке (залоге), а с обзиром на процењену вредност пописаног добра, моћи наплатити из цене добијене продајом тога добра. Јер ако је, пак, ранг таквог повериоца такав да с обзиром на процену пописаног добра, он нема ништа да прими, онда је он у положају обичног повериоца, повериоца незложног који, онако исто као сваки други надметач, има да положи кауцију. У таквом случају, они даље кажу, може бити да ће такав поверилац добити, такође, неки део од своје тражбине, ако би се такво добро продало скупље но што је процењено; али то је евентуалност која не даје таквом повериоцу право на надметање, без кауције, и ако је заложни.

Но они се не задржавају само на томе, већ иду и даље па кажу, да у случају ако би, према процени, тражбина таквог повериоца била у неколико обезбеђена, али опет не онолико колико износи кауција, тај поверилац положиће у готовом новцу одн. у папирима или залози толико колико још треба до оне суме која се за кауцију полаже.

Као што се види, према оваквом мишљењу, могућа су како потпуна ослобођења од полагања кауције тако и делимична, и ако, у том случају, сума потраживања таквог повериоца прелази суму процењене вредности дотичног непокретног добра.

Овакво тумачење последњег става § 479. Грађ. Суд. Поступ., од стране г. г. Перића и Аранђеловића, ми немо најбоље објаснити примером на пр.: једно непокретно добро, које је предмет јавне продаје, процењено је 50.000 дин. На ово добро имају двојица повериоца интабулацијом обезбеђене тражбине, које на дан продаје са интересом износе: првог, по рангу, 25.000 дин.; другог, по рангу, 15.000 дин. и трећег, за чији је рачун ово добро узето у попис, 9.000 дин. Како све ове три тражбине скупа не прелазе процењену вредност непокретности, то би, по њиховом мишљењу, били ослобођени сви од полагања кауције, као надметачи.

Исти би случај био и онда, када би тражбина овог трећег повериоца износила 12.000 дин. Дакле, и онда, када би по одбитку прве две предходне (пречe) тражбине прешла суму процењене вредности. Јер, у овом случају, тражбина овог трећег повериоца, и ако прелази суму процењене вредности, обезбеђена је бар толико колико износи кауција. Сасвим оправдано, — пошто ниједан ни други циљ кауције не би дошао у опасност због оваквог тумачења; напротив, одговара му. Док би, ми смо то већ видели, по мишљењу г. Урешевића, такав поверилац имао да плати целу кауцију, иако је његова тражбина обезбеђена за *дуплу вредност — износ кауције*.

Не видимо оправдана разлога, зашто натезати са таквим тумачењем, које није ни мало целисходно. Уосталом, то се најбоље види из примера који наводи сам г. Урошевић, а којим смо се ми раније упозиали. Овде да напоменемо још само то. Он каже, имање је процењено 3.000 дин., а заложна

[2] В. *Ж.М. Перић и Др. Аранђеловић*: *Грађански Судски Поступак, други део: о извршењу одлука судских*, прва књига, стр. 285., 1912, Београд.

тражбина првог, по рангу, повериоца је 300 дин., — дакле таман онолика колико износи кауција (10%). Питамо се сада, зашто узимати кауцију на ових 300 дин., која би, ако се имање налази у вароши, износила свега 30 дин., а ако је у селу 15 дин., — када је његова тражбина обезбеђена за 300 дин., и када се такав поверилац, по његовом мишљењу, ослобођава на суму од 2.700 дин., зато што у овој суми није ангажован његов интерес?

Ми не видимо оправдана разлога за овакво тумачење. Једино што би се у корист истог могло приметити то је, да овакво тумачење, и ако није целисходно и у складу са циљем кауције, оно је, ипак, донекле у духу самог законског текста. Јер тамо се каже, да се заложни повериоци ослобођавају полагања кауције, као надметачи, „ако и у колико њихове тражбине.... не прелазе процену дотичног имања у време продаје." Збиља, на први мах могло би се и претпоставити, с обзиром на стилизацију ових законских речи, ако их буквално схватимо, да је законодавац то исто и хтео. Али када се овај законски пропис доведе у везу са циљем кауције, онда би, ако би се остало при таквом буквалном тумачењу, изашло, да законодавац овом одредбом није знао шта хоће. Док на против, предпоставка је да законодавац увек зна шта хоће, па да је случај и овде. То јест, да је законодавац доносећи ову законску одредбу имао у виду циљ кауције. Јер по мишљењу г. Перића и Аранђеловића (op. cit. стр. 285), у таквом случају, кауција у колико је реч о евентуалној накнади штете из § 484., није потребна. То штету гарантује примање таквог заложног повериоца, пошто то његово примање има да служи за кауцију. Исто тако кауција није потребна и са тог гледишта, да је кауција знак да је лицитант озбиљан купац, — те је због тога не треба тражити од напред навед. лица, у случајевима које смо у нашем примеру навели. Чим је надметач заложни поверилац, има се узети да је човек од извесне могућности, да није нисолвентан.

III.

Да завршимо. Према оваквом мишљењу г. г. Перића и Аранђеловића о примени последњег става § 479., које и ми делимо, а које је једино оправдано, логично и целисходно, све повериоце о којима је реч у овом законском пропису можемо, с обзиром на величину ослобођења од полагања кауције, као надметаче, груписати у две групе, и то: 1) на повериоце који се потпуно ослобађају од полагања кауције, и 2) на оне који се делимично ослобођавају.

1. Прва група. Повериоце који спадају у ову групу можемо, опет, разликовати на: а) повериоце чије тражбине, с обзиром на процену дотичног непокретног добра, не прелазе ову, — наравно, по одбитку предходних (пречих) тражбина; и б) повериоце чије су тражбине обезбеђене бар у величини суме коју кауција, у даном случају, износи. Пример који смо раније навели, објашњавајући ово мишљење, обухвата оба ова случаја. Стога се нећемо овде ни задржавати више јер би излишно било понављати оно што смо већ рекли раније.

2. Друга група. У ову групу дошли би они повериоци, — били хипотекарни били прости, за чији је рачун непокретно добро узето у попис, — чије су тражбине, с обзиром на процену, бар у неколико обезбеђене, — али, свакако, мање но што износи кауција. У том случају, као што смо раније рекли, такав поверилац мора положити на име кауције ону диференцију. Н. пр.: једно непокретно добро процењено је 9.400 дин. На исто имају обезбеђење два повериоца. Тражбина првог, по рангу, повериоца износи на дан продаје 9.000 дин., а другог 5.400 дин. Када се одбије ова прва тражбина, с обзиром на процену, ова друга биће обезбеђена само 400 дин. Дакле, мање но што износи кауција, која је у овом случају 470 одн. 940 дин. Према томе, овај други поверилац био би ослобођен од полагања кауције, као надметач, за суму од 400 дин., за колико је, према процени, обезбеђен; а имао би да положи диференцију од 70 дин. одн. 540 дин., — према томе, да ли се добро, које је предмет продаје, налази у селу или вароши.[4]

Најзад, завршујући ово излагање, да напоменемо још и то. Можда ће донекле изгледати да овакво тумачење излази ван законског текста; да је више субјективно мишљење; више целисходно него законито, — али, ипак, по нашем мишљењу, поред свега тога не може му се одрећи логичност, оправданост и праведност нарочито када се има на уму циљ кауције, о чему је већ било речи. Јер што је праведно има се узети да је и законито, и ако то увек не бива.

[4] Они у корист оваквог свог мишљења (Перић и Аранђеловић, op. cit., стр. 286.) наводе и једне примедбе одељења Касац. Суда од 2. Јуна 1887. год. бр. 213[1]., које је објавио С. Јањић, у Полиц. Гласнику, год. 1904., св. од 29. авг. стр. 268., коју ми, и поред све најбоље воље, због оскудице у литератури која нам стоји на расположе, не можемо овде цитирати.

О ослобођењу наследника од плаћања таксе.

— Чл. 5. тач. 6. II зак. о таксама. —

— Душан П. Мишић. —

Руководећи се идејом да малу приватну својину треба заштити, законодавац је својим чл. 5. т. 6/II зак. о таксама ослободио наследнике плаћања таксе у случају, кад целокупна имовина-заоставштина (по одбитку пасиве и још других услова) не прелази суму од 150.000.— дин. не водећи, при томе, рачуна о броју наследника.

Овим својим поступком, који је новијега датума, законодавац је учинио два отступања од општег правила чл. 24 зак. о таксама а на име; да се наследна такса наплаћује према величини наслеђеног дела појединог наследника и да се при „опорезовању", приликом наслеђивања, води рачуна о одговарајућем наслеђеном делу а не о величини заоставштине.

Ова одредба, која се руководила лепим социјалним побудама, задржавши се на пола пута, учинила је једну друштвену неправду као и негацију самих тих мотива.

Није требало рећи, да, ако надследство (имовина покојникова) не прелази 150.000.— дин. наследници (наследник) неће плаћати наследну таксу.

Требало је рећи, да се наследници ослобађају наследне таксе, ако ти наслеђени делови не прелазе 150.000.— дин. не водећи рачуна, о величини заостале имовине. Оваква стилизација била би у духу оних побуда. Јер, социјални елеменат а нарочито у погледу наследника, исти је, било да једна заоставштина не прелази 150.000.— дин. било да појединн наслеђени део не прелази ту меру.

Овом уском стилизацијом и испали су многи и многи случајеви, који су, толико исто, достојни обзира од стране законодавца као и они из ч. 5. т. 6/II. Ради илустрације овог нашег тврђења, узмимо ове примере:

1.) Неки је отац оставио два сина после своје смрти и једну заоставштину од 160.000 дин. Сваки од његових синова наследиће по 80.000.— дин. и платиће таксу по ТБр. 23 у вези члана 24 зак. о таксама.

2.) За други пример, узмимо исти случај, само ћемо смањити број наследника а имовину ћемо свести на 150.000.— дин. Код овог примера, наследник неће платити никакву таксу, према пропису чл. 5. т. 6/II зак. о таксама.

И као што се види, док у овом случају наследник неће платити никакву таксу, дотле у оном првом случају наследници ће бити дужни да плате таксу. Иако су њихови делови наслеђа мањи, само зато, што је њихов отац оставио имовину већу од 150.000.— дин. а што, опет, њима много не користи.

Фискални и социјални разлози диктују законодавцу да уводи и наследну таксу. Имовина од 150.000.— дин. узета је за границу: с једне стране, заоставштине не плаћају таксу а с друге стране, плаћају. Грешка је, што се од стране законодавца говори о наслеђима (заоставштини) а не о наследницима у односу на наслеђени део.

Заоставштина је нешто интерно, „маса". Имовина у рукама наследника представља привредну вредност и тек у тренутку наслеђивања може се тражити од наследника „...сносити државне терете према својој привредној способности" (Чл. 21 Устава).

Факат, да једна заоставштина прелази овај закон. максимум од 150.000 дин. не значи, готово ништа за наследнике т. ј. значи толико, што, када би била мања, и део би наследника био мањи.

И када сама заоставштина, без лица, која би је имала искористити, не представља никакву привредну вредност, односно, када једна заоставштина, тек, по њеној подели наследницима и извршеној им предаји одговарајућих делова добија економски значај — преко тих делова — онда је моменат за наплату наследне таксе *део наследства*, који припада поједином наследнику а не де кујус-ова имовина. И сам нам закон даје за право, поред логике ствари, у чл. 24 зак. о таксама (спора нема када је наследни део већ од 150.000.— дин.)

На крају овог нашег разматрања, можемо рећи, у виду понављања, да за таксирање, приликом наслеђивања, не улази у обзир целокупна имовина покојникова већ припадајући део наследницима од те заоставштине, ма колике величине она била. И тако би се велики број малих наслеђа (до 150.000.—) заштитио од такса, што се да социјално правдати.

Анри Робер
члан Француске Академије

Лашо.

— превео **Добривоје Д. Бранковић**, судија —

— Наставак —

Изведите себе из заблуде! Није он спавао, напротив он је слушао, остао је ту, како га описује г. Ганбета, „сав претворен у ухо, миран, са руком која гори од грозниче, дељући перорезом једно залутало перо под пртима, примајући ударце право у прса, бројећи их, да би их ускоро вратио обилно својом генијалношћу“. И кад би државни тужилац допустио себи нетачну оцену, своје вољно тумачење чињеница, Лашо би тада одједном подигао своју интелегеатну и подсмевачку главу, са изгледом подсмевања и скепсе, са осмехом, неверника, и избацивао једно „хм! хм!“ звонко и звучно које је производило луд смех у сали за суђење и чинило да несрећни судски чиновник изгуби наставак свога говора и идејну везу. Лашо је био учтив и углађен противник, чак и у најзатегнијим и најстрасшијим дискусијама. Умео је да господари собом, да никада не пгпне, што је знак велике јачине и што даје чудноватy надмоћност над нервозним и напраситим противницима. Ма да је био „црна животиња“ председника поротних суђења због иронично одушевљења, неочекиваношћу његових питања и одговора, он је ипак према судијама готово увек чувао став поштовања који одговара добро васпитаном човеку и човеку доброг сталежа. Ја кажем *готово увек*, јер говоре само за два случаја, од којих је један постао чувен, у којима се није бојао да напусти ова правила доброг понашања која је себи тако правично наметао.

Пледирао је једном пред поротним судом у унутрашњости, у једном врло деликатном претресу и, како је инкриминисана радња, услед социјалног положаја самога оптуженог, имала великог одјека, генерални прокуратор дошао је и лично да да реч и оптужбу. Лашо, по навици, гонио је сведоке питањима да би утврдио невиност свога клијента. Ови сведоци су све били познати људи, писци као г. Блаве, музичари као г. Лео Делиб, који су потврдили потпуну часност оптуженог. Генерални прокуратор, изведен из нестрпљења узвикну одједном. „Најзад, господо, ја не разумем овај покушај рехабилитације који се овде покушава. Зар нећете сада да вам траже да оптуженог попнете на Капитол? — „О! Господине генерални прокураторе“, одговори Лашо, једном од оних упадица којима се одликоваше, „ми нисмо узнемирени: сви ми врло добро знамо да сте ви ту зато да то спречите!“

Ов! духовито безобразна алузија можда није учињена баш од Лашоа, већ од његовог сина. Ништа не мари! дух и таленат су на следни код Лашоа, и син, адвокат Борђе Лашо, достојно је носио велико име које му је у наслеђе остало.

Последња лудорија коју је себи био допустио била је најозбиљнија и довела је до позитивног резултата: обуставу *резимеа* коју је чинио председник на крају дебате, после оптужбе и одбране. Резиме био је честа нова оптужба која је погађала оптуженог без обзира на законске прописе нашег кривичног закона који прописује да последња реч увек буде реч одбране. Дуго се протестовало противу резимеа; сви слободоумни духови енергично су тражили укидање ове застареле и каткад опасне формалности; али ове жалбе остајале су без резултата, тражења без дејства, јер треба да знете да ништа није тако тешко, у нашој лепој Француској, него уништити какву злоупотребу или поправити какву неправду!

Инцидент који се догодио између Лашоа и председника у процесу Марије Бјер учинио је више него скупа сва дотадања тражења.

Госпођица Марија Бјер била је лирска уметница. Дуго је била истицана као изузетак у позоришном свету: била је мудра! Пошто се неколико година борила противу привлачности лаког живота, допустила је да се заведе од једног богатог клубмана, добро познатог у галантном свету, Г. Жантије, и овај ју је напустио пошто је учинио мајком. Госпођица Марија Бјер осветила се за ово брзо напуштање испаливши на Г. Жантије, у улици Обер, три метка из револвера, од којих су га два погодила у руку и ногу. Жене које убијају, жене које трују постале су многобројне и оне налазе код поротника толико очинске милости, да те врсте процеса изгледају данас баналне и представљају за јавност безначајан интерес. Али тада човек није био тако отупео, и ови револверски метци имали су неочекиваног одјека.

На дан суђења, сала поротног суђења била је испуњена многобројном и пасioнираном публиком, коју су нарочито чиниле жене жељне без сумње да сазнају како треба, у извесним приликама, светити се за веома брутално напуштање, и људи из угледног света, уметници, писци као Лудовик Алеви

који још није ни мислио на Академију; Г. Александар Димз син, који је дошао да присуствује практичној примени савета које је дао у књижици под насловом: Убиј! која је начинила велику буку у своје време.

После заносне одбране Лашоа пред судом, председник је дао своје резиме. Овде пуштам сведока очевидца да говори. „Био је то председник Б., са својом лепом главом Луја XV, напудрован као иње, и његовим малим кокетним неискреним изразом лица које му је давало изглед галантног дворског свештеника, који се беше из све снаге окомио на јунакињу драме из улице Обер.

„Лашо, по своме обичају, чинио се да слава, са прекрштеним рукама на столу, са лицем у рукама. С времена на време, гунђао је: „Ето резимеа! Он назива то резимеом... Идемо да видимо дали ће то у будуће ићи..."

„Шта ви то дакле говорите, браниоче Лашо?" прекиде га председник." Лашо не одговори и оптужба, — јер је то била права оптужба — наставила се најлепше. Изненада Лашо скочи на ове председникове речи: „Господо поротници, не плашите се за казну, она ће бити оно што ви будете хтели".

„Овога пута, рече Лашо тихим гласом својим суседима, резиме ће отићи!" Затим окрећући се председнику и прекидајући га: „Шта ви то дакле причате поротницима, узвикну он, ви им говорите да Марија Бјер може проћи са неколико месеци затвора. Али ви знате добро и противно: „нема олакшавајућих околности, смртна казна онда! Олакшавне околности, онда најмање пет година тешке робије!"

„Несрећни председник био је толико пренеражен овом дрском упадицом да је испустио свој монокл и једва могао да доврши, муцајући, мешајући своје излагање, грешећи, губећи се у својим забелешкама и завршавајући, уз гласан смех судске сале; што је Лашоа називао „бранилац Бјер", а Марију Бјер „Госпођица Лашо".

Госпођица Бјер била је ослобођена уз гласно одобравање судског заседања ко је је приредило Лашоу победоносне овације, и резиме био је осуђен на смрт. Сенат и Скупштина ускоро после овога извршили су је.

Хоћете ли један упадљив пример присуства духа које га није никада напуштало и допуштало му да изнуче најбољу корист из најслучајнијих прилика. Лашо је бранио пред поротним судом у Лану једног оптуженог због оцеубиства. Ова особа имала је бедно држање, признавала је чињенице са цинизмом који је револтирао и престајала да се цери само да би вређала сведоке. Председник поротног суда, који је био велики пријатељ Лашоа, рекао му је пре суђења: „Ево баш једнога који ће и против твоје воље бити осуђен на смрт! Није сигурно, одговори Лашо. — Ах, то је сувише крупно, кладим се да ће бити! — Кладим се да неће! Па лепо! видећемо". И опклада је била учињена.

Лашо изгледало је био је на путу да је изгуби, јер је његова одбрана пред судом трајала већ неколико сати и није могла да узбуди пороту која се изгледа била одлучила овога пута да покаже пример.. Изненада звоњење звона чуло се у дубокој ноћној тишини и потресало сводове сале поротног суђења. То је било весело звоњење уочи Божића, које је звало верне на божју службу у поноћи. Лашо се заустави, узбуђен, дубоко импресониран, јер, и ако је био врло побожан, он се индентификовао са својим процесом као велики глумци са улогама које су играли... „Он прекиде своју одбрану и са очима управљеним небу, опруженим рукама... затим оним дивним гласом који је врло добро знао да нађе пут срца: „Господо, рече он, у овој блаженој ноћи, у овом свечаном тренутку Бог опроштаја, Бог мира и милосрђа родио нам се! то вам Христос, из своје колевке, тражи милост! Не заборавите да је божја милост бескрајна и не будите упорнији него што је Господ сам!"

— Наставиће се —

Судска и административна пракса

Кад је издаваоцу стављено обезбеђење пре рока меница, а после издања исте, по другој исправи, може му се ставити обезбеђење и по тој меници, којој још рок није приспео

Браћа Николић поднели су првостепеном суду 29. децембра 1927. год. три менице, сваку од по 2.000 дин. све три са датумом издања 9. септембра 1927. год. а са роком плаћања прва после 4, друга после 5, а трећа после 6. месеци од издања, а по којима је акцептант Страхиња, издавалац и преносилац Тодор и други жирант Доца, жена издаваоца Тодора, којој је муж одобрио поступак, па су тражили, да суд одобри забрану и прибележку на имање Тодора и Доце; а како меницама рок није

дошао, то су за опасност тражбине поднели решење истог суда од 12. декембра 1927. год. по коме је овим истим дужницима, по њиховом тражењу, а по другој меници, којој је рок прошао и протест због неисплате изискат, већ одобрена забрана на покретност и прибелешка на непокретност.

Првостепени суд по оцени поднетих меница и решења нађе, да су испуњени услови за забрану и прибелешку према дужнику издаваоцу менице Тодору, али нису према Доци, његовој жени, другом жиранту, јер према њој менице нису протествоване, те она није у обавези — §§ 377, 379, 398, 399. Грађ. Суд. Пост. и § 140. Трг. Зак. те према Тодору обезбеђење одобри, а према Даци одбије.

На ово решење изјаве жалбу повериоцу наводећи, да они Даци обезбеђење нису тражили за то што је меницама рок прошао, па да опасност за њу треба да се утврди протестом због неисплате, већ ову опасност доказују раније одобреном прибелешком и забраном на њеном имању.

Услед ове жалбе Касациони Суд у свом III одељењу одлуком од 27. фебруара 1928 год. под Бр.: 2222 поништи решење првостепеног суда са ових разлога:

Првостепени је суд погрешно нашао, да дужник Даца није обавезна по поднетим меницама зато што исте нису протествоване. Јер по § 140. Трг. Зак. на који се суд позива, тиче се употребе повериочког права по оним меницама, које су протествоване зато што нису плаћене о року, што је за исплату одређен. Али како овде опасност тражбине није наступила услед протека рока за исплату, па да због тога поверилац, ако хоће и јемце да задржи у обезбеди, мора меницу у смислу § 138. у вези са § 194. Трг. Зак. протествовати, већ зато што је на имање дужника Доце и њеног мужа Тодора обезбеђење већ раније одобрено, онда та опасност, према тач. 4. § 399. Грађ. Суд. Пост. даје повериоцу право обезбеђења и без протествовања менице, и то како према главном дужнику акцептанту, тако и према оним меничним обвезницима, који се иначе само средством протеста задржавају у меничној обвези.

Према овоме, обвеза дужника Доце, овде је и без протеста пуноважна, те је суд тражену забрану и прибелешку и на њену имовину требао одобрити

Критичка оцена ове одлуке

На страни 32-ој „Бранича“ за ову годину, свеска за Јануар и Фебруар, одштампана је једна одлука противна овој, опет из трећег одељења Касационог Суда од 17. новембра 1927 год. под Бр. 12019.

Разлози ови раније одлуке ови су: Издатељ менице по §§ 88., 116. и 140. Трг. Зак. јемствује да ће меницу о року платити главни дужник, а тек ако је главни дужник — акцептант — о року не плати, онда ће јо он — трасант платити. Како је прибелешка о тобрена издатељу, а не главном дужнику, то и није тражбина у опасности пре рока плаћања менице у погледу главног дужника и осталих обвезника, те нема услова за прибелешку.

Ми стајемо на гледиште ове друге одлуке, што је данас своиштавамо, налазећи да у оваквим случајевима треба одобрити обезбеђење.

Истина је, да трасант јемствује да ће главни дужник меницу примити, и о року платити, ако је он не плати, али онда ималац може наплату тражити не само од њега трасанта, већ и од преносиоца. То јемство трасанта и жираната постаје сумњиво, чим су они допустили, да се после издања менице, њима ставе обезбеђења на имовину по другој исправи. Ова одобрена обезбеђења показују њихову инсолвентност пре рока меничног плаћања, а кад та инсолвентност постоји пре рока, онда ће у толико пре стајати о року меничног плаћања, те је за то поверилац, у праву у овом случају да се осигурава на њиховој имовини.

Постоје и други разлози за овакво мишљење.

Позната је истина, да је дуг по меници теже и строжије природе него ли дуг по облигацији и по положају дужника, начину суђења, времену што се остављ за извршење итд.

Међутим, ако бу се узело, да се по меници трасанту и жирантима не може одобрити обезбеђење пре рока меничног плаћања, ако је тим обвезницима већ једно обезбеђење одобрено после издања менице, а по облигацији то је очевидно допуштено, онда би изашло, противно горњој констатацији, да је дужник по облигацији у тежем положају, него ли дужник по меници.

Осем тога, за примену и извођење одредаба Трговачког Законика вреде у главноме одредбе Законика о Грађанско Судском Поступку. Трговачки Законик са одредбама о меницама донет је 26. јануара 1860 год. а Законик о Грађ. Суд. Поступку донет је доцније 20. фебруара 1865. године. Грађ. Суд. Поступак имао је дакле пред собом Трг. Законик кад је издан, и у њему се говори о меницама, као што тврде §§ 451 и 454. Грађ. Суд. Пост. и кад Зак. о Грађ.

Суд. Пост. у својим одредбама §§ 394. и 399. није изузео менице, ми налазимо, да се те одредбе имају да примене и на меничне дужнике, нити има разлога да се менични дужници у том погледу изузимају.

Истина у § 148. Трг. Зак. где се једино говори о обезбеђењу предвиђа се, да „притежатељ протестиране због неисплате менице" има право да средством суда узапти ствари покретне издатеља, примаоца и преносителја. Очевидно за ово обезбеђење вреде одредбе Грађ. Суд. Пост. о обезбеђењу. Речи притежатељ „протестиране менице због неисплате" не значе да увек и једино се обезбеђење може тражити са протестом због неисплате, који се подиже сутра дан после рока меничног плаћања, јер зна се да је тај протест у главном потребан да задржи у обвези преносителје. Забрана се може ставити примаоцу и без протеста, па и издатељу менице, осем ако овај не докаже да је снабдео главног дужника са покрићем.

Ово је питање — обезбеђења пре рока — предвиђено у новом Закону о меницама и дручије се расправља, као што се види из његових §§ 42. и 43.

Али, док овај Закон не ступи у живот, а то ће бити скоро после читаве године дана, и како наша јуриспруденција по овом питању није стална, као што се види из изложенога и „Судске праксе" г. Срб. Ковачевића, а питање је врло важно и врло се често пред судовима појављује, ми налазимо, да би најбоље било, да се по њему донесе начелна одлука Опште Седнице Касационог Суда која ће бити обавезна за одељења Касационог Суда, па отуда и за ниже судове.

Драгиљ Н. Солдатовић

Наређење последњег става § 447. грађ. зак. односи се само на тестатора а не и на његове наследнике.

Тужиоци су представили, да је њихов рођак пок. К. умро месеца маја 1917 у селу Л., као удовац и без порода а да је оставио усмени тестаменат, исказан на неколико дана пред своју смрт пред сведоцима, који су сведоци испитани код неспорних дела судије не протоколу од 3. јануара 1922. год. и на коме су протоколу посведочили, да је пред њима поч. К. изјавио своју последњу вољу, да целокупно његово непокретно имање наследи тужени М., који му није никакав сродник. Тражили су да суд својом пресудом поништи овај усмени тестаменат и да имовину пок. К. наследе законски наследници. Навели су да поменути тестаменат не може имати важности, поред осталих разлога, још и стога, што исти није пријављен у року, који предвиђа § 447. грађ. зак. т. ј. у року од три месеца по минулој ратној опасности, већ много доцније, тек 4. априла 1921. год., о чему су поднели уверење неспорних дела судије.

По свршеном извиђању, пиротски првостепени суд нашао је, да је према § 447. грађ. зак., спорни тестаменат могао важити само за три месеца по минулој ратној опасности а да се у томе року усмени тестаменат има од тестатора обновити, ако је овај жив а ако је умро. онда се исти има у означеном року код надлежног судије за неспорна дела обзнанити и огласити за важећи. Како је од минуле ратне опасности т. ј. од евакуације непријатељске војске до дана кад је спорни тестаменат пријављен надлежном судији, прошло више од три месеца, јер се је непријатељска војска из тога краја евакуисала 1918. г. и суд отпочео рад 1919. г. а овај тестаменат пријављен тек месеца априла 1921. год., то је суд нашао да је неблаговремено пријављен, па је пресудио да се исти *поништи*.

По изјављеном незадовољству туженог, Скопљански Апелациони Суд је нашао да поменута пресуда првостепеног суда не одговара закону са разлога:

„Погрешно је нахођење првостепеног Суда, да је спорни усмени тестаменат могао важити само за три месеца по минулој ратној опасности а да је за његову даљу важност потребно, да га тестатор, ако је жив, у томе року обнови ако ли је пак умро, онда да се тестаменат у означеном року код надлежног судије обзнани и огласи за важећи. Напротив, наређење последњег става § 447. грађ. зак., односи се само на тестатора а никако и на његове наследнике, те је према томе тражење тужилачке стране, да се поништи усмени тестаменат, који је пок. К. изјавио на неколико дана пред своју смрт, пред сведоцима Т. и Д. и то за време рата у 1917. год., неумесно, те се од истог имају и одбити — § 178. грађ. суд. пост."

Зато је пресуду првостепеног Суда преиначио и својом пресудом Бр. 4992 од 11-IV-1928. тужилачку страну одбио од тражења.

По жалби тужилачке стране, Касацио Суд у своме II одељењу оснажио је поменуту пресуду Апелационог Суда, решењем Бр. 7909 од 2-X-1928. год.

Т. И.

Осигуравајућем Друштву се на основу полисе не може тражити отварање стечаја.

I. Б. Б. осигурао се код Осигуравајућег Друштва „X" узајамно са својом женом М. на 70.000.— По полиси сума се имала исплатити осигураницима на дан 15. марта 1945. г. или у случају смрти једнога осигураника —

сума се има исплатити ономе осигуранику који је умрлога надживео. Жена М. умрла је 18. децембра 1927. и њен муж Б. обратио се Друштву за исплату осигурања. Друштво је утврдило да је покојница у времену осигурања приликом лекарског прегледа пређутала неке болести, од којих је боловала и стога је исплату осигурања одбило.

Б. Б. је преко свога пуномоћника ставио Друштву забрану за суму од 70.000.— дин., а када са забраном није успео тражио је Друштву отварање стечаја. Као доказ за постојање тражбине поднео је полису, а као нарочити факат навео то, што Друштво приликом удејствовања забране није положило готов новац, већ је допустило да се врши попис.

На рочишту, одређеном по тражењу да се отвори стечај над Друштвеном имовином, пуномоћник осигуравајућег друштва „Х" изјавио је да у принципу нема места тражењу да се отвори стечај над имовином осигуравајућег друштва само на основу полисе. Јер по тач. 4. § 3. стец. пост. тражбина мора бити или неоспорима или вероватно осведочена. Неоспориму тражбину представља само извршна судска пресуда. А онај доказ, који доводи тражбину до вероватности, у оном смислу, који се мора узети по закону о стецишном поступку, мора — као један ступањ нижи од неоспоримог доказног средства — имати реквизите — које предвиђа § 449. грађ. суд. пост. Другим речима — доказно средство мора садржавати у себи чисто и јасно право, да би се на основу њега могло тражити отварање стечаја

Стечај се отвара само над имовином онога лица, које није у стању да намири своје повериоце. Стога тражбина мора бити утврђена. Полиса представља само уговор о евентуалној накнади за случај смрти. За исплату осигурања, пак, није довољна само смрт извесног лица, већ се за то траже и многи други услови, побројани у условима полисе. Према томе — као уговор о накнади — полиса је далеко од тога да представља доказно средство, које доводи тражбину до вероватног осведочења.

Навод да Друштво приликом удејствовања забране није положило готов новац којим би тражбину корисникову обезбедило нити пружило друго обезбеђење, нема никакве везе са овим тражењем. Јер је то питање удејствовања забране, које спада у надлежност извршне а не судске власти.

Молио је да се потражилац одбије од тражења као неоснованог. За случај, пак, да и Суд нађе да се само на основу полисе може тражити отварање стечаја, молио је Суд да о томе пињу донесе решење, а Друштво позове наредбом — да до коначног решења положи потребно обезбеђење.

II. Београдски Трговачки Суд својим решењем од 27. августа 1928. Бр. 60.415 расправљао је то питање и нашао:

У § 3. закона о стец пост. предвиђено је да отварање стечаја може тражити онај поверилац, чија је тражбина неоспорима или вероватно осведочена. Значај тих израза може се узети само у томе смислу, да неоспориму тражбину представља извршна судска пресуда. Доказно средство, пак, које тражбину чини вероватно осведоченом, мора, као нижи ступањ од неоспоримог доказног средства, имати бар оне елементе, који су прописани у § 449. грађ. суд. пост. — за суђење по кратком поступку. То могу бити само исправе, по којима тужитељ има чисто и јасно право, а тужени чисту, јасну и неоспориму дужност. Све друге исправе, којима се таква дужност туженога не утврђује, могу бити основ за суђење или евентуално и за тражење обезбеђења, али не и за отварање стечаја над имовином туженога.

Суд налази да такво тумачење тих израза одговара духу и циљу закона о стецишном поступку и озбиљним последицама, које собом повлачи отварање стечаја. Стога се отварању стечаја по тражењу једнога повериоца, може приступити само у оном случају, ако лице, које постави такво тражење, утврди вероватност своје тражбине исправом, из које проистиче чиста и јасна дужност туженога, а овај ту своју обавезу не би хтео испунити.

Полисе, које осигуравајућа друштва издају као уговор о евентуалној накнади за случај пожара или смрти, не могу се сматрати као исправе, које тражбину једнога лица доводе до тако велике осведочености, да би се по њима могло тражити отварање стечаја над имовином осигуравајућег друштва. Као и сваки други уговор, и уговор о осигурању садржи низ услова, који регулише права и обавезе обеју уговарајућих страна и опредељују случајеве, у којима друштво може да одбије исплату уговорене суме. Ако у погледу извршења таквог уговора настане између уговорача сукоб, онда се њихова права и дужности из тога уговора могу расправити само редовним спором, у коме ће се испитати приговори обеју страна и по томе ценити и утврдити на чијој је страни право а на чијој дужност.

У овом конкретном случају неодређеност спорне тражбине и њено недовољно осведочење проистичу из самих услова о осигурању, оштампаних на полеђини поднете полисе осигурања. Наиме, из чл. 16. општих услова осигурања, по коме све обавезе дру-

штвене по тој полиси престају, ако су у понуди за осигурање пређутане важне околности, које би могле бити од утицаја на одлуку Друштва о пријему или одбијању те понуде. Па како је тужено Друштво одбило тужиоцу право наплате осигуране суме баш с позивом на ову одредбу уговора о осигурању, тврдећи да су у понуди за осигурање дати неистинити податци о здравственом стању осигураниче, и за доказ овога поднело извештај лекара, који је умрлу М. лечио, то је тиме тражбина тужиочева доведена у сумњу и има се утврдити редовним спором. 1. § 178. грађ. суд. пост. А док тужилац ову своју оспорену тражбину не утврди, не може се по истој тражити отварање стечаја, јер јој не достају елементи прописани тач. 4. § 3. стец. пост.

Са тих разлога Суд је нашао, да нема места тражењу да се на основу поднете полисе осигурања отвори стечај над имовином осигуравајућег друштва, и потражиоца је одбио од тражења.

Односно навода потражиоца да тражењу стечаја има места због тога, што Друштво приликом удествовања забране — одобрене решењем истога Суда — није пружило потребно обезбеђење — Суд је нашао да је исти без вредности за расправу овога питања. Решењем о одобреној забрани поверилац стиче право да се обезбеди имовином свога дужника, у колико му је иста позната. Али из тога решење не проистиче за дужника обавеза да потражиоцу пружи то обезбеђење, нити пак да му открије и ону своју имовину, на коју се забрана не простире. Овај приговор потражиочев могао би се узети у обзир само у оном случају, да је тражбина потражиочева осведочена тако, да се по њој може приступити отварању стечаја, ако дужник неби повериоца измирио или довољно обезбедио. Али кад такве тражбине овде нема и кад се стога не може уважити тражења да се отвори стечај над имовином осигуравајућег Друштва, нема места ни истакнутом приговору потражиочевом о недовољности обезбеђења по забрани.

III. По жалби потражиоца Б. Б. предмет је дошао на расправу пред Касациони Суд, који је решењем свога II. одељења од 19. новембра 1928. Бр. 13737 решење Београдског Трговачког Суда *оснажио.*

Самуило Демајо, адвокат

За решење питања о изузећу муфтије при доношењу одлука по муслиманским масама, надлежан је првостепени суд, на чијој се територији налази муфтијство.

По маси умрлог М. — бега из Велеса, старешине масе тражили су од муфтије среза велешког, да се изузме од расправе ове масе, наводећи као разлог пристрасност и непријатељско расположење према њима. Муфтија је овај захтев послао Велешком Првостепеном Суду на решење. Велешки Првостепени Суду нашао је да није надлежан за решење покренутог питања са разлога, што муфтија није судија у смислу чл. 1. закона о судијама, да би се имало поступити по §§ 52.—56. грађ. суд. пост. нити је он судија неспорних дела у смислу чл. 1. зак. о постављању судија у ванпарничним делима, у ком би се случају имало поступити по чл. 5. истог закона, већ административно лице, које спада у надлежност Министарства Вера, те зато цео предмет послао Министарству Вера на решење.

Како се Министарство Вера такође огласило за ненадлежно за решење одлуке по траженом изузећу, то је предмет послало Касационом Суду на решење.

Касациони Суд одлуком својом нашао је да је за расправу питања о изузећу муфтије надлежан првостепени суд на чијој се територији налази муфтијство са следећих разлога:

„По § 5. закона о изменама и допунама у Закону о устројству судова, расправа муслиманских маса изузета је из надлежности старешинског односно неспорних дела судије и стављене у надлежност муфтији, који свој рад по таквим масама има сообразити истим законским прописима по којима раде напред поменуте судије, те се према томе муфтија појављује при расправи ових маса као судија, у овом случају као судија неспорних дела, јер има да донесе распоредно решење и зато се муфтија не може по наведеном законском пропису сматрати као административно лице, јер се томе противи сама природа његове делатности, према чему за расправу питања о његовом изузећу не може ни бити надлежна његова виша административна власт, — Врховно Муфтијство, односно Министарство Вера, већ једино првостепени суд."

Зато је сва акта овога предмета послао Велешком Првостепеном Суду, као надлежном, на решење.

Т. И.

Оцене и прикази

Sava M. Šapčanin, sudija Kasacionog Suda u Beogradu. — **Die passive Wechselfähigkeit des Bauern nach dem geltenden Recht des Königreichs der Serben, Kroaten und Slo-**

venen, insbesondere nach den in Serbien geltenden Vorschriften, und de lege ferenda. Посебно одштампано из Zeitschrift für Ostrecht, 1928.

У последње време у јавности је јако дискутовано питање о презадужености сељака у Србији и средствима како да му се помогне. Тим поводом, отворена је код нашега правништва дискусија по питању пасивне меничне способности сељака и низу контроверса, које са тим главним питањем стоје у вези. Проблем је посматран како са гледишта садањег стања нашег законодавства, тако и de lege ferenda. Испитивали су га наши најугледнији правници и дали своје солуције.

Г. Шапчанин је написао за Zeitschrift für Ostrecht о тој ствари исцрпну и документовану расправу. Расправа је писана лепим немачким језиком и одликује се јасноћом излагања и током мисли.

У уводу је писац дао концизан преглед садржине законодавства појединих покрајина наше Државе о пасивној меничној способности сељака. Осмотрио је, за тим, цео проблем искључиво са гледишта Српског Законодавства, које је највише узело сељака у заштиту. Приказао је детаљно сва гледишта по спорним питањима и судова и правних писаца, као и аргументације на којима су заснована; пропратио их је све редом критички и дао своје солуције, засноване на јаким разлозима, како са гледишта de lege lata, тако и са гледишта de lege ferenda.

После ове исцрпне расправе Г. Шапчанина, једва да се у нас о ствари о којој је реч још што год ново може рећи.

Д. С. Петковић

Мисли и афоризми

О власти. О Закону

Претпостављени се према потчињеним морају опходити тако, да се ови осећају срећни под њиховом влашћу.
Власт заснована на страху није поуздана. Страх, временом, претвара се у мржњу. *Шекспир*

Журити се лагано, одлучивати се мудро, извршивити одлучно, то су одлике доброга вође. *Амио*

Праведност казне, више но њена строгост, чини снагу закона. *Монтескије*

Циљ закона је да у друштву бар делимично оствари поредак. *Монтескије*

Закони, строго узевши, представљају услове грађанског удруживања. Народ, који је потчињен њима, треба да их створа. Они који се удружују треба и да регулишу друштвене услове. *Жан Жак Русо*

Сви смо ми робови закона, јер само тако можемо слободно живети. *Цицеро*

Морално су казне у опште корисније од физичких за поправку криваца *Монтескије*

Газити закон то је ударати Отаџбину у срце. Треба поштовати закон, заштиту Отаџбине, из љубави према Отаџбини и поштовања Правде. *Ш. Левек*

Прикупио *Љ. В. С.*

Белешке

Јавни правозаступници

Г. Министар Правде поставио је:

За јавног правозаступника при Првостепеном Аранђеловачком Суду Чедомира Плећевића, адвокатског приправника из Аранђеловца.

Уважена је оставка:

Петру Милосављевићу јавном правозаступнику из Кичева.

Више судије

Наименовани су:

За судију Касационог Суда у Београду Русомир Јанковић, судија Београдског Апелационог Суда и Стојан Лазић, секретар Касационог Суда у Београду.

Пензионисани су:

Драгутин Миљићевић, судија Касационог Суда у Београду и Јаков Дудчић виши земаљски судски саветник Окружног Суда у Сплиту.

Кретање судија

Постављени су:

За државног тужиоца при Државном Тужилаштву у Суботици, Д-р Александар Матић, бивши судски бележник Окружног Суда у Панчеву.

За судију Окружног Суда у Великој Кикинди Богдан Хоманов, бележник истог суда.

За судију Среског Суда у Новом Саду Гаврило Вишњевски, бележник Апелационог Суда у Новом Саду.

За старешину Среског Суда у Великом Бечкереку д-р Фердо Кулиновић, државни тужилац у Суботици.

Уважена је оставка:

Војиславу Ј. Грановићу, судији среског суда у Великој Кикинди.

Објављења новог меничног закона

Г. Д-р Велизар Митровић, професор Универзитета, израдио је и дао у штампу објављења новог меничног закона. У овом врло лепо систематисаном г. Митровићевом раду, поред текста новог меничног закона има много анотација и објашњења, корисних за све правнике. Ово кратко дело биће ускоро готово. Најтоплије га препоручујемо свима нашим читаоцима. Обратити се самом писцу.

Напомена

Због јако нагомиланог материјала а недовољног простора часописа, морали су из ове свеске „Бранича“ да се изоставе неки рукописи, који су требали да се пусте као наставак већ објављеног материјала. Тај ће материјал бити одштампан у идућим бројевима. Молимо наше читаоце да нас за то извине.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-55.

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (брошурано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С (латиницом)	„	30·—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5 **„ПОЛЕТ"** ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Божовић Тодор и Ђоновић Јован, Црна Гора и напредни покрет, Београд 1911 г.
Весник М. Р. Др., Природни подмет међународног права (начело народности) Београд 1892. год.
Де Куланж Фистел, Држава старога века, Београд 1895. год.
Ђорђевић Ж. Ђорђе, О форми писменог тестамента, када завешталац не може писати, Београд 1880. год.
Јовановић Слободан, Енглески парламентаризам, Београд 1902. год.
„ „ Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908. год.
Карић В., Србија и Балкански савез, Београд 1893. год.
Кумануди Др. Коста, Један министар финансија из XVIII века Тирго, Београд 1904 г.
Мајков А., Историја Српског Народа, I издање, Београд 1858. год.
„ „ Историја Српског Народа, превео Ђура Даничић, II издање, Београд 1876.
Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883. год.
Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
Митровић Др. Чеда, Први Српски закон о црквеним властима, Београд, 1909. год.
Новаковић Ст. Милета., Србија и дунавска обалска комисија (1856—1858), Београд 1913. год.
Новаковић Стојан, Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострову, Београд 1906. год.
Павловић Гојко, Бугарска и источна Румелија, Београд 1907. год.
Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
Павловић Стеван, Срби у Угарској, њихова повесница, Н. Сад 1883. год.
Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје", Београд 1896. г.
Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни основ, Н. Сад 1862. г.
Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
„ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
„ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.
Радосављевић-Бдин Ст. Ј., Историја Бугаризма на Балканском полуострву, Београд 1890. год.
Ранке Л., Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
Руварац Иларион, Монтенегрина прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
Стојадиновић М. Милан, Српско законодавство о издржавању свештенства, Београд 1909. год.
Стојановић Љуба, Државна управа у демократији, Београд 1911. год.
Суботић Др. Д., VII. међународни конгрес за криминалну антропологију, Београд 1912. год.
Тодоровић А. М. Др., Међународно-правна положај Дунава, Београд 1910. год.
Чокорило А. Ђ., Значај културне борбе у Француској, Београд 1905. год.

Штампа »Туцовић« Београд, Макензијева 3. Тел. 11-42 и 47-35.

Ч 9

Г. Сави Шапчанину, судији Касац. суд.
Београд
Блајковићева

Поштарина плаћена у готову

Број 1—2 Београд, јануар—фебруар 1928 Година XII (IV)

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

FIAT JUSTITIA

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Михајла 17, I спрат, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА

Protivpravnost nečinjenja kod krivičnih dela činjenjem od Dr. Tome Živanovića, profesora Univerziteta 1

Pitanje izjednačenja naših zakona (II Administrativni zakoni — nastavak. Ministarstvo Inostranih Dela) od Dr. Luja Bakotića, izvanrednog poslanika i opunomoćenog ministra 3

Једна неправичност закона — критика и тумачење чл. 5. т. 6. зак. о таксама у вези ТБр. 138 таксене тарифе — од *Љубомира В. Стефановића*, адвоката 7

Још нешто о уредбама по Видовданском Уставу од Dr. *Данила Ј. Данића*, секретара Касационог Суда. 9

Погрешна смањивања царине од *Данила В. Стефановића*, начелника Царинске Управе у пензији 10

Повреда жига као основ за забрану од Dr. *Арсена М. Чубинског*, адвоката 11

Када и како престају права и дужности члана куће у Црној Гори од *Алексе И. Матановића*, адвоката 13

Rezultati ankete o smrtnoj kazni od Ljubomira V. Stefanovića, advokata 17

Rad na novim zakonima od Nikolaja D. Pahorukova, sekretara Ministarstva Pravde 18

О истраживању очинства од Dr. *Адама П. Лазаревића* 19

Реформа казнених законика у Немачкој и у Аустрији, од *Бор. А. Милојковића*, судије у пензији 27

Судска и административна пракса:

Уговор о закупу стана закључен између закупца и закуподавца у корист трећег лица за опредељено време, кад је раскинут уговором о закупу пре рока, раскид важи и за онога у чију је корист закључен, јер је он пазакупац и као за таквог важи и за њега раскинуће уговора. — Саопштио Judex 30

СТРАНА

По меници, којој рок није протекао, не може се тражити обезбеђење издатељу менице зато што је на његовој непокретној имовини стављена прибелешка пре приспелости рока. — Саопштио Judex 32

Не може се вратити експрописано имање ранијем сопственику у случају да се исто имање не употреби за ону циљ за коју је експроприсано. — Саопштио Dr. *Видан О. Благојевић*, адвокат 32

Наше и стране правне установе:

Криминалистичко Удружење Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца — Љ. В. С. 35

Реферати на овогодишњем Правничком Конгресу. — Љ. В. С. 36

Наше старо правосуђе:

Из наше прошлости — Dr. А. Ч. 36

Ковчежић судских грешака:

Једна погрешна одлука битољског Првостепеног Суда — Саопштио *Атанасије Н. Сотировић*, адвокат. 37

Мисли и Афоризми:

О дужности, закону и говору. — Прикупио Љ. В. С. 38

Белешке:

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника 38

Свечаности у Ренсу 38

Претплата за судије 38

Veliki ukaz o amnestiji 38

Састав одељења и распоред рада у Државном Савету 39

Састав одељења у Касационом Суду 40

Састав одељења Београдског Апелационог Суда за 1928. год. 40

Постављења и оставке јавних правозаступника 40

Премештај председника суда 40

Кретање судија 40

Из Духовног Суда 40

Порез на приход од несамосталног рада . . . 40

Претплатницима 40

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Баиковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10·—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20·—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30·—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40·—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10·—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12·—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5·—
„ „ Светски рат	„	4·—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40·—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130·—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130·—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30·—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25·—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150·—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40·—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10·—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10·—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14·—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32·—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40·—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20·—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28·—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18·—
„ „ Приче I	„	12·—
„ „ Аутобиографија (броширано)	„	30·—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50·—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С. (латиницом)	„	30·—

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС

ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ
АДВОКАТ

ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ
АДВОКАТ

Dr. ДРАГУТИН ЈАНКОВИЋ
АДВОКАТ

ГЛАВНИ УРЕДНИК:
ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ

1928.

„Бранич" излази један пут месечно у обиму од $2^1/_2$ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Појединн број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ"

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Љубице 15, мезанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукониси се не враћају.

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ", БЕОГРАД

БЕОГРАД, ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ", МАКЕНЗИЈЕВА 3. ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35

САРАДНИЦИ „БРАНИЧ"-А

У 1928. ГОДИНИ

Антоновић Милорад, адвокат
Аранђеловић Dr. Драгољуб, професор Универзитета
Бакотић Dr. Луjo, ванредни Посланик и опуномоћени Министар
Благојевић Dr. Видан О., адвокат
Благојевић Обрад С., адвокат, председник Адвокатског Удружења
Бранковић Добривоје Д., судија Првостепеног Суда
Данић Dr. Данило Ј., начелник Министарства Правде
Демајо Самуило, адвокат
Еропкин Аполон, публициста
Живановић Dr. Тома, професор Универзитета, члан Краљевске Академије Наука
Ивановић Тихомир, секретар Касационог Суда
Јовановић Dr. Драгослав, професор Универзитета
Judex (К)
Ковачевић Србислав, судија Касационог Суда
Костић Dr. Лазар М., професор Суботичког Правног Факултета
Крџић Милован Р., адвокат
Лазаревић Dr. Адам П., секретар Суда
Леви Исак Ј., адвокат
Матановић Алекса И., адвокат
Милојковић Бора А., судија Првостепеног Суда
Мијушковић Јован Б., судски писар
Мишић Душан П., судски писар
Митровић Dr. Велизар, професор Универзитета
Новаковић Dr. Милета, професор Универзитета
Пахоруков Николај Д., секретар Министарства Правде
Перић Живојин М., професор Универзитета
Петковић Добривоје С., адвокат, почасни председник Адвокатског Удружења
Петровић Илија, шеф Судског Одељења Главне Контроле
Поповић Dr. Реља З., професор Универзитета
Солдатовић Драгић, судија Касационог Суда
Сотировић Атанасије Н., адвокат
Стефановић Данило В., начелник Царинске Управе у пензији
Стефановић Љубомир В., адвокат, први потпредседник Адвокатског Удружења
Таубер А., бив. руски правни саветник
Терић Гојко, адвокат
Тодоровић Гојко, адвокат
Тодоровић Здравко, адвокат
Франтловић Боривоје, секретар Управног Суда
Челебоновић Dr. Јаков К., адвокат
Чубински Dr. Арсен М., адвокат

САДРЖАЈ „БРАНИЧ"-А

У 1928. ГОДИНИ

Историја права

Страна

Tribonijan, Justinijanov ministar pravde од *Dr. Relje Z. Popovića* . . . 103, 143

Грађанско право

Када и како престаје права и дужности члана куће у Црној Гори од *Алексе И. Машановића* 13
О истраживању очинства од *Dr. Адама П. Лазаревића* 19
Očinska i starateljska vlast (Jedno uporedjenje) od *Živojina M. Perića* . 41, 63 и 105
О изједначењу брачног права од *Николаја Д. Пахорукова* 49

Грађански парнични и ванпарнични поступак

Природа рока одређеног у кратком поступку и правне последице пропуштања истог од *Србислава И. Ковачевића* . . . . . 46, 66 и 85
Полицијска власт треба да интервенише у случају примене § § 699. и 701. грађ. зак. од *Исака Ј. Леви* 53
Објашњење последњег става § 479. грађ. суд. пост. од *Јов. Б. Мијушковића* 230

Кривично право

Protivpravnost nečinjenja kod krivičnih dela činjenjem od *Dr. Tome Živanovića* . 1
Rezultat ankete o smrtnoj kazni od *Ljubomira V. Stefanovića* 17
Реформа казнених законика у Немачкој и у Аустрији од *Бор. А. Милојковића* 27
Једно погрешно мишљење о § 172. кривичног судског поступка од *Јов. Б. Мијушковића* 119
Biće (telo) krivičnog dela od *Dr. Tome Živanovića* 141
Нешто о крвној освети (доказана крвна освета је основ из тач. 4. § 121. крив. суд. пост.) од *Јов. Б. Мијушковића* 191

Трговачко и менично право

Повреда жига као основ за забрану од *Др. Арсена М. Чубинског* . . . 11
Есконтна листа од *Бор. А. Милојковића* 90, 117
О трговачкој фирми. — Врсте фирме. Личне и стварне фирме. Значај и дејство малих и стварних фирми. Једноособна и ортачка фирма. Истините и неверне фирме. — Од *Д-р Јакова К. Челебоновића* 151, 185
Трговачки агенти (поводом једне одлуке Касационог Суда) од *Л. Таубера* . 190
Менични Закон од 29. новембра 1928. год. од *Д-р Велизара Митровића* . . 221

Стечајно право

Упућивање на парницу по § 58. Стеч. Поступка од *Јов. Б. Мијушковића* . 92

Уставно право

Још нешто о уредбама по Видовданском Уставу од *Dr Данила Ј. Данића* . 9
Године старости као услов за стицање пасивног изборног права од *Д-р Видана О. Благојевића* 68, 114

Међународно право

Francusko—turski spor pred Stalnim Međunarodnim Sudom od *Dr Milete Novakovića* 61
Spor madžarskih optanata sa Rumunijom od *Dr. Drag. Aranđelovića* . . 81, 108

Администативно право и специјални Закони

Страна

Pitanje izjednačenja naših zakona (II Administrativni Zakon — nastavak. Ministarstvo Inostranih Dela) od *Dr. Luja Bakotića* 3
Једна неправичност Закона — критика и тумачење чл. 5. т. 6. зак. о таксама у вези Т.Бр. 138 таксене тарифе — од *Љубомира В. Стефановића* . . 7
Погрешна смањивања царина од *Данила В. Стефановића* 10
Rad na novim zakonima od *Nikolaja D. Pahorukova* 18
Pravni lek protivu odluke Oblasnog Odbora od *Borivoja J. Frantlovica* . . . 70
Године старости као услов за стицање пасивног изборног права од *Д-р Видана О. Благојевића* 88
Правни положај заинтересованог лица из чл. 29. закона о Државном Савету и Управним Судовима у административном спору од *Боривоја Ј. Франтловића* 112
Кратак преглед на административно судство по нашем закону од *Душана П. Мишића* 122
Изборне власти од *Д-р Лазе М. Костића* 146
Кратак поглед на административно судство по нашем закону од *Душана П. Мишића* 160
Застарелост рачуна пред Главном Контролом од *Д-р Драгослава Б. Јовановића* 181
Положај управних судија с погледом на закон о судијама редовних судова од *Д-р Данила Ј. Данића* 183
Општа седница Државног Савета од *Д-р Видана Благојевића* . . . 188, 222

Економско-финансијски чланци

Правни проблем инфлације од *Аполона Ерофкина* 51
Сељачки кредит од *Аполона Ерофкина* 116
Око новог зајма и стабилизације (за правну и економску дискусију) од *Аполона Ерофкина* 157
Нацрт закона о јавним бележницима за Краљевину С Х.С. од *Николаја Д. Пахорукова* 228
Једно тумачење уредбе о исплати ратне штете од *Љубомира В. Стефановића* 229
О ослобођењу наследника од плаћања таксе (чл. 5. т. в. II зак. о таксама) од *Душана П. Мишића* 233

Адвокатура, правосуђе, правне установе, правништво

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору. *Извештај Управног Одбора. Састав нове Управе Удружења* 54, 72, 93, 127
Ренс—Париз. Конгрес француских адвоката и свечано отварање обновљене Палате Правде у Ренсу. — Скупштина Међународног Савеза Адвоката у Паризу од *Љуб. В. Стефановића* 111
Београдски Конгрес Међународног Књижевног и Уметничког Удружења од *Д-р Видана О. Благојевића* 155
Лашо од **Анри Робера,** превео *Д. Д. Бранковић* 194, 234
Славни бранилац од *Д-р Јакобзона,* превео *Мил. Антоновић* 197
Закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца . . . 169, 199
Закон о државном тужиоштву 207
Високо одликовање париског адвокатског реда. — *Љубомир В. Стефановић* . 78
Криминалистичко Удружење Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. — *Љубомир В. Стефановић* 35
Реферати на овогодишњем Правничком Конгресу. — *Љубомир В. Стефановић* 36
Из наше прошлости. — *Д-р Арсен Чубински* 36
Рад Управног Суда у Београду у 1927. год. — *Боривоје Франтловић* . . 57
Слика незавидне плаћености наших судија — Љубомир В. Стефановић . . 78
Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно право . . . 99
Једно погрешно гледиште Министарства Унутрашњих Дела — *Љубомир В. Стефановић* 135

Судска и административна пракса

Страна

Уговор о закупу стана закључен између закупца и законодавца у корист трећег лица за опредељено време, кад је раскинут уговором о закупу пре рока, раскид важи и за онога у чију је корист закључен, јер је он пазакупац и као за таквог важи и за њега раскинуће уговора. — *Judex*. 30

По меници којој рок није протекао, не може се тражити обезбеђење издатељу менице зато што је на његовој непокретној имовини стављена прибелешка пре приспелости рока. — *Judex*. 32

Не може се вратити експроприсано имање раније сопственику у случају да се исто имање не употреби за ону циљ за коју је експроприсано. — *Dr. Vidan O. Blagojević*. 32

За расматрање решења укинутих градских и среских судова, као и решења полицијских власти, донетих по § 466. грађ. суд. пост. надлежни су првостепени судови а не више управне власти. — *Тихомир Ивановић* 56

Могу ли жене бити судије? — *Тихомир Ивановић* 57

Пречи је купац по тапији од купца по извршној пресуди судској по којој је спор поведен пре издања тапије а пресуда донета у корист купца после потврде тапије *Judex* 75

Пресуде Првостепених Судова, изречене по чл. 46. ст. 2. закона о таксама, подлеже расматрању Апелационог Суда. — *Judex*. 76

И за отежавну околност из § 65. тач. 5. казн. зак. важе општи прописи о застарелости. — *Тихомир Ивановић* 77

Ранг између судија Првостепених Судова, ако су у истој групи, одређује величина основне и положајне плате. — *Тихомир Ивановић* 96

Садржај случајно нестале исправе може се, сем заклетвом, утврђивати свима осталим доказним средствима, па и сведоцима — § 205. став. 11. Грађ. Суд. Пост. — *Милован Р. Крцић* 97

Чл. 42. Уговора између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Чехословачке Републике о уређењу узајамних правних односа не односи се на обезбеђења предвиђена у закону о поступку судском у грађанским парницама. — *Тихомир Ивановић* 130

Баштинска тапија, потврђена код општинског суда, у чијој је потврди поред осталог стављено да је сопственик имања исто продао извесном лицу, не може послужити ни као почетак писменог доказа у смислу § 245. грађ. суд. пост. — *Добривоје Д. Бранковић* 131

У радњи општ. часника издаваоца уверења о сиротном стању нема дела из § 111. у в. § 152. крив. зак., пошто инкримисано уверење не садржи сва означења која се траже законом о таксама и његовим правилником да би се могло сматрати као уверење о сиротном стању. — *Тихомир Ивановић* 132

За привремену државину коју решава неспор. дела судија на основу чл. 2. тач. 7. измена и допуна неспорних правила и за деобу имања ради државине није надлежан избрани суд. — *Judex*. 133

Одредбе §§ 505. и 506. грађ. зак. не односе се и на деобе, извршене пред изабраним судом, састављеним по прописима грађ. суд. пост., већ само на оне деобе које су извршене ван изабраног суда. — *Тихомир Ивановић* . . . 331

Кад је у питању ортаклук за почесне спекулације трговачког карактера онда није надлежан редован грађански суд да у смислу чл. 29. Уредбе о убрзању рада код судских власти и § 434. тач. 5. грађ. суд. пост. одређује надлежност изабраног суда за распре о деоби ортака. — *Здравко Тодоровић* 134

Кад је банка продала чекове који су били без покрића, онда је она, и ако на продатим чековима нема њеног „жига" — преноса, ипак одговорна купцу истих за повраћај купо-продајне цене у смислу § 870. грађ. зак. (Општа одлука Касационог Суда). — *Тихомир Ивановић* 161

Нема утаје, кад је оптужени примио од тужиоца на послугу обвезнице ратне штете, па му их о року није вратио, већ пориче пријем истих. (Општа одлука Касационог Суда. — *Тихомир Ивановић* 164

Подрум као саставни део куће, не може бити предмет засебног права својине. — *Тихомир Ивановић* 164

Страна

За кривична дела, која чиновник учини у службеној дужности, тужба се може поднети или иследном судији или надлежној полицијској власти. — *Тихомир Ивановић* 165
За утврђивање идентитета извесног лица надлежан је редован грађански суд а не административна власт. — *Тихомир Ивановић* 166
За ортаклук на почесне шпекулације, која има за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања, надлежан је Првостепени Суд за Округ Београдски а не Београдски Трговачки Суд. — *Д-р Видан О. Благојевић* . . 167
О покушају и нехату (једна интересантна пресуда нижег суда, прокритикована од Касационог Суда). — *Јов. Б. Мијушковић* 168
До кога се рока може истицати право „одуставице" код продаје непокретних имања. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). — *Тихомир Ивановић* . 210
Рок за подношај регресне тужбе противу дужника, који падне под стечај, с обзиром на § 141. трг. зак. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). — *Тихомир Ивановић* 212
О делима увреде и клевете с обзиром на § 39. војног каз. зак. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). *Тихомир Ивановић* 214
О вештачењу пре спора и о исказима вештака у вези § 260. и 246. гр. суд. пост. (Одлука Опште Седнице Касационог Суда). — *Тихомир Ивановић* . . 215
О примени § 301. грађ. зак. код скидања интабулација, када постоји надинтабулација на заложеном имању. — *Judex* 216
О суђењу кривица бив. аустро-угарских официра, извршених за време окупације а над лицима која су постали наши поданици. — *Тихомир Ивановић* . . 216
Како да се врши саслушање сродника код питања отуђења масених непокретних имања. — *Д. Д. Бранковић.* 217
О упућивању на парницу слабије парничне стране у спорним питањима око тражења да се из списка пописа испишу пописана непокретна имања. — *Д. Д. Бранковић.* 217
О олакшицама с погледом на примену § 60. каз. зак. — *Јов. Т. Мијушковић.* 218
Кад је издавачу стављено обезбеђење пре рока меница, а после издања исте, по другој исправи, може му се ставити обезбеђење и по тој меници, којој још рок није приспео. — *Тихомир Ивановић* 236
Наређење последњег става § 447. грађ. зак. односи се само на тестатора а не и на његове наследнике. — *Тихомир Ивановић* 237
Осигуравајућем Друштву се на основу полисе не може тражити отварање стечаја. — *Самуило Демајо*, адвокат 238
За решење питања о изузећу муфтије при доношењу одлука по муслиманским масама, надлежан је првостепени суд, на чијој се територији налази муфтијство — *Тихомир Ивановић* 239

Оцене и прикази

Д-р Илија М. Јелић: О браколомству. — *Д-р Видан О. Благојевић* . . . 58
Акцијско право Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца од *Милорада Зебића* — *Љубомир В. Стефановић* 79
Osnovi prava o štampi napisao *Dr. Stanko Frank.* — *Ljubomir V. Stefanović* . . 79
Д-р Илија Јелић: Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Албанији, докторска дисертација; Београд. — *Гојко Терић* 136
Sava M. Šapčanin, sudija Kasacionog Suda u Beogradu. — **Die passive Wechselfähigkeit des Bauern nach dem geltenden Recht des Königreichs der Serben, Kroaten und Slovenen, insbesondere nach den in Serbien geltenden Vorschriften, und de lege terenda.** Посебно одштампано из Zeitschrift für Ostrecht. 1928. — *Д. С. Пешковић* 240

Мисли и афоризми

— *Рубрика уредника Љ. В. С.* —

О дужности, закону и говору 38
О поштовању. — О влади 79
О правди и врлини 139

О правди и трпељивости 179
О власти. О закону 240

Ковчежић судских грешака

Једна погрешна одлука Битољског Првостепеног Суда. — *Атанасије Н. Сотировић* 37

Белешке

— Рубрика уредника Љ. В. С. —

Страна

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника 38
Свечаности у Ренсу 38
Претплата за судије и судско особље 38, 60
Veliki ukaz o amnestiji 38
Састав одељења и распоред рада у Државном Савету 39
Састав одељења у Касационом Суду 40
Састав одељења Београдског Апелационог Суда за 1928. год. 40
Постављења, разрешења и оставке јавних правозаступника 40, 60, 80, 100, 140, 180, 220, 240
Премештај председника судова 40
Кретање судија 40, 60, 80, 100, 140, 180, 220, 240
Из Духовног Суда 40
Порез на приход од несамосталног рада 40
Претплатницима 40
Управа Удружења Јавних Правозаступника 59
Промене у Касационом Суду и у Столу Седморице 60
Управни Суд у Београду 60
У Министарству Правде 60, 80
Више судије 60, 80, 100, 140, 179, 220, 240
Одбор за испитивање судијских кандидата 60
Исправке 60, 100, 189, 220
Национални Савез Југословенских Адвоката 80
Наши делегати за Француску 80
Наш закон и судски закони 80
Напомене 100, 240
Земаљски конгрес адвоката 139
Наш делегат у Међународном Савезу Адвоката 139
Наша делегација код Министра Иностраних Дела 139
Закон о адвокатима 179
Од Уредништва 180
Обнародовање закона о адвокатима 220
Годишња скупштина Адвокатског Удружења 220
Менични Закон, Чековни Закон и Закон о Државном Тужиоштву 220
Касациони Суд у Загребу 220
Правилник за извршење закона о адвокатима 220
Објашњења новог меничног закона 240